

Ботирбек Ҳасан

АРАБЧА - ЎЗБЕКЧА
БОШЛАНГИЧ
ЛУҒАТ

قاموس عربي ازبكي
للمبتدئين

Муҳим эслатмалар

1. Қуйидаги саҳифалардаги луғат мақолаларнинг ўзбекча ҳарфлар билан ёзилиши бундай бўлади: 14, паст, 6: итҳа: фан; 118, юқор. 3: йубаххиру; 130, паст. 11 буннун; 154, паст. 17: тасаввала; 156, юқор. 12: йаташаммасу; 156, паст. 16: йаташаввасу; 224, паст. 11: ҳама:’иму; 369, паст 3: тарафан; 405, юқор. 3: ьима: дун; 405, юқор. 5: тави:лу; 451, юқор. 3: ’ақба:лун; 471, юқор. 10: кара:ҳийатун; 476, паст. 12: сайфу; 495, юқор. 16: ’амтиъатан; 508, юқор. 4: мусажжилатун; 527, паст. 10: муванун; 532, юқор. 14: на:му:сиййатун; 533, паст. 13: набтатун.
2. Қуйидаги саҳифалардаги бош сўзларнинг ўзбекча ўқилиши тўғри ёзилган, арабчаси шулар бўйича ўқилади:
47, юқор 9; 64, юқор. 17; 64, юқор 18; 93, юқор 4 ва 7; 102, паст 1; 112, паст, 17; 151, паст. 6; 204, паст 17; 221, юқор. 11; 126, паст. 15; 254, паст. 17, 248, паст. 3; 289, юқор. 7 ва 8; 306, юқор. 3 ва 4 (ҳаммаси итқи билан); 322, юқор. 8; 338, паст. 17; 379, паст. 2 ва 7; 441, юқор. 12; 444, юқор. 12; 459, паст. 9; 463, юқор. 17; 468, юқор. 10; 509, юқор. 5; 510, паст. 4; 524, юқор. 1 ва 13; 540, юқор. 12; 544, юқор. 4; 578, паст. 2 ва 5;
3. Қолган тузатишлар қуйидагича:
99, юқор. 9: «маъни пиширди» ўрнида «маъдан эритилди»; 294, юқор. 12: «ҳазил» эмас «ҳазин»; 333, паст 13: шуъуъун (арабчаси ҳам ьайн билан); 348, юқор. 2: «суфратун» ўрнида кўплиги «суду:рун» (арабча ёзув билан); 415, юқор 14: «ъибрати» алиф билан ёзилади; 432, паст. 8: арабчаси «ъа:вана ғайраҳи» бўлади; 534, паст. 4: «нуба: х,у» ўрнига «ва» ўқилади; 114, паст. 9, 10 даги арабча гап тушиб қолади.
109 бетдан сўнг 112 бет ўқилсин.
Мад белгисининг ўрни ҳамма вақт арабча ва ўзбекча гапнинг бошида бўлади.

Ҳасан, Ботирбек.

Арабча-ўзбекча бошланғич луғат.— Т.: Мовароуннаҳр,

1996.—584б.

Луғат араб адабий тилининг кенг истеъмолдаги сўзларини ўз ичига қамраб олган. Ҳудудчи луғатдан араб тилидаги бадиий, ижтимоий-сиёсий ва бошқа турдаги ўртача қийинликдаги адабиётни ўқиб тушиниш учун зарур сўзларнинг ҳаммасини топади. Шунингдек эски араб матнларидаги сўзларни ҳам луғатдан топиши мумкин. Луғатда сўзлар учун берилган баъзи грамматик сийғалар ўқувчининг араб тили қоидаларидан олган билимларини пухталаш учун ёрдам беради.

Луғатдан араб тили ваҳидан беҳабар кишилар ҳам фойдалана олади-лар.

БОТИРБЕК ҲАСАН

Арабча-ўзбекча бошланғич луғат

Муҳаррирлар:

умумий таҳрир — *Н. Иброҳимов*, - академик.

шайх Абулгани Абдуллоҳ

масъул муҳаррир — *А. Рустам*, академик.

тақризчилар: *М. Зиёвуддинова*, *У. Қориев*, филология
фанлари номзодлари

ДЕБОЧА

Араб тилининг биринчи мизоҳли луғати «Китобу-л-айн» тузилганига ўн икки аср бўлди. Халил ибн Аҳмад ушбу луғатни ёзишда ўилаб майда луғатлар, шу жумладан икки тилли луғатлардан ҳам фойдаланган. Бу ҳол икки тилли луғатлар яна ҳам илгари пайдо бўлганини кўрсатади, ўнинчи асрда яшаб ижод этган машҳур тилшунос ва луғатнавис олим Ибн Аббод ўша вақт амирларидан бири уни ўз хизматиға қорлаганида, қундалик ишда зарур бўладиган луғатларнинг ўзиниғана маъкур амир ҳузурига кўчириб бериш учун қирқта юк туи зарур бўлишини айтган. Чиндан ҳам айни шу даврга келиб катта-кичик луғатлар шу қадар кўп эдики, олимлар уларни рўйхатларга олиб махсус фикрист китоблар тузишган.

Луғатларнинг дунёга келиш жараёни жуда машаққатли ва кўп вақт талаб қилади. Луғатларнинг яратилиш тарихи билан шуғулланган олимларнинг қайд қилишларича, битта катта луғатнинг пайдо бўлиши учун ўрта асрларда кўпроқ қирқ йил муддатни кўрсатишган. Бунга ишонса бўлади. Чунки илм-фан тараққий қилган ҳозирги даврда ҳам йиллар талаб қиладиган махсус тайёргарликсиз луғат тузиш ишига киришиш мумкин эмас. Бунга қўлимиздаги луғат мисол бўла олади. Ушбу луғат аслида яқин кунларда таҳририга киришилаётган олтинчи минг сўзли «Арабча-ўзбекча тўла лунат»нинг кичик бир қисмидир. «Тўла луғат» илмий мақсарни кўзлагани учун у аслий ҳарфлар эътибори билан алифба тартибда тузилган. Шу луғат асосида ўттиз минг сўзли «Катта луғат» амалга оширилди ва ундаги сўзлар ҳамма ҳарфлари эътибори билан алифбега солинди. Луғатнинг буниси таҳрирдан чиқиб ишга туширилиш арафасида турибди.

Икки оғиз сўз билан таъриф этилаётган бу ишларнинг амалга ошиши учун муаллиф аввалига неча йиллар луғатнавислик илми ва тарихини ўрганишга сарф қилган. Зеро унинг буткул илмий ишлари шу соҳага қаратилгандир. Яна луғат сўзларини териб-йиғиб, ўз ўрнига жойлаш учун кетган йиллар. ... Шунинг тўғайли битта луғат юзага келиши учун кишининг бутун бир умри бахшда бўлади дейилса, ишонмоқ зарур.

Луғатнинг мақтовга сазовор фазилатлари кўп. Булардан бири унинг жуда енгил усулда тузилганлиғидир. Луғатдан сўзнинг маънолариниғина эмас, балки у ҳақдаги кўпинча дарсликлардан ўзлаштирилиш қийин бўлган маълумотларни ҳам олиш мумкин. Бирор сўзнинг маъносини аниқлаш учун луғатни очар экансиз, беихтиёр ўша сўз билан бошланган луғат мақолави ҳам, атрофдагиларини ҳам ўқий бошлайсиз. Гўёки қўлингиздаги луғат эмас, балки қизиқарли китобдир. Ва бу китобни ўқиганинг сари, «қуду нарсанинг асли соддалиғидир», — деган ақидага ишона борасан киши. Уйлайманки, ушбу луғат ўзининг ҳар бир ағаси учун му рожаат манбандан қироат қилиш манбаига айланиб уни соатма-соат, кунма-кун илм аталмиш кенг денгизга етаклаб боради.

4602030000—s=938

А М 355 (04)—94

рез. 96.

ISBN 5—648—02186—0

81.2Араб—4

© Б. Ҳасан, 1996 й.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Муҳаррирлар

ЛУҒАТНИНГ ТУЗИЛИШИ ҲАҚИДА

Ушбу луғатга араб адабий тилининг кенг истемолдаги сўзлари киритилди. Луғатда сўзлар ўзак ҳарфлари бўйича эмас, балки ҳаракалардан ташқари ҳамма ҳарфлари эътибори билан жойлаштирилди.

Мадди алиф ҳамзали алифдан олдин, ҳамзали вов вовдан аввал, ҳамзали йо йо дан илгари келади.

Ташдидли ҳарфлар икки ҳарф ҳисобида тикланиб жойлаштирилди. Шунга кўра, масалан, **جر** жарра сўзи

جر жарада дан кейин келди.

Луғат мақолаларнинг тартиби қуйидагича:

бош сўз феъл бўлса, унинг ёнида музори (ўтган замон) ва масдар шакллари санаб берилади, сўнгра сўзнинг маънолари келтирилади. Сўзнинг ҳар бир маъносидан сўнг кичик мисол берилди. Мисолдан ушбу берилган маъно учун феълдан кейин қайси олд кўмакчи ёки ундан кейинги сўз қайси келишиқда келиши зарур экани кўриниб туради. Масалан:

أخذ а:хава, **يؤخذ** йу'а:хизу, **مؤاخذا** му'а:хазатан

жазоламоқ: **غيره بآذبه** ~ **غايраҳу би-занбиҳи** у бировни гуноҳи учун жазолади.

Исмий (от, сифат, сон, равиш, равишдөн, сифат, сифатдош каби) сийғалардан тузилган луғат мақолаларнинг бош сўзлари учун ўша сўзларнинг ноаниқ ҳолат бирлик сон бош келишиқдаги шакли олинди. Отларнинг муаннас ва кўплик сийғалари уларнинг маънолари очиб берилгандан сўнг луғат мақола охирида келтирилди. Масалан:

جرم журумун гуноҳ, жиноят; кўплиги **جروم** журу:мул.

Сўз учраган мақол ёки иборалар ҳам сўзнинг маъноларидан сўнг таржимаси билан берилди.

Агар сўз кўплик шаклидагина истемолда бўлса, уни айрим луғат мақолада кўпл. (кўплик) ишораси билан келтирдик.

Бош сўз луғат мақола ичида қайтарилса, унинг ўрнига ~ (мад) белгиси қўйилади:

نادر на:дирун 1) камёб, кам учрайдиган; **نقد** нақдун ~ камёб пул...

Луғат мақола бошита чиқарилган сўз мустақил ҳолда қўлланмаса, шу сўздан сўнг остин-устин нуқта қўйилиб, сўнг таркибида ушбу сўз бор ибора келтирилган ва таржимаси берилган.

Мисоллар, тургун бирикма ва бошқа иборалар тўқ ёзув билан ажратиб берилди. Сўзларнинг маъноларини очиб берувчи қўшимча тушинтиришлар қавсга олинган ҳолда келтирилди. Мисоллардаги сўзларнинг аниқ ҳолати таржимада тушум келишигининг қўшимчаси ва бу, шу сўзлари билан ифодаланди.

Таржимада маънодош ёхуд бир-бирига яқин маъноларни ифодаловчи сўзлар бир-биридан вергул билан ажратилди.

Бир-биридан узоқ эмас, лекин шу билан бирга яқин ҳам бўлмаган маъноларни ифодаловчи сўзларни нуқтали вергул билан ажратдик.

Турли тушунчаларни ифода этувчи сўзлар таржимада қавсга олинган араб рақамлари билан санаб ўтилди.

Луғат мақоланинг бош сўзи, мисол ва иборалар араб ёзуви ва транскрипцияда берилди.

Ҳамза учун (тирнок) белгиси қўйилди. Бу белги унли олдида келса, ҳаракали, кетидан келса, сокинли эканини билдиради. Айн ҳарфи учун ь (айриш белгиси) олинди. се, зол, сод, под, то (итқи) ва зо (изғи) ҳарфларини ўзбекча ҳарфлар билан беришда қўшимча белгилардан фойдаланмадик, чунки буларнинг олдида арабчаси ҳам берилган бўлади. Чўзиқ унлилар остин-устин нуқта билан берилди.

Мас. қисқартмаси «масалан» сўзини, мажҳ. қисқартмаси «феълнинг мажҳул даражаси» иборасини, муз. «музак-кар», муан. «муаннас» сўзларини билдиради.

Алифбе

آ	ح	ذ	ش	ظ	ق	ن
ب	ح	ر	ص	ع	ك	م
ت	خ	ز	ض	غ	ل	و
ث	د	س	ط	ف	م	ي

1 алиф (араб алифбесининг биринчи ҳарфи; фатҳанинг чўзиқлигини ифодалайди, ёки ҳамза учун тиргак ва-зифасини ўтайди; абжадда I рақамини билдиради).

1 а) сўроқ юкласи: **فهتم هذا** ~ фаҳимта ҳа: за?: буви тушундингми? Икки нарса ёки шахс ўртасидаги саволда келади: **أخوك سافر أم أبوك** ~ 'аху:ка са:фара'ам абу: ка? аканг сафар қилдими, ёки отангми? 2) э, эй (яқиндагини чақириш учун): **بنی** ~ бунаййа эй, болам!

1 а: эй, ҳой, ў (йироқдагини чақириш учун).
آب а:ба **يأوب** йа'у:бу, **أوبا** 'авбан ва **إيابا** 'иййа: бан 1) қайтмоқ: **إلى الله** ~ ила:-л-ла:ҳи у Аллоҳга қайтди, тавба қилди; 2) ботмоқ: **ت الشمس** ~ ти-ш-шамсу ку-ёш ботди.

آب а:бу август ойи.
آثر а:сара **يؤثر** йу'сиру, **إيثارا** 'и:са:ран юқори кўймоқ, афзал кўрмоқ: **غيره على نفسه** ~ гайраҳу тала: нафеихи у бировни ўзидан афзал кўрди.
أخذ а:хаза, **يؤاخذ** йу'а:хизу, **مؤاخلة** му'а:хазатан жа-золамоқ: **غيره بذنبه** ~ гайраҳу би-занбиҳи у бировни гуно-ҳи учун жазолади.

آخر а:хиру охир, сўнг, ниҳоя; кўплиги **أواخر** 'ава: хиру.
آخر а:хару бўлак, бошқа; кўплиги **آخر** 'ухару.
آخرة а:хиратун: **الآخرة** ал-а:хирату бақо ўйи, нариги дунё; **العين** ~ у-л-ъайни кўз қири.
آدم а:даму Одам (башариятнинг отаси); кўпли-ги **آوادم** 'ава:диму.
آدمي а:дамиййун 1) Одамга нисбат, 2) инсон.

آذار а:за:ру март ойи.
آذى а:за:, **يؤذى** йу'зи:, **إيذاء** и:за:'ан азият чектирмоқ, қийнамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга азият чектирди.
آزر а:зара, **يؤازر** йу'а:зиру, **مؤازرة** му'а:заратан кўмаклашмоқ, ёрдам бермоқ, қўлламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўллади.

آفة а:фатун бало, фалокат.
آل а:лун оила; насл, насаб.
آلة а:латун асбоб, қурол, яроғ, ускуна, жиҳоз; кўп-лиги **آلات** а:ла:тун; **الطرب** ~ ~ у-т-тараби мусиқа ас-боблари.

آلم а:лама, **يؤلم** йу'лиму, **إيلاما** 'и:ла:ман заҳмат чектирмоқ, қийнамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қийнади.
آنسة а:нисатун қиз бола; кўплиги **آنسات** а:ниса: тун ва **أوانس** 'ава:нису.

آف а:нифун яқин ўтган вақт, боя, ҳозиргина: **جنتك** жи'тука а:нифан сенга ҳозиргина келдим.
آوى а:ва:, **يؤوى** йу'ви:, **إيواء** 'и:ва:'ан жой бер-моқ, жойига келтирмоқ, ўрваштирмоқ, жойлаштирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини жойлаштирди.

آية а:йатун 1) аломат, белги, нишон; 2) оят (Қурон-да вақф (тўхташ) гача давом этувчи жумла ёки жумла-лар йиғиндиси); 3) мўъжиза: **الرسول** ~ -р-расу:ли расулнинг мўъжизаси; кўплиги **آيات** а:йа:тун.

آتلف и'талафа, **يأتلف** йа'талифи, **آتلاق** и'тила: фан 1) бирлашмоқ; 2) келишмоқ, мувофақат қилишмоқ: **الناس** ~ -н-на:су бу одамлар бирлашди.
آتلق и'талақа, **يأتلق** йа'талиқу, **آتلاق** и'тила: қан ялтирамоқ, ярақламоқ: **البرق** ~ -л-барқу бу чақмоқ ярақлади.

آتم и'тамара, **يأتتم** йа'тамиру, **آتمارا** и'тима:ран машварат қилмоқ, кенгашмоқ, маслаҳатлашмоқ; **القوم بفلان** -л-қавму би-фула:нин бу қавм фалончи билан кенгашди.

ابتهل ибтаҳала, يبتهل йабтаҳилу, ابتهاجла ибтиҳа:лан
1) тазарру, зорлик, ихлос қилмоқ: ~ الى الله 'ила:л-ла:ҳи у Аллоҳга ихлос қилди; 2) лаънатламоқ, қаргамоқ: ~ القوم ~ л-қавму бу қавм ичларидаги золимни қаргадилар.
ابجدية 'абжадиййатун араб алифбеси, алифбе ҳарфларининг мажмуаси.

ابجر 'абҳара, يعجر йубҳиру, ابحارا ибҳа:ран
1) денгизга чиқмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши денгизга чўкди; 2) шўр бўлмоқ: ~ الماء ~ л-ма:у бу сув шўр бўлди.
ابد 'абадун 1) доимийлик; 2) аср, даҳр; кўплиги
آباد а:ба:дун; ~ 1 ~ ан 1) доим: ~ 1 ~ 1
~ ан мен уни доим қиламан; 2) ҳеч қачон: ~ 1 ~ 1
~ ан мен уни ҳеч қачон қилмайман.

ابدع 'абдаъа, يبدع йубдиъу, ابدع 'абда:ъан
яратмоқ, ижод қилмоқ: ~ الشيء ~ ш-шай'а у нарсани яратди.

ابدي 'абда:, يبدى йубди:, ابداء 'ибда:'ан 1) кўрсатмоқ, очиб бермоқ: ~ الامر اوبه ~ л-'амра 'ав биҳи у ишни кўрсатди; 2) чўлга чиқармоқ: ~ الرجل ~ р-ражула у кишини чўлга чиқарди.

ابدي 'абдиййун доимий, мангу, охири йўқ.

ابرة 'ибратун 1) нина; 2) чаён ёки ари нинаси, нини; кўплиги ابر 'ибарун,

ابرز 'абраза, يبرز йубризу, ابرازا ибра:зан 1) ёй-моқ, тарқатмоқ: ~ الكتاب ~ л-кита:ба у китобни тарқатди; 2) зоҳир қилмоқ, очмоқ, ошкор қилмоқ: ~ السر ~ с-сирра у сирни очди.

ابرص 'абрасу пес, мохов; ~ كؤپليغي бур-сун.

ابرق 'абрақа, يبرق йубриқу, ابراقا 'ибра:қан 1) телеграф орқали хабар бермоқ, телеграмма юбормоқ; 2) чақмоқ чақмоқ: ~ السماء ~ ти-с-сама:у бу чақмоқ чақди; 3) чақмоқ урмоқ: ~ الرجل البرق ~ р-ражула-л-барку кишини чақмоқ урди.

ابراما 'абрама, يبرم йубриму, ابرم 'абра:ман маҳкам, пухта, пишиқ қилмоқ: ~ الامر ~ л-'амра у ишни пухта қилди.

ابريق 'ибри:қун 1) қумғон; 2) кўзача; кўплиги اباريق 'абри:қу.

ابشر 'абшара, ييشر йубширу, ايشارا 'ибша:ран қувонмоқ, шодланмоқ, севинмоқ: ~ الرجل ~ р-раажулу бу киши қувонди.

ابصر 'абсара, يبصر йубсиру, ابصارا 'ибса:ран қарамоқ, кўрмоқ; ~ الرجل الشيء ~ р-ражулу-ш-шай'а бу киши нарсани кўрди.

ابط 'ибтун кўлтиқ; кўплиги اباط а:ба:тун.

ابطاء 'абта'а, يبطي йубти'у, ابطاء 'ибта:'ан кечкиб, пошмай келмоқ: ~ الرجل ~ р-ражулу бу киши кечкиб келди.

ابطال 'ибта:лан, يبطل йубтилу, ابطالا 'ибта:лан
1) бекор, йўқ қилмоқ, йўққа чиқармоқ: ~ الشيء ~ ш-шай'а у нарсани йўқ қилди; 2) ёлғон билан келмоқ: ~ الرجل ~ р-ражулу бу киши ёлғон билан келди.

ابعد 'абъада, يبعد йубъиду, ابعادا 'ибъа:дан
1) узоқлаштирмоқ, йироқ қилмоқ: ~ الشيء ~ ш-шай'а у нарсани узоқлаштирди; 2) четлатмоқ (мас., хизматдан): ~ الرجل ~ р-ражула у кишини четлатди.

ابغض 'абгада, يبغض йубгиду, ابغاضا 'ибга:дан
ёмон кўрмоқ, ёқтирмамоқ: ~ غيره ~ гайраҳу у бировни ёқтирмади.

ابقي 'абқа:, يبقى йубқи:, ابقاء 'ибқа:'ан 1) қолдирмоқ: ~ غيره في عمله ~ гайраҳу фи:ъамалиҳи у бировни ишида қолдирди; 2) боқий қилмоқ, ўз ҳолича қолдирмоқ: ~ الشيء ~ ш-шай'а у нарсани ўз ҳолича қолдирди.

ابكم 'абкаму соқов; муаннаси بكماء 'букма:у; кўплиги بكم 'букмун.

ابكي 'абка:, يبكي йубки:, ابكاء 'ибка:'ан йитлатмоқ: ~ الولد ~ л-валада у болани йитлатди.

ابل ибилун туя; кўплиги ابال а:ба:лун.
 ابلاغ 'аблаъа, يبلع йублиъу, ابلعا 'абла:ъан
 юттирмақ: الاب ابنه الدواء ~ л- абу-бнаху-д-дава:а бу ота
 боласига дорини юттирди.

ابلاغ 'абла:ган ет-
 казмоқ: الرجل الشيء واليه ~ -р-ражула-ш-шай'а ва 'илайҳи
 у бу кишига нарсани етказди.

ابله 'аблаҳу фойда билан зарарнинг фарқига борма-
 диган, аҳмоқ; муаннаси بله балҳа:у, кўплиги بله
 булҳун.

ابلي 'абла:, يبلئ йубли:, ابلان 1) жаҳд
 қилмоқ, қаттиқ ҳаракат қилмоқ, интилмоқ; ~ في الشيء

фи:-ш-шай'и у бу нарсага интилди; 2) эскиртмоқ,
 тўзитмоқ: الثوب ~ -с-савба у кийимни тўзитди.

ابليس 'ибли:су шайтон; кўплиги ابالسة 'аба:лисатун
 ва اباليس 'аба:ли:су.

ابن 'ибнун ўғил; кўплиги ابنا 'абна:ун ва بنون
 бану:на; муаннаси ابنة 'ибнатун; кўплиги بنات бана:
 тун.

ابن اوي 'ибну а:ва: тиябўри.
 ابه 'абаҳа, ياء به 'абаҳу, ابها 'абҳан аҳамият,
 эътибор бермоқ, وبه للشئ ~ ли-ш-шай'и ва биҳиу нарсага
 эътибор берди, وبه لا يؤبه له 'абаҳу лаҳу ва биҳи
 эътиборга арзимайдиган, арзимас нарса.

ابهام 'ибҳа:мун (муан. ва муз.) оёқ ва қўлнинг бош
 бармоғи; кўплиги ابهام 'аба:ҳиму.

ابهام 'абҳама, يبهيم йубҳиму, ابهاما 'ибҳа:-
 ман ноаниқ, мужмал бўлмоқ, аниқлаб бўлмайдиган, билиб
 бўлмайдиган бўлмоқ: عليه الامر ~ 'алайҳи-л-амру бу иш
 унга мужмал бўлди.

ابي 'аба:, يابي 'аба:, اباء 'аба: ан 1) ис-
 тамамоқ, хоҳламамоқ; ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани
 хоҳламади; 2) тиймоқ, тўхтатмоқ: ~ الشيء عليه

-ш-шай'а
 'алайҳи у уни бу нарсдан тийди.

ايض 'абйаду оқ; муаннаси بيضاء байда:у; кўпли-
 ги بيض 'абйадду, بيضا 'абйадду, ابيضايضا 'абйадду,
 йида:дан оқармоқ, оқ бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу
 нарса оқарди.

ابي 'абийун 1) жирканувчи, ҳазар қилувчи; 2) таҳ-
 қирланишни, камситилишни истамоғи.
 اتباع 'атбаъа, يتبع йутбиъу, اتباعا 'итба:ъан
 эргаштирмақ, кетидан юбормоқ: كذا ~ каза: у фалон-
 чини эргаштирди.

اتباعا 'итба:ъан кетидан юрмақ, изламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а
 у нарсани излади.
 اتجاها 'итжажаҳа, يتجه йаттажиҳу, اتجاها
 ит-тижа:ҳан юзланмоқ: ~ إليه 'илайҳи у унга юзланди.

اتحاد 'иттиҳа:дун 1) бирлик; الروح والجسد ~ -р-ру:ҳи-
 ва-л-жасади руҳ ва жасад бирлиги; 2) уюшма; бирлашма;
 العمال ~ -л-ъумма:ли ишчилар уюшмаси.

اتحادا 'иттаҳада, يتحد йаттаҳиду, اتحادا
 ит-тиҳа:дан бирлашмоқ: ~ الشيطان -ш-шай'а:ни бу икки
 нарса бирлашди.

اتخذ 'иттаҳаза, يتخذ йаттаҳизу, اتخذ
 ит-тиҳа:зан олмоқ; ~ الشيء -ш-шай'а у нар-
 сани олди; 2) қилмоқ; дўстлари сафига қўшмоқ: الرجل صديقا
 ~ -р-ражулу сади:қан бу киши дўст қилди.

اتخذت 'иттаҳаза, يتخذت йаттаҳизу, اتخذت
 ит-тиҳа:зан олди; 2) қилмоқ; дўстлари сафига қўшмоқ: الرجل صديقا
 ~ -р-ражулу сади:қан бу киши дўст қилди.

اتخذت 'иттаҳаза, يتخذت йаттаҳизу, اتخذت
 ит-тиҳа:зан олди; 2) қилмоқ; дўстлари сафига қўшмоқ: الرجل صديقا
 ~ -р-ражулу сади:қан бу киши дўст қилди.

اتخذت 'иттаҳаза, يتخذت йаттаҳизу, اتخذت
 ит-тиҳа:зан олди; 2) қилмоқ; дўстлари сафига қўшмоқ: الرجل صديقا
 ~ -р-ражулу сади:қан бу киши дўст қилди.

اتسع 'иттасаъа, يتسع йаттасиъу, اتسعا
 иттиса:ъан кенгаймоқ: ~ المكان -л-мака:ну бу жой
 кенгайди.

اتصفا 'иттасафа, يتصف йаттасифу, اتصفا
 сифат, хислатга эга бўлмоқ, сифати билан аж-
 ралиб турмоқ; ~ الرجل -р-ражулу бу киши сифатга эга

бўлди; 2) тавсифга лойиқ бўлмоқ, васфини қилиш мумкин бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса васфга лойиқ

бўлди.

اتصل ит-тасала, **يتصل** йаттасилу, **اتصال** ит-тиса:лан қўшилмоқ, боғланмоқ, қўшилиб кирмоқ; **الشيء**

بالشيء ~ -ш-шай'у би-ш-шай'и бу нарса бу нарса билан қўшилди.

اتضح иттида:ҳан иттида:ҳан, **يتضح** йаттадиҳу, **اتضح** иттида:ҳан билинмоқ, очилмоқ, ойдинлашмоқ; **الأمر** ~ -л-'амру

бу иш очилди.

اتعظ иттаъаза, **يتعظ** йаттаъизу, **اتعاض** иттиъа: зан насихатга юрмоқ, ўтиғни қабул қилмоқ; **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши насихатга юрди.

اتفاقة иттифа:қиййатун бирлашма, итифоқ; **تجارية** ~ тиж:рвиййатун савдо бирлашмаси.

اتفقا итти-фа:қан фикрда, қарашда бир бўлмоқ, мувофиқ бўлмоқ, мос тушмоқ, келишмоқ; **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши келишди.

اتقى итти-қа:ан 1) қўрқмоқ; **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳдан қўрқди; 2) аҳтиёт бўлмоқ, четлаб юрмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу

нарсадан аҳтиёт бўлди.

اتكاه итти-ка:ан 1) таянмоқ; **علي العصى** ~ ъала:-л-ъаса: у бу ҳассага таянди; 2) суянмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши суянди.

اتكالا итти-ка:лан таянмоқ, таваккал қилмоқ, ишониб топшириб қўймоқ; **الله** ~ ла:-л-ла:ҳи у Аллоҳга суянди.

اتحف итаҳа:фан совға қилмоқ; **الرجل بكذا** ~ -р-ражулу би-каза: бу киши фалон нарсани совға қилди.

اتعم итха:ман хазм бўлмамоқ, сингмамоқ; **الطعام الرجل** ~ -т-таъа:му-р-ражула бу таом бу кишига сингмади.

اتعب 'атъаба, **يتعب** йутъйбу, **إتعبا** 'итъа:бан чарчатмоқ, толиқтирмоқ; **الرجل** ~ -р-ражула у кишини чарчатди.

اتعسا 'атъаса, **يتعس** йутъису, **أتعس** 'атъаса сан 1) бахтсиз қилмоқ, бечора қилмоқ; **الرجل** ~ -ражула у кишини бечора қилди; 2) ҳалок қилмоқ; **الشقي** ~ -ш-шақийъа Аллоҳ бечорани ҳалок қилди.

اتقنا 'итқана, **يتقن** йутқину, **اتقن** 'итқана:нан маҳкамламоқ, қаттиқ, мустаҳкам қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани маҳкамлади.

اتلف 'атлафу, **يتلف** йутлифу, **اتلك** 'атлафу 1) ҳалок, йўқ қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди; 2) беҳуда исроф қилмоқ, увол қилмоқ; **المال** ~ -л-ма:ла у молни беҳуда исроф қилди:

اتم 'атамма, **يتم** йутимму, **إتما** 'итма:ман тугатмоқ, тамом қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тугатди.

اتيا 'атйан ва **إتيا** 'итйа:нан 1) келмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши келди; 2) тугатмоқ, охирига етказмоқ; **على الشيء** ~ ъала:-ш-шай'и у нарсани тугатди.

أثان 'аса:сун уй жиҳози; кўпчилиги **أثار** 'асар, **يشير** йуси:ру, **إثارة** 'иса:ратан (ер) ҳайдамоқ, шудғор қилмоқ; **الأرض** ~ -л-'арда у ерни ҳайдади. **أثبت** 'асбата, **يثبت** йусбиту, **إثباتا** 'исба:тан исботламоқ, очиб бермоқ; **الحق** ~ -л-ҳаққа у ҳақиқатни очиб берди.

أثت 'ассаса, **يؤثث** йу'ассису, **تأثت** та'си:сан жиҳозламоқ, жиҳоз билан безамоқ; **البيت** ~ -л-байта у уйни жиҳозлади.

أثر 'ассара, **يؤثر** йу'ассиру, **تأثيرا** та'си:ран из қолдирмоқ, таъсир қилмоқ; **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у нарсада из қолдирди.

أثر 'асарун из; кўпчилиги **أثار** а:са:рун.

қайтармоқ: **عن السؤال** ~ ʔани-с-уʔа:ли у бу саволга жавоб қайтарди.

اجاد ажа:да, **يجيد** йужи:ду, **إجادة** 'ижа:д-д-тан 1) яхши қилмоқ, гапирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яхши гапирди, қилди; 2) яхшиламоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у нарсани яхшилади.

اجار ажа:ра, **يجير** йужи:ру, **إجارة** 'ижа:-ратан асрамоқ, ҳимоя қилмоқ, қўлламоқ, ёрдам бермоқ: **الله القوم** ~ лла:ху-л-қавма мина-л-ʔаза:би Аллоҳ қавмни бу азобдан асради.

اجاز ажа:за, **يجيز** йужи:зу, **إجازة** 'ижа:-затан 1) жойиз, мумкин, рухсат қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани жойиз қилди; 2) тақдирламоқ, мукофот бермоқ: **الفائز** -ал-фа:иза у мукофотни берди.

إجازة 'ижа:затун 1) рухсат, ижозат; 2) аттестат, диплом, шаҳодатнома

اجال ажа:ла, **يجيل** йужи:лу, **إجالة** 'ижа:латан айлантирмоқ, жовдиратмоқ; **النظر** -н-назара у кўзини жовдиратди.

اجبر ажбара, **يجبر** йужбиру, **إجبارا** 'ижба:ран мажбур қилмоқ, зўрламоқ: **غيره علي الامر** ~ гайраҳу ʔала:-л-'амри у бировни бу ишга мажбур қилди.

اجتاح ижта:ҳа, **يجتاح** йажта:ху, **اجتياحا** ижтийа:ҳан ҳалок, йўқ, нобуд қилмоқ, совурмоқ: **الدهر ماله** ~ -д-дахру ма:лаҳу тақдир унинг дунёсини совурди.

اجتاز ижта:за, **يجتاز** йажта:зу, **اجتيازًا** ижтийа:зан ўтмоқ, босиб ўтмоқ, кесиб ўтмоқ: **الرجل الطريق** ~ -р-ра-жулу-т-тари:қа бу киши йўлни кесиб ўтди.

اجتذب ижтазаба, **يجتذب** йажтазибу, **اجتذا** ижтиза:бан тортмоқ, кўчирмоқ, сурмоқ, қўзгатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қўзгатди.

اجتماع ижтима:ʔун жамият, ижтимоий ташкилот; кўпли-ги **اجتماعات** ижтима:ʔа:тун; **علم الاجتماع** ʔилму-л-'ижтима:ʔи жамиятшунослик.

اجتماعي ижтима:ʔиййун ижтимоий ишлар билан шугулла-

اثر 'исрун тобелик, қарамлик.

اثرى 'асра:, **يثرى** йуери:, **اثرًا** 'исра:'ан 1) бойи-моқ, бой бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бойиди; 2) серҳосил, ҳосилдор бўлмоқ: **الارض** -л-'арду бу ер ҳосилдор бўлди.

اثرى 'асариййун 1) археологик; 2) археолог.

انقل 'асқала, **ينقل** йусқилу, **انقلا** 'исқа:лан оғир кўтартирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига оғир кў-тартирди.

انلج 'аслажа, **يشلج** йуслижу, **انلاجًا** 'исла:жан

1) хурсанд қилмоқ, севинтирмоқ; қувонтирмоқ; **الخبر فلانًا** ~ -л-хабару фула:нан бу хабар фалончини қувонтирди; 2) қор ёғмоқ; **السحاب** ~ -с-саҳа:бу бу қор ёқди; 3) совумоқ:

اليوم ~ -л-йавму кун совуди.

انم 'асима, **يأثم** йа'симу, **انما** 'исман гуноҳ қилмоқ; гуноҳга қолмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши гуноҳ қилди.

انم 'исмун гуноҳ; кўплиги **انام** а:са:мун.

انمر 'асмара, **يثمر** йусмиру, **انمارًا** 'исма:ран

1) ҳосилга кирмоқ, ҳосил бермоқ; **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт ҳосилга кирди; 2) натижа бермоқ: **الدرس** ~

-д-дарсу у дарс натижа берди; 3) орттирмоқ, кўпайтирмоқ, ўстирмоқ: **ماله** ~ ма:лаҳу у молини кўпайтирди.

اناء 'асна:у орасида, ўртасида; **الشيء** ~ -ш-шай'и

бу нарса ўртасида; **الكلام** ~ -л-кала:ми бу гап орасида.

انان исна:ни икки, жуфт; муаннаси **اننان** синта:ни ва **اننان** исната:ни.

الانان : **انان** ал-'исна:ни душанба.

انني 'асна:, **يشني** йўсни:, **اننا** 'исна:'ан

мақтамоқ, шарафламоқ, мадҳ қилмоқ: **عليه بالتعير** ~ ʔалайҳи би-л-хайри у уни яхши гаплар билан шарафлади.

اجاب 'ажа:ба, **يجيب** йужи:бу, **إجابة** 'ижа:-батан

1) қабул қилмоқ, кўнмоқ, мақбул кўрмоқ: **الدعوة** ~ -д-даʔ-вата у даʔватни қабул қилди; 2) жавоб бермоқ, жавоб

нувчи киши, социолог.

اجتماعا йажтамиъу, مجتمع يجتمع, اجتماعا اجتماع
ижтима:ъан қўшилмоқ, йиғилмоқ, бирлашмоқ, жамъ бўл-
моқ; الشئى ~ -ш-шай'у бу нарса йиғилди.

اجتهاد ижтаҳада, يجتهد يجتهد, اجتهاد اجتهاد
ҳа:дан жаҳд қилмоқ, бор кучи билан қилмоқ, бор кучини
бермоқ; في الامر ~ фи:-л-'амри бу ишга бор кучини берди.

اجاص 'ижжа:сун ноқ (меvasи ва дарахти); биттаси
اجاصة 'ижжа:сатун.

اجل 'ажжала, يؤجل يؤجل, اجلا 'ажжилу, تا, جلا
1) кечиктирмоқ, орқага сурмоқ; الشئى ~ -шай'а у нарсани
кечиктирди; 2) муддат қўймоқ, муҳлат бермоқ; الشئى ~
-ш-шай'а у нарсани (олиш ёки бошқа нарса қилишга) муҳ-
лат берди.

اجدبا 'аждаба, يعذب يعذب, اجدابا 'аждаба
бан сувсиз, қуриб, тақир бўлиб қолмоқ; المكان ~ -л-ма-
ка:ну бу ер қуриб қолди.

اجر 'ажрун мукофот, иш ҳақи; куплиги اجور 'ажу:
рун.

اجرب 'ажрабу қичима, қўтир; муаннаси جربه 'жарба:у;
қўплиги جرب 'журбун.

اجرة 'ажратун мардикорнинг иш ҳақи; қўплиги اجر
'ажарун.

اجرد 'ажраду баданида жуни йўқ киши; الفرس الاجرد
ал-фарасу-л-'ажраду ўзагон от; القلب الاجرد ал-қалбу-л-'
ажраду тоза қалб, оқ кўнгил; куплиги اجارد 'ажариду.

اجرام 'ажрама, يجرم يجرم, اجراما 'ажрама
жиноят, гуноҳ қилмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши жиноят
қилди.

اجري 'ажра:ъан, يجري يجري, اجري 'ажри:
1) оқизмоқ; الماء ~ -л-ма:'а у сувни оқизди; 2) бажармоқ,
ижро қилмоқ; الامر ~ -л-'амра у ишни бажарди; 3) да-
воматли қилмоқ, чўзмоқ, узайтирмоқ; عليه المرتب ~
ъалайҳи-л-мураттаба у унга маъошни давоматли қилди;
4) юргизмоқ; الفرس ~ -л-фараса у отни юргизди.

اجزاج 'ажжа:лан, يجزاج يجزاج, اجزاج 'ажжа:
қўп, мул бермоқ; له العطاء وبه ومنه ~ лаҳу-л-'ата:'а ва
биҳи ва минҳу у унга совғани қўп берди.

اجزاج 'ажжа:лан, يجزاج يجزاج, اجزاج 'ажжа:
қўп, мул бермоқ; له العطاء وبه ومنه ~ лаҳу-л-'ата:'а ва
биҳи ва минҳу у унга совғани қўп берди.

اجل 'ажлун сабаб: كذا ~ لي ~ ن қаза: ўша сабабли,
ўша учун.

اجل 'ажал ҳа.

اجل 'ажалун нарсанинг муддати; ўлим вақти; қўплиги
اجال 'ажалун.

اجلس 'ажласа, يجلس يجلس, اجلسا 'ажласа:
сан ўтиргизмоқ, ўтқазиб қўймоқ; غيره ~ гайраҳу у бировни
ўтиргизди.

اجلا 'ажжала, يجلا يجلا, اجلا 'ажжла:
улуғламоқ, шарафламоқ, кўтармоқ, улуғ қилмоқ; الرجل في
المرتبة ~ -р-ражула фи:-л-мартабати у кишини мартабада
улуғ қилди, кишининг мартабасини кўтарди.

اجلي 'ажла:, يجلي يجلي, اجلي 'ажли:
1) чиқ-
моқ, чиқиб кетмоқ; عن البلد ~ 'ани-л- балади у мамла-
катдан чиқиб кетди; 2) очмоқ, ошкор қилмоқ, билмоқ;
الله الهموم عنه ~ -л-ла:ҳу-л-ҳуму:ма 'анҳу Аллоҳ унинг
тириклик ташвишларини билди.

اجمة 'ажаматун қалин дарахтзор, чангалзор; қўплиги
اجام 'ажамун

اجمع 'ажмаъа, يجمع يجمع, اجمع 'ажжма:
жамъ бўлмоқ, келишмоқ; القوم ~ -л-қавму бу қавм кел-
ишди, қавмдагиларнинг (фикри) бир бўлди.
اجنبى 'ажнабий'ун бегона, ёт; қўплиги اجانب 'ажан-
бийбу.

اجهد 'ажҳа:дан, يجهد يجهد, اجهد 'ажҳа:
кучантирмоқ, уринтирмоқ; النفس ~ -н-нафса у
ўзини уринтирди.

اجهز 'ажҳа:зан, يجهز يجهز, اجهز 'ажҳжа:
ўлимни тезлатмоқ; علي الجريح ~ 'ала:-л-жари:ҳи у бу яра-
дорнинг ўлимни тезлатди.

اجش 'ажҳаша, يجش يجش, اجش 'ажш:
ажҳаша, йужҳишу йужҳишу

شان тайёр турмоқ, ўзини тутолмай турмоқ: **بالبكاء** ~
би-л-бука:и у ўзини йиғидан тийа олмади, йиғлай-йиғлай
деб турди.

اجوف 'ажвафу 1) ўрта ҳарфи иллатли феъллар,
масалан: **قال** қа:ла, **باع** ба:ъа; 2) бўшлиққа эга
(нарсa),кавакли.

اجراء 'ажир:рун ижарачи, мардикор; кўплиги
'ужара:-у.

اجادي 'ажада: битта-битта; **جانوا** жа:у: ~ битта-
битта келишди.

احاط 'аҳа:та, **يحيط** йуҳи:ту, **إحاطة** 'иҳа:татан ҳар
тарафлама билмоқ, ўрганмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу
нарсани ҳар жиҳатдан ўрганди.

احال 'аҳа:ла, **يحيل** йуҳи:лу, **إحالة** 'иҳа:латан кў-
чирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўчирди.

احب 'аҳабба, **يحب** йуҳиббу, **إحبابا** 'иҳба:бан ёқтир-
моқ, яхши кўрмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончини ёқтирди.

احبط 'аҳбата, **يحبط** йуҳбиту, **إحباطا** 'иҳба:тан бузмоқ,
барбод қилмоқ: **الله عمله** ~ л-ла:ҳу ʻамалаҳу Аллоҳ унинг
юмуцини бузди.

احتاج иҳта:жа, **يحتاج** йаҳта:жу, **احتياجاً** иҳтийа:
жан муҳтож бўлмоқ: **إليه** ~ илайҳи у унга муҳтож
бўлди.

احتاط иҳта:та, **يحتاط** йаҳта:ту, **احتياطاً** иҳтийа:
тан 1) эҳтиёт қилмоқ, сақламоқ: **لنفسه** ~ ли-нафсиҳи у
ўзини эҳтиёт қилди; 2) сақланмоқ: **للأمر** ~ ли-л-'амри
у бу ишдан сақланди.

احتال иҳта:ла, **يحتال** йаҳта:лу, **احتيالاً** иҳтийа:лан
ҳийла, найранг қилмоқ, ишламоқ: **فلان** ~ фула:нун фалон-
чи найранг қилди.

احتجب иҳтажаба, **يحتجب** йаҳтажибу, **احتجاباً**
иҳтижа:бан ёшмоқ, ёшинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
бошини ёшди.

احتج иҳтажжа, **يحتج** йаҳтажжу, **احتجاجاً** иҳ-
тижа:жан 1) арг қилмоқ, қарши чиқмоқ: **عليه** ~ ʻалайҳи

у унинг устидан арг қилди, унга қарши чиқди; 2) ҳужжат
келтирмоқ, исботламоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нар-
сага ҳужжатни келтирди.

احتد иҳтадда, **يحتد** йаҳтадду, **احتداداً** иҳти-
да:дан жаҳл қилмоқ, ғазабланмоқ: **علي غيره** ~ ʻала га-
риҳи у бировга жаҳл қилди.

احتدم иҳтадама, **يحتدم** йаҳтадиму, **احتداماً** иҳти-
да:ман ғазабга келмоқ, шиддатланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши ғазабга келди.

احترف иҳтарафа, **يحترف** йаҳтарифу, **احترافاً** иҳти-
ра:фан ҳувар қилмоқ, касб эгалламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши ҳувар эгаллади.

احترق иҳтарақа, **يحترق** йаҳтариқу, **احتراقاً** иҳ-
тира:қан ёнмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарсa ёнди.

احترم иҳтарамa, **يحترم** йаҳтариму, **احتراماً** иҳти-
ра:ман ҳурмат қилмоқ: **غيره** ~ гаираҳу у бировни ҳур-
мат қилди.

احتسى иҳтаса:, **يحتسى** йаҳтаси:, **احتساءً** иҳти-
са:ан хўпламоқ, хўплаб ичмоқ: **المرق** ~ -л-марақа у
шўрвани хўплаб ичди.

احتشد иҳташaда, **يحتشد** йаҳташиду, **احتشاداً**
иҳтиша:дан тўпланмоқ, йиғилмоқ: **القوم** ~ -л-қавму
бу қавм йиғилди.

احتضر иҳтадура, **يحتضر** йуҳтадару, **احتضاراً**
иҳтида:ран мажҳ, ўлим тушагида ётмоқ, ўлимга ҳозир
бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўлимга ҳозир бўлди.

احتطب иҳтатаба, **يحتطب** йаҳтатибу, **احتطاباً**
иҳтита:бан ўтин термоқ, йиғмоқ: **العطب** ~ -л-ҳатаба
у ўтин терди.

احتفظ иҳтафаза, **يحتفظ** йаҳтафизу, **احتفظاً**
иҳтифа:зан ўзи учун сақламоқ: **الشيء وبه** ~ -шай'а ва
биҳи у нарсани ўзи учун сақлади.

احتفل иҳтафала, **يحتفل** йаҳтафилу, **احتفالاً**
иҳтифа:лан 1) аҳамият бермоқ: **بالأمر** ~ би-л-амри у бу
ишга аҳамият берди; 2) шарафламоқ, иззат-икром қилмоқ,

сийламоқ: **بفان** ~ би-фула:нин у фалончини иззат-икром қилди.

احتفا: **احتفا:** йаҳтафи:, **احتفا:** йаҳтафи:
'ан иззат икромни ўрнига қўймоқ, сийламоқ: **به** ~ биҳи у уни сийлади.

احتقارا: **احتقارا:** йаҳтақиру, **احتقارا:** йаҳтақиру,
иҳтиқа:ран ерга урмоқ, хўрламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни хўрлади.

احتكارا: **احتكارا:** йаҳтақиру, **احتكارا:** йаҳтақиру,
ка:ран йиғиб босиб қўймоқ (кейин ошириб сотиш учун):
السلمة ~ с-салъата у матони (ошириб сотиш учун)
йиғиб қўйди.

احتكا: **احتكا:** йаҳтакку, **احتكا:** йаҳтакку,
иҳтакка, **احتكا:** йаҳтакка,
иҳтиқа:нан ишқаланмоқ, урилмоқ: **بالشيء** ~
би-ш-шай'и у бу нарсага ишқаланди.

احتما: **احتما:** йаҳтамили, **احتما:** йаҳтамили,
иҳтамала, **احتما:** йаҳтамили,
тима:лан чидамоқ, сабр қилмоқ: **المكروه** ~ л-макру:ҳа
у бу макруҳ нарсдан тийинди.

احتما: **احتما:** йаҳтами:, **احتما:** йаҳтами:
иҳтама:, **احتما:** йаҳтами:
'ан ҳимоя сўраб ўтинмоқ: **به** ~ биҳи у ундан ҳимоя сўраб ўтинди.

احتوا: **احتوا:** йаҳтави:, **احتوا:** йаҳтави:
иҳтава:, **احتوا:** йаҳтави:
'ан қамраб олмоқ, ўз ичига олмоқ; етишмоқ, эгалламоқ:
الشيء و عليه ~ ш-шай'а ва ʔалайҳи у нарсани эгаллади.

احد: **احد:** йаҳдабу, **احد:** йаҳдабу,
аҳдадун бир, ягона, тоқ (Аллоҳнинг сифати).
احد: **احد:** йаҳдабу, **احد:** йаҳдабу,
лиги аҳда:бун ва ҳадиба:тун ва ҳадиба:тун ва
ҳудбун.

احداثا: **احداثا:** йаҳдису, **احداثا:** йаҳдису,
'аҳдаса, **احداثا:** йаҳдису,
'иҳда:сан вужудга келтирмоқ, яратмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а
у нарсани яратди.

احرز: **احرز:** йаҳризу, **احرز:** йаҳризу,
аҳраза, **احرز:** йаҳризу,
1) эришмоқ, ҳосил қилмоқ, эгалламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а
у бу нарсага эришди; 2) голиб чиқмоқ, енгмоқ: **قصب** ~

қасаба-с-сабқи у бу ишда голиб чиқди.

هو ~ **بكذا** аҳра: лойиқроқ, муносиброқ, афзалроқ:
у анавидан лойиқроқ.

احزان: **احزان:** йаҳзину, **احزان:** йаҳзину,
аҳзана, **احزان:** йаҳзину,
қайғуртмоқ, қайғуга солмоқ; **الامر فلانا** ~ л-'амру фула:
нан бу иш фалончини қайғуга солди.

احسا: **احسا:** йаҳиссу, **احسا:** йаҳиссу,
аҳсаса, **احسا:** йаҳиссу,
1) сезмоқ, ҳис қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани ҳис
қилди; 2) ўйламоқ, кўз олдига келтирмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-
шай'и у нарсани кўз олдига келтирди; 3) билмоқ: **بالعبر** ~
би-л-хабари у хабарни билди.

احسانا: **احسانا:** йаҳсину, **احسانا:** йаҳсину,
аҳсана, **احسانا:** йаҳсину,
нан: 1) яхшилиқ қилмоқ; **الرجل** ~ р-ражулу бу киши
яхшилиқ қилди; 2) яхши қилмоқ, усталиқ билан бажармоқ:
ш-шай'а у нарсани яхши қилди; 3) аҳсон,
инʔом қилмоқ: **اليه** ~ илайҳи у унга аҳсонни қилди.

احسا: **احسا:** йаҳси:, **احسا:** йаҳси:
аҳса:, **احسا:** йаҳси:
1) санаб чиқмоқ, ҳисобга олмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нар-
сани санаб чиқди; 2) сақлаб қўймоқ, ҳисобга олмоқ; **الكتاب**
~ л-кита:ба у китобни сақлаб қўйди.

احكاما: **احكاما:** йаҳқиму, **احكاما:** йаҳқиму,
аҳқама, **احكاما:** йаҳқиму,
қаттиқ, нишнқ қилмоқ, мустаҳкамламоқ: **الامر** ~ л-'амра
у ишни нишнқ қилди.

احل: **احل:** йаҳхиллу, **احل:** йаҳхиллу,
аҳалла, **احل:** йаҳхиллу,
1) ҳалол қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани ҳалол
қилди; 2) жойлаштирмоқ, ўрнатмоқ: **بالمكان** ~ гайраҳу
би-л-манани у бировни бу ерга жойлаштирди.

احمر: **احمر:** йаҳмарру, **احمر:** йаҳмарру,
иҳмарра, **احمر:** йаҳмарру,
қизил қилмоқ, қизартирмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани
қизартирди.

احمر: **احمر:** йаҳмарру, **احمر:** йаҳмарру,
ҳамра:у кўплиги
ҳумрун.

احمق: **احمق:** йаҳмақу, **احمق:** йаҳмақу,
аҳмақу эси паст, аҳмоқ; муаннаси
ҳамқа:у; кўплиги ҳумқун.

احمي: **احمي:** йаҳми:, **احمي:** йаҳми:
аҳма:, **احمي:** йаҳми:
'ан қи-

эйтмоқ; қайнатмоқ, иситмоқ: الماء ~ -л-ма:а у сувни қайнатди; الحديد ~ -и-ҳади:да у темирни қизитди.

حول 'аҳвалу ғилай; муаннаси حولاء ҳавла:у; кўн-лиги - حول ҳу:лун.

اجيا 'аҳйа:; يحيي йухйи:; احياء 'ихйа:ан
1) тирилтирмоқ, жон бермоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тирилтирди; 2) сақламоқ, аямоқ: الله فلانا ~ -л-ла:ху фула:нан Аллоҳ фалончини сақлади; 3) ўстирмоқ, ундирмоқ: الله الارض ~ -л-ла:ху-л'арда Аллоҳ ерни ундирди.

اخ 'ахун ака, ука, муаннаси اخت 'ухтун; кўшлиги اخوة 'ихватун.

اخاف 'аха:фа, يخيف йухи:фу, اخافة 'иха:фа-тан қўрқитмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни қўрқитди.

اخبار 'ахбара, يخبر йухбири, اخبارا 'ихба:ран хабар бермоқ, билдирмоқ: بكدا ~ би-каза: у фалончига хабарни берди.

اخت 'ухтун 1) она, сингил; 2) ҳамшира; кўплиги اخوات 'ахаватун.

اختار 'ихта:ра, يختار йахта:ру, اختيара 'ихтийа:ран афзал кўрмоқ, ажратмоқ, тавламоқ, сайламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсани афзал кўрди.

اختباء 'ихтаба', يختبئ йахтаби'у, اختباء 'р-ра-жулу ва миңху бу киши (ундан) яширинди.

اختبر 'ихтабара, يختبر йахтабири, اختبارا 'ихтиба:ран синамоқ, тажриба қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани синади.

اختتم 'ихтатама, يختتم йахтатиму, اختتام 'ихти-та:ман тугатмоқ, тамомламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тугатди.

اختراع 'ихтараға, يخترع йахтариғу, اختراعا 'ихтира:ған ўйлаб топмоқ, ихтиро қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ихтиро қилди.

اختراق 'ихтарақа, يخترق йахтариқу, اختراقا 'ихтира:қан 1) кесиб ўтмоқ, ўртасидан ўтмоқ: الناس ~ -н-на:са у кишиларнинг ўртасидан ўтди; 2) чиқмоқ, ёриб чиқмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ёриб чиқди.

اختصر 'ихтасара, يختصر йахтасиру, اختصارا 'ихтиса:ран 1) қўлни белга қўймоқ, белни қулочламоқ: فلان ~ фула:нун фалончи қўлини белга қўйди; 2) қисқартмоқ, қисқа, калта қилмоқ: الطريق ~ -т-тари:қа у йўлни қисқартди; في الشيء ~ -л-кала:ма у гапни қисқа қилди; ~ фи:-ш-шай'и у нарсани калта қилди.

اختص 'ихтасса, يختص йахтассу, اختصاصا 'ихти-са:сан 1) ўзи, мустақил бажармоқ, қилмоқ: بالشئ ~ би-ш-шай'и у ишни ўзи бажарди; 2) камбағал бўлмоқ, муҳ-тож бўлмоқ: فلان ~ фула:нун фалончи камбағал бўлиб қолди; 3) эга қилмоқ, хислатга эга қилмоқ, хосиятли қил-моқ: فلان بكذا ~ фула:нан би-қаза: у фалончини фалон нарсага эга қилди.

اخطأ 'ихтатафа, يخطئ йахтатифу, اخطاؤ 'ихти-та:фан тортиб олмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тор-тиб олди.

اختفى 'ихтафа:, يختفي йахтафи:, اختفاء 'ихти-фа:ан бекинмоқ, яширинмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши яширинди.

اختلص 'ихталаса, يختلص йахталису, اختلاصا 'ихти-ла:сан ҳийла билан, алдаб олмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ҳийла билан олди.

اختلف 'ихталаға, يختلف йахталиту, اختلفا 'ихтила:тан 1) аралаш бўлмоқ, қоринмоқ, омухта бўлмоқ: الشيء بالشئ ~ -ш-шай'у би-ш-шай' бу нарса бу нарсага араланди, омухта бўлди; 2) ақлдан озмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ақлдан озди.

اختلف 'ихталафа, يختلف йахталифу, اختلفا 'ихтила:фан 1) ихтилоф қилмоқ, қарама-қарши бўлмоқ: الرجلان ~ -р-ражула:ни бу икки киши ихтилоф қилди; 2) тараддуд қилмоқ, иккиланиб қайта келмоқ: إلى المكان ~

-р-жулу ли-л-лаҳи киши Аллоҳга софдиллик билан ихлос қўйди.

ахлалла, **يُخْلِ** йухиллу, **إِخْلَافًا** 'ихла:лан бузиб қўймоқ, халал етказмоқ: **بِالشَّيْءِ** ~ би-ш-шай'и у нарсани бузиб қўйди.

ахла:, **يُخْلِ** йухли:, **إِخْلَاءً** 'ихла:-'ан холи қилмоқ, бўшатмоқ: **الْمَكَانِ** ~ -л-мака:на у жойни бўшатди.

жа:'а **جَاءَ** ~ а **أَخِيْرًا** 'ахи:рун сўнг, ниҳоя, охир; ~ ан у охирда келди.

ада:тун асбоб; кўплиги **أَدْوَاتٌ** 'адава:тун. **أَدَارًا** 'ада:ра, **يُدِيرُ** йуди:ру, **إِدَارَةً** 'ида:ратан 1) айлантирмоқ: **الشَّيْءِ** ~ -ш-шай'а у нарсани айлантирди; 2) идора, раҳбарлик қилмоқ: **الْمَدْرَسَةِ** ~ -л-мадрасата у мактабни идора қилди.

ада:мата **أَدَامَةً** 'ада:мата **يُدِيمُ** йуди:му, **أَدَامًا** 'адам давомли, узун қилмоқ, чўзмоқ: **الشَّيْءِ** ~ -ш-шай'а у нарсани узун қилди.

ида:-натан **إِدَائَةً** 'ида:-натан **يُدِينُ** йуди:ну, **أَدَانَ** 'ада:на, қарз бермоқ; **فُلَانًا** ~ фула:нан у фалончига қарз берди.

адабун 1) яхши хулқ ва тарбия; 2) шеър ва наслнинг яхшиси; кўплиги **أَدَابٌ** а:да:бун.

идха:лан **إِدْخَالًا** 'идха:лан **يُدْخِلُ** йудхилу, **أَدْخَلَ** 'адхала, киритмоқ: **التَّلَامِيذَ إِلَى الْفَصْلِ** ~ -т-тала:ми:за 'ила-л-фасли у бу ўқувчиларни синфга киритди.

та'ди:бан **تَأْدِيَةً** 'та'ди:бан **يُؤَدِّي** йу'аддибу, **أَدَّبَ** 'аддаба, одобли қилмоқ, одобга ўргатмоқ, тарбия қилмоқ; **غَيْرَهُ** ~ гайраҳу у бировни одобга ўргатди.

иддиха: **إِدْخَارًا** 'иддиха: **يُدْخِرُ** йаддихиру, **أَدَّخَرَ** 'аддахара, ран сақлаб қўймоқ, жамғармоқ: **الْمَالِ** ~ -л-ма:ла у молни сақлаб қўйди.

идди'а:ан **إِدْعَاءً** 'идди'а:ан **يُدْعِي** йадди'а:, **أَدْعَى** 'адда'а:, ҳисобламоқ, ўйламоқ: **الشَّيْءِ** ~ -ш-шай'а у нарсани ўзиники деб ўйлади; 2) қозига арз қилмоқ, судлашмоқ: **عَلَيْهِ** ~ 'алайҳи у унинг устидан қозига арз қилди.

'адна:ан **إِدْنًا** 'идна:ан **يُدْنِي** йудни:, **أَدْنَى** 'адна: яқин қилмоқ, яқинлаштирмоқ: **الشَّيْءِ** ~ -ш-шай'а у нарсани яқинлаштирди.

'аднавна ва **أَدْنَوْنَ** 'аднавна ва **أَدْنَى** 'адна: яқин; кўплиги **أَدْنَوْنَ** 'аднавна ва **أَدْنَى** 'адна:нин: муаннаси **دُنْيَا** дунйа: кўплиги дуван

'идҳа:ан **إِدْهَاشًا** 'идҳа:ан **يُدْهَشُ** йудҳишу, **أَدْهَشَ** 'адҳаша, шан ҳайратда қолдирмоқ, даҳшатга солмоқ; **الْعِيَاءِ وَغَيْرِهِ الرَّجُلِ** ~ -л-ҳайа:'у ва гайруҳу-р-ражула бу уят ва шунга ўхшаш нарсани даҳшатга солди.

адиб: **أَدِيبًا** 'ади:бун адиб, адабиётчи, ёзувчи; кўплиги **أَدِيبًا** 'ади:бун адаба:'у.

'ади:мун 1) ошланган тери; 2) ер юзаси; 3) фалак, осмон гумбази; 4) қиёфа, кўриниш; кўплиги **أَدْمًا** 'адумун.

'из қачон, қачонки; **ذَآكَ** ~ за:ка ўша вақтда; ўзбек тилига равишдош билан таржима қилинади; **أَخْرَجَهُ** ~ 'ахражаҳу уни чиқарганда; **أَنْ** ~ 'анна чунки; **إِذَا** 'иза: агар, агарда; ундан кейинги феъл кўпроқ келаси замон феъли билан таржима қилинади: **اجْتَهَدْتَ نَجْتًا** ~ жтахадта нажаҳта агар тиришсанг, қозонасан.

'азиб: **أَذِيبًا** 'азиб:бу, **يُذِيبُ** йузи:бу, **أَذَابَ** 'аза:батан 1) эритмоқ, қиздирмоқ; **السَّمْنِ** ~ -с-самна у ёрни эритди; 2) чарчатмоқ, толдирмоқ: **أَذَابَهُ الْهَمُّ** 'аза:баҳу-л-ҳамму уни бу ташвиш чарчатди.

'аза:қатан **إِذَاعَةً** 'аза:қатан **يُذِيقُ** йузи:қу, **أَذَاقَ** 'аза:қа, 1) тоттирмоқ; **الرَّجُلِ كَذَا** ~ -р-ражула каза: у бу кишига фалон нарсани тоттирди; 2) синамоқ: **أَذَاكَ اللَّهُ الْغَوْفَ** 'аза:қаҳу-л-ла:ҳу-л-хавфа Аллоҳ уни бу хавф билан синади.

'аза:ъатан **إِذَاعَةً** 'аза:ъатан **يُذِيعُ** йузи:ъу, **أَذَاعَ** 'аза:ъа, 1) тарқатмоқ, ёймоқ: **الْخَبْرَ** ~ -л-хабара у хабарни тарқатди; 2) очмоқ, ошкор қилмоқ: **السِّرِّ** ~ -с-сирра у сир-ни ошкор қилди.

'аза:ъатун радио орқали эшиттириш. **إِذَاعَةً** 'аза:ъатун радио орқали эшиттириш.

ادمى 'адда:, йуды йу'адди:, تادية та'дийатан
1) олиб бермоқ, етказиб бермоқ: الشيء إلى فلان ~ -ш-шай'а
'ила: фула:нин у нарсани фалончига етказиб берди; 2) қай-
тиб бермоқ; الدين ~ -д-дайна у қарзни қайтиб берди;
3) бажармоқ, адо қилмоқ; الصلاة ~ -с-сала:та у намоз-
ни вақтида адо қилди.

ادراك 'идра:, يدرى йудрику, إدراك 'идра:
кан 1) етилмоқ, пишмоқ: الثمر ~ -с-самару бу мева
пишди; 2) фаҳхламоқ, англамоқ: الشيء ببصره ~ -ш-шай'а
би-басариҳи у нарсани англади; المعنى بعقله ~ -л-маъна:
би-ъақлиҳи у маънони фаҳхлади.

ادري 'адри:, يدرى йудри:, إدراء 'идра:-'ав
билдирмоқ: الرجل بالشيء ~ -р-ражула би-ш-шай'и у бу
кишига нарсани билдирди.

أدفا 'адфа'a, يدفى йудфи'у, إدفاء 'идфа:
'ан иситмоқ: البائس ~ -л-ба:'иса у камбағални иситди,
яъни унга совуқдан сақлайдиган кийим кийдирди;
أداني 'адфани: хаза: -с-савбу бу кийим мени иситди.
أدق 'адаққа, يندق йудикқу, إدقاق 'идқа:қан

туймоқ, майдаламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
туйди.

أدلى 'адла:, يذلى йудли:, إدلاء 'идла:-'ан
1) челақ туширмоқ: الدلو في البئر ~ -д-далва фи:-л-би'ри
у челақни қудуққа туширди; 2) ҳужжат келтирмоқ, исбот-
ламоқ; بالحجة ~ би-л-ҳужжати у ҳужжат билан исботла-
ди.

أدمن 'адмана, يذمن йудмину, إدمان 'идма:
ман берилиб қилмоқ, доим қилмоқ; الشيء ~ -ш-шай'а
у нарсани доим қилди.

أدمي 'адма:, يذمي йудми:, إدماء 'идма:-'ан
қонатмоқ, қон чиқармоқ: فلان ~ фула:нан у фалончини
қонатди; الجرح ~ -л-жарҳа у бу ярадан қон чиқарди.

أذان 'аза:нун 1) намозга чақириш; 2) билдириш.
أذبل 'азбала, يذبل йузбилу, إذبالا 'изба:
лан сўлдиришмоқ: الوردة ~ -л-вардата у атиргулни сўлди-
ди.

أذكر 'иззакара, يذكر йуззакиру, إذكارا 'иззика:
ран эсда сақламоқ, хотирада тутмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
у нарсани эсда сақлади.

أذن 'аззана, يؤذن йу'аззину, تاذينا
та'зи:нан хабар бермоқ, маълум қилмоқ: الإِعلام بالشيء ~
-л-'изла:-ма би-ш-шай'и у бу нарса тўррисидаги хабарни
маълум қилди.

أذكي 'азна:, يذكي йузки:, إذكاء 'изка:-'ан
ёндирмоқ, ёқмоқ, аланга олдирмоқ: النار ~ -н-на:ра
ў ўтни ёқди; العرب ~ -л-ҳарба у уруш ўтини ёқди;
عليهم الجواسيس ~ 'алайҳими -л-жава:си:са у жосуслик
урушини ёқди.

أذل 'азалла, يذل йузиллу, إذلالا 'изла:лан
1) ерга урмоқ, хўрламоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни
хўрлади; 2) хўрланган ҳолда кўрмоқ: الرجل ~ -р-ра-
жула у кишини хўрланган ҳолда кўрди.

أذمار 'из ма: агар; تدرس أدرس ~ тадрус 'адрус
агар дарс қилсанг, мен ҳам дарс қиламан.

أذن 'изнуун 1) ижозат, рухсат; 2) рухсатнома, ордер;
кўнлиги أذون 'узу:нун.

أذن 'азина, يأذن йа'азану, إذنا 'и:зан, إذنا
'изнан рухсат, ижозат бермоқ: له في الشيء ~ лаҳу фи:-ш-
шай'и у унга бу нарсага рухсат беерди.

أذن 'узу:нун ва أذن 'узнун қулоқ; кўнлиги
أذان 'аза:нун.

أذنب 'азнаба, يذنب йузҳибу, إذنابا 'изна:бан
гуноҳ қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши гуноҳ қилди.

أذهب 'азҳаба, يذهب йузҳабу, إذهابا 'изҳа:бан
1) четлатмоқ; йўқ қилмоқ, завол қилмоқ: الشيء ~ -ш-
шай'а у бу нарсани йўқ қилди; 2) олтин билан қошламоқ:

المعدن ~ -л-маъдана у маъданни олтин билан қоплади.

أذى 'азан кам, озгина зарар.

أراح 'ара:ҳа, يريح йури:ҳу, إراحة 'ира:ҳатан
роҳатлантормоқ, ҳузур бағишламоқ; غيره ~ гайраҳу у
бировга ҳузур бағишлади.

أراد 'ара:да, يريد йури:ду, إرادة 'ира:да-
тан хоҳламоқ, истамоқ, тиламоқ; الشيء ~ -ш-шай'а

у нарсани хоҳлади.

أراق 'ара:қа, يريق йури:қу, إراقة 'ира:қатан
тўкмоқ; الماء ~ -л-ма'а у сувни тўкди; الدماء ~

дима:а у қон тўкди.

أرى 'ара:, يري йури:, إراءة 'ира:атан кўрсатмоқ;
غيره الصورة ~ гайраҳу -с-су:рата у бировга сувратни кўр-
сатди.

أربع 'арбаъун тўрт; الرياح الأربع ар-рийа:ҳу-л-'арбаъу
тўрт шамол, улар: الصبا ас-саба: шарқ шамоли, الدبور
ад-да-бу:р ғарб шамоли; الشمال аш-шама:лу шимол
шамоли; الجنوب ал-жану:бу жануб шамоли; ذوات الأربع

зава:ту-л-'арбаъи тўрт оёқли ҳайвонлар.

أربعا 'арбиъа: у пайшанба.

أربعون 'арбаъу:на қирқ.

ارتاب 'ирта:ба, يرتاب йарта:бу артиъа:
бан иккиланмоқ, шубҳаланмоқ; من الشيء ~ мина-ш-шай'а
у бу нарсадан шубҳаланди.

ارتأى 'ирта'айа, يرتئى йарта'и:, ارتئاء 'ирти'а:
'ан кўриб тадбир қилмоқ, бир фикрга келмоқ; الشيء ~
'ш-шай'а у нарсани кўриб бир фикрга келди.

ارتاح 'ирта:ҳа, يرتاح йарта:ҳу, ارتياح 'иртиъа:
ҳан шодланмоқ, қувонмоқ, кўнгли тўлмоқ; للامر ~

ди-л-'амри унинг бу ишдан кўнгли тўлди.

ارتاع 'ирта:ъа, يرتاع йарта:ъу, ارتياع 'иртиъа:
'ан қўрқмоқ, даҳшатга келмоқ; الرجل ~ -р-ражулу

бу киши қўрқди.

ارتبط 'иртабата, يرتبط йартабиту, ارتباط 'ир-

ارتبط 'иртабата, يرتبط йартабиту, ارتباط 'иртиба:
тиба:тан боғланмоқ; بغيره ~ би-гайриҳи у биров билан
боғланди.

ارتبأ 'иртабака, يرتبأ йартабику, ارتباط 'иртиба:
кан 1) тарадду қилмоқ, иккиланмоқ; тутилиб қолмоқ (гап-
да): الرجل في كلامه ~ -р-ражулу фи: кала:миҳи бу киши
гапида тутилиб қолди; 2) қийналмоқ: في الأمر ~ фи:л-'
амри у бу ишда қийналди.

ارتجأ 'иртажала, يرتجأ йартажилу, ارتجأ
иртижа:лан 1) тайёргарликсиз гапирмоқ; الكلام ~ -л-ка-
ла:ма у сўзни тайёргарликсиз гапирди; 2) яёв юрмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши яёв юрди.

ارتخى 'иртаҳа:, يرتخى йартаҳи:, ارتخاء 'иртиҳа:
'ан майин бўлмоқ, юмшамоқ; الصبي ~ -с-сабийу бу гў-
дакнингг (бадани) майин бўлди.

ارتد 'иртадда, يرتد йартадду, ارتدادا 'иртида:
дан қайтмоқ: عن دينه ~ 'ан Ди:ниҳи у динидан
қайтди; إلى حالته الأولى ~ 'ила: ҳа:латиҳи-л-'у:ла:
у аввалги ҳолатига қайтди.

ارتدى 'иртада:, يرتدى йартади:, ارتداء 'ирти-
да:'ан киймоқ: الثوب ~ -с-сава у кийимни кийди.

ارتشف 'ирташафа, يرتشف йарташифу, ارتشافا
иртиша:фан қултимлаб, хўшлаб ичмоқ; القهوة ~ -л-қаҳвата
у қаҳвани хўшлаб ичди.

ارتشى 'ирташа:, يرتشى йарташи:, ارتشاء 'ирти-
ша:'ан пора олмоқ, порахўр бўлмоқ; الرجل ~ -р-ружулу
бу киши пора олди.

ارتضى 'иртада:, يرتضى йартади:, ارتضاء 'иртида:
'ан рози, ризо бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсадан
ризо бўлди.

ارتعب 'иртаъаба, يرتعب йартаъибу, ارتعابا 'иртиъа:
бан қўрқмоқ, даҳшатланмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши
қўрқди.

ارتعد 'иртаъда, يرتعد йартаъиду, ارتعادا 'иртиъа:дан
титрамоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши титради.

ارتعاشا йартаъишу, ارتعش یرтаъша, ارتعش یرтаъша,
иртиъа:шан титрамоқ: ~ الرجل - р-ражулу бу киши тит-
ради.

ارتفاعا йартафиъу, يرتفع یرтафаъа, ارتفع یرтифа:
иртифа:ъан 1) кўтарилмоқ, ошмоқ: ~ السعر - с-сиъру
бу нарх кўтарилди; 2) тугамоқ: ~ الخصام - л-хиса:му бу
олишув тугади; 3) юқори қилмоқ, кўтармоқ: ~ الشيء
-шай'а у нарсани кўтарди.

ارتقا یرтиқа, ارتقا یرтиқа, يرتقي یرтиқа,
'ан юқори чиқмоқ, кўтарилмоқ: ~ الشيء - шай'у бу нар-
са юқори кўтарилди; ~ الجبل - л-жабала у тоққа чиқ-
ди; ~ في وظيفته - фи: вази:фатиҳи у хизматида кўтарил-
ди.

ارتكابا йартакибу, يرتكب یرтакаба, ارتكب یرтака:
иртака:бан (гуноҳ) қилмоқ, ботмоқ: ~ الذنب - занба
у гуноҳга ботди; ~ الدين - д-дайна у қарзга ботди.

ارتكازا йартакизу, يرتكز یرтаказа, ارتكز یرтика:
ка:ван 1) маҳкам бўлмоқ, мустаҳкамланмоқ: ~ الشيء
-ш-шай'у бу нарса маҳкам бўлди; 2) таянмоқ, суянмоқ:
~ علي الشيء - ъала: -ш-шай'и у бу нарсага таянди.

ارتما یرтима, ارتما یرтима, يرتمي یرтима,
ташланмоқ, ўзини урмоқ: ~ في المعمة - фи:л-маъмаъати
у ўзини бу жангга ташлади.

ارتوا یرтива, ارتوا یرтива, يرتوي یرтива,
'ан тўйиб ичмоқ: ~ من الماء - мина-л-ма:и у бу сув-
дан тўйиб ичди.

ارت یرсул мерос, ارت یرсул мерос,
'ан кейинга қўймоқ, кечиктирмоқ: ~ الامر - л-'амра у
ишни кечиктирди.

ارجا یرжа, ارجا یرжа, يرجع یرжаъа, ارجع یرжа:
ъан қайтармоқ: ~ الامر - л-'амра у ишни қайтарди.

ارجوان 'уржува:нун тўқ қизил, пушти.

ارجواني 'уржува:ниййун тўқ қизил, пушти.

ارجوة 'уржу:ҳатун арғимчоқ.

ارخي йурхи, ارخا 'арха:, ارخي йурхи,
1) туширмоқ, тушириб қўймоқ: ~ الستار - с-сита:ра у нар-

дани тушириб қўйди; 2) чўзмоқ, узайтмоқ: ~ له القيد
лаҳул-қайда у унинг боғичини узайтди.

اردا یرда, اردافا 'ардафа, اردف یرдифу,
фан кетма-кет қилмоқ, боғламоқ; ~ الشيء بالشيء
-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага боғлади; ~ فولا:
нан у фалончини орқасига ўтқазди (от ёки велосипедда).

ارداء یرда:ан, ارداء یرда:
ҳалок қилмоқ: ~ فلان - фула:нан у фалончини ҳалок қилди.

ارخ یرриху, ارخ یرриху, يؤرخ یرриху,
ри:хан тарих ёзмоқ; вақтни ёзиб қўймоқ: ~ الكتاب - л-кита:ба
у бу китобнинг тарихини ёзди.

ارق یرриқа, ارق یرриқа, يورق یرриқу,
қан уйқуни қочирмоқ.

ارز یرзул гуруч.

ارسال یرсала, ارسال یرсала, يرسل یرселу,
лан 1) юбормоқ, йўлламоқ: ~ الشيء - ш-шай'а у нарсани
юборди; ~ الرسول - р-расу:ла у найғамбар юборди; 2)

ёзувсиз, қайдсиз гаширмоқ: ~ الكلام - л-кала:ма у гаши
ёзиб қўймасдан гаширди; 3) гиж-гижлатмоқ, тобламоқ:

~ الكتاب علي الصيد - л-кила:ба ъала: -сайди у итларни
овга тоблади.

ارسي йурси, ارسي یرси, ارسي یرси,
1) маҳкамлаб қўймоқ, собит қилиб қўймоқ: ~ الشيء - ш-

шай'а у нарсани маҳкамлаб қўйди; 2) лангарга қўймоқ,
лангар ташламоқ; ~ السفينة - сафи:ната у кемани лангар-

га қўйди; ~ السفينة - с-сафи:нату бу кема лангарни таш-
лади.

ارشاد یرшида, ارشاد یرшида, ارشاد یرши:
иша:ан

дан 1) балогатга етмоқ: **الغلام** ~ -л-гула:му бу бола балогатга етди 2) йўл кўрсатмоқ, йўлламоқ, йўлга солмоқ, бош бўлмоқ; **غيره إلى الشيء** ~ гайраҳу 'ила: -и-шай'и у бировга бу нарсада йўл кўрсатди.

ارض 'ардун 1) ер (планета); 2. ер, тупроқ; кўплиги **ارض** 'ара:дин.

ارضع 'ардаъа, **ارضعت** 'ардаъат, турдиъу, **إرضاعا** 'ирда:ъан эмизмоқ: **الأم ولدها** ~ -л-умму валадаҳа: бу она боласини эмизди.

ارضى 'арда:, **يرضى** йурди:, **إرضاء** 'ирда:— 'ан қониқтирмоқ: **الفاضب** ~ -л-га:диба у ғазабли кишини қониқтирди.

أرعد 'аръада, **يرعد** йуръиду, **إرعادا** 'иръа:дан титратмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни титратди; **أرعد الرجل** 'уръида-р-ражулу мажҳ, бу кишини титроқ босди.

أرعن 'аръану енгилтақ, аҳмоқ, эси паст; муаннаси **رعناء** раъна:у; кўплиги **رعن** руънун.

أرغم 'аргама, **يرغم** йургиму, **إرغاما** 'ирга:— ман мажбур қилмоқ, қистамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни (ёмон кўрган ишига) мажбур қилди.

أرغمي 'арга:, **يرغمي** йурги:, **إرغما** 'ирга:ан кўпирмоқ: **الصابون** ~ -е-са:бу:ну бу совун кўпирди.

أرق 'арақун уйқусизлик.

أرق 'ариқа, **يارق** йа'рақу, **أرقا** 'арақан уйқусиз бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши (тунда) уйқусиз бўлди.

أرقص 'арқаса, **يرقص** йурқису, **إرقاصا** 'ирқа: сан рақсга туширмоқ, ўйнатмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни рақсга туширди.

أرق 'араққа, **يرق** йуриққу, **إرقاقا** 'ирқа:— қан юмшатмоқ: **قلبه** ~ қалбаҳу у унинг кўнглини юмшатди.

أركب 'аркаба, **يركب** йуркибу, **إركابا** 'ирка:бан 1) мишиладиган бўлмоқ: **المهر** ~ -л-муҳру бу той мишила-

диган бўлди; 2) маркаб (от, эшак, туя) бермоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига маркаб берди; 3) миндирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини миндирди.

أرمل 'армалу хотини ўлган, тул киши; кўплиги **أرامل** 'ара:милу.

أرنب 'арнабун қуён; кўплиги **أرانب** 'ара:нибу. **أرهب** 'арҳаба, **يرهب** йурҳибу, **إرهابا** 'ирҳа:— бан қўрқитмоқ, пўлиса қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўрқитди.

أريج 'ари:жун ёқимли ис; кўплиги **أرائج** 'ара:ижу. **إزاء** 'иза:ун олд, қарши, рўпара: **دارك** да:ри: 'иза:а да:рика ҳовлим сенинг ҳовлинг қаршисидадир.

أزاح 'аза:ҳа, **يزيح** йузи:ҳу, **إزاحة** 'иза:ҳатан сурмоқ, силжитмоқ, четлатмоқ: **الشيء عن موضعه** ~ ш-шай'а ўан мавдиъиҳи у арсани жойидан сурди.

أزار 'иза:рун изор (баданнинг пастки қисмини бекитадиган кийим), лунги; **العائط** ~ -л-ҳа:'ити сўзана, чойшаб; кўплиги **أزر** 'узурун.

أزال 'ава:ла, **يزيل** йузи:лу, **إزالة** 'иза:латан 1) суриб қўймоқ, қўзғатмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани суриб қўйди; 2) йўқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди.

أزاد изда:да, **يزاد** йазда:ду, **أزادا** издийа:— дан орттирмоқ, кўпайтирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўпайтирди.

أزادان изда:на, **يزدان** йазда:ну, **أزديانا** из-дийа: нан безатилмоқ; безанмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а бу нар-са безатилди.

أزدحما издахама, **يزدحم** йаздахиму, **أزدحما** издиҳа:ман 1) сиқилишмоқ, тўдалашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм сиқилишиб тўдаланди; 2) тошмоқ, жўшмоқ: **أزدحمت الأمواج** издахамати-л-амва:жу бу тўлқинлар жўшди.

أزدراء издара:, **يزدري** йаздари:, **أزدراء** издира:ан хўрламоқ, камситмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у

бировни хўрлади.

ازدهر издаҳара, يزدهر йаздаҳиру, ازدهارا из-
диҳа:ран гулламоқ, яшнамоқ: الشجر ~ ш-шажару бу
дарахт гуллади.

ازرق 'азрақу мовий, зангори; العدو الازرق ал-ъадув-

ву-л-'азрақу ашаддий душман.

ازرق израққа, يزرق йазраққу, ازرقاق изриқа:
қан мовий тусга кирмоқ, зангори бўлмоқ: الشئ ~ ш-шай'у

бу нарса зангори тусга кирди.

از 'азза, يزوز йа'уззу, ازاز 'аззан 1) қўшмоқ,
уламоқ: الشئ ~ шай'а у бу нарсаги бошқасига улади,
қўшди; 2) бошламоқ, етакламоқ, қўзғамоқ: غيره ~ гайра-

ҳу у бировни гуноҳга бошлади.

از 'азза, يترز йа'иззу, ازيزا 'азизан шақил-
лаб қайнамоқ: اللذر ~ л-қидру қозон шақиллаб қай-

ади.

ازعج 'азъажа, يزعج йузъижу, ازعاجا 'изъа:
жан қайғуртмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни қайғуртди.

ازلي 'азалиййун аввали йўқ, азалий.

ازمة 'азматун мушқиллик, танглик: السياسية
ал ~ у-с-сийа:сиййату сиёсий танглик.

ازميل 'азми:лун бигиз, кўшлиги ازاميل 'аза:ми:лу

ازهر 'азҳара, يزهر йузҳиру, ازهارا 'изҳа:ран
яшнамоқ; гулламоқ: النبات ~ н-наба:ту бу ўсимлик

гуллади.

ازهق 'азҳақа, يزهق йузҳиқу, ازهاق 'изҳа:қан

йўқ қилмоқ, йўққа чиқармоқ, ёлғонни очиб ташламоқ, ёлғон
экантини билдирмоқ: الله الباطل ~ л-ла:ҳу-л-ба:тиба

Аллоҳ ёлғонни очиб ташлади.

ازيز 'азиз:зун 1) шовқин, гуркираш (чақмоқ ва машина-
лар ҳаракатининг товушлари); 2) шақиллаш (қайнаётган
қозон товуши).

اساء 'аса:'а, يسي 'уси:'у, اساة 'иса:'а-

тан 1) ёмон (иш) қилмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши

ёмон (иш) қилди; الشئ ~ ш-шай'а у нарсаги ёмон

қилди; 2) бировга ёмонлик келтирмоқ, кўнглисизлик кел-
тирмоқ: له إليه وعليه ~ лаҳу ва илайҳи ва ғалайҳи у би-
ровга ёмонлик келтирди; 3) шубҳаланмоқ, ёмон ўйламоқ:
به الظن ~ биҳи-з-занна у унинг тўғрисида ёмон ўйлади.

اساس 'аса:сун 1) замин, фундамент; 2) ҳар нарса-
нинг асли, келиб чиқиши; кўплиги اساس 'усусун.

اسبوع 'усбу:ъун ҳафта; кўплиги اسابيع 'аса:
би:ъу.

استاذان 'иста'зана, يستاذن 'иста'зину, استاذان
исти'за:нан рухсат, ижозат сўрамоқ: غيره في كذا ~ гайраҳу
фи:каза: у бировдан фалон нарса ҳақида рухсат сўради.

استناسا 'иста'наса, يستانس 'иста'нису, استناسا
иста'на:сан 1) ўрганиб, танишиб олмоқ: به وإليه ~ биҳи

ва 'илайҳи у унинг билан танишиб олди; 2) рухсат, ижо-
зат сўрамоқ: الزائر ~ з-за:иру бу зиёратчи (киришга)
ижозат сўради.

استنافا 'иста'нафа, يستاتف 'иста'нифу, استنافا
исти'на:фан 1) бошламоқ, киришмоқ: الشئ ~ ш-шай'а

у бу нарсага киришди; 2) янгидан бошламоқ, киришмоқ:
العمل ~ л-ъамала у бу ишга янгидан киришди; 3) қай-
та кўришни сўрамоқ; الحكم ~ л-ҳукма у ҳукми қайта

кўриб чиқишни сўради.

استهالا 'иста'ҳала, يستاهل 'иста'ҳилу, استهالا
исти'ҳа:лан 1) лойиқ, муносиб бўлмоқ: الشئ ~ ш-шай'а

у бу нарсага муносиб бўлди; 2) лойиқ, муносиб кўрмоқ:
فلانا للشئ ~ фула:нан ли-ш-шай'и у бу нарсаги фалон-
чига лойиқ кўрди.

استاذ 'уста:зун муаллим, ўқитувчи; кўплиги استاذة
'аса:тизату ва استايد 'аса:ти:зу.

استبان 'истаба:на, يستبين 'истаби:ну, استبان
истиба:нан 1) очиқ, ойдin бўлмоқ: الامر ~ л-'амру бу

иш ойдin бўлди; 2) аниқламоқ, аниқ билиб олинга интил-
моқ: الشئ ~ ш-шай'а у нарсаги аниқ билишга интилди.

استبدا 'истабдадда, يستبد 'истабидду, استبدا
истиба:дан 1) бир ўзи, ёлғиз ўзи қилмоқ; بالامر ~ би-л-

истиҳқа:қан ҳақли бўлмоқ; лойиқ бўлмоқ; **الشيء** ~
 -ш-шай'а у бу нарсага ҳақли бўлди.
استعكما йастаҳкиму, **يستعكم** йастаҳкиму, **استعكم**
 истиҳқа:ман маҳкам, нишиқ бўлмоқ, мустаҳкамланмоқ,
 ўринлашмоқ: **الأمر** ~ -л-амру бу иш нишиқ бўлди.
استعلا йастаҳли:, **يستعلي** йастаҳли:, **استعلي**
 истиҳла:'ан ширин деб ҳисобламоқ, деб топмоқ; **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсни ширин деб ҳисоблади.
استعما йастаҳимму, **يستعم** йастаҳимму, **استعم**
 истиҳма:ман 1) ҳаммомда ювинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши ҳаммомда ювинди; 2) ҳаммомга кирмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши ҳаммомга кирди.
استعيا йастаҳйи:, **يستعي** йастаҳйи:, **استعيا**
 истиҳйа:'ан 1) уялмоқ, қизармоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши уялди; 2) тирик қолдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
 у бировни тирик қолдирди.
استخداما йастаҳдиму, **يستخدم** йастаҳдиму, **استخدم**
 истиҳда:ман ходим, хизматчи қилиб олмоқ; хизмат қилиш-
 ни талаб қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни хизматчи
 қилиб олди.
استخراجا йастаҳрижу, **يستخرج** йастаҳрижу, **استخرج**
 истиҳра:жан 1) чиқишни, чиқиб кетишни талаб қилмоқ;
غيره ~ гайраҳу у бировдан чиқиб кетишни талаб қилди;
 2) чиқариб олмоқ, суғуриб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
 у нарсени чиқариб олди.
استعفافا йастаҳиффу, **يستعف** йастаҳиффу, **استعف**
 истиҳфа:фан 1) эътиборга лойиқ деб билмамоқ, назарга
 илмамоқ: **به** ~ биҳи у уни назарга илмади; 2) енгил кўз
 билан, назарга илмай қарамақ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу
 кишига енгил кўз билан қаради; 3) енгил қилмоқ: **الطرب فلانا**
 ~ -т-тарабу фула:нан бу куй фалончини енгил қилди.
استخلاصا йастаҳлису, **يستخلص** йастаҳлису, **استخلص**
 истиҳла:сан 1) сайламоқ, танламоқ, ажратмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсени сайлади; 2) йирмоқ: **المال** ~ -л-ма:
 ла у молни йирди.

استدارة йастади:ру, **يستدير** йастади:ра, **استدار**
 истида:ратан 1) думаламоқ, доира шаклда бўлмоқ: **القمر** ~
 -л-қамару ой думалоқ бўлди; 2) айланиб юрмоқ: **بالشيء** ~
 би-ш-шай'и у бу нарса атрофида айланиб юрди.
استدانة йастади:ну, **يستدين** йастади:на, **استدان**
 истида:натан қарз олмоқ, қарзга нарса олмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши қарз ояди.
استدراجا йастадрижу, **يستدرج** йастадрижу, **استدرج**
 истидра:жан 1) аста-аста, шонмай жазоламоқ: **الله العبد** ~
 -л-ла: ҳу-л-ъабда Аллоҳ бандани аста-аста, шонмай жазола-
 ди; 2) аста-аста яқинлаштирмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а
 би-ш-шай'и у нарсени бу нарса билан аста-аста яқинлаш-
 тирди.
استدعاء йастади:, **يستدعي** йастади:, **استدعي**
 истидъа:'ан 1) чақирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини
 чақирди; 2) изламоқ, қидирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула
 у кишини қидирди.
استدلالا йастадиллу, **يستدل** йастадиллу, **استدل**
 истидла:лан танимоқ: **بالشيء على الشيء** ~ би-ш-шай'и
 ъала: -ш-шай'и у бу нарса орқали бошқа нарсени таниди.
استراحة йастари:ху, **يستريح** йастари:ха, **استراح**
 истира:ҳатан 1) роҳатланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши роҳатланди; 2) таскин топмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи
 у таскин топди.
استرجاعا йастаржиъу, **يسترجع** йастаржиъу, **استرجع**
 истиржа:ъан қайтариб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
 сани қайтариб олди.
استرحاما йастарҳиму, **يسترحم** йастарҳиму, **استرحم**
 истирҳа:ман раҳм қилишни сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражула
 у бу кишидан раҳм қилишни сўради.
استرخاء йастархи:, **يسترخي** йастархи:, **استرخي**
 истирха:'ан 1) бўшашимоқ, сует, толиққан бўлмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши бўшашди; 2) мушакларни бўш қўйиб
 чалқанча ётмоқ: **الرياضي** ~ -р-рийа:дийу бу машқчи му-
 шакларини бўш қўйиб чалқанча ётди.

استردادا, ئاستاريددو, يسترد, ئستاراددا, استرد
 истирда:дан қайтариб олмоқ, қайтариб келтирмоқ: ~ الشيء
 -ш-шай'а у нарсани қайтариб олди.

استرسالا, ئاستارسيلو, يسترسيل, ئستارسالا, استرسلا
 истирса:лан 1) осилиб тушмоқ; ~ الشعر - шаъару бу соч
 осилиб тушди; 2) чўзилмоқ: ~ في الكلام, фи:-л-кала:ми у
 бу гапта чўзилди.

استرضيا, ئاستاردي, يسترضي, ئستاردا, استرضا
 истирда:'ан розилик сўрамоқ: ~ لابن والده - л-'ибну ва:
 лидаҳу бу ўғил отасидан ризолик сўради.

استرعاه, ئاستارعي, يسترعي, ئستارعا, استرعا
 истиръа:'ан 1) сақлаб беришни сўрамоқ: ~ الشيء - ш-шай'
 'а у нарсани сақлашни сўради; 2) талаб қилмоқ: ~ الايتباه او
 -л-'иттиба:ҳа 'ави-е-самъа у эътиборни ёки қулоқ
 беришни талаб қилди.

استسلا, ئاستاسليمو, يستسلم, ئستاسلاما, استسلا
 истисла:ман таслим бўлмоқ, бўйсунмоқ: ~ الرجل - р-ражу-
 лу бу киши таслим бўлди.

استسهالا, ئاستاسخيلو, يستسهل, ئستاسخالا, استسهل
 истисҳа:лан осон деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: ~ الشيء
 -ш-шай'а у бу нарса осон деб ҳисоблади.

استشارا, ئاستاشيرو, يستشير, ئستاشارا, استشار
 истина:ран маслаҳат сўрамоқ: ~ فلان - фула:нан у фа-
 лончидан маслаҳат сўради.

استشفاه, ئاستاشفي, يستشفى, ئستاشفا, استشفى
 истифша:'ан 1) соғайишни сўрамоқ: ~ بالدواء - би-д-да-ва:
 'и у соғайишни сўради; 2) соғаймоқ: ~ من علته - мин
 ъиллати'ҳи у дардидан соғайди.

استشهدا, ئاستашهيدو, يستشهد, ئستاشهيدا, استشهد
 истишҳа:дан гувоҳликка олмоқ, гувоҳ қилиб олмоқ: ~ بفلان
 би-фула:нин у фалончини гувоҳ қилиб олди.

استشهد, ئاستاشهيدو, يستشهد, ئستاشهيدا, استشهد
 истушҳида мажҳ. шаҳид бўлмоқ; ~ الرجل - р-
 ражулу бу киши шаҳид бўлди.

استصعبا, ئاستاصيبو, يستصعب, ئستاصيبا, استصعب
 истисъа:бан қийин, оғир деб ҳисобламоқ, деб топмоқ:

~ الامر - л-'амра у ишени қийин деб топди.

استصغارا, ئاستاصغيرو, يستصغر, ئستاصغارا, استصغرا
 истисға:ран кичкина, ушоқ деб ҳисобламоқ, деб топмоқ:
 ~ الشيء - ш-шай'а у нарсани ушоқ деб топди.

استصوبا, ئاستاصيبو, يستصوب, ئستاصوبا, استصوبا
 истисва:бан тўғри деб ҳисобламоқ, деб топмоқ. ~ الرأي
 -р-ра'йа у фикрни тўғри деб топди.

استضا, ئاستادي, يستضي, ئستادا, استضا
 истида:'ан нурли бўлмоқ: ~ بالشيء - би-ш-шай'и у бу нарса
 дан биликли бўлди (ҳарфан: нурли бўлди).

استضافا, ئاستاديفو, يستضيف, ئستاديفا, استضاف
 истида:фатан меҳмон қилишни, меҳмонга чақиришни талаб
 қилмоқ: ~ فلان - фула:нан у фалончидан меҳмон қи-
 лишни талаб қилди.

استضعفا, ئاستاديفو, يستضعف, ئستاديفو, استضعف
 истидъа:фан 1) заиф, кучсиз деб ҳисобламоқ, деб топмоқ:
 ~ غيره - гайраҳу у бировни заиф деб топди; 2) камситмоқ,
 ерга урмоқ, кам кўрмоқ: ~ الشيء - ш-шай'а у нарсани
 камситди.

استطابا, ئاستاتي, يستطيب, ئستاتي, استطاب
 истита:батан яхши, ёқимли деб топмоқ, деб ҳисобламоқ:
 ~ الشيء - ш-шай'а у бу нарсани яхши деб топди.

استطاعا, ئاستاتي, يستطيع, ئستاتي, استطاع
 истита:ъатан кучидан келмоқ, қила олмоқ: ~ الشيء - ш-
 шай'а у нарсани қила олди.

استطال, ئاستاتي, يستطيل, ئستاتي, استطال
 истита:латан 1) чўзилмоқ, давомли бўлмоқ: ~ الشيء - шай-
 'у бу нарса чўзилди; 2) узун, чўзиқ кўрмоқ, деб билмоқ:
 ~ الشيء - ш-шай'а у нарсани узун кўрди; 3) зулим қил-
 моқ, эзмоқ: ~ عليه - ъалай'ҳи у унга зулим қилди.

استطرادا, ئاستاتريدو, يستطرد, ئستاتريدا, استطرد
 иститра:дан мавзудан четга чиқмоқ: ~ في الكلام, фи:-л-кала:
 ми у бу гапта мавзудан четлашди.

استطلاعا, ئاستاتليو, يستطلع, ئستاتليو, استطلاع
 иститла:ъан 1) нима экан еб қарамоқ, сиваб қарамоқ:

استفلا **يستاغلي** **يستغلي** **يستاغلا**: **استغلى**
 истигла: ан қиммат, пархи баланд деб топмоқ, деб ҳисоб-
 ламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қиммат деб топди.

استغنا **يستاغني** **يستغني** **يستاغنا**: **استغنى**
 истигна: ан 1) бой бўлмоқ, бойимоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши бойиди; 2) қониқмоқ, кифояланмоқ: **بالشيء و منه** ~
 -би-ш-шай'и ва минҳу у бу нарса билан (нарсадан) қониқ-
 ди.

استفاد **يستافيد** **يستافيد** **يستافيد**: **استفاد**
 истифа: датаран фойда олмоқ, фойдаланмоқ, истифода қилмоқ;
منه مالا ~ минҳу ма:лан у унинг молидан фойдаланди.

استفاقة **يستافيق** **يستافيق** **يستافيق**: **استفاقة**
 истифа: қатаран уйғонмоқ: **النائم** ~ -н-на:иму бу ухловчи
 киши уйғонди.

استفتاح **يستافتح** **يستافتح** **يستافتح**: **استفتح**
 истифта: ҳан 1) ёрдам сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши ёрдам сўради; 2) очишни сўрамоқ: **الباب** ~ -л-ба:
 ба у эшикни очишни сўради; 3) бошламоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсани бошлади.

استفزاز **يستافز** **يستافز** **يستافز**: **استفز**
 истифза: зан қўрқитмоқ, ҳаяжонлантирмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-
 жула у кишини қўрқитди.

استفسار **يستافسر** **يستافسر** **يستافسر**: **استفسر**
 истифса: ран тафсир қилиб беришни сўрамоқ, тушунтириб
 беришни сўрамоқ: **الرجل الشيء وعنه** ~ -р-ражула-ш-шай'а ва
 ʔанҳу у бу кишидан нарсани тушунтириб беришни сўради.

استفزاز **يستافز** **يستافز** **يستافز**: **استفزاز**
 истифза: ʔан жирканч, хунук, ёқимсиз деб ҳисобламоқ, деб
 топмоқ: **الأمر** ~ -л-амра у бу ишни жирканч деб ҳисоб-
 лади.

استفهام **يستافه** **يستافه** **يستافه**: **استفهام**
 истифҳа: ман 1) хабар олмоқ, сўрамоқ; хабар топмоқ;
عن الأمر ~ ʔани-л-амри у бу ишдан хабар тоқди; 2) ту-
 шунтиришни сўрамоқ: **التلميذ المعلم المسألة** ~ -т-тилми:
 зу-л-маʔаллима-л-мас'алата бу ўқувчи бу ўқитувчидан
 масалани тушунтиришни сўради.

استقال **يستاقل** **يستاقل** **يستاقل**: **استقال**
 истиқа: латан 1) бузини талаб қилмоқ; **البيع** ~ -л-
 бай'а у савдони бузини талаб қилди; 2) озод қилишни,
 бўшатишни, истеъфога чиқишни сўрамоқ: **من منصبه** ~

мин мансабиҳи у мансабидан бўшатишни сўради.
استقامة **يستاقيم** **يستاقيم** **يستاقيم**: **استقام**
 истиқа: матан баробар, тенг бўлмоқ; **الأمر** ~ -л-амру
 бу иш тенг бўлди.

استقبا **يستاقي** **يستاقي** **يستاقي**: **استقبا**
 истиқба: ҳан қабиҳ, ифлос, хунук деб топмоқ, деб ҳисобла-
 моқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ифлос деб топди.

استقبالا **يستاقبل** **يستاقبل** **يستاقبل**: **استقبل**
 истиқба: лан 1) юзланмоқ: **القبلة** ~ -л-қиблата у қибла
 томонга юзланди; 2) кутиб, қарши олмоқ: **الرجل** ~ -р-
 ражула у кишини қарши олди.

استقدا **يستاقد** **يستاقد** **يستاقد**: **استقدم**
 истиқда: ман 1) келишга ундамоқ; чақирмоқ, чорламоқ;
الرجل ~ -р-ражула у кишини келишга ундади; 2) илга-
 рилатмоқ, олдинга чиқармоқ: **القوم** ~ -л-қавма у қавми
 илгарилатди.

استقرارا **يستاقر** **يستاقر** **يستاقر**: **استقر**
 истиқра: ран тўхтамоқ, қарор топмоқ, ўрнашмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу би-л-маканни бу киши бу ерда ўрнашди

استقالا **يستاقل** **يستاقل** **يستاقل**: **استقال**
 истиқла: лан 1) оз, кам деб ҳисобламоқ, деб кўрмоқ: **الشيء**
 ~ -ш-шай'а у нарсани кам кўрди; 2) мустақил, ўзича
 бўлмоқ: **برأيه** ~ би-ра'ийҳи у мустақил фикр юритди;
الشعب ~ -ш-ша'бу бу халқ мустақил бўлди.

استقاء **يستاقي** **يستاقي** **يستاقي**: **استقاء**
 истиқа: ан 1) ичига сўрамоқ: **منه** ~ минҳу у ундан ичига
 сўради; 2) сув олмоқ; **من البئر** ~ мина-л-би'ри у бу қудуқ-
 дан сув олди; 3) сугоришни талаб қилмоқ: **الرجل** ~ -р-
 ражула у бу кишидан сугоришни талаб қилди; 4) йиғмоқ:
الأخبار ~ -л-ахба:ра у хабарларни йиғди.

استنكارا **ياستاكيرى**, **يستنكر** **يستاكيرى**, **استنكارا** **يستاكيرى** **استنكارا**
 истикас-ран 1) кўп, мўл, фаровон деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани мўл деб ҳисоблади; 2) кўпини талаб қилмоқ: **من الشيء** ~ мина-ш-шай'и у бу нарсанинг кўпини талаб қилди.

استلدا **ياستليزى**, **يستلدا** **يستلدا**, **استلدا** **يستلدا**
 истилза:зан ширин деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: **الشيء وبه** ~ -ш-шай'а ва биҳи у нарсани ширин деб топди.

استلطافا **ياستلطيفى**, **يستلطافا** **يستلطافا**, **استلطافا** **يستلطافا**
 истилта:фан латиф, чиройли деб топмоқ, деб ҳисобламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани чиройли деб топди.

استلقاء **ياستلقى**, **يستلقى** **يستلقى**, **استلقاء** **يستلقى**
 истилқа:ан чалқанча ётиб ухламоқ: **علي ظهره** ~ ʔала: заҳриҳи у чалқанча ётиб ухлади.

استمالا **ياستميل**, **يستمال** **يستمال**, **استمالا** **يستمال**
 истима:латан меҳр уйғотмоқ, оғдирмоқ (мас., ўз томонига): **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишининг меҳрини уйғотди.

استمتعا **ياستمتع**, **يستمتع** **يستمتع**, **استمتعا** **يستمتع**
 истимта:ʔан 1) фойдаланмоқ; 2) лаззатланмоқ: **بكذا** ~ биказа: у фалон нарсдан лаззатланди (фойдаланди).

استمدادا **ياستمدد**, **يستمد** **يستمد**, **استمدادا** **يستمد**
 истимда:дан 1) ёрдам, мадад сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёрдам сўради; 2) олмоқ: **التلميذ من المعبرة** ~ -т-тилми:зу мина-л-миҳбарати бу ўқувчи бу сиёҳдондан сиёҳни олди.

استمرارا **ياستمر**, **يستمر** **يستمر**, **استمرارا** **يستمر**
 истимра:ран давом этмоқ, чўзилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса давом этди.

استمهالا **ياستمهال**, **يستمهال** **يستمهال**, **استمهالا** **يستمهال**
 истимҳа:лан муҳлат талаб қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишидан муҳлат талаб қилди.

استنارة **ياستنير**, **يستنير** **يستنير**, **استنارة** **يستنير**
 истина:ратан 1) ёритилмоқ: **المكان** ~ -л-макан:ну бу жой ёритилди; 2) маърифатли, саводли бўлмоқ: **الشعب** ~ -ш-шаъбу бу халқ маърифатли бўлди; 3) нурли бўлмоқ, нур ёрилмоқ (мас., юздав): **به** ~ биҳи ундан нур ёрилди.

استنباطا **ياستانبىط**, **يستنبط** **يستنبط**, **استنباطا** **يستنبط**
 истанба:тан 1) чиқариб олмоқ: **القاعدة** ~ -л-қа:ʔидата у қоидали чиқариб олди (савол жараёнида); 2) текширмоқ, маъзини чақмоқ: **الخبر** ~ -л-хабара у бу хабарнинг маъзини чақди.

استنتاجا **ياستانتيجى**, **يستنتج** **يستنتج**, **استنتاجا** **يستنتج**
 истинта:жан натижалармоқ, чиқармоқ, хулоса қилмоқ: **الحكم** ~ -л-ҳукма у далилларга таяниб ҳукми чиқарди.

استنجادا **ياستانجيدى**, **يستنجد** **يستنجد**, **استنجادا** **يستنجد**
 истинжа:дан 1) ёрдам, кўмак сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёрдам сўради; 2) ёрдамга таянмоқ: **فلاتاوبه** ~ фула:нан ва биҳи: у фалончининг ёрдамига таянди.

استنشاقا **ياستنشق**, **يستنشق** **يستنشق**, **استنشاقا** **يستنشق**
 истинша:қан 1) ҳидламоқ, ютмоқ: **الهواء** ~ -л-ҳава:а у ҳавони ютди; 2) бурнига тортмоқ: **الماء** ~ -л-ма:ʔа у сувни бурнига тортди.

استنطاقا **ياستنطق**, **يستنطق** **يستنطق**, **استنطاقا** **يستنطق**
 истинта:қан сўроқ қилмоқ: **الحاكم المتهم** ~ -л-ҳа:киму-л-муттаҳама бу қози айбланувчини сўроқ қилди.

استنكارا **ياستنكر**, **يستنكر** **يستنكر**, **استنكارا** **يستنكر**
 истинка:ран билмай, тушинмай инкор қилмоқ; ёмонга чиқармоқ: **الامر** ~ -л-амра у тушинмай ишни ёмонга чиқарди.

استهواءا **ياستهوى**, **يستهوى** **يستهوى**, **استهواءا** **يستهوى**
 истехва:ан мафтун қилиб банд қилмоқ, тўғри йўлдан оздирмоқ, **فلانا** ~ фула:нан у фалончини мафтун қилиб тўғри йўлдан оздирди.

استيحاءا **ياستوحى**, **يستوحى** **يستوحى**, **استيحاءا** **يستوحى**
 исти:ҳа'ан ваҳй, илҳом кутмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсдан илҳом кутди, илҳомланмоқчи бўлди.

استيرادا **ياستورد**, **يستورد** **يستورد**, **استيرادا** **يستورد**
 исти:ра:дан 1) тўлдириб қуймоқ: **الماء** ~ -л-ма:ʔа у сувни тўлдириб қуйди; 2) четдан, хориждан олиб келмоқ, импорт қилмоқ: **البضاعة** ~ -л-бида:ʔата бу матони четдан олиб келди.

اشترى: йаштари:, йаштара:, йаштари:
 иштира:ан 1) сотиб олмоқ; 2) сотмоқ: ~ الشئ
 у нарса ни сотиб олди (сотди).

اشتعالا: йаштағилу, йаштағилу, йаштағилу:
 иштиға:лан ёнмоқ: ~ غضبا ~ النار
 газабан у газаб билан ёнди; ~ شيئا
 оқарди.

اشتغالا: йаштағилу, йаштағилу, йаштағилу:
 иштига:лан банд бўлмоқ, шуғулланмоқ: ~ بكذا
 у фалон нарса билан банд бўлди; ~ بالشئ
 у бу нарса билан шуғулланди.

اشتقاقا: йаштаққу, йаштаққу, йаштаққу:
 иштиқа:қан 1) чиқармоқ, ҳосил қилмоқ: ~ الكلمة من الكلمة
 -л-калимата мина-л-калимати у сўзни бу сўздан ҳосил
 қилди; 2) йўл топмоқ: ~ الطريقة في الامر
 'амри у бу ишда йўл тонди.

اشتتمالا: йаштамла, йаштамла, йаштамла:
 иштима:лан: у бу кийимга ўралди; 2) қамрамоқ: ~ بالنوب
 би-с-савби 1) ўралмоқ, бурганмоқ: ~ عليه الامر
 'алайҳи-л-'амру бу иш уни қамраб олди; 3) ичига кирмоқ:
 ~ على الشئ
 'ала:ш-шай'и у бу нарсанинг ичига кирди,
 унинг қисмини тапқил қилди.

اشتتهارا: йаштаҳиру, йаштаҳиру, йаштаҳиру:
 иштиҳа:ран 1) ёйилмоқ, машҳур бўлмоқ: ~ الامر
 'амру бу иш ёйилди, машҳур бўлди; 2) ном чикмоқ, шуҳ-
 рат тоимоқ: ~ بكذا
 би-наза: у фалон нарса билан шуҳ-
 рат тонди.

اشتتهاءا: йаштаҳи:, йаштаҳи:, йаштаҳи:
 иштиҳа:ан, хоҳламоқ, истамоқ, ~ الشئ
 у нарса ни истади.

اشربا: йушрибу, йушрибу, йушрибу:
 ишра:бан 1) ичирмоқ: ~ غيره
 гайраҳу у бировга ичир-
 ди; 2) алдамоқ: ~ به
 биҳи у уни алдади.

اشرا: йуширру, йуширру, йуширру:
 ишра:ан

ран ёмонга чиқармоқ, қўшмоқ: ~ الرجل
 -р-ражула у ки-
 шини ёмонга чиқарди.

اشرافا: йушрифу, йушрифу, йушрифу:
 иш-ра:фан 1) юксалмоқ, кўтарилмоқ; ~ الشئ
 бу нарса юксалди; 2) юқоридан қарамоқ: ~ علي الشئ
 'ала:ш-шай'и у бу нарсага юқоридан қаради; 3) яқин-
 лашмоқ, яқин бўлмоқ: ~ المريض علي الموت
 -л-мари:ду
 'ала:-л-мавти бу касал ўлишга яқинлашди.

اشراقا: йушриқу, йушриқу, йушриқу:
 ишра:қан кўтарилмоқ, нурланмоқ, нур сочмоқ: ~ اشراق الشمس
 'ашрақати-ш-шамсу қуёш кўтарилиб нур сочди; ~ الوجه
 -л-важҳу бу юз нурланиб очилиб кетди.

اشراكا: йушрику, йушрику, йушрику:
 ишра:қан шерик, ўртоқ қилмоқ: ~ اشرك
 'ашрака, гайраҳу фи: 'амрин
 у бир ишга бировни шерик қилди; ~ بالله
 би-л-ла:ҳи у
 Аллоҳнинг шериги бор, — деди.

اشرا: йу'ашширу, йу'ашширу, йу'ашширу:
 та'шши:ран (четга чиқиб ёки яшаш учун) виза қўйди:
 ~ السفير
 -с-сафи:ру сайёҳ (паспортга) визо қўйди.

اشعثا: муаннаси, муаннаси, муаннаси:
 шаъса:'у; кўплиги شعث
 шуъсу:н.

اشعاعا: йушъғилу, йушъғилу, йушъғилу:
 ишъа:ан нур таратмоқ, сочмоқ, ёритмоқ: ~ اشعاع الشمس
 -ш-шамсу
 қуёш нур сочди; ~ النار
 -н-на:ру бу ўт ёритди.

اشعالا: йушъғилу, йушъғилу, йушъғилу:
 'ашъала, алангаламоқ: ~ اشعالا
 'ашъала, алангаламоқ: ~ النار
 -н-на:ру бу ўт ён-
 ди; ~ فلانا
 фула:нан у фалончининг жаҳлини чиқарди;
 ~ الفتنه
 -л-фитната у фитнани кўтарди.

اشفاقا: йушфиқу, йушфиқу, йушфиқу:
 ишфа:қан 1) раҳм қилмоқ, аямоқ: ~ عليه
 'алайҳи
 у уни аяди; 2) қўрқмоқ, хавфсирамоқ: ~ منه
 минҳу
 у ундан хавфсиради.

اشقرا: йушқрун, йушқрун, йушқрун:
 ишқра:ан малла ранг; муаннаси شقرا
 шақра:
 у; кўплиги شقرا
 шуқрун.

'ашқи: 'ашқа:, يشقي йушқи:, إشقاء 'ишқа:-
'ан қийинчиликка, машаққатга қўймоқ; الرجل ~ -p-ра-
жула у кишини қийинчиликка қўйди.

'ашла: 'ашла: 'ун танадан ажратилган аъзолар.
اشلا 'ашлалла, يشل йушиллу, إشلالا
'ишла:лан шол бўлмоқ: الطفل ~ -т-тифлу бола шол
бўлди.

اشل 'ашаллу шол; муаннаси شلاء шалла:'у:
кўнлиги شل шуллун.

اشمئزاز 'ишма'азза, يشمئز йишма'иззу, اشمئزاز
ишми'за:зан ёмоқ кўрмоқ, нафратланмоқ;
~ الشيء
-ш-шай'и у бу нарсдан нафратланди.

اشم 'ашамму олижканоб, мағрур, гердайган; муан-
наси شماء шамма:'у; кўнлиги شم шуммун.

اشيب 'ашйабу оқ соч, боши оқарган (киши).

اصاب 'ас'аба, يصيب йус'ибу, إصابا 'ис'а:бан
сиркаланмоқ, сиркали бўлмоқ: الراس ~ -p-ра'су бу
бош сиркали бўлди.

اصاب 'аса:ба, يصيب йуси:бу, إصابة 'иса:
батан 1) савоб билан, тўғрилиқ билан келмоқ: الرجل ~
-p-ражулу бу киши тўғрилиқ билан келди; 2) етишмоқ:
~ الشيء -ш-шай'а у бу нарсага етишди; الخطب الرجل ~
-л-хатбу -p-ражула бу кишига бу мусибат етишди.

اصبح 'асбаҳа, يصبح йусбиҳу, أصبحا 'исба:
ҳан 1) эрта билан кириб келмоқ: الرجل ~ -p-ражулу
бу киши эрта билан кириб келди; 2) айланмоқ, бир ҳолат-
дан иккинчи бир ҳолатга ўтмоқ, ўзгармоқ: ~ الشيء
-ш-шай'у бу нарса ўзгарди.

اصبع (а, и)сб(а,и)'ун), бармоқ; кўнлиги اصابع
'аса:би'у

اصدر 'асдара, يصدر йусдиру, إصدارا 'исда:ран,
1) чиқармоқ: الأمر ~ -л-'амра у буйруқни чиқарди;
2) қайтармоқ: فلانا عن الشيء ~ фула:нан 'ақи-ш-шай'и у
фалончини бу нарсдан қайтарди; 3) кетмоқ: الرجل ~
-p-ражулу бу киши кетди.

اصغر 'асарра, يصغر йусирру, إصرارا 'исра:ран
қатъий бўлмоқ: علي الأمر ~ 'ала:-л-'амри у бу ишда
қатъий бўлди.

اصطيادا 'иста:да, يصطاد йаста:ду, اصطيادا
истийа:дан (ов) тутмоқ, илинтирмоқ: الصيد ~ -сайда
у овни илинтирди.

اصطافا 'иста:фа, يصطاف йаста:фу, اصطافا
истийа:фан ёзни ўтказмоқ: بالمكان ~ би-л-мака:ни у ёзни
бу ерда ўтказди.

اصطبارا 'истабара, يصطبر йастабиру, اصطبارا
истиба:ран чидамоқ, чидам билан ўтказмоқ: للشيء وعليه ~
ли-ш-шай'и ва 'алайҳи у бу нарсага чидади.

اصطباغا 'истабага, يصطبغ йастабиғу, اصطباغا
истиба:ган бўянмоқ: بكذا ~ би-каза: у фалон нарса
билан бўянди.

اصطعبا 'истаҳаба, يصطحب йастаҳибу, اصطعبا
истиҳа:бан. йўлдош бўлмоқ, ўртоқлашмоқ, дўст тутинмоқ:
القوم ~ -л-қавму бу қавм дўст тутинишди.

اصطداما 'истадама, يصطدم йастадиуму, اصطداما
истида:ман урилишмоқ, тўқнашмоқ: القطاران ~ -л-қита:-
ра:ни бу шкита поезд тўқнашди.

اصطفاا 'истаффа, يصطف йастаффу, اصطفاا
тифа:фан саф бўлиб турмоқ, тизилмоқ: القوم ~ -л-қавму
бу қавм саф бўлиб тизилди.

اصطكا 'истакка, يصطك йастакку, اصطكاا 'истика:
кан; титраб урилишмоқ: الركبتان ~ -p-рукбата:ни икки
тизза титраб урилишди.

اصغرا 'асга:, يصغر йусги:, إصغرا 'исга:-'ан
қулоқ бериб тингламоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши қу-
лоқ бериб тинглади.

اصفرا 'асфару, 1) сариқ; 2) олтин; муаннаси صفر
сафра:'у; кўнлиги صفر суфрун.

اصفرا 'асфарру, يصفر йасфарру, اصفرا 'исфира:
ран саргаймоқ, сариқ тусга кирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у
бу нарса саргайди.

اصل 'аслун 1) томир, илдиэ; 2) асл, биринчи (мас, китобнинг асли, биринчи ёзилган ёки чиққани); 3) насл, насаб; кўпчилиги **اصول** 'уеу:лун.

اصلا 'исла: -**اصلا** йуслиху, **يصلح** 'аслаха, **اصلح** қан 1) тузатмоқ, яхшиламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар- сани тузатди; 2) келиштирмоқ, сулҳга келтирмоқ: **بين القوم** ~ байна-л-қавми у қавми келиштирди.

اصلع 'аслаъу олд ёки тепа қал. **اصم** 'асамму кар, гаранг; муаннаси **صماء** самма: 'у; кўпчилиги **صم** суммун.

اصيل 'асил:лун 1) кечқурун, оқшом (аср билан кун ботиш орасидаги вақт); кўпчилиги **اصال** 'асал:лун; 2) зоти тоза, олийжаноб киши; кўпчилиги **اصل** 'уеу:лун.

'ида: **إضافة** йуди:у, **يضي** 'ада:а, **اضا** атан ёритмоқ, равшан қилмоқ: **المنزل** ~ -л-манзила у ўйни ёритди.

'ида: **إضاعة** йуди:ъу, **يضيع** 'ада:ъа, **اضاع** ъатан ҳалок, йўқ қилмоқ; йўқотмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқотди.

'ида: **إضافة** йуди:фу, **يضيف** 'ада:фа, **اضاف** фатан 1) меҳмон қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини меҳмон қилди; 2) ўзига қўшиб қўймоқ: **الشيء إليه** ~

-ш-шай'а 'илайҳи у нарсани унинг ўзига қўшиб қўйди; 3) уламоқ: **الشيء إلى الشيء** ~ -ш-шай'а 'ила:-ш-шай'и у нарсани бу нарсага улади.

'иджа: **إضجارا** йуджиру, **يفجر** 'аджара, **اضجر** ран юракни сиқмоқ, эзмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировнинг юрагини сиқди.

'идҳа: **إضحاكا** йудҳику, **يضحك** 'адҳақа, **اضحك** кан кулдирмоқ: **الإنسان** ~ -л-инса:на у одамни кулдирди.

'идҳа:'ан **إضحاء** йудҳи:, **يضحى** 'адҳа:, **اضحي** тонг билан, тонгда кириб келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула бу киши тонгда кириб келди.

'идра: **إضرابا** йудрибу, **يضرب** 'адраба, **اضرب** бан тортмоқ: **عن الشيء** ~ ъани-ш-шай'и у бу нарсадан бош тортди; **العمال** ~ -л-ъумма:лу ишчилар ишдан бош тортдилар, (талабларига жавоб олиш учун) иш ташладилар.

'ид-ра:ран зарар қилмоқ, зиён етказмоқ: **أضر** 'адарра, **يضر** йудирру, **إضرا** фула: нан ва биҳи у фалончига зарар етказди.

'идра: **إضراما** йўдриму, **يضم** 'адрама, **أضرم** ман ёқмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у ўтни ёқди.

اضطرابا йадтарибу, **يضطرب** идтараба, **اضطرب** идтира:бан тебранмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула бу киши теб- ранди.

идтира: **اضطرابا** йадтарру, **يضطر** идтарра, **اضطر** ран муҳтож қилмоқ: **الرجل إلى الشيء** ~ -р-ражула 'ила:-ш- шай'и у кишини бу нарсага муҳтож қилди.

'идҳа: **إضهادا** йадтахиду, **يضطهد** идтаҳада, **اضطهد** идтиҳа:дан жабр қилмоқ, жафоламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни жафолади.

'идъа: **إضعافا** йадъифу, **يضعف** 'адъафа, **أضعف** фан сулайтирмоқ, заифлаштирмоқ: **المرض الرجل** ~ -л-мара- ду-р-ражула бу дард кишини сулайтирди.

-ид-ла:лан **إضلالا** йудиллу, **يضل** 'адалла, **أضل** 1) тўғри йўлдан оздирмоқ, адаштирмоқ: **الشيء فلانا** ~

-ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончини адаштирди; 2) йў- қотмоқ, айрилмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқотди, нарсадан айрилди; 3) бузмоқ; йўқ, нобуд қилмоқ: **الله**

~ -л-ла:ҳу 'аъма:лахум Аллоҳ уларнинг ишларини нобуд қилди.

اضمعالا йадмаҳиллу, **يضمعل** идмаҳалла, **اضمعل** идмиҳла:лан 1) йўқ бўлмоқ, йўқолмоқ: **الشيء** ~ -ш- шай'у бу нарса йўқ бўлди; 2) тарқамоқ: **السحاب** ~ -с-

-саҳа:бу бу булут тарқади.

'идна:' **إضناء** йудни:, **يضيئ** 'адна:, **أضني** ан оғирлаштирмоқ; оздирмоқ: **المرض الرجل** ~ -л-мараду-р -ражула бу дард кишини оздирди.

'ита: إطارة йути:ру, يطير 'ата:ра, اطار
ратан, учирмоқ: الطائر ~ -т-та:пра у қушни учирди.

итта:рун ғилоф, ром: الصورة ~ -с-су:рати сурат
ғилофи, роми.

'ита: إطاعة йути:ъу, يطيع 'ата:ъа, اطاع
ъатан бўйсинмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировга бўйсинди.

'итба: إطباق йутбиқу, يطبق 'атбақа, اطبق
қан 1) келишмоқ, муттафиқ бўлмоқ: القوم على الرجل ~

-л-қавму ғала:р-ражули бу қавм бу киши билан келишди;
2) қоронғилашмоқ: الليل ~ -л-лайлу тун қоронғилашди;

3) ёшмоқ, устма-уст қўймоқ: فمه ~ фамаҳу у оғзини

يطرف ~ -ш-шай'у-ш-шай'а бу нарса
нарсани ёшди.

'итра: إطرابا йутрибу, يطرب 'атраба, أطرب
бан қуйлатмоқ, севинтирмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни
севинтирди.

'у: طرفا тарша:طرشاء муаннаси атрашу гаранг: طرفي
ёшди; кўнляги туршун.

'итра: إطرافا йутрифу, أطرف 'атрафа, طرفش
фан 1) ажиб, янғ нарса гапирмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
бу киши ажиб нарса гапирди; 2) туҳфа қилмоқ: الرجل بكذا
~ -р-ражулу би-каза: бу киши фалон нарсани туҳфа
қилди.

'ит: إطلاعا йатталиъу, يطلع 'итталаъа, اطلع
~ ила:ъан 1) ўрганмоқ, сирларини билмоқ: إلى الأمر ~
'ила:л-'амри у бу ишнинг сирларини билди; 2) англа-
моқ, тушиниб етмоқ: على الشيء ~ ғала:ш-шай'и у
нарсани англади.

'итъа: إطعاما йутъиму, يطعم 'атъама, اطعم
ман 1) тотли бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса тот-
ли бўлди; 2) тўйдирмоқ: فلانا ~ фула:нан у фалончи-
ни тўйдирди; 3) едирмоқ, егизмоқ: فلانا الطعام ~ фула:
нани-т-таъа:ма у фалончига овқатни егизди.

'ан: إطفاءا йуффи'у, يطفى 'атфа', اطفأ

1) сўндирмоқ, ўчирмоқ: النار ~ -н-на:ра у ўтни ўчирди;
2) бостирмоқ: الفتنة ~ -л-фитната у фитнани бостир-
ди.

'итла: إطلاعا йутлиъу, يطلع 'атлаъа, اطلع
ъан 1) очмоқ, билдирмоқ: غيره على سره ~ ғайраҳу ғала:
сирриҳи у бировга сирини очди; 2) барг ёзмоқ: الشجر ~
-ш-шажару бу дарахт барг ёзди; 3) қараш учун чўзилмоқ:
رأسه على الشيء ~ ра'саҳу ғала:ш-шай'и у нарсани кўриш
учун бошини чўзди; 4) уруг чиқармоқ, чангланмоқ: النخل ~
-н-нахлу бу хурмо чангланди.

'итла:қан: إطلاقا йутлиқу, يطلق 'атлақа, أطلق
1) қўйиб юбормоқ, озод қилмоқ: الأسير ~ -л-'аси:ра у
асирни озод қилди; 2) очмоқ: يده ~ йадаҳу у қўлини
очди; 3) отмоқ: المدفع ~ -л-мидфаъа у тўпни отди.

'итма'анна: إطمئنا йатма'инну يطمئن
итми'на:нан сокин, осойиш, тинч бўлмоқ, таскин топмоқ:
إلى الشيء ~ 'ила:ш-шай'и у бу нарсдан тинч бўлди.

'изла:- إظلاما йузлиму, يظلم 'азлама, اظلم
ман 1) қораймоқ: الليل ~ -л-лайлу тун қорайди, 2) қо-
ронғи қилмоқ: البيت ~ -л-байта у хонани қоронғи қил-
ди.

'изҳа: إظهارا йуъҳиру, يظهر 'азҳара, أظهر
ран 1) очиқ баён қилмоқ, тушинтирмоқ: الشيء ~ -ш-
шай'а у нарсани очиқ тушинтирди; 2. нешинда кириб кел-
моқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм нешинда кириб келди.

'иъа:دا: إعادة йуъи:ду, يعيد 'аъа:да, اعد
тан 1) қайтармоқ: الشيء إلى مكانه ~ -ш-шай'а 'ила:мака:
ниҳи у нарсани ўз ерига қайтарди; 2) такрорламоқ: الشيء
~ -ш-шай'а у нарсани такрорлади.

'иъа: إعارة йуъи:ру, يعير 'аъа:ра, أعار
ратан қарзга бермоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
қарзга берди.

'иъа:нанатан ёрдам қилмоқ, кўмаклашмоқ: يعين 'аъ:ана, أعان
~ غيره على الشيء

гайраҳу ʔала:ш-шай'и у бировга бу нарсада ёрдам қилди.
اعتاد иʔта:да, يعتاد йаʔта:ду, اعتيادا иʔти-
йа:дан одатланмоқ, одат қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у бу
нарсага одатланди.

اعتبارا иʔтабара, يعتبر йаʔтабиру, اعتبارا
иʔтиба:ран 1) ажабланмоқ: ~ منه минҳу у ундан ажаб-
ланди; 2) ибратланмоқ, ўғит олмоқ: ~ منه минҳу
у ундан ўғит олди.

اعتدالا иʔтадала, يعتدل йаʔтадилу, اعتدالا
иʔтида:лан 1) ўртада турмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу
киши ўртада турди; 2) ўртача, муʔтадил бўлмоқ: ~ الجو
-л-жавву бу ҳаво муʔтадил бўлди.

اعتداء иʔтада:, يعتدي йаʔтади:, اعتداء
иʔтида:ан зулм қилмоқ: ~ علي غيره ʔала: гайриҳи у
бировга зулм қилди.

اعتذارا иʔтазара, يعتذر йаʔтазиру, اعتذارا
иʔтиза:ран узр айтмоқ: ~ إلي غيره 'ила: гайриҳи у бировга
узр айтди.

اعتراضا иʔтаърада, يعترض йаʔтариди, اعتراضا
иʔтира:дан 1) тўсиқ бўлмоқ, халақит бермоқ: ~ الشيء
-ш-шай'у бу нарса тўсиқ бўлди; 2) кўрсатмоқ, кўргазмага
қўймоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарса ни кўргазмага қўй-
ди; 3) манъ қилмоқ: ~ له лаҳу у унга (ишни) манъ қил-
ди; 4) инкор қилмоқ: ~ عليه ʔалайҳи у уни инкор қил-
ди.

اعترافا иʔтарафа, يعترف йаʔтарифу, اعترافا
иʔтира:фан иқрор бўлмоқ: ~ بالشيء би-ш-шай'и у бу нар-
сага иқрор бўлди.

اعتري иʔтара:, يعتري йаʔтари:, اعترى
тира:ан юз бермоқ, иш тушмоқ: ~ فلاتا الامر ~ фула:нани-л
-л-амру фалончининг (бошига) иш тушди.

اعتزازا иʔтаъза, يعتز йаʔтаъзу, اعزازا
иʔтиза:зан 1) иззат талаб бўлмоқ: ~ به биҳи у иззат
талаб бўлди; 2) азиз, ҳурматли бўлмоқ: ~ الرجل -р-
-ражулу бу киши азиз бўлди.

اعترل иʔтазала, يعترل йаʔтазилу, اعترالا
иʔтиза:лан четлашмоқ, айрилмоқ: ~ الشيء وعنه
шай'а ва ʔанҳу у бу нарсадан айрилди.

اعتزم иʔтазама, يعتزم йаʔтазиму, اعتزاما
иʔтиза:ман азм қилмоқ, жаҳду чидам билан киришмоқ:
~ الامر و عليه وله -л-амра ва ʔалайҳи ва лаҳу у бу ишга
азм қилди.

اعتصم иʔтасама, يعتصم йаʔтасиму, اعتصاما
иʔтиса:ман ҳимояланмоқ, сақланмоқ: ~ به биҳи у унинг
ҳимояси билан сақланди.

اعتقا иʔтақа, يعتق йуʔтиқу, اعتقا
қан бўшатмоқ, озод қилмоқ: ~ العبد -л-ʔабда у қудни
озод қилди.

اعتقادا иʔтақада, يعتقد йаʔтақиду, اعتقادا
иʔтиқа:дан 1) ишонмоқ, инонмоқ: ~ الامر -л-амра у бу
ишга инонди; 2) эʔтиқодли, диндор бўлмоқ: ~ الرجل -р-
ражулу бу киши эʔтиқодли бўлди.

اعتقلا иʔтақала, يعتقل йаʔтақилу, اعتقلا
иʔтиқа:лан 1) қамоққа олмоқ, ҳибс қилмоқ: ~ المتهم
-муттаҳама у айбдорни қамади; 2) оёқларни сиқиб боғла-
моқ: ~ فلاتا ~ фула:нан у фалончининг оёқларини сиқиб
боғлади.

اعتلا иʔтала:, يعتلي йаʔтали:, اعتلا
ан 1) кўринмоқ, равшан бўлмоқ: ~ الشيء -шай'у бу
нарса равшан бўлди; 2) кўтарилмоқ, чиқмоқ: ~ الشيء
-ш-шай'а у бу нарсага чиқди.

اعتمدا иʔтамада, يعتمد йаʔтаמידу, اعتمادا
иʔтима:дан 1) қасд қилмоқ, қаттиқ киришмоқ: ~ الشيء
-ш-шай'а у бу нарсага қасд қилди; 2) таянмоқ, суянмоқ:
~ فلاتا و عليه ʔалайҳи у унга таянди; 3) ишонмоқ: ~
фула:нан ва ʔалайҳи у фалончига ишонди; 4) буюрмоқ:
~ الرئيس الامر -р-ра'и:су-л-амра бу раис ишни буюрди.

اعتنقا иʔтанақа, يعتنق йаʔтаниқу, اعتنقا
иʔтина:қан 1) қучоқлашмоқ: ~ الرجلان -р-ражула:ни
бу икки киши қучоқлашди; 2) дин тутмоқ, диндор бўлмоқ:

دينا ~ دي:нан у дин тутди; 3) жиддий қабул қилмоқ;
 الامر ~ -л-'амра у ишчи жиддий қабул қилди.

اعتني иътана:, يعتني йаътани:, اعتناء иътина:'ан
 аҳамият бермоқ: الامر ~ -л-'амра у бу ишга аҳамият берди.

اعجب 'аъжаба, يعجب йуъжибу, إعجاب 'иъжа:
 бан ажаблантирмоқ, таажужжубга солмоқ: الامر الرجل ~
 -л-'амру-р-ражула бу иш кишини таажужжубга солди.

اعجب 'уъжиба мажҳ.: 1) хурсанд бўлмоқ: به ~
 биҳи у ундан хурсанд бўлди; 2) ўзидан хурсанд бўлмоқ,
 ўзига бино қўймоқ: بنفسه ~ би-нафсиҳи у ўзига
 бино қўйди.

اعجز 'аъжаза, يعجز йуъжизу, إعجاز 'иъжа:
 зан 1) ожиз қилмоқ: الشيء فلان ~ -ш-шай'у
 фула:нан бу нарса фалончиси ожиз қилди; 2) ожиз топмоқ:
 غيره ~ гайраҳу у бировни ожиз топди.

اعجم 'аъжаму араб эмас; муаннаси عجم 'ужмун.
 'ажма:'у; кўплиги

اعجوبة 'уъжу:батун ажабланарли нарса, мўъжиза;
 кўплиги اعجاب 'аъажибу.

اعداد 'аъадда, يعد йуъидду, إعداء 'иъда:
 дан тайёрламоқ; жиҳозламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
 у нарсани тайёрлади.

اعدام 'аъдама, يعدم йуъдиму, إعدام 'иъда:
 ман йўқ қилмоқ; қатл қилмоқ: المجرم ~ -л-муж-
 рима у жиноятчини қатл қилди.

اعرب 'аъраба, يعرب йуърибу, إعراب 'иъра:
 бан 1) тушинтирмоқ, кўрсатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
 у нарсани тушинтирди; 2) очиқ, равшан, тушинарли гапир-
 моқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гапни тушинарли сўзлади;

3) келишиқ қўшимчалари билан айтмоқ: الكلمة ~
 -л-калимата у сўзни келишиқ қўшимчалари билан айтди.

اعرج 'аъражу оқсоқ; муаннаси عرج 'аржа:'у;
 кўплиги عرج 'уржун;

اعرض 'аърада, يعرض йуъриду, إعراض 'иъра:
 да

'иъра:дан 1) юз ўғирмоқ, бош тортмоқ: عنه ~ 'анҳу
 у ундан юз ўғирди; 2) кенг қилмоқ: الشيء ~ -ш-
 шай'а у нарсани кенг қилди.

اعزل 'аъзалу 1) қуролсиз киши; 2) ёмғирсиз бу-
 лут; муаннаси عزلاء 'азла:'у; кўплиги عزل 'уз-
 лун ва 'уззалун.

اعسر 'аъсару 1) ўта қийин, мушкил; 2) чапақай;
 муаннаси عسراء 'асра:'у; кўплиги عسر 'усрун.

اعطى 'аъта:, يعطي йуъти:, إعطاء 'иъта:'ан
 бермоқ: فلان الشيء ~ фула:нани-ш-шай'а у фалончига
 нарсани берди.

اعفى 'аъфа:, يعفي йуъфи:, إعفاء 'иъфа:'ан 1)
 баюлардан холи қилмоқ, офият ато қилмоқ: الله فلان ~
 -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончига офият ато қилди; 2) бў-
 шатмоқ: فلان من الأمر ~ фула:нан миана-л-'амри у фа-
 лончини ишдан бўшатди.

إعلان 'иъла:нун ёйиш, маълум қилиш; эълон
 мас., рашно орқали).

اعلم 'аълама, يعلم йуълиму, إعلاما 'иъла:
 ман билдирмоқ: الخبر و بالخبر ~ -л-хабара ва би-л-
 хабари у хабарни билдирди.

أعلن 'аълана, يعلن йуълину, إعلان 'иъла:
 нан 1) ошкор қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а

у нарсани ошкор қилди; 2) очиқ, ошкор айтмоқ: بالعداوة ~
 би-л-'ада:вати у дуниманикини очиқдап-очиқ айтди; 3) эъ-
 лон қилмоқ: الحكم ~ -л-ҳукма у ҳукмини эълон қилди.

أعلى 'аъла:, يعلى йуъли:, إعلاء 'иъла:
 'ан юқори кўтармоқ, юксалтирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
 у нарсани юқори кўтарди.

أعمل 'аъмала, يعمل йуъмили, إعمالا 'иъма:
 лап 1) ишламоқ, иш қилмоқ (ўзи учун): الرجل ~

-р-ражулу бу киши иш қилди; 2) ишчи бўлмоқ, (биров
 учун) иш қилмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончига ишчи
 бўлди, унинг ишчи қилди; ذهنه ~ зиҳнаҳу у иш
 га зеҳн билан қаради.

اعى اعى: 'аъма:, يعى йуъми:, إعاء -p-ражула
'иъма:'ан 1) кўр деб топмоқ; ~ الرجل
у кишини кўр деб топди; 2) кўр қилмоқ: ~ الرجل -p-
ражула у кишини кўр қилди.

اعوجا اعوجا: 'аъважжа:, يعوج йаъважжу:, اعوجا -ш-
иъвижа:жан қийшаймоқ, эгри бўлмоқ: ~ الشيء
шай'у бу нарса эгри бўлди.

اعور اعور: 'аъвару 1) қийшиқ, бир кўзи кўр; муаннаси
'аъвра:-'у кўплиги عور 'у:рун; 2) кўри чак.

اعوز اعوز: 'аъваза:, يعوز йуъвизу:, اعوز -p-ражулу бу
1) фақир, камбағал бўлмоқ: ~ الشيء فلان
киши камбағал бўлди; 2) зарур бўлмоқ: ~ الشيء فلان
-ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончига зарур бўлди;
3) фақирликка гирифтормоқ, киритмоқ: ~ الدهر فلان
-д-дахру фула:нан бу тақдир фалончини фақирликка гирифт-
тор қилди.

اعيا اعيا: 'аъйа:, يعى йуъи:, اعيا -п-ражулу бу киши ҳолдан
1) ҳолдан тоймоқ: ~ الرجل
тойди; 2) ҳолдан тойдирмоқ, қийнаб қўймоқ: ~ الداء الطيب
-д-да:'у-т-таби:ба бу дард табибни қийнаб қўйди.

اغاث اغاث: 'ага:са, يفيث йуғи:су, اغاث -п-ражула у кишини
1) ёрдам бермоқ, қутқармоқ: ~ الرجل
қутқарди; 2) дуони мустажоб, қабул қилмоқ: ~ الله عباده
-л-ла:ҳу 'аба:даху Аллоҳ бандаларининг дуоларини
мустажоб қилди.

اغار اغار: 'ага:ра, يغير йуғи:ру, اغارة -п-ражум ҳу-
жум қилмоқ, ғорат, талон-тарож қилмоқ: ~ عليهم
'алайҳим у уларнинг устига ҳужум қилди.

اغار اغار: 'ага:ра, يغير йуғи:ру, اغارة -п-ражум ҳу-
суқлантормоқ: ~ فلان
фула:нан у фалончини суқлантормоқ.

اغبر اغبر: 'ағбару кулранг; муаннаси اغبراء 'ағбра:'у:
кўплиги اغبر اغبر:рун.

اغتاف اغتاف: 'ағта:за, يغتاف йағта:зу, اغتاف -п-ражула у киши
жаҳлланмоқ, ғазабга келмоқ: ~ الرجل
ғалабланди.

اغتبط اغتبط: 'ағта:ба, يفتبط йағта:биту, اغتبط
иғтиба:тан неъмат, ризқ учун севиномоқ: ~ الرجل
лу бу киши неъмат учун севинди.

اغترابا اغترابا: 'ағтра:ба, يفترب йағтарибу, اغترابا
иғтира:бан 1) ғурбатда юрмоқ: ~ الرجل
киши ғурбатда юрди; 2) яқинларисиз уйланмоқ: ~ الشاب
-ш-ша:ббу бу йигит яқинларисиз уйланди.

اغتسلا اغتسلا: 'ағтасала, يفتسل йағтасилу, اغتسلا
иғтиса:лан ғусл қилмоқ, ювинмоқ: ~ الرجل
киши ювинди.

اغتنا اغتنا: 'ағтана:, يفتني йағтани:, اغتنا
на:'ан боғ бўлмоқ; ~ الرجل
киши боғ бўлди.

اغراق اغراق: 'ағрақа, يفرق йуғриқу, اغراق
қан 1) ҳаддан оширмоқ: ~ في الشيء
фи:-ш-шай'и у нарса-
ни ҳаддан оширди; 2) чўктирмоқ: ~ فلان في الماء
фула:нан фи:-л-ма'и у фалончини бу сувга чўктирди.

اغرم اغرم: 'ағрма, اغراما 'ағра:ман мажҳ, қаттиқ
севмоқ, берилмоқ: ~ بالشيء
би-ш-шай-и у бу нарсага
қаттиқ берилди.

اغرودة اغرودة: 'ағру:датун сайраш, ашула айтган.

اغضابا اغضابا: 'ағдаба, يفضب йуғдибу, اغضابا
иғда:бан ғазаблантормоқ; ~ الرجل
ни ғазаблантормоқ.

اغفلا اغفلا: 'ағфала, يفتل йуғфилу, اغفلا
иғфа:лан 1) эътиборсизлик билан, ғафлатда қолиб унут-
моқ; ~ الشيء
-ш-шай'а у нарса ни ғафлатда қолиб унут-
ди; 2) ғофил деб атамоқ: ~ الرجل
ғофил деб атади; 3) унуттирмоқ: ~ فلان عن الشيء
фула:нан 'ани-ш-шай'и у фалончини бу нарса ҳақида унут-
тирди.

اغفيا اغفيا: 'ағфа:, يفتي йуғфи:, اغفيا
'ан мизғимоқ, бироз ухламоқ: ~ الرجل
киши мизғиди.

اغلظ اغلظ: 'ағлаза, يغلظ йуғлизу, اغلظ

'игла:зан 1) қўпол бўлмоқ: **له في القول** ~ лаҳу фи:л-
қавли у унга қўпол гапирди; 2) қўпол деб топмоқ **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани қўпол деб топди; **اليمين** ~ л-
йами:на у қаттиқ қасам ичди.
اغلق 'агла:қа, **يفلق** йуғли:қу, **اغلق**
'игла:қан 1) ёпилмоқ: **عليه الامر** ~ ьалайҳи-л-'амру
бу иш унинг учун ёпилди; 2) ёпмоқ: **الباب** ~ л-ба:ба
у эшикни ёпди.
اغلق 'агла:, **يفلق** йуғли:, **اغلق**
'игла:'ан қайнатмоқ: **الماء** ~ л-ма:'а у сувни қайнатди.
اغماذا 'ағма:да, **يفغمدا** йуғми:ду, **اغماذا**
игма:дан 1) қинга солмоқ: **السيف** ~ с-сайфа у қини-
ни қинга солди; 2) киритмоқ, суқмоқ, солмоқ: **الاشياء** ~
-л-'ашйа:'а у нарсаларни бпр-бирининг ичига солди.
اغماضا 'ағма:да, **يفغمضا** йуғми:ду, **اغماضا**
'игма:дан 1) юммоқ: **عينه** ~ ьайнаҳу у қўзини юм-
ди; 2) бепарво бўлмоқ, кўрмаганга олмоқ: **الشيء وفيه** ~
-ш-шай'а ва фи:ҳи у нарсани кўрмаганга олди.
اغنى 'ағни:я мажҳ, ҳушдан кетмоқ: **عليه** ~
ьалайҳи у ҳушидан кетди.
اغنى 'ағни:, **يفغنى** йуғни:, **اغنى**
'ан 1) бой қилмоқ: **الله الرجل** ~ л-ла: ҳу-р-ражула
Аллоҳ кишини бой қилди; 2) етарли бўлмоқ, кифоя қилмоқ;
қутилмоқ: **عنه** ~ ьанҳу у ундан қутилди
اغنية 'ағни:ятун ашула, куй; кўплиги **اغان** ага:нин.
افاذا 'афа:да, **يفيذا** йуфи:ду, **افاذا**
'афа:датан 1) бермоқ: **الرجل مالا** ~ р-ражула ма:лан
у бу кишига мол берди; 2) касб қилмоқ, олмоқ, фойдалан-
моқ: **علما** ~ ьилман у илм олди.
افاق 'афа:қа, **يفيق** йуфи:қу, **افاق**
'афа:қатан 1) уйқудан турмоқ, кўз очмоқ: **من نومه** ~
мин навмиҳи у уйқудан турди; 2) ўзига ҳушига келмоқ;
المجنون ~ л-мажну: ну бу телба ҳушига келди; 3) со-
раймоқ: **المريض** ~ л-мари:ду бу бемор соғайди; 4) гаф-

латлик ҳолатдан чиқмоқ, ўзига келмоқ: **الغافل** ~
-л-га:филу бу гофил гафлатлик ҳолидан чиқди, ўзига кел-
ди.
افتتاحا ифтатаҳа, **يفتتح** йафтатиҳу, **افتتاحا**
ифтита:ҳам 1) очмоқ: **الباب** ~ л-бба:ба у эшикни очди;
2) бошламоқ: **الشيء بكذا** ~ -ш-шай'а би-каза: у нарсани
фалон нарса билан бошлади.
افتخارا ифтахара, **يفتخر** йафтахиру, **افتخارا**
ифтиҳа:ран мақтанмоқ; фахрланмоқ (ўзи билан): **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши мақтанди.
افتراسا ифтараса, **يفترس** йафтарису, **افتراسا**
ифтира:сан йиртмоқ, пора-пора қилмоқ: **الأسد الفريسة** ~
-л-'асаду-л-фари:сата бу шер ўлжани пора—пора қилди.
افتراقا ифтарақа, **يفترق** йафтариху, **افتراقا**
ифтира:қан тарқалишмоқ, айрилишмоқ: **القوم** ~ л-қавму
бу қавм тарқалишди.
افتراءا ифтарә:, **يفتري** йафтарн:, **افتراءا**
ифтира:'ан ёлгонламоқ, бўҳтон қилмоқ: **عليه الكذب** ~
ьалайҳи-л-казиба у унга бўҳтон қилди.
افتعالا ифтаъала, **يفتعل** йафтаъилу, **افتعالا**
ифтиъа:лан ўйлаб топмоқ, ёлгонни тўқмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани ёлгондан тўқиб чиқарди.
افتقادا ифтақада, **يفتقد** йафтақиду, **افتقادا**
ифтиқа:дан йўғида сўрамоқ, қидирмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани йўғида сўради.
افتقارا ифтақара, **يفتقر** йафтақиру, **افتقارا**
ифтиқа:ран 1) фақир бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу
киши фақир бўлди; 2) муҳтож бўлмоқ: **إلى غيره** ~ ила:
гайриҳи у бировга муҳтож бўлди.
افتكارا ифтакара, **يفتكر** йафтакиру, **افتكارا**
ифтина:ран 1) ўйламоқ, фикр қилмоқ: **في الأمر** ~
фи:-л-'амри у бу иш ҳақида ўйлади; 2) эсламоқ, хотирга
олмоқ: **الأمر** ~ л-'амра у ишни эслади.
افتيا 'афта:, **يفتي** йуфти:, **افتيا** 'афта:
1) ҳал қилмоқ, фатво бермоқ: **في المسألة** ~ фи:-л-

мас'алати у бу масалага ғатво берди: 2) таъбир қилмоқ, йўймоқ: **الرؤيا** ~ -р-ру'я: у тушни йўйди.

افحشا йуфҳишу, **يفحش** 'афҳаша, **افحش** 'ифҳа:шан 1) қабихланмоқ (мас., сўзда ва ишларда): **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қабихланди; 2) қабихлик, фаҳшлик қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фаҳшлик қилди.

افراجا йуфрижу, **يفرج** 'афража, **افرج** 'ифра:жан 1) бўшамоқ, овоз бўлмоқ: **عن السجين** ~ ʔани-с-сажи:ни у бу тутқундан бўшади; 2) очилмоқ, тарқалмоқ: **الغبار** ~ -л-ғуба:ру бу ғубор очилди.

افراحا йуфриҳу, **يفرح** 'афраҳа, **افرح** 'ифра:ҳан севиштирмоқ, шод қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни севиштирди.

افرادا йуфриду, **يفرد** 'афрада, **افرد** 'ифра:дан ёлғиз, ягона қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани ягона қилди.

افراطا йуфриту, **يفرط** 'афрата, **افرط** 'ифра:тан 1) ҳаддан ошмоқ, чегарадан чиқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳаддан ошди; 2) ошириб юбормоқ: **في امره** ~ фи: 'амриҳи у ишини ошириб юборди; 3) ҳаддан ортиқ юкламоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унинг устига ҳаддан ортиқ (мас., вазифа) юклади. 4) тоширмоқ: **العوض** ~ -л-ҳавда у ҳовузни тоширди.

افراغا йуфригу, **يفرغ** 'афрага, **افرغ** 'ифра:ган 1) бўшатмоқ: **الإناء** ~ -л-'ина:'а у идишни бўшатди; 2) жойламоқ, ўрнаштирмоқ: **الله الصبر على القلوب** ~ -л-ла:ҳу-с-сабра ʔала: -л-қулуби Аллоҳ бу қалбларга сабрни жойлади.

افساحا йуфсиҳу, **يفسح** 'афсаҳа, **افسح** 'ифса:ҳан кенгайтирмоқ: **المكان** ~ -мака:на у жойни кенгайтирди.

افسادا йуфсиду, **يفسد** 'афсада, **افسد** 'ифса:дан бузмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани бузди.

افشاء йуфши:, **يفشى** 'афша:, **افشى** 'ифша:'ан ошкор қилмоқ, ёймоқ: **السر** ~ -с-сирра у сирни ошкор қилди.

افصاحا йуфсиҳу, **يفصح** 'афсаҳа, **افصح** 'ифса:ҳан 1) очиқ баён қилмоқ: **عن مراده** ~ ʔан мурадихи у истагини очиқ баён қилди; 2) ғасоҳат билан сўзламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ғасоҳат билан сўзлади; 3) равшанлашмоқ, ойдинлашмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш ойдинланди; **الصبح** ~ -с-субҳу бу тонг ёришди.

افضا йуфди:, **يفضي** 'афда:, **افضي** 'ифда:'ан 1) билдирмоқ, маълум қилмоқ: **اليه بسره** ~ 'илайҳи би-с-сирриҳи у унга сирини маълум қилди; 2) қўшилмоқ, бир бўлмоқ: **اليه** ~ 'илайҳи у унга қўшилди, у билан бир бўлди; 3) (мерос) ўтмоқ: **به الي كذا** ~ биҳи 'ила:каза: (мерос) ундан фалончига ўтди.

افطارا йуфтиру, **يفطر** 'афтара, **افطر** 'ифта:ран 1) оғиз очмоқ: **الصائم** ~ -с-са:'иму бу рўзадор оғиз очди; 2) нонушта қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши нонушта қилди; 3) нонуштага айлантирмоқ: **علي كذا** ~ ʔала: каза: у фалон нарсани нонуштага айлантирди.

افاع 'афа: 'аф'ъан заҳарли илон; кўплиги **افعى** ʔин.

افعى ал-'аф'ъанинг эркаги; кўплиги **افاع** 'афа:ʔин.

افق 'уфқун осмоннинг чети, сўнги нуқтаси, горизонт; кўплиги **افاق** а:фа:қун.

افقادا йуфқиру, **يفقد** 'афқада, **افقد** 'ифқа:дан йўқотмоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарсани йўқотди.

افقارا йуфқиру, **يفقر** 'афқара, **افقر** 'ифқа:ран фақир қилмоқ: **الله الرجل** ~ -л-ла:ҳу-р-ражула Аллоҳ кишини фақир қилди.

افقى 'уфуқий'ун уфқий, горизонтал (ёзув).

اقترع	اقتراعا	يقترع	ياقتاريءو،	اقتنى
иқтира:ъан қуръа ташламоқ:	~ القوم علي كذا	~ القوم علي كذا	~ القوم علي كذا	иқтина:ъан касб қилмоқ, ўзи учун топмоқ:
ъала: каза: бу қавм фалон нарса учун қуръа ташлади.				шай'а у нарсани касб қилди.
اقتري	اقتراى	يقتري	ياقتاريфу،	اقدام
фан касб қилмоқ, топмоқ:	~ الذنب	~ الذنب	~ الذنب	'иқда:ман тўхтамай киришмоқ:
касб қилди; 2) қилмоқ	~ الخير	~ الخير	~ الخير	ъала:-л-
(ишни) қилди.				'амри у бу ишта тўхтамай киришди.
اقترن	اقتراى	يقترن	ياقتارينو،	اقرارا
иқтира:нан боғланмоқ, қўшилмоқ:	~ الشيء بغيره	~ الشيء بغيره	~ الشيء بغيره	'иқра:-
-шай'у би-гайрихи бу нарса бошқаси билан боғланди.				ран 1) иқроп бўлмоқ, кўнмоқ, тан олмоқ, эътироф қилмоқ:
اقتسم	اقتساما	يقتسم	ياقتاسيمو،	بالحق وله
иқтиса:ман бўлмоқ, тақсим қилмоқ:	~ القوم الشيء	~ القوم الشيء	~ القوم الشيء	қилди; 2) муқаррар қилмоқ:
-л-қавму-ш-шай'а бу қавм нарсани тақсим қилди.				ш-шай'а
اقتصد	اقتصادا	يقتصد	ياقتاسيدو،	الشيء
иқтиса:дан тежамоқ, тежамли бўлмоқ:	~ في النفقة	~ في النفقة	~ في النفقة	у нарсани муқаррар қилди:
н-нафақати у бу нафақада тежади;	~ في الامر	~ في الامر	~ في الامر	~ الله عينه
'амри у бу ишта тежамли бўлди.				-л-ла:ху ъай-
اقتصر	اقتصارا	يقتصر	ياقتاسيرو،	اقرضا
иқтиса:ран калта қилмоқ:	~ علي الشيء	~ علي الشيء	~ علي الشيء	иқра:дан қарз бермоқ:
шай'и у нарсани калта қилди.				~ الرجل
اقتص	اقتصاصا	يقتص	ياقتасيرو،	-р-ражула у бу ки-
иқтиса:сан 1) қасос олмоқ:	~ الرجل	~ الرجل	~ الرجل	шига қарз берди.
киши қасос олди; 2) изидан юрмоқ:	~ اثر غيره	~ اثر غيره	~ اثر غيره	
гайрихи у бировнинг изидан юрди.				
اقتطف	اقتطافا	يقتطف	ياقتатифو،	اقرع
иқтита:фан 1) йиғмоқ, йиғиштирмоқ:	~ الثمرة	~ الثمرة	~ الثمرة	'иқра:ъан 1) қуръада ютмоқ, енгмоқ:
марата у ҳосилни йиғиштирди; 2) бир бўлагини олмоқ:				~ بين القوم
~ الكلام				у бировни қуръада ютди; 2) қуръа ташлатмоқ:
иқталаъа, اقتلع	اقتلعا	يقتلع	ياقتалиءو،	байна-л-қавми у қавмни қуръа ташлатди.
иқтила:ъан қўпормоқ, суғуриб олмоқ:	~ الشيء	~ الشيء	~ الشيء	қаръа:у;
шай'а у нарсани қўпорди.				қуръун.
اقتنع	اقتناعا	يقتنع	ياقتаниءو،	اقتسم
иқтина:ъан 1) қаноатланмоқ, рози бўлмоқ:	~ بالشيء	~ بالشيء	~ بالشيء	'иқса:ман олт ичмоқ:
би-ш-шай'и у бу нарсадан қаноатланди; 2) кўнмоқ, қабул қилмоқ:				~ بالله
~ بالرأي				би-л-ла:ҳи у Аллоҳ

اقتنى	اقتنا:	يقتنى	ياقتاني،	اقتناء
иқтина:ъан касб қилмоқ, ўзи учун топмоқ:				ш-шай'а у нарсани касб қилди.
اقدام	اقداما	يقدام	ياقудيمو،	اقداما
'иқда:ман тўхтамай киришмоқ:				ъала:-л-
اقرارا	اقرارا	يقرر	ياقيررو،	اقرارا
ран 1) иқроп бўлмоқ, кўнмоқ, тан олмоқ, эътироф қилмоқ:				'иқра:-
қилди; 2) муқаррар қилмоқ:				ран 1) иқроп бўлмоқ, кўнмоқ, тан олмоқ, эътироф қилмоқ:
у нарсани муқаррар қилди:				~ بي-ل-хаққ
наҳу Аллоҳ уни севинтирди.				ва лаҳу у ҳақиқатни эътироф
اقرضا	اقرضا	يقرض	ياقريدو،	اقرضا
иқра:дан қарз бермоқ:				қилди; 2) муқаррар қилмоқ:
~ الرجل				ш-шай'а
у бу кишига қарз берди.				у нарсани муқаррар қилди:
اقرع	اقرع	يقرع	ياقريءو،	اقرع
'иқра:ъан 1) қуръада ютмоқ, енгмоқ:				~ الله عينه
у бировни қуръада ютди; 2) қуръа ташлатмоқ:				-л-ла:ху ъай-
байна-л-қавми у қавмни қуръа ташлатди.				наҳу Аллоҳ уни севинтирди.
اقرع	اقرع	يقرع	ياقريءو،	اقرع
қаръа:у;				иқра:дан қарз бермоқ:
қуръун.				~ الرجل
اقتسم	اقتساما	يقتسم	ياقتاسيمو،	اقتسم
'иқса:ман олт ичмоқ:				-р-ражула у бу ки-
~ بالله				шига қарз берди.
би-л-ла:ҳи у Аллоҳ				
номи билан олт ичди.				
اقتصم	اقتصاصا	يقتصم	ياقتاسيرو،	اقتصم
иқтиса:сан 1) қасос олмоқ:				'иқса:ман олт ичмоқ:
киши қасос олди; 2) изидан юрмоқ:				~ بالله
гайрихи у бировнинг изидан юрди.				би-л-ла:ҳи у Аллоҳ
اقتطف	اقتطافا	يقتطف	ياقتاتيفو،	اقتطف
иқтита:фан 1) йиғмоқ, йиғиштирмоқ:				номи билан олт ичди.
марата у ҳосилни йиғиштирди; 2) бир бўлагини олмоқ:				اقتصم
~ الكلام				'иқса:сан 1) қасос олмоқ:
иқталаъа, اقتلع	اقتلعا	يقتلع	ياقتалиءو،	киши қасос олди; 2) изидан юрмоқ:
иқтила:ъан қўпормоқ, суғуриб олмоқ:				гайрихи у бировнинг изидан юрди.
шай'а у нарсани қўпорди.				
اقتنع	اقتناعا	يقتنع	ياقتانيءو،	اقتنع
иқтина:ъан 1) қаноатланмоқ, рози бўлмоқ:				'иқса:ман олт ичмоқ:
би-ш-шай'и у бу нарсадан қаноатланди; 2) кўнмоқ, қабул қилмоқ:				~ بالله
~ بالرأي				би-л-ла:ҳи у Аллоҳ

التفت	илтафата,	يلتفت	йалтафиту,	التفتان
илтифа:тан 1) юз ўгирмоқ:		~ إلى الشيء	'ла:-ш-шай'и	
у бу нарса томон юз ўгирди;		2) аразламоқ:	عنه	ъанху
у ундан аразлади.				
التفتان	илтаффа,	يلتف	йалтаффу,	التفتان
тифа:фан 1) устма-уст бўлмоқ;			у юлмоқ:	
-ш-шай'у у бу нарса уюлди;		2) ўралмоқ,	бурканмоқ:	
би-савбиҳи у қийнига ўралди;		~ بنوبه	عليه القوم	
ъалайҳи-л-қавму бу қавм уни ўраб олишди.				
التفتان	илтақата,	يلتقط	йалтақиту,	التفتان
илтиқа:тан термоқ, кўтариб олмоқ:		~ الشيء	-ш-шай'а	
у нарсани кўтариб олди;		~ الزيتون	-з-зайту:на	у зай-
тунни териб олди.				
التفتان	илтақама,	يلتقم	йалтақиму,	التفتان
илтиқа:ман ютмоқ, ютиб юбормоқ:		~ الشيء	-ш-шай'а	
у нарсани ютиб юборди.				
التفتان	илтақа:,	يلتقي	йалтақи:,	التفتان
илтиқа:ан 1) учрашмоқ:		~ الرجلان	-р-ражула:ни	бу
икки киши учрашди;		2) қўшилишмоқ:	~ الشيطان	
-ш-шай'а:ни бу икки нарса қўшилишди.				
التفتان	илтамаъа,	يلتمع	йалтамиъу,	التفتان
илтима:ъан чақнамоқ:		~ البرق	-л-барқу	бу яшич
чақнади;		~ التمتع لونه	'ултумиъа	лавнуху мажҳ.
унинг ранги ўчди.				
التفتان	илтаҳаба,	يلتهب	йалтаҳибу,	التفتان
илтиҳа:бан, ёшмоқ, аланга олмоқ:		~ النار	-н-на:ру	бу
ўт аланга олди;		~ علي فلان	ъала:фула:ни	у фалон-
чидан газабланди.				
التفتان	илтаҳа:,	يلتهي	йалтаҳи:,	التفتان
илтиҳа:ан 1) ўйнамоқ:		~ بالشيء	би-ш-шай'и	у нарсани
ўйнади;		2) шугулланмоқ,	ماشғул бўлмоқ:	
ъанху би-гайриҳи у биров билан у тўғрида машғул бўлди.		~ عنه بغيره		
التفتان	илтава:,	يلتوي	йалтави:,	التفتان
илтива:ан 1) эгилмоқ, қийшаймоқ:		~ الشيء	-ш-шай'у	

бу нарса эгилди;	2) эгри, қийшиқ бўлмоқ:	الفصن	~
-л-гусну бу шох эгри бўлди;	3) янглишмоқ:	عن الامر	~
ъани-л'амри у бу шхда янглишди;	4) қийин бўлмоқ:		
~ الامر	-л-'амру	бу иш қийин бўлди.	
الح	'алаҳҳа,	يلح	йулиҳху,
хан қаттиқ турмоқ, оёқни тираб олмоқ:		فلان علي الشيء	~
фула:нун ъала:-ш-шай'и фалончи бу нарсада оёқни тираб олди.			
الحاد	'алҳада,	يلحد	йулҳиду,
илҳа:дан 1) лаҳадга қўймоқ:		~ الميت	-л-маййита
у ўлиқни лаҳадга қўйди;	2) юз ўгирмоқ, оғвишмоқ:	في الدين	~
фи:-л-ди:ни у диндан юз ўгирди.			
الحاق	'алҳақа,	يلحق	йулҳиқу,
илҳа:қан 1) эргаштирмоқ:		~ فلان و به	фула:нан
биҳи у фалончини эргаштирди;	2) қўнмоқ:	فلان بفلان	~
фула:нан би-фула:нин у фалончини фалончига қўшди.			
الحاق	'алҳама,	يلزم	йулазиму,
ман 1) мустаҳкам қилмоқ:		~ الشيء	-ш-шай'а
у нарсани мустаҳкам қилди;	2) лозим, возжиб қилмоқ:	~ الشيء	-ш-шай'а
у нарсани возжиб қилди.			
الصاق	'алсақа,	يلصق	йулеқиқу,
илсаққан ёпиштирмоқ:		~ الشيء بالشيء	-ш-шай'а
би-ш-шай'и у нарсани нарса билан ёпиштирди.			
العوبة	'улъу:батун ўйинчоқ; қўнлиги		الاعيب
'аза:ъи:бу.			
الف	'алға:,	يلغي	йуғи:,
ан бекор, йўқ қилмоқ:		~ الشيء	-ш-шай'а
у нарсани бекор қилди.			
الف	'алифа,	يالف	йа'лафу,
дўст кўрмоқ; яхши кўрмоқ:		~ الرجل الشيء	-р-ражулу-
-ш-шай'а бу киши нарсани яхши кўрди.			
الف	'алфун минг; қўнлиги	الف	а:ла:фун.
الف	'алфун дўст.		
الفة	'улфатун дўстлик.		

التي	'алқа:	يلقى	йулқи:	إلقاء	'илқа:
ан 1) отмоқ, ташламоқ;	شيء	~ الشئ	-ш-шай'a у нарсани ташлади;	2) бермоқ:	إليه السمع
унга кулоқ берди;	السلام	~ السلام	-с-сала:ма у унга салом берди, уни олқишлади.	إلا	'алла: эмаски, бўлмаса ки.
إلا	'илла:	бошқа, бўлак (истисно билдирувчи юк лама).	اللذي	аллази:	қайсики; қўплиги
на.	الف	'аллафа,	يؤلف	йу'аллифу,	الف
'аллиф,	تاليفا	та'ли:фай 1) яқинлаштирмоқ, бирлаш-	тирмоқ;	بينهما	байнахума: у инкисининг орасини яқинлаштирди;
2) тузмоқ:	الكتاب	~ الكتاب	-л-кита:ба у китоб тузди;	قلبه	~ қалбаҳу у униенг кўнглини олди.
أله	аллаҳа,	يؤله	йу'аллиҳу,	أليها	та'ли:ҳан 1) худо қилиб олмоқ;
та'ли:ҳан 1) худо қилиб олди;	2) худо деб ҳисобламоқ;	غيره	гайраҳу у бировни худо қилиб олди;	2) худо деб ҳисоблади.	غيره
гайраҳу у бировни худо деб ҳисоблади.	الله	алла:ҳу	Аллоҳ.	الم	'аламун оғриқ; қўплиги
الم	'алма:сун олмос.	الماس	لهابا	йулҳибу,	لهابا
'илҳа:бан 1) ёқмоқ, аланга олдирмоқ;	النار	~ النار	-н-на ра у ўтти ёқди;	2) қизиқтирмоқ, ҳавас уйғотмоқ:	يره للامر
гайраҳу ли-л-'амри у бировни бу ишга қизиқтирди.	الهم	'алҳама,	يلهم	йулҳиму,	لهاما
'илҳа:ман сездирмоқ, кўнглига солмоқ, билдирмоқ:	لله فلان	~ لله فلان	-л-ла:ҳу фула:нани-л-хайра Аллоҳ фалончининг кўнглига яхшиликни солди.	الهي	'алҳа:
'ан чалғитмоқ, гофил қолдирмоқ:	اللعب التلميذ عن كذا	~ اللعب التلميذ عن كذا	-л-лаъбу-т-тилми:за ған каза; бу ўйин ўқувчини фалло.		

اليم	'али:мун аламли, қийноқли.			
ام	'ам ёқп.			
امات	'ама:та,	يموت	йуми:ту,	امالة
'има:татан 1) ўлдирмоқ:	غيره	~ غيره	гайраҳу у бировни ўлдирди;	2) тиймоқ, босмоқ:
2) тиймоқ, босмоқ:	نفسه	~ نفسه	нафсаҳу у наф-сини тийди;	غازباھу
غازباھу	у газабини босди.	امارة	'ама:ратун белги.	
امارة	'има:ратун амирлик, амирга қарашли ер.	امالة	'ама:ла,	يميل
'ама:латан эгмоқ, букмоқ:	شيء	~ الشيء	-ш-шай'a у нарсани букди.	امام
'ама:ма олд, қарши.	امام	'има:мун эргаштирувчи, олдида юрувчи, имом.	امالة	'ама:натун бировга хиёнат қилмаслик, тўғри-
лик.	امتازا	имта:за,	يمتاز	йамта:зу.
имтиа:зан 1) ажралиб турмоқ, афзал бўлмоқ;	شيء	~ الشيء	-ш-шай'u бу нарса ажралиб турди;	2) афзаллиги, устунлиги кўришмоқ:
2) афзаллиги, устунлиги кўришмоқ:	شيء	~ الشيء	-ш-шай'u бу нарсанинг афзаллиги кўринди.	امتعان
امتعان	имтаҳана,	يمتن	йамтаҳину,	امتعان
имтиҳа:нан 1) синамоқ:	فلان	~ فلان	фула:нан у фалончи-ни синади;	2) тажриба қилмоқ, синаб текширмоқ:
2) тажриба қилмоқ, синаб текширмоқ:	شيء	~ الشيء	-шай'a у нарсани тажриба қилди; мажҳ. синалмоқ:	الرجل
-р-ражулу бу киши синалди.	امتد	имтадда,	يمتد	йамтадду,
имтида:дан 1) чўзилмоқ, узаймоқ:	شيء	~ الشيء	-ш-шай'u бу нарса чўзилди;	2) кун ярим, туш вақти бўлмоқ:
2) кун ярим, туш вақти бўлмоқ:	النهار	~ النهار	-н-наҳа:ру кун ярим бўлди;	3) қармоқ:
3) қармоқ:	إلى الشيء	~ إلى الشيء	'ила:ш-шай'и у бу нарсага қаради.	امتزجا
امتزجا	имтазажа,	يمتزج	йамтазижу,	امتزجا
имтиза:жан аралашмоқ, қўшилмоқ, омукта бўлмоқ:	شيء	~ الشيء	-ш-шай'u би-гайриҳи бу нарса бошқаси билан	
بغيره	~ بغيره			

امتصاصا	Йамтассу,	يتمص	Имтасса,	امتص
-р-ражулу	~ الرجل الشيء		имтиса:сан симириб ичмоқ:	имтиса:сан симириб ичмоқ:
			-ш-шай'а бу киши нарсани симириб ичди.	
امتلا	Йамтали'у,	يتملي	Имтала'а	امتلا
-л-'ина:у	~ الإنا		имтила:ан тўлмоқ, тўлиб қолмоқ:	имтила:ан тўлмоқ, тўлиб қолмоқ:
			бу идиш тўлди.	
امتلاك	Йамталику,	يملك	Имталака,	امتلك
-ш-шай'а	~ الشيء		имтила:кан эгалламоқ, эга бўлмоқ:	имтила:кан эгалламоқ, эга бўлмоқ:
			у нарсани эгаллади.	
امتناعا	Йамтани'у,	يمنع	Имтана'а,	امتنع
~ الشيء			имтина:ъан 1) тўхтатилмоқ, манъ қилинмоқ:	имтина:ъан 1) тўхтатилмоқ, манъ қилинмоқ:
~ عن الشيء			-ш-шай'у бу нарса тўхтатилди; 2) воз кечмоқ:	-ш-шай'у бу нарса тўхтатилди; 2) воз кечмоқ:
			ъани-ш-шай'и у бу нарсадан воз кечди; 3) қувватланмоқ, кучаймоқ:	ъани-ш-шай'и у бу нарсадан воз кечди; 3) қувватланмоқ, кучаймоқ:
~ به			~ биҳи у у билан кучайди.	
آماد			'амадун натижа, сўнг, охир; кўнлиги	آماد
а:ма:дун.				
أمور			'амрун иш; ҳол, равиш; кўнлиги	أمور
'уму:рун.				
أوامر	'ава:миру;		'амрун буйруқ; кўнлиги	أوامر
أولو الأمر			'у:-лу:-л'амри арбоб-у уламолар.	أولو الأمر
امرأة			имру:ун киши, инсон; муаннаси	امرأة
имра'атуи ва	مار'атуи.			امرأة
أمريكا	'амири:ка: Америка.			أمريكا
أمس	'амси кеча, кечаги кун.			أمس
إمساسا	Йумиссу,	يمس	Амасса,	إمساسا
гайраҳу-ш-	~ غير الشيء		'имса:сан ушлатмоқ:	'имса:сан ушлатмоқ:
шай'а у бировга нарсани ушлатди.				
إمساك	Йумсикку,	يمسك	'амсана,	إمساك
-р-ражулу-	~ الرجل الشيء		'имса:нан 1) тутмоқ, ушламоқ:	'имса:нан 1) тутмоқ, ушламоқ:
-ш-шай'а бу киши нарсани ушлади; 2) ёғдирмамоқ, тўхта-				
тиб турмоқ:	~ الله الغيث		-л-ла:ҳу-л-гайса Аллоҳ	-л-ла:ҳу-л-гайса Аллоҳ
ёғғирни ёғдирмади; 3) боғлиқ, алоқадор бўлмоқ:	~ بغيره		бигйрих у бировга боғлиқ бўлди; 4) тўхтамоқ, жим бўл-	бигйрих у бировга боғлиқ бўлди; 4) тўхтамоқ, жим бўл-
~ عن الكلام			ъани-л-каломи у бу гапдан тўхтади,	ъани-л-каломи у бу гапдан тўхтади,
жим бўлди.				

امسية	'умсий'атун кундуз, саҳардан пешингача
вақт; кўнлиги	اماسي
امسيات	ама:сий'у ва
'умсий'а:тун.	
إمضاء	'имда:ун имзо чекиш, қўл қўйиш; имзо.
إمطار	Йумтиру,
'амтара,	امطر
'имта:ран ёмғир ёғмоқ:	~ السماء
-с-сама:у ёмғир	
ёғди (ҳарфан: осмон ёмғир ёғдирди).	
امعانا	Йумънну,
'амъана,	امعن
'имъа:нан 1) қочиб узоқлашмоқ:	~ فلان
фула:нун фа-	
лончи қочиб узоқлашди; 2) синчиклаб қарамоқ, ўрганмоқ:	
~ النظر في الأمر	-н-назара фи:-л-'амри у ишпи синчиклаб
ўрганди; 3) иқрор бўлмоқ, кўнмоқ:	~ بالحق
би-л-ҳаққи	
у бу ҳақиқатга иқрор бўлди.	
امكان	Йумкину,
'амкана,	امكن
имкана:нан 1) мумкинлиги, имкони бўлмоқ:	
~ الأمر	
-л-'амру бу ишнинг имкони бўлди; 2) кучидам, кўлидан	
келтирмоқ, қодир қилмоқ:	~ غيره من الشيء
гайраҳу	
мина-ли-шай'и у бировни бу ишга қодир қилди.	
امال	'амалун умид; кўнлиги
А:ма:лун.	آمال
املاء	'амла:у тўла, бекаму кўст.
إملا	'имла:ун 1) муҳлат бериш 2;) диктант;
кўнлиги	آمال
'а:ма:лин.	
املس	'амласу юмшоқ, мулойим, дағал эмас.
املي	'амла:, йумли:,
~ الكتاب	
'имла:ан 1) (ёзиш учун) айтиб турмоқ:	
-л-кита:ба у китобни (ёзиш учун) айтиб турди; 2) муҳлат	
бермоқ:	~ الله الظالم
-л-ла:ҳу-з-за:лима Аллоҳ бу	
золимга муҳлат берди.	
ام	'амма, йа'умму,
'уму:	أمومة
матан она бўлмоқ:	~ المرأة
-л-мар'ату бу хотин она	
бўлди.	
ام	'уммун она;
-л-кита:би	~ الكتاب
Фотиҳа	
сураси;	~ المثوي
-л-масва: меҳмонхона мудираси;	
~ الراس	-р-ра'си мия; ~ القرى
-л-қура: Макка	

шаҳри: **أمهات** -л-баһари Момо Ҳаво; кўпчилиги
 уммаҳа:тун. **البشر** ~

أما بعد 'амма: баъду аммо, сўнг, кейин эса.
إما 'имма: ёки.
أمة 'умматун уммат (асли, одатлари тили ва ватани бир инсонлар гуруҳи); кўпчилиги **أم** 'умамун.
أمحاء иммаҳа:, **يمحى** йуммаҳи:, **أمحى** иммиҳа:.'ан йўқ бўлмақ, изи ўчмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди.
أم 'аммама, **يؤم** йу'аммиму, **تاميمًا** та'ми:ман миллийлаштирмоқ, миллатники, халқники қилмоқ: **الشركة** ~ -ш-ширката у ширкатни миллийлаштирди.
أمن 'аммана, **يؤمن** йу'аммину, **تامينًا** та'ми:нан 1) «омин!» демоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши: «Омин!» — деди; 2) омонлик тиламоқ: **علي حياته** ~ тала:ҳайа:тиҳи у ҳаётга омонлик тилади; 3) омон, осойиш, тинч қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тинч қилди; 4) омон (ҳолда) олмақ, **علي كذا** ~ тала: каза: у уни омон олди.
أمي 'умниййун саводсиа, омий.
أمن 'амина, **يأمن** йа'ману, **أمنًا** 'амнан 1) тинч, осойиш бўлмақ: **البلد** ~ -л-баладу шаҳар тинч бўлди; 2) сақланмоқ: **الشرومنه** ~ -ш-шарра ва минҳу у бу ёмонликдан сақланди.
أمنية 'умниййатун истак, мақсад, умид; кўпчилиги **أمان** 'амалин ва **أمني** 'ама:ниййун.
أهل 'амҳала, **يهمل** йумҳилу, **إمهالًا** 'имҳа:лан 1) муҳлат бермоқ, кейинга сурмоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарса (қайтиб беришни) кейинга сурди; 2) кўмаклашмоқ; қўлламоқ: **فلانًا** ~ фула:нан у фалончини қўллади.
أمير 'ами:рун подшо, ҳоким; кўпчилиги **أمراء** 'умара:'у.

أمين 'ами:рун бехатар, хавфдан холи.
أن 'ан истак, буйруқ, маъ қилувчи феълларда сўнг келади: **أمرني بأن اذهب** 'амарани: би-'ан азҳа-ба у менга жўнашни буюрди.
إن 'ин агар.
أن 'ан учун.
أنا 'ана: мен.
إنه 'ина:ун идиш (ичиш ва ейиш учун); кўпчилиги **أوان** 'ава:нин
أنا 'ана:ра **ينير** йуни:ру, **أنير** 'анир, **إنارة** 'ина:ратан 1) ёритмоқ, равшанлатмоқ: **المصباح** ~ -л-мисба:ҳа у чироқни ёритди; 2) гулламоқ: **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт гуллади; 3) ойдинлашмоқ, равшанлашмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш ойдинлашди.
أناقة 'ана:қатун ҳусн, чирой.
أنا 'ана:ма, **ينيم** йуни:му, **إنامة** 'ина:матан ухлатмоқ, беламоқ: **الولد** ~ -л-валада у болани белади.
أناني 'ана:ниййун худпараст, худбш.
أنباء 'анба'а, **ينبئ** йуби'у, **إنباء** 'инба: ан билдирмоқ: **غيره الخبر و بالخبر** ~ гайраҳу-л-хабара ва би-л-хабару у бировга хабарни билдирди.
أنبري инбара:, **ينبري** йанбари:, **أنبرًا** инбира:'ан қарши чиқмоқ, эътироз билдирмоқ: **له** ~ лаҳу у унга қарши чиқди.
أنبسط инбасата, **ينبسط** йанбасату, **أنبساطًا** инбиса:тан суюнмоқ, қувонмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши суюнди.
أنبطح инбатаҳа, **ينبطح** йанбатиҳу, **أنبطاحًا** инбита:ҳан 1) чўзилиб ётмоқ, чалқанча ётмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чўзилиб ётди; 2) қовун-тарвузга мўл бўлмақ: **الوادي** ~ -л-ва:ди: бу водий қовун-тарвузга мўл бўлди.
أنبعث инбаъаса, **ينبعث** йанбаъису, **أنبعثًا**

интиза:бан айирмоқ, узиб, суғуриб олмоқ: **انتزع** ~
 -ш-шай'а мин мавдиъхи у нарсани ўз ўрнидан айирди.
 انتسابا, ينتسب, ينتسب, انتسابا
 интиса:бан насабни кўрсатмоқ, билдирмоқ: **انتساب** ~
 -р-ражулу бу киши насабни кўрсатди.
 انتشارا, ينتشر, انتشارا
 интиша:ран 1) эълон қилинмоқ: **انتشار** ~
 бу хабар эълон қилинди; 2) ёйилмоқ, таралмоқ: **انتشار** ~
 -ш-шай у бу нарсa ёйилди.
 انتشارا, ينتشر, انتشارا
 интиша:лан чиқариб, суғуриб олмоқ: **انتشار** ~
 -ш-шай'а у нарсани суғуриб олди.
 انتصابا, ينتصب, انتصابا
 интиса:бан 1) қабул қилмоқ, кўнмоқ: **انتصاب** ~
 р-ражу-лу ли-л-хукми бу киши бу қарорга кўнди; 2) тўғри, тик
 бўлмоқ: **انتصاب** ~
 انتصارا, ينتصر, انتصارا
 интиса:ран 1) енгмоқ, ғалаба қилмоқ: **انتصار** ~
 ғала: хасмихи у рақибини енгди; 2) ўч олмоқ: **انتصار** ~
 ғала: ғадуввиҳи у душманидан ўч олди.
 انتظارا, ينتظر, انتظارا
 интиза:ран 1) кутмоқ: **انتظار** ~
 кутди; 2) хавфси-
 раб кутмоқ: **انتظار** ~
 انتظاما, ينتظم, انتظاما
 интиза:ман 1) тизилмоқ, тартибга солинмоқ: **انتظام** ~
 -ш-шай'у бу нарсa тизилди; 2) тўғри бўлмоқ: **انتظام** ~
 -л-амру бу иш тўғри бўлди.
 انتعاشا, ينعش, انتعاشا
 интиша:шан жонланмоқ, қувватга кирмоқ: **انتعاش** ~
 -р-ражулу бу киши қувватга кирди.
 انتفاخا, يتفخ, انتفاخا
 интифа:хан 1) шишмоқ: **انتفاخ** ~
 -ли-шай'у бу нарсa

интиза:бан айирмоқ, узиб, суғуриб олмоқ: **انتزع** ~
 -л-мутарад-
 диду бу акс садо қайтарилди; 2) тезлашмоқ, ошиқмоқ:
 انتعاشا, ينعش, انتعاشا
 интиша:бан айирмоқ, узиб, суғуриб олмоқ: **انتعاش** ~
 -ш-шай'у бу нарсa
 ёйилди; **انتعاش** ~
 -с-саҳа:бу бу булут ёйилди, яъни кўч-
 ли ёмғир ёғди.
 انابيب, يانبع, انابيب
 интиба:жан ёйилмоқ: **انابيب** ~
 'ана:би:бу.
 انتانت, انتانت
 'антa сен (муз.).
 'анти сен (муан.).
 انتباه, ينتبه, انتباه
 интиба:хан 1) сезмоқ, англамоқ, уқмоқ: **انتباه** ~
 'амри у бу ишчи уқди; 2) турмоқ, уйғонмоқ: **انتباه** ~
 мпна-н-навми у уйқудан турди.
 انتاجا, ينتج, انتاجا
 инта:жан 1) натижа бермоқ, ҳосил бўлмоқ: **انتاج** ~
 -ш-шай'у бу нарсa натижа берди; 2) ҳосил қилмоқ: **انتاج** ~
 -ш-шай'а мина-ш-шай'н у бу нарс-
 ани бу нарсадан ҳосил қилди.
 انتخابا, ينتخب, انتخابا
 интиха:бан қаттиқ, бўкириб йиғламоқ: **انتخاب** ~
 бу йиғловчи бўкириб йиғлади.
 انتعرا, ينعثر, انتعرا
 интиха:ран ўзини-ўзи ўлдирмоқ: **انتعرا** ~
 бу киши ўзини-ўзи ўлдирди.
 انتخابا, ينتخب, انتخابا
 интиха:бан сайламоқ: **انتخاب** ~
 сайлади; **انتخاب** ~
 -н-на:ибa у депутатни сайлади.
 انتدابا, يتدب, انتدابا
 интида:бан ундамоқ, чақирмоқ, жалб қилмоқ: **انتداب** ~
 фула:нан ли-амрин у фалончини ишга жалб қилди.
 انتزعا, ينتزع, انتزعا
 интаза:ган айирмоқ, узиб, суғуриб олмоқ: **انتزع** ~
 -ш-шай'а мин мавдиъхи у нарсани ўз ўрнидан айирди.
 انتسابا, ينتسب, انتسابا
 интиса:бан насабни кўрсатмоқ, билдирмоқ: **انتساب** ~
 -р-ражулу бу киши насабни кўрсатди.
 انتشارا, ينتشر, انتشارا
 интиша:ран 1) эълон қилинмоқ: **انتشار** ~
 бу хабар эълон қилинди; 2) ёйилмоқ, таралмоқ: **انتشار** ~
 -ш-шай у бу нарсa ёйилди.
 انتشارا, ينتشر, انتشارا
 интиша:лан чиқариб, суғуриб олмоқ: **انتشار** ~
 у нарсани суғуриб олди.
 انتصابا, ينتصب, انتصابا
 интиса:бан 1) қабул қилмоқ, кўнмоқ: **انتصاب** ~
 р-ражу-лу ли-л-хукми бу киши бу қарорга кўнди; 2) тўғри, тик
 бўлмоқ: **انتصاب** ~
 انتصارا, ينتصر, انتصارا
 интиса:ран 1) енгмоқ, ғалаба қилмоқ: **انتصار** ~
 ғала: хасмихи у рақибини енгди; 2) ўч олмоқ: **انتصار** ~
 ғала: ғадуввиҳи у душманидан ўч олди.
 انتظارا, ينتظر, انتظارا
 интиза:ран 1) кутмоқ: **انتظار** ~
 кутди; 2) хавфси-
 раб кутмоқ: **انتظار** ~
 انتظاما, ينتظم, انتظاما
 интиза:ман 1) тизилмоқ, тартибга солинмоқ: **انتظام** ~
 -ш-шай'у бу нарсa тизилди; 2) тўғри бўлмоқ: **انتظام** ~
 -л-амру бу иш тўғри бўлди.
 انتعاشا, ينعش, انتعاشا
 интиша:шан жонланмоқ, қувватга кирмоқ: **انتعاش** ~
 -р-ражулу бу киши қувватга кирди.
 انتفاخا, يتفخ, انتفاخا
 интифа:хан 1) шишмоқ: **انتفاخ** ~
 -ли-шай'у бу нарсa

шишди; 2) гердаймоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи гердайди.
انتفاذ интафада, **ينتقد** йантафиду, **انتفاذ** интифа:дан қимирламоқ, силкинмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса силкинди.
انتفاع интафаъа, **ينتفع** йантафиъу, **انتفاع** интифа:ъан фойдаланмоқ; **به ومنه** ~ биҳи ва минҳу у ундан фойдаланди.
انتقاد интақада, **ينتقد** йантақиду, **انتقاد** интиқа:дан 1) нақд олмоқ; **المال** ~ -л-ма:ла у молни нақд олди; 2) сохтасини ажратмоқ; **الدراهم** ~ -д-дара:ҳима у кумуш танганинг сохтасини ажратди; 3) айбини очмоқ, ёмонламоқ; **الشعر** ~ -шиъра у бу шеърнинг айбини очди, уни ёмонлади.
انتقال интақала, **ينتقل** йантақилу, **انتقال** интиқа:лан кўчирилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса кўчирилди; **إلى رحمة الله** ~ ила: раҳмати-л-ла:ҳи у ўлди.
انتقام интақама, **ينتقم** йантақму, **انتقام** интиқа:ман ўч олмоқ; **منه** ~ минҳу у ундан ўч олди.
انتقاء интақа:, **ينتقى** йантақи:, **انتقاء** интиқа:ан танламоқ, сайламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сайлади.
انتما интама: **ينتمي** йантами:, **انتما** интима:ан нисбат бермоқ, тегишли қилмоқ; **فلان** ~ фула:нун фалончи (ўзини бирор нарсага) тегишли қилди.
انتهاز интаҳаза, **ينتهاز** йантаҳизу, **انتهاز** интиҳа:зан ғанимат билмоқ, фойдаланмоқ; **الفرصة** ~ -л-фурсата у фурсатни ғанимат билди; **الذي** ~ -ш-шай'а у бу нарсдан фойдаланди.
انتها интаҳа:, **ينتهي** йантаҳи:, **انتها** интиҳа:ан 1) охирига етмоқ, тугамоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тугади; 2) етиб келмоқ, етишмоқ; **إليه** ~ -ш-шай'у илайҳи бу нарса унга етиб келди; 3) тийин моқ; **عن الشيء** ~ ъани-ш-шай'и у бу нарсдан тийинди.

انجي 'унса: урғочи; муаннас.
انثني инсана:, **ينثني** йансани:, **انثنا** инсина:ан эгиялмоқ, букилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса букилди.
انجب 'анжаба, **ينجب** йунжибу, **انجابا** инжа:бан 1) оқил, ақлли бўлмоқ; **الولد** ~ -л-валаду бу бола оқил бўлди; 2) ақлли бола туғмоқ; **فلان** ~ фула:нун фалончи ақлли бола туғди.
انج 'анжаҳа, **ينج** йунжиҳу, **انج** инжа:ҳан муваффақият қозондирмоқ, эриштирмоқ; **الله** ~ -ла:ҳу саъйаҳу Аллоҳ унинг ҳаракатига яраша муваффақият қозондирди.
انجر инжаҳара, **ينجر** йанжаҳиру, **انجر** инжиҳа:ран уяга кирмоқ; **الحيوان** ~ -л-ҳайва:ну бу жонивор уяга кирди.
انجد 'анжада, **ينجد** йунтиду, **انجد** инжа:дан 1) ёрдам бермоқ, кўмаклашмоқ; **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига ёрдам берди; 2) жавоб бермоқ; **الدعوة** ~ -даъвата у бу даъватга жавоб берди.
انجذب инжазаба, **ينجذب** йанжазибу; **انجذب** инжижа:бан чўзилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса чўзилди.
انجر инжарра, **ينجر** йанжарру, **انجر** инжара:ран чўзилмоқ, тортилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тортилди.
انجز 'анжаза, **ينجز** йунжизу, **انجزا** инжа:зан 1) бажармоқ, чиқармоқ; **حلته** ~ ҳа:жата-ҳу у унинг ҳожатини чиқарди; 2) устидан чиқмоқ; вафо қилмоқ; **الوعد** ~ -л-ваъда у ваъдага вафо қилди.
انجلا инжала:, **ينجلي** йанжали:, **انجلا** инжила:ан 1) қайтмоқ; **الليل** ~ -л-лайлу бу тун қайтди; 2) йўқолмоқ; **الهم** ~ -л-ҳамму бу ташвиш йўқолди; 3) равшан бўлмоқ, ёришмоқ; **الصبح** ~ -с-субҳу бу тонг ёришди; **الشمس** ~ -ш-шамсу қуёш чарақлади.

انجيل 'инжи:лун Инжил. (Исо алайхи-с-саломга но-
зил бұлган китобнинг номи); кўплиги 'ана:
жи:лу.

انعدادا 'инҳадара, 'ينعدر 'йанҳадиру,
инҳида:ран 1) тушмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши
тушди; 2) думалаб тушмоқ: ~ الدمع -д-дамъу кўз ёши
думалаб тушди.

انعرافا 'инҳарафа, 'ينعرف 'йанҳарифу,
инҳара:фан 1) тўғри келмамоқ, ёқмамоқ: ~ مزاجه 'миза:
жуҳу унинг миждози тўғри келмади, унга ёқмади; 2) эгил-
моқ, ён босмоқ: ~ الي فلان 'ила: фула:нин у фалончига
ён босди; 3) юз ўгирмоқ, қайтмоқ: ~ عن فلان 'бан
фула:нин у фалончидан қайтди.

انحطاطا 'инҳатта, 'ينحط 'йанҳатту,
инҳита:тан тушмоқ, камаймоқ: ~ الثمن -с-саману бу
бу нарх тушди; ~ الرجل -р-ражулу бу кишининг
обрўйи тушди.

انحلل 'инҳалла, 'ينحل 'йанҳаллу,
ҳила:лан очилмоқ: ~ الرباط -р-риба:ту бу арқон очил-
ди.

انحناء 'инҳана:, 'ينحني 'йанҳани:,
инҳина:ан эгилмоқ, икки букилмоқ: ~ الشيء -ш-
-шай'у бу нарса икки букилди.

انتدع 'инҳадаъа, 'ينتدع 'йанҳадиъу,
инҳида:ъан алданмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ал-
данди.

انخرط 'инҳарата, 'ينخرط 'йанҳариту,
инҳира:тан кирмоқ: ~ في سلك كذا 'фи: силки каза: у фалон
нарса йўлига кирди.

انتفاض 'инҳафада, 'ينفض 'йанҳафиду,
инҳифа:дан 1) тушмоқ, пасаймоқ: ~ الشيء -ш-шай'у
бу нарса пасайди; 2) сусаймоқ: ~ الصوت -с-савту бу
товуш сусайди.

اندفاع 'индафаъа, 'يندفع 'йандафиъу,

индифа:ъан 1) сергап бўлмоқ, кўп гапирмоқ: ~ في الحديث
фи:-л-ҳади:си у кўп гапирди; 2) давом этмоқ: ~ في الأمر
фи:-л-'амри у бу ишда давом этди; 3) сурилмоқ, жўшиб
оқмоқ: ~ السيل -с-сайлу бу сел жўшиб оқди.

اندفاق 'индафақа, 'يندفيق 'йандафиқу,
индифа:қан оқмоқ: ~ الماء -л-ма:у бу сув оқди.

اندلاء 'индалаъа, 'يندلع 'йандалиъу,
индила:ъан 1) осилмоқ: ~ اللسان -л-лиса:ну бу тил
осилди; 2) аланга олмоқ: ~ النار الحرب 'на:ру-л-ҳарба
бу уруш олов аланга олди.

اندماجا 'индамажа, 'يندمج 'йандамижу,
индима:жан суқилмоқ, киритилмоқ, кўшилмоқ:
~ الشيء 'ш-шай'у фи: -ш-шай'и бу нарса бу нарсага
киритилди.

انزارا 'инза:ран, 'ينظر 'йунзиру,
(иш ёки нарсанинг оқибатини) олдидан билдирмоқ; огоҳ-
лантирмоқ: ~ غير الأمر و به 'гайраҳу-л-'амра ва биҳи у бу
иш оқибати ҳақида огоҳлантирди.

انزعاجا 'инзаъжа, 'ينزعج 'йанзаъижу,
инзиъа:жан безовталанмоқ, хавотирланмоқ:
~ الرجل -р-ражулу бу киши безовталанди.

انزالا 'инза:-
лан 1) туширмоқ; 2) жойламоқ: ~ الضيف -д-дайфа у
меҳмонни жойлади.

انزوا 'инзава:, 'ينزوي 'йанзави:,
'ан бурчагда хилватда ўтирмоқ: ~ الرجل -р-ражулу
бу киши хилватда ўтирди.

انسياجا 'инсияба, 'ينساب 'йанса:бу,
сийа:бан 1) ўз ҳолича оқмоқ: ~ الماء -л-ма:у бу сув
ўз ҳолича оқди; 2) сўдралмоқ, ўрмаламоқ:
~ العية -л-ҳаййату бу илон ўрмалади.

انسان 'инса:нун одам боласи, киши; ~ العين -л-
ъайни кўз қорачиги.

إنسانية 'инса:ниййатун 1) башарият; 2) инсонийлик.
ка тегишли яхши хислатлар.

ёрилди; 2) ёришмоқ: **الفجر** ~ -л-фажру бу тонг ёришди; 3) чақмоқ: **البرق** ~ -л-барқу бу чақмоқ чақди.

اناشيد 'анашиду: датун ашула, гимн; кўплиги
'анашиду: **انشودة**

انصار 'анса:рун ансорлар (Муҳаммад алайҳи-с-саломга кўмаклашган Мадина аҳли).

انصبابا 'ансабба, **ينصب** йансаббу, **انصب**
инсиба:бан 1) тўкилмоқ, қуйилмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у

бу-сув тўкилди; 2) ташланмоқ: **الناس علي الماء** -н-на:су
'бала:-л-ма:' бу одамлар бу сувга ташланди; **البازي علي** ~

'бала:-с-сайди бу қирғий бу овга ташланди. **الصيد** -л-ба:зи:
'ин-**انصاتا** йунситу, **ينصت** 'ансата, **انصت**

са:тан тингламоқ, берилиб эшитмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши тинглади.

انصرافا 'ансарафа, **ينصرف** йансарифу, **انصرف**
инсара:фан кетмоқ, жилмоқ: **عن الشيء** ~ 'ани-ш-шай'и

у бу нарса ёнидан жилди.

انصافا 'ансафа, **ينصف** йунсифу, **انصف**
'инса:фан 1) келиштирмоқ: **التخصمين** ~ -л-хаси:майни

у рақибларни келиштирди; 2) ҳаққини олиб бермоқ, тўғри ҳал қилмоқ: **فلان من فلان** ~ фула:нан мин фула:нин у фалончидан фалончининг ҳаққини олиб берди; 3) ярмига келмоқ: **النهار** ~ -н-наҳа:ру бу кун ярмига келди.

انصهارا 'ансаҳара, **ينصهر** йансаҳиру, **انصهر**
инсиҳа:ран эритилмоқ: **المعدن** ~ -л-ма'дину бу маъни пиширди.

انصاجا 'андажа, **ينفج** йундижу, **انفج**
'инда:жан яхши пиширмоқ, етилтирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарса етилтирди;

الرأي ~ -р-ра'йа у фикрни пиширди.

انضماما 'индамма, **ينضم** йандамму, **انضم**
индима:ман 1) қўшилмоқ, бирикмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у

бу нарса қўшилди; 2) қаратилмоқ, йўналтирмоқ: **علي الشيء** ~ 'бала:-ш-шай'и у бу нарсага қаратилди.

انسحابا 'ансаҳибу, **ينسحب** йансаҳибу, **انسحب**
инсиҳа:бан чиқиб кетмоқ: **فلان من المجلس** ~ фула:нун минал-мажлиси фалончи бу егилишдан чиқиб кетди.

انسكابا 'ансакибу, **ينسكب** йансакибу, **انسكب**
инсика:бан тўкилмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув тўкилди.

انسلاخا 'ансалиху, **ينسلخ** йансалиху, **انسلاخ**
инсила:хан 1) ўтмоқ: **الشهر** ~ -ш-шаҳру бу ой ўтди;

2) айланмоқ, ўтмоқ: **النهار من الليل** ~ -н-наҳа:ру минал-лайли бу тун бу кунга айланди; 3) бўшанмоқ: **الرجل من** ~

'р-ражулу мин сийа:биҳи бу киши кийимидан бўшанди, яъни уни очди.

انساء 'анса:, **ينسي** йунси:, **انساء**
'ан унуттирмоқ: **غيره الشيء** ~ 'айраҳу -ш-шай'а у бировга нарсани унуттирди.

انشاء 'анша'а, **ينشي** йунши'у, **انشاء**
'инша:'ан 1) яратмоқ: **الله الشيء** ~ -л-ла:ху-ш-шай'а

Аллоҳ нарсани яратди; 2) тарбия қилмоқ:

الصبي ~ -с-сабай'а у гўдакви тарбия қилди; 3) ёзмоқ: **الكاتب** ~
-л-ка:тибу нассан бу ёзувчи матн ёди; **فلان يفعل كذا** ~

фула:нун йаф'ялу каза: фалончи фалон нарсани қила бошлади.

انشادا 'аншада, **ينشد** йуншиду, **انشاد**
'инша:дан 1) топмоқ: **الضائع** ~ -д-да:'иъа у йўқолган нарсани тонди; 2) ўқимоқ, қироат билан ўқимоқ: **الشعر** ~

-ш-ши'ра у шеърни қироат билан ўқиди.

انشادها 'аншадаҳа, **ينشده** йаншадиҳу, **انشده**
иншида:хан ҳайратланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳайратланди.

انشراحا 'аншараҳа, **ينشرح** йаншариҳу, **انشرح**
иншира:хан ёзилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёзилди, ўзини эркин ҳис қилди; **الصدر لكذا** ~ -с-садру ли-

кза: бу кўнгил бу нарсадан ёзилди.

انشقاقا 'аншаққу, **ينشق** йаншаққу, **انشق**
иншиққа:қан 1) ёрилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса

انطاء **انتفا**'a, **ينطفي** **йантафи**'у, **انتفا**
 интифа: ан сўнмоқ, ўчмоқ: **لهب النار** ~ лаҳабу-н-на:ри
 бу ўтнинг алангаси сўнди.

انطق **антақа**, **ينطق** **йунтиқу**, **انطاقا**
 'инта:қан гапиртирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
 гапиртирди.

انطلق **инталақа**, **ينطلق** **йанталиқу**, **انطلاقا**
 интила:қан 1) кетмоқ, жўнамқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бў киши жўнади; 2) жонланмоқ, фасоҳатли бўлмоқ: **اللسان** ~
 -л-лиса:ну бу тил фасоҳатли бўлди; 3) ёришмоқ: **الوجه** ~
 -л-важҳу бу юз ёришди; 4) очилмоқ: **النفس** ~ -н-нафсу
 бу кўнгили очилди.

انطوي **интава:**, **ينطوي** **йантави:**, **انطواء**
 интива:'ан 1) буралмоқ; ўралмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса ўралди; 2) киритилмоқ: **علي كذا** ~ ʔала:
 каза: у фалон нарсага киритилди.

انزل **инъазала**, **ينزل** **йанъазилу**, **انزالا**
 инза:лан узоқлашмоқ, айрилмоқ: **عنه** ~ ʔанҳу у ундан
 айрилди.

انعش **анъаша**, **ينعش** **йунъишу**, **انعاشا**
 'инъа:шан жонлантирмоқ, руҳлантирмоқ: **الله الرجل** ~
 -л-ла:ҳу-р-ражула Аллоҳ кишини руҳлантирди.

انعطف **инъатафа**, **ينعطف** **йанъатифу**, **انعطافا**
 инъита:фан қийшаймоқ, бурилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса қийшайди.

انعقد **инъақада**, **ينعقد** **йанъақиду**, **انعقادا**
 инъиқа:дан боғланмоқ, маҳкамланмоқ: **الشيء** ~ -ш-
 шай'у бу нарса боғланди: **الامر لفلان** ~ -л-амру ли-фула:
 нин бу иш фалончига боғланди.

انعكس **инъакаса**, **ينعكس** **йанъакису**, **انعكاسا**
 инъика:сан 1) ағдарилмоқ, тескари, қарама-қарши бўлмоқ;
 инъика:сан 1) ағдарилмоқ, тескари, қарама-қарши бўлмоқ;
 бу нарса ағдарилди; 2) акслац-
 моқ, акси қайтмоқ; **النوء** ~ -д-ду:у бу нурнинг ак-
 си қайтди.

انعم **анъама**, **ينعم** **йунъиму**, **انعاما**

'инъа:ман 1) неъматли, тўқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-
 жулу бу киши неъматли бўлди; 2) неъматли қилмоқ: **فلان**
 фула:пан у фалончини неъматли қилди; 3) бермоқ, ато қил-
 моқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унга фалон нарсани берди;
 4) юмшатмоқ, майин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'a у нар-
 сани юмшатди; 5) «ҳа» демоқ: **له** ~ лаҳу у унга «ҳа»
 деди. 6) ўтказмоқ: **النظر في الامر** ~ -н-назара фи:л-'амри
 у ишни назардап ўтказди.

انقأ **анқун** бурун; кўнлиги **انقأ** **уну:фун**;
 'ин-шай'и нарсанинг олди; **القوم** ~
 -л-қавми қавмининг хўжалари; **الجبل** ~ -л-жабали тоғ-
 нинг тепаси.

انقأ **анақатун** шаън, ғурур, иззат, ҳурмат.
انفت **инфатта**, **ينفت** **йанфатту**, **انفتاتا**
 инфита:тан синдирилмоқ, майдаланмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'у бу нарса синдирилди.

انفتح **инфатаҳа**, **ينفتح** **йанфатиҳу**, **انفتاحا**
 инфита:ҳан 1) очилмоқ: **الباب** ~ -л-ба:бу бу эшик
 очилди; 2) четлатилмоқ: **عن الشيء** ~ ʔани-ш-шай-и
 у бу нарсадан четлатилди.

انفجر **инфажара**, **ينفجر** **йанфажиру**, **انفجارا**
 инфижа:ран 1) оқиб, қайнаб чиқмоқ (булоқ ҳақида): **الماء** ~
 -л-ма:'у сув оқиб чиқди; 2) отмоқ; бошламоқ: **الصبح** ~
 -с-субҳу тонг отди, ота бошлади; 3) йиғлай деб турмоқ:
فلان باكيما ~ фула:пун ба:кийап фалончи йиғлай
 деб турди.

انفرج **инфаража**, **ينفرج** **йанфарижу**, **انفراجا**
 инфара:жан 1) таралмоқ, ёйилмоқ: **الغم** ~ -л-гамму
 бу ғам таралди; 2) халос бўлмоқ, қутилмоқ: **فلان من ضيقه** ~
 фула:нун мин ди:қи:ҳи фалончи сиқилишидан қутилди;
 3) кенгаймоқ; **ما بين شيئين** ~ ма: байна шай'айни бу
 икки нарсанинг ораси кенгайди.

انفرد **инфарада**, **ينفرد** **йанфариду**, **انفرادا**
 инфира:дан 1) бир ўзи, ёлғиз ишламоқ: **بالامر** ~ би-л-

-p-ражулу бу

инқийа:дан 1) бүйсинмоқ: **الرجل** ~
киши бүйсинди; 2) тўғри, текис бўлмоқ: **الطريق** ~

-т-тари:қу бу йўл текис бўлди.

инқаб:дан 1) сиқилмоқ: **الرجل** ~
сиқилди; 2) қабз қилинмоқ, олинмоқ: **المال** ~

бу мол олинди; 3) қўшиб олинмоқ, мусодара қилинмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'у бу нарса мусодара қилинди.

инқад:дан 1) йунқизу, **انقاد** ~
инқа:зан халос қилмоқ, қутқармоқ: **فلان من كذا** ~

фУла: пан мин каза: у фалончини бу нарсадан қутқарди.

инқара:дан 1) инқариду, **انقرض** ~
инқарада, **انقرض** ~

инқира:дан инқировга учрамоқ, йўқ бўлмоқ, тугамоқ: **اللوم** ~

-ш-шай'у бу нарса инқировга учради; -л-қавм бу қавм тугади, йўқ бўлди.

инқаса:дан 1) йанқасиму, **انقسم** ~
инқаса:ман бўлинмоқ, бўлақларга ажралмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'у бу нарса бўлинди.

инқашара:дан 1) йанқашару, **انقشر** ~
инқаша:ран арчилмоқ, шиллинмоқ: **الشيء** ~

бу нарса арчилди.

инқадду:дан 1) инқадду, **انقض** ~
инқадда, **انقض** ~

инқид:дан 1) синмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'у бу нарса синди; 2) қуламоқ: **الجدار** ~

да:ру бу девор қулади; 3) отилиб тушмоқ: **الطائر** ~

-т-та:иру бу қуш отилиб тушди.

инқадди:дан 1) йанқадди, **انقض** ~
инқада:, **انقض** ~

қиди: ан йўқ бўлмоқ, тугамоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'у бу нарса тугади, йўқ бўлди.

инқути:дан 1) йанқалибу, **انقلب** ~
инқути:мажх, бузилмоқ: **بالمسافر** ~

бу сафарчининг сафари бузилди.

инқалаба:дан 1) йанқалибу, **انقلب** ~
инқалаба, **انقلب** ~

инқари:дан 1) йанқарилиди, **الشيء** ~
шай'у бу нарса тўнқарилиди.

'амри у ёлғиз ишлади; 2) ўзи, мустақил қилмоқ: **بنفسه** ~

би-нафси:дан 1) ўзи қилди. **انفراطا** ~
инфара:тан 1) йанфариту, **ينفطر** ~

инфара:тан ҳал бўлмоқ; ечилмоқ: **الشيء** ~

бу нарса ҳал бўлди.

инфаса:дан 1) йанфасиҳу, **ينفسح** ~
инфаса:хан бузилмоқ; **البيع** ~

-л-бай'у бу савдо бузилди.

инфасала:дан 1) йанфасилу, **ينفصل** ~
инфасала, **انفصل** ~

инфасала:лан бўлинмоқ: **الشيء** ~

бу нарса бўлинди.

инфатара:дан 1) йанфатиру, **ينفطر** ~
инфатара, **انفطر** ~

инфита:ран ёрилмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'у бу нарса ёрилди.

инфаъала:дан 1) йанфаъилу, **ينفعل** ~
инфаъала, **انفعل** ~

инфаъала:лан (бирор нарса) таъсирида бўлмоқ: **بكذا** ~

би-каза: у фалон нарса таъсирида бўлди.

инфақа:дан 1) йунфиқу, **ينفق** ~
инфақа, **انفق** ~

инфақа:дан 1) сарфилмоқ: **الرجل المال** ~

-p-ражулу-л-ма:ла киши молни сарфлади; 2) сотмоқ, савдога киритмоқ: **التاجر السلعة** ~

-т-та:жиру-с-салъата бу савдогар молни сотди; 3) камбағаллашмоқ, фақир бўлмоқ: **الرجل** ~

-p-ражулу бу киши фақир бўлди.

инфакка:дан 1) йанфакку, **ينفك** ~
инфакка, **انفك** ~

инфакка:дан 1) ажралмоқ, бўлинмоқ: **الشيء** ~

бу нарса ажралди; 2) ечилмоқ: **العقدة** ~

-л-ъуқдату бу тугун ечилди.

инфалата:дан 1) йанфалиту, **ينفلت** ~
инфалата, **انفلت** ~

инфалата:тан 1) хал'с бўлмоқ, нажот топмоқ: **الرجل** ~

-p-ражулу бу киши нажот топди; 2) бўшамоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'у бу нарса бўшади.

инфалақа:дан 1) йанфалиқу, **ينفلق** ~
инфалақа, **انفلق** ~

инфалақа:дан ёрилмоқ: **البحر** ~

-л-бахру бу денгаз ёрилди.

инқад:дан 1) йанқадду, **ينقاد** ~
инқад, **انقاد** ~

انقلع	инқалаға,	ينقلع	йанқалиъу,	انقلعا
инқила:ған кўчирилмоқ, суғирилмоқ:				~ -ш-шай у бу нарса кўчирилди.
انكر	,анкара,	ينكر	йункиру,	انكارا
,инна:ран 1) билмамоқ:		~ الامر	-л-,амра у ишни билмади;	2) инкор қилмоқ:
		~ العق	-л-ҳаққа у ҳақиқатни инкор қилди;	3) айбламоқ, қораламоқ: помаъқул кўрмоқ: ғала:ғайриҳи фиълаҳу у бировнинг қилмишини қоралади.
انكسر	инкасара,	ينكسر	йанкасиру,	انكسارا
инкиса:ран 1) синмоқ чил-чил бўлмоқ:		~ الشيء	-ш-шай у бу нарса чил-чил бўлди;	2) енгилмоқ:
		~ العسكر	-л-ъаскару бу аскар енгилди.	
انكسف	инкасафа,	ينكسف	йанкасифу,	انكسافا
инкиса:фан тутилмоқ:		~ الشمس	-т-ш-шамсу қуёш тутилди.	
انكشاف	инкашафа,	ينكشاف	йанкашифу,	انكشافا
инкиша:фан очилмоқ:		~ الشيء	-ш-шай у бу нарса очилди.	
انكماش	инкамаша,	ينكماش	йанкамишу,	انكماشا
инкима:шан 1) тиришмоқ:		~ الجلد	-л-жилду бу тери тиришди;	2) бужмаймоқ:
		~ الثوب	-с-савбу бу кийим бужмайди;	3) одамлардан четлашмоқ:
		~ الرجل	-р-ражулу бу киши одамлардан четланди.	
انملة	,унмулатун бармоқ учлари; кўнлиги			انامل
ана:милу.				
انمي	'анма:,	ينمي	йунми:,	انماء
'ан 1) кўпайтирмоқ, орттирмоқ:		~ الشيء	-ш-шай'а у нарсани кўпайтирди;	2) қўшмоқ, мўл қилмоқ:
		~ الله المال	-л-ла:ҳу-л-ма:ла Аллоҳ молни мўл қилди;	3) тўқимоқ:
		~ الحديث	-л-ҳадиса у воқеани тўқиди;	4) нисбат бермоқ қилмоқ:
		~ فلانا إلى ابيه	фула:нан ила: 'аби:ҳи у фалончини отасига нисбат қилди.	
ان	'анна тўлдирувчи эргаш гаши бошлаб беради:			
انها حيلة	'аннаҳа:ҳи:латун билдики, у ҳийлади.			

إن	'инна албатта;	زيدا عائل	~ зайдан ғажилун албатта, Зайд ақлидир.
ان	'анна,	ين	йа'инну,
ان	'аннаи,	انينا	ани:нан инграмоқ:
~ المريض			-л-мари:ду бу бемор ингради.
تائينا	'аннаса,	يؤث	йу'аннису,
та'ни:сан муаннас қилмоқ:	~ الكلمة		-л-калимата у сўзни муаннас қилди, унга те ҳарфини қўшди.
إنهادا	'анҳада,	ينهد	йунҳиду,
'инҳа:дан бўртиб чиқмоқ, шаклланмоқ:			-л-бинту қизнинг кўкраги шаклланди.
إنهاضا	'анҳада,	ينهض	йунҳиду,
инҳа:дан 1) турғизмоқ:	~ الرجل		-р-ражула у кишини турғизди;
		~ فلانا بالشيء	фула:нан биш-шай'и у фалончини бу нарса билан қўзғатди;
		~ الريح السحاب	-р-ри:ҳу-с-саҳа:ба бу шамол булутни ҳайдади.
إنهاكا	'анҳака,	ينهاك	йунҳику,
'инҳа:кан чарчатмоқ, силлаши қуритмоқ:		~ المرض او التعب	-л-мараду 'ави-таъабу фула:нан бу дард ёки бу чарчоқ фалончининг силласини қуритди.
إنهاء	'анҳа:,	ينهي	йунҳи:,
'инҳа:ан 1) тугатмоқ, битирмоқ:	~ الشيء		-ш-шай'а у нарсани битирди;
		~ الشيء	2) охирига, ниҳоясига етказмоқ: -ш-шай'а у нарсани охирига етказди;
		~ الأمر إلى الحاكم	3) билдирмоқ, хабардор қилмоқ: -л-'амра 'ила:-л-ҳа:кимини у ишни бу ҳоқимга билдирди.
		~ انيق	'ани:қун кўркли, гўзал
إهانة	'аҳа:на,	يهين	йуҳи:ну
'иҳа:натар ерга урмоқ, камситмоқ:	~ غيره		гайраҳу у бировни камситди.
إهبة	'уҳбатун 1) тайёргарлик,		ҳозирлик кўриш;
			2) тайёрлик, ҳозирлик.
أهبل	'аҳбала,	يهبل	йуҳбилу,
'ҳба:лан йўқотмоқ, йўқ қилмоқ:	~ العقل والتمييز		-л-ъақла

ва-т-тамйи:за у ақлини ва тамизни йўқотди.

аһтда: **аһди** иҳтада: **йеһди** йаҳтади:, **аһтда:**
иҳтида:ан 1) ҳидоят йўлини сўрамоқ: **~ الرجل** -р-
ражулу бу киши ҳидоят йўлини сўради; 2) ҳидоят йўлини
топмоқ: **~ الرجل** -р-ражулу бу киши ҳидоят йўлини
топди.

аһтаза: **аһт** иҳтаза, **йеһт** йаҳтазу, **аһтаза:**
иҳтиза:зан 1) қимирламоқ, титрамоқ, тебранмоқ: **~ الشيء**
-ш-шай'а у бу нарса қимирлади; **~ النبات** -п-наба:ту
бу ўтлар тебранди; 2) талпинмоқ: **~ إليه قلبه** илайҳи
қалбуху унинг қалби у томон талпинди; 3) увмоқ: **~ الأرض**
-л-арду бу ер унди.

аһтамма: **аһт** иҳтамма, **йеһт** йаҳтамму, **аһтамма:**
иҳтима:ман 1) аҳамият бермоқ: **~ بالشئ** бш-ш-шай'и
у бу нарсага аҳамият берди; 2) таъвишшламоқ, ғам емоқ:
-р-ражулу бу киши ғам еди. **~ الرجل**

аһда: **аһда:** **йеһди** йуҳди:, **аһда:** **йеһди**
'ан 1) юбормоқ, жўнатмоқ: **~ إليه هدية** илайҳи
ҳадиййатан у унга совға юборди; 2) топширмоқ, рўпара
қилмоқ: **~ العروس** -л-ъару:са у келинни куёвга топ-
ширди; 3) келтирмоқ: **~ الهدى إلى الحرم** ила:
-л-ҳарами у қурбонликни бу ҳарамга келтирди; 4) тақдим,
тортиқ қилмоқ: **~ الهدية** -л-ҳадиййата у совғани
тортиқ қилди.

аһлон: **аһлу** қариндош-уруғ, оила; кўплиги **аһлон**
'аҳлу:на; **~ البيت** -р-ражули кишининг хотини;
-л-байти уйда яшовчилар, хонадон; **~ القرية** -л-қарйати
қишлоқ аҳли; кўплиги **~ أهل** 'аҳалин;
-р-'амри раҳбарлар; **~ الكتاب** -л-кита:би китоб аҳли:
мусулмонлар, нассорийлар ва яҳудийлар; **~ الشيء**
-ш-шай'и нарса эгалари, нарсаси борлар; **~ المذهب**
-лмазҳаби бир дин ва йўл-йўриққа эътиқод қилувчилар;
~ أبك ан бика ва **~ أوسهلا** ан ва саҳлан хуш
келибсиз.

аһлака: **аһлака:** **йуҳлику,** **йеһк** 'аҳлана, **аһк**
'иҳла:кап 1) хароб, йўқ қилмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а
у нарсани йўқ қилди; 2) сарф қилмоқ: **~ المال** -л-ма:
ла у молни сарф қилди.

аһмала: **аһм** иҳмала, **йеһл** йуҳмилу, **аһмала:**
иҳма:лан 1) ўз ҳолига ташлаб қўймоқ, упутиб қўймоқ:
-ш-шай'а у нарсани ўз ҳолига ташлаб қўйди,
2) ҳал қилмай қўймоқ; эътиборсиз қолдирмоқ: **~ الأمر**
-л-'амра у бу ишчи ҳал қилмай қўйди, уни эътиборсиз қол-
дирди.

аһқала: **аһл** иҳқала, **йуһ** йу'аҳқилу, **аһқала:**
та'ҳи:лан лойиқ кўрмоқ: **~ غيره للامر** гайраҳу ли-л-
'амри у бировни бу ишга лойиқ кўрди.
~ او 'ав ёки; **~ نحن** наҳну ~ аштум бизлар
ёки сизлар.

аһжун: **аһжун** вақт; чоғ; кўплиги **~ آونة** а.визатун.
аһжун 1) энг юқори, баланд нуқта; 2) мусиқа-
да: энг баланд парда.

аһжаба: **аһжаба,** **йу:жибу,** **аһжаба:**
'и:жа:бан 1) вожиб, зарур қилмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а
у нарсани зарур қилди; 2) лозим қилмоқ: **~ عليه أن يفعل**
'аһжаба алайҳи 'ан йафъала-ш-шай'а у унга нарсани қилиш
ни ло-зим қилди.

аһжуд: **аһжуд,** **йу:жиду,** **аһжуд:**
'и:жа:дан 1) мавжуд, бор қилмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а
у нарсани мавжуд қилди; 2) топтирмоқ: **~ غيره الشيء**
гайраҳу-ш-шай'а у бировга нарсани топтирди.

аһжаза: **аһжаза,** **йу:жизу,** **аһжаза:**
'и:жа:зан калта, қисқа қилмоқ: **~ الكلام وفيه** -л-кала:ма
ва фи:ҳи у гаини қисқа қилди.

аһжитмоқ: **аһжитмоқ,** **йу:жибу,** **аһжитмоқ:**
'и:жа:зан ранжитмоқ: **~ غيره** гайраҳу у бировни ран-
житди.

аһҳа: **аһҳа:** **йу:ҳи:** **аһҳа:** **йу:ҳи:**
'и:ҳа:

'ан 1) кўрсатмоқ, ишора қилмоқ: **إلى فلان** ~ 'ила:
фула:нин у фалончини кўрсатди, унга ишора қилди; 2) ил-
ҳом бермоқ, илҳомлантирмоқ: **الله إلى الإنسان** ~ -л-ла:
ху 'ила:-л-'инса:ни Аллоҳ инсонга илҳом берди; 3) махфий,
сирли гап айтмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончига мах-
фий гап айтди.

أورث 'авраса, **يورث** йу:рису, **إيراثا**
'и:ра:сан мерос қолдирмоқ: **غيره الشيء** ~ гайраҳу-
-ни-шай'а у нарсани бировга мерос қолдирди.

أورد 'аврада, **يورد** йу:риду, **إيرادا**
'и:ра:дан 1) шоҳид, мисол келтирмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:

ма у гафни шоҳид келтирди; 2) баён қилмоқ, гапириб
бермоқ: **عليه الخبر** ~ ʔалайҳи-л-хабара у хабарни унга
баён қилди; 3) оқиб келадиган қилмоқ, оқизмоқ: **الماء** ~
-л-ма:'а у сувни оқиб келадиган қилди; 4) эсламоқ:
-ни-шай'а у нарсани эслади; 5) четдан келтирмоқ:

البضائع -л-бада:'и'а у молларни четдан келтирди; 6) солмоқ,
моқ: кирит **الله الكافر النار** ~ -л-ла:ҳу-л-ка: фира-
н-на:ра Аллоҳ кофирни бў ўтга солди:

أورق 'аврақа, **يورق** йу:рику, **إيراقا**
'и:ра:қан барг ёзмоқ: **الشجر** ~ -ни-шажару бу дарахт
барг ёзди.

إوزة 'иваззатун ғоз; кўнлиги **اوز** 'иваззун.
أوسط 'авсату марказ, ўрта; муаннаси **وسطي**
вуста; кўнлиги **أواسط** 'ава:ситу.

أوشك 'авшака, **يوشك** йу:шику, **إيشاكا**
'и:ша:қан яқин келмоқ, яқинлашмоқ: **علي الشيء** ~
ʔала:-ни-шай'и у бу нарсага яқинлашди (кўпроқ ҳозирги-
келаси замонда **أن** 'ан билан ишлатилади).

أوصل 'авсала, **يوصل** йу:силу, **إيصالا**
'и:са:лан етказиб бермоқ: **إلى فلان** ~ -ни-шай'а ила:
фула:нин у нарсани фалончига етказиб берди.

أوصي 'авса:, **يوصي** йу:си, **إيصاء**
и:са:'ан 1) буюрмоқ: **فلاناً بكندا** ~ фу:ла:нан би-каза: у
фалончига фалон нарсани буюрди; 2) уники қилмоқ, эга

қилмоқ: **إليه وله بشيء** ~ илайҳи ва-лаҳу би-шай'ин
у нарсани уники қилди, уни нарсага эга қилди; 3) оталиқ-
қа олмоқ: **فلاناً وإليه** ~ фула:нан ва илайҳи у бировни
оталиққа олди; 4) раҳм қилдирмоқ, аятмоқ: **بالرجل علي** ~
бип-р-ражули ʔала:-бниҳи у кишини боласига раҳм қи-
лдирди.

إيضاحا 'ида:ҳан 1) аниқ, ойдин бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-
амру бу иш ойдин бўлди; 2) аниқ, ойдин қилмоқ: **الأمر** ~
-л-'амра у ишни аниқ қилди.

إيعازا 'и:'а:зан жалб қилмоқ, ундамоқ: **إليه في كذا أن يفعله** ~
'илайҳи фи: каза: 'ан йаф'алаҳу у уни фалон нарсани қи-
лишга ундади.

إيفاداً 'авфада, **يوفد** йу:фиду, **إيفاداً**
'и:фа:дан 1) шошилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
шошилди; 2) устида турмоқ: **علي الشيء** ʔала:-ш-
шай'и у бу нарса устида турди; 3) юбормоқ, жўнатмоқ:

فلاناً إلى أو علي فلان фула:нан ила:'ав ʔала: фула:нин у фа-
лончини фалончига юборди; **وفا إلى بلاد** ~ вафдан ила:
била:дин у бир мамлакатга вакил (делегат) юборди.

إيفاداً 'авқада, **يوقد** йу:қиду, **إيفاداً**
'и:қа:дан олдирмоқ, ёндирмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у
ўтни олдирди.

إيقاعاً 'иқа'а, **يوقع** йу:қи'у, **إيقاعاً**
'и:қа:'ан 1) йиқитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
йиқитди; 2) бошламоқ, жалб қилмоқ: **بفلان سوءاً** ~

би-фула:нин сав'ан у фалончини ёмонликка бошлади;
2) жабр қилмоқ: **الدهر بفلان** ~ -д-дахру би-фула:нин бу
замона фалончига жабр қилди.

إيقافاً 'иқафа, **يوقف** йу:қифу, **إيقافاً**
'и:қа:фан 1) тўхтатмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тўх-
татди; 2) четлатидмоқ: **عن الأمر** ~ ʔани-л-'амри у

бу ишда четлатилди; 3) тўхтатиб қўйилмоқ: **تنفيذ الحكم** ~
танфи:за-л-ҳукми бу ҳукмининг бажарлиши тўхтатиб қўйил-

1) уқтирмақ, тушинтирмақ, англатьмақ: **الشيء إليه** ~ -ш-шай'а илайхи у парсани унга англатьди; 2) тафсирламақ, шархламақ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни шархлады; 3) таъбирламақ, йўймақ: **الرؤيا** ~ -р-ру'йа: у туш-ни йўйди.

اول 'аввалу биринчи, аввалги, олдинги; муаннаси **اولي** 'у:ла; кўплиги **اولون** 'аввалу:ла, **اوانل** ава:илу.

اي 'ай эй, ё, ҳой.

اي 'и: ҳа, шундай.

اياب ийа:бун қайтиш.

يار 'айа:рун май (шамсий йилнинг бешинчи ойи).

ايس 'айбаса, **يبس** йуйбису, **ايباسا** 'и:ба:сан 1) қуримоқ, қовжиримоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой қовжиради; **العود** ~ -л-ъу:ду бу шох қуриди;

2) қуруқ ерга келмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм қуруқ ерга келди; 3) қуритмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қуритди.

ايضا 'айдан яна, тагин.

ايقتل 'айқаз, **يوقظ** йу:қизу, **ايقاتا** ,и:қа:зан 1) уйғотмоқ: **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши бировни уйғотди; 2) тўзитмоқ: **الغبار** ~ -л-губа:ра у чапни тўзитди.

ايقتا 'айқана, **يوقن** йу:қину, **ايقتان** ,и:қа:нан ишонмоқ: **الأمروبه** ~ -л-'амра ва биҳи у бу ишга ишонди.

ايلول 'айлу:лу сентябрь (шамсий йилнинг тўққизинчи ойи).

ايمان ,и:ма:нун ишониш, тўғри деб билиш; ишонч.

اين 'айна қани? қаерда? ~ **من** мин ~ қаердан? **إلى** 'ила: ~ қаерга? **ما** ~ ма: қаерда? қаерга бўлмасин...

اينع 'айнаға, **يونع** йу:ниъу, **اينعا** 'и:на:ъан етилмоқ, пишмоқ: **الثمر** ~ -с-самару бу мева етилди.

اي 'аййун қандай? қайси, қайсики; қайси, қандай бўлмасин; **ايها** 'аййу-ҳа эй; муаннаси **ايها** аййатуҳа; **يا ايها** йа: 'аййуҳа, **يا ايها** йа: 'аййатуҳа эй.

ايا 'иййа: эғалик қўшимчаларининг тушум келиши-гини ифодалайди: **اياي** иййа:йа менга; **اياه** 'иййа:ҳу унга.

ايان аййа:на қачон? қаерга?

ايد 'аййда, **يؤيد** йу'аййиду, **تايدا** та'йи:дан 1) қўлламоқ, ёрдам бермоқ **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўллади; 2) қувватламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қувватлади.

ب

ب би 1) билан: **بقلم** би-қаламин бир қалам билан; 2) ёнида, яқинида: **بيد** би-бадрин Бадр яқинида; 3. ўрин-пайт: **بالقاهرة** би-л-қа:ҳирати Қоҳирада; 4) туфайли, учун: **بذنبه** би-занбиҳи гуноҳи учун; 5) ўтимсиз феълларни ўтимли қилади: **ذهب الله بنورهم** заҳаба-л-ла:ҳу би-ну:риҳим Аллоҳ уларнинг нурини олиб кетди,) қасам: **اقسم بالله** 'уқсиму би-лла:ҳи худо ҳақ-қи!

با ба:ун бо (араб алифбосининг иккинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 2 рақамини билдиради).

باب ба:бун эшик, қопқа, дарвоза; кўплиги **ابواب** 'абва:бун ва **بيبان** би:ба:нун.

بات ба:та, **بيت** йаби:ту, **بيتا** байтан, **بياتا** байа:тан ва **الرجل في مكان** 1) тунамоқ: **ما** ~ -р-ражулу фи:мака:нин бу киши бир жойда тунади; 2) кечаси келиб тушмоқ: **به وعنده** ~ биҳи ва ўиндаҳу у бу ерга кечаси келиб тушди; 3) тунда тугамоқ, охирламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу иш тунда тугади.

ди; 4) қаратмоқ: **اهتمامه علي الشيء** ~ иҳтима: маҳу
ъала: ш-шай'и у эътибори бу нарсага қаратди; 5) бағиш-
ламоқ: **الدار** ~ -д-да: ра у уйни Аллоҳ йўлига
бағишлади.

اولع 'у:лиъа мажҳ. берилмоқ: **بالشيء** ~ би-
ш-шай'и у бу нарсага берилди.

اولو 'у:лу: эгалар, соҳиблар; **الرأي** ~ -р-ра'
йи фикр эгалари, ақлли кишилар; **الأمر** ~ -л- амри
буйруқ эгалари, раҳбарлар; муанпаси **أولات** 'у:ла:ти.

أولي 'авла: йу:ли:, **إيلا** 'и:ла:'ан 1) бош
қилмоқ; **فلانا الأمر** ~ фула:нани-л-'амра у фалончи-
ни бу ишга бош қилди; 2) мурувват кўрсатмоқ, қилмоқ;
فلانا معروفًا ~ фула:нан маъру:фан у фалончига мурувват
қилди; **غيره ثقتة** ~ ғайраҳу сиқатаҳу у бировга ишонч
билдирди; 3) васият қилмоқ: **علي اليتيم** ~ ъала: л-йати:
ми у бу етимга васият қилди.

أوما 'авма'а, **يومي** йу:ми'у, **إيما** 'и:ма:
'и:ма:'ан имо қилмоқ, кўрсатмоқ; **غيره** ила:
ғайриҳи у биров томон имо қилди.

أومض 'авмада, **يومض** йу:миду, **إيماضا**
'и:ма:дан 1) енгил ярақламоқ: **البرق** ~ -л-барқу бу
яшин енгил ярақлади; 2) аста имо қилмоқ, кўрсатмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши аста кўрсатди; 3) кўз қис-
моқ: **المرأة بعينها** ~ -л-мар'ату би-ъайниҳа: бу хотин
яшириқча кўз қисди; 4) табассум қилмоқ, илжаймоқ;
الرجل ~ -р-ражулу бу киши илжайди.

أوهم 'авҳама, **يوهم** йу:ҳиму, **إيهاما** 'и:ҳа:
ман 1) ваҳимага тушмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
ваҳимага тушди; 2) ваҳимага солмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу
у бировни ваҳимага солди; 3) айбламоқ: **فلانا بكدا** ~ фула:
нан би-каза: у фалончини фалон нарса билан айблади;
4) ташлаб кетмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани таш-
лаб кетди.

أول 'аввала, **يؤول** йу'аввилу, **تاويلا** та'ви:лан

باح ба:ҳа, **يبوح** йаб:ҳу, **بوحا** бавҳан очмоқ,
ошкор қилмоқ: **بالسر** ~ би-с-сирри у сирни очди.

باحة ба:ҳатун майдон; кўплиги **بوح** бу:ҳун ва
باحات ба:ҳатун.

باحث ба:ҳаса, **يباحث** йуба:ҳисеу, **مباحة** муба:
ҳасатан муҳокама қилишмоқ, ўрганишмоқ, кўриб чиқиш-
моқ, баҳслашмоқ: **غيره في الشيء** ~ ғайраҳу фи:ш-шай'и
у биров билан нарсани муҳокама қилишди, бу иш хусусида
баҳслашди.

باخرة ба:хиратун пароход, буг билан юрувчи катта
кема; кўплиги **بواخر** бава:хиру.

بادر ба:дара, **يبادر** йуба:диру, **مبادرة** муба:
даратан ва **بدارًا** бида:ран 1) тезлатмоқ, шошмоқ,
тез бўлмоқ: **إلي الشيء** ~ 'ила:ш-шай'и у бу нарсага шош-
ди; 2) даволамоқ, тузатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу
нарсани тузатди; 3) ўзмоқ, илгариламоқ: **فلانا الشيء وإليه** ~
фала:нани-ш-шай'а ва 'илайҳи у фалончини бу ишда ўз-
ди.

بادرة ба:дыратун 1) қизишиш, иссиққонлик қилиш;
шиддатли ғазаб; 2) бадиҳа, ҳозиржавоблик билан айтилган
сўз.

بادل ба:дала, **يبادل** йуба:дилу, **مبادلة** муба:-
далатан ва **بدالًا** бида:лан алмаштирмоқ, алмашмоқ;
بكدًا ~ ғайраҳу биказа: у биров билан фалон нарса
алмашди.

بادية ба:дийатун 1) саҳро; 2) кенг фазо; кўплиги
بواد бава:дин

باذئجان ба:зижа:нун бақлажон.

بار ба:ра, **يبور** йабу:ру, **بورًا** бавран
ва **بورًا** бава:ран 1) касод бўлмоқ: **السلعة** ~
'-с-сильату бу мол касод бўлди, сотилмади; 2) беҳуда, ба-
фойда, ботил бўлмоқ: **العمل** ~ -л-ъамалу бу иш фойда-
сиз бўлди; 3) ҳалок, йўқ, нобуд бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-
шай'у бу нарса йўқ бўлди.

بارح ба:раха, يبارح йуба:риху, مبارحة муба:ра-
хатан қолдирмоқ, ажратмоқ; بارح المكان ба:раха-л-мака:
на у бу ерни қолдирди.

بارحة ба:рихатуи ўтган (тун, кун); البارة ал-
ба:рихату кеча; اول البارة аввалу-л-ба:рихати ўтган кун.
بارد ба:ридун 1) совуқ, салқин; 2) пирин, фароғат-
ли ҳаёт; 3) енгил (ўлжа, нарса).

بار ба:ррун 1) содиқ, тўғри, чин; 2) итоатли; яхши
хулқли; кўплиги برة бараратун.

بارز ба:раза, يبارز йуба:ризу, مبارزة муба:ра-
затан ва برازا бира:зан сўкишмоқ, урушмоқ; ~
غيره гайраҳу у биров билан урушди.

بارزة ба:ризун 1) очиқ, аниқ; 2) машҳур, атоқли.

بارع ба:риъун 1) уста, моҳир, билагон; 2) афзал,
устун, юқори.

بارك ба:рака, يبارك йуба:рику, مباركة муба:
ракатан 1) барака тиламоқ; ~ الرجل -р-ражула у бу
кишига барака тилади; 2) барака бермоқ; الرياضة البدنية

~ الفيزياء البدنية гайраҳу фи:р-рийа:дати-л-баданиййати у
биров билан бадаи тарбияда мусобақалашди.

بارود ба:ру:дун порох, ўқ дори.

بارودة ба:ру:датун милтиқ.

باري ба:ра:, يباري йуба:ри:, مباراة муба:ра:
тан мусобақалашмоқ, ўзишмоқ; ~ الرجل غيره -р-ражулу
гайраҳу бу киши биров билан мусобақалашди; ~
الله له و

فيه و عليه -л-ла:ҳу лаҳу ва фи:ҳи

باري ба:ри'ун яратувчи, холиқ (Аллоҳнинг сифатла-
ридан).

باز ба:зин лочин; кўплиги ابواز 'абва:зун.

باس ба'сун 1) азоб, уқубат, қаттиқчилик; 2) журъат,
қўрқмаслик; 3) очлик; 4) хавф хатар; кўплиги ابوس
'аб,усу.

باسقة ба:сиқатун 1) тоза оқ булут; 2) юқори, баланд,

юксак (мас., шох, бутоқ); كۇشلىغى بواسق
бава:сиқу.

باسل ба:силун 1) шер; кўплиги بواسل бава:силу;
2) шижоатли, жасоратли; кўплиги بسلا бусила:у;
3) хунук, ёқимсиз гапирувчи.

باشر ба:шара, يباشر йуба:ширу, مباشرة
муба:шаратан ўзи бажармоқ, олиб бормоқ, ўзи учун қил-
моқ; ~ الامر -л-'амра у бу ишни ўзи олиб борди.

باشق ба:шақун қирғий; кўплиги بواشق бава:
шиқу.

باض ба:да, يبيض йаби:ду, ييضا байдан
тухум очмоқ; ~ الطائر -т-та:иру қуш тухум очди.

باطل ба:тилун беҳуда, бекорчи; ёлғон; кўплиги اباطيل
'аба:ти:лу (сўз бекор қилинган ва ношаръий нарсаларга
нисбатан ишлатилади).

باطن ба:тинун 1) яширин, ички; 2) яширин нарсаларни билувчи (Аллоҳнинг сифатларидан); кўплиги بواطن
бава:тинун.

بيع ба:ъа, يبيع йабиъу, بيعا байъан, مييعا
маби:ъан 1) сотмоқ, 2) сотиб олмақ; ~ الشيء ومنه و له

-ш- шай'а ва минҳу ва лаҳу у нарсани сотди (сотиб олди)
باعث ба:ъисун 1) тириттирувчи, жон берувчи (Аллоҳ-
нинг сифатларидан); 2) сабаб, важҳ, баҳона.

باعد ба:ъада, يباعد йуба:ъиду, مباعدة муба:
ъадатан ва بعادا биъадан 1) узоқлаштирмоқ, ажрат-
моқ, айирмоқ; ~ بين الشئين байна-ш-шай'айни у икки
нарсани бир-биридан айирди, узоқлаштирди; 2) четлаб юр-
моқ, узоқлашмоқ; ~ غيره гайраҳу у бировни четлаб
юрди.

باغ ба:гин 1) золим, эзувчи; 2) нетовчи, ҳеҳловчи.
باغت ба:гата, يباغت йуба:гиту, مباغنة муба:
гататан тўсатдан, бостириб, қутилмаганда келмоқ; ~ غيره
гайраҳу у бировни кита бостириб келди.

باقة ба:қатун гулдаста, гулчамбар.

باكر ба:кирун эрта, саҳар, тонг.

باتورة ба:ку:ратун янги етилган мева, ҳарбир нарса-нинг аввалгиси.

بال ба:лун 1) юрак; 2) эс; 3) ҳол, иш, юмуш.

بالغ ба:лаға, **يبالغ** йуба:лиғу, **مبالغة** муба:лаға-тан муболаға қилмоқ, бўрттирмоқ: **في الامر** ~ фи:-л'-амри у ишни бўрттирди.

بالغ ба:лиғун болиғ, етилган, идрокли, эсли.

بالى ба:ла:, **يبالى** йуба:ли:, **مبالاة** муба:ла-тан аҳамият бермоқ, эътибор қилмоқ, меҳрибонлик қилмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарсага аҳамият берди.

باعت ба:ҳизун ҳаддан ортиқ, юқори (наrx ҳақида); кўп-лити **بواعت** бава:ҳизу.

بانت ба:'итун эски, қолган, суви қолган (нонли таом).

باند ба'идун 1) ўлган, йўқ бўлиб кетган; **الامم ال** ~ ал-умалу-л ~ ату йўқ бўлиб кетган халқлар; 2) ўтган; **العهد ال** ~ ал-ъаҳду-л ~ у ўтган аср.

بايع ба:йаға, **يبايع** йуба:йиғу, **مبايعة** муба:йағатан савдони шиширишмоқ, савдода бир аҳдга келишиш-моқ: **بايعه عليه كذا** ~ гайраҳу ғала: каза: у биров билан фалон нарсанинг савдосини шиширди.

ببغاء баббага:у тўти, кўплиги **ببغاوات** баббага:ва: тун.

بت батта, **يبت** йабутту, **بتا** баттан 1) кес-моқ: **بت الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 2) етмоқ, ҳал қилмоқ: **بت الامر** ~ -л- амра у ишни ҳал қилди; 3) қўл қўй-моқ, имзо чекмоқ: **بت اليمين** ~ -л-йа:ми:на у бу қасамёдга им-зо чекди.

بتار батта:рун ўткир, кескир қилич.

بتة баттатан қатъиян, иккиланмай, чекинмай.

بتر батара, **يبتر** йабтуру, **بترا** батран бўлмоқ, кесмоқ: **بتر الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бўлди, кесди.

بتول бату:лун 1) дунё ишларидан четлашиб, Аллоҳ ибодатига берилган аёл, биби; биби Марям; 2) уйланмаган, бефарзанд.

بث басса, **يبث** йабуссу, **بثا** бассан 1) эшит-тирмоқ (радио орқали), билдирмоқ, ёймоқ: **بث الخبر** ~ -л- хабара у бу хабарни (радио орқали) эшиттирди; 2) тўзати-моқ, тарқатмоқ: **بث الخبر** ~ -л-ғуба:ра у чангни тўзатди; 3) ёйиб, илиб қўймоқ: **بث المتاع** ~ -л-мата:'а у бу буюмлар-ни ёйиб қўйди.

بج бажжала, **يبجل** йубажжилу, **تبجلا** табжи: лан улуғламоқ, мақтамоқ: **بج غيره** ~ гайраҳу у бировни мақтади.

بجعة бажжағатун сағоқуш; кўплиги **بجع** бажжағун. **بعبوحة** баҳбу:ҳатун ҳар бир нарсанинг ўртаси, яхшиси; кўплиги **بعايج** баҳа:би:ҳу.

بعث баҳтун тоза, соф, ясама эмас.

بعث баҳаса, **يبعث** йабҳасу, **بعثا** баҳсап 1) қидирмоқ, изламоқ: **بعث عن الشيء** ~ -ш-шай'и у нарсани қидирди; 2) суринтирмоқ: **بعث الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани суринтирди; 3) қазимоқ, ўймоқ, ёрмоқ: **بعث الارض** ~ -л-а'рда ва фи:ҳа: у ерни қазиди; 4) ўрганмоқ, тадқиқ қилмоқ, текширмоқ: **بعث الامر وفيه** ~ -л- амра

ва фи:ҳи у ишни ўрганди.

بعث баҳсуи текшириш, тадқиқ қилиш. **بع** баҳҳа, **يبع** йабаҳҳу, **بعا** баҳҳан овози, товуши бўғилмоқ: **بع الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг ово-зи бўғилди.

بعار баҳҳа:рун маллоҳ, денгизчи; муаннаси **بعارة** баҳҳа:ратун.

بعة буҳҳатун бўғилиш, хириллаш.

بعر баҳрун 1) денгиз; 2) сув, қуруқликнинг эидди; 3) шеърда: вази, ўлчов; кўплиги **ابعر** 'абҳурун ва **بعور** буху:рун ва **بعار** биҳа:рун.

بحري баҳрийун 1) баҳрга тегишли; 2) маллоҳ, ден-гизчи.

بحرية баҳрийатун флот.

بحيرة буҳайратун денгиз қўлтиғи.

бухара:рун тутун, дуд; кўплиги **ابغرة** абхира-тун.

بخرا баххара, **بخير** йубахирру, **تبخيرا** табхи:-ран 1) ҳидди тутатқи, исериқ билан тутатмоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарсани исериқ билан тутатди; 2) тутун чиқармоқ, тутатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тутатди; 3) тутун билан тозалмоқ: **ثياب المريض** ~ сийа: ба-л-мари: ди у касалнинг кийимини тутун билан тозалади.

بخع бахаъа, **يبخع** йабхаъу, **بخعا** бахъан 1) ўлдирмоқ: **نفسه** ~ нафсаҳу у ўзини ўлдирди; 2) ўғит, насиҳат қилмоқ: **له** ~ у унга ўғит қилди.

بخل бах (и, у) ла, **بخيل** йабх (а, у) лу, **بخلان** бахил бўлмоқ, қизганмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қизганди.

بخل бухлун бахиллик, қизганишлик.

بخور баху:рун исериқ каби ёқимли ҳид берувчи тутатқилар.

بخيل бахи:лун қизганчиқ, бахил; кўплиги **بخلاء** бухала:у.

بدا бада'а, **بدا** йабда'у, **بدا** бада'ан 1) бошламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бошлади; 2) аввал яратмоқ; устун, афзал қилмоқ; 3) гапирмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-амри у бу иш ҳақида гапирди.

بدا бада:, **يبدو** йабду:, **بدوا** будушван 1) очилмоқ, кўринмоқ, пайдо бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса кўринди; 2) саҳройи, бадавий бўлмоқ: **الرجل بدواة** -р-ражулу бада:ватан бу киши саҳройи бўлди.

بدء бад'ун бошланиш, ибтидо.

بدواة бада:ватун кўчманчилик, саҳройилик.

بد буддун 1) эвазлик, бадал; 2) қисмат, тақдир; кўплиги **ابدا** 'абда:у ва **بدءة** бидадатун; 3) бирор нарсадан қутилиш, қочиш; **لا** ~ **عن** ва **لا** ~ **من** ла: ~ ван қутилиб бўлмайди, қочиб бўлмайди, албатта бўлади.

بدد баддада, **بيدد** йубаддиду, **تبديدا** табди:-дан тарқатмоқ, сочмоқ; сарф қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сочди.

بدل баддала, **بيدل** йубаддилу, **تبديلا** табди:-лан 1) ўзгартирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўзгартирди; 2) алмаштирмоқ: **الشيء شيئا آخر** ~ -ш-шай'а шай'ан а:хара у нарсани бошқа нарса билан алмаштирди; **الكلام** ~ -л-қала:ма у сўзни бузди (ҳарфан: ҳарфини алмаштирди).

بدر бадрун 1) Бадр (Макка ва Мадина орасида жойлашган водийнинг номи); 2) тўла ой.

بدعة бидъатун 1) янгилик киритиш; 2) динда: ўйлаб топилган, шариада йўқ, унга зид нарса.

بدل бадала, **بيدل** йабдулу, **بدلا** бадлан алмашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани алмашди.

بدل бадалун эваз, бадал; кўплиги **ابدال** 'абда:лун. **بدن** баданун инсон жасади; кўплиги **ابدان** абда:нун.

بدو бадву^н бадавийлар, кўчманчлар.

بدوي бадавий^{нун} бадавий, кўчманчи.

بديع бади:ъун 1) янги; **علم البديع** ʔилму-л-бади:ъи риторика, чиройли сўзлан нами; 2) янгича яратувчи (Аллоҳнинг сифатларидан).

بديل бади:лун 1) эваз, бадал; 2) кишода: дубляж қилувчи, бошқа тилдаги гапларни ўз тилида айтиб берувчи, овоз берувчи артист; кўплиги **ابدال** абда:лун ва **بدلاء** будала:у.

بدن бади:нун семиз, гавдали, йўгон; кўплиги **بدنين** будунун.

بدا база'а, **بيدي** йабзи'у, **بيدا** йабза'у ва **بدو** базу'а, **يبدو** йабзу'у, **بداء** база'ан ва **بداءة** база'атан сўкинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сўкинди.

بداءة база'атун сўкинчилик, қабоҳатлик, уятсизлик.

بدر баззара, **بيدر** йубаззиру, **تبديرا** табзи:ран

исроф қилмоқ, сарф қилмоқ; **المال** ~ л-ма:ла у молни
исроф қилди.

بدل базара, **يبدل** йабзуру, **بدرا** базран 1) ер-
га ташламоқ, экмoқ, сепмоқ; **العجب** ~ л-ҳабба у дон сеп-
ди; 2) сочмоқ, тўзитмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
сочди.

بدل базала, **يبدل** йабзулу, **بدلا** баалан
бермоқ, аямай, сахийлик билан бермоқ; **الشيء** ~ -ш-
шай'а у нарсани аямай берди.

بدي бази'ун оғзи шалоқ.

برا бара'ун дахлсизлик, дахли, алоқаси йўқлик.

براة бара'атун айбсизлик, гуноҳсизлик.

براعة бара:ъатун маҳорат, чечанлик.

بربر барбарун барбар (халқ номи); кўнлиги **برابرة**

бара:бшратун.

برنقال буртуқа:лун апельсин.

برج буржун қалъа; кўнлиги **ابراج** абра:жун.

برح бариҳа, **يبرح** йабраҳу, **براحا** бара:ҳан
кетмоқ, ташлаб кетмоқ, чиқиб кетмоқ; **المكان ومنه** ~

-л-мака:на ва м'нху у жойни ташлаб кетди; **البرد شديد**
~ л-ма:ма ~ л-барду шадид:дан совуқ қаттиқ бўлмади.

برد барада, **يبرد** йабраду, **بردا** бардан ва
برودا буру:дан 1) совутмоқ; **الماء** ~ л-ма:а у
сувни совутди; 2) қирмоқ, эговлаб қирмоқ; **الحديد** ~

-л-хади:да у темирни эговлаб қирди; 3) совқаттирмоқ;
الليل القوم عليهم ~ л-лайлу-л-қавма ва 'алайҳим тун қавми
совқаттирди.

برد бардун шамоллаш, нафас йўлларининг шамоллаши,
бронхит.

برد барадун дўл, муз доналари.

بر баррун 1) қуруқлик; кўнлиги **برود** буру:рун;
2) меҳрибон, меҳрли, севувчи (Аллоҳнинг сифатларидан).

بر биррун эгулик, хайрли ишлар қилиш.

براء барра'а, **يبري** йубарри'у, **تبرئة** табри'атан

1) айбсиз, гуноҳсиз деб билмоқ; **غايه من كذا** гайраҳу

м'н каза: у бировни фалон парсада гуноҳсиз деб билди;
2) қутқармоқ, озод қилмоқ; **من التهمة** ~ мина-т-туҳмати
у бу туҳматдан қутқарди.

براد барра:дун темир устаси, слесарь.

برد баррада, **يبرد** йубарриду, **تبريدا** табри:
дан 1) совуқ қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани

совуқ қилди; 2) совутмоқ; **الطعام** ~ -т-таъа:ма у (у
овқатни совутди; 3) қолдирмоқ, енгиллатмоқ; **عنه الوجع** ~
ъанху-л-важаъа у ундаги огрикни қолдирди.

برد баррара, **يبرد** йубарриру, **تبريرا** табри:
ран ақламоқ, гуноҳсиз айбсизга қўшмоқ; **عمله** ~ тама:
лаҳу у ўз қилмишини оқлади; **غايه** ~ гайраҳу у би-
ровни яхшига қўшди.

برز барраза, **يبرز** йубарризу, **تبريزا** табри:зан

1) устун, афзал бўлмоқ, юқори турмоқ; **الرجل في العلم**
-р-ражулу фи:л-ъилми бу киши илмда шерикларидан афзал
бўлди; 2) тушнитирмоқ, кўрсатмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани кўрсатди.

برز бараза, **يبرز** йабрузу, **بروزا** буру:зан зоҳир
бўлмоқ, кўринмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса зоҳир
бўлди.

برص барасун пес, мохов.

برع бар (а, у) 'а, **يبرع** йабр (а, у) 'у, **براعة**
бара:ъатан ва **بروعا** буру:ъан моҳир, уста бўлмоқ; **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши моҳир бўлди.

برعوم буръу:мун ва **برعم** буръумун куртак, гунча;
кўнлиги **براعيم** бара:ъи:му ва **براعم** бара:ъиму.

برغل бургулун тўйилган буғдой, круца.

برغوث бургу: сун бурга; кўнлиги **براغيث** бара:
ги:су.

برق барақа, **يبرق** йабруқу, **برقا** барқан ва
بريقا бари:қан 1) чақмоқ; **البرق** ~ -л-барқу бу
чақмоқ чақди; 2) чақнамоқ, ярқирамоқ; **الشيء** ~ -шай'у

бу насра ялтиради, **السماء** ~ -e-сама: у осмон чақнади;

3) қамашмоқ: **البصر** ~ -л-басару бу кўз қамашди.

برق барқун чакмоқ.

برك барака, **يبرك** йабруку, **بروكا** буру:кан

чўкмоқ: **البعير** ~ -л-баъи:ру туя чўкди.

بركار бирка:рун циркуль, доира чизгич.

بركان бурна:нун вулқон.

بركة биркатун ҳовуз, кўл; кўплиги **برك** биракун.

برم барама, **يبرم** йабруму, **برما** бараман 1) бу-
рамоқ, эшмоқ: **العجل** ~ -л-ҳабла у арқонни эшди; 2) қат-

тиқ, пилиқ қилмоқ, маҳкамламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай а
у нарсани маҳкамлади.

برميل бирми:лун бочка; кўплиги **براميل** бара:ми:лу

برنامج барна:мижун барнома, дастур; кўплиги **برامج**
бара:мижу.

برهان бурҳа:нун далил, далилли ҳужжат; кўплиги

براهين бара:ҳи:ну.

برهه бурҳатун қисқа вақт, он, зум; кўплиги **برهات**
бурҳа:тун

برهن барҳана, **يبرهن** йубарҳину, **برهنة** бар-
ҳанатан исботламоқ, далил, ҳужжат келтирмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай а ва ʔалайҳи ва ʔанҳу у нарсани
исботлади.

بري бара:, **يبري** йабри:, **بريا** барйан йўнмоқ,

тарошмоқ: **القلم** ~ -л-қалама у қаламни йўнди;
~ **العجر** -л-ҳажара у тошни тарошлади.

بري бари'а, **يبراء** йабра'у, **براء** бар'ан ва бур'
ан шифо топмоқ, соғаймоқ, тузалмоқ: **من العلة** ~ мина-л-

-ʔиллати у бу дарддан соғайди.

بري бари'ун 1) бедахл, дахлсиз; алоқаси йўқ; 2) озод,
қутилган, холи, холис бўлган.

بريد бари:дун 1) элчи; кўплиги **برود** бурудун;

2) почта.

بريق бари:қун ялтираш, ярқираш.

بزر базрун 1) уруғ; кўплиги **بزور** бузу:рун;

2) доривор, таомга хушбўй ҳид берувчи парсалар; кўплиги
ابزار 'абза:рун.

بزرة бизратун данак, мағиз.

بساط биса:тун ерга ёйилалиган ҳар қандай нарс,
тўшак, палос, гилам; кўплиги **بسط** бусутун.

بستان буста:нун боғ; кўплиги **بساتين** баса:ти:ну.

بستاني буста:ниййун боғбон.

بسط бассата, **يبسط** йубассату, **تبسيط** таби:
атан содда, тушунарли қилмоқ, соддалаштирмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай а у нарсани соддалаштирди.

بسط басата, **يبسط** йабсату, **بسطا** бастан

1) босиб чиқармоқ, нашр қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай а

у нарсани босиб чиқарди; 2) кенгайтирмоқ: **المكان** ~

-л-мака:на у жойни кенгайтирди; 3) очмоқ: **كفه** ~ каффа-

ҳу у кафтини очди; 4) чўзмоқ: **يده** ~ йадаҳу у қў-

лини чўзди; 5) мўл қилмоқ, кўпайтирмоқ: **الله الرزق لعباده** ~

-л-ла:ҳу-р-ризқа ли ʔиба:диҳи Аллоҳ бу бандасининг риз
қини мўл қилди.

بسول басула, **يسول** йабсулу, **بسالة** баса:латан
жасоратли, қўрқмас бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши

жасоратли бўлди.

بسم басама, **يسم** йабсиму, **بسما** басман табас-
сум қилмоқ, пилжаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши табас-
сум қилди.

بسمل басмала, **يسمل** йубасмилу, **بسملة** басмалатан

бисмилла:ҳи-р-раҳма:ни-р-раҳи:м демоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу

бу киши «бисмиллаҳи-р-раҳма:ни-р-раҳи:м»—деди

بسيط баси:тун 1) содда, енгил, осон; 2) арузда: басит
(шеър ўлчовининг номи).

بشارة биша:ратун яхши хабар, суюнчли хабар; кўплиги

بشائر баша:иру.

بشارة буша:ратун суюнчи.

بشر башарун яратилган нарса, махлуқ, жондор, одамлар.

بشرة башаратун тери; **الأرض** ~ -л-'арди ер юзасида кўринган ўсимликлар; кўплиги **بشر** башарун.

بشري бушран яхши, суюмчли хабар; кўплиги **بشريات** бушрайа:тун.

بش башша, **يش** йабушшу, **بشا** башшан ва **بشاشة** баша:шатан 1) очиқ юзли, хурсанд бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши очиқ юзли бўлди; 2) очиқ юз, хурсандлик билан кутиб олмоқ, қабул қилмоқ: **للشيء** ~ -ли-ш-шай'и у нарсаин хурсандлик билан қабул қилди; 2) севинмоқ, хурсанд бўлмоқ: **بالصديق** ~ -би-с-сади:қи у бу дўстидан севинди.

بشر башшара, **يشر** йубашширу, **بشير** башшир, **تبشيرا** табши:ран яхши, севинчли хабар билан севинтирмоқ, хурсанд қилмоқ, шодлантирмоқ: **غيره** ~ -гайраҳу у бировни севинчли хабар билан хурсанд қилди.

بصاق буса:қун тушиқ, балғам.

بصر басура, **يبصر** йабсуру, **بصرا** басаран ва **بصارة** баса:ратан 1) кўрмоқ, кўра билмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши (мас., узоқни) кўра билди; 2) билмоқ, англамоқ, тушуниб етмоқ: **بالشيء** ~ -би-ш-шай'и у нарсаин анлади.

بصر басарун 1) кўз; кўриш қуввати; 2) билиш, идрок қилиш; кўплиги **أبصار** 'абса:рун.

بصق басақа, **يبصق** йабсуқу, **بصقا** басқан тупурмоқ, тупламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тупурди.

بصل басалун ниёз;

بصير баси:рун 1) кўра биладиган, мудрик, идрокли (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) кўр, нобино, сўқир.

بصيرة баси:ратун 1) кўриш, кўриш кучи; 2) идрок этиш; 3) ҳужжат, исбот; кўплиги **بصائر** баса:иру.

بصيص баси:сун ярқираш, порлаш, чарақлаш.

بضاضة бада:датун юпқа тери, бадан.

بضع бидъун бирдан ўнгача, ўн иккидан тўқсонгача

(ўнликлардан ташқари) сонлар; бир неча.

بطانة бата:татун картошка.

بطاقة бита:қатун карточка; чипта, патта; кўплиги **بطائق** бата:иқу.

بطانة бита:натун 1) астар; 2) дўст; улфат, сирдош; кўплиги **بطائن** бата'ину.

بطح батаҳа, **يبطح** йабтаҳу, **بطحا** батҳан 1) урмоқ: **الرجل علي وجهه** ~ -р-ражулу ғала: важҳиҳи у бу кишининг юзига урди; 2) ёймоқ, тўшамоқ: **الفراس** ~ -л-фира:ша у гиламни тўшади; 3) текисламоқ, тенглаштирмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни теекислади.

بطاح батҳа:у 1) текис ер; 2) водий; кўплиги **بطاح** бита:ҳун.

بطر батира, **يبطر** йабтару, **بطرا** батаран 1) гердаймоқ, фахрланмоқ, кибрланмоқ, кеккаймоқ; ношукурлик қилмоқ: **النعمة** ~ -н-ниъмата у бу неъмат билан гордайди; 2) ҳайрон қолмоқ, даҳшатланмоқ: **بالامر** ~ -би-л-'амри у бу ишдан ҳайрон қолди; 3) рад этмоқ, инкор қилмоқ: **الحق** ~ -л-ҳаққа у ҳақиқатни инкор қилди.

بطر батарун 1) ношукрлик; 2) гердаиш, кеккайиш, фахрланиш; 3) ҳайратланиш, даҳшатланиш.

بطر батирун 1) ношукр; 2) кеккайган, гердайган.

بطش баташа, **يبطش** йабтишу, **بطشا** батшан 1) тутмоқ, ушлаб олмоқ: **به** ~ -биҳи у уни ушлаб олди; 2) ташланмоқ: **عليه** ~ -ғалайҳи у унга ташланди.

بط баттун ўрдақ; кўплиги **بطاط** бита:тун ва **بطوط** буту:тун.

بطل баттала, **يبطل** йубаттилу, **تبطيل** табти:лан 1) кучи, таъсирини тўхтатмоқ, йўқ қилмоқ: **العامل** ~ -л-ға:мила у бу баҳона (омил)нинг таъсир кучини йўқ қилди; 2) тўхтатмоқ; тугатмоқ: **العمل** ~ -л-ғамала у ишни тугатди, тўхтатди.

بطن баттана, **يبطن** йубаттину, **تبطينا** табти:нан 1) астар қўймоқ: **الثوب** ~ -с-сава у бу кийимга астар

қўйди; 2) қоринга урмоқ: **الولد غيره** ~ л-валаду гайраҳу бу бола бировнинг қорнига урди.

بطيخ битти:хун 1) тарвуз; 2) қовун.

بطل батала, **يبطل** йабтулу, **بطلان** бутла:нан 1) ботил, зое, беҳуда, бекор бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса зое бўлди; 2) ишдан қолмоқ, бекорчи бўлмоқ: **العامل** ~ л-ъа:милу бу ишчи бекорчи бўлди, ишдан қолди.

بطل батула, **يبطل** йабтулу, **بطولة** буту:латан қахрамон бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши қахрамон бўлди.

ابطال баталун 1) қахрамон; 2) чемпион; кўплиги **ابطال** 'абта:лун.

بطو бату'а, **يبطو** йабту'у, **بطنا** бут'ан султ бўлмоқ, секинлашмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши сусайди.

بطي бати'ун 1) секин, аста, султ; 2) султлик; кўплиги

بطا бита:ун.

بطولة буту:латун 1) кураш, курашиш; 2) чемпионат.

بطين бати:нун 1) тўла (мас., қоп); 2) қорни катта.

بعث баъаса, **يبعث** йабъасу, **بعثا** баъсан ва **بعثة** баъсатан 1) юбормоқ, йўлламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни юборди; 2) ўлимдан сўнг тирилтирмоқ: **الله الموتى** ~ л-ла:ху-л-мавта: Аллоҳ ўликларни тирилтирди.

بعث баъсун 1) ўлимдан сўнг тирилтириш; **يوم البعث** йавму-л-баъси қиёмат куни; 2) қўшин, лашкар.

بعثة баъсатун делегация; кўплиги **بعثات** б (а,и) ъса:тун.

بعثر баъсара, **يبعثر** йубаъсиру, **بعثرة** баъсаратан 1) тўзитмоқ, сочмоқ, таратмоқ: **الشيء** ~ шай'а у нарсани тўзитди; 2) ағдармоқ, бирининг устига бирини қўймоқ: **المتاع** ~ л-мата:ъа у молни ағдарди.

بعج баъажу, **يبعج** йабъажу, **بعجا** баъжан ёрмоқ: **البطن** ~ л-батна у қоринни ёрди.

بعد баъуда, **يبعد** йабъуду, **بعدا** буъдан узоқ бўлмоқ, йироқлашмоқ: **به** ~ биҳи у ундан йироқлашди.

بعد баъду койин, сўнг; **أما** ~ амма: ~ энди, ана энди, аммо, сўнгра (хитоб ва хатда қўлланади).

بعد буъдун узоқ, йироқ (масофа); **بعدا له** буъдан лаҳу қирғин келсин унга! (қарғишда ишлатилади).

بعض баъдун 1) қисм, бўлак; 2) баъзи бир, айрим; **الناس** ~ н-на:си баъзи кишилар.

بعل баълун 1) эр; 2) хўжа, эга; 3) лалмикор экин, дарахт; нисбати **بعلي** баъллийун.

بعوض баъу:дун чивин; биттаси **بعوضة** баъу:датун.

بعيد баъи:дун узоқ, йироқ; кўплиги **بعاء** буъада:ъу.

بعير баъи:рун (муз. ва муан.) туя; кўплиги **أبعر** 'абъиратун ва **بعران** буъра:нун.

بغية багтатан қутилмаганда, тасодифан, **جا** ~ а ~ ан ёки **علي** ~ ъала: ~ ин у қутилмаганда келди.

بغض багада, **يبغض** йабгуду, **بغضا** бугдан ёмон кўрмоқ, жирканмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани ёмон кўрди.

بغض бугдун ёмон кўриш, жирканиш, нафратланиш.

بغضاء багда: у кучли нафрат.

بغض багада, **يبغض** йубаггиду, **تبغضا** табги:дан нафрат уйғотмоқ, жиркантирмоқ: **الشيء إليه** ~ ш-шай'а 'илайҳи у бу нарсадан уни жиркантирди.

بغل баглун хачир; кўплиги **بغال** бига:лун ва **أبغال** 'абга:лун, муаннаси **بغلة** баглатун; кўплиги **بغال** бига:лун.

بغى бага:, **يبغى** йабги:, **بغيا** багйан 1) ҳаддан ошмоқ, чегарадан чиқмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳаддан ошди; 2) зулм қилмоқ, эзмоқ: **على غيره** ~ ъала: гайриҳи у бировга зулм қилди.

بغى багйун зулм қилиш, эзаш.

بغية бугйатун ҳожат, мақсад.

بغض баги:дун кучли нафрат.

بقاء бақа:ун нарсанинڭ борлиги ва давомати.

بقيق бақбақа, **يبقيق** йубақбиқу, **بقية** бақбақатан

1) қулқулламоқ, қул-қул қилмоқ: الماء ~ -л-ма:у бу сув қулқуллади; 2) қайнамоқ, шақилламоқ: القدر ~ -л-қидру бу қозон шақиллади; 3) кўп гапирмоқ, вақилламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бақбақатан фи: зақзақатин бу киши кўп вақиллади.

باقرا, يبقو йабқуру, بقرا бақран ёриб, тилиб ташламоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у нарсани тилиб ташлади.

باقارун- сигир; биттаси بقرة бақаратун. بقعة буқъатун 1) томорқа ер, парча ер; 2) манзил, жой; кўплиги بقاع буқа:ъун ва بقع буқа:ъун.

باق баққа, يبق йабиққу, بقا баққан кавали бўлмоқ, кана кўпаймоқ; البيت ~ -л-байту бу уйда кана кўнайди.

باقун кана, тахтакана; биттаси بقا баққатун. بقا баққалун баққол.

باقун савбзавот, кўкат; кўплиги بقول бақу:лун. باقيа, يبقو йабқа:, بقاء бақа:ан қолмоқ,

бор, мавжуд бўлмоқ, давом этмоқ, боқий бўлмоқ; الشئ ~ -ш-шай'у бу нарса қолди; من الشئ ~ мина-ш-шай'и бу нарсадан қолди.

باقиййатун қолдиқ; кўплиги بقايا бақа:йа; له ~ таҳу давоми бор.

بكا бука: ун йиғи.

بكار бакара, ي بكر йабқуру, بكورا буку:ран 1) саҳар, орта тонг билан чиқмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши

орта тонг билан чиқди; 2) шошмоқ, ошиқмоқ: إلى الشئ ~ -ла:ш-шай'и ва ʔалайҳи ва фи:ҳи у бу нарса

томон шо-шилди.

بكرун 1) ҳар бир нарсанинг биринчиси; тўнғич; 2) қиз (эрга тегмасдан олдин); 3) тўнғич ўғил ёки қиз.

بكراتун ғалтак; кўплиги بكر банарун ва بكرات бакка: ун йиғичи.

بكار бакара, ي بكر йубаккиру, تكبرا табки:ран

1) олдинда юрмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши олдинда юрди; 2) бош қилмоқ: فلانا علي آقرانه ~ фула:нан ʔала: 'ақра:ниҳи у фалончини тегиқурларига бош қилди; 3) бошидан келмоқ: المصلي ~ -л-мусалли: бу намозхон намозга бошидан келди.

بكا, يبكي йубакки:, تبكية табкиййатан йиғлатмоқ: الرجل ~ -р-ражулу у кишини йиғлатди.

بكا, يبكي йабки:, بكا бука:ан йиғламоқ, кўз ёши қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши йиғлади.

بل бал балки, аксинча.

بلات бала:тун 1) катта тош, девор тош; 2) қаср ва унинг ҳовлиси.

بلاغ бала:гун 1) етказиш, етказиб бериш; 2) етарлилик, кифоя қилишлик; 3) баёнот; кўплиги بلاغات бала:га:тун.

بلدة балдатун шаҳар; кўплиги بلدان булда:нун.

بلدية баладиййатун шаҳар ҳокимияти.

بلطة балтатун болта.

بلغ балаʔа, يبلع йаблаʔу, بلعا балʔан ичига ютмоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у нарсани ютди.

بلعум балʔу:мун томоқ, жигилдон; кўплиги بلاعيم бала:ъи:му.

بلغ балага, يبلغ йаблуғу, بلوغа булу:ган 1) пишмоқ, етилмоқ: الثمر ~ -с-самару мева етилди; 2) балогатга

етмоқ, идрокли бўлмоқ, эсли бўлмоқ: الغلام ~ -л-гула:му бу бола балогатга етди; 3) етишмоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у бу нарсага етишди.

بل балла, يبل йабиллу, بلا баллан ва بلالا баллан ва بلولا булу:лан 1) тузалмоқ, соғаймоқ: من مرضه ~ мин марадиҳи у бу касалидан соғайди; 2) намламоқ, ҳўлламоқ: الشئ بالما ~ -ш-шай'а би-л-ма:и у нарсани бу

сув билан ҳўллади.

بلغ баллага, يبلغ йубаллиғу, تبليغا табли:ган етказмоқ, хабар бермоқ, билдирмоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у нарсани етказди.

بلغ баллага, يبلغ йубаллиғу, تبليغا табли:ган етказмоқ, хабар бермоқ, билдирмоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у нарсани етказди.

بلغ баллага, يبلغ йубаллиғу, تبليغا табли:ган етказмоқ, хабар бермоқ, билдирмоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у нарсани етказди.

баллала, **بيلل** йубаллилу, **تبليلا** табли:лан нам-ламоқ, ҳўлламоқ: **الشيء بالماء** ~ -и-шай а би-л-ма:'и у нарсани бу сув билан ҳўллади.

بلور биллаврун биллур, оқ гавҳар.

بلوط баллу:тун каштан (ўсимлик номи).

بلور балвара, **ييلور** йубалвиру, **بلورة** балваратан қотирмоқ; сайқалламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай а у нарсани сайқаллади.

بلوي балван 1) мусибат; 2) синаш, текшириш.

بلي балийа, **ييلي** йабла:, **بلي** билан ва **بلا** бала: ан эскирмоқ, тўзмоқ: **الثوب** ~ -с-савбу бу кийим тўзди.

بلا бала: ҳа, майли.

بليل бали:лун салқин нам шамол, шабада.

بنان бана:нун бармоқ учлари; биттаси **بنانة** бана:натун.

بناية бина:йатун қурувчилик.

بنت бинтун қиз (фарзанд); кўплиги **بنات** бана:тун.

بنج банжун банг, қора дори.

بنق бандуқун ер ёнғоқ.

بنقية бундуқиййатун милтиқ; кўплиги **بنادق** бана:диқу.

بنفسج банафсажун бинафша.

بن бунун кофе доналари.

بناء банна: ун бинокор, қурувчи.

بنج баннажа, **يبنج** йубаннижу, **تبنيجا** табни:жан банг (наркоз) ёрдамида ухлатмоқ: **المرريض** ~ -л-марида у беморни банг билан ухлатди.

بني бана:, **ييني** йабни:, **بنيان** банйан ва **بناء** бина: ан ва **بنيات** бунйа:нан 1) бузмоқ: **الدار** ~ -д-дара у уйни бузди; 2) қурмоқ, кўтармоқ: **الدار** ~ у уйни кўтарди.

بنية бунаййатун қизча, қизалоқ.

بهار баҳа:рун баҳор гул.

بهت баҳтун ва **بهتان** бухта:нун бўҳтон, ёлгон.

بهتان бухта:нун **بهت** баҳтун га қ.

بهجة баҳжатун чирой, ҳусн.

بهر баҳара, **بيهر** йабҳару, **بهر** баҳран 1) чарчатмоқ: **الامر فلان** ~ -л-'амру фула:нан бу иш фалончини чарчатди; 2) чарақламоқ: **القمر** ~ -л-қамару ой чарақлади;

3) қўрқитмоқ, чўчитмоқ: **الشيء فلان** ~ -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончини чўчитди; 4) ошиб, босиб ўтмоқ: **المر** ~

-л-мар ату-н-ниса:'а бу хотин ҳуснда хотинларни босиб ўтди; 5) тўлдиримоқ, таратмоқ: **بهورا الشمس** ~

буҳу:рани-ш-шамеу қуёш (ерни) нур билан тўлдириди; мажҳ, ҳарсилламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши (чарчоқдан) ҳарсиллади.

بهلوان баҳлава:нун дорбоа.

بهو баҳвун 1) кенглик; 2) зал; кўплиги **ابهاء** 'аб-ҳа: ун.

بهيج баҳи:жун 1) хурсанд, шод; 2) чиройли.

بهيم баҳи:мун 1) қора; кўплиги **بهيم** буҳмун ва буҳумун; 2) зулмат.

بهيم баҳиййун ялтироқ.

بؤبو бу'бу'ун ўрта, марказ; **العين** ~ -л-'айни кўз қорачиғи.

بور бу:рун ташландиқ ер.

بؤس ба'уса, **يبؤس** йаб'усу, **بؤس** ба'сун кучли, қудратли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кучли бўлди.

بؤس бу'сун 1) фақирлик, бечоралик; 2) машаққат, қийинчилик; кўплиги **ابؤس** аб'усун.

بوق бу:қун карнай (мусиқа асбоби); кўплиги **ابواق** 'абва:қун.

بول бавлун сийдик; кўплиги **ابوال** абва:лун.

بومة бу:матун бойўғли; кўплиги **بوم** бу:мун.

بوب бавваба, **يبوب** йубаввибу, **تبويبا** табви:бан

бобларга ажратмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни бобларга ажратди.

بواب бавва:бун эшикчи, уй қўриқчиси.

بول баввала, **بيول** йубаввилу, **تبويلا** табви:лан сийдирмоқ: **الصفير** ~ -с-сағи:ра у гўдакни сийдирди.

بياض байа:дун оқлик.

بينان байа:нун 1) ҳужжат, исбот; 2) ғасоҳат.

بيت байту:н турар жой, уй; кўплиги **ايبات** 'абйа:тун ва **بيوت** буйу:тун; **البيت العتيق** ал-байту-л-ъати:қу Макка; **الرجل** ~ -р-ражули хотин; **العنكبوت** ~ -л-ъанкабу:ти ўрғимчак ини; **القصيد** ~ -л-қаси:ди қасиданинг энг яхши байтлари; **الله** ~ -лла:ҳи масжид; **المال** ~ -л-ма:ли қадимда мусулмонларнинг хазинаси.

بيداء байда:у саҳро; кўплиги **بيض** би:дун.

بيدر байдарун хирмон, дон, ғалла омбори; кўплиги **بيادر** байа:диру.

بئر би'рун қудуқ; кўплиги **آبار** а:ба:рун.

بيرق байрақун катта байроқ; кўплиги **بيارق** байа:риқу.

بئس ба'нса, **بئس** йаб'асу, **بؤسا** бу'сан камбағал, муҳтож бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши муҳтож бўлди.

بئس би'са қандай ёмон; **هذا الإنسان** ~ ҳаза:-л-

بئس:ну бу одам қандай ёмон!

بيضة байдатун тухум; кўплиги **بيض** байдун.

بيطار байта:рун ветеринар, ҳайвон доктори; кўплиги

بيطرة байа:тиратун.

بيطر байтара, **بيطر** йубайтиру, **بيطرة** байтаратан тузатмоқ, даволамоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у ҳайвонни даволади.

بين байна орасида, ўртасида.

بينما байнама: шу орада, шу аснода.

بين баййна, **بين** йубаййну, **تبيينا** табий:нан 1) баён қилмоқ, тушинтирмоқ, аниқлатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай а

у нарсани тушинтирди; 2) чиқармоқ, нишона қилмоқ; чиқармоқ: **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт барг чиқарди;

القرن ~ -л-қарну бу шох чиқди.

بين баййинун очиқ, равшан.

ت

تأخي таа:хиа:, **يتأخي** йатаа:ха: **تأخيا** ~ таа:хийан ака-ука тутинишмоқ: **الولدان** ~ -л-валада:ни бу икки бола ака-ука тутинишди.

تألف таа:лафа, **يتألف** йатаа:лафу, **تألفا** таа:луфан дўстлашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм дўстлашди.

تأمر таа:мара, **يتأمر** йатаа:мару, **تأمرأ** таа:муран 1) маслаҳатлашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм маслаҳатлашдилар; 2) фитна уюштиришмоқ: **القوم عليه** ~ -л-қавму ғалайҳи бу қавм унга қарши фитна уюштиришди.

تأبط та'аббата, **يتأبط** йата аббат, **تأبطا** та'аббу-тан қўлтиққа олмоқ, қўлтиқламоқ: **التلميذ محفظته** ~ -т-тил-ми:зу миҳфазатаҳу бу ўқувчи портфелини қўлтиқлади.

تأثر та'ассара, **يتأثر** йата ассару, **تأثرا** таа'суран нусха кўчирмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай и у бу нарсдан нусха кўчирди.

تأجل та'ажжала, **يتأجل** йата'ажжалу, **تأجلا** та'ажжу-лан кечиктирилмоқ, муҳлат берилмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу ин кечиктирилди.

تأخر та'аххара, **يتأخر** йата'аххару, **تأخرا** та'аххуран 1) кечиктирилмоқ; 2) бошқа нарсдан кейин келмоқ: **الشيء عن غيره** ~ -ш-шай'у ған ғайриҳи бу нарса бошқа нарсдан кейин келди, яъни кечиктирилди.

تأدب та'аддаба, **يتأدب** йата'аддабу, **تأدبا** та'ад-дубан одобга ўрганмоқ, одобли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши одобли бўлди.

تأذي та'азза:, **يتأذي** йата'азза:, **تأذيا** та'аззийан азият чекмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши азият чекди.

та'ассу- та'ассуفا, йата'ассафу, йатасф га'ассафа, тасф
фан қайғуланмоқ, хасратланмоқ, афсусланмоқ: ~ علي

~ الشئъ бала:-ш-шай'и у бу нарсадан афсусланди.

та'аффафа, йата'аффафу, йатэф та'аффафа, тэф
аффуфан жирканмоқ: ~ به و منه биҳи ва минҳу у ундан
жирканди.

та'аккудан та'аккуدا, йата'аккуду, йатакда та'аккудан
таъкидланмоқ, тасдиқланмоқ, исботланмоқ: ~ الشئъ
-ш-шай' у бу нарса исботланди.

та'аллу- та'аллуفا, йата'аллақу, йаталқ та'аллу-
қан чақнамоқ, ярақламоқ: ~ البرق او الكوكب
-л-барқу 'ави-л-кавқабу бу чақмоқ ёки бу юлдуз ярақлади.

та'аллу- та'аллуفا, йата'алламу, йаталма та'аллу-
ман 1) қийналмоқ, оғринмоқ: ~ المريض
-л-мари:ду бу бемор қийналди; 2) шикоят қилмоқ, ўксимоқ: ~ من فلان
-мин
фула:нин у фалончидан ўксиди.

та'аммара, йата'аммару, йатамра та'аммара, тамр
аммуран амирлик, ҳукмронлик қилмоқ: ~ الرجل على القوم
-р-ражулу ъала:-л-қавми бу киши бу қавмга амирлик қил-
ди.

та'аммала, йата'аммалу, йатамла та'аммала, тамл
аммулан тадбир қилмоқ; қарамоқ, қарамоқ, қараб чиқмоқ:
~ الشئъ -ш-шай'а у нарсани араб чиқди.

та'аннақа, йата'аннақу, йатанқ та'аннақа, танқ
аннуқан 1) хуштаъб, дидли бўлмоқ; ~ الرجل
-р-ражулу бу киши дидли бўлди; 2) эътиборли бўлмоқ: ~ في الشئъ
-фи:
-ш-шай'и у бу нарсада эътиборли бўлди.

та'анний- та'аннийفا, йата'анна:, йатани та'анний-
фан шошмай қилмоқ: ~ في الامر
-фи-л-амри у ишни шошмай қилди.

та'аҳҳаба, йата'аҳҳабу, йатаҳҳа та'аҳҳаба, таҳҳа
ҳубан ҳозирланмоқ: ~ للامر
-ли-л-амри у бу ишга ҳозир-ланди.

та'авву- та'аввуها, йата'авваху, йатаува та'авву-

ҳан хўрсинмоқ: ~ الرجل
-р-ражулу бу киши хўрсинди.

та:ба, йатубу, йатуба та:ба, таб
батан 1) табба қилмоқ; қайтмоқ: ~ الرجل من و عن المعصية
-р-ражу-лу мин ва ъани-л-маъсийати бу киши гуноҳига
тавба қил-ди; 2) кечирмоқ ~ الله على عبده
-л-ла:ҳу ъала
а: ъабдиҳи Аллоҳ бандасини кечирди;

мута:баъатан мута:баъате, йута:биъу, йутабаъа та:баъа, таб
ва 1) давом эттирмоқ: ~ الامر
-л-амра у ишни давом эттирди; ~ الكلام
-л-кала:ма у тўхтамай га-пирди; 2) яхши қилмоқ, бажармоқ; ~ العمل
-л-ъамала у ишни яхши қилди.

та:бу:тун 1) ёғоч сандиқ; 2) тобут. تابوت

та:жун 1) тож; 2) гулчамбар; кўплиги تيجان
ти:жа:нун.

та:жирун савдогар; кўплиги تاجر тужжа:рун.

та:ри:хун тарих. تاريخ

та:сиъун тўққизинчи. تاسع

та:қа, йату:қу, йатуқа та:қа, тақ
қа:нан 1) истамоқ: ~ الشئъ و اليه
-ш-шай'а ва 'илайҳи у бу нарсани жуда истади; 2) интилмоқ: ~ الي الشئъ
-ила:
-ш-шай'и у бу нарсага интилди.

та:ҳа, йата:ҳу, йатаҳҳа та:ҳа, таҳ
ти:ҳан 1) такаббур, бўлмоқ, мағрурланмоқ: ~ الرجل
-р-ражулу бу киши мағ-рурланди; 2) саргардон кезмоқ: ~ تيه في الارض
-ти:ҳан фи:
-л-арди у дунёни саргардон кезди.

таба:ҳаса, йатаба:ҳасу, йатабаҳҳа таба:ҳаса, табаҳҳа
ҳусан баҳслашмоқ: ~ الرجلان
-р-ражула:ни бу икки киши баҳсланди.

таба:дала, йатаба:далу, йатабадал таба:дала, табдал
лан алмашмоқ: ~ الرجلان الشئъ
-р-ражула:ни-ш-шай'а бу икки киши нарса алмашди.

таба:раза, йатаба:разу, йатабарза табарза, табарза
рузан олишмоқ, мусобақалашмоқ: ~ الرجلان
-р-ражула:ни бу икки киши олишди.

تبارك тба:рака, **يتبارك** йатаба:раку, **تباركا** таба:рукан
1) табаррук, қутлуғ бўлмоқ: **الله** ~ алла:ху Аллоҳ табар-
рук бўлди; 2) баракасини сўрамоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и
у бу нарсанинг баракасини сўради.

تباري таба:ра:, **يتباري** йатаба:ра:, **تباريا** таба:рийан
ўзишмоқ, мусобақалашмоқ: **الرجلان** ~ р-ражула:ни бу икки
киши ўзинди.

تباعد таба:ъада, **يتباعد** йатаба:ъаду, **تباعدا** таба:ъудан
узоқлашмоқ, йироқлашмоқ, узоқ, йироқ бўлмоқ: **منه و**
عنه минҳу ва ъанҳу у ундан йироқлашди.

تباغض таба:гада, **يتباغض** йатаба:гаду, **تباغضا** таба:-
гудан ёмон кўришмоқ, нафратланишмоқ: **القوم** ~ л-қавму
бу қавм ёмон кўришдилар.

تباهي таба:ҳа:, **يتباهي** йатаба:ҳа:, **تباهايا** таба:ҳийан
мақтанишмоқ, чиранишмоқ; фахрланишмоқ: **القوم** ~ л-
қавму бу қавм фахрланишди.

تبخر табахтара, **يتبختر** йатабахтару, **تبخترأ** табахтуран
гердаймоқ: **الرجل في مشيه** ~ р-ражулу фи: машийҳи у гер-
дайиб юрди.

تبخر табаххара, **يتبخر** йатабаххару, **تبخرأ** табахху-
ран 1) буғланмоқ: **الماء** ~ л-ма:у бу сув буғланди; 2)
атр сепмоқ, атрланмоқ: **بالبخور** ~ би-л-баху:ри у атрланди.

تبدو табаддада, **يتبدو** йатабаддаду, **تبدوا** табадду
дан таралмоқ, ёйилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса ёйилди.

تبدل табаддала, **يتبدل** йатабаддалу; **تبدلا** табадду-
лан 1) алмаштирилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса алмаш-
тирилди; 2) алмашмоқ: **الشيء و به** ш-шай'а ва биҳи у нар-
сани алмашди.

تبرأ табарра'а, **يتبرأ** йатабарра'у, **تبرؤا** табарру'ан
қутилмоқ: **من كذا** ~ мин каза: у фалон нарсдан қутилди.

تبرج табарража, **تبرجت** табарражат, **تبرج** татабарражу,
تبرجا табарружан 1) зийнатланмоқ, ясанмоқ: **السما** ~
-с-сама:у осмон юлдизлар билан зийнатланди; 2) чирой-

ланмоқ, чиройини кўз-кўз қилмоқ: **المراءة** ~ л-мар'ату бу
хотин чиройини кўз-кўз қилди.

تبرد табаррада, **يتبرد** йатабарраду, **تبردا** табарру-
дан совуқ сувга ювинмоқ: **بالماء** ~ би-л-ма:и у совуқ сувга
ювинди.

تبرع табарраъа, **يتبرع** йатабарраъу, **تبرعا** табар-
руъан ўз ҳолича, ўзи хоҳлаб бермоқ: **بالعطاء** ~ би-л-ъата:и
у совғани ўзи хоҳлаб берди.

تبرك табаррака, **يتبرك** йатабарраку, **تبركا** табарру-
кан табаррук деб билмоқ, ҳисобламоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и
у нарсани табаррук деб билди.

تبسم табассама, **يتبسم** йатабассаму, **تبسما** табас-
суман табассум қилмоқ, унсиз кулмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу
бу киши табассум қилди.

تبضع табаддаъа, **يتبضع** йатабаддаъу, **تبضعا** табаддуъан
1) томчилаб оқмоқ: **العرق** ~ л-ъарақу бу тер томчилаб
оқди; 2) мол йиғиб қўймоқ: **التاجر** ~ т-та:жиру бу савдо-
гар мол йиғиб қўйди.

تبع табиъа, **يتبع** йатбаъу, **تبعأ** табаъан 1) эргаш-
моқ, кетидан юрмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши эрганшди;
2) бўйсинмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши бўйсинди.

تبغ тибғун тамаки.

تبقي таббаққа:, **يتبقي** йатабаққа:, **تبقيأ** табаққийан
1) қолдиришни сақлашни истамоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у
нарсани қолдиришни истади; 2) афзал, устун, ортиқ кў-
рмоқ: **الشيء من الشيء** ~ ш-шай'а мина-ш-шай'и у нарсани
бу нарсдан ортиқ кўрди.

تبلد табаллада, **يتبلد** йатабалладу, **تبلدا** табаллудан
1) аҳмоқлашмоқ, эси насллик қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу
бу киши эси насллик қилди; 2) эсанкирамоқ, эси кетмоқ:
الرجل ~ р-ражулу бу киши эсанкиради; 3) ҳаво алмаш-
тирмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳаво алмаштирди.

تبلغ табаллага, **يتبلغ** йатабаллагу, **تبلغأ** табал-
луған 1) ўзини бирор нарсага эришгандек қилиб кўрсат-
моқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у ўзини бу нарсага эришгандек

қилиб кўрсатди; 2) қониқмоқ, кифояланмоқ: **بكذا** ~ би-каза: у бу нарса билан кифояланди.

تبلىل табаллала, **يتبلىل** йатабаллала, **تبلىل** табаллулан ҳўлланмоқ, нам бўлмоқ: **الثوب** ~ с-савбу бу кийим намланди.

تبىن тибнун сомон; кўллиги **اتبان** 'атба:нун.
تابىنىي табанний-ан ўрил қилиб олмоқ: **يتبىنى** йатабанна:, **تبىنى** табанна:, **تبىنى** ан ўрил қилиб олмоқ: **الصبى** ~ с-сабийна у болани ўрил қилиб олди.

تابىي табавву-ан банд қилмоқ, ўтирмоқ, жойланмоқ: **المكان** ~ л-макана у жойни банд қилди, унга ўтирди.

تابىي табаййана, **يتبىي** йатабаййану, **تابىي** табаййунан 1) очиқ, равшан бўлмоқ, ойдинлашмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса равшан бўлди; 2) аниқлашга интилмоқ: **الامر** ~ л-'амра у ишни аниқлашган интилди.

تابىع тата:баъа, **يتابع** йатабаъат, **تابىع** татата:баъу, **تابىع** тата:буъан кетма-кет, эргашиб келмоқ, кетма-кет бўлмоқ: **ت الامور** ~ ти-л'уму:ру бу ишлар кетма-кет келди.

تابىي тата:ла, **يتابىي** йататала:, **تابىي** тата:лийан эргашиб кетма-кет келмоқ: **ت الامور** ~ ти-л'уму:ру бу ишлар эргашиб келди.

تابىع татаббаъа, **يتبع** йатаббаъу, **تابىع** татаббу-ъан кетма-кетликни талаб қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у бу нарсанинг кетма-кетлигини талаб қилди.

تتمة татимматуи тугаш, тамом бўлиш, ниҳоя.

تتوج татавважа, **يتتوج** йататавважу, **تتوج** татаввужан тож киймоқ: **الامير** ~ л-'ами:ру бу амир тож кийди.

تتاقىل таса:қала, **يتتاقىل** йатаса:қалу, **تتاقىل** таса:қулан 1) судралмоқ, оғринмоқ: **علي الشيء** ~ ъала:-ш-шай'и у бу нарсага судралди; 2) эринмоқ: **عن الشيء** ~ ъани-ш-шай'и у бу нарсдан эринди.

تتسب тасаббата, **يتسب** йатасаббату, **تتسب** тасаб-

бутан ишонч ҳосил қилмоқ: **في الامر** ~ фи:-л-'амри у бу иш хусусида ишонч ҳосил қилди.

تتقق тасаққафа, **يتتقق** йатасаққафу, **تتقق** таълим, тарбия олмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши таълим олди.

تتجادل тажа:дала, **يتجادل** йатажа:далу, **تتجادل** тажа:дулан баҳслашмоқ: **الرجلان في الامر** ~ р-ражула:ни фи:-л-'амри бу икки киши бу иш хусусида баҳслашди.

تتجاذب тажа:заба, **يتجاذب** йатажа:забу, **تتجاذب** тажа:зубан 1) ўзига тортмоқ, талашмоқ: **الرجلان الشيء** ~ р-ражула:ни-ш-шай'а бу икки киши нарсани талашди; 2) чўзишмоқ: **القوم اطراف الحديث** ~ л-қавму 'атра:фа-л-ҳади:си бу қавм гапни чўзишди.

تتجارة тижа:ратун савдо-сотиқ.

تتجاسر тажа:сара, **يتجاسر** йатажа:сру, **تتجاسر** тажа:суран журъат қилмоқ: **عليه** ~ ъалайҳи у журъат қилди.

تتجانس тажа:наса, **يتجانس** йатажа:насу, **تتجانس** тажа:нусан ўхшашмоқ, ўхшаш, бир хил бўлмоқ: **الرجلان** ~ р-гражула:ни бу икки киши ўхшашди.

تتجاهل тажа:ҳала, **يتجاهل** йатажа:ҳалу, **تتجاهل** тажа:ҳулан ўзини гўлликка солмоқ, жаҳолатланмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ўзини гўлликка солди.

تتجاوب тажа:воба, **يتجاوب** йатажа:вабу, **تتجاوب** тажа:ву-бан жавоблашмоқ, товуш беришмоқ: **القوم** ~ л-қавму бу қавм жавоблашдилар.

تتجاوز тажа:вара, **يتجاوز** йатажа:вару, **تتجاوز** тажа:вуран қўшни бўлишмоқ: **القوم** ~ л-қавму бу қавм қўшни бўлишди.

تتجاوز тажа:ваза, **يتجاوز** йатажа:вазу, **تتجاوز** тажа:вузан 1) ўтмоқ, айланиб ўтмоқ: **المكان** ~ л-макана у ерни айланиб ўтди; 2) кечирмоқ: **عن الرجل** ~ ъани-р-ражули у кишини кечирди; 3) кечмоқ: **عن الذنب** ~ ъани-занби у гу ноҳни кечди; 4) исроф қилмоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у нарсани исроф қилди.

تجدد тажаддада, **يتجدد** йатажаддаду, **تجددا** тажад-дудан янги бўлмоқ, янгиланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса янгиланди.

تجارة тажара, **يتجر** йатжару, **تجرا** тажран ва **تجارا** тижара: ратан савдо-сотик, тижорат қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-жулу бу киши тижорат қилди; **في كذا** ~ Фи:каза: у фалон нарса билан савдо қилди.

تجرع тажарраъа, **يتجرع** йатажарраъу, **تجرعا** тажарруъан ютумлаб, қултумлаб ичмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни ютумлаб ичди.

تجسس тажассаса, **يتجسس** йатажассасу, **تجسسا** тажас-сусан пойлаб билиб юрмоқ, жосуслик қилмоқ: **الخبر** ~ -л-хабара у хабарни пойлаб билиб юрди.

تجدد тажаъъада, **يتجدد** йатажаъъаду, **تجددا** тажаъ-ъудан буралмоқ, жингалакланмоқ: **الشعر** ~ -ш-шаъ'ару бу соч жингалакланди.

تجدد тажаллада, **يتجدد** йатажалладу, **تجددا** тажаллу-дан чидамоқ, сабр қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сабр қилди.

تجلى тажалла:, **يتجلى** йатажалла:, **تجليا** тажаллийан очик, ойдин бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ойдин бўлди.

تجمع тажаммаъа, **يتجمع** йатажаммаъу, **تجمعا** тажам-муъан 1) йиғилмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм йиғилди; 2) қўшилмоқ, бирлашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қўшилди.

تجمل тажаммала, **يتجمل** йатажаммалу, **تجملا** тажам-мулан 1) безанмоқ, ясамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ясади; 2) чиройни кўз-кўз қилмоқ, чиройланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чиройланди.

تجهر тажамҳара, **يتجهر** йатажамҳару, **تجهرا** тажамҳу-ран 1) қарши, тескари бўлмоқ: **عليه** ~ ьалайҳи у унга тескари бўлди; 2) йиғилмоқ, тўпланмоқ: **الناس** ~ -н-на:су бу одамлар тўпланди.

تجنب тажаннаба, **يتجنب** йатажаннабу, **تجنبا** тажан-

нубан четлашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсадан четланди.

تجنّد тажаннада, **يتجنّد** йатажаннаду, **تجنّدا** тажаннудам асқар бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши асқар бўлди.

تجهز тажаҳҳаза, **يتجهز** йатаҳажжазу, **تجهزا** тажаҳ-ҳузан ҳозирланмоқ, тайёр бўлмоқ: **للأمر** ~ ли-л-'амри у бу ишга ҳозирланди.

تعاث таҳа:даса, **يتعاث** йатаҳа:дасу, **تعاثا** таҳа:дусан гаплашмоқ, суҳбатлашмоқ: **القوم بالأمر** ~ -л-қавму би-л-'а мри бу қавм бу иш хусусида гаплашдилар.

تعارب таҳа:раба, **يتعارب** йатаҳа:рабу, **تعاربا** таҳа:рубан уришмоқ, уруш қилишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм уришдилар.

تحاسب таҳа:саба, **يتحاسب** йатаҳа:сабу, **تحاسبا** таҳа:субан ҳисоблашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ҳисоблашдилар.

تعاسد таҳа:сада, **يتعاسد** йатаҳа:саду, **تعاسدًا** таҳа:судан ҳисоблашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ҳисоблашдилар.

تعاشى таҳа:шайан, **يتعاشى** йатаҳа:шайан, **تعاشيا** таҳа:шайан 1) четлаб юрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани четлаб юрди; 2) тийинмоқ: **عن الشيء** ~ ьани-ш-шай'и у бу нарсадан тийинди.

تعالف таҳа:лафа, **يتعالف** йатаҳа:лафу, **تعالفا** таҳа:луфан бирлашмоқ, уюшмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм бирлашдилар.

تعامل таҳа:мала, **يتعامل** йатаҳа:малу, **تعاملًا** таҳа:мулан 1) машаққатланмоқ, қийинчилик билан, зўрға қилмоқ: **الشيء وفيه و به** ~ -шай'а ва фи:ҳи ва биҳи у ишни зўрға қилди; 2) сиқштирмоқ, эзмоқ: **على فلان** ~ ьала: Фула:нин у фалончини сиқштирди.

تعامي таҳа:ма:, **يتعامي** йатаҳа:ма:, **تعاميا** таҳа:-мийан сақланмоқ, тийинмоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражулу -ш-шай' бу киши бу нарсадан сақланди.

تعاور таҳа:вара, **يتعاور** йатаҳа:вару, **تعاورا** таҳа:-вуран суҳбатлашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм суҳбатлашдилар.

تعجب таҳаббаба, يتعجب йатаҳаббабу, таҳаббубан севгини кўрсатмоқ, билдирмоқ: إليه ~ илайҳи у унга севгисини билдирди.

تحت тахта остида, тагида.

تعجب таҳажжаба, يتعجب йатаҳажжабу, таҳажжубан ҳижоб ёпинмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши ҳижоб ёпинди.

تعجر таҳажжара, يتعجر йатаҳажжару, таҳажжуран 1) қотмоқ, тошдек қаттиқ бўлмоқ: الشيء ~ ш-шай'у бу нарса тошдек қаттиқ бўлди; 2) зулм қилмоқ, сиқинтирмоқ, эзмоқ; علي فلان ~ ʔала: фула:нин у фалончини сиқинтирди; 3) ҳужра олмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши ҳужра олди.

تحدث таҳаддаса, يتحدث йатаҳаддасу, таҳаддусан гапирмоқ, гапириб бермоқ: الشيء ~ ш-шай'а у нарсани гапириб берди.

تعدي таҳадда:, يتعدي йатаҳадда:, таҳаддийан тараф бўлишга чақирмоқ: الرجل ~ р-ражула у кишини тараф бўлишга чақирди.

تعزب таҳаррара, يتعزب йатаҳаррару, таҳарруран озод, эркин бўлмоқ: الوطن ~ ватану бу ватан эркин бўлди.

تعرشا таҳарраша, يتعرش йатаҳаррашу, таҳаррушан жанжалга қўзгамоқ: به ~ биҳи у уни жанжалга қўзгади.

تعرك таҳаррана, يتعرك йатаҳарраку, таҳаррукан ҳаракатга келмоқ, қимирламоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши қимирлади.

تعري таҳарра:, يتعري йатаҳарра:, таҳаррийан 1) энг яхши, сарасини изламоқ: الشيء ~ ш-шай'а у бу нарсанинг сарасини излади; 2) афзалига интилноқ: في ~ фи: л-ʔамри у бу ишнинг афзалига интилди.

تعزب таҳаззаба, يتعزب йатаҳаззабу, таҳаззубан 1) фирқа бўлмоқ: القوم ~ л-қавму бу қавм фирқа бўлди-

лар; фирқа тарафида турмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши бу фирқанинг тарафида турди.

تعسر таҳассара, يتعسر йатаҳассару, таҳассуран 1) қайгурмоқ, оғринмоқ, қийналмоқ: الرجل علي الشيء ~ р-ражулу ʔала:ш-шай'и бу киши бу нарса тўғрисида қайгурди; 2) тушмоқ, тўкилмоқ: الشعر أو الريش ~ ш-шаъару 'ави р-ри:шу бу соч ёки бу пат тушди; 3) юз очмоқ: المرأة ~ л-мар'ату бу хотин юзини очди.

تعسنا таҳассана, يتعسن йатаҳассану, таҳассунан 1) тузалмоқ, соғаймоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши соғайди; 2) яхши бўлмоқ, тузатилмоқ: الشيء ~ ш-шай'у бу нарса тузатилди.

تعصن таҳассана, يتعصن йатаҳассану, таҳассунан 1) қалъаланмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши қалъаланди; 2) қалъага кириб сақланмоқ: بالعصن ~ би-л-ҳиени у бу қалъага кириб сақланди.

تعضر таҳаддара, يتعضر йатаҳаддару, таҳаддуран маданиятли бўлмоқ: البدوي ~ л-бадавий'у бу саҳройи маданиятли бўлди.

تعطم таҳаттама, يتعطم йатаҳаттаму, таҳаттуман чил-чил синмоқ: الشيء ~ ш-шай'у бу нарса чил-чил бўлди.

تعفة туҳфатун 1) антиқа нарса, музей ашёлари; 2) сова, тортиқ; كعف туҳафун.

تعقق таҳаққақа, يتعقق йатаҳаққақу, таҳаққуқан 1) воқе, содир бўлмоқ, рўй, юз бермоқ: الأمر ~ л-амру бу иш содир бўлди; 2) ҳақиқатни, ростини билмоқ: الأمر ~ л-ʔамра у бу ишнинг ҳақиқатини билди; 3) ишонмоқ, ишонч ҳосил қилмоқ: من الأمر ~ мина-л-ʔамри у бу ишга ишонч ҳосил қилди.

تعكма таҳаккама, يتعكم йатаҳаккаму, таҳаккуман қўлга олмоқ: في الأمر ~ и:л-ʔамри у бу ишни қўлга олди.

تعلي таҳалла:, يتعلي йатаҳалла:, таҳалли-

йан 1) чиранмоқ: بما ليس فيه ~ бима: лайса фи:хи у ўзиди йўқ нарса билан чиранди; 2) мазали, ширин деб топмоқ: شي ~ ш-шай'а у нарсани мазали деб топди; 3) зеб-зийнат тақмоқ: ت المرأة ~ ти-лмар'ату бу хотин зеб-зийнат тақди; 4) ажралиб турмоқ: بالفضيلة ~ би-л-фадилати у фазилат билан ажралиб турди.

тахаммасе, يتعمس йатахаммасе, تخمسا тахаммусан 1) ҳаяжонланмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши ҳаяжонланди; 2) рағбат қилмоқ, завқланмоқ: الرجل للامر ~ р-ражулу ли-л-амри бу киши бу ишга рағбат қилди.

тахаммала, يتحمل йатахаммалу, تحمل тахаммулан 1) чидамоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши чидади; 2) ўзига олмоқ (мас., қийинчиликни): الامر ~ л-амра у ишнинг машаққатини ўзига олди.

таханнана, يتحنن йатаханнана, تحنن таханнуан аямоқ, раҳм қилмоқ: علي غيره ~ аъала: ғайриҳи у би ровни аяди.

тахаввала, يتحول йатаҳаввалу, تحول таҳаввулан кўчмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши кўчди.

тахиййатун 1) салом бериш, олқишлаш; 2) салом, олқиш.

тахаййара, يتحيرا йатаҳаййару, تحيرا таҳаййуран ҳайратда қолмоқ, ҳайратланмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши ҳайратланди.

тахаййаза, يتحيز йатаҳаййазу, تحيز таҳаййузан кўшилмоқ, фикрда бир бўлмоқ: إليه ~ илайҳи у унга кўшилди.

тахасаме, يتخاصم йатаҳасаме, تخصم таҳасуман хусумат қилишмоқ, талашмоқ: القوم ~ л-қавму бу қавм талашдилар.

тахатаба, يتغاطب йатаҳатабу, تغاطب таҳатубан гаплашмоқ, суҳбатлашмоқ: الرجلان ~ р-ражула:ни бу икки киши суҳбатлашди.

тахалафа, يتعالف йатаҳалафу, تعالف таҳалу-

фан тарқалишмоқ, ажралишмоқ: القوم ~ л-қавму бу қавм ажралишдилар.

тахаббата, تغبط таҳаббатат, تتجبط татаҳаб-бату, ~ البلاد 1) фитна юз бермоқ: ~ البلاد ~ л-биладу бу мамлакатда фитна юз берди; 2) бирор нарсани босмоқ: الشي ~ ш-шай'а у нарсани босди; 3) урмоқ: الشيطان فلانا ~ ш-шайта:ну фула:нан фалончини жин урди.

тахарража, يتخرج йатахарражу, تخرج тахарружан ҳунар эгалламоқ, ўрганмоқ: في فن كذا ~ фи:Фанни каза: у фалон ҳунарни эгаллади.

тахассаса, يتخصص йатаҳассасе, تخصص таҳассусан 1) мутаҳассис бўлмоқ: بالشيء ~ би-ш-шай'и у бу нарсага мутаҳассис бўлди; 2) ихтисослашмоқ: في علم كذا ~ фи:Ил-ми каза: у фалон илмда ихтисослашди.

тахарража, يتخرج йатахарражу, تخرج таҳарружан ҳунар эгалламоқ, ўрганмоқ: في فن كذا ~ фи:Фанни каза: у фалон ҳунарни эгаллади.

тахалласа, يتخلص йатаҳалласе, تخلس таҳаллусан 1) қочмоқ; четламоқ: من الشيء ~ мина-ш-шай'и у бу нарсдан қочди, уни четлаб юрди; 2) қутилмоқ, халос бўлмоқ: من الورطة ~ мина-л-вартати у қийинчиликдан қутилди.

тахаллафа, يتخلف йатаҳаллафу, تخلف таҳаллуфан орқада қолмоқ: عن القوم ~ ъани-л-қавми у қавмдан орқада қолди.

тахаллақа, يتعلق йатаҳаллақу, تعلق таҳаллуқан 1) хулққа кирмоқ: الرجل بخلق غيره ~ р-ражулу би-хулқи ғайриҳи бу киши бировнинг хулқига кирди; 2) тўқиб чиқармоқ: ~ القول ~ л-қавла у гапни тўқиб чиқарди.

тахаллала, يتخلل йатаҳаллалу, تخلل таҳаллулан 1) чиқармоқ, тозаламоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши тишлари орасини тозалади, орасидаги нарсаларни чиқарди; 2) орасига кирмоқ, ўртасида бўлмоқ: القوم ~ л-қавма у бу қавмнинг орасига кирди.

тахаллийан **تغليا** йатахалла:, **تغلي** тахалла:, **تغلي** тахаллийан
1) холи бўлмоқ, бўшмоқ: **عن الأمر و منه** ~ бани-л-амри ва
минҳу у бу ишдан бўшади; 2) ўзини бағишламоқ: **للأمر** ~
ли-л-амри у ўзини бу ишга бағишлади.

تغمة тухматун овқат сингмаслик.

таханнусан **تغثا** йатаханнасу, **تغثت** таханнаса, **تغثت**
ингичка гапирмоқ: **في كلامه** ~ фи: кала:миҳи у гашини ин-
гичка гапирди.

тахаввуфан **تغوف** йатахаввафу, **تغوف** тахаввафа, **تغوف**
1) қўрқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қўрқди;
2) хавфсирамоқ, қўрқимсирамоқ: **عليه شيئا** ~ ʔалайҳи
шай ан у бу нарсадан қўрқимсиради.

тахаййулан **تغيل** йатахаййалу, **تغيل** тахаййала, **تغيل**
лаҳуш-шай у бу нарса унинг хаёлига келди.

тада:хулан **تداخلا** йатада:халу, **تداخلا** тада:хала, **تداخل**
1) кирмоқ, суқилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай у бу нарса суқилди;
2) ўхшашмоқ: **ت الأمور** ~ -т-л-уму:ру бу ишлар ўхшашди;
3) пайдо, ҳосил бўлмоқ: **الشك فلانا** ~ ш-шакку фула:нан
фалончида шубҳа пайдо бўлди.

тада:қавму **تدافع** йатада:фаъу, **تدافع** тада:фаъа, **تدافع**
1) итаришмоқ, суришмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу
қавм итаришди; 2) итариб ташламоқ: **القوم الشيء** ~ -л-қавму
-ш-шай'а бу қавм бир-бирининг нарсасини итариб ташлаш-
ди.

тада:виъан **تداويا** йатада:ва:, **تداوي** тада:ва:, **تداوي**
даволанмоқ, дори ичмоқ: **المريض** ~ -л-мари:ду бу бемор
дори ичди.

тадаб-буран **تدبر** йатадаббару, **تدبر** тадаббара, **تدبر**
охирини, оқибатини ўйламоқ, тадбир қилмоқ: **الأمر** ~
~ **الأمر** -л-амра ва фи:ҳи у бу ишнинг оқибатини ўйлади.

тадаж-жужан **تدجج** йатадажжажу, **تدجج** тадажжажжа, **تدجج**
қуролланмоқ: **بالسلاح** ~ би-е-сила:ҳи у қуролланди.

тада-ҳружан **تدحرج** йатадаҳражу, **تدحرج** тадаҳража, **تدحرج**
думаламоқ, думалаб тушмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай у
бу нарса думалаб тушди.

тадах-хулан **تدخل** йатадаххалу, **تدخل** тадаххала, **تدخل**
~ **في الأمور** фи:-л-уму:ри у бу ишларга
аралашди.

тадар-рубан **تدرب** йатадаррабу, **تدرب** тадарраба, **تدرب**
1) машқ қилмоқ, машқ билан шуғулланмоқ: **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши машқ билан шуғулланди; 2) кўникма
ҳосил қилмоқ, эпламоқ: **بالشيء و عليه و فيه** ~ би-шай и ва ʔе
лайҳи ва фи:ҳи у бу нарсага кўникма ҳосил қилди, уни эп
лади.

тадар-ружан **تدرجا** йатадарражу, **تدرج** тадарража, **تدرج**
юра бормоқ: **إلى الشيء** ~ ила:-ш-шай'и у бу нарса-
га қараб юра борди

тадаффу'ан **تدافوا** йатадаффа'у, **تدافوا** тадаффа', **تدافوا**
1) исинмоқ: **بالثوب أو النار** ~ би-е-сабби 'ави-н-на:ри
у кийим билан ёки ўтда исинди; 2) иссиқ кийинмоқ:
~ **الرجل** -р-ражулу бу киши иссиқ кийинди

тадаф-Фуқан **تدقق** йатадаффақу, **تدقق** тадаффақа, **تدقق**
~ **الماء** -л-ма:у бу сув тўлиб оқди.

тадаллулан **تدللا** йатадаллалу, **يتدل** тадаллала, **تدل**
~ **عليه** ʔалайҳи у унга жу-
ръат қилди.

тадал-лийан **تدلي** йатадалла:, **يتدلي** тадалла:, **تدلي**
1) тепадан тушмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса
тепадан тушди; 2) тўкилмоқ: **الثمر من الشجر** ~ -е-самару
мина-ш-шажари бу мева дарахтдан тўкилди.

таданнусан **تدنس** йатаданнасу, **يتدنس** таданнаса, **تدنس**
кирланмоқ: **الثوب** ~ -е-саббу бу кийим қирланди.

тадаҳ-ружан **تدهورا** йатадаҳвару, **يتدهور** тадаҳвара, **تدهور**
1) тушмоқ, тўкилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу
нарса тўкилди; 2) кўпи ўтмоқ: **الليل** ~ -л-лайлу туннинг
кўпи ўтди.

تدینا تا- یتدینن, یتدین تاдайһана, یتدین дайһуна динга кирмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши бу динга кирди.

تذکرہ تذکرә 1) чақирув, хабар қоғози (мас., пул олиш ҳақида); 2) чипта, патта; кўплиги تذاکر таза: киру.

تذکرہ تذکرә یتذکر йатазаккару, یتذکر тазаккара, یتذکر тазаққара эсламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани эслади.

تذلل تا- یتذلل йатазаллалу, یتذلل тазаллала, یتذلل тазаллала тавозуъ қилмоқ, бўйин эгмоқ: فلان لغيره ~ фула: нун лигайриҳи фалончи бировга бўйин эгди.

تذمر تا- یتذمر йатазаммару, یتذمر тазаммара, یتذمر тазаммуран 1) нолимоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши нолиди; 2) дўқ қилмоқ: علي غيره ~ ʔала: ғайриҳи у бировга дўқ қилди.

تذوق تا- یتذوق йатазаввақу, یتذوق тазаввақа, یتذوق тазаввақан тотиб-тотиб кўрмоқ: الطعام ~ -т-таʔа:ма у овқатни тотиб-тотиб кўрди.

تراپ تراپ тура:бун тупроқ: кўплиги اتربة атрибатун.

تراث تراث тура:сун мерос.

تراجعا تا- یتراجعا йатара:жаʔу, یتراجعا тара:жаʔа, یتراجعا тара:жуʔан 1) чекинмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм чекинди; 2) орқага қайтмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса орқага қайтди.

تراخيا تا- یتراخيا йатара:ха:, یتراخيا тара:хиа, یتراخيا тар-хийан 1) сусаймоқ, ивиреимоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши сусайди; 2) тийинмоқ, четланиб юрмоқ: عن الأمر ~ ʔани-л-'амри у бу ишдан тийинди.

تراشقا تا- یتراشقا йатара:шақу, یتراشقا тара:шақу, یتراشقا тара:шуқан ёй ўқи отишмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм ёй отишдилар.

تراضيا تا- یتراضيا йатара:да:, یتراضيا тара:да:, یتراضيا тар-дийан 1) ярашмоқ, келишмоқ: الخصمان ~ -л-хасма:ни

~ القوم الرشيء ~ 2) ризо бўлишмоқ: бу икки рақиб ярашди; 2) ризо бўлишмоқ: ~ -л-қавму-шай'а бу қавм нарсга ризо бўлишди.

ترافعا تا- یترافعا йатара:фаʔу, یترافعا тара:фаʔа, یترافعا тара:фуʔан судлашмоқ: الخصمان إلى الحاكم ~ -л-хасма:ни ила:-л-ха: кими бу икки рақиб судлашди.

تراكام تا- یتراكام йатара:каму, یتراكام тара:кама, یتراكام тара:куман уюлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса уюлди.

تراميا تا- یتراميا йатара:м, یتراميا тара:миан 1) отишмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм отишдилар; 2) тўзимок: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса тўзиди.

ترايبون تا- یترايبون йатараббасу, یترايبون турбатун тупроқ: кўплиги ترب ترايبون.

ترايبوس تا- یترايبوس йатараббасу, یترايبوس тараббусан 1) пойлаб турмоқ, кутиб турмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши пойлаб турди; 2) қолмоқ: في موضعه ~ фи: мавдиъиҳи у ўз жойида қолди; 3) қайтмоқ, воз кечмоқ: الشيء ~ ʔани-ш-шай'и у бу нарсдан қайтди, ундан кечди.

ترايبوس تا- یترايبوس йатараббаʔу, یترايبوس тараббуʔан 1) чордона қуриб ўтирмоқ: الرجل في جلوسه ~ -р-ражу-лу фи: жулу:сиҳи бу киши чордона қуриб ўтирди; 2) ба-ҳорда турмоқ: المكان و به ~ -л-мака:на ва биҳи у бу ерда баҳорда турди.

ترايبون تا- یترايبون йатарабба:, یترايبون тарабба:, یترايبون тарбийан тарбияланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши тарбияланди.

ترجما تا- یترجما йўтаржиму, یترجما таржаматан таржима қилмоқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гапни таржима қилди.

ترجمة تا- یترجمة таржума:нун таржимон; кўплиги ترجمان ترجمان.

ترجمة تا- یترجمة таржаматун 1) таржимайи ҳол, биография; кўплиги تراجم тар:жиму; 2) изоҳ, тушинтириш.

ترجيا تا- یترجيا йатаржжа:, یترجيا таражжийан 1) умид қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани

умид қилди; 2) натижасини кутмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсанинг натижасини кутди.

توج тарахун ғам, қайғу, ташвиш.

تودد тараддада, **يتردد** йатараддаду, **تارادد** га-раддудан 1) кела, бора бермоқ: **إليه** ~ илайҳи у унинг олдига бора берди; 2) иккиланмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-'амри у бу ишда иккиланди; 3) дудуқланмоқ: **في الجواب** ~ фи:-л-жава:би у жавоб беришда дудуқланди.

توس турсун қалқон; кўплиги **اتراس** 'атра:сун.

توشع тарашшаҳа, **يترشع** йатарашшаҳу, **توشع** тарашшуҳан оқмоқ, чиқмоқ: **العرق** ~ -л-ъарақу бу тер оқди.

تورعة туръатун 1) кенг ариқ, канал; 2) денгиз кўл-тиги; кўплиги **تورع** тураъун.

تورعرا тараъраъа, **يتورع** йатараъриъу, **تورعرا** тараъруъан ўсмоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййу бу бола ўсди.

تورفا тарафан, **يترف** йатрафу, **تورفا** тарафан 1) ноз неъматда яшамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ноз неъматда яшади; 2) сувга қонмоқ, суғорилмоқ: **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўтлар сувга қонди.

تورف тарафун ноз-неъматли, обод турмуш,

تورفعا тараффаъа, **يترفع** йатараффаъу, **تورفعا** тараффуъан менсимай рад қилмоқ: **عن الشيء** ~ -ш-шай'и у нарсани менсимай рад қилди.

تورقق тараффақа, **يترقق** йатараффақу, **تورقق** тараффуқан ўртоқлик, дўстлик қилмоқ, меҳрибон бўлмоқ: **به** ~ биҳи у унга дўстлик қилди.

تورفه тараффаҳа, **يترفه** йатараффаҳу, **تورفه** тараффуҳан роҳатда яшамоқ: **الرجل** ~ -р-ра-

жулу бу киши роҳатда яшади.

تورقب тараққаба, **يترقب** йатараққабу, **تورقب** тараққубан кутиб, пойлаб турмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани пойлаб турди.

تورقى тараққа:, **يترقى** йатараққа:, **تورقىا** та-

تزلج раққийан 1) бир ҳолатдан иккинчи бир ҳолатга ўтмоқ, ўзгармоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўзгарди; 2) ўсмоқ, кўтарилмоқ (мас., амалда): **الموظف** ~ -л-муваззифу бу ходим амалда кўтарилди.

تركا таркан қол-дирмоқ: **تارك** тарака, **يترك** йатруку, **تركا** таркан қолдирди.

ترملا тараммала, **تترمل** тараммалу, **ترملا** тараммулан бева қолмоқ: **المراة** ~ -л-мар'ату бу хотин бева қолди.

ترنعا тараннаҳа, **يترنع** йатараннаҳу, **ترنعا** тараннуҳан маст—аласт юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши маст—аласт юрди.

ترهبا тараҳҳаба, **يترهب** йатараҳҳабу, **ترهبا** тараҳҳубан 1) ибодат қилмоқ, сизинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ибодат қилди; 2) ҳужрада ибодат қилмоқ: **الراهب**

-ра:ҳибу бу роҳиб ҳужрасида ибодат қилди; 3) кўр-қитмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончини кўрқитди.

ترويا тарав-вийан 1) ўйлаб, фикр юритиб кўрмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-'амри у бу иш хусусида ўйлаб кўрди; 2) хикоя қилмоқ: **الحديث** ~ -л-ҳади:са у воқеани хикоя қилди.

ترايئا тараййаса, **يتريئ** йатараййасу, **ترايئا** тараййусан чўзмоқ, фурсат кутмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фурсат кутди.

تزاخما таза:ҳама, **يتزاخم** йатаза:ҳаму, **تزاخما** таза:ҳуман ёпирилишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ёпирилишдилар.

تزعما тазаъама, **يتزعم** йатазаъаму, **تزعما** тазаъуман бошқармоқ, бош бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу қавмаҳу бу киши қавмига бош бўлди.

تزلزل татазал-залу, **تزلزلت** тазалзала, **تزلزلت** тазалзала, **تزلزلت** тазалзулан қимирламоқ: **الأرض** ~ -л-арду бу ер қимирлади.

تزلجا та-талажа, **يتزلج** йатазалажу, **تزلجا** та-

заллужан сирпанмоқ, учмоқ: **علي الماء** ~ ʔала:-л-ма:'и у чанги билан сувда учди.

تزهده тазаҳҳада, **يتزهده** йатазаҳҳаду, **تزهدا** тазаҳҳудан ибодат қилмоқ, сизинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ибодат қилди.

تزوج тазаважа, **يتزوج** йатазаважау, **تزوجا** тазаважжан уйланмоқ, хотин олмоқ: **الرجل امرأة وبها** ~ -р-ражулу-мра'атан ва биҳа: бу киши хотин олди.

تزوجوا тазававада, **يتزوجوا** йатазававаду, **تزوجوا** тазававудан жамғаринмоқ, озиқланмоқ, озиқ йиғиб қўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши озиқ йиғиб қўйди.

تزين тазаийана, **يتزين** йатазаийану, **تزين** тазаийанан, **تزين** та-заййунан безанмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши безанди.

تسأل таса:'ала, **يتسأل** йатаса:'алу, **تسأولا** таса:улан саволлашмоқ, сўрашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм саволлашдилар.

تسابقا таса:қата, **يتسابق** йатаса:бақу, **تسابقا** таса:буқан ўзишмоқ, мусобақалашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм мусобақалашди.

تساقط таса:қата, **يتساقط** йатаса:қату, **تساقط** таса:қутан тўкилмоқ, сочилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўкилди.

تسامح таса:маҳа, **يتسامح** йатаса:маҳу, **تسامحا** таса:муҳан ён босмоқ: **في كذا** ~ фи:каза: у фалон нарсада ён босди.

تساهل таса:ҳала, **يتساهل** йатаса:ҳалу, **تساهلا** таса:ҳулан 1) енгиллашмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш енгиллашди; 2) ён босмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ён босди.

تساوي таса:ва:, **يتساوي** йатаса:ва:, **تساويا** таса:вийан тенглашмоқ, ўхшашмоқ: **الرجلان في كذا** ~ -р-ражула:ни фи:каза: бу икки киши фалон нарсада тенглашди.

تسببا тасаббаба, **يتسبب** йатасаббабу, **تسببا** та-

саббубан 1) сабабини, йўлини қилмоқ: **به إليه** ~ биҳи 'илайҳи у бунинг йўлини қилди; 2) сабаб бўлмоқ: **بالامر** ~ би-л-'амри у бу ишга сабаб бўлди; 3) сабабини сўрамоқ: **الرجل بالامر** ~ -р-ражулу би:-л-'амри бу киши ишнинг сабабини сўради.

تسترا тасаттару, **يتسترا** йатасаттару, **تسترا** тасаттуран ёпинмоқ: **الرجل بالثوب** ~ -р-ражулу би-с-сабби бу киши кийим билан ёпинди.

تسربا тасарраба, **يتسرب** йатасаррабу, **تسربا** саррубан 1) сизиб оқмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув сизиб чиқди; 2) эргашмоқ: **القوم في الطريق** ~ -л-қавму фи:-т-тари:

қи бу қавм йўлда эргашдилар, бирин кетин юришдилар; 3) яширинча кирмоқ: **الجاسوس في البلد** ~ -л-жа:су:су фи:-л-балади бу жосус бу мамлакатга яширинча кирди.

تسرع тасарраъа, **يتسرع** йатасарраъу, **تسرع** сарруъан шошилмоқ: **إلى الأمر** ~ 'ила:-л-'амри у бу ишга шошилди.

تسع тусъун тўққиздан бир бўлак.

تسعة тисъатун тўққиз.

تسعون тисъу:на тўқсон.

تسكنا тасаккана, **يتسكن** йатасаккану, **تسكنا** тасаккунан 1) ором топмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ором топди; 2) мискин бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши мискин бўлди.

تسلسلا тасалсала, **يتسلسل** йатасалсалу, **تسلسلا** тасалсулан 1) силсила бўлиб, боғланиб келмоқ, кетма-кет келмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса силсиса бўлиб келди; 2) оқиб келмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув оқиб келди.

تسلعا тасаллаҳа, **يتسلح** йатасаллаҳу, **تسلعا** тасаллуҳан қуролланмоқ: **الرجل** ~ -р-раажулу бу киши қуролланди.

تسلطا тасаллата, **يتسلط** йатасаллату, **تسلطا** тасаллутан ҳукмронлик қилмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унинг устидан ҳукмронлик қилди.

تسلقا тасаллақа, **يتسلق** йатасаллақу, **تسلقا** та-

тасалдуқан чиқмоқ, кўтарилмоқ: الجدار و عليه ~ -л-жида:
ра ва ʔалайхи у деворга чиқди.

تسلما, يتسلم, تاساللاما, تسلم
тасаллума олмоқ, қўлга киритмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у
нарсани қўлга киритди.

تسل, يتسلى, تاساللا, تسلي
тасалла, تسليا, تاسالليان 1) таскин топмоқ, тинч-
ланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши таскин тонди;
2) кетмоқ, тугамоқ, йўқ бўлмоқ: عنه الهم ~ -ʔанху-л-хамму
унинг ташвиши тугади.

تسنيا, يتسني, تاساننا, تسني
тасаннийан 1) тайёр бўлмоқ: الامر ~ -л-'амру бу иш
тайёр бўлди; 2) муяссар бўлмоқ, қила олмоқ: الرجل ~

-р-ражулу бу киши ишни қила олди.

تسهلا, يتسهل, تاساخخالا, تسهل
тасаххулан осонлашмоқ, енгиллашмоқ; الامر ~ -л-'амру
бу иш енгиллашди.

تسولا, يتسول, تاساххала, تسول
тасавулан хайрчилик қилмоқ, садақа сўрамоқ: الرجل ~
-р-ражулу бу киши хайрчилик қилди.

تشاؤما, يتشام, تاشا:ама, تشام
таша:уман ёмон қарамоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши бу
нар саларга ёмон қаради.

تشابك, تشابك, تاشа:бака, تشابكت, تاشа:бакат,
таташа:баку, تشابكا, تاشа:букан аралашиб, қўшили-
шиб кетмоқ: الامور ~ -л-'уму:ру бу ишлар аралашиб
кетди.

تشابه, تشابه, تاشа:баҳа, تشابه, يتشابه, تاشа:баҳу,
таша:буҳан ўхшашмоқ: الشيطان ~ -ш-шай'а:ни бу икки
нарсанга ўхшашиди.

تشاجرا, يتشاجر, تاشа:жара, تشاجر
таша:журан уришмоқ, хусумат қилишмоқ, тебалашмоқ:
القوم ~ -л-қавму бу қавм тебалашди.

تشارك, تشارك, تاشа:рака, يتشارك, تاشа:раку,

таша:рукан шерик бўлишмоқ, шериклашмоқ: الرجلان ~ -р-
ражула:ни бу икки киши шерик бўлишиди.

تشاورا, يتشاور, تاشа:вара, يتشاور
таша:вуран кенгашмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм кенгаш-
дилар.

تشبها, تشبث, تاشаббаса, يتشبث, تاشаббасу,
ташаббусан 1) маҳкам ушламоқ: بالنسيء ~ би-ш-шай'и у
нарсани маҳкам ушлади; 2) қаттиқ турмоқ: براءة ~ би-
ра'ийи у фикрида қаттиқ турди.

تشبكا, تشبك, تашаббака, يتشبك, تашаббаку,
ташаббукан мужмаллашмоқ, чалкашмоқ: الكلام ~ -л-кала:
му бу гап мужмаллашди.

تشبها, تشبه, تашаббаҳа, يتشبه, تашаббаҳу,
ташаббуҳан ўхшамоқ, тақлид қилмоқ: بغيره ~ -би-гай-
рихи у бировга тақлид қилди.

تشجعا, يتشجع, تашажжаʔа, يتشجع, تашажжаʔу,
ташаажжуʔан 1) кучланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу ки-
ши кучланди; 2) шижоат кўрсатмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
бу киши шижоат кўрсатди.

تشددا, تشدد, تашаддада, يتشدد, تашаддаду,
ташаддудан қаттиқ турмоқ: في الامر ~ фи:-л-'амри у бу
ишда қаттиқ турди.

تشردا, يتشرد, تашаррада, يتشرد, تашарраду,
ташаррудан 1) ёйилмоқ, тарқалмоқ: القوم في الارض ~ -л-
қавму фи:-л-'арди бу қавм ер юзига тарқалди; 2) дайди-
моқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм дайдиди.

تشرفا, يتشرف, تашаррафа, يتشرف, تашаррафу,
ташарруфан 1) шараф, обрў қозонмоқ: الرجل ~ -р-ражулу.
бу киши обрў қозонди; 2) орзиқмоқ: للشئ ~ ли-ш-шай'и
у нарсани орзиқди; 3) обрўли бўлмоқ: البناء ~ -л-бан-
на: 'у бу бинокор обрўли бўлди.

تشرين, تاشرين:ну, الاول ~ -л-'аввали октябрь;
-с-са:ни: ноябрь; кўплиги تشارين, таша:ри:нў.

تشققا, يتشقق, تашаққақа, يتشقق, تашаққаку,

ташаққуқан ёрилмоқ, дарз кетмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса дарз кетди.

تشكلا йаташаққалу, **يتشكل** ташаққала, **تشكل** ташаққулан 1) шақлланмоқ, шақлга кирмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса шақлланди; 2) ташкил топмоқ, тузилмоқ: **الوزارة** ~ -л-виза:рату бу вазирлик тузилди.

تشكيا ташаққа:, **يتشكي** йаташаққа:, **تشكي** ташаққийан 1) шикоят қилмоқ: **إليه** ~ илай'хи у унга шикоят қилди; 2) оғринмоқ, оғриқ сезмоқ: **من عضو من أعضائه** ~ сезмоқ: мин б'удвин мин аъда: и'хи оғриқ сезд.

تشمسا йатаса:хабу, **يتشمس** ташаммаса, **تشمس** ташаммусан қуёшга ўтирмоқ, қуёшга тобланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қуёшга тобланди.

تشوقا йаташаввақу, **يتشوق** ташаввақа, **تشوق** ташаввуқан, 1) дўстлашмоқ, ўртоқлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шавқланди; 2) жуда истамоқ, интилмоқ: **إلى الشيء** ~ ила:-ш-шай'и у бу нарсага жуда интилди.

تشوها йаташаммасу, **يتشوه** ташавваҳа, **تشوه** ташаввуҳан хунуклашмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса хунуклашди.

تصاحبا йатаса:хабу, **يتصاحب** таса:хаба, **تصاحب** таса:хубан 1) шавқланмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши ўртоқлашди; 2) ҳамроҳлашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ҳамроҳлашди.

تصادقا йатаса:дақу, **يتصادق** таса:дақа, **تصادق** таса:дуқан дўстлашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши дўстлашди.

تصارع йатаса:раъу, **يتصارع** таса:раъа, **تصارع** таса:руъан беллашмоқ, курашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши курашди.

تصافحا йатаса:фаҳу, **يتصافح** таса:фаҳа, **تصافح** таатса:фуҳан қўл сиқинмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши қўл сиқинди.

تاسا: йатаса:фа:, **يتصافي** таса:фа:, **تصافي** таса:фа:фийан самимийланмоқ, ихлос қўйинмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм самимийлашдилар.

تاصالعا йатаса:лаҳу, **يتصالح** таса:лаҳа, **تصالح** таса:луҳан ярашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши ярашди.

تاسببانا йатасаббабу, **يتسبب** тасаббаба, **تسبب** тасаббубан 1) юқоридан тушмоқ, тўкилмоқ, қўйилмоқ: **الماء** ~ -л-ма'у бу сув юқоридан тушди; 2) жиққа бўлмоқ, ботмоқ: **وجهه عرقا** ~ важҳуҳу б'арақан унинг юзи терга ботди.

تصبعا йатасаббаҳу, **يتصبغ** тасаббаҳа, **تصبغ** тасаббуҳан 1) таом пишгунча бироз еб олмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши таом пишгунча бироз еб олди; 2) тонгда учратмоқ: **بغيره** ~ би-гайриҳи у бировни тонгда учратди.

تصادرا йатасаддару, **يتصدر** тасаддара, **تصدر** тасаддуран 1) мажлисининг тўрида ўтирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши мажлисининг тўрида ўтирди; 2) бошчилик, раҳбарлик қилмоқ: **الزعيم** ~ -з-заъи:му бу оқсоқол қавмига бошчилик қилди.

تصدق йатасаддақу, **يتصدق** тасаддақа, **تصدق** тасаддуқан садақа, хайр бермоқ: **عليه** ~ б'алай'хи у унга хайр берди.

تصديا йатасадда:, **يتصدي** тасадда:, **تصدي** тасаддийан аралашмоқ, қўшилмоқ: **شيء** ~ -ли-ш-шай'и у бу нарсага аралашди.

تصرفا йатасаррафу, **يتصرف** тасаррафа, **تصرف** тасарруфан 1) сохталик, қаллоблик қилмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-амри у бу ишда қаллоблик қилди; 2) ўзгармоқ: **الأحوال** ~ -л-аҳва:лу бу аҳвол ўзгарди.

تصافحا йатасаффаҳу, **يتصافح** тасаффаҳа, **تصافح** тасаффуҳан 1) варақламоқ: **الكتاب** ~ -л-кита-ба у китобни варақлади; 2) синчиклаб, диққат билан қарамоқ (бирор

нарса ёки кишини таниш ёки билиш учун); **القوم** ~ -л-
қавма у бу қавмга диққат билан қаради.

تصلب тасаллаба, **يتصلب** йатасаллабу, **تصلبا** та-
саллубан 1) чайир, қаттиқ бўлмоқ, **الرجل** ~ -р-ражулу бу
киши чайир бўлди; 2) қаттиқ турмоқ; **في رايه** ~ фи: ра'
ийҳи у фикрида қаттиқ турди.

تصور тасаввара, **يتصور** йатасаввару, **تصورا** тасаввуран
тасаввур қилмоқ, кўз олдига келтирмоқ; **الشيء** ~

-ш-шай'а у нарсани кўз олдига келдирди.

تصيد тасаййада, **يتصيد** йатасаййаду, **تصيدا** та-
саййудан 1) овга чиқмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
овга чиқди; 2) овламоқ; **الصيد** ~ -с-сайда у овни овлади.

تضاعف тада:ъафа, **يتضاعف** йатада:ъафу, **تضاعفا** та-
да:ъуфан икки баробар бўлмоқ, ортмоқ; **الشيء** ~ -ш-
шай'у бу нарса икки баробар бўлди.

تضايق тада:йақа, **يتضايق** йатада:йақу, **تضايقا** та-
да:йуқан 1) сиқилмоқ; **به الامر و عليه** ~ би-ҳи-л-'амру ва
ъалайҳи у бу ишдан сиқилди; 2) сиқилишмоқ; **القوم** ~
-л-қавму бу қавм сиқилишди.

تضرر тадаррара, **يتضرر** йатадаррару, **تضررا** та-
дарруран шикастланмоқ; **به او منه** ~ биҳи'ав минҳу у бу
варсадан шикастланди.

تضرع тадарраъа, **يتضرع** йатадарраъу, **تضرعا** та-
дарруъан 1) ўхшашимоқ; **الشيطان** ~ -ш-шай'а:ни бу икки
нарса ўхшашиди; 2) ёлбормоқ, ўтинмоқ; **إلى الله** ~ 'ила:-л-
ла:ҳи у Аллоҳга ёлборди.

تضعف тадаъдаъа, **يتضعف** йатадаъдаъу, **تضعفا** та-
даъдуъан 1) ориқламоқ; **جسمه** ~ жисмуҳу унинг
гавдаси ориқлади; 2) камаймоқ, озаймоқ; **ماله** ~ ма:
луҳу унинг моли озайди; 3) чўктирмоқ; **به الدهر** ~ биҳи-д-
дахру бу замона уни чўктирди.

تداول тата:вала, **يتداول** йатата:валу, **تداولا** та-
тата:вулан 1) (узокдаги нарсани кўриш учун) чўзилмоқ;
الرجل ~ -р-ражулу бу киши чўзилди; 2) қарши бўлиш-

моқ, тескарилашмоқ; **علي غيره** ~ ъала: гайриҳи у биров
билан тескариланди; 3) чўзилиб ўзини повча, баланд бўйли
қилиб кўрсатмоқ; **الفتي** ~ -л-фата: бу ўспирин чўзи-
либ ўзини баланд бўйли қилиб кўрсатди; 4) узун бўлмоқ;
عليه العمر ~ ъалайҳи-л-ъумуру унинг умри узун
бўлди.

تطير тата:йара, **يتطير** йатата:йару, **تطيرا** та-
тата:йуран 1) тўзимок, сочилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу
нарса сочилди; 2) ёйилмоқ, тарқамок; **السحاب في السماء** ~
-с-саҳа:бу фи:с-сама:'н бу булут осмонда ёйилди.

تطيب татаббаба, **يتطيب** йататаббабу, **تطيبا** та-
татаббубан 1) билмай табиблик қилмоқ; **الرجل** ~ -р-ра-
жулу бу киши билмай табиблик қилди; 2) даволанмоқ;
الرجل ~ -р-ражулу бу киши даволанди.

تطرف татаррафа, **يتطرف** йататаррафу, **تطرفا** та-
татарруфан янги, қизиқарли деб ҳисобламоқ; **الشيء** ~
-ш-шай'а у бу нарсани қизиқарли деб ҳисоблади.

تطرق татаррақа, **يتطرق** йататаррақу, **تطرقا** та-
тарруқан йўл топмоқ, илож топмоқ, илож қилмоқ; **إلى** ~
'ила:-л-'амри у бу ишга йўл топди.

تطلب таталлаба, **يتطلب** йататаллабу, **تطلبا** та-
таталлубан 1) талаб қилмоқ, сўрамоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани талаб қилди; 2) муҳтожлик, талаб бўлмоқ;
الامر كذا ~ -л-'амру каза: бу иш фалон нарсага талаб
бўлди.

تطلعا таталлаъа, **يتطلع** йататаллаъу, **تطلعا** та-
таталлуъан 1) карамоқ, кўз тикмоқ; **إلى الشيء** ~ 'ила-ш-
шай'и у бу нарсага қаради; **إلى قومه** ~ 'ила: қуду:миҳи
у унинг келишига кўз тикди; 2) синчиклаб қарамоқ, бил-
моқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани синчиклаб қаради.

تطهر татаҳҳара, **يتطهر** йататаҳҳару, **تطهرا** та-
татаҳҳуран 1) тозаланмоқ, ювинмоқ, **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши ювинди; 2) покланмоқ; **نفس الرجل** ~ нафсу-р-ражул
бу кишининг нафси покланди.

تطورا татаввара, يتطور татаввара, تطور татаввара, تطور
татаввуран аста ўзгармоқ, ўсмоқ: ~ الشىء -ш-шай'у бу
нарса аста ўзгарди.

تطوعا татавваъа, ينطوع йататавваъу, تطوعا та-
таввуъан 1) ўзича, ўзи хоҳлаб қилмоқ: ~ بالشىء би-ш-
шай'и у ишни ўзи хоҳлаб қилди; 2) давом қилдиришни
хоҳламоқ: ~ الشىء وله -ш-шай'а ва лаҳу у нарсани давом
қилдиришни хоҳлади; 3) ихтиёр қилмоқ: ~ للجندية ли-
л-жундиййати у аскарликни ихтиёр қилди; 3) ўз ихтиёри
билан қилмоқ: ~ الشىء -ш-шай'а у нарсани ўз ихтиёри
билан қилди.

تطيبا татаййаба, يتطيب йататаййабу, تطيبا
татаййубан ҳидланмоқ, атирланмоқ: ~ بالطيب би-т-ти:би
у яхши ис билан ҳидланди.

تظاهر تظاهرا, يتظاهر йатаза:ҳару, تظاهر та-
за:ҳуран 1) кўрсатмоқ, намоён қилмоқ: ~ بالشىء би-ш-
шай'и у нарсани намоён қилди; 2) кўмаклашмоқ: ~ القوم
-л-қавму бу қавм кўмаклашди; 3) намоёншга чиқмоқ:
~ الناس -н-на:су бу одамлар намоёншга чиқдилар.

تعاتب таъа:таба, يتعاتب йатаъа:табу, تعاتب таъа:
тубан гиналашмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм гиналаш-
дилар.

تعادل таъа:дулун баробарлик, тенглик.
تعارف таъа:рафа, يتعارف йатаъа:рафу, تعارف таъа:
руфан билишмоқ, танишмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм
танишди.

تعارك таъа:рака, يتعارك йатаъа:раку, تعارك таъа:
рукан уришмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм уришди.

تعاطي таъа:та:, يتعاطي йатаъа:та:, تعاطي таъа:
тийан 1) оёқ учида туриб қўл чўзмоқ: ~ الرجل -р-ра-
жулу бу киши оёқ учида туриб қўл чўзди; 2) олиб бор-
моқ: ~ الامر -л-амра у ишни олиб борди.

تعاقب таъа:қаба, يتعاقب йатаъа:қабу, تعاقب таъа:
кубан 1) эргашмоқ, кетма-кет бўлишмоқ: ~ الشىئان -ш-
шай'а:ни бу икки нарса эргашди; 2) навбатлашмоқ:

~ القوم في الشىء -л-қавму фи:ш-шай'и бу
қавм бу нарсада навбатлашди.

تعاقدا таъа:қада, يتعاهد йатаъа:қаду, تعاقدا таъа:
қудан аҳдлашмоқ (ҳужжат орқали): ~ القوم -л-қавму
бу қавм аҳдлашди.

تعاليا таъа:ла:, يتعالي йатаъа:ла:, تعاليا таъа:
лийан 1) юксалмоқ: ~ الوضع -л-вади:ъу бу оми юксалди;
2) такаббурлик қилмоқ, ғурурланмоқ: ~ الرجل -р-ражулу
бу киши ғурурланди.

تعاملتا таъа:мала, يتعامل йатаъ:малу, تعاملتا таъа:
мулан муомала қилишмоқ, ишни юргизишмоқ: ~ الرجلان
-р-ражула:ни бу икки киши ишни юргизишди.

تعانقا таъа:нақа, يتعانق йатаъа:нақу, تعانقا таъа:
пуқан қучоқлашмоқ: ~ الاخوان -л-'ахава:ни бу биродарлар
қучоқлашди.

تعاهدا таъа:ҳада, يتعاهد йатаъа:ҳаду, تعاهدا таъа:
ҳудан аҳдлашмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм аҳдлашди.

تعاونتا таъа:вана, يتعاون йатаъа:вану, تعاونتا таъа:
вунан кўмаклашмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм кўмак-
лашди.

تعبا таъабан, يتعب йағъабу, تعب таъиба, تعب
1) чарчамоқ, толиқмоқ; 2) машаққат, захмат чекмоқ:
~ الرجل -р-ражулу бу киши чарчади.

تعبت таъабун 1) чарчаш, толиқиш; чарчоқ; 2) ма-
шаққат.

تعجبا таъажжаба, يتعجب йатаъажжабу, تعجبا таъажжубан
ажабланмоқ; ~ من الشىء мина-ш-шай'и у бу
нарсадан ажабланди.

تعجرفا таъажрафа, يتعجرف йатаъажрафу, تعجرفа таъажруфан
такаббурланмоқ, ўзини катта тутиб ёқмаган-
ни қилмоқ; ~ الرجل على القوم -р-ражулу таъа-л-
қавми бу киши бу қавм олдида ўзини каатта тутиб улар-
га ёқмагани қилди.

تعهدا таъадда, يتعدد йатаъаддаду, تعهدا таъад-
дудан 1) санамоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм санашиди-

лар; 2) кўнаймоқ, опмоқ, ортмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса кўпайди.

تعدى таъадда:, **يتعدى** йатаъда:, **تعدى** таъаддийан 1) эзмоқ, зулм қилмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унга зулм қилди; 2) ошиб, четлаб ўтмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ошиб ўтди.

تعدى таъаззара, **يتعدى** йатаъззару, **تعدى** таъаззуран қийин, мушқил бўлмоқ: **عليه الأمر** ~ ʔалайҳи-л-'амру бу иш унга мушқил бўлди.

تعرب таъарраба, **يتعرب** йатаъаррабу, **تعربا** таъаррубан 1) арабга ўхшамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши арабга ўхшади; 2) арабчага олинмоқ, арабийлашмоқ: **اللغات** ~ -л-луға:ту бу сўзлар арабийлашди.

تعرض таъаррада, **يتعرض** йатаъарраду, **تعرضاً** таъаррудан нишон бўлмоқ: **الرجل للشيء** ~ -р-ражулу ли-ш-шай'и бу киши бу нарсага нишон бўлди.

تعرف таъаррафа, **يتعرف** йатаъаррафу, **تعرفاً** таъарруфан 1) танишмоқ: **بفلان** ~ би-фула:нин у фалончи билан танишди; 2) суриштирмоқ, билиб олмоқ: **ما عنده** ~ ма: ʔиндаху у уни суриштирди; 3) танимоқ: **إليه** ~ ҳи у уни таниди; 4) аниқ ҳолатда бўлмоқ: **الاسم** ~ -л-'исму бу исм аниқ ҳолатда бўлди.

تعري таъарра:, **يتعري** йатаъарра:, **تعرياً** таъаррийан 1) яланғочланмоқ, ечинмоқ, ечмоқ: **من ثيابه** ~ мин сийа:биҳи у кийимини ечди; 2) қутилмоқ, бўшамоқ: **من الأمر** ~ мина-л-'амри у бу ишдан қутилди.

تعزى таъазза:, **يتعزى** йатаъазза:, **تعزياً** таъаззийан сабрланмоқ; кўникмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сабрланди:

تعسر таъассара, **يتعسر** йатаъассару, **تعسراً** таъассуран мушқил, қийин бўлмоқ: **الأمر عليه** ~ -л-'амру ʔалайҳи бу иш унга мушқил бўлди.

تعشى таъашша:, **يتعشى** йатаъашша:, **تعشياً** таъашшийан кечки таом емоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кечки таомни ёди.

تعصب таъассаба, **يتعصب** йатаъассабу, **تعصباً** таъассубан 1) ён босмоқ, ёрдам бермоқ: **لفلان و معه** ~ -ли-фула:нин ва маъху у фаланчига ён босди; 2) қарши турмоқ, курашмоқ: **علي فلان** ~ ʔала: фула:нин у фалончига қарши турди; 3) асабийлашмоқ; **الرجل** -р-ражулу бу киши асабийлашди; 4) (ярага, бошга) рўмол боғламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бошга рўмол боғлади.

تعطر таъаттара, **يتعطر** йатаъаттару, **تعطراً** таъаттуран атрланмоқ, хуш ҳидланмоқ: **بالطيب** ~ би-т-ти:би у яхши ҳид билан атрланди.

تعطل таъаттала, **يتعطل** йатаъатталу, **تعطلا** таъаттулан 1) ишсиз, юмушсиз қолмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши юмушсиз қолди; 2) тўхтамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўхтади.

تعقد таъаққада, **يتعقد** йатаъаққаду, **تعقداً** таъаққудан 1) қийинлашмоқ, ишқаллашмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш ишқаллашди; 2) уюмланмоқ: **الرمل** ~ -р-рамлу бу тош уюмланди.

تعكز таъакказу, **يتعكز** йатаъакказу, **تعكزاً** таъаккузан суянмоқ, таянмоқ: **علي العكازة** ~ ʔала:-л-'ъукка:зати у бу қўлтиқ таёққа суянди.

تعلق таъаллақа, **يتعلق** йатаъаллақу, **تعلقاً** таъаллуқан 1) мойил бўлмоқ, кўнгил қўймоқ: **الشيء و به** ~ -ш-шай'а ва биҳи у бу нарсага кўнгил қўйди; 2) илинмоқ: **الشوك بالنوب** ~ -ш-шавку би-с-савби бу тикан бу кийимга илинди.

تعلم таъаллама, **يتعلم** йатаъалламу, **تعلماً** таъаллуман билмоқ, ўрганмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру у ишни ўрганди.

تعهد таъаммада, **يتعهد** йатаъаммаду, **تعهداً** таъаммудан қасдан, атайлаб қилмоқ: **الشيء** ~ у нарсани атайлаб қилди.

تعقق таъаммақа, **يتعقق** йатаъаммақу, **تعققاً** таъаммуқан теравллаштирмоқ, чуқурлаштирмоқ: **في البحث** ~ -фи:-л-баҳси у изланишни теравллаштирди.

таъаммама, **يتعمم** йатаъаммаму, **تعمم** таъаммуман 1) салла киймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши салла кийди; 2) амаки қилиб олмоқ: **فلان** ~ фула:фан у фалончини амаки қилиб олди.

таъаҳҳада, **يتعهد** йатаъаҳҳалу, **تعهد** таъаҳҳудан 1) бўйнига, ўзига олмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у ишни бўйнига олди; 2) қайгурмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарса учун қайгурди.

таъаввада, **يتعود** йатаъавваду, **تعود** таъаввудан 1) одатланмоқ, ўрганиб қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а бу нарсага ўрганиб қолди; 2) ўзига одат қилиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўзига одат қилиб олди.

таға:да:, **يتغاضي** йатаға:да:, **تغاضيا** таға: дийан 1) билиб билмасга, кўриб кўрмасга олмоқ: **عنه** ~ таъанху у уни билиб билмасга олди; 2) кўзни юммоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кўзни юмди.

тағада:, **يتغدي** йатағада:, **تغدي** тағада: дийан тушлик емоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тушлик еди.

тағаза:, **يتغذي** йатағаза:, **تغذيا** тағаза: зийан овқатланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши овқатланди.

тағарраба, **يتغرب** йатағаррабу, **تغرب** тағаррубан гурбатда бўлмоқ, ватандан узоқлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши гурбатда бўлди.

тағаззала, **يتغزل** йатағаззалу, **تغزلا** тағаззулан (аёл ҳақида) шеър ёзмоқ, мақтаб шеър ёзмоқ, (аёлни) қуйлаб ёзмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ата у аёлни қуйлаб ёзди.

тағтараса, **يتغطرس** йатағтарису, **تغطرسا** тағтарусан гердаймоқ, катталанмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши гердайди.

тағатта:, **يتغطى** йатағатта:, **تغطيا** тағат-

тийан ёпинмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарса билан ёпинди.

тағалғала, **يتغلغل** йатағалғалу, **تغلغلا** тағалғулан 1) тез, шиддат билан кирмоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у бу нарсага шиддат билан кирди; 2) сингмоқ, ёйилмоқ: **الماء في الشجرة** ~ -л-ма:'у фи:-ш-шажарати бу сув дарахтга сингди.

тағаллаба, **يتغلب** йатағаллабу, **تغلبا** тағаллубан эгалламоқ, қўлга киритмоқ: **علي الشيء** ~ та:-ш-шай'и у нарсани эгаллади.

тағаййаба, **يتغيب** йатағаййабу, **تغيبا** тағаййубан 1) гоиб, йўқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши йўқ бўлди, жойида бўлмади; 2) сафар қилмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончи билан сафар қилди; 3) яширин, махфий бўлмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш махфий бўлди.

тағаййара, **يتغير** йатағаййару, **تغيرا** тағаййуран ўзгармоқ, бошқача бўлиб қолмоқ: (мас., рангида, шаклида): **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ўзгарди.

тафа:'ала, **يتفاهل** йатафа:'алу, **تفاهلا** тафа:'улан барака, севинч, шодлик келтиради деб билмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у нарсани барака келтиради деб билди.

тафа:да:, **يتفادي** йатафа:да:, **تفاديا** тафа: дийан, 1) эҳтиётлашмоқ, тийинишмоқ, сақланишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм сақланишди; 2) узоқлашмоқ, четлаб юрмоқ, ўзини олиб қочмоқ: **الرجل من كذا** ~ -р-ражулу мин к аза: бу киши фалон нарсдан ўзини олиб қочди.

тафа:'ала, **يتفاهل** йатафа:'алу, **تفاهلا** тафа:'улан таъсирланишмоқ, таъсир қилишмоқ: **الشيئان** ~ -ш-шай'а:ни бу икки нарса таъсирланишди. **مواد الكيمياء** ~ мава:дду-л-қимйа:'и бу кимёвий моддалар таъсир қилишди.

тафа:қаму, **يتفاهم** йатафа:қаму, **تفاهما** тафа:қуман ёмонлашмоқ, мушқиллашмоқ, кескинлашмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш ёмонлашди.

تفاوت тафа:вата, يتفاوت йатафа:вату, تفاوت та-
фа:вуган фарқлашмоқ, фарқли бўлишмоқ: الشيطان ~ -ш-
шай'а:ни бу икки нарса фарқлашди.

تفاوت тафа:вада, يتفاوت йатафа:ваду, تفاوت тафа:
вудан 1) музокаралашмоқ; القوم في الامر ~ -л-қавму фи:-л-
'амри бу қавм бу иш хусусида музокаралашди; 2) кириш-
моқ, бошламоқ: الحديث في ~ фи:-л-ҳади:си у ҳикоя қилишга
керишди.

تفتتا тафаттата, يتفتت йатафаттату, تفتتا
тафаттутан майдаланмоқ, ушоқланмоқ, синмоқ: الشيء ~
-ш-шай'у бу нарса майдаланди.

تفتتча тафаттаҳа, يتفتتчч йатафаттаху, تفتتча та-
фаттуҳан 1) очилмоқ: الاكمام عن النور ~ -л-'акма:му ʔани-н
у:ри бу гулқосалар бунурдан очилди; 2) ўсмоқ, ривожла-
нмоқ: في الكلام ~ фи:-л-кала:ми унинг нутқи ўсди.

تفتتقا тафаттақа, يتفتتق йатафаттақу, تفتتقا та-
фаттуқан 1) йиртилмоқ, сўкилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у
бу нарса йиртилди; 1) очилмоқ: بالكلام ~ би-л-кала:ми
унинг тили очилди, у гапга тушиб кетди.

تفجر тафажжара, يتفجر йатафажжару, تفجرا та-
фажжуран 1) тошиб, қайнаб оқмоқ: الماء ~ -л-ма:у
бу сув қайнаб оқди; 2) ёришмоқ: الفجر ~ -л-фажру бу
тонг ёришди; 2) саховатли бўлмоқ: بالعطاء ~ би-л-ʔата:и
бу киши садақада саховатли бўлди.

تفرجا тафарража, يتفرج йатафарражу, تفرجا
тафарружан 1) кетмоқ, ёзилмоқ: الغم او الكرب ~ -л-ғамму
'ави-л-карбу бу ғам ёки бу ғусса кетди; 2) кўнгил очир-
моқ, ёздирмоқ: الرجل بكذا و عليه ~ -р-ражула би-каза: ва
ʔалайҳи бу киши унинг кўнглини ёздирди.

تفردا тафаррада, يتفرد йатафарраду, تفردا
тафаррудан ёлғизланмоқ, яқка бўлмоқ: بالامر ~ би-л-
'амри у бу ишда ёлғиз бўлди.

تفرعا тафарраʔа, يتفرع йатафарраʔу, تفرعا
тафарруʔан 1) сершоҳ бўлмоқ: الشجر ~ -ш-шажару
бу дарахт сершоҳ бўлди; 2) соҳаларга бўлинмоқ, ажрал-

моқ, المسائل ~ -л-маса:'илу бу масалалар соҳаларга бў-
линди; 2) юқори, устун турмоқ: اقراءه ~ 'ақраънаҳу у
тенгқурларидан юқори турди; 3) кўтармоқ; الشيء ~

-ш-ша'а у нарсани кўтарди.

تفرقا тафаррақа, يتفرق йатафаррақу, تفرقا
тафарруқан 1) ажратилмоқ, фарқланмоқ: الشيء ~ -ш-
шай'у бу нарса фарқланди; 2) ажралишмоқ, бўлинишмоқ:
الرجلان ~ -р-ражула:ни бу икки киши ажралишди.

تفسخ тафассаҳа, يتفسخ йатафассаҳу, تفسخ
фассухан 1) тугамоқ, йўқ бўлмоқ: الشيء ~ -шай'у бу
нарсa йўқ бўлди; 2) тўкилмоқ: الشعر عن الجلد ~ -ш-
ша'ру ʔани-л-жилди бу жун бу теридан тўкилди; 3) су-
саймоқ, пасаймоқ: الاخلاق ~ -л-'ахла:қу бу ҳулқлар
пасайди.

تفشيا тафашша:, يتفشي йатафашша:, تفشيا та-
фашшиан ёйилмоқ, тарқалмоқ: الشيء او الخبر ~ -ш-шай'у
'ави-л-хабару бу нарса ёки бу хабар тарқалди;
~ -л-мараду-л-қавма ва биҳим бу дард
бу қавм орасида ёйилди.

تفضلا тафаддалу, يتفضل йатафаддалу, تفضلا
тафаддулан 1) «баракалла, яхши» — демоқ: عليه ~
ʔалайҳи у унга «баракалла, яхши» — деди; 2) марҳамат
килмоқ: علي غيره ~ ʔала: гайриҳи у бировга марҳамат
килди.

تفح таффа:ҳун олма; биттаси تفح
тув.

تفقد тафаққада, يتفقد йатафаққаду, تفقد
фаққудан 1) қидирмоқ, суриштирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
у нарсани суриштирди; 2) текширмоқ: ~ احوال القوم
'аҳва:ла-л-қавми у қавмнинг аҳволини текширди.

تفل тафлан тупурмоқ, يتفل йатфилу, تفل
~ -р-ражулу бу киши тупурди.

تفننا тафаннана, يتفنن йатафаннана, تفننا
тафаннунан 1) ҳунарманд, уста бўлмоқ; 2) ~ الرجل
~ -р-ражулу бу киши ҳунарманд бўлди 2- турли ҳунарларга

бўлиноқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса турли ҳунарларга бўлинди; 3) ўрнига қўймоқ, тизмоқ: **في القول** ~

фи:-л-қавли у гапни ўрнига қўйди, у сўзларни тизиб гапирди; 4) моҳир, уста бўлмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-'амри у бу ишда моҳир бўлди.

تفهّم тафаҳҳаму, **تفهّم** йатафаҳҳаму, **تفهّم** тафаҳҳуман фаҳхламоқ, **تفهّم** уқмоқ, **تفهّم** англамоқ: **الكلام** ~ -л-кала: ма у гапни англади.

تفوق тафаввақа, **يتفوق** йатафаввақу, **تفوقا** тафаввуқан юқорироқ, устунроқ турмоқ: **فلان علي قومه** ~

фула:нун ʔала: қавмиҳи фалончи қавмидан юқорироқ турди.

تفوه тафавваҳа, **يتفوه** йатафавваҳу, **تفوها** тафаввуҳан айтмоқ, талаффуз қилмоқ, гапирмоқ **الكلام** ~

-л-кала:ма у гапни гапирди.

تفيا тафаййа'а, **يتفيا** йатафаййа'у, **تفيا** тафаййу'ан 1) сояда, кўланкада ўтирмоқ, сояланмоқ **الشجرة و فيها** ~ -ш-шажарата ва фи:ҳа: бу киши бу дарахт соясида ўтирди; 2) кўчмоқ: **الظل** ~ -з-зиллу бу соя кўчди.

تقابل тақа:бала, **يتقابل** йатақа:балу, **تقابل** тақа:булан учрашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни у икки киши учрашди.

تقاتل тақа:тала, **يتقاتل** йатақа:талу, **تقاتل** тақа:тулан уришмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм уришди.

تقارب тақа:раба, **يتقارب** йатақа:рабу, **تقاربا** тақа:рубан яқинлашмоқ, яқин бўлишмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши яқинлашди.

تقاسم тақа:сама, **يتقاسم** йатақа:саму, **تقاسم** тақа:суман 1) қасамлашмоқ, онт ичишмоқ: **القوم** ~

-л-қавму бу қавм онт ичишдилар; 2) бўлишмоқ: **شيء بينهم** ~ -ш-шай'а байнаҳум улар нарсани бўлишдилар.

تقاعد тақа:ʔада, **يتقاعد** йатақа:ʔаду, **تقاعد**

тақа:ʔудан 1) бош тортмоқ: **عن الأمر** ~ ʔани-л-'амри у бу ишдан бош тортди; 2) пенсияга чиқмоқ: **الموظف عن العمل** ~ -л-муваззифу ʔани-л-'амали бу ходим бу ишдан пенсияга чиқди.

تقبلا тақаббалу, **يتقبل** йатақаббалу, **تقبلا** тақаббулан 1) қабул қилмоқ: **الله الدعاء** ~ -л-ла: ҳу-л-дуʔа:'а Аллоҳ дуони қабул қилди; 2) қўлланмоқ, кафил бўлмоқ: **الله فلانا** ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини қўллади; 3) эсдалик учун олмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани эсдалик учун олди.

تقدسا тақаддаса, **يتقدس** йатақаддасу, **تقدسا** таоаддусан покланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши покланди.

تقدما тақаддама, **يتقدم** йатақаддаму, **تقدما** тақаддуман 1) олдин, бош бўлмоқ: **القوم و عليهم** ~ -л-қавма ва ʔалайҳим у бу қавмга бош бўлди; 2) яқинлашмоқ, олдига келмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга яқинлашди; 3) буюрмоқ: **إليه بكذا** ~ илайҳи би-қаза: у унга фалон нарсани буюрди.

تقربا тақарраба, **يتقرب** йатақаррабу, **تقربا** тақаррубан 1) юзланмоқ: **إلى الله** ~ 'ила:-л-ла:ҳи у солиҳ ишлар билан Алоҳга юзланди; 2) яқинлашишни, яқин бўлишни истамоқ: **إلى الرجل** ~ 'ила:-р-ражули у бу кишига яқин бўлишни истади.

تقرر тақаррара, **يتقرر** йатақаррару, **تقرر** тақарруран қарор топмоқ; ҳал бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш ҳал бўлди.

تقسيم тақси:муи якка хонанданинг ёки созанданинг чиқиши.

تقشرا тақашшара, **يتقشر** йатақашшару, **تقشرا** тақашшуран шилинмоқ, ачрилмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ачрилди.

تقطعا тақаттаʔа, **يتقطع** йатақаттаʔу, **تقطعا** тақаттуʔан 1) кесилмоқ: узилмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса узилди; 2) бўлишмоқ, ажратишмоқ: **القوم امرهم بينهم** ~

ал-қавму 'амрахум байнаҳум бу қавм ўрталаридаги ишни бўлиши; 3) ора бузилмоқ; аразлашмоқ, ажралишмоқ: **بهم الأسباب** ~ биҳими-л-'асба:бу бу қавмнинг ораси бузилди (ҳарф.: уларни боғлаб турган асбоблар узилди).

تقطير тақти:рун парчалаш.

تقلبا тақаллаба, **يتقلب** йатақаллабу, тақаллубан 1) ағдарилмоқ, тўнқарилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўнқарилди; 2) беқарор бўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи беқарор бўлди; 3) истаганича юритмоқ: **في الأمور** ~ фи:-л-'уму:ри у ишларни истаганича юритди.

تقهر тақаҳҳара, **يتقهر** йатақаҳҳару, тақаҳҳуран чекинмоқ, орқага қайтмоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-лу бу киши чекинди.

تقوسا тақавваса, **يتقوس** йатақаввасу, тақаввусан ёй, камондек эгилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса камондек эгилди.

تقوم тақаввама, **يتقوم** йатақавваму, тақаввуман тўриланмоқ, тикланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тикланди.

تقويا тақавва:, **يتقوي** йатақавва:, тақаввийан кучланмоқ, қувватланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кучланди.

تقوي тақван Алоҳдан қўрқиш, унга бўйсиниш.

تقويم тақви:мун тақвим, календарь.

تقي тақиййун Алоҳдан қўрқувчи, унга бўйсинувчи; муавнаси **تقية** тақиййатун.

تقيوا тақаййа'а, **يتقياء** йатақаййа'у, тақиййу'ан қусмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қусди.

تكاتفا така:тафа, **يتكاتف** йатака:тафу, така:туфан кўмаклашмоқ, елкани-елкага қўймоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кўмаклашдилар.

تكائرا така:сара, **يتكائر** йатака:сару, така:суран кўпайишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кўпайишдилар.

تكاسلا йатака:салу, **يتكاسل** така:сала, **تكاسل** така:сулан ялқовлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ялқовланди.

تكبدا такаббада, **يتكبدا** йатакаббаду, ббудан 1) оғирлигини ўзига олмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у бу ишнинг оғирлигини ўзига олди; 2) ўртасига етмоқ: **الشمس السماء** ~ -ш-шамсу-с-сама:'а қуёш осмоннинг ўртасига етди.

تكبرا такаббара, **يتكبر** йатакаббару, буран улугланмоқ, кибрланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кибрланди.

تكثفا тақаттафа, **يتكثف** йатақаттафу, тақаттуфан қўл қовуштирмоқ: **المصلى او التلميذ** ~ -л-мусалли: 'ави-т-тилми:зу бу намозхон ёки бу ўқувчи қўл қовуштирди.

تكثلا тақаттала, **يتكثل** йатақатталу, тулан жинслашмоқ: **الناس** ~ -н-на:су бу кишилар жинслашдилар.

تكتكا тактака, **يتكتك** йутақтику, катан тикилламоқ, тик-тик қилмоқ: **الساعة** ~ -с-са:ъату бу соат тикиллади.

تكدر тақаддара, **يتكدر** йатақаддару, дуран 1) лойқаланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса лойқаланди; 2) жаҳлланмоқ, ғазабланмоқ: **عليه** ~ 'алайҳи у ундан жаҳлланди.

تكدسا тақаддаса, **يتكدس** йатақаддасу, тақаддусан 1) ғарамланмоқ, уюлмоқ: **الحصيد** ~ -л-ҳаси:ду бу ҳосил уюлди; 2) ғужланмоқ: **الخيال** ~ -л-хайлу бу отлар ғужланди.

تكارر тақаррара, **يتكارر** йатақаррару, руран қайтарилмоқ такрорланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қайтарилди.

تكرما тақаррама, **يتكرم** йатақарраму, руман каромат, олийжаноблик қилмоқ, саховатли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши каромат қилди.

تكسرا يتكسر, تاكاسسارا, تكسر
 تاكاسسوران синмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса синди.

تكفلا يتكفل, تاكاففالا, تكفل
 фулан кафил бўлмоқ: ~ بالشيء би-ш-шай'и у бу нарсага кафил бўлди.

تكلفا يتكلف, تاكاللافا, تكلف
 такаллуфан 1) машаққатланмоқ, қийналиб қилмоқ: ~ الامر -л-'амра у ишни қийналиб қилди; 2) йўқни бордек кўрсатмоқ, сохталанмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши йўқни бордек кўрсатди.

تكلمل يتكلم, تاكاللالا, تكلمل
 лан 1) ўралмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у биҳи бу нарса шу нарса билан ўралди; 2) тожланмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши тожланди; 3) эришмоқ: ~ النجاج -н-нажа:ҳа у бу галабага эришди.

تكلمل يتكلم, تاكاللاما, تكلمل
 луман гапирмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши гапирди.

تكهربا يتكهرب, تاكاهرابا, تكهربا
 такахрубан 1) электрланмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса электрланди; 2) ғазабланмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ғазабланди.

تكهن يتكهن, تاكاهخانا, تكهن
 ҳунан ғайбдан хабар бермоқ, башорат қилмоқ: ~ له лаҳу у унга башорат қилди.

تكون يتكون, تاكافوانا, تكون
 вунан бўлмоқ, рўй бермоқ, содир бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса бўлди.

تلا يتلو, تاكافوانا, تلا
 1) эргашмоқ: ~ القرآن -л-қура-на у Қуронни тиловат қилди; 2) ўқимоқ, тиловат қилмоқ: ~ القرآن -л-қура-на у Қуронни тиловат қилди.

تلاحقا يتلاحق, تاكافوا, تلاحق
 ҳуқан 1) билишмоқ, синашта бўлишмоқ: ~ القوم -л-қавму

бу қавм синашта бўлишди; 2) уланиб, кетма-кет келмоқ: ~ الاخبار -л-'ахба:ру бу хабар кетма-кет келди.

تتلاحم يتلاحم, تاكافواما, تتلاحم
 татала:ҳаму, ~ تلاحما талабҳуман 1) уланмоқ, бириктирилмоқ: ~ الأشياء -л-'ашйа:у бу нарсалар уланди; 2) ёпишиб, битиб кетмоқ: ~ الجرح -л-жарҳу бу яра битиб кетди.

تتلاشى يتلاشى, تاكافواما, تتلاشى
 шийан тугамоқ, йўқ, нобуд бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди.

تتلاصق يتلاصق, تاكافواما, تتلاصق
 суқан ёндош бўлишмоқ: ~ الشيطان -ш-шай'а:ни бу икки нарса ёндош бўлишди.

تتلاطم يتلاطم, تاكافواما, تتلاطم
 таму, ~ الامواج -л-'амва: жу бу тўлқинлар урилишди.

تتلافى يتلافى, تاكافواما, تتلافى
 йан тузатмоқ, тўғрилаб қўймоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани тўғрилаб қўйди.

تتلاقى يتلاقى, تاكافواما, تتلاقى
 йан учрашмоқ: ~ الرجلان -р-ражула:ни бу икки киши учрашди.

تتلاكم يتلاكم, تاكافواما, تتلاكم
 куман муштлашмоқ: ~ الرجلان -р-ражула:ни бу икки киши муштлашди.

تتلاوا يتلاوا, تاكافواما, تتلاوا
 лу'ан 1) ялтирамоқ, чақнамоқ, чарақламоқ: ~ البرق -л-барқу бу чақмоқ чақнади; 2) нурланмоқ: ~ وجهه ~

важҳуҳу унинг юзи нурланди.
 تتلبد يتلبد, تاكافواما, تتلبد
 дан чигалланмоқ: ~ الصوف او الشعر -с-су:фу 'ави-ш-ша'ру бу жун ёки бу соч чигалланди.

تتلاذذ يتلاذذ, تاكافواما, تتلاذذ
 зан лаззатли, тотли деб топмоқ: ~ الشيء و به -ш-шай'а ва биҳи у нарсани тотли деб топди.

تلصصا талассаса, **يتلصص** йаталассасу, **تلصصا** талассасан 1) ўғриларнинг қилигини қилмоқ, ўғри бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўғри бўлди; 2) пойлоқчилик, айғоқчилик қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши пойлоқчилик қилди.

تلطخا талаттаха, **يتلطخ** йаталаттаху, **تلطخا** талаттухан 1) кирланмоқ, ифлосланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у би-каза: бу нарса фалон нарса билан кирланди; 2, ўзини бадном қилмоқ: **الرجل بامر قبيح** ~ -р-ражулу би-амрин қаби:ҳин бу киши ифлос иш билан ўзини бадном қилди.

تلطف талаттафа, **يتلطف** йаталаттафу, **تلطف** талаттуфан 1) кўника бошламоқ: **لي-لي-امري** ва **фи-хи** у бу ишга кўника бошлади; 2) пинжигга кириш учун илтифот қилмоқ: **بقلان** ~ би-фула:нин у фалончининг пинжигга кириш учун илтифот қилди.

تلف галифа, **يتلف** йатлафу, **تلفا** талафан нобуд, йўқ бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса нобуд бўлди.

تلقتا талаффата, **يتلفت** йаталаффату, **تلقتا** талаффутан ўғирилмоқ, юзланмоқ: **إلى الشيء** ~ ила:ш-шай'и у бу нарсага юзланди.

تلغظا талаффаза, **يتلغظ** йаталафпазу, **تلغظا** талаффузан талаффуз қилмоқ, гапирмоқ: **بالكلام** ~ би-л-кала:ми у гап гапирди.

تلقتنا талаққана, **يتلقن** йаталаққану, **تلقتنا** талаққу-нан илғаб олмоқ, англамоқ: **الشيء أو الكلام** ~ -ш-шай'а 'ави-л-кала:ма у нарсани ёки гапни илғаб олди.

تلقيا талаққи-йан 1) учратмоқ, топмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани олди; 2) ўрганмоқ, олмоқ: **العلم عن فلان** ~ -л-ъидма ўан фула:нин у фалончидан илм олди.

تلقيح талқи:хун эмлаш.

تلك тилка муан. у (кўрсаткич олмоши).

تل таллун тепа, тепалик; кўплиги **تلل** тила:лун.

تلميد тилми:зун ўқувчи, шогирд; кўплиги **تلاميذ**

تالامدة тала:мизу, **تالامدة** тала:мизатуи.

تلهي талаҳҳа:, **يتلهي** йаталаҳҳа:, **تلهي** талаҳҳийан 1) юнанмоқ, ўйнамоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарса билан юнанди; 2) чалғимоқ: **عن فلان** ~ ўан фула:нин у фалончига чалғиди.

تلوت талваса, **يتلوت** йаталаввасу, **تلوت** талаввусан кирланмоқ, беланмоқ: **توبه بالطين** ~ савбуҳу би-ти:ни унинг қийими лойга беланди.

تلون талаввана, **يتلون** йаталаввану, **تلون** талавванан 1) рангли бўлмоқ, тусга эга бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тусга эга бўлди; 2) турланиб, ўзгариб турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши турланиб турди.

تلوي талава:, **يتلوي** йаталава:, **تلوي** талаввийан бурмоқ, эгилмоқ, қийшаймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса буралди; **الرجل من الألم** ~ -р-ражулу мина-л-'алами бу киши бу оғриқдан буралди.

تلي талийа, **يتلي** йатла:, **تلي** талан қолмоқ: **من الشهر يوم** ~ мина-ш-шаҳри йавмун бу ойдан бир кун қолди.

تمادي тама:да:, **يتمادي** йатама:да:, **تماديا** тама:дийан 1) охирига, сўнгига етмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-'амри у бу ишнинг охирига етди; 2) давом этмоқ: **في غيه** ~ фи:гаййиҳи у унинг охиригача давом этди; 3) кечиктирилмоқ, чўзилмоқ: **به الأمر** ~ биҳи-л-'амру бу иш унинг учун чўзилди.

تمايل тама:йала, **يتمايل** йатама:йалу, **تمايلا** тама:йулан соллонмоқ, гердаймоқ: **في مشيته** ~ фи:мишйатиҳи у соллониб, гердайиб юрди.

تمتع таматтаъа, **يتمتع** йатаматтаъу, **تمتع** таматтуъан 1) фойдаланмоқ: **الرجل بكذا** ~ -р-ражулу би-каза: бу киши фалон нарсдан фойдаланди; 2) лаззатланмоқ, ҳузур кўрмоқ: **بماله** ~ би-ма:лиҳи у молининг ҳузурини кўрди.

تمثال тимса:лун ҳайкал.

تمثيل тамси:лун 1) намойиш, ўйин; 2) ваколатхона.

تمثيلية тамси:лиййатун пьеса.
 тамтама, يتمتم йутамтиму, تمتمة тамтаматан
 гўлдирамоқ, валдирамоқ: **الرجل في كلامه** ~ -р-ражулу фи:
 қала: миҳи бу киши валдираб гапирди.
 тамаддада, يتمد йатамаддаду, تمدا тамад-
 дудан чўзилмоқ, узаймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса чў-
 зилди.
 тамаддана, يتمدن йатамаддану, تمدن
 тамаддунан маданиятли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши маданиятли бўлди.
 тамрун хурмо қоқи; кўплиги **تمور** туму:рун.
 тамаррада, يتمرد йатамарраду, تمردا тамарру-
 дан исён қилмоқ, ҳаддан ошмоқ, тескарилик қилмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши ҳаддан ошди.
 тамарраса, يتمرس йатамаррасу, تمرسا тамар-
 русан 1) ишқаланмоқ, суркалмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и
 у бу нарсага ишқаланди; 2) суртинмоқ, артинмоқ: **بالشيء** ~
 -би-ш-шай'и у бу нарса билан артинди.
 тамаррага, يتمرغ йатамаррагу, تمرغا та-
 марруган 1) беланмоқ, думаламоқ: **الحيوان في التراب** ~
 -л-ҳайва:ну фи: т-тура:би бу жонвор тупроққа думалади;
 2) иккиланмоқ: **في الأمر** ~ фи: л-'амри у бу ишда икки-
 ланди.
 тамаррана, يتمرن йатамаррану, تمرنا тамарру-
 нан кўникмоқ: **علي الشيء** ~ -ш-шай'и у бу нарсага кўник-
 ди.
 тамарказа, يتمركز йатамарказу, تمرکزا та-
 маркузан марказ қилмоқ: **في المكان** ~ фи: л-макан:ни у жой-
 ни марказ қилди.
 тамри:дун 1) (касалларга қарши) парвариш қи-
 лиш; 2, ҳамширалик.
 тамри:нун машқ **لغة** ~ лугатин тил машқи;
 рийа:дийа:тин бадан машқи. **رياضية** ~
 тамаззақа, يتمزق йатамаззақу, تمزقا тамаз-

зуқан парчаланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса парча-
 ланди.
 тамса:хун тимсоҳ; кўплиги **تماسيح** тама:си:-
 ҳу.
 тамассака, يتمسك йатамассаку, تمسكا та-
 массуқан ушланмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарса
 га ушланди.
 тамақкана, يتمكن йатамақкану, تمكنا тамақку-
 нан 1) имкони бўлмоқ; **من الشيء** ~ мина-ш-шай'и бу нар-
 санинг имкони бўлди; 2) ўрнига эга бўлмоқ; **الرجل عند الناس** ~
 -р-ражулу ўнда-и-на:си бу киши одамлар орасида ўз ўр-
 нига эга бўлди.
 тамаллала, يتملل йатамаллалу, تمللا тамаллулан
 1) касалдан уриниб қолмоқ, толиқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши касалдан уриниб қолди; 2) динга, миллатга кир-
 моқ, уни қабул қилмоқ: **ملة** ~ миллатан у бу миллатга
 кирди.
 тамма, يتم тамимму, تما тамман, تماما тама:-
 ман 1) битмоқ, тугамоқ, тамом бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса тугади; 2) битирмоқ, тугатмоқ, тамом қилмоқ:
بالشيء و عليه ~ би-ш-шай'и ва ғалайҳи у нарсани битир-
 ди.
 таммама, يتمم йутаммиму, تتميما татми:ман,
 татимматан тугатмоқ, битирмоқ, тамом қилмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тугатди.
 тамму:зун июль. **تموز**
 таманнаға, يتمنع йатаманнағу, تمنعا таман-
 нуған 1) тўсилмоқ, тўхтатилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нар-
 са тўсилди; 2) бош тортмоқ, тийинмоқ: **عنه** ~ ғанху у ун-
 дан бош тортди; 3) ҳимояланмоқ, сақланмоқ: **به** ~ биҳи
 у у билан ҳимояланди.
 таманна:, يتمني йатаманна:, تمنيا таманни-
 йан хоҳламоқ, истамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ис-
 тади.
 12—185

تامмаххала, **تمهل** йатамаххалу, **تمهلا** тамахху-
лан шошмай, ўйлаб иш тутмоқ: **في عمله** ~ фи: ʔамалиҳи у
юмушида шошмай, ўйлаб иш тутди.

тамавважа, **تموج** йатамавважу, **تموجا** тамавву-
жан тўлқинланмоқ: **البحر** ~ -л-бахру бу денгиз тўлқин-
ланди.

тамаввала, **تمول** йатамаввалу, **تمولا** тамавву-
лан 1) моли кўпаймоқ, бойимоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
киши бойиди; 2) ўзига олмоқ: **مالا** ~ ма:лан у молни
ўзига олди.

тамаввана, **تمون** йатамаввану, **تمونا** тамавву-
нан озиқланмоқ: озиқ ҳозирламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
киши озиқланди.

тамаййаза, **تميز** йатамаййазу, **تميزا** тамаййузан
ажралиб турмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ажралиб
турди; **الرجل من الغيظ** ~ -р-ражулу мина-л-гайзи бу
киши ғазабга келди.

тана:сара, **تتأثر** йатана:сару, **تأثرا** тана:-
суран 1) сочилиб тушмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса со-
чилиб тушди; 2) сочилишмоқ, тўзишмоқ: **القوم** ~ -л-қав-
му бу қавм тўзишдилар.

тана:жа:, **يتناجب** йатана:жа:, **تناجيا** тана:-
жийан шишишлашмоқ, сирлашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу
қавм сирлашдилар.

тана:ҳара, **يتناحر** йатана:ҳару, **تناحرا** тана:-
хуран қаттиқ муштлашмоқ, сўйишмоқ, уришишмоқ:
القوم في القتال ~ -л-қавму фи:л-қита:ли бу қавм
қаттиқ муштлашдилар.

тана:да:, **يتنادي** йатана:да:, **تناديا** тана:-
дийан 1) чақиринмоқ, чорлашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу
қавм чорлашдилар; 2) йиғилишмоқ (клубда): **القوم** ~
-л-қавму бу қавм йиғилишдилар.

тана:заъа, **يتنازع** йатана:заъу, **تنازعا** тана:-
зуъан 1) низолашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм низо-

лашдилар; 2) олишмоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'я улар
бу нарса хусусида олишдилар; 3) тортишмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а улар нарсани (ҳарқайси ўзича) тортишдилар.
тана:са:, **يتناسي** йатана:са:, **تناسيا** тана:си-
йан 1) унутмоқчи бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
унутмоқчи бўлди; 2) унутган киши бўлмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а у нарсани унутган киши бўлди.
тана:сару, **يتناصر** йатана:сару, **تناصرا** тана:-
суран кўмаклашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кўмаклаш-
дилар.

тана:фару, **يتنافر** йатана:фару, **تنافرا** тана:-
фуран 1) судлашмоқ; 2) гердайишмоқ: **التصوم** ~ -л-ху-
су:му бу рақиблар судлашдилар.

тана:фасу, **يتنافس** йатана:фасу, **تنافسا**
тана:фусан (бир-бирига зарарсиз) олишмоқ, мусобақа қи-
лишмоқ: **القوم في كذا** ~ -л-қавму фи: каза: бу қавм фа-
лон нарса хусусида олишдилар.

йатана:қаду, **يتناقض** тана:қада, **تناقض**
тана:қудан 1) (ўхшамагани учун) бузилмоқ: **الشيء** ~ -ш-
шай'у бу нарса (ўхшамагани учун) бузилди; 2) тўқнаш
келмоқ: **القولان** ~ -л-қавла:ни бу икки сўз тўқнаш келди.

тана:қалу, **يتناقل** йатана:қалу, **تناقلا** тана:қу-
лан гаширишмоқ, айтишмоқ: **القوم الحديث بينهم** ~
-л-қавму-л-ҳади:са байнаҳум бу қавм ораларидаги вақеани
айтишди.

йатана:валу, **يتناول** тана:вала, **تناولا** тана:ву-
лан олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани олди.

йатанабба'у, **يتنبا** танабба'а, **تنبا** танаббу'ан
1) пайгамбарланмоқ, ўзини пайгамбар кўрсатмоқ
الرجل ~ -р-ражулу бу киши пайгамбарланди; 2) башорат қилмоқ:
би-л-'амри у ишни башорат қилди. **بالامر** ~

йатанаббаҳу, **يتنبه** танаббу-
ҳан 1) англаб, тушуниб олмоқ: **للامر** ~ ли-л-'амри у ишни
англаб олди; 2) турмоқ: **من نومه** ~ мин навмиҳи у уйқудан
турди.

танаххидан **تنصيا** танаххидан **يُنصِي** йатанаххидан **تنصلي** танаххидан **تنصلي** танаххидан
 1) четланмоқ, четда бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши четда бўлди; 2) четлатилмоқ: **الرجل عن هكاه** ~
 -р-ражулу ған мақанихи бу киши бу ўрнидан четлатилди.
 таназу- **تنزها** таназу- **يُنزها** йатаназу- **تنزها** таназу-
 хан 1) четланиб юрмоқ: **عن الشيء** ~ ған-ш-шай'и у бу нарсадан четланиб юрди; 2, тийинмоқ: **عن المطامع** ~
 ған-л-мата:миъи у ҳавойи ҳаваслардан тийинди; 3) айла-
 ниб юрмоқ, сайр қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сайр қилди.

танас- **تنسكا** танас- **يُنسك** йатанас- **تنسكا** танас-
 нассукан дунёдан кечмоқ, ибодат қилиб сизинмоқ; **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши дунё ишларидан кечди, ибодатга берил-
 ди.

танаш- **تنشطا** танаш- **يُنشط** йатанаш- **تنشطا** танаш-
 танашшутан 1) тиришқоқ, чаққон бўлмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши тиришқоқ бўлди; 2) чаққон, тез кириш-
 моқ: **للعمل** ~ ли-л-ғамали у бу ишга тез киришди.

танашш- **تنشقا** танашш- **يُنشق** йатанашш- **تنشقا** танашш-
 таңашшпуқан 1) ҳидламоқ, исламоқ: **الرائحة** ~ -р-ра:-
 'иҳата у ис ислади; 2) бурунга тортмоқ: **الماء** ~ -л-ма:а
 у сувни бурнига тортди; **التشويق** ~ -т-таншу:қа у та-
 мақини бурнига тортди.

танас- **تنصتا** танас- **يُنصت** йатанас- **تنصتا** танас-
 сутан бировнинг гапини эшитмоқ, яширинча эшитиб ол-
 моқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яширинча гап эшитиб ол-
 ди.

танассу- **تنصرا** танассу- **يُنصِر** йатанассу- **تنصرا** танассу-
 ран 1) насроний бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши насроний бўлди; 2) ёнини олмоқ, кўмак бермоқ: **لغيره** ~
 -ли-ғайрихи у бировга кўмак берди.

танас- **تنصلا** танас- **يُنصل** йатанас- **تنصلا** танас-
 сулан 1) ўчмоқ, йўқ бўлмоқ: **اللون** ~ -л-лавну бу ранг ўчди; 2) қутилмоқ: **من الشيء** ~ ми-на-ш-шай'и у бу нар-

садан қутилди; 3) озод бўлмоқ: **من ذنبه** мин занбиҳи у гуноҳидан озод бўлди.

таназ- **تنظفا** таназ- **يُنظف** йатаназ- **تنظفا** таназ-
 зуфан 1, тозаланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тоза-
 ланди; 2) тоза бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши то-
 за бўлди (мас., ўзини бадном қиладиган нарсалардан).
 таназ- **تنظما** таназ- **يُنظّم** йатаназ- **تنظما** таназ-
 зуман 1) тузилмоқ, тартибга солинмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса тузилди; 2) шай, бўғри бўлмоқ: **الامر** ~ -л-'амру
 бу иш тўғри бўлди.

танаъ- **تنعما** танаъ- **يُنعم** йатанаъ- **تنعما** танаъ-
 ъуман неъматланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши неъ-
 матланди.

танаф- **تنفسا** танаф- **يُنفس** йатанаф- **تنفسا** танаф-
 наффусан 1) нафас олмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши нафас олди; 2) отмоқ: **الصبح** ~ -с-субҳу тонг отди; 3) енгил тортиб, хўрсинмоқ: **الصعداء** ~ -с-суъада:ға у енгил тортиб хўрсинди.

танаф- **تنفلا** танаф- **يُنفل** йатанаф- **تنفلا** танаф-
 фулан нофила намозини ўқимоқ: **المصلي** ~ -л-мусалли:
 бу намозхон нофила намозини ўқиди.

танахх- **تنهدا** танахх- **يُنهد** йатанахх- **تنهدا** танахх-
 худан хўрсинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хўрсинди.

танав- **تنورا** танав- **يُنور** йатанав- **تنورا** танав-
 вуран 1) ёритмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни ёритди;
 2) узоқдан кўрмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у ўтви узоқдан кўр-
 ди.

танай- **تنوير** танай- **يُنور** йатанай- **تنوير** танай-
 танай:рун 1) тандир; 2) булоқ; кўплиги **تنوير**
 тана:ни:ру.

танав- **تنوع** танав- **يُنوع** йатанав- **تنوع** танав-
 ваъу, танаввуъан навланмоқ, турларга бўлинмоқ:
الأشياء ~ -л-'ашйа:'у бу нарсалар навланди.

танай- **تنين** танай- **يُنين** йатанай- **تنين** танай-
 танай:нун катта (ер ва сув) илон; кўплиги **تنين**
 тана:ни:ну.

تهجم таҳажжам, **يتهجم** йатаҳажжаму, **تهجم** таҳажжуман ҳужум қилмоқ: **علي غيره** ~ ʔала: вайриҳи у бировга ҳужум қилди.

تهجيا таҳажжа:, **يتهجيا** йатаҳажжа:, **تهجيا** таҳажжийан тўғри айтмоқ: **العروف** ~ -л-хуру:фа у ҳарфларни тўғри айтди.

تهدما таҳаддама, **يتهدم** йатаҳаддаму, **تهدما** таҳаддуман емирилмоқ: **البناء** ~ -л-бина:у бу бино емирилди.

تهذب таҳаззаба, **يتهذب** йатаҳаззабу, **تهذب** таҳаззубан тузатилмоқ тўғриланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тузатилди.

تهرؤا таҳарра'а, **يتهراء** йатаҳарра'у, **تهرؤا** таҳарру'ан ҳил — ҳил пишмоқ: **اللحم** ~ -л-лахму бу гўшт ҳил—ҳил пишди.

تهكما таҳаккама, **يتهكم** йатаҳаккаму, **تهكما** таҳаккуман 1) кулиб, истеҳзо билан қарамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу би-фула:нин бу киши фалончига истеҳзо билан қаради; 2) устидан кулмоқ, масхара, истеҳзо қилмоқ: **علي غيره** ~ ʔала: гайриҳи у бировнинг устидан кулди.

تهورا таҳаввара, **يتهور** йатаҳаввару, **تهورا** таҳаввуран 1) билмасдан манъ қилинган (ишни) қилмоқ: **الرجل** ~ -ражулу бу киши билмасдан манъ қилинган нарсани қилди; 2) оқибатини ўйламай ташланмоқ: **علي غير** ~ ʔала: гайриҳи у оқибатини ўйламай бировга ташланди.

تهيؤا таҳаййа'а, **يتهيؤ** йатаҳаййа'у, **تهيؤا** таҳаййу'ан тайёр, ҳозир бўлмоқ; тайёрланмоқ: **للامر** ~ -л-амри у бу ишга тайёр бўлди.

تهيجا таҳаййажа, **يتهيج** йатаҳаййажу, **تهيجا** таҳаййужан ҳаяжонланмоқ, тўлқинланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўлқинланди.

توام тава'амун, эгизак; кўпчилиги **توائم** тава:иму. **تواجه** тава:жаҳа, **يتواجه** йатава:жаҳу, **تواجه** тава:жуҳан учрашмоқ, юзланишмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши юзланишди.

توارثا тава:раса, **يتوارث** йатава:расу, **توارثا** тава:русан мерос қолдиришмоқ: **القوم المتاع** ~ -л-қавму-л-мата:ʔа бу қавм матови мерос қолдиришдилар.

تواريا тава:ра:, **يتواري** йатава:ра:, **تواري** тава:рийан беркинмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди.

تواضعا тава:даʔа, **يتواضع** йатава:даʔу, **تواضع** тава:дуʔан 1) қуллуқ қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қуллуқ қилди; 2) кўнишмоқ: **القوم علي الامر** ~ -ал-қавму ʔала:-л-амри бу қавм бу ишга кўнишдилар; 3) камсуқум, камтар бўлмоқ: **فلان** ~ -фула:нун фалончи камсуқум бўлди.

تواعدا тава:ʔада, **يتواعد** йатава:ʔаду, **تواعدا** тава:ʔудан ваʔдалашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ваʔдалашдилар.

توفرا тава:фара, **يتوافر** йатава:фару, **توفرا** тава:фуран кўп, мўл бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса мўл бўлди.

توافقا тава:фақа, **توافق** тава:фақат, **توافقا** тава:фақу, **توافقا** тава:фуқан 1) мувофиқликда бўлишмоқ: **الجماعة** ~ -л-жама:ʔату бу жамоа мувофиқликда бўлишди; 2) яқинлашмоқ: **في الامر** ~ -фи:-л-амри улар бу ишда яқинлашдилар.

تواليا тава:ла:, **يتوالي** йатава:ла, **تواليا** тава:лийан эргашмоқ, кетма-кет келишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кетма-кет келишдилар.

توانيا тава:на:, **يتواني** йатава:на:, **توانيا** тава:нийан сусайтмоқ, ташлаб қўймоқ: **في العمل** ~ -фи:-л-ʔамали у ишни ташлаб қўйди.

توبة тавбатун тавба қилиш. **توت** ту:тун тут дарахти ва меваси. **توتر** таваттара, **يتوتر** йатаваттару, **توترا** таваттуран 1) тараглашмоқ: **العصب او العرق** ~ -л-ʔасабу 'ави-л-ʔирқу бу асаб ёки бу томир тараглашди; 2) кескинлашмоқ: **ت العلاقات بين الدولتين** ~ -ти-л-ʔала:қа:ту

байна-д-давлатайни бу икки давлат орасидаги алоқалар кескинлашди.

توجع   таважжаъа,   يتوجع   йатаважжаъу,
 توجعا   таважжуъан 1) оғринмоқ, оғриқ сезмоқ;
 ~ الرجل   -р-ражулу бу киши оғринди; 2) аямоқ, ҳам-
 дард бўлмоқ: ~ للفلان مما نزل به   л-фула:нин мимма: назала
 биҳи у фалончининг бошига тушган мусибатта ҳамдард
 бўлди.

توجه   таважжаҳа,   يتوجه   йатаважжаҳу,
 توجها   таважжуҳан юзланмоқ, йўналмоқ, ин-
 тилмоқ: ~ إليه   'илайҳи у у томон юзланди.

توحيد   таваҳидун Аллоҳнинг бирлигига ибодат қи-
 лил.

توددا   таваддада,   يتودد   йатаваддаду,
 توددا   таваддудан 1) севги изҳор қилмоқ, билдирмоқ;

~ إليه   'илайҳи у унга севги билдирди; 2) севгисини, дўст
 бўлишини изламоқ: ~ الرجل   -р-ражула у бу кишининг
 дўст бўлишини излади.

توراة   таваратун Мусо алайҳи-с-саломга нозил бўл-
 ган китобнинг номи.

تورط   тавааррата,   يتورط   йатавааррату,
 تورطا   тавааррутан 1) қўнғилсизланмоқ, қўнғил
 бузилмоқ: ~ الرجل   -р-ражулу бу киши қўнғилсизлан-
 ди; 2) шўнғимоқ, чўммоқ: ~ في الأمر   фи:-л-'амри у бу
 ишга чўмди.

تورما   тавааррама,   يتورم   йатаваарраму,
 تورما   таваарруман шишмоқ: ~ الجرح   -л-журҳу бу жароҳат
 шишди.

توسط   тавассата,   يتوسط   йатавассату,
 توسط   тавассутан 1) ўртага ўтирмоқ, ўрнашмоқ:
 ~ القوم   -л-қавма у қавмнинг ўртасига ўрнашди; 2)
 ўртада турмоқ, воситачи бўлмоқ ~ بين الناس   бйна-н-на:си
 у бу одамлар ўртасида воситачи бўлди.

توسعا   таваассаъа,   يتوسع   йатаваассаъу,
 توسعا   таваассуъан 1) кенгаймоқ: ~ الشيء   -ш-шай'у бу нарса

кенгайди; 2) ёзилишмоқ, қўнғил очипи оқ:
 ~ القوم في المجلس   -л-қавму фи:-л-мажлиси бу қавм бу
 ўтиришда ёзилиш-дилар; 3) қўл чўзмоқ: ~ فلان في النفقة
 фула:нун фи:-н- нафақати фалончи ҳисобдаги нарсага қўл
 чўади, яъни нафси бузуқлик қилди.

توسلا   тавассала,   يتوسل   йатавассалу,
 توسلا   таваассулан йўлланмоқ: ~ فلان إلى الله   фула:нун
 'ила:-л-ла:ҳи фалончи (солиҳ ишлар билан) Аллоҳга йўнал-
 ди.

توصل   тавассала,   يتوصل   йатавассалу,
 توصلا   таваассулан 1) етишмоқ: ~ إليه

'илайҳи у унга етишди; 2) етиб олган киши бўлмоқ: ~ إلى
 'ила: фула:нин у фалончига етиб олган киши бўлди;

3) янин бўлмоқ: ~ إليه بسبب   'илайҳи би-сабабин у
 унга бир сабаб билан яқин бўлди.

توضوا   тавадда'а   يتوضاء   йатавадда'у,
 توضوا   тавадду'ан ювинмоқ, вузу қилмоқ: ~ بالماء للصلاة

би-л-ма:'и ли-с-сала:ти у бу намоз учун сув билан вузу
 қилди.

توطد   тавааттада,   يتوطد   йатавааттаду,
 توطدا   тавааттудан мустаҳкамланмоқ, маҳкам бўлмоқ:
 ~ الشيء   -ш-шай'у бу нарса маҳкам бўлди.

توعدا   таваъъада,   يتوعد   йатаваъъаду,
 توعدا   таваъъудан қўрқитмоқ, пўписа қилмоқ:

~ غيره   ғайраҳу у бировга пўписа қилди.

توغلا   тавағғала,   يتوغل   йатавағғалу,
 توغلا   тавағгулан узоқлашмоқ, бегоналашмоқ: ~ في البلاد
 л-била:ди у бу юртдан бегоналашди; ~ في العلم   ф:-л-'илми
 у бу илмдан узоқлашди..

توفرا   таваффарат,   توفرت   таваффарат,
 توفرا   таваффару,   توفرا   таваффуран бажарилмоқ: ~ الشر
 ~ الشيء   -ш-шуру:ту фи:-ш-шай'и бу нарсадаги шартлар
 бажарилди.

توفقا   таваффақа,   يتوفق   йатаваффақу,
 توفقا

тавафлуқан мувофиқ бўлмоқ, қўлланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши Аллоҳ томонидан қўлланди.

توفيا یتوفى, таваффа:, توفى یتوفى
таваффиан 1) жон олмақ: الله فلانا ~ -л-ла:ху фула:
нан Аллоҳ фалончининг жонини олди.

توفي توفى, тувуффиан мажх. ўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ўлди.

توقعا يتوقع, таваққаъа, توقع
таваққуъан юз беришини кутмоқ: الرجل الأمر ~ -р-ражулу-
л-амра бу киши бу ишнинг юз беришини кутди.

توقفا يتوقف, таваққафа, توقف
таваққуфан 1) кечмоқ, тўхтамоқ: الرجل عن كذا ~ -р-ражулу
ъан каза: бу киши фалон нарсдан тўхтади, ундан кечди;
2) суянмоқ, асосланмоқ: عليه ~ ъалайхи у унга суян-
ди; 3) иккиланмоқ: في الأمر ~ фи:-л-амри у бу ишда
иккиланди.

توقيا يتوقى, таваққа:, يتوقى
таваққийан сақланмоқ, четламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у
нарсани четлаб юрди, ундан сақланди.

توكوا يتوكاه, тавакка'а, توكاه
тавакку'ан таянмоқ, суянмоқ: الرجل على عصاه ~ -р-ражулу
ъала: ъаса:ху бу киши ҳассасига таянди.

توكلا يتوكل, таваккала, يتوكل
таваккулан 1) ёлбормоқ; таваккал қилмоқ: علي الله ~
ъала:-л-ла:хи у Аллоҳга таваккал қилди; 2) ваколатли бўл-
моқ: بالامر ~ би-л-амри у бу ишга ваколатли бўлди;
3) ожизлик қилмоқ: في الأمر ~ фи:-л-амри у бу ишда
ожизлик қилди.

تولدا يتولد, таваллада, يتولد
таваллудан туғилмоқ, бинога келмоқ: الشيء من الشيء ~
-ш-шай'у мина-ш-шай'и бу нарса бу нарсдан бинога келди.

تولعا يتولع, таваллаъа, يتولع
таваллуъан қаттиқ севмоқ: به ~ биҳи у уви қаттиқ севди.

توليا يتولى, тавалла:, يتولى
таваллийан 1) бошқармоқ: الأمر ~ -л-амра у ишни

бошқарди; 2) оталиққа олмақ: غيره ~ ғайраҳу у биров-
ни оталиққа олди; 3) чекинмоқ: الرجل ~ -р-ражулу ҳо-
рибан бу киши чекиниб қочди; 4) кетмоқ, юз ўгирмоқ:
عنه ~ ъанху у ундан юз ўгирди.

تويجا يتوج, тавважа, يتوج
тавви:жан тожламоқ, тож кийдирмоқ: غيره ~ ғайраҳу
у бировни тожлади.

تيتما يتيم, тайаттама, يتيم
тайаттуман етимланмоқ, етим қолмоқ: الصبي ~ -с-сабий-
йу бу бола етимланди.

تيسر يتيسر, тайссара, يتيسر
тайссуран қилина оладиган бўлмоқ, қўлчилиги
туйу:сун, اتياس 'атйа:сун.

تيسرا يتيسر, тайассара, يتيسر
тайассуран қилина оладиган бўлмоқ, енгиллашмоқ: الأمر ~
-л-амру бу иш қилина оладиган бўлди.

تيفظا يتيفظ, тайаққазу, يتيفظ
тайаққузан бедорланмоқ, ли-л-амри у бу ишда
бедорланди.

تيار التيار القهر باني, таййа:рун оқим; تيار
ру-л-қахраба:ийи электр оқими.

ث

ثار ثار, са'рун қонга қон талаб қилиш, ўч, қасос.
ثابت ثابت, са:битун қаттиқ, маҳкам, мустаҳкам.
ثابرة ثابرة, мусабара, يتابر йуса:биру, мусабара:
баратан доим тиришимоқ, тиришиб қилмоқ: علي الشيء ~
ъала:-ш-шай'и у нарсани тиришиб қилди.

ثار ثار, са:ра, يثار йасу:ру, ثوران савара:
нан ва ثورة савратан 1) тўлқинлантирмоқ, ҳаяжон-
лантирмоқ: الشيء ~ -шай'у бу нарса тўлқинлантир-
ди, ҳаяжонга солди; 2) отилиб, булоқ бўлиб чиқмоқ:
-л-ма:у мин байни каза: бу сув нарсанинг كذا بين
орасидан отилиб чиқди; 3) қўзғалмоқ, бош қўтармоқ, исён

қилмоқ: **به الناس** ~ биҳи-н-на:су бу одамлар қўзғалди-лар; **الشعب** ~ -ш-шаъбу бу халқ исён қилди.

ثاقب са:қибун 1) ёрувчи, тешувчи; 2) ёруғ, шуъла берувчи; **الفكر** ~ -л-фикри ўткир зеҳнли, фаросатли.

ثالث са:лисун учинчи.

ثامن са:минун саккизинчи.

ثان са:нин иккинчи.

ثانوي са:навиййун иккиламчи, иккинчи даражали, аҳамиятда бошқа бирор нарсадан кейин турувчи ~ **ال**

التعليم ат-таъли:му-с-са:навиййу олди таълимга тайёрловчи таълим, яъни ибтидоий мактабдан кейинги таълим.

ثانية са:нийятун сония, дақиқанинг олтинчидан бир бўлаги.

ثائر са:ирун исёнчи, ғалаёнчи; қонун бузувчи.

ثبت саббата, **يثبت** йусаббиту, **تثبيتا**

тасби:тан 1) маҳкамламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани маҳкамлади; 2) чидамли қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу у кишини чидамли қилди; 3) исботламоқ, таъкидламоқ, асосламоқ: **العق** ~ -л-ҳаққа у ҳақиқатни исботлади.

ثبط саббата, **يثبط** йусаббиту, **تثبيطا** тасби:тан машғул, банд қилмоқ **الرجل عن الأمر** ~ -р-ражулаъани-л-'амри у кишини иш билан банд қилди.

ثبت сабата, **يثبت** йасбуту; **ثباتا** саба:

тан ва **ثبوتا** субу:тан 1) тўғри бўлмоқ, тўғри чиқмоқ:

الأمر ~ -л-'амру бу нарса тўғри чиқди. 2) ўрнашмоқ, муқим бўлмоқ: **الرجل في المكان و بالمكان** ~ -р-ражулу фи:-л-и

мака:нива би-л-мака:ни бу киши бу ерга ўрнашди; 3) қаттиқ турмоқ: **على الشيء** ~ 'ада-ш-шай'и у бу нарсада қаттиқ турди.

ثدي садийун аёлларнинг кўкрак бези, эмчак; кўп-лиги **ثدي** судиййун ва **أثد** 'аедин.

ثراء сара:'ун бойлик, фаровонлик.

ثراد сарса:рун вайсақи.

ثرثر сарсара, **يثثرثر** йусарсиру, **ثرثرة** сарсаратан вайсамоқ, валдирамоқ: **الرجل في الكلام** ~ -р-ражулу фи:-л-кала:ми бу киши вайсади.

ثروة сарватун 1) бойлик; 2) ободонлик, сара-ҳолилик; кўнлиги **ثروات** сарава:тун.

ثريا сарйан **ثريا** сара:, **يثري** йасри:, **ثريا** сарйан намламоқ, ҳўл қилмоқ: **المطر التراب** ~ -л-матару-т-тура: ба ёмғир ерни ҳўл қилди.

ثرى саран шам ер.

ثريا сураййа: 1) Сурайё (юлдузлар туркумининг номи; туркумда юлдузлар сони жуда кўп бўлгани учун шундай дейилади); 2) люстра; кўнлиги **ثريات** сураййа:тун.

ثعابن суъба:нун бўлма илон; кўнлиги **ثعابين**

саъа:би:ну.

ثعلب саълабун тулки; кўнлиги **ثعالب** саъа:либу.

ثغر сағрун 1) ҳар қандай очиқ бўшлиқ, ўтиш мумкин бўлган жой (мас., тоғ орасидаги йўл, водий); 2) оғиз; 3) чегара мавзуси; кўнлиги **ثغور** суғу:рун.

ثقاب сиқа:бун гугурт; кўнлиги **ثقب** суқубун.

ثقافة сақа:фатун ўқимишлилик, билим ва маданият даражаси.

ثقب сақаба, **يثقب** йасқубу, **ثقبوا**

суқу:бан чарақламоқ, ярқирамоқ: **الكوكب** ~ -л-кавқабу бу юлдуз чарақлади.

ثقبه суқбатун тешик; кўнлиги **ثقب** суқубун.

ثقف саққафа, **يثقف** йусаққифу, **تثقيفا**

тасқи:фан 1) тарбия қилмоқ: **الولد** ~ -л-валада у бола-ни тарбия қилди; 2) тўғриламоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарсани тўғрилади.

ثقل саққала, **يثقل** йусаққилу, **تثقيلا**

тасқи:лан оғир қилмоқ, оғирлатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани оғир қилди.

ثقل сақула, **يثقل** йасқулу, **ثقلا** сиқлан

1) оғир бўлмоқ, тош босмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса оғир бўлди; 2) оғирлашмоқ, заифлашмоқ: **السمع أو** ~ **اللسان** -с-сам'у ави-л'лиса:ну қулоқ оғирлашди, ёки тил заифлашди; мажҳ. **نقلت العامل** суқилати-л-ҳа:милу ҳомиланинг қорни билинди, ҳомиладорлиги билинди.

نقل сиқлун оғир юк; кўплиги **انقال** 'асқа: лун.

نقل сақалун 1) мато; 2) эсда қоладиган нафис нарса; кўплиги **انقال** 'асқа:лун.

ثقل сақи:лун 1) оғир, тош босадиган; 2) ланда-вур; кўплиги **ثقلا** суқала:'у.

تكلى сакла: 1) боласи ўлган хотин; 2) эри ўлган хотин, тул хотин.

تكنة сук'натун кўшиннинг маркази; кўплиги **تكن** суканун.

ثلاث сула:са учтадан, учта-учта.

ثلاثاء сула:са:'у чоршанба.

ثلاثون сала:су:на ўттиз.

ثلث сулусун учдан бир бўлак; кўплиги **اثلاث** 'асла:сун.

ثلج салжун қор; кўплиги **ثلوج** сулу:жун.

ثلاجة салла:жату^н музлаткич, холодильник.

ثمانون сама:ну:на саксон.

ثمانية сама:нийатун саккиз.

ثمر самарун мева; биттаси **ثمرة** самаратун; кўплиги **ثمار** сима:рун ва **أثمار** 'асма:рун.

ثم самма ва **ثمّة** саммата у ерда, ўша ерда.

ثمن саманун қиймат, баҳо, нарх.

ثمن сумнун ва **ثمن** сумунун саккиздан бир; кўплиги **اثمان** 'асма:нун.

ثمين сами:нун қимматли, баҳоси баланд.

ثنا сана:'ун мақташ, мадҳ қилиш; мақтов.

ئىنى сана:, **ئىنى** йасни:, **ئىنى** санйан

1) қайтармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'a у нарсани қайтарди, 2) рад қилмоқ: **فلانا عن كذا** ~ фула:нан тан каза: у фалончига фалон нарсани рад қилди; 3) кейин, иккинчи бўлмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончидан кейин, иккинчи бўлди; 4) икки букмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'a у нарсани икки букди.

ثوب савбун кийим; кўплиги **اثواب** 'асва: бун ва **ثياب** сийа:бун.

ثور саврун 1) буқа, ҳўкиз; кўплиги **ثيران** си:ра:нун; 2) Савр (бурж номи).

ثوم су:мун саримсоқ; биттаси **ثومة** су:матун.

ج

جاء жа:'а, **يجي** йажи:'у, **جاء** жайа'ан ва **مجيتا** мажи:'ан 1) келмоқ: **الرجل** ~ бу киши келди; 2) келтирмоқ, олиб келмоқ: **الشيء و إلى الشيء** ~ -ш-шай'a ва 'ила-ш-шай'и ва 'би-ш-шай'и у нарсани келтирди, олиб келди.

جاب жа:бин солиқчи, солиқ йиғувчи, кўплиги **جباة** жуба:гун.

جاء жа:ҳизун бўртиқ кўзли.

جاد жа:да, **يجود** йажу:ду, **جودة** жавдатан 1) яхши, сифатли бўлмоқ: **الشيء** ~ шай'у бу нарса яхши бўлди; 2) саховатли бўлмоқ: **بماله أو بنفسه** ~ би-ма:лиҳи 'ав би-нафеиҳи у молли билан ёки ўзи саховатли бўлди.

جاد жа:ддун 1) жиддий; 2) тирришқоқ.

جادة жа:ддатун катта, кўнг йўл; кўплиги **جواد** жава:ддун.

جادل жа:дала, **يجادل** йужа:дилу, **مجادلة** мужа:далатан ва **جدالا** жида:лан баҳслашмоқ, олишмоқ: **الرجل** ~ 'р-ражула у киши билан олишди,

جاذبية жа:зибиййатун жозибали, (ўзига) тортиш кучи; ёқимлилик.

جار жа:ра, **يجور** йажу:ру **جورا** жавран 1) юғмоқ, қийшаймоқ: **عن الطريق** ~ ʔани-т-тари:қи у бу йўлдан оғди; 2) адолатсизлик қилмоқ: **في حكمه** ~ фи: ҳукмиҳи у ҳукми чикаришда адолатсизлик қилди.

جار жа:рун 1) қўшши; кўплиги **جيران** жи:ра:нун 2) сувли дарё, суви қуримайдиган дарё; **الحساب** ал-ҳиса:бу-л-жа:ри: жорий ҳисоб (мас., бағида).

جارى жа:ра:, **يجارى** йужа:ри:, **مجاراة** мужа:ра:тан тенглашмоқ, мувофиқлашмоқ: **الرجل في الأمر** ~ -р-ражула фи:-л-'амри у бу киши билан бу ишда тенглашди.

جارية жа:рийатун чўри, хизматкор қиз; кўплиги **جوار** жава:рин.

جاز жа:за, **يجوز** йажу:зу, **جواز** жава:зан, **مجازا** мажа:зан 1) қабул қилинмоқ, кутиб олинмоқ;

الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса қабул қилинди; 2) ўтмоқ, кесиб ўтмоқ: **الموضع و به** ~ -л-мавди'а ва биҳи у мавзени кесиб ўтди; 3) рухсат бўлмоқ, берилмоқ: **له ان يفعل كذا** ~ лаху 'ан йаф'ала каза: унга фалон нарсани қилишга рухсат бўлди.

جازى жа:зафа, **يجازى** йужа:зифу, **جازى** жа:зиф, **مجازة** мужа:заф'атан 1) хатарга қўймоқ

بنفسه ~ бинафсиҳи у ўзини хатарга қўйди; 2) ўйламай айтмоқ, тавааккалга қилмоқ: **في كلامه** ~ фи:кала:миҳи у гапни ўйламай айтди.

جازى жа:за:, **يجازى** йужа:зи:, **مجازاة** мужа:за:тан тақдирламоқ; **الرجل** ~ -р-ражула у кишини тақдирлади.

جاسوس жа:су:сун жосус, пойлоқчи, турли сирларни пойлаб йиғиб юрувчи; кўплиги **جواسيس** жива:си:су.

جاع жа:ъа, **يجوع** йажу:ъу, **جوعا** жав'ан, **معاة** мажа:ъатан очиқмоқ, оч қолмоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши очиқди.

جاني жа:фин гализ, қаттиқ, суви қочган.

جاني жа:фа: **يجاني** йужа:фи:, **مجاناة** мужа:фатан узоқлашмоқ, беғоналашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсдан йироқлашди.

جال жа:ла, **يجول** йажу:лу, **جولا** жавлан ва **جولانا** жавла:нан 1) кезиб, кўчиб юрмоқ:

الرجل في الأرض ~ -р-ражулу фи:-л-'арди бу киши ердан ерга кўчиб юрди, ер юзини кезиб юрди; 2) чекиниб ҳужумга ўтмоқ: **القوم في الحرب** ~ -л-қавму фи:-л-ҳарби жавлатан бу қавм бу жангда чекиниб ҳужумга ўтди.

جالس жа:ласа, **يجالس** йужа:лису, **مجالسة** мужа:ласатан ўтиришмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ўтиришди.

جالية жа:лийатун беғона юртда жойлашиб қолган ватандошлар, ҳамшаҳарлар; кўплиги **جاليات** жа:лийа:тун.

جامد жа:мидун 1) қуруқ, суви қочган; 2) қотган, ҳаракатсиз.

جامع жа:миъун йиғувчи (Аллоҳнинг сифатларидан); **المسجد الجامع** ал-масжиду-л-жа:миъу Жоме масжид, жума намози ўқиладиган масжид; **امر جامع**

'амрун жа:миъун кўпчилиж йиғилиб ҳал қилинадиган иш, маслаҳатли иш; **كلام جامع** қала:мун жа:миъун сўзи каму маъноси чуқур гап.

جامعة жа:миъатун 1) алоқа, 2) институт; кўплиги **جامعات** жа:миъа:тун.

جاموس жа:му:сун қўтос. **جان** жа:нин живоятчи; кўплиги **جانة**

жуна:тун. **جانب** жа:нибун ён, чет; кўплиги **جوانب** жава:нибу.

جاه жа:ҳун 1) қадр; 2) мартаба. **جاهد** жа:ҳада, **يجاهد** йужа:ҳиду, **مجاهدة**

мужа:ҳадатан 1) уришмоқ: **العدو** ~ -л-ъадувва

душман билан уришди; 2) бор кучини бермоқ, ўзини қурбон қилмоқ: **في سبيل الله** ~ фи: саби:ли-л-ла:ҳи у Аллоҳ йўлида ўзини қурбон қилди.

جاهل жа:ҳилун нодон; кўплиги **جهال** жуҳҳа: лун.

جاهلية жа:ҳилаййатун жоҳилия (арабларнинг исломгача бўлган ҳолати).

جاوب жа:ваба, **يجاب** йужа:вибу, **مجاوبة** мужа:вабатан жавоб бермоқ, қайтармоқ: **غيره** ~ гайра-ҳу у бировга жавоб қайтарди.

جاور жа:вара, **يجاور** йужа:виру, **مجاورة** мужа:варатан 1) қўшни бўлмоқ, ёнма-ён яшамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ёнма-ён яшади; 2) доим бир ерда бўлмоқ, айрилмамоқ: **المسجد** ~ -л-масжида у доим масжидда бўлди.

جاوز жа:ваза, **يجاوز** йужа:визу, **مجاوزه** мужа:вазатан 1) кўчмоқ **المكان** ~ -л-мака:на у бу жойга кўчди; 2) кечмоқ, кечирмоқ: **عن الذنب** ~ ъани-з-занби у гуноҳни кечди.

جائزة жа:'изатун мукофот, кўплиги **جوائز** жава:'изу.

جان жаба:нун қўрқувчи; қўрқоқ; кўплиги **جانا** жаба:нун жубана:'у.

جبار жабба:рун 1) қаҳрли, қаҳр қилувчи (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) зулим, зулм қилувчи; 3) мутакаббир; **القلب الجبار** ал-қалбу-л-жабба:ру бе-рахм, раҳмсиз; кўплиги **جبابرة** жаба:биратун.

جبانة жабба:натун қабристон; кўплиги **جباين** жаба:би:ну.

جبة жуббатун жубба (узун ва кенг устки тун); кўплиги **جيب** жубабун.

جبر жабара, **يجبر** йажбуру, **جبرا** жабран 1) тузатмоқ: **العظم الكسير** ~ -л-ъазма-л-касн:ра у синган суякни тузатди; 2) ҳожат чиқармоқ, ёрдам бермоқ: **الفقير او اليتيم** ~ -л-фақи:ра ави-л-йати:ма у бу фақирга ёки бу етимга ёрдам берди.

جبل жабала, **يجبل** йажбулу, **جبالا** жаблан 1) яратмоқ: **الله الخلق** ~ -лла:ҳу-л-ҳалқа

Аллоҳ махлуқларни яратди; 2) ўхшатиб қилмоқ, ясамоқ: **الرجل علي كذا** ~ -р-ражула ъала: каза: у кишини фалон нарсага ўхшатиб ясади.

جبل жабалун тоғ; кўплиги **جبال** жиба:лун. **جبن** жабуна, **يجبن** йажбуну, **جبتا** жубна

жубнан қўрқоқлик, бўшлиқ қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бўшлиқ қилди.

جبن жабнун пишлоқ. **جبهه** жабҳатун пешона, манглай; кўплиги **جباه** жиба:ҳун

جبين жаби:нун пешона, манглай. **حنة** жуссатун мурда; кўплиги **جثث** жуса-

сун. **جثمان** жусма:нун жисм, гавда.

جش жаҳшун ҳўтик; кўплиги **جشاش** жиҳа:шун. **جعيم** жаҳи:мун 1) кучли ўт; 2) дўзах.

جدأ жадан 1) совға; 2) ёмғир.

جدار жида:рун девор; кўплиги **جدر** жудурун.

جد жадда, **يجد** йажидду, **جدا** жаддан 1) улуг бўлмоқ: **في عين القوم** ~ фи: 'аъйуни-

л-қавми у бу қавмнинг кўз ўнгиде улуг бўлди; 2) оғирлаш-моқ, қийинлашмоқ: **به الامر** ~ биҳи-л-'амру унга бу

иш қийинлашди; 3) севиномоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши севинди; 4) тиришмоқ: **فلان جدا في الامر** ~ фула:

Нун жиддан фи:-л-'амри фалончи бу ишда тиришди; нун жиддан фи:-л-'амри фалончи бу ишда тиришди; 5) янги бўлмоқ: **الشيء جدة** ~ -и-шай'у жиддатан бу

нарса янги бўлди.

جد жаддун 1) бобо; кўплиги **اجداد** 'ажда:дун

جدود жуду:дун; 2) бахт, саодат. **جد** жиддун 1) аҳд, тиришиш, ҳаракат қилиш;

2) жиддийлик; **خطر جد عظيم** **هذا** ҳа:за: хатарун жидду
ъазн:мин бу-жуда катта хатар.

جدد жаддада, **يعدد** йужаддиду, **تجديدا**
тажди:дан янги бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса
янги бўлди.

جدي жиддийун жиддий.
جديري жударийун чечак (терига чиқадиган сув-
ли чақалар).

جدول жадвалун ирмоқ; кўплиги **جداول** жада:
вилу.

جدوي жадван 1) совға; 2) фойда, манфаат.
جدي жадйун 1) эчкининг эркак боласи; кўпли-
ги **جديان** жудйа:нун: 2) Жадй (бурж номи).

جديد жади:дун янги; кўплиги **جدد** жудудун.
جدير жади:рун лойиқ, сазовор: **الجدير بالشيء** ал-
жади:ру би-ш-шай'и бу нарсага лойиқ, сазовор.

جذب жазаба, **يغذب** йажзибу, **جذبا**
жазбан тортмоқ, жилдирмоқ, жойидан қўзгатмоқ; **الشيء** ~
-шай'а у нарсани тортди, жойидан қўзгатди.

جذع жизъун дарахт шохи ва шунга ўхшаш нар-
салар, шох-шабба.

جراحة жира:ҳатун жарроҳлик.
جراد жара:дун чигиртка.
جرب жариба, **يجرب** йажрабу, **جربا**
жарабан қўтир бўлмоқ, қичима билан оғримоқ; **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши қўтир бўлди.
جرب жарабун қўтир, қичима.

جرثومة журсу:матун 1) асл, таг, негиз, асос; 2) мик-
роб, бактерия; кўплиги **جراثيم** жара:си:му.

جرح жараҳа, **يجرح** йажраҳу, **جرحا** жар-
ҳам 1) ёрмоқ; **البدن** ~ -л-бадана у бадавни ёрди.

جرحه журҳатун яра, кесик.
جر жарра, **يجر** йажурру, **جرا** жар-
ран 1) тортмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани торт-

ди; 2) жиноятга тортмоқ, бошламоқ; **او** **جريرة على نفسه** ~
жари:ратан ғала:нафсиҳи 'ав гайриҳи у ўзини ёки
бировни жиноятга бошлади.

جرأ жарра'а **يجرأ** йужарри'у, **تجرئة**
тажри'атан 1) журъат қилдирмоқ; 2) шижоат қилдирмоқ;
2) шижоат қилдирмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировни
шижоат қилдирди.

جراح жарра:ҳун жарроҳ, хирург.
جرود жаррада, **يجرود** йужарриду, **تجريدا**
тажри:дан 1) бузмоқ **الكتاب** -л-рита:ба у китобнинг
(кўринишини) бузди; 2) чиқармоқ, ялашғочламоқ;
السيف من غمده ~ -с-сайфа мин гимдиҳи у қилични қинида
чиқар-ди.

جرع жарраға, **يجرع** йужарриъу, **تجرعا**
тажри:ъан юттирмоқ, ичирмоқ; **المرىض الدواء** -л-мари:да-
д-дава:'а у бу касалга дори ичирди.

جرم жаррама, **يجرم** йужарриму, **تجرىما**
тажри:ман гуноҳкор кўрмоқ, жиноятчига чиқармоқ; **غيره** ~
гайраҳу у бировни жиноятчига чиқарди.

جرس жарасун 1) жиринг, жаранг (товуши); 2)
қўнгироқ.

جرع жараға, **يجرع** йажраъу, **جرعا**
жаръан ичирмоқ, юттирмоқ; **الماء او الدواء** -л-лма:'а
'ави-д-дава:'а у сувни ёки дорини ичирди.

جرعة жаръатун бир ютиш; кўплиги **جرع**
жира:ъун.

جرفا жарафа, **يجرف** йажруфу, **جرفا**
жарфан 1) сурмоқ; **الطين** ~ -т-ти:на у тупроқни сур-
ди; 2) ҳаммасини олиб кетмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсанинг ҳаммасини олиб кетди; 3) ювмоқ, ювиб кетмоқ;
السييل الوادي ~ -с-сайлу-л'ва:дийа бу сел водийни
ювиб кетди.

جرم журмун гуноҳ, жиноят; кўплиги **جروم**
журу:мун.
جرؤ жару'а, **يجرؤ** йажру'у, **جرأة**

جغرفي жағра:фиййун жуғрофия олими, географ.
جغرافية жағра:фиййатун ва **جغرافيا** жағра:фияа:
 жуғрофия, география.
جف жаффа, **يجف** йажиффу, **جفوقا** жуфу:
 фан, **جفافا** жафа:фан қуримоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса қуриди.
جفف жаффафа, **يجفف** йужаффифу, **تجفيفا**
 тажфи:фан қуритмоқ, артмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
 сани қуритди.
جفل жаффала, **يجفل** йужаффила, **تجفيلا**
 тажфи:лан қўрқитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўр-
 қитди.
جفن жафнун кўз қовоғи; кўплиги **اجفان** 'ажфа:
 нун.
جلا жала:, **يجلو** йажлу:, **جلاء** жала:
 'ан ва **جلوا** жулуван 1) қўчмоқ, эвакуация бўлмоқ:
القوم عن الوطن و من الوطن ~ -л-қавму ʻани-л-ватани ва мина-
 л-ватани бу қавм хавфдан қочиб бу ватандан бу ватанга
 қўчди; 2) аниқлашмоқ, ойдитлашмоқ: **الامر جلاء** ~ л-
 'амру жила:'ан бу иш ойдинлашди.
جلال жала:лун қадрининг юқори чегараси, обрў.
جلب жалаба, **يجلب** йажлубу, **جلبا**
 жалабан ва **جلبا** жалбан 1) ғала-говур қилмоқ,
 қичқириб чақирмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ғала-
 говур қилди; 2) келтирмоқ, олиб келмоқ: **الشيء** ~ -ш-
 шай'а у нарсани келтирди.
جلبه жалабатун ғала-говур.
جلد жалада, **يجلد** йажлиду, **جلد**
 жалдан 1) қамчиламоқ: **الرجل بالسياط** ~ -р-ражула би-с-
 сийа:ти у кишини қамчилади; 2) яраламоқ: **الشيء الرجل** ~
 -ш-шай'у-р-ражула бу нарса кишини яралади.
جلد жилдун тери; кўплиги **جلود** жулу:дун.
جلس жаласа, **يجلس** йажлису, **جلوسا** жулу:
 сан ва **مجلسا** мажлисан ўтирмоқ: **الرجل** ~ -р-
 ражулу бу киши ўтирди.

جلسة жалсатун бир ўтириш (мас., илмий кенгаш
 аъзоларининг битта масаласи учун йиғилиб ўтириши);
 кўплиги **جلسات** жаласа:тун
جلاد жалла:дун 1) жаллод; 2) тери сотувчи;
 кўплиги **جلادون** жалла:ду:на.
جلد жалада, **يجلد** йужаллиду, **تجليدا**
 тажли:дан 1) муқоваламоқ: **الكتاب** ~ л-кита:ба у ки-
 тобни муқовалади; 2) чидамли қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула
 у кишини чидамли қилди.
جليد жали:дун муз.
جلس жали:сун улфат, шерик, суҳбатдош; кўп-
 лиги **جلسا** жуласа:'у.
جليل жали:лун шонли, жуда қадрли; кўплиги
جليلاتون.
جلىة жалий'атун 1) ишончли хабар; 2) тўғри,
 ҳақиқий.
جماد жама:дун қотган модда, минерал; кўплиги
جمادات жама:да:тун.
جمادي жума:да: **جمادي الأولي** жума:да:-л-у:ла:,
جمادي الآخرة жума:да:л' а:хирати қамарий йил-
 нинг бешинчи ва олтинчи ойлари.
جماعة жама:ʻатун жамоа, бир маслак ва мақсад
 билан бирлашган кишилар гуруҳи.
جمال жама:лун ҳусн, чирой.
جمجمة жумжуматун бош қосаси; кўплиги **جماجم**
 жама:жиму.
جمد жамада, **يجمد** йажмуду, **جمدا**
 жамдан ва **جمودا** жуму:дан 1) музламоқ, қотмоқ;
الماء ~ -л-ма:'у бу сув музлади; 2) қуримоқ:
جمدات عينه жамадат ʻайнуҳу унинг кўзи қуриди.
جمرة жамратун 1) чўғ, ёниб турган ўтив; 2) ҳожилар
 ҳажда шайтонга ташлайдиган майда тош.
جمع жамаʻа, **يجمع** йажмаʻу, **جمعا**

жамъан йиғмоқ, бирлаштирмоқ: **المترق** -л-мутафарриқа у ажратилган нарсаларни йиғеди.

جمع жамъун 1) жамоа, гуруҳ; 2) кўшин; кўплиги **جموع** жуму:ъун.

جمعة жумуъатун жума; кўплиги **جمعات** жумуъа:тун ва **جمع** жумаъун.

جمعية жамъиййатун жамият, бир мақсад атрофида йиғилган кишилар ва уларнинг ташкилоти; кўплиги **جمعيات** жамъи:йа:тун.

جمال жамалун эркак туя; кўплиги **جمال** жима:лун.

جملة жумлатун 1) йиғинди; 2) гап; кўплиги **جمال** жумалун.

جم жаммун сероблик, маъмурлик.

جمع жаммаъа, **يجمع** йужаммиъу, **تجميعا** тажми:ъан йиғилиб жума намозини ўқимоқ; **~ الناس** -н-на:су одамлар йиғилиб жума намозини ўқиди.

جمال жаммала, **يجمل** йужаммилу, **تجميلا** тажми:лан чиройли қилмоқ, безамоқ; **~ الشيء** ш-шай'а у нарсани безади.

جمهور жумху:рун 1) обрўли, эътиборли, ҳурматли (биши); 2) муҳим, катта (иш); кўплиги **جماهير** жама:қи:ру; 3) халқ.

جمهورية жумху:риййатун жумхурият, республика.

جمع жами:ъун 1) буткул, ҳамма; 2) жамоа, гуруҳ.

جميل жами:лун чиройли.

جناح жаНа:хун 1) қанот; кўплиги **أجنحة** фула:нун **فلان في جناح فلان** 'ажниҳатун; 2) ҳимоя қилиш; **фи: жана:қи фула:нин фалончи фалончининг ҳимоясидадир (ҳарфан: қаноти остидадир).**

جنازة жина:затун 1) ўлик солинган тобут; 2) ўликни кўмиш жараёни.

جناية жина:йатун гуноҳ, жиноят; кўплиги **جنايا** жана:йа: ва **جنایات** жина:йа:тун.

جنب жанбун 1) тараф, ён; 2) биқин.

جند жундун 1) аскар; 2) ёрдамчилар, кўмакчилар; кўплиги **جنود** жуну:дун.

جندل жандалун катта тош, қоя; кўплиги **جنادل** жана:дилу.

جندي жундиййун битта аскар.

جنديّة жундиййатун аскарлик.

جنز жаназа, **يجنز** йажнизу, **جنزاً** жанзан тобутга қўймоқ; **~ الميت** -л-маййита у ўликни тобутга қўйди.

جنس жинсун тур, нав; кўплиги **اجناس** 'ажна:сун.

جنسية жинсиййатун кишининг бирор миллат ёки халққа тегишлилигини билдирувчи сифат ва белгилари.

جن жанна, **يجن** йажунну, **جنا** жаннан, **جنوبا** жуну:нан 1) тун бўлмоқ; **~ الليل** -л-лайлу тун бўлди; 2) қуюқлашмоқ, кучаймоқ; **~ الظلام** -з-залла:му зулмат кучайди; мажҳ: ақлдан озмоқ; **جن الرجل** жунна-р-ражулу бу киши ақлдан озди; 3) телба бўлмоқ; **~** биҳи ва минҳу у телба бўлди.

جن жиннун жинлар; биттаси **جنى** жинниййун.

جنب жаннаба, **يجنب** йужаннибу, **تجنيبا** тажни:бан четлатмоқ; **~ فلانا الشيء** фула:нани-ш-шай'а у нарсани фалончидан четлатди.

جنّة жаннатун 1) боғ; 2) фирдавс, самовий боғ; кўплиги **جنان** жина:нун ва **جنات** жанна:тун.

جند жаннада, **يجند** йужанниду, **تجنيدا** тажни:дан 1) йиғмоқ; **~ الجنود** -л-жуну:да у лашкарни йиғди; 2) аскар қилмоқ; **~ فلانا** фула:нан у фалончини аскар қилди.

جنس жаннаса, **يجنس** йужаннису, **تجنيسا** тажни:сан 1) бир турга киритмоқ, бир хил қилмоқ; **~ الأشياء** -л-'ашйа:'а у нарсаларни бир хил қилди; 2) жинсига киритмоқ; **~ الأشياء** -л-'ашйа:'а у нарсаларни ўз жинсига киритди.

جنوب	жану:бун жануб; кўплиги	جنائب	жана:ибу,
جنون	жуну:нун ақл озганлик, телбалик.		
جني	жана:,	يعني	йажни:,
		جناية	жина:йатан
1) қилмоқ (мас., гуноҳ ёки жиноят):	الذنب	~	з-занба
у гуноҳ қилди; 2) термоқ, узмоқ:	الثمرة	جنيا و جني	с-
самарата жинийан ва жанан у ҳосилни узди.			
جين	жани:нун қориндаги бола; кўплиги	اجنة	
'ажиннатун ва	اجن	'ажнунун.	
جنينة	жунайнатун боғча.		
جهاد	жиҳа:дун жиҳод, дин ёки ватан ҳимояси		
учун уруш олиб бориш.			
جهاز	ж(а,в)ҳа:зун асбоб, ускуна; кўплиги	اجهزة	
'ажҳизатун.			
جهة	жиҳатун тараф, томон; кўплиги	جهات	
جد	жаҳдун 1) машаққат, қийинчилик; 2) инчи-		
лиш; 3) натижа, пиروвард:	الجاهد	~	ал-жаҳду л-жа:
ҳиду зўр машаққат билан.			
جد	жаҳра, جهر	йажҳару, جهرأ	жаҳран
1) кўринмоқ: الشىء	~	ش-шай'у	бу нарса кўрияди;
2) очиқ, ошқора қилмоқ:	الكلام	و به وجهرا و جهارا	~
л-кала:ма ва биҳи ва жаҳран ва жиҳа:ран у гапни ошқора,			
баланд гапирди.			
جهل	жаҳила, يجهل	йажҳилу, جهلا	жаҳ-
лан,	جهالة	жаҳа:латан билмамоқ: الشىء	و به
ш-			
шай'а ва биҳи у нарсани билмади.			
جهل	жаҳлун билмаслик, подонлик, жоҳиллик.		
جهنم	жаҳаннаму дўзах, тамуғ.		
جهز	жаҳҳаза, يجهز	йужаҳҳизу, تجهيزأ	
тажҳи:зан 1) қуроллантирмоқ: العيش	~	л-жайша	у
лашкарни қуроллантирди; 2) келин сепини тайёрламоқ:			
العروس	~	л-ъару:са	у келин сепини тайёрлади; 3)
ҳозирламоқ:	الميت	~	л-маййита у ўликни (дафн қи-
лишга) ҳозирлади.			
جواب	жава:бун жавоб, жавоб	قايتарин; кўплиги	

اجوبة	'ажвибатун.		
جواد	жава:дун 1) сахий, жуморд, баири кенг киши,		
كўپلىگى	اجواد	'ажва:дун; 2) зотли от; кўплиги	
جيا	жийа:дун.		
جواز	жава:зун 1) мумкинлик, рухсат (масалан, чет-		
	га чиқиш учун); 2) (четга чиқиб келиш учун) виза, паспорт.		
جود	жу:дун саховат, жумардлик, бағри кенг-		
лик.			
جورب	жаврабун тайпоқ; кўплиги	جوارب	жава:
рибу.			
جوز	жавзун ёнғоқ.		
جوع	жу:ъун очлик, оч қолиш.		
جوعان	жавъа:ну оч, оч қолган; муаннаси	جوعي	
жавъа:, кўплиги	جياع	жийа:ъун.	
جوف	жавифа, يجوف	йажвафу,	جوفأ
жавафан ичи бўш бўлмоқ: الشىء	~	ش-шай'у	бу нар-
санинг ичи бўш бўлди.			
جوف	'жавфун 1) қорин, 2) ич; 3) ер бойликлари;		
4) тушнинг охиригичдан бир бўлаги; кўплиги	اجواف	'ажва:	
фун.			
جوة	жавқатун гуруҳ, кўпроқ созандалар гуруҳи.		
جوهر	жавҳарун 1) моддалар ва нарсаларнинг асли;		
2) гавҳар; кўплиги	جواهر	жава:ҳиру; 3-аслича қола-	
диган нарса, атом.			
جو	жаввун осмон билан ер орасидаги фазо, ҳаво;		
كўپلىگى	اجوا	'ажва:ун.	
جوع	жавваъа, يجوع	йужаввиъу, تجويما	таж-
ви:ъан ейиш-ичишни манъ қилмоқ: غيره	~	гайраҳу	у
бировга ейиш-ичишни манъ қилди.			
جيب	жайбун 1) ёқа; 2) чўнтак; кўплиги	جيوب	
жуйу:бун.			
جيش	жайнун қўшин, лашкар; кўплиги	جيوش	
жуйу:шун.			
جيل	жи:лун авлод; замондошлар; кўплиги	اجيال	
'ажйа:лун.			

جيم жи:мун жим (араб алифбесининг бешинчи ҳарфи; абжадда 3 рақамини билдиради).

جيد жайидун яхши, тузук.

جيش жаййаша, **يعيش** йужаййишу, **تجيشا** тажйи:шан йиғмоқ: **القائد الجيوش** ~ л-қа:иду-л-жуиу: ша бу саркарда лашкарни йиғди.

ح

حاجب ҳа:жибун 1) манглай; кўплиги **حواجب** ҳава: жибу; **حواجب الصبح** ҳава:жибу-с-субҳи тонгнинг бошла- ниши; 2) эшикчи, баввоб; кўплиги **حجبة** ҳажабатун ва

حجاب ҳужжа:бун.

حاج ҳа:жжун ҳожи, Каъбани зиёрат қилган киши; кўплиги **حجاج** ҳужжа:жун, **حجاج** ҳажи:жун.

حاجة ҳа:жатун 1) эҳтиёж, зарурият; 2) керакли, зарур нарса; кўплиги **حاجاة** ҳа:жа:тун.

حاجر ҳа:жизун тўсиқ.

حادي ҳа:да, **يحيي** йаҳи:ду, **حيداً** ҳайдан,

حيدان ҳайда:нан юз ўғирмоқ, бурилмоқ, четлашмоқ:

عن الشيء ~ ьани-ш-шай'и у бу нарсадан четлашди.

حادث ҳа:даса, **يحدث** йуҳа:дису, **محادثة** муҳа:да- сатан суҳбатлашмоқ, гаплашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан гаплашди.

حادث ҳа:дисун 1) янги; 2) қутилмаган, тасодиф ҳодиса; кўплиги **حوادث** ҳава:дису.

حادثة ҳа:дисатун 1) воқеа, 2) мусибат, фалокат: кўп- лиги **حادثات** ҳа:диса:тун.

حاذق ҳа:зиқун уста, моҳир; кўплиги **حذاق** ҳузза: қун.

حار ҳа:ра, **يعير** йаҳи:ру, **حيرانا** ҳи:ран, **حيرانا** ҳайара:нан 1- тўпри йўлдан қайтмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи тўпри йўлдан қайтди; 2) ҳайрон бўлмоқ, лол қол- моқ:

في امره ~ фи'амриҳи у ўз ишидан ҳайрон бўлди.

حارب ҳа:раба, **يعارب** йуҳа:рибу, **معاربة** муҳа:рабатан,

حربا ҳира:бан 1) урушмоқ, жанг қилишмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан уришди; 2) бош кўтармоқ, бўйсинма- моқ: **الكافر الله** ~ л-ка:фиру-л-ла:ҳа бу кофир Аллоҳга бўйсинмади.

حار ҳа:ррун 1) иссиқ; 2) қайноқ, тез, шиддатли (иш).

حارس ҳа:рисун сақлагувчи, қўриқловчи; кўплиги

حراس ҳурра:сун, **حرس** ҳарасун.

حاز ҳа:за, **يعوز** йаҳу:зу, **حوزاً** ҳавзан, **حيازة** ҳийа:затан эгаллаб олмоқ, эгалламоқ: **الشئ** ~ ш-шай'а у нарсани эгаллаб олди.

حازم ҳа:зимун қаттиқ, мустаҳкам, ўз (ишига) пи- шиқ.

حاسب ҳа:саба, **يعاسب** йуҳа:сибу, **محاسبة** муҳа: сабатан, **حسابا** ҳиса:бан ҳисоблашмоқ: **غيره** ~ гай- раҳу у биров билан ҳисоблашди.

حاسة ҳа:сатун сезги, ички туйғу; кўплиги **حواس** ҳава:ссу; **العواس الخمس** ал-ҳава:ссу-л-хамсу беш сезги: эшитиш, кўриш, тамъ билиш, ҳид билиш ва идрок қилиш.

حاسن ҳа:сана, **يعاسن** йуҳа:сину, **محاسنة** муҳа: санатан 1) яхши муомала қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга яхши муомала қилди; 2) ҳусни билан чпранмоқ, мақтанмоқ: **به الناس** ~ биҳи-н-на:са у ҳусни билан одам- ларга мақтанди.

حاشية ҳа:шийатун 1) ҳар бир нарсанинг ёни, чети; 2) аҳли хослар (мас., подшоҳларнинг ёки амалдорларнинг); **الكتاب** ~ л-кита:ба китоб варағининг бўш томони.

حاصر ҳа:сара, **يعاصر** йуҳа:сиру. **محاصرة** муҳа: саратан, **حصاراً** ҳиса:ран ўраб олмоқ, қамал қилмоқ:

لقوم الأعداء л-қавму-л-'аьда:'а бу қавм душманни қамал қилди.

حاصل ҳа:силун ҳосил бўлган нарса; ҳулоса, патижа; кўплиги **حواصل** ҳава:силу.

حاضرة ҳа:диратун 1- ҳукумат жойлашган шаҳар; 2) яқин, турдош, бир турга мансуб; кўплиги **حواضر** ҳава: диру.

حافة ҳа:фатун тараф, атроф; кўплиги **حافات** ҳа: фа:тун.

حافر ҳа:фирун туёқ; кўплиги **حوافر** ҳава:фиру.
حافظ ҳа:фаза, **يحافظ** йуҳа:физу, **محافظة** муҳа: фазатан 1) сақламоқ: **علي الشيء** ~ аъла:ш-шай'и у нар- сани сақлади; 2) риюя, вафо қилмоқ: **العهد** ~ -ъаҳда у аҳдга вафо қилди.

حافظة ҳа:физатун 1) ҳужжатлар сақланадиган жузвдон, папка; 2) эсда сақлаш қобилияти, хотира.

حافل ҳа:филун кўп; **جمع** ~ жамъун-кўп сонли тўда; **دار** ~ да:рун ~ кўп сонли оила, хонадон.

حافلة ҳа:филатун автобус.

حاك ҳа:ка, **يحيك** йаҳи:ку, **حيكاً** ҳайқан 1) ўрнашмоқ, жой оломоқ: **الشيء في قلبه** ~ ш-шай'у фи:қалб иҳи бу нарса унинг қалбига ўрнашди; 2) тўқимоқ, тикмоқ: **الثوب حياكة** ~ с-савба ҳийа:катан у кийимни тўқиди.

حاكم ҳа:кама, **يحاكم** йуҳа:киму, **محاكمة** му- ҳа:каматан қозига тошпирмоқ, судга бермоқ: **غيره إلى الحاكم** ~ гайраҳу ила:-л'ҳа:ким у бировни ҳужм қилиш учун қозига тошпирди.

حاكم ҳа:кимун 1) ҳоқим; 2) қози; кўплиги **حكام** ҳукка:мун, **حاكمون** ҳа:кимун:на.

حال ҳа:ла, **يعول** йаҳу:лу, **حولا** ҳавлан 1) бир йили ўтмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарсанинг бир йили ўтди; 2) ўзгармоқ: **اللون** ~ -л'лавну бу ранг ўзгарди; 3) айнимоқ: **عن العهد** ~ ани-л-'аҳди у аҳдидан айниди; 4) ажратмоқ: **بين الشئین** ~ ш-шай'а байна-ш-шай'айни у нарсани буйиқ и нарса ичидан ажратди.

حال ҳа:лун 1- шу пайт, ҳозир, 2) ҳар бир нарсанинг сифат ва кайфияти; 3) равиш, ҳол; 4) наҳвда:ҳол.

حالة ҳа:латун гўдакнинг юришига кўмаклашадиган аравача.

حالف ҳа:лафа, **يعالف** йуҳа:лифу, **مخالفة** муҳа: лафатан, **حلاف** ҳила:фан 1) иттифоқ тузмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу киши билан иттифоқ тузди; 2) ака-ука, биродар қилмоқ: **بين الخاصتين** ~ байна-л-ха:сима- тайни у бу икки рақибни биродар қилди.

حالك ҳа:ликун зим-зиёлийк, зулмат.

حام ҳа:ма, **يعوم** йаҳу:му, **حوما** хавман, **حوماناً** ҳавама:нан 1) айланмоқ: **علي الشيء و حوله** ~

ъала-ш-шай'и ва ҳавлаҳу у бу нарсанинг атрофида айлан- ди; 2) сўрамоқ: **حول غرضه و عليه** ~ ҳавла ғарадаҳи ва талайҳи у тилаган нарсасини сўради.

حامل ҳамилун ҳомила аёл; кўплиги **حوامل** ҳава милу.

حامي ҳа:ма:, **يعامي** йуҳа:ми; **معاماة** муҳа:ма:- тан **حما** ҳима:ан ҳимоя қилмоқ: **عنه** ~ танҳу у уни ҳимоя қилди.

حامية ҳа:миятун шаҳар ва унинг аҳолисини ҳимоя қилувчи жамоа, аскарлар, гаринизон; кўплиги **حاميات** ҳа: мийа:тун.

حان ҳа:на, **يجين** йаҳи:ну, **حينا** ҳайнан, **حينونة** ҳайну:натан 1) яқинлашмоқ, яқин келмоқ: **الوقت** ~ -л-вақту бу вақт яқинлашди; 2) фурсати, вақ- ти бўлмоқ, келмоқ: **له أن يفعل كذا** ~ лаҳу 'ан йафъала каза: унга фалон ишни қилишнинг фурсати келди.

حائنة ҳа:натун майхона.

حانوت ҳа:ну:тун дўжон; кўплиги **حوانيت** ҳава:ни:ту.
حاور ҳа:вара, **يعاور** йуҳа:виру, **معاورة** муҳа:- варатан суҳбатлашмоқ, гаплашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан суҳбатлашди.

حاول ҳа:вала, **يعاول** йуҳа:вилу, **محاولة** муҳа:- валатан хоҳламоқ, истамоқ: **ل'امرا** ~ -л'амра у ишни хоҳ- лади.

حائط ҳа:'итун девор; кўплиги **حيطان** ҳи:та:нун.

حائك ҳа:'икун тўқувчи.

таҳби: **تعيبا** йухаббибу, **يعيب** ҳаббаба, **حيب** таҳби: бан 1) донли бўлмоқ, дон тутмоқ: **الزرع** ~ -з-заръу бу экин донли бўлди; 2) севдирмоқ; яхши кўрдирмоқ хоҳлатмоқ: **فلاّئ الشّيء** ~ фула:нани-ш-шай'а у фалончига нарсани хоҳлатди.

л-қалби **القلب** ~ қисм; **حبة** ҳаббатун бўлак, юракнинг ич-ичи.

таҳби: **تعيبا** йухаббизу, **يعبد** ҳаббаза, **حبد** би:зан 1) «ҳаббаза»: — демоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга «ҳаббаза»: — деди; 2) яхшиламоқ, мақтамоқ: **الامر** ~

حدا ҳаббаза: балли, жуда соз, зўр.

حبر ҳабрун 1) билимдон, олим; 2) яҳудийларнинг диний бошлиғи; кўплиги **احبار** 'аҳба:рун.

حبر ҳибрун сиёҳ.

ҳабсан **حيسا** йаҳбису, **يحيس** ҳабаса, **حيس** 1) ушламоқ, тутмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини тутди; 2) қамамоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қамади; 3) вақф қолдирмоқ: **المال عليه** ~ -л-ма:ла ғалайҳи у унга молни вақф қолдирди.

ҳубу: **حبوس** ҳабсуи қамоқ, қамоқхона; кўплиги **حبوس** ҳубу: сун.

л-бақари **البقر** ~ ҳабакун ҳушбўй ўт номи; **حبق** мойчечак.

таҳбилу, **تعبل** ҳабилат, **حبلت** ҳабилла, **حبل** л- **الانثى** ~ ҳабалан бўйида, ҳомила бўлмоқ: **حبل** 'унса: бу аёл ҳомила бўлди.

л-вари; **الوريد** ~ ҳаблуи 1) арқон; 2) аҳднома; **حبل** ди бўйин томири; кўплиги **حبال** ҳиба:луи.

ҳаба:ла: **حبالى** ҳабла: ҳомила; кўплиги **حبلى**

ҳаби:буи суюкчи, суюлган; кўплиги **حبيب** **احياء** 'аҳибба:у ва **حباب** 'аҳиббатун ва **حباب** ҳаба:'ибу; муаннаси **حبيبة** ҳаби:батун.

ҳатта: вақт чегарасини билдирувчи сўз олди **حتى** **يومنا هذا** ~ с-саба:ҳи эрталабгача: **الصباح** ~ кўмакчи:

ҳатта: **حاتم** 'ан учун; **ان** ~ йавмина: ҳаза: шу кунгача; ма? қачонгача?

ҳассан 1) **حاشا** йаҳуссу, **حاش** ҳасса, **حاش** шоширмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни шоширди; 2) тезламоқ, ундамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тезлади. **حجب** ҳижба:бун тўсиқ, парда; кўплиги **حجب** ҳужбуи.

ҳажбан, **حبا** йаҳжубу, **يعجب** ҳажбаба, **حجب** ш-шай'а у **حجابا** ҳужба:бан 1) яширмоқ, **الشيء** ~ нарсани яширди; 2) тўсиқ, нов кўймоқ: **بين المتخاصمين** ~ байна-л-мутаха:симайни у бу икки рақиб орасига тўсиқ кўйди.

ҳажжан **حبا** йаҳужжу, **يج** ҳажжа, **حج** 1) бормоқ, йўналмоқ, отланмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у бу ерга йўналди; ҳаж зиёрат қилиш фарзини адо қилмоқ: **السيب العرام** ~ -л-байт'а -л-ҳара:ма у Каъбани зиёрат қилиш фарзини адо қилди; 3) ҳужжат, далил билан енгмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини ҳужжат билан енгди. **حج** ҳажжуи Ҳаж (Исломнинг беш арконидан бири, Каъбани зиёрат қилиш).

ҳужажун. **حجة** ҳужжатун далил; кўплиги **حجج** ҳажжарун; **حجر** ҳажжарун тош; кўплиги **حجارة** ал-ҳажжару-л-қари:му марварид, қимматбаҳо тош; **العجر الأسود** ал-ҳажжару-л-'асваду Каъбадаги қора тош.

ҳужжарун **حجر** ҳужжратун хона; кўплиги **حجرة** ва **حجرات** ҳужжуратун.

ҳаж- **حجزا** йаҳж (у, и) зу, **يجز** ҳажжаза, **حجز** зан 1) манъ қилмоқ, қайтармоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарсани манъ қилди; 2) тўсиқ бўлмоқ: **بين الشيين** ~ байна-ш-шай'айни у бу икки нарса орасига тўсиқ бўлди; 3) ҳибс қилинмоқ: **عليه المال** ~ ғалайҳи-л-ма:лу ундаги мол ҳибс қилинди.

ҳажалун. **حجل** ҳажжалатун тустовуқ; кўплиги **حجلة**

حجب ҳажмун ҳажм, ҳар жисмнинг миқдори; кўплиги **حجوم** ҳужу:мун.
حجاء ҳида:дун аза, мотам.
حد ҳадаса, **يحد** йаҳдусу, **حدوث** ҳуду:сан юз бермоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш юз берди.
حد ҳадасун 1) ёш йигит, ўспирин; 2) тасодиқ воқеалар; 3) фиқҳда: таҳоратни бузувчи нарса; кўплиги **احداث** 'аҳда:сун.
حد ҳадда, **يحد** йаҳудду, **حدا** ҳаддан 1) чархламоқ, ўткирламоқ: **السكين** ~ -с-сикки:на у пичоқни чархлади.
حد ҳаддун 1) ниҳоя, охир, сўнг; 2) чегара.
حداد ҳадда:дун темирчи.
حد ҳаддаса, **يحد** йуҳаддису, **تحديثا** таҳ-ди:сан 1) хабар бермоқ, етказмоқ: **فلان الشيء و به** ~ фула:-нани-ш-шай'а ва биҳи у фалончига нарсани етказди; 2) айтиб, гапириб бермоқ: **فلان عن فلان** ~ фула:нун ён фула:-нин фалончи фалончи ҳақида гапириб берди; 3) шукрона қилиб ёймоқ: **بالنعمة** ~ би-н-ниъмати у Аллоҳнинг берган неъмати учун шукрона қилиб ёйди.
حد ҳаддада, **يحد** йуҳаддиду, **تحديدا** таҳ-ди:дан 1) тикилиб қарамоқ: **النظر إلى فلان** ~ -н-назара 'ила фула:нин у фалончига тикилиб қаради; 2. чегараламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани чегаралади.
حدق ҳаддақа, **يحدق** йуҳаддиқу, **تحديقا** таҳ-ди:қан тикилиб қарамоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга тикилиб қаради.
حدقة ҳадақатун кўз қорачиги; кўплиги **حدق** ҳадақун ва **احداق** 'аҳда:қун.
حديث ҳади:сун 1) ҳикоя, хабар, ривоят; 2) Муҳаммад алайҳи-с-салом пайғамбар ҳаёти ва сўзлари хусусидаги хабар.
حديث ҳади:сун янги; **العهد** ~ -л-'аҳди янги, яқинда бўлган; кўплиги **احداث** ҳида:сун.

حديد ҳади:дун темир.
حديثة ҳади:қатун боғ; кўплиги **حداق** ҳада:'иқу.
حذاء ҳиза:'ун туфли; кўплиги **احذية** 'аҳзийатун.
حذر ҳаззара, **يحذر** йуҳаззиру, **تحذيرا** таҳ-зи:ран кўрқитмоқ: **الرجل الشيء و منه** ~ -р-ражула-ш-шай'а ва минҳу у кишини бу нарса билан кўрқитди.
حذر ҳаззира, **يحذر** йаҳзару, **حذرا** ҳазаран кўрқмоқ: **الشيء و منه** ~ шай'а ва минҳи у бу нарсадан кўрқди.
حذف ҳаззафа, **يحدف** йаҳзифу, **حذفا** ҳазфан 1) тушириб қолдирмоқ, соқит қилмоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарсани тушириб қолдирди; 2) отмоқ, ташламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула би-л-ҳажари у бу кишига тош отди.
حذق ҳаз(а,и)қа, **يحدق** йаҳзиқу, **حذقا** ҳ(а,и)зқан, **حذاقة** ҳаза:қатан моҳир, уста бўлмоқ: **في ال** ~ -фи:л-'амали ва фи:ҳи у бу ишда моҳир бўлди.
حرارة ҳара:ратун иссиқлик.
حرام ҳара:мун ҳаром, манъ қилинган нарса, ҳалолнинг зидди; **البلد الحرام** ал-байтул-л-ҳара:му Каъба **الحرام** ал-балладу-л-ҳара:му Макка; **الشهر الحرام** аш-шаҳру-л-ҳара:му зул-л-қаъда, зу-л-ҳижжа, муҳаррам ва ражаб ойларининг ҳар бири; кўплиги **حرم** ҳурумун.
حرب ҳарбун уруш; кўплиги **حروب** ҳуру:бун.
حرباء ҳирба:'ун буқаламуш, хамелеон; кўплиги **حرايب** ҳара:биййу.
حراث ҳараса, **يحرث** йаҳр(у,и)су, **حراثا** ҳарсан ҳайдамоқ (экиш учун): **الأرض** ~ -л-'арда у ерни ҳайдади.
حر ҳуррун 1) хайрли, фозил (кишилар ҳақида); 2) соф, тоза (олтин ҳақида); кўплиги **احرار** аҳра:рун; муаннаси **حرّة** ҳурратун кўплиги **حرائر** ҳара:иру.
حرج ҳарража, **يخرج** йуҳарражу, **تحريجا** таҳри:-жан сиқмоқ, сиқаштирмоқ: **عليه** ~ -'алайҳи у уни сиқаштирди; **في يد الدلال** ~ -л-бида:ъату фи: йади-д-

далла:ли бу мол даллолнинг қўлида сўнги нархига етди.

тахри: تحريراً йухарриру, ҳаррара, حر
ран 1) озод қилмоқ: العبد ~ -л-ъабда у қулни озод қилди; 2) халос қилмоқ: البلاد من الحكم الأجنبي ~ -л-била:да мин-л-хуми-л-ажнабийийи у мамлакатни ажнабий ҳукмронликдан халос қилди; 3) текширмоқ: الوزن ~ -л-вазна у (шеър) вазнини текширди; 4) ёзмоқ: الرسالة ~ -р-риса:лата у рисолаи ёзди.

тах: تعريضاً йухарриду, يعرض ҳаррада, عرض
ри:дан ундамоқ, жалб қилмоқ, тортмоқ: غيره علي الأمر ~
гайраҳу ʔала:л-амри у бировни бу ишга тортди.

тахри: تعريفاً йухаррифу, يعرف ҳаррафа, حرف
фан 1) чалиштирмоқ, чалғитмоқ: الكلام من موضعه ~
-л-кала-ма мин мавдиъиҳи у гапни мавзусидан чалғитди; 2-
эгмоқ, бурмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани бурди.

тахри: تعريماً йухарриму, يعرم ҳаррама, حرم
ман ҳаром қилмоқ: الشيء عليه او علي غيره ~ -ш-шай'а ʔала
йҳи 'ав'ала: гайриҳи у нарсани унга ёки бировга ҳаром қилди.

حرية ҳуррийятун озодлик, эрк.
حرز ҳирзун 1) қалъа, мустаҳкам қўрғон; 2) тумор;
кўплиги حروز ҳуру:зун.

حراس ҳараса, يحرس йаҳрусу, حراسة ҳира:сатан
сақламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани сақлади.

حراس ҳарасун қоровул, соқчи; الحرس الوطني ал-ҳа-
расу-л-ваганиййу давлат ва фуқороларнинг тинчлигини сақ-
ловчилар, ватан ҳимоячилари.

حراس ҳараса, يعرض йаҳрису. حرصاً ҳарсан
1) жуда истамоқ, рағбат қилмоқ: الشيء علي ~ ʔал^a:ш-шай'и
у бу нарсани жуда истади; 2) аҳамият бермоқ, эътиборли,
қушёр бўлмоқ: علي الرجل ~ ʔала:р-ражули у бу кишига
эъти борли бўлди.

حرفة ҳирфатун ҳунар, тириклик воситаси; кўплиги
حرفи ҳирафун

حرم ҳарама, يعرم йаҳриму, حرماناً ҳирма:

нан манъ қилмоқ: الرجل الشيء ~ -р-ражула-ш-шай'а у бу
кишига нарсани манъ қилди.

حرمе ҳурматун 1) манъ қилинган; 2) муқаддас, қут-
луг; 3) муқаддаслик, қутлуғлик; 4) ҳурмат, иззат; 5) хотин
аёл.

حريم ҳари:рун ишак.

حريق ҳари:қун ёнғин.

حريم ҳари:мун ҳаром; кўплиги حرم ҳурумун.

حزام ҳиза:мун белбоғ, камар.

حزب ҳизбун фирқа, партия; кўплиги احزاب 'аҳза:

бун.

حز ҳазза, يعز йаҳуззу, حزا ҳаззан

1) яраламоқ, из қолдирмоқ: الالم في صدره ~ -л-'аламу фи:
садриҳи алам унинг юрагини яралади; 2) кесмоқ: الشيء ~
-ш-шай'а у нарсани кесди.

حزم ҳазма, يعزم йаҳзиму, حزماً ҳазман

1) камар билан маҳкамламоқ, боғламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
у нарсани камар билан боғлади; 2- лухта эгалламоқ (мас.
касбни): امره ~ 'амраҳу у ўз ишини шухта эгаллади.

حزم ҳазума, يعزم йаҳзуму, حزمة ҳаза:

маған оқилона иш тутмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши
оқилона иш тутди.

حزم ҳазмун қатъийлик.

حزمة ҳузमतун тугун; ўрам, боғ; кўплиги حزم

ҳузамун.

حزن ҳазина, يعزن йаҳзину, حزناً ҳузнан.

حزناً ҳазанан ғамгин бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу
киши ғамгин бўлди.

حزن ҳузун ғам, гусса, қайғу.

حزيران ҳазир:ра:ну июнь.

حساب ҳиса:бун санаш, санок.

حسب ҳасаба, يحسب йаҳсубу, حساباً ҳиса:

бан санамоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани санади.

حسب ҳасиба, يحسب йаҳс(а,и)бу, حساباً ҳисба:

нан ўйламоқ, хаёл, тасаввур қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани хаёл қилди.

حسب ҳасабун аждодлар насабининг тозалиги.

حسد ҳасада, **يحسد** йаҳс (у, и) ду, **حسادا** ҳасадан ҳасад қилмоқ, қизганмоқ:

~ الرجل الشيء -р-ражулу-ш-шай'а бу киши нарсани қизганди.

حسد ҳасадун ҳасад, қизганиш.

حسب ҳасса, **يحص** йаҳуссу, **حسبا** ҳассан, **حسبنا** ҳаси:сан 1) сезмоқ, ҳис қилмоқ: **~ الشيء و به** -ш-шай'а

биҳи у нарсани сезди; 2) ҳамдард бўлмоқ, бировнинг қайғусига шерик бўлмоқ: **له** ~ лаҳу у унга ҳамдард бўлди.

حس ҳиссун 1) сезиш, ҳис; 2) аёлларда туғиш яқинлашганда бўладиган оғриқ.

حسن ҳассана, **يعسن** йуҳассину, **تحسينا** таҳси:нан яхши, чиройли қилмоқ, **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани яхши қилди.

حسم ҳасама, **يعسم** йаҳсиму, **حسما** ҳасман 1) кесмоқ, бўлмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани кесди; 2) тўсмоқ, манъ қилмоқ: **علي فلان غرضه** ~ ьала: фула:нин гарадаҳу у фалончига унинг олдига боришни манъ қилди.

حسن ҳасуна, **يعسن** йаҳсуну, **حسنا** ҳуснан яхши, чиройли бўлмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'у бу нарса чиройли бўлди.

حسن ҳасанун яхши, чиройли.

حسن ҳуснун чирой.

حسنة ҳасанатун яхши, эзгу иш; кўплиги **حسانات** ҳасанатун:тун.

حسود ҳасу:дун ҳасадли; кўплиги **حسود** ҳусу:дун.

حشا ҳаша:, **يخشو** йаҳшу:, **حشوا** ҳашван тўлдирмоқ, тикмоқ: **~ الوسادة** -л-виса:дата у ёстиқни тўлдирди (мас., пат ёки жун билан).

حشا ҳашан ичак-чавоқ, ич; кўплиги **احشاء** 'аҳша:

'ун **~ الارض** 'а-л'арди ер ости, ичи.

حشد ҳашада, **يحشد** йаҳш (у,и)ду, **حشدا** ҳашдан йиғмоқ, тўпламоқ: **~ القوم** -л-қавма у қавмни йиғди.

حشرة ҳашаратун ҳашорат; кўплиги **حشرات** ҳашара:тун.

حشاش ҳашша:шун ўтфуруш, ҳашакчи.

حشمة ҳишматун ҳаё.

حشو ҳашвун 1) бирор нарсани тўлдирадиган бошқа бирор нарса (мас. чучвара ёки сомса учун қийма, ёстиқ каби нарсалар учун жун, пахта-; 2) ортиқча сўз.

حشيش ҳаши:шун ўт, ҳашак; кўплиги **حشائش** ҳаша:ишу.

حصاد ҳ(а,и)са:дун ўрим-йиғим; ўрим-йиғим вақти.

حصار ҳиса:рун 1) кишан; 2) қамал.

حصان ҳиса:нун от; кўплиги **احصنة** 'аҳсинатун.

حصد ҳасада, **يحصد** йаҳс (у,и)ду, **حصدا** ҳасдан, **حصادا** ҳ(а,и)са:дан ўрмоқ: **~ الزرع** -з-заръа у экинни ўрди.

حصرا ҳасран йаҳс (у,и)ру, **يحصر** ҳасара, **حصر** ҳасран 1) сиқиштирмоқ: **~ الرجل** -р-ражула у кишини сиқиштирди; 2) ҳисоблаб, санаб чиқмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани санаб чиқди.

حصل ҳассала, **يحصل** йуҳассилу, **تحصيلنا** таҳси:лан ҳосил қилмоқ, йиғмоқ: **~ العلم** -л-ъилма у илм ҳосил қилди; **~ المال** -л-ма:ла у мол йиғди.

حص ҳассана, **يعسن** йуҳассину, **تحسينا** таҳси:нан қалъа билан ўрамоқ: **~ المدينة** -л-мади:ната у шаҳарни қалъа билан ўради.

حصل ҳасала, **يحصل** йаҳсулу, **حصولا** ҳусу:лан 1) юз бермоқ; **~ له كذا** лаҳу каза: у билан фалон нарса юз берди; 2) ҳосил қилмоқ, эришмоқ: **~ فلان علي الشيء**

фула:нун ьала:-ш-шай'и фалончи бу нарсага эришди; 3) қолмоқ: **~ الشيء** -шай'у бу нарса қолди.

حصن ҳиснун қалъа; кўплиги **حصون** ҳусу:нун.

حصيد ҳаси: дун йиғилган ҳосил; кўплиги **حصائد** ҳаса: иду; **حب الحصيد** ҳаббу-л-ҳаси: ди йиғилган дон.

حصير ҳаси: руи бўйра; кўплиги **حصر** ҳусурун.

حصيلة ҳаси: латуи қолдиқ, фойда (мас., сотиқда); кўплиги **حصائل** ҳаса: илу.

حصين ҳаси: нун мустаҳкам, қаттиқ.

حضارة ҳада: ратуи ўтроқ турмуш; ҳаётий равнақ, цивилизация.

حضر ҳадара, **يحضر** йаҳдуру, **حضورا** ҳуду: ран 1) ҳозир бўлмоқ; келмоқ: **الغائب** ~ -л-га: ибу йўқ (киши) келди; **الصلاة** ~ -с-сала: ту намоз вақти келди; **الشيء فلانا** ~ -ш-шай'у фула: нан бу нарса фалончининг хотирасига келди; 2) қатнашмоқ; **المجلس** ~ -л-мажлиса у бу мажлисада қатнашди; 3) ўтроқ яшамоқ: **الرجل حضارة** ~ -р-ражулу ҳада: ратан бу киши ўтроқ яшади.

حضر ҳадарун шаҳар ва қишлоқлар, саҳро нинг зидди.

حضر ҳаддан, **يحضر** йаҳудду, **حضا** ҳаддан тезламоқ, ундамоқ: **الرجل علي الشيء** ~ -р-ражулу ʔала: ш-шай'и бу киши бу нарсага ундади.

حضر ҳаддара, **يحضر** йаҳаддиру, **تحضيرا** таҳди: ран ҳозирламоқ, тайёрламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ҳозирлади.

حضر ҳадана, **يحضر** йаҳдуну, **حضا** ҳаднан, **حضانة** ҳида: натан 1) бағрига босмоқ, кўчоққа олмоқ: **الولد** ~ -л-валада у болани бағрига босди; 2) тухум босмоқ; 3) тарбия қилмоқ, боқмоқ: **الطائر يبيضه** ~ -т-та: иру байдаху қуш тухумини босди; **اليتيم** ~ -л-йати: ма у етимни боқди.

حضر ҳиднун 1) кўкрак; 2) қучоқ.

حضيف ҳади: дун жар; кўплиги **احضة** 'аҳиддатун ва **حضان** ҳудда: нун.

حاتم ҳута: мун шара, парча; **الدنيا** ~ -д-дунё 1) дунёнинг ўткинчи нарсалари; 2) молу дунё.

حطب ҳатабун ўтин; кўплиги **احطاب** 'ахта: бун.

حط ҳатта, **يحط** йаҳутту, **حطا** ҳаттан 1) тушмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тушди; 2) туширмоқ, арзонлаштирмоқ: **السعر** ~ -с-сийра у нархни туширди; 3) камситмоқ: **من قدره** ~ мин қадриҳи у бировнинг қадрини камситди; 4) енгиллатмоқ, енгил қилмоқ: **الله وزره** ~ -л-ла: ҳу визраҳу Аллоҳ унинг оғирини енгил қилди; 5) жойламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини жойлади.

حطاب ҳатта: бун ўтинчи; кўплиги **حطابة** ҳатта: батун. **حطم** ҳаттама, **يحطم** йуҳаттиму, **حطما** ҳаттама, **يحطما** йуҳаттиму, **التحطيم** таҳти: ман синдирмоқ, ушатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани синдирди.

حظر ҳазара, **يحظر** йаҳзуру, **حظرا** ҳазран, ҳиза: ран 1) манъ қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани манъ қилди; 2) ҳаром қилмоқ: **عليه الشيء** ~ ʔалай-ҳи-ш-шай'а у нарсани ҳаром қилди; 3) девор қўймоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм (боққа) девор қўйди.

حظ ҳаззун бахт, омад; кўплиги **حظوظ** ҳузу: зун. **حظي** ҳазийа, **يحظي** йаҳза:, **حظوة** ҳ(у,и)зватан мартабали, обрўли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши обрўли бўлди.

حظيرة ҳази: ратуи 1) қўра; 2) мардикор бозори, меҳнат бозори

حضر ҳафара, **يحضر** йаҳфиру, **حظرا** ҳафран 1) кавламоқ, қазимоқ; чуқур қилмоқ; **الارض** ~ -л-'арда у ерни кавлади; 2) чиқини учун йўл изламоқ: **عن الشيء** ~ ʔани-шай'и у бу нарсдан чиқини учун йўл излади.

حفرة ҳуфратун чуқур; кўплиги **حفر** ҳуфарун. **حفر** ҳафаза, **يحفز** йаҳфизу, **حفرا** ҳафзан ундамоқ, даъват қилмоқ: **الرجل عن و إلى وعلى الأمر** ~ ар-ражула ʔан ва 'ила: ва ʔала: -л-'амри у кишини бу ишга ундади.

حفظ ҳафиза, **يحفظ** йаҳфазу, **حفظا** ҳифзан 1) асрамоқ, сақламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сақлади; 2) яширмоқ: **السِر** ~ -с-сийра у сирни яширди;

3- эгалламоқ: **المال اولعلم** ~ -л-ма:ла 'ави-л-билма у мол-ни ёки илми эгаллади; 4) ёд олмақ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни ёд олди.

حفلة ҳафлатун 1) тантана, байрам; тантанали йиғин, мажлис; базм; 2) (бирор ишга) эътибор қилиш, аҳамият бериш.

حفنة ҳафнатун бир ҳовуч, бир шингил; кўплиги **حفن** ҳуфанун.

حفي ҳафийа, **يعفي** йаҳфа:, **حفي** ҳафав 1) яланг оёқ юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яланг-оёқ юрди.

حفيد ҳафия:дун набира; кўплиги **حفداء** ҳуфада:у ва **حفدة** ҳафадатун.

حبة ҳиқбатун асрдан кўп вақт, эра; кўплиги **حطب** ҳиқабун, **حطوب** ҳуқу:бун.

حقد ҳақада, **يحقد** йаҳқиду, **حقدًا** ҳиқдан кек сақламоқ; **عليه** ~ Ўлайҳи у ундан кек сақлади;

حقد ҳиқдун кек сақлаш; кўплиги **احقاد** 'аҳқа:дун ва **حقود** ҳуқу:дун.

حقر ҳақура, **يعقر** йаҳқуру, **حقرا** ҳуқран ва **حقارة** ҳақа:ратан ҳақорат қилинмоқ, таҳқирланмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши таҳқирланди.

حق ҳаққун 1) ҳақиқий (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) тўғри, чин: **الوعدالحق** ал-ваъду-л-ҳаққу чин ваъда, яъни қайта тирилиш ҳақидаги ваъда; 3) ҳақ бўлиш: **هوالحق** ҳува-л-ҳаққу у ҳақдир; кўплиги **حقوق** ҳуқу:қун:

حقوق الله ҳуқу:қу-л-ла:ҳи Аллоҳ олдидаги бурчларимиз.

حقر ҳаққара, **يحقر** йуҳаққуру, **تحقيرا** таҳқи:-ран камситмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани камситди.

حقق ҳаққақа, **يحقق** йуҳаққуку, **تحقيقا** таҳқи:қан 1) исботламоқ, тасдиқламоқ: **الظن** ~ -з-занна у фикрни исботлади; 2) ҳал қилмоқ, амалга оширмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра ишни ҳал қилди.

حقل ҳақлун экинзор, кўплиги **حقول** ҳуқу:лун.

حقتن ҳақана, **يحقتن** йаҳқуну, **حقتنا** ҳақнан 1) ушлаб, сақлаб қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сақлаб-қолди; 2) кизма ёки укол билан даволамоқ: **المريض** ~

-л-мари:да у беморни укол билан даволади.

حقتة ҳуқнатун ич дори, ичга киритиладиган дори; кўплиги **حقتن** ҳуқанун.

حقيبة ҳақи:батун чөмдан, кўплиги **حقتاب** ҳақа: 'ибу.

حقيير ҳақи:рун бечора, камситилган.

حقيقة ҳақи:қатун чин, рост; ҳақиқат: **ساطعة** ~ са:тиъатун кўришиб турган ҳақиқат: **حقيقة و بالعقيقة** ҳақи:қатан

ва би:-л-ҳақи:қати ҳақиқатдан, ростдан, чиндан; **في الحقيقة** фи:-л-ҳақи:қати ҳақиқатда; **الأمر** ~ -л-'амри ишнинг

моҳияти; **العال** ~ -л-ҳали нарсанинг ҳақиқий аҳволи; кўплиги **حقائق** ҳақа:'иқу

حكاية ҳика:йатун ҳикоя; кўплиги **حكايات** ҳика:йа:тун. **حك** ҳакка, **يعك** йаҳукку, **حكا** ҳаккан

сурмоқ, ишқаламоқ: **الشيء بيده** ~ -ш-шай'а би-йадиҳи у нарсани қўли билан ишқалади; **الشيء على الشيء** -ш-шай'а

ўала:-ш-шай'и у нарсани нарсага ишқалади.

حكم ҳаккама, **يعكم** йуҳаккиму, **تعكima** таҳқи:ман 1) ҳукм чиқаришга ҳуқуқ бермоқ: **فلانا في** ~

الشيء фула:нан фи:-ш-шай'и у фалончига бу нарса хусусид а ҳукм чиқаришга ҳуқуқ берди; 2) ҳоким қилмоқ: **الرجل** ~

-р-ражула у кишини ҳоким қилди.

حكم ҳакама **يعكم** йаҳқуму, **حكما** ҳукман ҳу-қм қилмоқ, ҳукм чиқармоқ: **له رعليه ويينهم بالأمر** ~

лаҳу ва ўалайҳи ва байнаҳум би-л-'амри у бу иш хусусид а ҳукм чиқарди.

حكم ҳукмун адолат билан ҳукм қилиш; кўплиги **احكام** 'аҳқа:мун.

حكمة ҳикматун 1) донолик, билимдонлик; 2) фалса-

фа; 3) соғлом ақл; 4) тўғрилиқ, адолат; кўплиги **حکم** ҳикамун.

حكومة ҳуку:матун ҳукумат, давлат ишларига раҳбарлик қилувчи масъул кишилар; кўплиги **حکومات** ҳуку:ма:тун.

حکي ҳақа:, **يعکي** йаҳки:, **حکاية** ҳика:йатан 1) ўхшади бўлмоқ: ўхшамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага ўхшади; 2) айтиб бермоқ, гапириб бермоқ, нақл қилмоқ: анҳу-л-ҳади:са у воқеани нақл қилди.

حکيم ҳақи:мун 1) ҳикмат эгаси, дово (Аллоҳнинг сифатларидан) 2) файласуф; 3) табиб, кўплиги **حکما** ҳу:кама:'у; **الذکر الحکيم** 'аз-зикру-л-ҳақи:му Қурон-и Карим.

حلا ҳала: **يعلو** йаҳлу:, **حلاوة** ҳала:ватан 1) мазали, тотли бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тотли бўлди; 2) ёқмоқ: **الشيء له في عينه** ~ -ш-шай'у лаху фи:ъайниҳи бу нарса унга ёқди.

حلاقة ҳила:қатун сартарошлиқ.

حلال ҳала:лун ҳалол, ҳаромнинг зидди.

حلب ҳалаба, **يعلب** йаҳл(у,и)бу, **حلبا** ҳалбан соғмоқ: **البقرة** ~ -л-бақарата у сигирни соғди.

حلبة ҳалбатун пойга.

حليج ҳалажа, **يحليج** йаҳл(у,и)жу, **حليجا** ҳалжан ва **حلاجة** ҳила:жатан тозаламоқ: **القطن** ~ -л-қутна у пахта (уруғидан) тозалади.

حلف ҳалафа, **يحلف** йаҳлифу, **حلفا** ҳ(а,и)лфан оғт ичмоқ: **بالله** ~ би-л-ла:ҳи у Аллоҳ номи билан оғт ичди.

حلف ҳилфун 1) иттифоқ; 2) битим, аҳднома: кўплиги

احلاف 'аҳла:фун.

حلق ҳалақа, **يعلق** йаҳлиқу, **حلقا** ҳалқан ва

حلقة ҳила:қатан қирмоқ, тарошламоқ: **الرائس** ~

-р-ра'са у бошни қирди.

حلق ҳалқун томоқдан нафас чиқариш; кўплиги **حلقوق**

ҳулу:қун ва **حلق** ҳулуқун; **حروف العلق** ҳуру:фу-л-ҳалақи бўғиз товушлари: **ر، ه، ع، ح، غ، خ.**

حلقة ҳалқатун ҳалқа; кўплиги **حلق** ҳалақун ва **حلقات** ҳалақа:тун.

حلقوم ҳулқу:мун ҳалқум, бўғиз, томоқ; кўплиги **حلقوم** ҳала:ҳиму ва **حلاقيم** ҳала:қи:му.

حل ҳалла, **يعل** йаҳ(а,и)ллу, **حلالا** ҳала:лан ҳалол бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ҳалол бўлди.

حلاق ҳалла:қун сартарош.

حلق ҳаллақа, **يعلق** йуҳаллиқу, **تحليقا** таҳли:қан 1) айланаб учмоқ: **الطائر** ~ -т-та:'иру бу қуш айланаб учди; 2) думалоқ, айлана қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани думалоқ қилди; 3) қарамоқ: **ببصره إلي** ~

الشيء би-басариҳи 'ила-ш-шай'и у бу нарсага қаради (ҳа рфан: уқўзини бу нарсага қаратди).

حلل ҳаллала, **يعلل** йуҳаллилу, **تحليلا** таҳли:-лан 1) текширмоқ: **البول أو الدم** ~ -л-бавла 'ави-д-дама у сийдик-ни ёки қонни текширди бирор қасалнинг белгиси бора-йўқ-лигини аниқлаш учун); 2) ҳалолламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ҳалоллади; **اليمين** ~ -л-йами:на у каффа қасамини бажарди, яъни уч кун рўза тутиб берди ёки ўнқиринга таом берди ёки кийинтирди.

حلي ҳалла:, **يحلي** йуҳалли:, **تحلية** таҳлиййатан 1) ширин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-ша:йна у чойни ширин қилди; 2) зийнатламоқ, зийнат тақтирмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ата у бу хотинга зийнат тақтирди; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани зийнатлади.

حلم ҳалама, **يحلم** йаҳлғуму, **حلما** ҳулман 1) туш кўрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши туш кўрди; 2) туш кўринмоқ: **به وعنه** ~ нҳи ва банҳу унга туш кўриди; 3) тушда, уйқусида, кўрмоқ: **الشيء و به** ~ -ш-шай'а ва биҳи у нарсани уйқусида кўрди; 2) балор

атта етмоқ: **الصبي حلما** ~ с-сабийу ҳулуман бу бола балоғатга етди.

حلم ҳулмун туш; кўплиги **احلام** 'аҳла:мун.
حلم ҳилмун ҳалимлик, юмшоқлик, мулойимлик.
حلوي ҳалван ҳолва кўплиги **حلوي** ҳалава:
حلي ҳалйун зеб-зийнат, тақинчоқ; кўплиги **حلي**
 ҳ(у,и) лиййун.

حليپ ҳали:бун соғилган сут.
حلية ҳилиятун 1) зеб-зийнат; 2) кўриниш, **الرجل** ~
 -р-ражули кишининг кўриниши, қиёфаси, кўнлиги **حلي**
 ҳилан.

حليف ҳали:фун 1) мулозим, ҳамма вақт хизмат ёки ёрдамга тайёр турувчи; кўплиги **حلفاء** ҳулафа:у: 2)
 иттифоқчилар (иккинчи жаҳон урушида).

حليم ҳали:мун юмшоқ, мулойим; кечиритиши одат қилган (Аллоҳнинг сифатларидан).

حماة ҳама:тун қайнона (эр ёки хотинга нисбатан).
حمام ҳима:рун эшак; кўплиги **أحمرة** 'аҳмиратун
 ва **حمام** ҳумурун ва **حمام** ҳами:рун.

حماس ҳама:сун шиддатли интилиш, кучли ташаббус, жасорат.

حماقات ҳама:қатун ақлсизлик, аҳмоқлик; кўплиги **حماقات**
 ҳама:қа:тун.

حمام ҳама:мун каптар; кўплиги **حمام** ҳама:иму;
العمائم الزاجل ал-ҳама:му-з-за:живу хабар ташувчи каптарлар.

حمد ҳамида, **يحمد** йаҳмаду, **حمداً** ҳамдан мақтамоқ, шукр қилмоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳга шукр қилди.

حمد ҳамдун мақташ; мақтов, саёно.
قلم الحمره ҳумратун 1) қизиллик; 2) қизилранг; қаламу-л-ҳумрати лаб қалам.

حمق ҳамуқа, **يحمق** йаҳмуку, **حمقا** ҳумқан ва **حمق** ҳама:қатан аҳмоқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши аҳмоқ бўлди.

حمل ҳамала, **يحمل** йаҳмили, **حملا** ҳамлан ва **حملان** ҳумла:нан 1) юкламоқ: **العامل علي ظهر الدابة** ~

-л-химла бала: захри-д-да:ббати у ҳайвонга юкни юклади; 2) ундамоқ, тезламоқ, жалб қилмоқ: **الرجل علي الامر** ~ -р-ражула бала:л-'амри у кишини бу ишга ундади; 3) ҳужум қилмоқ: **عليه في الحرب** ~ талайҳи фи:-л-ҳарби у бу урушда унга ҳужум қилди.

حمال ҳамма:лун ҳаммол, юк ташувчи.
حمام ҳамма:мун ҳаммом; кўплиги **حمامات** ҳамма:ма:тут.

حمير ҳаммара, **يحمير** йуҳаммиру, **تحميرا** таҳми:ран 1) «эй эшак» —, демоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини «эй эшак» — деди қизилга бўямоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қизилга бўяди.

حمس ҳаммаса, **يحمس** йуҳаммису, **تحميسا** таҳми:сан тўлқинлантирмоқ, кўзғатмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини тўлқинлантирди.

حمص ҳиммисун нўхат.

حمل ҳаммала, **يحمل** йуҳаммили, **تحميلا** таҳми:лан кўтартирмоқ, юкламоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражула шай'а у нарсани бу кишига кўтартирди.

حمي ҳумман иситма.

حمي ҳамийа, **حميت** ҳамийат, **تحمي** таҳма:, **الشمس أو النار** ~ қизимоқ, иситмоқ: **حمي** 1) қизимоқ, иситмоқ: **الشمس أو النار** ~ -ш-шамсу 'ави-н-на:ру қуёш ёки олов қизиди; 2) аччиқ, жаҳл қилмоқ: **عليه** ~ талайҳи у унга жаҳл қилди; 3) тийинмоқ: **حمية من الشيء** ~ мина-ш-шай'и ҳамийатан у бу ишдан тийинди.

حمي ҳама:, **يحمي** йаҳми:, **حميا** ҳамйан 1) сақламоқ, ҳимоя қилмоқ: **الرجل الشيء و منه** ~ -р-ражулу-ш-шай'а ва минҳу у киши бу нарсани сақлади, ҳимоя қилди; 2) ҳимояга олмоқ: **القوم حمية** ~ -қавма ҳима:йатан у қавми ҳимояга олди.

حميد ҳами:дун мақтовли (Аллоҳнинг сифатларидан).

حميم мун 1) яқин, жонажон дўст; 2) иссиқ сув.

حنان ҳана: тилчанлик, меҳрлилик, шафқатлилик.

حنجرة ҳанжарату. бўғиз; кўнлиги حناجر ҳана:жиру.

حنطة ҳинтатун бугдой, иги حنط ҳинатун.

حنق ҳаниқа, يعتق маҳнақу, حنقا ҳанақан аччиги, жаҳли чиқмоқ, газабланмоқ, жаҳлдан бўғилмоқ; ғалайҳи у унга жаҳли чиқди.

عليه ~ حنك ҳанакун танглай; кўнлиги احناك 'аҳна:кун.

حن خانна, يعن йаҳинну, حنيا ҳани:нан талчинмоқ, иштиёқ қилмоқ, соғинмоқ: إليه القلب ~ илайҳи-л-қалбу бу кўнгил унга талшинди;

حناء ҳина:ун ҳина.

حنط ҳанната, يعنط йуҳанниту. تاحنط таҳни:тан 1) мўмиё емоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши мўмиё еди; 2) мўмиёламоқ: الميت ~ -л-маййита у ўлиқ-ни мўмиёлади.

حنك ҳаннака, يعنك йуҳаннику, تاحنك таҳни: кан ишбилармон, иш кўзини биладиган қилмоқ التجارت ~ -т-тажа:рибу фула:нан ҳаёт тажрибаси фалончини иш кўзини биладиган қилди.

حنون ҳану:нун меҳри, шафқатли.

حني ҳана:, يعني йаҳни:, حنيا ҳанйан ва -л- حناية ҳина:йатан эгмоқ, букмоқ: العود ~

чу:да у шохни эгди.

حوار ҳива:рун суҳбат.

حوالة ҳава:латун ҳавола қилиш, пул ёки бошқа нар-сани почта орқали жўнатиш.

حوت ҳу:тун катта балиқ, наҳанг; кнлиги حيتان ҳи:тан:нун.

حوذي ҳу:зийун аравақаш.

حوزة ҳавзатун тараф, йўналиш; ~ الاسلام -л- 'исла:ми ислом чегаралари.

حوش ҳавшун 1) ҳовли; 2) қўра.

حوض ҳавдун ҳовуз; кўнлиги احواض 'аҳва:дун ва حياض хвйа:дун.

حول ҳавлун 1) йил; 2) куч, қувват; 3) ҳийла; кўн-лиги احوال 'аҳва:лун.

حول ҳавалун ғилайлик.

حول ҳаввала 1) кўчирмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани кўчирди; 2) ўзгартирмоқ: ~ الامر -л-'амра у ишни ўзгартирди.

حوي ҳава:, يعوي йаҳви:, حواية ҳава:йатан эгалламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани эгаллади.

حياة ҳайа:тун тириклик, яшаш; ҳаёт.

حيث ҳайсу 1) қачон, қачонки; 2) қаер, қаердаки.

حيرة ҳайратун ва ҳийратун ҳайрон бўлиш.

حيف ҳайфун зулму жабр.

حيلة ҳи:латун ҳийла; кўнлиги حيل ҳийалун.

حين ҳи:на вақт билдирувчи сўз; ~ وصوله вусу:-лиҳи у келган вақтда.

حيوان ҳайава:нун жонвор,

حيوي ҳайавийун 1) ҳаётий; 2) тириклик учун варур.

حيي ҳаййи, يعيي йаҳйи:, حياءе ҳайа: тан жонли бўлмоқ, тирик бўлмоқ: ~ الكائن -л-ка: 'ину бу жонвор тирик бўлди.

حيي ҳаййи, يعيي йаҳйи:, حياءе ҳайа:-'ан ҳаё қилмоқ, уялмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши уялди.

حيي ҳаййун 1) тирик; 2) ҳай (араб қабилалари-дан бирининг номи); 3) маҳалла; кўнлиги احياء 'аҳйа:-'ун.

حيا ҳаййа:, يعيي йаҳйи:, تحية та-ҳиййатан 1) салом бермоқ, олқишламоқ: ~ التلميذ المعلم -т-тилми:зу-л-муъаллима бу ўқувчи ўқитувчини олқишлади;

2) умр бермоқ: **الله الرجل** ~ л-ла:ху-р-ражула Аллоҳ бу кишига умр берди.

حياة ҳаййатун илон; кўплиги **حيات** ҳаййа:- тун ва **حيوات** ҳайа:ва:тун.

حير ҳаййара, **يعير** йухаййиру, **تحير** таҳйи:ран ҳайратга солмоқ, ҳайрон қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини ҳайрон қолдирди.

خ

خاء ҳа:ун хо, хе (араб алифбосининг олтинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 600 рақамини ифодалайди).

خاب ха:ба, **ينخب** йахи:бу, **خبية** хайбатан 1) мақсадга эришмамоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши мақсадга эришмади; 2) орзулар ушалмамоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу кишининг орзулари ушалмади.

خابر ха:бара, **يغابره** йуха:биру, **مغابرة** муха:- баратан почта орқали ёзишмоқ, хабарлашмоқ: **الرجل غيره** ~

-р-ражулу гайраҳу бу киши фалончи билан хабарлашди.

خاتم ха:т(а, и)мун 1) тошсиз узук; кўплиги **خواتم** хава:тиму; 2) охир, сўнг.

خاتمة ха:тиматун хотима, охир, сўнг, натижа; кўплиги **خواتم** хава:тиму.

خادم ха:димун ходим, хизматчи; хизматкор; кўплиги **خادم** хадамун ва **خدام** худда:мун.

خار ха:ра, **ينخور** йаху:ру, **خورا** хавран, **خورا** хува:ран бўламоқ: **الثور** ~ с-савру бу ҳўкиз бўлади.

خارطة ха:ритатун харита, кўплиги **خارطات** ха:рита:- тун.

خارق ха:риқун муъжиза.

خاصرة ха:сиратун бел; кўплиги **خواصر** хава:сиру.

خاص ха:ссун 1) шахсий, ўзиники; 2) махсус, ўзига хос; кўплиги **خواص** хава:ссун.

خاصة ха:ссатун ўзига хослик; **القوم** ~ л-қавми қавмининг катталари, улуғлари; **الملك** ~ л-маликни маликнинг яқинлари; кўплиги **خواص** хава:ссун.

خاف ха:фа, **يفاف** йаха:фу, **خوفا** хавфан, **مغافة** маха:фатан, **خيفة** хи:фатан 1) кўрмоқ, хавфсирамоқ; **من الشيء و عليه** ~ мина-ш-шай'и ва 'алайҳи у бу нарсадан кўрқди; 3) сақланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсадан сақланди.

خافق ха:фиқун байроқ; **الخافقان** ал-ха:фиқа:ни Шарқ ва Ғарб; кўплиги **خواق** хава:фиқу; **السما** ~ -с-сама:и осмоннинг шамол чиқарилган томонлари.

خال ха:лун тога; кўплиги **أحوال** 'ахва:лун.

خالة ха:латун хола; кўплиги **خالات** ха:ла:тун.

خالد ха:лидун абадий, мангу, ўлмас.

خالص ха:лиссун 1) соф, тоза; 2) тиниқ ранг.

خالط ха:лата, **يخالط** йуха:литу, **مخالطة** муха:- лататан, **خالطا** хила:тан 1) дўстланмоқ; **غيره** ~

гайраҳу у биров билан дўстлашди.

خالف ха:лафа, **يخالف** йуха:лифу, **مخالفة** муха:- лафатан, **خلاق** хила:фан 1) қарши чиқмоқ, бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага қарши чиқди; 2) орқада қолмоқ: **عنه** ~ 'анҳу у ундан орқада қолди; 3) кетидан келмоқ: **إلى الشيء** ~ 'ила:-ш-шай'и у бу нарсанинг кетидан келди.

خام ха:мун 1) хом, қайта ишланмаган (ашё); 2) пишмаган.

خامس хам:мисун бешинчи.

خامل ха:милун нуқсли; эси паст, аҳмоқ; кўплиги **خاملة** хамалатун.

خان ха:на, **ينخون** йаху:ну, **خونا** хавнан ва

خيانة хийа:натаан 1) бўзмоқ: **العهد** ~ -л-'аҳда у аҳдни бузди; 2) хиёнат қилмоқ: **الأمانة** ~ -л-'ама:-

ната у бу омонатга ҳиёнат қилди.

خائنة ха:'инатун хи'енат қилиш, хи'енат; الأعين ~ -л-
'аъйуни алдамчи кўзлар.

خاب'ан хаб'а, ينجبا' йахба'у, خبنا хаб'ан
яширмақ, сир тутмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
яширди.

خاببا'а, ينجبي' йухабби'у, تعبئة тах-
би'атан яширмақ, сир тутмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нар-
сани яширди.

خاببا:зун нонпаз, поввой.

خابуса, ينجبت йахбусу, خبنا хубсан, خباثة
хаба:сатан 1) маккор, алдоқчи бўлмоқ: ~ الرجل ~ -р-
ражулу бу киши алдоқчи бўлди; 2) бузуқ, хабис кишилар
билан дўстлашмоқ: ~ الرجل ~ -р-ражулу бу киши бузуқ
кишилар билан дўстлашди; 3) айнимоқ, бузилмоқ: ~ الشيء ~
-ш-шай'у бу нарса бузилди.

خابرا хубран, ينجبر йахбуру, خبر хабара,
خبرة хибратан 1) билагон бўлмоқ, ҳақиқатни билмоқ:
~ الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсанинг ҳақиқатини билди.

خابارун хабар; кўплиги اخبار 'ахба:рун.

خابрун билиш, тажриба.

خابزان 1) хабза, ينجز йахбизу, خبز хабзан
қилмоқ, пишпирмоқ, ёшмоқ: ~ العبز ~ -л-хубза у ноъни ёп-
ди; 2) нон егизмоқ: ~ الرجل ~ -р-ражула у бу кишига нон
егизди.

خابзун нон.

خاباتا, ينجط йахбиту, خبط хабтан 1)
қаттиқ урмоқ, дўшпосламоқ: ~ الرجل ~ -р-ражула у киши-
ни дўшпослади; 2) пайпаслашмоқ: ~ الليل ~ -л-лайла у бу
тунда пайпасланди; 3) урмоқ, қоқмоқ, тақиллатмоқ:
~ علي الباب ~ 'ала-л-ба:би у эшикни қоқди.

خابي:сун жуда қабиҳ, хунук; кўплиги خبثاء
хубаса:'у.

خابي:рун 1) ўтган ва келажак ишларни билгувчи
(Аллоҳнинг сифатларидан); 2) эксперт, судда текширувчи
мутахассис; кўплиги خبارا хубара:'у.

ختم хита:мун 1) охир, сўнг, оқибат, пировард; 2) сур-
ғуч.

хатама, ينجتم йахтиму, ختما хатман,
хита:ман 1) муҳрламоқ: ~ الشيء عليه ~ -ш-шай'а ва
'алайҳи у нарсани муҳрлади; 2) тугатмоқ, фориг бўлмоқ:
~ العمل ~ -л-'амала у ишни тугатди; 3) ўқиб тугатмоқ:
~ الكتاب ~ -л-кита:ба у китобни ўқиб тугатди.

хатана, ينجتن йахтуну, ختنا хатнан,
хита:нан хатна қилмоқ: ~ الصبي ~ -с-сабий'а у
чақалоқни хатна қилди.

хажила, ينججل йахжалу, خجلا хажалан
уялмоқ, қизармоқ, хижолат бўлмоқ: ~ الرجل ~ -р-ражулу
бу киши уялди; ~ بامرہ ~ би-'амриҳи у ишидан хижолат
бўлди.

хидрун 1) парда, тўсиқ; 2) аёлларнинг ички
уйи; кўплиги خور худу:рун, اخبار 'ахда:рун.

хадша, ينجش йахдишу, خدشا хадшан
1) тирнамоқ: ~ الجلد ~ -л-жилда у терини тирнади; 2) айб
қилмоқ, доғ туширмақ: ~ الرجل في كرامته ~ -р-ражула фи: ка
ра:матҳи у бу кишининг шаънига доғ туширди.

хад'а, ينجدع йахда'у, خدعا х(а,и) д'ан
1) бир ҳолдан иккинчи ҳолга кўчмоқ, хулқи ўзгармоқ:
~ الرجل ~ -р-ражулу бу кишининг хулқи ўзгарди; 2) яшир-
моқ, бекитмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани яширди;
~ خدعا ~ хад'ан, خدعة худ'атан, خديعة хади:'атан
алдамоқ: ~ فلانا ~ фула:нан у фалончини алдади.

худ'атун алдаш, кўзбўйаш; ~ العرب ~ ал-ҳарбу-
уруш — алдашдир; кўплиги خدع худа'ун.

хадма, ينجدم йахд(у,и) му, خدمة хидматан
хизмат қилмоқ, хизматдабўлмоқ: ~ غيره ~ гайраҳу у
бировнинг хизматида бўлди.

хадие, خديعة хади:'атун макр, ҳийла, найранг.

хазала, ينجذل йахзулу, خذلا хазлан, خذلتا

х (а,и) зла:нан 1) ташлаб қўймоқ, ўз ҳолига ташлаб қўймоқ: **اللذ قلاتا** ~ -л-ла:ху фула:нан Аллоҳ фалончини ўз ҳолига ташлаб қўйди; 2) қўлламамоқ, ёрдам бермамоқ:

الرجل و عنه ~ -р-ражула ва ғанху у кишини қўлламади.

خراب хара:бун вайрона; кўплиги **أخربة** 'ахрибатун.

خرافة хура:фатун беҳуда, ёлгон ҳикоя.

خراب хариба, **يغرب** йахрабу, **خربا** харабан ва

خرابا хара:бан хароба бўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу ер хароба бўлди.

خربة хирбатун харобазор; кўплиги **خرب** хирабун.

خرج хаража, **يخرج** йахружу, **خروجا** хуру:-

жан 1) чиқмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса чиқди; 2) танилмоқ, шуҳрат қозонмоқ: **في العلم أو الصناعة** ~ фи-л-ъилми 'ави-с-сина:ъати у бу илмда ёки бу ҳунарда танилди; 3) қутилмоқ, озод бўлмоқ: **من الشدة** ~ мина -ш-шиддати у бу машаққатдан қутилди; **من دينه** ~ мин дайниҳи у қарзидан қутилди.

خردل хардалун мурч.

خر харра, **يخر** йах (у,и)рру, **خريرا** хари:-

ран 1) шилдирамоқ: **الماء أو الريح** ~ -л-ма:'у 'ави-р-ри:ху бу сув ёки бу шамол шилдиради; 2) хирилламоқ, хуррак отмоқ: **النائم** ~ -н-на:'иму бу уйқудаги киши хириллади.

حز хараза, **يغرز** йахр (у,и)зу, **خرزا** харзан тикмоқ: **النعل** ~ -н-наъла у ковуш тикди.

خرزة харазатун тасбиҳ; кўплиги **خرز** хиразун.

خرزات хараза:тун.

خرس хариса, **يغرس** йахрасу, **خرسا** харасан соқов бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши соқов бўлди.

خرف харифа, **يغرف** йахрафу, **خرفا** харафан эси оғмоқ, ақлдан озмоқ (манманлик, улутлик туфайли): **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ақлдан озди.

خرق харақа, **يغرق** йахр (у,и)қу, **خرقا** харқан 1) ёрмоқ, ўймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўйди;

2) босиб ўтмоқ: **العادة** ~ л-л'та:дата у одатни босиб ўтди; яъни уни бузди; 3) кезиб чиқмоқ: **البلاذ** ~ -л-била:да у мамлакатни кезиб чиқди; 4) ошириб юбормоқ: **الكذب** ~ -л-казиба у ёлгонни ошириб юборди.

خرقة хирқатун латта, латта-путта, лахтак, жулдур кийим; кўплиги **خرق** хирақун.

خروع хирваъун канақунжут; **زيت** ~ зайту-л-канақунжут мойи.

خروف хару:фун қўзичоқ; кўплиги **خراف** хира:фун,

أخرفة 'ахрифатун, **خرفان** хирфа:нун.

خرير хари:рун 1) жилдираш; 2) хириллаш, хуррак отиш; кўплиги **أخرة** 'ахирратун.

خريف хари:фун куз.

خزانة хиза:натун хизона, ликаф, кўплиги **خزائن** хаза:'ину, **خزائن الله** хаза:'ину-л-ла:ҳи Аллоҳни биллишининг сирлари.

خزانة хиза:натун хазиначилик; **الإنسان** ~ -л-'инса:ни инсон қалби ва фарзандлари.

خزان хазза:нун 1) хазиначи: **الإنسان** ~ -л-'инса:ни тил 2) сув омбори.

خزن хазана, **يغزن** йахзуну, **خزنا** хазнан 1) йиғиб қўймоқ: **الرجل المال** ~ -р-ражулу-л-ма:ла бу киши молни йиғиб қўйди; 2) сақламоқ: **السر** ~ -с-сирра у сирни сақлади; 3) тиймоқ: **لسانه** ~ лиса:наҳу у тилини тийди.

خزنة хазнатун хазина; кўплиги **خزن** хазанун.

خزينة хазн:натун хазина; кўплиги **خزائن** хаза:'ину.

خسارة хасира, **يغسر** йахсару, **خسرنا** хусран, **خسرنا** хасаратан хусра:нан 1) зарар топмоқ, кўрмоқ:

التاجر في تجارته ~ -т-та:жиру фи: тижра:ратиҳи бу савдогар савдосидан зарар кўрди; 2) зое қилмоқ, беҳудага кетказмоқ, йўқотмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани зое қилди.

خس хасеун қарам, салат.

خسف хасафа, **خسفت** хасафат, **تخسف** тахсифу,

خسفا хасфан 1) ютмоқ: **الأرض** ~ л-'арду ер ютди; 2) тутилмоқ: **القمر خسوف** ~ л-қамару хусу:фан ой тутилди.

خسوف хусу:фун ойнинг тутилиши.

خسيس хаси:сун 1) паст, тубан; 2) ҳақир, камтар; кўплиги **خساسة** хиса:сун.

خشب хашба:тун қуриган шох, ўтин; кўплиги **خشبة** хашабун, **خشب** хушубун, **خشبان** хушба:нун.

خشخاش хашха:шун кўквор.

خشع хашаъа, **يتشع** йахшаъу, **خشوعا** хушу:ъан 1) бош эгмоқ, бўйсинмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши бош эгди; 2) қуйи туширмоқ, пастга қарамоқ: **ببصره** ~ би-басариҳи у кўзини қуйи туширди; **صوته** ~ савтаҳу у товушини паст қилди; **بصره** ~ басаруху у кўзини олиб қочди (уялиб); 3) тобинди: **لربه** ~ ли-раббихи у хўжасига тобинди; 4) кўринмоқ: **الكوكب من المغيب** ~ л-кавка бу мина-л-мағи:би бу юлдуз кун ботганда кўринди.

خشن хашуна, **يخشن** йахшуну, **خشونة** хушу:натан қотмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса қотди.

خشي хашийа, **يخشي** йахша:, **خشية** хашийатан, **خشيًا** хашийан қўрқмоқ: **الرجل ومنه** ~ р-ражула ва минҳу у бу кишидан қўрқди; **الله** ~ л-ла:ҳа у Аллоҳнинг улуғлиги ва маҳобатидан қўрқди.

خصام хиса:мун олишув; баҳслашув, хусумат.

خصب хасиба, **يغصب** йахсабу, **خصبا** хисбан сер-ўт, серҳосил бўлмоқ: **المكان** ~ л-мака:ну бу жой серҳосил бўлди.

خصب хисбун 1) фаровонлик, мўллик, тўқлик; 2) сер-ўтлик, серҳосиллик; кўплиги **أخصاب** 'ахса:бун.

خصر хасрун бел, биқин; кўплиги **خصور** хусу:рун.

خص хасса, **يخص** йахассу, **خصاصا** хаса:сан,

خصاصة хаса:сатан фақирлашмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши фақирлашди.

خصص хассаса, **يخصص** йухассенсу, **تخصيصا** тах-си:сан махсус тайинламоқ: **قلنا بالشيء** ~ фула:нан би-ш-шай'и у фалончини бу нарсага махсус тайинлади.

خصلة хаслатун яхши ёки ёмон хислат (кўпроқ яхши-сига ишлатилади); кўплиги **خصال** хиса:лун.

خصلة хуслатун 1) йиғилган, ўрилган соч; 2) дарахтнинг осилиб турган томони; 3) шингил (узум); кўплиги хусалун.

خصم хасмун душман, рақиб.

خصيب хаси:бун 1) серҳосил, баракали, хайрли; 2) кенг. **خضرة** худратун, кўкранг; кўплиги **خضرة** хударун, худурун.

خضع хадаъа, **يخضع** йахдаъу, **خضعا** хадъан ва **خضوعا** худу:ъан 1) бўйинсинмоқ, тобе бўлмоқ:

الرجل ~ р-ражулу бу киши тобе бўлди; 2) юмшоқсўз бўлмоқ: **نه و به** ~ лаҳу ва биҳи у юмшоқсўз бўлди.

خضم хидаммун 1) океан, кенг денгиз; 2) кўп сонли йигин.

خطا хата:, **يخطو** йахту:, **خطوا** хатван қадам босмоқ, юрмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши қадам босди.

خطا хата:'ун хато, нотўғри, ҳақиқатга асосланмаган; кўплиги **أخطئة** 'ахти:'атун.

خطاب хита:бун 1) гапириш, нутқ: **فصل ال** ~ и қатъий қарор, аниқ ҳужм; 2) хатибнинг Аллоҳга ҳамдидан сўнг **أما بعد** 'амма: баъд дейиши; 3) ҳоким (қози)нинг ҳақ билан ноҳақни ажрата олиши: **الخطاب المفتوح** ал-хита:бу-л-мафту:ҳу рўзноманинг бош мақоласи,

خطب хатаба, **يخطب** йахтубу, **خطب** ухтуб; **خطبة** хутбатан ва **خطابة** хата:батан хутба айтмоқ: **الخطيب** ~ л-хати:бу бу хатиб хутбани айтди.

خطبة хутбатун хутба айтиш; кўплиги **خطب** хута-бун.

خطر хатара, **يخطر** йахтиру, **خطرا** хатран ва

خطورا хуту:ран 1) эслашмоқ, эсга келмоқ, тушмоқ, кўришмоқ: **الأمر بباله وفيه وعليه** ~ -л-'амру би-балиҳи в фи:ҳи ва ʔалайҳи бу иш унинг эсига келди; 2) юз бермоқ: **العوادث** ~ -л-ҳава:диесу бу ҳодисалар юз берди; 3) қўллари ни силтаб юрмоқ: **في مشيه خطرا** ~ фи:машийҳи хатара:нан у қўлларини силтаб юрди.

خطر хатарун 1) хатарлавиш, хавфсираш; 2) юксак ўриш топиш, ҳурматланиш, иззат топиш, 3) гаров қилиш; кўплиги **أخطار** 'ахта:рун

خطر хатирун 1) хатарли, хавфли; 2) гердайиш, виқор билан юриш.

خط хатта, **خط** йахутту, **خطا** хаттан 1) сўз-ни ҳарфлаб ёзмоқ: **بالقلم** ~ би-л-қалами у сўзни қалам билан ҳарфлаб ёзди; 2) белги қўймоқ: **علي الشيء** ~ ʔала:ш-шай'и у бу нарсага белги қўйди.

خط хаттун 1) ёзиш, чизиш; 2) йўл, чизиқ; **النار** ~ -н-на:ри олов чизиги, уруш кетаётган ернинг олди; 3) хат, ёзув: **الإستواء** ~ фанну-л-хатти ҳуснихат санʔати; **خط** -л-нистива:'и экватор; кўплиги **خطوط** хуту:тун. **الخطوط البرية** ал-хуту:ту-л-баррийату ер устидаги алоқа йўллари; **الخطوط المائية** ал-хуту:ту-л-жаввиййату ҳаво алоқа йўллари.

خطوط الجوية ал-хуту:ту-л-ма:'иййату сув алоқа йўллари;

خطاط хатта:тун хаттот, ҳуснихат билан ёзувчи.

خطا хатта'а **خطي** йухатти'у, **تخطئة** тахти'а-тан янглишганга қўшмоқ, хато қилдинг, демоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни янглишганга қўшди.

خطة хуттатун ҳол, равиш, йўриқ; кўплиги **خطط** хутатун.

خطط хаттата, **خطط** йухаттиту, **تخطيطا** тахти:тан 1) йўл-йўл чизмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсага йўл-йўл чизди; 2) чизиб чиқмоқ, бўлиб-бўлиб **البلاد** ~ -л-била:да у мамлакатни бўлиб-бўлиб чизди; 3) режаламоқ, режалаб чизмоқ; **ت الدوله المشاريح** ~

ти-д-давлату-л-маша:ри:ʔа бу давлат йўлларнинг режасини чизди.

خطف хатифа, **يخطف** йахтафу, **خطفا** хатафан 1) тортиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсага тортиб олди; 2) қамаштирмоқ: **البرق البصر** ~ -л-барқу-л-басара бу чақмоқ кўзни қамаштирди; 3) бировнинг гапини бекитиқча, яширин эшитиб олмоқ: **السمع** ~ -с-сам'а у бировнинг гапини бекитиқча эшитиб олди (ҳарфан: кулоқни ўғирлади).

خطوة хувтатун қадам; кўплиги **خطي** хутан, **خطي** хати'а, **يخطا** йахта'у, **خطا** хата:ан 1) гуноҳ қилмоқ, хато қилмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши гуноҳ қилди; 2) хато бормоқ, адашмоқ, янглишмоқ, **السهم الهدف** ~ -с-саҳму-л-ҳадафа бу ўқ нишонга хато борди, унга тегмади.

خطايا хати:атун айб; гуноҳ; қилмиш; кўплиги **خطيات** хата:йа: ва хати:'а:тун.

خطيب хати:бун 1) хатиб; 2) бўлғуси куёв; кўплиги **خطباء** хутаба:'у.

خطير хати:рун шарафли, иззатли, кўплиги **خطور** хуту:рун.

خفاء хифа:ун 1) чойнаб; 2) рўмол; кўплиги **أخفية** 'ахфийатун.

خفت хафата, **يخفت** йахфуту, **خفوتا** хуфу:тан 1) пасаймоқ; жим бўлмоқ; ўчмоқ: **الصوت** ~ -с-савту бу товуш ўчди; 2) паст овоз чиқармоқ; **بقراءته** ~ би-қира:-'атиҳи у паст овоз чиқариб ўқиди; 3) энтикиб, бўлиб-бўлиб гапирмоқ: **خفا المريض** ~ хуфа:тани-л-мари:ду бу бемор энтикиб гапирди.

خفر хафара, **يخفر** йахфиру, **خفرا** хафран, **خفارة** хифа:ратан 1) ҳимоя қилмоқ, омон сақламоқ:

الرجل و به وعليه ~ -р-ражула ва биҳи ва ʔалайҳи у киши-ни омон сақлади; 2) бузмоқ, хиёнат қилмоқ: **بفان** ~

خفورا би-фула-нин хафран ва хуфу:ран у фалончи билан ўзи орасидаги аҳдни бузди.

خفض хафада, **يخفض** йахфиду, **خفضا** хафдан

1) туширмоқ, қўндирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани туширди; 2) пасайтмоқ, ўчирмоқ; **الصوت** ~ -с-савта у товушни ўчирди; 3) охириши касрали қилмоқ: **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзнинг охирини касрали қилди.

خف хаффа, **يخف** йахиффу, **خفا** хаффан ва **خفة** хиффатан 1) енгиллатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани енгиллатди; 2) сусаймоқ: **المطر** ~ -л-матару бу ёмғир сусайди; 3) моли камаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг моли камайди; 4) енгилтақ, аҳмоқ бўлмоқ: **عقله** ~ бақлуху у аҳмоқ бўлди.

خف хуффун 1) туянинг пошнаси; 2) чиптақ; кўплиги **خفاف** хифа:фун ва **اخفاف** 'ахфа:фун.
خفافش хуффа:шун кўршапалак.
خفص хаффада, **يخفص** йухаффиду, **تخفصا** тахфи:дан камайтирмоқ, енгиллатмоқ: **عليه الامر** ~ ʔалайҳи-л'ара у унга ишни енгиллатди.

خفف хаффафа, **يخفف** йухаффифу, **تخفيفا** тахфи:фан 1) енгил қилмоқ, енгиллатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани енгиллатди; 2) камайтирмоқ: **ما به** ~ ма: биҳи у унинг нарсасини камайтирди; 3) йўқ қилмоқ: **عنه المشقة** ~ банху-л-машаққата у ундаги машаққатни йўқ қилди.

خفق хафақа, **يخفق** йахф(у,и)қу, **خفقا** хафқан ва **خفقتا** хафақа:нан 1) қимирламоқ, титрамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қимирлади; 2) учмоқ, қанот қоқмоқ: **الطائر** ~ -т-та:'иру бу қуш учди.

خفي хафийа, **يخفي** йахфа:, **خفاء** хафа:'ан ва **خفية** хифйатан ва хуфйатан беркитилмоқ, яширилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса яширилди.

خفي хафиййун беркитилган, яширилган.
خفير хафи:рун соқчи, қоровул; кўплиги **خفيرا** ху-фара:'у.
خفيف хафи:фун енгил; **الروح** ~ -р-ру:ҳи хушчақ-

чақ; **العارضين** ~ -л-ʔа:ридайни кам соқол; **اليد** ~ -л-йади қўли енгил, чаққон; **الظهر** ~ -з-заҳри камфарзанд; **القلب** ~ -л-қалби фаросатли.

خلا хала:, **يخلو** йахлу:, **خلوا** хулван ва **خلا** хала:'ан 1) бўшмоқ, бўш бўлмоқ: **المكان أو الإنداء** ~ -л-мака:ну 'ави-л-'ина:'у бу жой ёки бу идиш бўшади; 2) озод бўлмоқ, қутилмоқ: **فلان من العيب** ~ фула:нун мина-л-'а айби фалончи бу айбдан қутилди; 3) хотиржам бўлмоқ: **بأله** ~ ба:луху у хотиржам бўлди.

خلا хала:'ун 1) бўшлиқ; очиқ фазо бўшлиғи; 2) овлоқ (ер); **بيت ال** ~ байту-л ~ 'и ҳожатхона.
خلاصة хула:сатун 1) ҳар нарсанинг қаймоғи, маъзи; 2) натижа; 3) моҳият.

خلاف хила:фун қарама-қаршилиқ, бошқачалиқ.
خلافة хила:фатун ўринбосарлик, халифалиқ.
خلال хила:лун 1) ўрта; 2) мисвоқ, тиш чўтка; кўплиги **أخلة** ахиллатун.

خلخال халха:лун оёққа тақиладиган олтин ёки қумуш ҳалқа; кўплиги **خلخال** хала:ха:лу.

خلد халада, **يخلد** йахлуду, **خلدا** хулдан, **خلودا** хулу:дан 1) давоматли бўлмоқ, боқий қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса боқий қолди; 2) сақланиб қолмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи сақланиб қолди, яъни улғайди, лекин сочи оқармади.

خلد хулдун 1) болдоқ; 2) зирақ; **دار ال** ~ да:ру-л = ~ и жаннат.

خلط халата, **يخلط** йахляту, **خلطا** халтан қўшмоқ, омукта қилмоқ, аралаштирмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага аралаштирди.

خلع халаʔа, **يخلع** йахлаʔу, **خلعا** халʔан 1) ечмоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни ечди; 2) амалдан четлатмоқ, туширмоқ: **الرئيس الموقوف** ~ -р-ра:'и:су-л-муваззифа бу мудир ходимни амалдан четлатди.

- خلف халафа, يخلف йахлуфу, خلافة хила:фатан
1) ўрнига қолдирмоқ, ўринбосар қилмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни ўрнига қолдирди; 2) ўрнига қолмоқ, ўтирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у бу кишининг ўрнига қолди.
- خلف халфун орқа, орқа томон.
خلف халафун 1) эваз, бадал бериш, ўрнига ўрин бериш; 2) келажак авлод.
- خلق халақа, يخلق йахлуқу, خلقا халқан
1) яратмоқ: الله العالم ~ -л-ла:ҳу-л-ъа:лама Аллоҳ дунёни яратди; 2) янгидан ясамоқ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани (илгаригисига ўхшатмай) янгидан ясади; 3) ўйлаб топмоқ, ихтиро қилмоқ: القول ~ -л-қавла у сўзни ихтиро қилди.
- خلق халқун 1) махлуқ, яратилган нарса; 2) одамлар; кўплиги خلوقа хулу:қун.
- خلق хулуқун хулқ, юриш-туриш, (киши) табиати, феъли.
خلقة хилқатун 1) (киши) табиати, туғма хислати; 2) кўриниш, қиёфа.
- خل халлун сирка; кўплиги خلول хулу:лун.
خلد халлада, يخلد йухаллиду, تخليدا тахли:-дан абадий қилмоқ, мангулаштирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани мангулаштирди.
- خلص халласа, يخلص йухаллису, تخلصا тахли:-ли:сан 1) тозаласи, ажратмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тозалади; 2) озод қилмоқ, қутқармоқ: فلان المورط ~ фула:нани-л-муваррата у фалончини бу машаққатдан қутқарди.
- خلف халлафа, يخلف йухаллифу, تخليفا тахли:фан 1) орқага сурмоқ, кетида қолдирмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончини орқада қолдирди; 2) ўринбосар, халифа қилиб қолдирмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончини ўринбосар қилиб қолдирди.
- خلي халла:, يخلي йухалла:, تخلية тах-лийатан 1) қолдирмоқ, бўшатмоқ: الامر ~ -л-'амра у

- ишни қолдирди; فلان مكانه ~ фула:нун мака:наҳу фалон-чи ўлди; 2) озод қилмоқ, бўшатмоқ: سبيل الاسير ~ саби:ла-л-'аси:ри у асирни озод қилди.
- خلوة халватун хилват, ёлғиз қолинадиган жой.
خليج хали:жун кўрфаз; кўплиги خلجان хулжа:нун.
خليط хали:тун 1) аралашма, қоринша; 2) шериклик; жуфтлик; кўплиги خلط хулатун ва خلطاء хулата:'у.
- خليع хали:ъун бешарм, ҳаёсиз, уятсиз; кўплиги خلعا' хулаъа:'у.
خليفة хали:фатун халифа, ўринбосар; кўплиги خلفاء хулафа:'у.
- خلية хали:қатун 1) ҳар қандай махлуқ, яратилган нарса; 2) туғма феъл, атвор; кўплиги خلائق хала:'иқу.
خليل хали:лун холис, чин дўст; кўплиги اخلا' ахил-ла:'у ва خلان хилла:нун; муаннаси خليفة хали:-латун; خلائل хала:'илу.
- خمر хамрун шароб, май, маст қиладиган ичимлик; кўп-лиги خمر хумурун.
خمرة хамратун шароб.
خمس хамсун беш.
خمس хумсун ва хумусун бешдан бир; кўплиги اخماس 'ахма'сун.
خمسة хамсатун беш.
خمسون хамсу:на эллик.
خمش хамаша, يخمش йахм(у,и)шу, خمشا хамшан ва خموشا хуму:шан тирнамоқ: وجهه ~ важҳаҳу у юзини тирнади; فلان ~ фула:нан у фалончини тирнади.
خمارة хамма:ратун майхона.
خمر хаммара, خمرت хаммарат, نخمر تухаммиру, تخميرا тахми:ран 1) ёпмоқ: المرأة وجهها ~ -л-мар'ату важҳаҳа: бу хотин юзини ёпди; 2) хамиртуриш

солмоқ, ачитмоқ: **العجين** ~ -л-ъажина у бу хамирга хамиртуриш солди.

خمن хаммана, **يخمن** йухаммину, **تخمينا** тахмин:нан тахмин қилмоқ, чамаламоқ: **علي الشيء** ~ ʔала:ш-шай'и у нарсани тахмин қилди.

خميرة хами:ратун ачитқи, хамиртуриш.

خميس хами:сун пайшанба; кўплиги **اخمساء** ахми-са:у ва **اخمسة** 'ахмисатун.

خنزير хинзи:рун чўчка; кўплиги **خنازير** хана:зи:ру.

خنفسا хунфуса:у ўсироқ кўнғиз; кўплиги **خنافس** хана:фису

خنق ханақа, **يخنق** йахнуқу, **خنقا** ханқан 1)

бўғмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини бўғди; 2) тигиз

қилмоқ: **الوقت** ~ -л-вақта у вақтни тигиз қилди.

خوخ хавхун шафтоли дарахти ва меваси.

خوذة ху:затун темир қалпоқ; кўплиги **خوذ** хувазун.

خوف хавфун қўрқинш.

خوف хаввафа, **يخوف** йухаввифу, **تخويفا** тахви:-фан 1) қўрқитмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қўрқитди; 2) қўрқинчли, хавфли қилмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлни қўрқинчли қилди.

خول хаввала, **يخول** йухаввилу, **تخويلا** тахви:-лан хавола қилмоқ, бермоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражула-ш-шай'а у нарсани бу кишига хавола қилди.

خون хаввана, **يخون** йухаввину, **تخوينا** тахви:-нан хиёнатчига чиқармоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини хиёнатчига чиқарди.

خيار хийа:рун бодринг.

خيال хайа:лун 1) хаёл, тасаввур қилиш; 2) акс; соя; 4) қўрғич; кўплиги **اخيلا** 'ахи:латун.

خيبة хайбатун кўнғил қайтиш, совитиш.

خير хайрун яхшилиқ, эзгулик; кўплиги

خير хийа:рун ва **خيور** хуйу:рун ва **اخيار** 'ахйа:рун (бу сийгалар орттирма даража вазифасида ҳам келади).

خيوط хайтун йиғирилган жун, ип; кўплиги **خيوط** хуйу:тун ва **اخياط** 'ахйа:тун; **الابيض** ал-л- 'абйаду тонг оқлиги; **الاسود** ал-л- 'асваду тун зулмати.

خيل хайлун отлар тўдаси; кўплиги **خيول** хуйу:лун.

خيمة хайматун чодир, қапа; кўплиги **خيما** хайма:тун ва **خيام** хийа:мун ва **خيم** хийамун.

خياط хаййа:тун тикувчи, чевар.

خياب хаййаба, **يغيب** йухаййибу, **تغييبا** тах-йи:бан кўнғил қолдирмоқ, совитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировнинг киглини қолдирди.

خير хаййара, **يغير** йухаййиру, **تخييرا** тахйи:-ран 1) танлатмоқ: **الشيء علي غيره** ~ -ш-шай'а ʔала: гайраҳу у нарсани бировга танлатди; 2) танлаб бермоқ: **بين الأشياء** ~ байна-л-'ашйа:'и у нарсалар ичидан танлаб берди.

خير хаййирун хайрли; серхайр; кўплиги **خير** хийа:-рун.

خيظ хаййата, **يخيظ** йухаййиту, **تخييظا** тахйи:-тан 1) тикмоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни тикди; 2) момикдек қилмоқ: **الشيب رائسه** ~ ш-шайбу-р-ра'саҳу бу оқ сочлар унинг бошини момикдек қилди.

خيل хуййила мажҳ, ўхлаш деб хаёл қилмоқ: **إليه** ~ илайҳи 'аннаҳу қаза: у уни фалон нарса деб хаёл қилди.

خيم хаййама, **يخيم** йухаййиму, **تخييما** тах-йи:ман 1) чодир қўймоқ, чодирга кирмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм чодир қўйдилар, чодирга кирдилар; 2) турмоқ, ўрнашмоқ, яшамоқ: **بالمكان** ~ би-л-мака:ни у бу ерга ўрнашди.

د

داء да:ун касаллик, дард; **فلان ميت الداء** фула:нун маййиту-д-да:'и фалончининг дарди бедаводир.

دابة да:ббатун судралдиб юрчи ҳайвонлар (кўпроқ миниладиган ва юк ҳайвонларига айтади); кўплиги **دواب** дава:ббу.

داجن да:жинун 1) қўлга ўргатилган; 2) уй ҳайвони; уй қуши; кўплиги **دواجن** дава:жинун.

داخل да:хилун ич, ичкари; ички.

دار да:ра, **يدور** йаду:ру, **دورا** давран да:ра, **دوران** давара:нан 1) айланмоқ, айланиб чиқмоқ:

بالشيء وعليه وحوله би-ш-шай'и ва ʔалайҳи ва ҳавлаҳу у нарсани айланди; **عليه النواثر** ʔалайҳи-д-дава:иру уни нг боши айланди; 2) ўзгармоқ: **الدهر** -д-дахру бу замон а ўзгарди.

دار да:рун ҳовли, уй; **السالم** -с-сала:ми 1) жаннат; 2) Боғдод шаҳри; кўплиги **دور** ду:рун ва

ديار дийа:рун.

دارعة да:риъатун совут кийган аскар.

داري да:ра:, **يداري** йуда:ри:, **مدارة** муда:ра:-тан пивжига кирмоқ, тилғламлиқ қилмоқ **غيره** ғайра-ҳу у бировнинг пивжига кирди.

داس да:са, **يدوس** йаду:су, **دوسا** давсан ва **دياسا** дийа:сан ва **دياسة** дийа:сатан 1) топтамоқ, босмоқ: **بالشيء** -ш-шай'а у нарсани топтади; 2) туймоқ, янчмоқ, тортмоқ: **الزرع** -з-заръа у экинни янчди;

3) ерга урмоқ: **الرجل** -р-ражула у кишини ерга урди.

داع да:ъин 1) сабаб, баҳона, важҳ; 2) чақирриқ, азон; муаннаси **داعية** да:ъийатун; кўплиги **دعات** дуъа:-тун.

داعب да:ъаба, **يداعب** йуда:ъибу, **مداعبة** муда:-ъабатан ўйнашмоқ, ҳазиллашмоқ: **غيره** ғайраҳу у биров билан ўйнашди:

داعب да:ъибун 1) оқар сув; 2) аңқиган ҳид.

دافع да:фаъа, **يدافع** йуда:фиъу, **مدافعة** муда:-фаъатан ва **عن الرجل** 1) ҳимоя қилинмоқ:

باني-р-ражули у бу кишидан ҳимоя қилинди; 2) сақламоқ: **عنه الأذى** ʔанҳу-л-'аза: у уни бу зарардан сақлади; 3) беришни чўзмоқ: **فلاناً في حقه** фула:нан фи: ҳаққиҳи у фалончининг ҳаққини беришни чўзди.

دال да:лун дол (араб алифбосининг саккизинчи ҳарфи; абжадда 4 рақамини билдиради).

دالية да:лийатун 1) ток; 2) чархпалак; кўплиги **دوال** дава:лин.

دام да:ма, **يدوم** йаду:му, **دوما** давман ва **دواما** дава:ман 1) давом этмоқ, чўзилмоқ: **الشيء** -ш-шай'у бу нарса давом этди; 2) кетма-кет бўлмоқ: **المطر** -л-матару ёмғир кетма-кет бўлди.

دام да:мин қони оқувчи, қонли, **فلان دامي الشفتين** фула:-нун да:ми:-ш-шафатайни фалончи — жуда муҳтож.

دامس да:мисун ўта қоронғу, зулмат,

دان да:на, **يدون** йаду:ну, **دونا** давнан ва **دونا** ду:нан 1) кичраймоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши кичрайди; 2) бўйсиноқ, итоат қилмоқ: **له**

лаҳу у унга итоат қилди.

دان да:на, **يدين** йади:ну, **دينا** ди:нан ва **ديانة** дийа:натан 1) тоат қилмоқ, бўйсиноқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши тоат қилди; 2) динга кирмоқ: **بالإسلام** би-л-исла:ми у ислом динига кирди.

دان да:нин яқин; кўплиги **دناة** дуна:тун.

دني дана:, **يداني** йуда:ни:, **مدانة** муда:натан 1) яқинлашмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у бу нарсага яқинлашди; 2) яқин қилмоқ, яқинлаштирмоқ: **بين الشيتين** байна-ш-шай'айни у бу икки нарсани яқин қилди.

داهية да:ҳийатун бало, фалокат, бахтсизлик; **الرجل الداهية** ар-р-ражулу-д-да:ҳийату ишбилармон киши; кўплиги **دواه** дава:ҳин.

داوم да:вама, **يداوم** йуда:виму, **مداومة** муда:-вамата 1) давом этишини, чўзилишини талаб қилмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у бу нарсанинг чўзилишини талаб қилди; 2) қатъий, жов-жаҳди билан киришмоқ: **علي الشيء**

ъала:-ш-шай'и у бу нарсага қатъий киришди; 3) сабрли бўлмоқ, шонилмай, ўйлаб қилмоқ: **في الأمر** ~ **фи:-л-'амри** у бу ишда сабрли бўлди.

داوي да:ва:, **يداوي** йуда:ви:, **مداواة** муда:ва-тан ва **دواء** дива:'ан тузатмоқ, даволамоқ: **الطبيب** ~ **табиб** т-таби:бу-л-мари:да бу табиб беморни даволади.

دائرة да:'иратун 1) доира, ҳалқа; 2) ҳалок қилиш; 3) айлана; 4) округ: **الدائرة الإنتخابية** ад-да:'ирату-л-'интиха:биййату сайлов округи; кўплиги **دوائر** дава:'иру.

دائم да:'имун 1) доимий, абадий (Аллоҳнинг сифатларидан); **ماء** ма'ун ~ тургун сув; 2) айланиб келувчи.

داب да'аба, **يداب** йад'абу, **دءبا** да'бан ва **دابا** да'абан ва **دؤوبا** ду'у:бан 1) меҳнат қилмоқ қаттиқ ишламоқ: **في عمله** ~ **фи:** ʔамалиҳи у бу ишда қаттиқ меҳнат қилди; 2) тинмай қилмоқ, ишламоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а у бу нарса тинмай қилди; 3) тез ҳайдамоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у жонворни тез ҳайдади.

داب да'бун 1) одат; 2) хоссиёт, хусусиёт; 3) тиришқоқлик қатъиятлик.

دباغ дива:гун тери оқлаш, кўплиги **دبغ** дубугун.

دب дабба, **يدب** йадиббу, **دبا** даббан ва

ديبا даби:бан 1) оҳишта-оҳишта юрмоқ, ўрмаламоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши ўрмалади; 2) таралмоқ:

الشراب في الجسم ~ -ш-шара:бу **фи:-л-жисми** бу шароб бу баданга таралди; **ت عقاربه** ~ -т-ʔақа:рибуҳу унинг бадани қимирлади.

دب дуббун айиқ; кўплиги **ديباب** дива:бун ва

دببة дивабатун ва **ادباب** адба:бун.

دبابة дабба:батун танк; кўплиги **ديبابات** дива:ба:тун.

دبر даббара, **يدبر** йудаббиру, **تدبيراً** тад-

би:ран 1) тадбир қилмоқ, пухта ўйлаб қўймоқ: **في الأمر وفيه** ~

-л-'амра ва **фи:**ҳи у бу ишнинг тадбирини қилди; 2) тизмоқ,

тартибга солмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарса тартибга солди.

دبوس даббу:сун тўқмоқ; кўплиги **ديبايس** даба:би:-су.

دبغ дабага, **يدبغ** йадб(а,у)гу, **دبغا** даб-ган ва **دباغا** д(а,и)ба:ган ва **دباغة** дива:гатан тери ошламоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у терини ошлади.

دجاج дажа:жатун товуқ; кўплиги **ديجاج** дажа:жун ва **دجاج** дужужун.

ديجيجا йудажжижу, **ديج** дажжажа, **دجاج** таджи:жан қуроллантирмоқ: **الجيش** ~ -л-жайша у қўшинни қуроллантирди.

دجل дажла, **يدجل** йаджулу, **دجلا** дажлан

1) ёлгонламоқ **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёлгонлади;

2) ёлгон қўшмоқ: **العق** ~ -л-ҳаққа у бу чинга ёлгонни қўшди.

دحر даҳара, **يدحر** йадҳару, **دحرا** даҳран ва

دحورا духуран дафъ қилмоқ; четлатмоқ; қувмоқ:

الرجل ~ -р-ражула у кишини қувди.

دحرج даҳража, **يدحرج** йудаҳрижу, **دحرجة**

даҳражатан ва **دحراجا** диҳра:жан думалатиб туширмоқ:

الشيء ~ -ш-шай'а у нарса думалатиб туширди.

دخان духа:нун 1) тутун; 2) тамаки; кўплиги **ادخنة** адхинатун.

دخل даххала, **يدخل** йудаххилу, **تدخيلاً** тадхи:-лан киргизмоқ: **الشيء في الشيء** ~ -ш-шай'а **фи:-ш-шай'и** у нарса бу нарсага киргизди.

دخن даххана, **يدخن** йудаххину, **تدخيناً**

тадхи:нан 1) тутатмоқ, чекмоқ: **التبغ** ~ -т-тибга у

тамакини тутатди; 2) дудламоқ: **الثوب أو الشجر** ~ -с-савба

'ави-ш-шажара у кийимни ёки дарахтни дудлади.

دخل дахала, **يدخل** йадхулу, **دخولا** духу:лан

1) кирмоқ, кириб келмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у манзилга

кириб келди; 2) олиб кирмоқ: **به في كذا** ~ биҳи **фи:** каза

у уни фалон нарсага олиб кирди; 3) зиёрат қилмоқ, кўришга келмоқ: **علي فلان** ~ ʔала: фула:нин у фалончини кўргани келди.

دخيل дахи:лун 1) келгинди; 2) ёт, бегона (мас., сўз); кўплиги **دخلاء** духала:ʔу; 3) ичиладиган доря.

درج даража, **يدرج** йадружу, **دروجا** дуру:жан ва **درجانا** даража:нан 1) юра бошламоқ: **الصبي** ~

-с-сабийʔу бу чақалоқ юра бошлади; 2) нарвонга чиқмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши нарвонга чиқди; 3) дарж

қилмоқ, киритиб, тиркаб қўймоқ: **الشيء في الشيء** ~ ш-шайʔа фи:-ш-шайʔи у нарсани бу нарсага дарж қилди; 4) ўрамоқ:

الكتاب ~ -л-китаба у китобни ўради; 5) инқирозга тушмоқ, йўқ бўлмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм инқирозга тушди.

درج даражун 1) йўл; 2) икки рақиб ўртасида турувчи, яраштирувчи; кўплиги **ادراج** адра:жун.

درجة даражатун 1) даража; 2) босқич; 3) мартаба; 4) ҳарорат, градус; кўплиги **درجات** даража:тун.

در дуррун дур.

دراجة дарра:жатун 1) чақалоқнинг юра бошлаганидаги йиқилиб туришлари; 2) велосипед.

درب дарраба, **يدرب** йударрибу, **تدريا** тадри:-бан машқ қилдирмоқ, ўргатмоқ: **فلان بالشيء وعليه وفيه** ~ фула:нан би-ш-шайʔи ва ʔалайҳи ва фи:ҳи у фалончига нарсани машқ қилдирди.

درة дирратун дарра; кўплиги **درر** дирарун.

درس дарраса, **يدرس** йударрису, **تدرسا** тадри:сан ўргатмоқ, ўқитмоқ: **التلميذ الكتاب** ~ -т-тилми:-за-л-кита:ба у ўқувчига китоб ўқитди.

درس дараса, **يدرس** йадрусу, **دروسا** дуру:сан ўчмоқ, ўчирилмоқ, йўқ бўлмоқ: **الأثر** ~ -л-асару бу из ўчди.

درس дарсун сабоқ; кўплиги **دروس** дуру:сун.

درع дирʔун совут; кўплиги **دروع** дуру:ʔан ва

ادرع адруʔун ва **دراع** дира:ʔун.

درك даракун 1) етиб олиш, қўшилиш; 2) туб; 3)

бўлим, табақа (дўзахда).

درهم дирхамун қумуш ақча; кўплиги **دراهم** дара:ҳиму.

درويش дарви:шун дарвиш, дунё кезувчи зоҳид; кўплиги **دراویش** дара:ви:шу.

دري дара:, **يدري** йадри:, **دریا** дарйан ва **دراية** дира:йатан ва **دریانا** дарайа:нан билмоқ, хабардор бўлмоқ: **الشيء وبه** ~ ш-шайʔа ва биҳи у бу нарсадан хабардор бўлди.

دستور дусту:рун конституция, қонун; кўплиги **دساتير** даса:ти:ру.

دس дасса, **يدس** йадуссу, **دسا** дассан, **دسيما** даси:сан 1) яшириб қўймоқ: **الشيء** ~ ш-шайʔа у нарсани яшириб қўйди; 2) найранг қилмоқ:

عليه ~ ʔалайҳи у унга найранг қилди.

دسم дасамун 1) гўшт; 2) думба; 3) гўшт ва думба ёғи; 4) ёғ юқи.

دشن дашшана, **يدشن** йудашшину, **تدشينا** тад-ши:нан 1) янги (биринчи марта) киймоқ: **الثوب** ~

-с-сава у кийимни янги кийди; 2) тантана билан очмоқ: **المشروع** ~ -л-манруʔа у иш бошини тантана билан очди.

دعا даʔа:, **يدعو** йадʔу:, **دعوا** даʔван ва **دعوة** даʔватан ва **دعاء** дуʔа:ʔан 1) талаб қилмоқ,

сўрамоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шайʔи у нарсани талаб қилди;

2) чақирмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини чақирди;

3) ёлбормоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳга ёлборди.

دعاء дуʔа:ʔун дуо; кўплиги **ادعية** адʔийатун.

دعاية дуʔа:батун ўйин-кулгу.

دعامة диʔа:матун 1) устун; 2) оқсоқол, бошлиқ; кўплиги **دعائم** даʔа:ʔиму: **دعائم الدولة** даʔа:ʔиму-д-дав-

лати давлат раҳбарлари.

دعاية диʔа:йатун чақириқ.

دعس даъаса, **يدعس** йадъасу, **دعسا** даъсан бос-моқ, типизламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани босди.

دعم даъъама, **يدعم** йудаъъиму, **تدعيما** тадъи:-ман маҳкамламоқ, қувватламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани маҳкамлади.

دعوة даъватун 1) чақириқ; 2) чақириққа жавоб.

دعوي даъван 1) даъвогарлик; 2) дуо.

دغدغ дагдага, **يدغدغ** йудагдагу, **دغدعة** дагдагата-тан 1) чақмоқ, сўкмоқ: **فلانا بكلمة** ~ фула:нан би-калиматин у фалончини сўз билан чақди; 2) доғ туширмоқ: **عرضه** ~ ырдаҳу у унинг шаънига доғ туширди.

دغال дагалун 1) ўрмон; 2) овлоқ ер; кўплиги **ادغال** 'адга:лун, **دغال** дига:лун.

دفاع дифа:ъун 1) ҳимоя қилиш, мудофаа; **وزارة الدفاع** виза:рату-д-дифаъи-л-ватаниййи миллий мудофаа ва зирлиги **وزير الدفاع** вази:ру-д-дифа:ъи мудофаа вазири; **الدفاع السلبى** ад-дифа:ъу-с-салбиййу фуқаролар мудофааси.

دفع диф'ун 1) илиқ, иссиқ; 2) инсонни иситадиган ҳар қандай нарса (мас., кийим): **ما ماعليه** ма:ъалайҳи ~ унинг устидаги кийими.

دفتر д(а,и) фтарун дафтар, крим-чиқим дафтари; кўплиги **دفاتر** дафа:тиру: **مسك الدفاتر** маску-д-дафа:тири бухгалтерия

دفع дафаъа, **يدفع** йадфаъу, **دفعما** дафъан 1) итармоқ, итариб ташламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани итариб ташлади; 2) ундамоқ, жалб қилмоқ: **فلانا إلى كذا** фула:нан 'ила:каза: у фалончини фалон нарсага ундади; 3) етмоқ, етиб келмоқ: **إلى فلان** ~ 'ила: фула:нин у фалончига етиб келди; 4) қайтармоқ: **إليه الشيء** ~ 'илайҳи-ш-шай'а у нарсани унга қайтарди; 5) ҳимоя қилмоқ, сақламоқ: **عنه** ~ ъанҳу у уни бу азиятдан сақлади; 6) бермоқ, бериб юбормоқ: **إليه مالا** ~ 'илайҳи ма:лан у унга мол бериб юборди.

دفعة дуфъатун 1) бир бор ёмғир ёғиши; кўплиги **دفع** дуфаъун, 2) бир марта.

دفع дуффун ногора: кўплиги **دوفو** дуфу:фун.

دفع дафақа, **يدقق** йадф(у,и)қу, **دققا** дафқан тўкмоқ, қуймоқ: **الما** ~ -л-ма:'а у сувни қуйди.

دفعة д(а,у) фқатун бир марта, бир карра.

دفعن дафана, **يدفن** йадфину, **دفنا** дафнан 1) (қабрга) кўймоқ: **الميت** ~ -л-маййита у ўликни кўмди; 2) яширмоқ: **الحديث** ~ -л-ҳади:са у воқеани яширди.

دفعي дафи'а, **يدفا** йадфа'у, **دفا** дафа'ан ва **دفاة** дафа'атан исинмоқ, исимоқ: **الرجل** ~ -р-ра-жулу бу киши исинди.

دفعي дафи'ун 1) иссиқ; 2) иситадиган нарса.

دفعين дафи:қун кўмилган, дафн қилинган; кўплиги

دفتا дуфана:у ва **دفن** дуфунун.

دق даққа, **يدق** йадиққу, **دقة** диққатан 1) ки-чик, арзимас бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса арзимас бўлди; 2) мужмал бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш мужмалбўлди; 3) уриб турмоқ: **القلب** -л-қалбу бу юрак уриб турди; 4) тикилламоқ: **الساعة** ~ -с-са:ъату бу соат тикилади.

دقق даққақа, **يدقق** йудаққику, **تدقيقا** тадқи:-қан 1) аниқ, тўғри, мос қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани аниқ қилди; 2) аниқ бўлмоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у бу нарсада аниқ бўлди.

دقيق дақи:қун 1) юпқа; оз; 2) бундой уни; 3) мужмал иш; кўплиги **ادقة** 'адикқатун ва **ادقا** 'адиққа:у ва

دقاق диқа:қун ва **دقاق** дақа:ику.

دقيقة дақи:қатун дақиқа, соатнинг олтинчидан бири; кўплиги **دقائق** дақа:ику.

دك дакка, **يدك** йадукку, **دكا** даккан 1) ер билан тенг қилмоқ: **البناء** ~ -л-бина:'а у бинони ер билан

тенг қилди; 2) чарчатмоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у отни чарчатди; 3) тинқани қуритмоқ: **الحمى المريضة** ~ -хумма:-л-мари:да бу иситма бу беморнинг тинқасини қуритди; 4) шиб-баламоқ, текисламоқ: **التراب** ~ -т-тура:ба у тупроқни шиббалади.

دكان дукка:нун дўжон; кўплиги **دكانين** дака:ки:ну.

دلوكا далока, **دلكت** далакат, **تدلك** тадлуку, **دلوكا** дулу:кан 1) қайта бошламоқ: **الشمس** ~ -ш-шамсу кун қайта бошлади. 2) сурмоқ, ишқаламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ишқалади.

دل далла, **يدل** йадулла, **دلالة** дала:латан йўлламоқ йўл кўрсатмоқ; **علي الشيء وإليه** ~ 'ала:-ш-шай'и 'илайҳи у бу нарсага йўл кўрсатди.

دلал далла:лун даллол, савдони келиштирувчи киши.

دلو далвун 1) челақ; кўплиги **دلا** дила:'ун ва

دلي дулий'ун; 2) Далв (бурж номи).

دليل дали:лун 1) йўлбошчи, йўл кўрсатувчи, етакловчи, етакловчи; 2) далил; кўплиги **أدلة** 'адиллатун, **أدلا** 'адилла:'у.

دم дамун қон; кўплиги **دماء** дима:'ун.

دماغ дума:ғун мия; кўплиги **أدمغة** 'адмиғатун.

دمج дамажа, **يدمج** йадмужу, **دموجا** думу:жан киритмоқ: **الشيء في الشيء** ~ -ш-шай'а фи: -ш-шай'и у нарсани бу нарсага киритди.

دمع дама'а, **دمعت** дама'ат, **تدمع** тадма'у,

دمعا дам'ан ва **دموعا** думу:'ан 1) ёшлавмоқ:

العين ~ -л-'айну бу кўз ёшлавди; 2) қонлавоқ: **الشجة** ~ -ш-шажжату бу бошидаги яра қонланди; 3) ёмғирланмоқ: **السحاب** ~ -с-саҳа:бу бу булут ёмғирланди.

دمع дам'ун кўз ёши; кўплиги **ادمع** 'адма'у ва

دموع думу:'ун.

دمعة дам'ятун бир томчи кўз ёши; кўплиги **دمع**

дам'ун.

دمر даммара, **يدمر** йудаммиру, **تدميرا** тад-

ми:раан 1) вайрон қилмоқ, емирмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани емирди; 2) ҳалок қилмоқ: **القوم و عليهم** ~ л-қавма ва 'алайҳим у қавмни ҳалок қилди.

دمي дамма:, **يدمي** йудамми:, **تدمية** тадмий'атан қонини сиқмоқ: **الجرح** ~ -л-журҳа у яранинг қонини сиқди.

دمي дамийа, **يدمي** йадма:, **دمي** даман қонланмоқ, қон оқмоқ; **الجرح** ~ -л-журҳу бу яра қонланди.

دمية думий'атун рангли расм; кўплиги **دمي** думан.

دناوة дана:, **يدنو** йадну:, **دناوة** дунуван ва

دنا дана:ватан яқин бўлмоқ, яқинлашмоқ: **منه وإليه وله** ~ минҳу ва'илайҳи ва лаҳу у унга яқин бўлди.

دنس даниса, **يدنس** йадн(а,и)су, **دنسا** данасан ва **الثوب أو العرض** ~ данасатан 1) доғламоқ, кирланмоқ:

أوالخلق -с-сабу 'ави-л-'ирду 'ави-л-хулуку бу кийим ёки бу ша'н ёки бу хулқ кирланди (доғланди).

دنس данасун кир, доғ; кўплиги **ادناس** 'адна:сун.

دنس даннаса, **يدنس** йуданнису, **تدنيسا** тадни:сан доғ туширмоқ: **عرضه** ~ 'ирдаҳу у ша'нига доғ туширди.

دني данна:, **يدني** йуданни:, **تدنية** тадний'атан яқинлатмоқ; **غيره** ~ ғайраҳу у бировни яқинлатди.

دنؤ дану'а, **يدنؤ** йадну'у, **دنؤا** дуну:'ан ва **دناوة** дана:'атан тубанлашмоқ, қабиҳлашмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши қабиҳлашди.

دنيا дунйа:, 1) бу ҳаёт; кўплиги **دني** дунан;

2) **ادني** адна:нинг муаннаси.

دنيا дани:'атун айб, камчилик; кўплиги **دنياة** дана:йа:.

دهاء даҳа:'ун 1) фаросат, ақл; 2) мақр, ҳийла.

دهان диҳа:нун 1) қора тери; 2) бўёқ, мой.

دهر даҳрун 1) узун вақт, давр; 2) бу ҳаёт муддати; кўплиги **أدهر** 'адҳурун ва **دهور** духу:рун.

دهش даҳиша, **يدهش** йадҳашу, **دهشا** даҳашан

эси кетмоқ, ҳайратланмоқ: **الرجل** ~ p-ражулу бу киши ҳайратланди.

دهليز диҳлиз:зун 1) даҳлиз; 2) ер ости йўли; кўплиги **دهاليز** даҳа:ли:зу.

دهن даҳана, **يدهن** йадҳуну, **دهنا** даҳнан мой сурмоқ, бўямоқ: **الشعر وغيره** ~ ш-шаъара ва гайраҳу у сочига ёки бошқа нарсага мой сурди, бўяди.

دهن духнун мой, ёғ; кўплиги **ادهان** 'адҳа:нун **دهان** диҳа:нун.

دهور даҳвара, **يدهور** йудаҳвиру, **دهورة** даҳваратан йиғиб, ташламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани йиғиб ташлади.

دوا дава:ун дори; кўплиги **ادوية** 'адвийатун.

دواة дава:тун сийҳдон; кўплиги **دوي** даван.

دوام дува:мун бош айлангандай бўлиш.

دوحة давҳатун кенг қулоч ёйган катта дарахт; кўплиги

دوح ду:ҳун ва **ادواح** 'адва:ҳун.

دودة ду:датун чувалчанг; кўплиги **دمي** ду:дун ва

ديدان ди:да:нун.

دور даврун 1) айланиш; 2) навбат; 3) ўрин ал-машиш; 4) чиқиш (мас., театрда); 5) давра (шахматда); 6) қават; 7) саҳна (сиёсатда); кўплиги **ادوار** 'адва:рун.

دورية даврийятун тунги соқчи.

دولاب ду:ла:бун чархпалак; кўплиги **دوايب** дава:ли:-бу.

دولة давлатун 1) ҳаётнинг бир ундоқ, бир мундоқлиги, ўзгарувчанлиги; 2) давлат; 3) ҳокимият; кўплиги **دول** дувалун.

دون ду:на 1) тагида, остида; 2) устида; 3) кетида; 4) олдида; 5) бошқа, бўлак; 6) ол: **دونك درهم** ду:нака-д-дирҳама дирҳамни ол.

دوخ давваҳа, **يدوخ** йудаваху, **دوخ** даввих,

تدويغنا тадви:хан 1) силлани, тижкани қуритмоқ: **العرفلانا** ~ л-ҳарру фула:нан бу иссиқ фалончининг силласини қурит-

ди; 2) бошни айлантирмоқ: **الوجع رائسه** ~ л-важаъу ра'саҳу бу очлик унинг бошини айлантирди; 3) бўйсиндирмоқ, тиз чўктирмоқ: **الرجل** ~ p-ражула у кишини тиз чўктирди; 4) кезиб юрмоқ: **المكان** ~ л-мака:на у бу ерда кезиб юрди.

دور даввара, **يدور** йудавиру, **تدويرا** тадви:ран

1) айлана, думалоқ қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани думалоқ қилди; 2) айланадиган қилмоқ: **به** ~ биҳи у уни айланадиган қилди.

دول даввала, **يدول** йудавилу, **تدويلا** тадви:-лан байналмилал қилмоқ: **المدينة** ~ л-мади:ната у шаҳарни байналмилал қилди.

دون даввана, **يدون** йудаввину, **تدويننا** тадви:-нан 1) тузмоқ, йиғмоқ: **الديوان** ~ д-ди:вана у девонни тузди; 2) тартибга солмоқ: **الكتب** ~ л-кутуба у китобларни тартибга солди

دوي давва:, **يدوي** йудави:, **تدوية** тадвийатан

1) гулдирамоқ: **الرعء** ~ p-раъду бу момоқалдироқ гулдиради; 2) парвоз қилмоқ, қанот қоқмай учмоқ: **الطائر** ~ т-та:'иру бу қуш парвоз қилди.

دوي дава:, **يدوي** йадви:, **دويان** давийан гуржираш бўлиб эшитилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса унга гуржираш бўлиб эшитилди.

دوي даввийун гуржираш.

دير дайрун дайр (роҳиб ва роҳибаларнинг уйи); кўплиги **اديار** 'адйа:рун.

ديك ди:кун хўроз; кўплиги **ديوك** дуйу:кун ва **ادياك** 'адйа:кун ва **ديكة** дийакатун.

دين дайнуи қарз; кўплиги **ديون** дуйу:нун.

دين ди:нун 1) дин; 2) миллат (бир динга эътиқод қилувчилар); 3) ислом; 4) одат; 5) шариат, қонун; 6) ҳолат; кўплиги **اديان** 'адйа:нун.

دينار ди:на:рун динор (пул бирлиги); кўплиги **دانانير** дана:ни:ру.

ديوان ди:ва:нун 1) саҳифалар тўплами; 2) девон (шеърлар тўплами); 3) девон (арзлар кўриб чиқиладиган давлат идораси); кўплиги **دواوين** дава:ви:ну.

ذ

ذا за:бу; **هذا** ҳаза:бу, шу, мана бу, мана шу, бу; **ذاك** за:ка у, ўша, анови; **ذلك** за:лика у, ўша, анови.

ذوبانا за:ба, **يذوب** йазу:бу, **ذوبا** завбан ва **ذوبانا** заваба:нан 1) эримок: **الثلج** ~ -с-салжу бу қор эриди; 2) бўшашмоқ: **الجسم** ~ -л-жисму бу бадан бўшашди; 3) қизимоқ: **ت الشمس** -ти-ш-шамсу кун қизиди.

ذات за:та оға; иккилиги **ذواتا** зава:та:; кўплиги **ذوات** зава:тун.

ذات за:тун 1) ўзлик, шахсият; 2) ўзича бор нарса, борлик: **الشيء** ~ -ш-шай'и нарсанинг борлиги, ҳусу-сияти; **الصدر** ~ -с-суду:ри кўнгил сирлари; **اليمين** ~ -л-байни рақобат, тескарилик, келишмовчилик: **اليد** ~ -л-йади қўлда бор, эга бўлинган нарса; **الجانب** ~ -л-жан-би зотилжам, плеврит: **اليمين** ~ -л-йами:ни ўнг тараф.

ذيعا за:ъа, **يذيع** йазу:ъу, **ذيعا** зайъан, **ذيعوا** зуйу:ъан тарқалмоқ, ёйилмоқ: **التخبر** ~ -л-хабару бу ха-бар ёйилди.

ذاق за:қа, **يذوق** йазу:қу, **ذوقا** завқан ва **مذاقا** маза:қан 1) тотмоқ: **الطعام** ~ -т-таъа:ма у ов-қатни тотди; 2) синамоқ тажриба қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у арсени синади.

ذكرة за:киратун хотира.

ذال за:лун зол (араб алифбесининг тўққизинчи ҳар-фи; абжадда 700 рақамини ифодалайди).

اذؤب зи'бун бўри; кўплиги **ذئاب** зи'а:бун ва **اذؤب** 'аз'убун ва **ذؤبان** зу'ба:нун **اذؤب** 'аса:баху да:-'у-з-зи'би у очилди.

ذباب зуба:бун пашша; кўплиги **أذبة** 'азиббатун ва **ذبان** зибба:нун; **السيف** ~ -с-сайфи қилчанинг дами.

ذبح забаҳа, **يدبح** йазбаҳу, **ذبحا** забҳан 1) сўймоқ: **الحيوان** ~ -л-ҳайава:на у жонворни сўйди; 2) кесмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди.

ذبل заб (а,у) ла, **يدبل** йазбулу, **ذبلا** заблан ва **ذبولاً** зубу:лан 1) сўлимоқ: **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик сўлиди; 2) пилтасини тўғриламақ: **السراج ذبلاً** ~ -с-сира:жа заблан у бу чироғнинг пилтасини тўғрилади.

ذبيح заби:ҳун худо йўлига қурбонлик (жонвор) сў-йиш.

ذبيحة заби:ҳатун садақа учун қурбонлик, кўплиги

ذبائح заба:'иху.

ذخيرة захи:ратун 1) хазина, жамғарма; 2) озук; 3) ях-шилиқ, өзгу нарса; садақа, хайрия; кўплиги **ذخائر** заха:-'иру.

ذراع зира:ъун 1) қўл, қулоч; 2) қулоч узунлигидаги ўлчак: кўплиги **أذرع** 'азруъун ва **ذرعان** зуръа:-нун.

ذرة зарратун зарра, атом.

ذرف зарафа, **يذرف** йазрифу, **ذرفا** зарфан ва

ذروفا зуру:фан ва **ذريقاً** зари:фан 1) оқмоқ: **الدمع** ~ -д-дамъу бу ёш оқди; **العين** ~ -л-ъайну бу булоқ оқди; 2) оқизмоқ, тўкмоқ; **العين دمعها** ~ -л-ъайну дамъаҳа: бу кўз ёш тўкди.

ذروة (з(у,и)рватун ҳар бир нарсанинг энг усти, тепаси; кўплиги **ذراً** з(у,и)ран.

ذعر зуъира мажҳ. қўрқувга, даҳшатга тушмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши даҳшатга тушди.

ذعر зуърун қўрқин, даҳшатланиш.

ذقن зақнун 1) соқол; 2) бақбақа; кўплиги **أذقان** 'азқа:нун.

ذكاء зака:'ун зийраклик, фаросат.

ذکر закара, **يذكر** йазкуру, **ذكري** ва **ذكراً**

зикран ва **تذكاراً** тазка:ран 1) эсда, хотирада сақламоқ; **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани эсда сақлади; 2) эсда, хотирага келтирмоқ, эсламоқ; **الواقعة** ~ -л-ва:қиъата увоқсани эслади; 3) сано айтмоқ, мақтамоқ; **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳга сано айтди; 4) билдирмоқ, эслатмоқ; **شيء له** ~ -ш-шай'а лаҳу у нарсани унга эслатди; 5) ҳимоя қилмоқ, сақламоқ; **حقه** ~ ҳаққаҳу у унинг ҳақини ҳимоя қилди.

ذكر зикрун 1) эслаш; 2) мақташ, улуг'лаш; кўплиги **اذكار** 'азка:рун.

ذكر закарун эркаак; кўплиги **ذكور** зуку:рун ва **ذكران** зукра:рун

ذكر заккара, **يذكر** йузаккиру, **تذكيراً** тазки:ран 1) ваъз, насихат, ўғит қилмоқ; **الناس** ~ -н-на:са у бу одамларга ўғит қилди; 2) эслатмоқ; **فلانا الشيء و به** ~ фула:-нани-ш-шай'а ва биҳи у фалончига нарсани эслатди; 3) музаккар қилмоқ; **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзни музаккар қилди.

ذكي закиййун 1) зийрак, фаросатли, ақлли; 2) ёқимли исли, ҳидли; муаттар ҳид; кўплиги **ذكية** за киййатун.

ذل залла, **يدل** йазиллу, **ذلا** зуллан ва **ذلة** зиллатан ва **مذلة** мазаллатан паст, тубан, ҳақир бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳақир бўлди.

ذل зуллун ҳақирлик, тубанлик, пастлик.

ذل заллала, **يدذل** йузаллилу, **تذليلاً** тазли:-лан 1) енгиллатмоқ; **الصعوبة** ~ -с-суъу:бата у мушқилликни енгиллатди; 2) бўйсиндирмоқ, қўлга олмоқ; **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қўлга олди.

ذليل зали:лун бўйсиндирилган, тобе; таҳқирланган.

ذم замма, **يذم** йазумму, **ذما** замман ва **ذمة** мазамматан уялтирмоқ, айбламоқ; **الرجل** ~ -р-ражула у кишини уялтирди.

ذمة зимматун аҳд, бурч, кафиллик; **في ذمتي كذا** **هو** **في**: зиммати: каза: фалон нарса менинг зиммамда; ~

الله ҳува фи: ~ -л-ла:ҳи у Аллоҳнинг паноҳида; кўплиги **ذم** зиммаун; **اهل الذمة** аҳлу-з-зиммати мусулмонлар паноҳидаги насроний ва яҳудийлар.

ذنب занбун хато, жиноят, гуноҳ қилиш; кўплиги **ذنوب** зуну:бун.

ذنب занабун дум; кўплиги **اذناب** 'азна:бун; **هو من اذناب الناس** ҳува мин 'азна:би-н-на:си у одамларнинг тубани; **هو ذنب فلان** ҳува занабун ли-фула:нин у фалончинг думи (малайи).

ذهب заҳаба, **يذهب** йазҳабу, **ذهاباً** заҳа:бан ва **ذهوباً** зуҳу:бан ва **مذهباً** мазҳабан 1) ўтмоқ; **الزمان** ~ -з-замону бу замонлар ўтди; 2) ўтмоқ; **الآثر** ~ -л-'асару

бу из ўчди.

ذهب заҳабун олтин; кўплиги **اذهب** 'азҳа:бун ва **ذهوباً** зуҳу:бун.

ذهن зихнун зеҳн, ақл, фаросат, фаҳм; кўплиги **اذهان** 'азҳа:нун.

ذهب заҳаба, **يذهب** йузакҳибу, **تذهيباً** тазҳи:-бан олтин юргизмоқ, қошламоқ; **شيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага олтин қошлади.

ذو зу: эга; иккилиги **ذوا** зава:, кўплиги **ذوون** заву:на.

ذوة зава:тун пўст, пўчоқ; кўплиги **ذوي** заван.

ذوق завқун 1) тотиш, там билиш; 2) завқланиш; кўплиги **اذواق** 'азва:қун.

ذوب завваба, **يذوب** йузаввибу, **تذويماً** тазви:-бан эритмоқ; **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани эритди.

ذوي зава:, **يذوي** йазви:, **ذيا** заййан ва **ذويها** зувиййан сўлимоқ, қуримоқ; **الزهر** ~ -з-заҳру бу гул сўлиди; **العود** ~ -л-'у:ду бу шох қуриди.

ذيل зайлун 1) дум; 2) этак; кўплиги **اذيال** 'азйа:-лун, **ذبول** зуйу:лун.

ر

رابط ра:бата, **يرابط** йура:биту, **مرابطة** мура:бататан ва **رباطا** риба:тан 1) уламоқ, тўхтатмай, давом эттирмоқ; **الامر** ~ -л-'амра у ишни тўхтатмай давом эттирди; 2) душман орасида, ўртасида жойлашмоқ; **العيش** ~ -л-жайшу бу қўлини душман ўртасида жойлашди; 3) Аллоҳга тоат қилишда тиришмоқ; **المؤمن** ~ -л-му'мину бу мўмин Аллоҳга тоат қилишда тиришди.

رابطة ра:битатун 1) боғланиш, уланиш; 2) бирлашма, уюшма, ассоциация; **الأدياء** ~ -л-'удаба:'и ёзувчилар уюшмаси; кўплиги **روابط** рава:биту.

رابع ра:биъун тўртинчи; **رباع** раба:ъун яшнаган баҳор.

رابية ра:бийатун 1) балеандлик, тепалик; кўплиги **رواب** рава:бин; 2) ўта қаттиқ қийинчилик.

راتب ра:тибун 1) доимий, мангу (ризқ); 2) мустаҳкам, собит; 3) хизмат ҳақи, маош; кўплиги **رواتب** рава:тибу.

راج ра:жа, **راجت** ра:жат, **تروج** тару:жу, **زواج** раважан 1) овоза бўлиб сер харидор бўлмоқ; **السلعة** ~ -с-салъату бу мол овоза бўлиб серхаридор бўлди; 2) **رواجا** ~ рава:жан муомалада бўлмоқ; **الدرهم** ~ -д-дирҳаму раважан ваа рава:жан бу дарҳам муомалада бўлди.

راجح ра:жиъун эри ўлган хотиннинг ота уйига қайтиб келиши; кўплиги **رواجح** рава:жиъу.

راج ра:ҳа, **يروح** йару:ҳу, **رواجا** рава:ҳан 1) кечда жўнамоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кечда жўнади; 2) жўнамоқ, кетмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши жўнади.

راجح ра:ҳа, **يروح** йару:ҳу, **يراجح** йара:ҳу, **روحا** равҳан ёқимли шамол эсмоқ; шамол кучаймоқ; **اليوم** ~ -л-йавму бутун шамол кучайди, ёқимли шамол эсди.

راس ра:син мустаҳкам, қаттиқ тоғ; кўплиги **رواس** рава:син.

راسب ра:сибун мустаҳкам, қаттиқ, собит; **في الإمتحان** фи: -л-'имтиҳа:ни синовда йиқилган.

راسل ра:сала, **يراسل** йура:силу, **مراسلة** мура:салатан 1) ёзишмоқ; **غيره في و علي و بالامر** ~ гайраҳу фи: ваъала:-ва би-л-'амри у биров билан хат ёзишди; 2) элчи юбормоқ; **صاحبه في الشيء** ~ са:ҳибаҳу фи: -н-шай'и у дўстига бу нарса ҳусусида элчи (хат) юборди.

راشق ра:шақа, **يراشق** йура:шиқу, **مراشقة** мура:шақатан 1) юришмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у биров билан юришди; 2) кўз, назар ташлашмоқ, қарашмоқ; **غيره النظر** ~ гайраҳу-н-назара у биров билан кўз ташлашди.

راضي ра:да:, **يراضي** йура:ди, **مراضاة** мура:дa:тан ва **رضاء** рида:'ан розилигини сўрамоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировнинг розилигини сўради.

راع ра:ъин 1) қўйчибон; кўплиги **رعاة** руъа:тун; 2) гамхўр; 3) аҳду паймонни сақловчи; кўплиги **راعون** ра:ъу:на.

رافد ра:фидун ёрдамчи, кўмакчи; кўплиги **رافد** руффа:дун ва **رفد** раффа:дун.

رافعة ра:фиъатун кўтаргич (ускуна), кўплиги **رافعة** рава:фиъу.

رافق ра:фақа, **يرافق** йура:фақу, **مرافقة** мура:фақатан ва **رفاقا** рифа:қан ҳамроҳ бўлмоқ, дўстлашмоқ, ўртоқлашмоқ; **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши биров билан ўртоқлашди.

راق ра:қа, **يروق** йару:қу, **روقا** равқан 1) тиниқ, тоза бўлмоқ; **الشراب** ~ -ш-шара:бу бу шароб тиниқ бўлди; 2) ажаблантирмоқ, ёқмоқ; **الشيء روقا و روقانا** ~ -ш-шай'у равқан ва равақа:нан бу нарса фалончига ёқди.

راق ра:қин 1) кўтарилиувчи; юксалтирилган; 2) илгариде юрувчи, илгор; 3) ҳамшира, санитар; муаннаси **راقية** ра:қийатун; кўплиги **رقاة** руқа:тун.

راقب ра:қаба, **يراقب** йура:қибу, **مراقبة** мура:қаба:тан ва **رقابا** риқа:бан 1) пойлашмоқ, назорат қилиш

моқ: **غیره** ~ **ғайра**ху у биров билан пойлашди; 2) **كۆر-
моқ:** **الله او ضميره في عمله** ~ -л-ла:ха'ав дами:раҳу **фи:** ға
малиҳиу Аллоҳдан ёки бу қилмишидан кўрқди.

رام ра:ма, **يروم** йару:му, **روما** равман ва
مارما мара:ман хоҳламоқ, **استاموқ:** **الشيء** ~ -ш-шай'а
у парсани истади.

راهب ра:ҳибун роҳиб, монах; кўнлиги **رهبان** руҳба:-
нун.

راهق ра:ҳақа, **يراهق** йура:ҳиқу, **مراهقة** мура:ҳақатан
балогатга, вояга етмоқ: **الغلام** ~ -л-гула:му бу ўспирин ба-
логатга етди.

راهن ра:ҳана, **يراهن** йура:ҳину, **مراهنة** мура:ҳана-
тан ва **رهانا** риҳа:нан 1) гаровлашмоқ: **كذا غيره علي** ~ **ғай-
ра**ху ғала: каза: у биров билан фалон нарсага гаровлашди;
2) дов кўймоқ: **علي الغيل** ~ -л-хайли у бу отга дов
кўйди.

راية ра:йатун байроқ; кўнлиги **رايات** ра:йа:тун ва
راي ра:йун

رائحة ра'ихатун ҳид, ис; кўнлиги **روائح** рава:иху.
رائد ра:идун 1) қавмга турар жой изловачи киши;
2) сайёҳ, дунё кезувчи; кўнлиги **رواد** рува:дун ва
راة ра:датун.

رائع ра:ийун 1) ҳусни ёки шижоати билан ҳаммани
қойил қилувчи, ҳайратга солувчи (киши); 2) илм, фан ва
хулиқда камолотга етган (киши).

راس ра'аса, **يراس** йар'асу, **رئاسة** ри'а:сатан
бош, раис бўлмоқ: **القوم و عليهم** ~ қавм ва ғалайҳим у бу
қавмга бош бўлди.

راس ра'сун 1) бош; 2) бошлиқ, раис, оқсоқол; **الشهر** ~
السنة -ш-шаҳри ва-с-санати ой ва йилнинг биринчи кун;

المال ~ -л-ма:ли бор маблағ, капитал; кўнлиги **ارؤس**
'ар'у:сун ва **رؤوس** ру'у:сун

راف ра'афа, **يراف** йар'афу, **رافة** ра'фатан
раҳм қилмоқ, аямоқ: **الرجل بغيره** ~ -р-ражулу би-ғайриҳи бу
киши бировни аяди.

راءة ра'фатун раҳм қилиш, аяш.

راي ра'а:, **يري** йара:, **رايا** ра'йан, **رؤية** ру-
'йатан 1) кўрмоқ (кўз ва ақл билан): **غيره** ~ **ғайра**ху у
бировни кўрди; 2) йўлга солмоқ, тадбир қилмоқ:

الامر ~ -л-'амра у ишни тадбир қилди; 3) ишпоқмоқ, эътиқод қил-
моқ: **العق** ~ -л-ҳаққа у бу ҳақиқатга ишпони;

4) туш кўрмоқ: **رويا في منامه** ~ ру'йа: **фи:** мана:миҳи у уйқусида
тушкўрди; 5) ҳисобламоқ, фикрда бўлмоқ: **فلانا عالما** ~

фула:-нан ға:лиман у фалончини олим ҳисоблади.

راي ра'йун 1) ишониш, эътиқод қилиш; 2) ақл; 3) тад-
бир қилиш; кўнлиги **آراء** а:ра:у.

ربا раба:, **يربو** йарбу:, **ربا** раббан ва **ربوا**
рубувван 1) ортмоқ, ўсмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса
ортти; **المال** ~ -л-ма:лу бу мол риба билан ўсди; 2) чиқ-

моқ, кўтарилмоқ: **الرأية** ~ -р-ра:бийата у бу тепаликка
чиқди; 3) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **في بيت فلان** ~ **фи:** байти фу

ла:-нин у фалончининг уйида катта бўлди.

ربا рибан ва **ربا** риба:ун 1) устушлик, ортиқлик,
афзаллик; 2) риба, процентга берилган қарз.

رباط риба:тун 1) арқон, ип; **للأحدية** ~ ли-л-'аҳзийати
ботинка ипи; **الجوارب** ~ -л-жава:риби пайпоқ ипи; **الرقبة** ~

-р-рақабати галстук; 2) работ (боғланадиган жой): **الغيل** ~
-л-хайли отхона (фақат бешта от учун); кўнлиги **ربط**

рубутун.

رباع раба:ға тўртта-тўртта, тўртта-тўртта бўлиб.

رباعي руба:ъийун тўрттадан иборат, тўртлик; кўнлиги
رباعية руба:ъийатун.

رب раббун 1) раб (Аллоҳнинг сифати); 2) эга, со-
ҳиб, хўжа; кўнлиги **ربوب** 'арба:бун ва **ارباب** рубу:-

бун.

رب рубба 1) неча марта, марталаб; 2) балки, эҳти-
мол; **ربما** руббама: балки, эҳтимол.

ربان рубба:нун денгизчилар бошлиги; кўнлиги **ربانين**
раба:би:на.

رتب раббата, **يرتب** йураббиту, **ترتيبنا** тарби:тан
1) аста-аста уриб қўймоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййа у болани
аста-аста уриб қўйди (ухлатинг учун); 2) уриб қўймоқ:
علي كفت التلميذ ~ Ўала: катифи -т-тилми:зи у ўқувчининг
елкасини қоқди.

رب раббаъа, **يربع** йураббийъу, **تربيعا** тарби:-ъан
1) тўрт томонли, мурабба қилмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у
нарсани мурабба қилди; 2) чордона қилмоқ: **فلان رجليه** ~
фула:нун рижлайҳи фалончи оёқларини букиб, чордона
қилди.

ربية рабба:, **يربي** йурабби:, **رب** рабби, **تربية**
тарбиййатан тарбияламоқ, парвариш қилмоқ: **الصبي** ~ -с-
сабиййа у болани парвариш қилди.

ربح рабиха, **يربح** йарбаху, **ربح** рибҳан ва **رباحا**
раба:ҳан 1) фойдааланмоқ: **الرجل في تجارته** ~ -р-ражулу
фи:тижа:ратиҳи бу киши савдосидан фойдаланди; 2) топ-
моқ, фойда қилмоқ: **تجارته** ~ тижа:ратуху унинг савдоси
топди.

ربح рибҳун топиш, фойда олиш; кўплиги **أرباح**
'арба:хун.

ربط рабата, **يربط** йарбиту, **ربط** рабтан
боғламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани боғлади.

ربطة рабатун 1) тугун, ўрам; 2) боғ (мас. пнёз).

رب рабъун 1) баҳорги жой; 2) маҳалла, кўплиги

ربوع рубу:ъун.

رب рубуъун тўртдан бир бўлак, чорак; кўплиги

أرباع 'арба:ъун.

ربوة рубватун баландлик, тешалик; кўплиги **ربي**
рубан ва рубиййун ва **ربوات** рабава:тун.

ربيع раби:ъун баҳор; **الأول او الآخر** ~ -л-'аввали ва -л-
а:хари қамарий йилнинг учинчи ва тўртинчи ойлари; кўп-
лиги **أربعة** 'арбиййатун ва **رباع** рибә:ъун ва **أربعاء**
'арбиййа:у.

رتبة рутбатун манзил, жой; кўплиги **رتب** рутабун.

رتب раттаба, **يرتب** йураттиту, **ترتيباً** тарти:-
бан 1) тартибга солмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани тар-
тибга солди; 2) мартабага тайин қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-
жула у кишини мартабага тайин қилди.

رتل раттала, **يرتل** йураттилу, **ترتيلاً** тарти:-
лан чиройли ўқимоқ, оҳанг билан тиловат қилмоқ: **القرآن** ~
-л-қур'ана у Қуронни оҳанг билан ўқиди; 2) чиройли
тузмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни чиройли тузди.

رتيب рати:бун доимий, бир хил оҳангдаги, монотон.

رتن расса, **يرث** йаруссу, **رثوته** русу:сатан ва

رثائه раса:сатан 1) йиртилмоқ: **التوب** ~ -с-савбу бу
кийим йиртилди; 2) хунуклашмоқ: **هيئة الرجل** ~ ҳай'ату-р-
ражули бу кишининг қомати хунуклашди.

رتن расеун йиртилган, тўзган, эски (уй матолари);
кўплиги **رثان** риса:сун.

رثاء раса:, **يرثي** йарси:, **رثيا** расийан ва
риса:'ан ва **مرثية** марсийатан 1) йиғи-сиғи қилмоқ:
الميت ~ -л-майта у ўлганга йиғи-сиғи қилди; 2) раҳм
қилмоқ, аямоқ: **له** ~ лаҳу у уни аяди.

رجاء ража:, **يرجو** йаржу:, **رجوا** ражван ва
ража:'ан умид қилмоқ, хоҳламоқ, истамок: **الشيء** ~ -ш-
шай'а у нарсани умид қилди.

رجاء ража:'ун умид.

رجب ражабун ражаб (қамарий йилнинг еттинчи ойи).

رجح ражжаҳа, **يرجح** йуражжиҳу, **ترجيحاً** таржи:-
ҳан афзал, ортиқ кўрмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни аф-
зал кўрди.

رجح ражжаъа, **يرجح** йуражжиъу, **ترجيحاً** таржи:-
ъан 1) **إننا لله وإنا إليه راجعون** 'инна: ли-л-ла:ҳи ва 'инна:
'илайҳи ра:жиъу:на албатта, биз Аллоҳданмиз ва албатта,
унга қайтгучимиз — демоқ; 2) ичида қайтармоқ: **في صوته** ~
фи:савтиҳи у товушини ичида қайтарди.

رجح ражаҳа, **يرجح** йаржаҳу, **رجوحاً** ружу:ҳан
ва **رجحاناً** ражҳа:нан ва **رجاحة** ража:ҳатан 1) оғир

бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у у нарса оғир бўлди; 2) тўла бўлмоқ: **عقله أوراياه** ~ бақлуху 'ав ра'йуху унинг ақли ёки фикри тўла бўлди; 3) оғир босмоқ, оғирлиги ортмоқ **فلان** ~ фула:нан у фалончидан оғир бўлди.

رجع ражаъа, **يرجع** йаржиъу, **رجوعا** ружу:ъан ва **مرجعا** маржиъан ва **رجعا** ражъан ва **رجعانا** ружъа:нан 1) қайтмоқ, қайтиб келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қайтди; 2) қайтармоқ: **الشيء وعنه وإليه** ~ ш-шай'а 'танху ва 'илайхи у нарсани унга қайтарди; 3) кўчмоқ: **الطير رجوعا ورجعا** ~ т-тайру ружу:ъан ва рижа:ъан қушлар кўчди.

رجفة ражфатун зилзила.

رجل рижлун 1) оёқ; кўнлиги **أرجل** 'аржулун 2) уюм; 3) чигиртка галаси; **البحر** ~ -л-бахри денгиз кўлтиги; **الجبل** ~ -л-жабали тоғнинг асоси, таги.

رجل ражулун киши, эр; одам; кўнлиги **رجال** рижа:-лун ва **رجلات** ражлатун ва **رجال** рижа:ла:тун; **رجال القوم** рижа:ла:ту-л-қавми қавмнинг аъёнлари.

رجم ражама, **يرجم** йаржуму, **رجما** ражман 1) тош отмоқ: **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши бировга тош отди; 2) сўкинч сўзларни айтмоқ: **فلان** ~

фула:нан у фалончига сўкинч сўзларни айтди; 3) лаънатламоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини лаънатлади; 4) сўкмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини сўкди; 5) қувмоқ, ҳайдамоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини қувди; 6) ранжитмоқ, қийнамоқ, озор бермоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини ранжитди; 7) тусмол, тахмин билан гапирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу киши ҳақида тахмин билан гапирди.

رجيم ражи:мун лаънатланган, лаънати.

رحالة риҳа:латун чарм эгар; кўнлиги **رحائل** р^аҳа:'илу.

رحب раҳуба, **يرحب** йарҳубу, **رحبا** руҳбан ва

رحاية раҳа:батан кенгаймоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу

ер кенгайди; **رجبكم الأمر** раҳубакуму-л-'амру ишингизга ривож берсин!

رحب раҳбун кенг: **الصدر** ~ **هو** ҳува ~ у-с-садри унинг кўкраги кенг.

رحب раҳҳаба, **يرهب** йурахҳибу, **رحب** раҳҳиб, **ترحبيا** тарҳи:бан 1) кенг иқлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни кенг қилди; 2) ҳуш келибсиз — демоқ: **فلان و به** ~

фула:нан ва биҳи тарҳи:бан ва тарҳа:бан у фалончига ҳуш келибсиз — деди.

رحل раҳала, **يرحل** йарҳалу, **رحلا** раҳлан ва **رحيلا** рахи:лаш ва **ترحالا** тарҳа:лан 1) жўнамоқ, оғланмоқ:

عن المكان ~ 'ани-л-мака:ни у бу ердан жўнади; 2) кўчмоқ: **إلى المكان** ~ 'ила:-л-мака:ни у бу ерга кўчди; 3) эгарламоқ: **البعير رحل ورحلة** ~ -л-баъи:ра раҳлан ва раҳлатан у туяни эгарлади.

رحلة риҳлатун саёҳат, дунё кезиш; кўнлиги **رحم** риҳамун.

رحلة риҳлатун саёҳатнома; кўнлиги **رحلات** риҳла:-тун.

رحم раҳима, **يرحم** йарҳаму, **رحمة** раҳматан ва **رحما** руҳман ва **مرحمة** марҳаматан 1) аямоқ, раҳм, шафқат қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига раҳм қилди; 2) кечирмоқ: **الله العبد** ~ -л-ла:ҳу-л-ъабда Аллоҳ бандани кечирди.

رحمان раҳма:нун ўта кўнгилчан, раҳмдил (Аллоҳнинг сифати).

رحمة раҳматун 1) кўнгилчанлик, меҳрибонлик, раҳмдиллик; 2) азғулик, неъмат.

رхам руха:мун мармар.

رخص раххаса, **يرخص** йураххису, **ترخصا** тарҳи:-сан 1) енгиллатмоқ; **له في الأمر** ~ лаҳу фи:-л-'амри у унинг ишини енгиллатди; 2) рухсат, ижозат бермоқ: **له في كذا** ~

лаҳу фи: каза: у унга фалон нарсага рухсат берди; 3)

арзон, енгил қилмоқ: **السعر** ~ -с-сир'а у нарҳни енгил қилди.

رخصا рахуса, یرخص یرхусу, رخصة раха:сатан
ва رخصة руху:сатан юмшамоқ, мулоим бўлмоқ:

رخصا ~-ш-шай'у бу нарса юмшади.

رخصة рухсатун 1) енгиллатиш; оғирни енгиллатиш (мас.
сафарда намоз ўқишда); 2) енгил, арзимас; 3) ижозатнома,
лицензия.

رخوة рихватун юмшоқ товушлар.

رداء рида:ун ридо, чакман, устки юпқа, аврасиз тўн;
кўплиги اردية 'ардийатун.

رد радда, یرد یرадду, ردا раддан ва ترادا тарда:
дан ва مردا мараддан 1) қайтариб юбормоқ, қай-
тармоқ: ~-ш-шай'а у нарсани қайтариб юборди;
2) ёпмоқ, беркитмоқ, қулфламоқ: ~-л-ба:ба у
эшикни ёпди; 3) юбормоқ, йўлламоқ: ~-ийлаҳи
жава:бан у унга жавоб йўллади; 4) тақиқламоқ, рад қил-
моқ: ~-аляйҳи-ш-шай'а у нарсани унга тақиқ-
лади; 5) айлантирмоқ, ўзгартирмоқ: ~-ш-шай'а у
нарсани ўзгартирди; 6) тошширмоқ: ~-ийлаҳи-л-
ҳукма у ҳукмни унга тошширди; ~-аляйҳи у уни
унга қайтарди; ~-аляйҳи у уни қайтариб юборди;
~-аляйҳи у уни қайтариб юборди; ~-аляйҳи у уни
орқасига қайтарди; ~-аляйҳи у уни қайтариб юборди;
~-аляйҳи у уни қайтариб юборди.

ردد раддада, یردد یرаддиду, ترددا тарди:
дан 1) такрорламоқ, қайтариб айтмоқ: ~-л-қавла
у сўзни такрорлади; 2) қайтармоқ, рад қилмоқ:
~-ш-шай'а у нарсани қайтарди.

ردع рад'аъа, یردع یرад'аъу, ردعا рад'аъан уш-
лаб, тийиб дурмоқ; итариб, қайтариб ташламоқ:
~-ғайре гайраҳу у бировни тийиб турди, қайтариб ташлади.

ردف радафа, یردف یرадуфу, ردفا радфан 1) эр-
гашмоқ, кетидан келмоқ: ~-ғайре гайраҳу у бировга эр-
гашди; 2) беҳосдан тушмоқ, кутилмаганда пайдо бўлмоқ:
~-ла-амру-л-қавма бу иш бу қавмга беҳосдан пай-
до бўлди.

ردم радама, یردم یرадиму, ردم радман 1) тўл-
дирмоқ, ёпиб қўймоқ: ~-л-ба:ба 'ави-с-салма
та уэшикни ёки ёриқни тўлдирди; 2) тўкмоқ: ~-
-л-ҳуфрата у чуқурга (тупроқ) тўкди; 3) уламоқ, қўш-
моқ: ~-с-савба у кийимни улади.

ردم радмун 1) қулаётган деворнинг тупроғи; 2) ба-
ланд тўсиқ, девор.

ردو раду'а, یردو یرаду'у, رداة рада:атан
1) почор, муҳтож бўлмоқ: ~-р-ражулу бу киши
почор бўлди; 2) ёмон, қабиҳ бўлмоқ: ~-р-ражулу бу
киши қабиҳ бўлди. 3) бузилмоқ, айнимоқ: ~-ш-
шай'у бу нарса бузилди.

ردي радан 1) халок, нобуд, йўқ бўлиш; 2) ортиш,
кўлайиш.

ردي ради'ун 1) жирканч, макруҳ, ёқимсиз; 2) бу-
зук, айниган; 3) паст, хасис; кўплиги اردياء 'ардийа:у.

ردل разала, یردل یرазулу, رذلا разлан ёқ-
тирмамоқ, хуш кўрмамоқ: ~-ш-шай'а у нарсани
хуш кўрмади.

ردل разула, یردل یرазулу, رذالة раза:латан
ва رذولة рузу:латан хасис, разил бўлмоқ:
~-р-ражулу бу киши разил бўлди.

رديلة рази:латун разиллик, пастлик, тубанлик; кўпли-
ги رذائل раза:илу.

رزح разаҳа, یرزح یرазҳу, رزاحа руза:ҳан ва
~-л-баъи:ру бу туя бўшашиб йиқилмоқ: ~-
-л-баъи:ру бу туя бўшашиб йиқилди.

رزق разақа, یرزق یرазқу, رزقا разқан ризқ
бермоқ, етказиб бермоқ: ~-л-ла:ҳу-л-ъабда
Аллоҳ бу бандага ризқ берди.

رزق ризқун 1) ейладиган ва ичиладиган нарсалар;
2) ёмғир (яхшилиқ манбаи сифатида); 3) насиба, улуш;
4) ойлик маош; кўплиги ارزاق 'арза:қун.

رزم разама, یرزم یرазму, رزوما рузу:ман ва

رزاما руза:ман 1) маҳкам турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши маҳкам турди; 2) енгмоқ: **على تربه** ~ ʔала:тирбиҳи у тенгқурини енгди; **رزمة** ~ **الشتا** ш-шитаʔу разматан бу қиш совуци.

رزمة ризматун ўрам, боғ, тугун; кўплиги **رزم** ризамун.

رزن разуна, **يرزن** йарзуну, **رزانة** разʔа:натан 1) оғир, вазмин бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шайʔу бу нарса вазмин бўлди; 2) виқорланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши виқорланди.

رزين рази:нун 1) оғир, вазмин (нарса ва киши); **هو** ~ ҳува ~ у оғир, вақорлидир; **الرأي** ~ -р-раʔий пухта фикр; кўплиги **رزان** риза:нун.

رسا раса:, **يرسو** йарсу:, **راسوا** расван ва русуван 1) ўрнашмоқ, маҳкам турмоқ: **الشيء** ~ -ш-шайʔу бу нарса маҳкам турди; 2) қадалиб турмоқ: **الجبل** ~ -л-жабалу бу тоғ ерга қадалиб турди; 3) ҳарбийча ташламоқ, турмоқ: **قدمه** ~ қадамуху унинг қадаами ҳарбича турди; 4) лангар ташламоқ: **السفينة** ~ -с-сафи:нату бу кема лангар ташлади.

رسالة риса:латун хат; кўплиги **رسائل** расаʔилу; **الرسول** ~ -р-расу:ли пайғамбарнинг ўзига келган ваҳий ҳақида одамларга даъват қилиши.

رسيب расаба, **يرسيب** йарсебу, **رسيبا** расбан ва **رسيب** русу:бан 1) чўкмоқ: **الشيء في الماء** ~ ш-шайʔу фи:-л-ма:и бу нарса бу сувга чўкди; 2) йиқилмоқ, чўкмоқ: **التلميذ** ~ -т-тилми:зу бу ўқувчи (имтиҳонда) йиқилди; **عيناہ** ~ ʔайна:ҳу унинг кўзлари ўқидан чиқа ёзди.

رسيخ расаха, **يرسيخ** йарсаҳу, **رسيخا** русу:хан 1) ўрнашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шайʔу бу нарса ўрнашди; 2) ўрин олмақ: **العلم في قلبه** ~ -л-ʔилму фи: қалбиҳи бу илм унинг қалбидан ўрин олди.

رسام расса:мун рассом.

رسم расама, **يرسم** йарсуму, **رسم** расман 1) ёзмоқ:

علي الورق: чизмоқ: **ل-кита:ба** у китобни ёзди; 2) **علي الورق** ~ ʔала:-л-варақи у бу қоғозга чизди; 3) белгилаб, тайи илаб ёзмоқ: **له كذا** ~ лаҳу каза: у унга фалон нарсани тайин лаб ёзди; 4) хароба қилмоқ: **المطر الديار** ~ -л-матару-д-дий а:рабу ёмғир уйлари хароба қилди.

ارسم ар-сумун ва **رسوم** русу:мун. 1) хароба; 2) расм; кўплиги **رسوم** русу:мун.

راسول расу:лун 1) (муз. ва муан) элчи; 2) Аллоҳдан хабар берувчи фаришта; 3) пайғамбар; кўплиги **راسول** русулун.

رشا раша:, **يرشو** йаршу:, **رشوا** рашван 1) она-сига чўзилмоқ: **الفرخ** ~ -л-фарҳу бу жўжа онасига чўзилди (овқат учун); 2) шора бермоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига шора берди.

رشد рушдун 1) балоғат ёшига етиш; 2) балоғатга етиб ҳаракатларида мустақил бўлиш; 3) ҳақиқат йўлида туриш. **رشي** рашша, **يرشي** йарушшу, **رشي** рашшан

1) тўкмоқ, оқизмоқ: **الماء** ~ -л-ма:а у сувни тўкди; 2) сувламоқ, ҳўлламоқ: **البيت او الثوب** ~ -л-байтаʔ ави-с-савба у уйни ёки кийимни ҳўллади, 3) сув сешмоқ: **علي الطريق** ~ ʔала:-т-тари:қи у бу йўлда сув селди.

رشاش рашша:шун тўп (қурол).

رشح рашшаҳа, **يرشح** йурашшиҳу, **رشح** тарши:-ҳан 1) етиштирмоқ, тайёрламоқ: **غيره للشيء** ~ ғайраҳу ли-ш-шайʔи у бировни бу нарсага тайёрлади; 2) тавсия қилмоқ, илгари сурмоқ: **فلاناً للوظيفة** ~ фу-ла:нан ли-л-вази:фати у бировни бу вазифага тавсия қилди; 3) яхшиламоқ:

السال ~ -л-ма:ла умолни яхшилади; 4) сизмоқ: **السائل** ~ -с-са:ила у суюқликни сизди.

رشفا рашфа, **يرشفا** йарш (у,и) фу, **رشفا** рашфан ва **رشفان** рашфа:нан ва **رشفان** рашфа:нан

1) сивирмоқ: **الماء** ~ -л-ма:а у сувни сивирди; 2) ичиб бўшатмоқ: **الإناء** ~ -л-ина:а у идишни ичиб бўшатди.

رشق рашқа, **يرشق** йаршуқу, **رشق** рашқан

1) отмоқ; **فلانا بالنبل** ~ фула:нан би-н-набли у фалончига ёй ўқи отди; 2) таъна қилмоқ: **غيره بلسانه** ~ гайраҳу би-лиса:-ниҳи у бировга таъна қилди; 3) бақрайтмоқ: **ببصره** ~ би-басариҳи у кўзларини бақрайтди.

رشوة р(у,а,и)шватун пора; кўплиги **رشا** р(у,и)-шан.

رشيد раши:дун 1) тўғри; соғ, оқил (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) тўғри йўлга бошловчи; 3) балағат ёшига етган.

رصاص раса:сун 1) кўрғошин; 2) ўқ; 3) қалам.

رصد расада, **يرصد** йарсуду, **رصدًا** расдан 1) кутиб турмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни кутиб турди; 2) кутмоқ: **الرجل بالخير او بغيره** ~ р-ражула би-л-хайри 'ав би-гайриҳи у бу кишидан яхшилик ёки бошқа бирор нарса кутди.

رص расса, **يرص** йаруссу, **رصا** рассан тикиб, босиб, тахлаб қўймоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани тахлаб қўйди.

رصاص рассаса, **يرصص** йурассису, **ترصيصا** тарси:сан кўрғошин билан қошламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани кўрғошин билан қошлади.

رصع рассаъа, **يرصع** йурассиъу, **ترصعا** тарси:ъан мурассаъ қилмоқ, ўрнатмоқ: **الصانغ الذهب بالجواهر** ~ с-са:-'игу-з-заҳаба би-л-жаваҳири бу заргар олтинга жавҳар тошларни ўрнатди.

رصف расафа, **يرصف** йарсафу, **رصفا** расфан 1) териб чиқмоқ: **الحجر** ~ л-ҳажара у тошни териб чиқди; 2) териб қўймоқ: **الحجارة في البناء** ~ л-ҳижа:рата фи-л-бина:и у тошни бинога териб қўйди.

رصن расуна, **يرصن** йарсуну, **رصانة** раса:натан мустаҳкам, кучли бўлмоқ: **العقل** ~ л-ъақлу бу ақл кучли бўлди.

رصيف раси:фун 1) кемалар тўхтайдиган тўсиқли жой, қирғоқ, пристань; 2) йўлак; 3) қаттиқ, пухта: **عمل** ~

ъамалун ~ пухта иш; 4) чақон, тез: **رجل** ражулун ~

чаққои киши; кўплиги **رصف** русуфун ва **ارصفة** 'арсифатун.

رصين раси:нун оғир, вазмин; **العقل الرصين** ал-ъақлу-р-раси:ну пухта ақл.

رضخ радаха, **يرضح** йард(а,и)ху, **رضخا** радхан 1) синдирмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани синдирди; 2) тобе бўлмоқ, бўйсинмоқ: **لغيره** ~ ли-гайриҳи у бировга тобе бўлди; **للحق** ~ ли-л-ҳаққи у бу ҳақиқатга бўйсинди.

رضع радаъа, **يرضع** йард(а,и)ъу, **رضعا** радъан ва **رضاعا** рада:ъан ва **رضاعة** рада:ъатан эммак: **امه** ~ уммаҳу у онасини эмди.

رضي радиъа, **يرضي** йарда:, **رضًا** ридан, ва **رضاء** рида:ан ва **رضوانًا** ридва:нан ва **مرضاة** марда:тан

1) қониқмоқ: **به وعنه وعليه** ~ биҳи ва 'анҳу ва 'алайҳ и уундап қониқди; 2) рози бўлмоқ, кўнмоқ: **منه كذا** ~ мниҳуказа: у унга фалон нарсанда кўнди.

رضيع ради:ъун эмувчи (чақалоқ); кўплиги **رضع** рудуъун; **فلان** ~ **ي** фула:нун ~ и: у менинг тутинган (сўт эминган акам) укам.

رطب ратбун 1) юмшоқ, майин; 2) нам, ҳўл кўплиги **رطب** рутубун ва рутбун.

رطب раттаба, **يرطب** йураттибу, **ترطيبًا** тарти:-бан 1) янги хурмо едирмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у бу кишига янги хурмо едирди; 2) ҳўлламоқ, намламоқ: **التوب** ~ с-савба у кийимни намлади.

رعاع р(у,и)ъа:ъун раъийят, авом халқ; биттаси **رعاعة** раъа:ъатун

رعب руъбун қўрқиш; хавф.

رعد раъада, **يرعد** йаръуду, **رعدًا** раъдан ва **رعودًا** раъу:дан 1) гуркираб ёмғир чақирмоқ: **السحاب** ~ с-саҳа:-бу булут гуркираб ёмғир чақирди; 2) гумбирламоқ: **السماة** ~ с-сама'у осмон гумбирлади; 3) ёмонлик ваъда қилмоқ:

فلان ~ фула:нун фалончи ёмонлик ваъда қилди.

رعد - раъдун гумбирлаш, гулдираш (қора булутлар товуши); момоқалдирок; кўплиги **رعود** руъу:дун.

رعدة риъдатун титраш, титроқ босиш (мас. қўрқиншдан).

رعب раъбаба, **يرعب** йураъбибу. **ترعيا** таръи:- бан қўрқитмоқ, кўписа қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўрқитди.

رعبا раъба:, **رعت** раъат, **ترعي** таръа:, **رعبان** ва **مرعا** маръан 1) ўт емоқ, ўтламоқ: **الماشية** ~ л-ма:шийату-л-ъушба бу жонвор ўтлади; 2) ўтлатмоқ, ўтедирмоқ: **الماشية** ~ л-ма:шийата у жонворни ўтлатди; 3) кузатмоқ: **النجوم** ~ и-нужу:ма у юлдузларни кузатди; 4) сақламоқ, **رعاية الشيء** ~ риъа:йатани-ш-шай'а у нарсани сақлади.

رعية раъийятун 1) раъийат, оддий, авом халқ; 2) раъийятнинг ғамини еючилар; кўплиги **رعايا** раъа:-йа:.

رغبة рағбаба, **يرغب** йарғабу, **رغبان** рағбан **ر(а,у)ғбатан** 1) рағбатланмоқ, интилмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши интилди; 2) ёлбормоқ: **إليه** ~ илайҳи у унга ёлборди; 3) четлаб, узоқлашиб юрмоқ: **عنه** ~ ғанҳу у ундан узоқлашиб юрди; 4) истамоқ, хоҳламоқ **الشيء** ~ ш-шай'а ва **فيه** ~ ш-шай'а у нарсани истади; 5) юқори кўймоқ, камситмоқ, менсимай қарамоқ: **بنفسه عن الشيء** ~ би-нафсиҳи ған-ш-шай'и у ўзини бу нарсадан юқори кўйди, унименсимади.

رغد рағида, **يرغد** йаргаду, **رغدا** рағ(а)дан яхшиланмоқ, етарли бўлмоқ: **العيش** ~ л-ъайшу бу турмуш яхшиланди.

رغدا рағ(у,а)да, **يرغدا** йаргуду, **رغدا** рағдан ва **رغادة** рага:датан **رغد** рағида маъносида.

رغد рагадун етарлимлик, тўла-тўқислик, маъмурлик (турмушда).

رغم р(у,а,и)ғмун наст, ҳақир бўлиш.

رغوة рағватун кўшиқ.

رغيد рағи:дун кент, ёқимли (турмуш).

رغيف рағи:фун рағиф (бир зувала хамирдан ёйиб пиширилган юпқа нон); кўплиги **ارغفة** 'арғифатун. ва

رغفان рағфа:нун.

رغاة руфа:тун 1) ҳар қандай нарсанинг синиқлари; 2) ўлганнинг суяклари.

رغاهة руфа:ҳатун турмушнинг ширинлиги, ризиқнинг кенглиги.

رغرف рағрафа, **يرغرف** йурағрифу, **رغرفة** рағрафатан 1) қанот ёзиб чиқмоқ: **الطائر** ~ -т-та:'иру бу қуш қанот ёзиб чиқди; 2) қанот ёзиб айланиб учмоқ (бирор нарсага тапланиш учу); 3. қилпирамоқ: **العلم** ~ л-ъаламу бу байроқ қилпиради.

رغس рағаса, **يرغس** йарғ(у,и)су, **رغسا** рағсан, **رغاسا** риға:сан 1) тепмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани тепди; 2) кўкрагига тепмоқ: **فلانا رغسا** ~ фула:нан рағсан у фалончининг кўкрагига тепди.

رغض рағада, **يرغض** йарғ(у,и)ду, **رغضا** рағдан 1) рад қилмоқ; қайтармоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани рад қилди.

رغع рағаъа, **يرغع** йарғаъу, **رغعا** рағъан 1) олмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани олди; 2) сўзнинг охирини заммали қилмоқ: **الكلمة** ~ л-калимата у сўзнинг охирини заммали қилди; 3) ҳадисни иснодли, биринчи айтганини келтирмоқ: **الحديث** ~ л-ҳди:са у ҳадиснинг биринчи айтганини келтирди; 4) яқинлашмоқ, қараб юрмоқ: **فلانا** ~

фула:нан у фалончига яқинлашди, унга қараб юрди; 5) ёймоқ, билдирмоқ: **الخبر** ~ л-хабараа у хабарни ёйди;

6) қадрламоқ, эъвозламоқ, обрўйини кўтармоқ: **الرجل** ~ р-ражула у бу кишининг обрўйини кўтарди.

رغفة риғфатун шон-шараф, обрў, қадр ва ўриннинг юксаклиги.

رغف рағфа, **يرغف** йарғифу, **رغا** рағфан ва

رفيعة йариффу, **يرف** раффа, **رف** рафи:фан ва **رفة** раффатап 1) қанот ёйиб учмоқ: **الطائر** ~ -т-та:иру бу қуш қанот ёйиб учди; 2) пир-пирамоқ: **العين** ~ -л-ъайну бу кўз пирпиради; 3) теб-ранмоқ, чайқалмоқ; **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик тебрланди; 4) чарақлamoқ **البرق** ~ -л-барқу бу чақмоқ чарақлади.

رفى раффун 1) тоқча; 2) қушларнинг галаси; 3) мол ёки қўйларнинг тўдаси; кўплиги **رفوف** руфу:фун ва **رفاق** рифа:-фун.

رفع раффаъа **يرفه** йураффиъу **ترفيعا** тарфи:ъан 1) обрў кўтармоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончининг обрўйини кўтарди; 2) илгари сурмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у парса-ни илгари сурди; 3) оширмоқ: **في الأجر** ~ фи:-л-'ажри у хизмат ҳақини оширди.

رفه раффаҳа, **يرفه** йураффиҳу, **ترفهيا** тарфи:-ҳан 1) неъматли қилмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончини неъматли қилди; 2) енгил турмушга ўргатмоқ: **نفسه** ~ нафсаҳу у ўзини енгил турмушга ўргатди; 3) хурсанд қилдирмоқ, ўйнаб кулдирмоқ: **عنه** ~ ъанҳу у уни ўйнаб кулдирди, яъни енгил турмушга ўргатди; 4) муҳлат бермоқ, кутмоқ: **عليه** ~ ъалайҳи у унга муҳлат берди.

رفق рафақа, **يرفق** йарфуқу, **رفقا** рифқан ва **مرقفا** марфиқан 1) меҳрибонлик қилмоқ, юмшоқ муомалада бўлмоқ: **به وله و عليه** ~ биҳи ва лаҳу ва ъалайҳи у билан юмшоқ муомалада бўлди; 2) уриб олмоқ: **مرقفه** ~ мирфақаҳу у тиззасини уриб олди.

رفق рафуқа, **يرفق** йарфуқу, **رفاقة** рифа:-қатан ўртоқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўртоқ бўлди.

رفقا рифқун 1) мулойим, юмшоқ муомалали; 2) ганга кўнадиған, кўнувчи; 3) меҳрибонлик, аяшлик.

رفقة руфқатун ўртоқлик, дўстлик; кўплиги **رفقا** руфақун ва **رفاق** рифа:қун.

رفق р(у,а,и)фқатун ҳамроҳлар; кўплиги **رفق** р(у,и)фқун ва **رفاق** рифа:қун ва **أرفاق** 'арфа:қун. **رفه** рафуҳа, **يرفه** йарфуҳу, **رفاهة** рафа:ҳатан ва **رفاهية** рафа:ҳийатан фароғату-фаровонликда ўтмоқ: **العيش** ~ -л-ъайну бу турмуш фароғату фаровонликда ўтди.

رفيع рафи:ъун 1) юқори, юксак; 2) насабли даражаси олий (киши).

رفيق рафи:қун 1) ўртоқ; 2) эр (хотинга нисбатан); 3) айрим шахс (советларда); **هذا امر رفيق بك** ҳаза: 'амрун рафи:қун бика бу иш сенга фойдалидир; кўплиги **رفقاء** руфақа:у ва **رفاق** рифа:қун.

رقب рақаб, **يرقب** йарқубу, **رقبا** рақбан ва **رقوبا** рақуба:бан ва **رقابة** рақа:батан 1) кутмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни кутди; 2) сақламоқ, асрамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у парсаи асради; 3) кузатмоқ **النجوم** ~ -н-нужу:-ма у юлдузларни кузатди; 4) ўйламоқ, текширмоқ: **المشيؤ** ~ -л-ъадувва у будунмаздан сақланди; 6) бўйнигаарқон солмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончининг бўйнига арқон солди; 7) синамоқ: **غيره في الأمر** ~ гайраҳу фи:-л-'амри у бировни буишда синади.

رقب рақабатун 1) бўйин; 2) қул; кўплиги **رقاب** риқа:бун ва **رقب** руқубун ва **أرقب** 'арқубун ва **رقبات** рақабатун.

رقد рақада, **يرقد** йарқуду, **رقدا** рақдан ва **رقودا** руқудан ва **رقادا** руқа:дан 1) ухламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ухлади; 2) пасаймоқ, тушмоқ: **العمر** ~ -л-ҳарру бу ҳарорат пасайди; 3) касод бўлмоқ: **السوق** ~ -с-су:қу бу бозор касод бўлди; 4) қўлдан бермоқ, чиқармоқ: **عن الأمر** ~ ъани-л-'амри у ишни қўлдан берди;

5) яхши қарамамоқ: **عن الضيف** ~ ёани-д-дайфи у бу меҳмонга яхши қарамади.

رقص рақаса, **يرقص** йарқусу, **رقصا** рақсан рақсага тушмоқ, ўйнамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши рақсага тушди; **الغواد** ~ -л-фу'а:ду бу юрак ўйнади.

رقص рақаъа, **يرقص** йарқаъу, **رقصا** рақъан
1) ўриндан кафтларга таяниб турмоқ: **الشيخ** ~ -ш-шайху бу чол ўрнидан кафтларига таяниб турди; 2) ямамоқ: **الثوب رقعا ورقاعة** ~ -с-савба рақъан ва рақа:ъатан у киёмни ямади; 3) тираб қўймоқ: **البناء** ~ -л-бина:'а у бинони тираб қўйди; 4) тузатмоқ, тартибга солмоқ: **اموره** ~ 'уму:раҳу у ишларини тузатди.

رقعة руқъатун 1) ямоқ; 2) бир парча қоғоз; **الارض** ~ -л-'арди бир парча ер; **الشطرنج** ~ -ш-шатранжи шатранж тахтаси.

رق раққа, **يرق** йаруққу, **رقا** раққан ингичка, юмшоқ, юшқа қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани юшқа қилди.

رق раққа, **يرق** йариққу, **رقعة** риққатан
1) юшқа, ингичка, юмшоқ бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса юшқа бўлди; 2) қартаймоқ: **عظمه** ~ ёзмуху у қартайди; 3) сусаймоқ, танглашмоқ: **حاله** ~ ҳа:луҳу унинг аҳволи танглашди; 4) раҳм қилмоқ, аямоқ: **له** ~ лаҳу у уни аяди; 5) бўйсинмоқ; 6) қизармоқ: **وجهه** ~ важҳуху унинг юзи қизарди; 7) қулликка кирмоқ, қул бўлмоқ: **رقا العبد** ~ риққани-л-ъабду бу қул қулликка кирди.

رق риққун 1) юшқа, ингичка (нарса); 2) қуллик; 3) ноғора; кўплиги **رقوق** руку:қун.

رقعة риққатун 1) меҳрибонлик; юмшоқлик; 2) юшқалик; нозиклик; 3) уялиш, қизариш; **الشعور** ~ -ш-шу'у:-ри нозик дид.

رقص раққаса, **يرقص** йураққису, **ترقيصا** тарқи:сан рақсага туширмоқ, ўйинга тортмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ўйинга тортди.

ترقيصا тарқи:сан раққаъа, **يرقص** йураққису, **رقب** рақба
1) ямамоқ: **الثوب** ~ -с-савба у киёмни ямади; 2) тираб қўймоқ: **البناء** ~ -л-бина:'а у бинони тираб қўйди; 3) тузатмоқ, эпайқага келтирмоқ: **امواله او معيشته** ~ 'амва:лаҳу 'ав маъи:шатаҳу у молларини ёки турмушини тузатди.

ترقيصا тарқи:қан раққақа, **يرقت** йураққикү, **رقب** рақба
1) ингичка, юмшоқ қилмоқ: **اللطف** ~ -л-лафза у сўзни (унинг талаффузини) юмшоқ қилди; **قلبه** ~ қалбаҳу у юрагини мулойим қилди; 2) чиройли қилмоқ: **كلامه** ~ кала:маҳу у гапини чиройли қилди.

رقب раққама, **يرقب** йураққиму, **ترقيصا** тарқи:ман ёзмоқ, нуқта қўйиб чиқмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни ёзди.

رقب раққа:, **يرقب** йураққи:, **ترقية** тарқи:ятан кўтармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўтарди; **المتوظف** ~ -л-мутаваззифа у бу ходимнинг даражасини кўтарди.

رقم рақмун 1) рақам, сон; 2) муҳр; 3) нархнома; 4) кашта; 5) тартиб рақами, номер; кўплиги **ارقام** 'арқа:мун; **الارقام القياسية** ал-'арқа:му-л-қийа:сиййату энг юқори рақам кўрсаткичлари.

رقيب рақи:бун 1) ҳеч нарса йўқотмайдиган, сақловчи, асровчи (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) ишни кузатувчи, назоратчи; 3) қоровул, соқчи; 4) кутувчи, кўз тутувчи; 4) қўшиннинг олдида юривчи гуруҳ, отряд; **الشمس** ~ -ш-шамси кунгабоқар; кўплиги **رقباء** руқба:'у.

رقيقا рақи:қун 1) юшқа, ингичка; 2) мулойим.

ركام рука:мун уюм, гарам.

ركب ракиба, **يركب** йаркабу, **ركبا** рақбан 1) минмоқ: **ركوبا و مركبا الدابة و عليها** ~ руҳу:бан ва маркабани-да:ббата ва алайҳа: у уловни минди; 2) сузмоқ: **البحر** ~ -л-бахра у бу денгизда сузди; 3) юрмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўл юрди.

ركب рақбун 1) карвон; 2) тантанали юриш; кўплиги

- ارکب** 'аркубун ва **رکوب** руку:бун.
رکبة рукбатун тизза, кўплиги **رکب** рукабун.
رکد ракада, **یرکد** йаркуду, **رکودا** руку:дан
 1) тинчланмоқ, тинмоқ: **الماء أو الريح** ~ л-ма:у 'ави-р-ри:ху бу сув ёки бу шамол тинди; 2) тенг, тўғри бўлди: **الميزان** ~ л-ми:за:ну бу тарозу тенг бўлди; 3) тугамоқ: **السوق** ~ -с-су:ку бу бозор тугади.
رکت раказа, **یرکت** йаркузу, **رکتا** ракзан
 1) ўрнатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўрнатди; 2) санчмоқ, қадамоқ: **السهم في الأرض** ~ -с-саҳма фи: -л-'арди у ўқнибу ерга санчди; 3) собит, маҳкам қилмоқ: **الله** ~
الجبال -л-ла:ху-л-жиба:ла Аллоҳ тоғларни собит қилди.
رکض ракада, **یرکض** йаркуду, **رکضا** ракдан
 1) чопмоқ: **الفرس** ~ -л-фарасу бу от чопди; 2) ер теп-моқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ер тепди; 3) қочмоқ: **منه** ~ минху у ундан қочди.
رکع ракаъа, **یرکع** йаркаъу, **رکعا** ракъан ва **رکوعا** руку:ъан 1) бошни қўйи солмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бошини қўйи солди; 2) мункаймоқ: **الهرم** ~ л-ҳариму бу қария мункайди; 3) тиз чўсмоқ: **المصلي** ~ -л-мусалли: бу номозхон тиз чўкди; 4) бўйсинмоқ; тавозу қилмоқ: **المصلي** ~ -л-мусалли: бу номозхон тавозу қилди;
 5) (ўзини) ишониб топширмоқ: **إلى الله** ~ 'ила:-л-ла:ҳи у (ўзини) Аллоҳга ишониб топширди.
رکب раккаба, **یرکب** йураккибу, **ترکيبا** тарки:бан
 1) устма-уст қўймоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани устма-уст қўйди; 2) таркиб қилмоқ, тузмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тузди, яъни унинг бўлақларини бир қилиб йиғди; 3) миндирмоқ: **غيره الفرس** ~ гайраҳу --л-фараса у бировга отни миндирди.
رکت ракказа, **یرکت** йураккизу, **ترکيزا** тарки:зан
 1) ўрнатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўрнатди; 2) қаратмоқ: **فكره في كذا** ~ фикраҳу фи: каза: у фикрини фалон нарсага қаратди.

- رکن** рукнун 1) устун; 2) асосий, таркибий қисм; **القوم** ~ -л-қавми қавминиг' обрўли кишиси; 3) рукн, рубрика; кўплиги **أركان** 'арка:нун, **أرکن** 'аркунун.
رکيک раки:кун заиф, кучсиз: **هو العلم** ~ хува ~ л-ъилми унинг илми кам, у кам билади; **الاسلوب** ~ -л-'услу:би услуби бузуқ; кўплиги **رکاک** рика:кун ва **رککة** ракакатун.
رماق рама:қун бироз ейиш (жон сақлаш учун).
رماية рима:йатун ўқчилик, ўқ отиш ҳунари.
رمح румҳун найза; кўплиги **رماح** рима:ҳун ва **أرماح** 'арма:ҳун.
رمد рамида, **رمدت** рамидат, **ترمد** тармаду, **ومدا** рамадан шишиб кетмоқ: **العين** ~ -л-ъайну бу кўз шишиб кетди; **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг кўзи шишиб кетди.
رمد рамадун кўз шамоллаши, офтальмия.
رمز рамзун 1) имо, ишора қилиш (мас., кўз билан); 2) белги, шиор; сурат; кўплиги **رموز** руму:зун.
رمس рамсун гўр, қабр; кўплиги **رموس** руму:сун ва **أرماس** 'арма:сун.
رمضان рамада:ну рамазон қамарий йилнинг тўққизинчи ойн; кўплиги **رمضانات** рамда:на:туң ва **رماضين** рама:дину.
رمق рамақа, **یرمق** йармуку, **رمقا** рамқан
 1) қараб қўймоқ, назар ташламоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировга қараб қўйди; 2) тикилиб, узоқ қарамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга узоқ қаради.
رمق рамақун 1) жон ва ҳаёт учқунлари; 2) турмушнинг қисқлиги; кўплиги **أرماق** 'арма:қун.
رمل рамлун қум; кўллиги **رمال** рима:лун; бир донаси **رملة** рамлатун; **علم الرمن** зилму-р-рамли қумда фол очиш ҳунари.
رمان румма:нун анор.

رامماما, رهم йураммиму, тарми: тарми:
ман тузатмоқ, таъмир қилмоқ: البناء ~ -л-бина:а у
бинони тузатди.

رماية, رميا йарми:, рамайан ва رمية
راما: рама:, رمي йарми:, رميا рамайан ва رمية
рима: йатан 1) ташламоқ, отмоқ: ~ الشيء و به من يده

-ш-шай'а ва биҳи мин йадиҳи у нарсани отди; 2) айбламоқ:
فلانا بامر قبيح ~ фула:нан би'амрин қаби:ҳин у фалончини
хунук ишда айблади; بعبله علي غاربه ~ би-ҳаблиҳи ғала:
ға:рибиҳи у уни ўз ҳолига ташлаб қўйди; ~ الله له
-л-ла:ху лаху Аллоҳ унга ёрдам берди.

رنا, رنا йуранниҳу, тарми: тарми:
раннаҳа, رنا йуранниҳу, тарми: тарми:
хан 1) қийшаймоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши қий-
шайди (мастликдан); 2) маст қилмоқ: ~ الخمر الرجل
-л-хамру-р-ражула бу шароб кишини маст қилди; 3) эгмоқ:
~ الريح الفصن -р-ри:ху-л-ғусна бу шамол шохни эгди.

رهب, رهبا йарҳабу, раҳбатан
رهبا, رهبا йарҳабу, раҳбатан
раҳиба, رهب йарҳабу, раҳбатан
ва رهبا р(у,а)ҳ(а)бан ва رهبا р(у,а)ҳ ба:нан
1) қўрқмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши қўрқди; 2) қўр-
қитмоқ: ~ غيره ~ ғайраҳу у бировни қўрқитди.

رهب, رهبا йарҳабу, раҳбатан
раҳабун қўрқитиш, хавфсираш.

رهبا, رهبا йарҳабу, раҳбатан
раҳабани:ниййатун роҳибликнинг тариқати,
дунё лаззатлари ва матоларидан кечип.

رهط, رهط
раҳтун 1) учдан ўнгача киши жамоаси; кўплиги
ارهط 'архутун ва ارحاط 'арҳа:тун. 2) жамоа, қа-
била.

رهن, رهنا йарҳану, раҳнан 1) да-
вомадли бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса давомадли
бўлди; 2) тўхтамоқ: ~ بالمكان ~ би-л-мака:ни у бу ерда
тўхтади; 3) ўрнатиб давомадли қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а
у нарсани ўрнатиб давомадли қилди; 4) гаровга қўймоқ,
қолдирмоқ: ~ الشيء فلانا و عنده ~ -ш-шай'а фула:нан ва
~ ниндаҳу у нарсани фалончига гаровга қолдирди.

رهن, رهنا йарҳану, раҳнан
раҳнун гаров; бирор нарсанинг тани; гаровга бе-
рилган нарса, кўплиги رهان ريҳа:нун ва رهون руҳу:-

رائك رهن بكذا
руҳнун ва رهين раҳи:нун ва رهن руҳнун,
'ана: лака раҳнун бу-каза: мен фалон нарсда сенга ка-
филмап.

رهينة, رهينة
раҳи:натун гаровга қўйилган нарса.
روح ру:ҳун 1) жон; 2) кўнгиш; 3) нафас олиш; 4) йўр-
он; 5) ваҳй, яширин сўзги; 6) атриётнинг буғи, иси; кўп-
лиги ارواح 'арава:ҳун.

روحاني, روحاني
ру:ҳа:ниййун 1) жонли; 2) маънавий, руҳо-
ний.

رؤس, رؤس йар'усу, ра'уса,
бошлиқ бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши бошлиқ
бўлди.

روض, روض
равдун обод ер.
روض, روض
равдатун 1) кўкаламзор; 2) боғ; кўплиги
روض روض
равдун ва رياض рийа:дун.

روعة, روعة
равъатун 1) қўрқитиш, даҳшатланиш; 2) ҳайрат-
ланиш (мас: гўзалликдан).
روم, روم
ру:мун [румликлар, византияликлар (насронийлар-
нинг бир тоифаси); بحر الروم баҳру-р-ру:ми Ўрта Ер ден-
гизи.

روتيق, روتيق
равнақун чирой, ҳусн; الصيف ~ -с-сайфи ёзнинг
мусаффолиги ва жамоли; الضحي ~ -д-дуҳа: тонг ёриши
ва гўзаллиги; ~ الشباب -ш-шаба:би бегубор ёшлик.

روب, روب
равваба, روب йураввибу, тровиа, тарви:бан
ивитмоқ, қатиқ қилмоқ: ~ اللبن -л-лабана у сутни ивит-
ди.

روج, روج
равважа, روج йураввижу, тровيجا, тарви:жан
1) тезлатмоқ, (бозорини) чаққон қилмоқ, ривож топтир-
моқ: ~ الشيء و به -ш-шай'а ва биҳи у нарсани тезлатди,
чаққон қилди; ~ السلعة -с-силъата у нархни чаққон қил-
ди.

روض, روض
раввада, روض йураввиду, тровيضا, тарви:-
дан 1) совутмоқ, қўлга ўргатмоқ: ~ المهر -л-муҳра у
тойчани совутди; 2) боғ қилмоқ: ~ المكان -л-мака:на у
ёрни боғ қилди; 3) машқ, бадан тарбия қилмоқ ~ الرجل

-p-ражулу бу киши машқ қилди; 4) обод қилмоқ, яшнатмоқ: **المطر الأرض** ~ л-матару-л-арда бу ёмғир ерни яшнатди.

روع равваъа, **يروع** йураввиъу, **ترويعا** тарви:ъан қўрқитмоқ, пўписа қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни қўрқитди.

روق раввақа, **يرووق** йураввиқу, **ترويقا** тарви:қан 1) равоқламоқ, равоқ қилмоқ: **البيت** ~ л-байта у уйни равоқлади; 2) сузмоқ: **الشراب** ~ ш-шара:ба у шаробни сузди; 3) сотиб бошқа яхшироғини олмоқ: **السلعة** ~ с-сил-ъата у молни сотиб бошқа яхшироғини олди; 4) узаймоқ, чўзилмоқ: **الليل** ~ л-лайлу бу туннинг қоронғу пайтлари узайди.

روي рава:, **يرووي** йарви:, **ريا** райян 1) сув ичирмоқ: **الرجل القوم و عليهم و لهم** ~ р-ражулу-л-қавма ва ʼъалайҳим ва лаҳум бу киши бу қавмга сув ичирди; 2) суғормоқ: **الزرع** ~ з-заръа у экинни суғорди.

رؤيا ру'йан туш; кўнлиги **رؤي** ру'ан. **رؤية** ру'ятун 1) кўз қараш; 2) рамазон ойининг биринчи кечасида ойга қараш.

رياضة рийа:датун рибзат (сўфийларда нафсоний ахлоқни ибодат ва дунё лаззатларидан кечиш орқали тарбиялаш); **الرياضة البدنية** ар-рийа:дату-л-баданиййату жисмоний тарбия.

رياضية рийа:диййатун аниқ ва табиий илмлар.

ريح ри:ҳун муан. 1) шамол, ел; кўнлиги **ارياح** 'арйа:ҳун ва **رياح** рийа:ҳун ва **أرواح** 'арва:ҳун; 2) ис, ҳид, бўй; 3) куч, қувват.

ريحان райҳа:нун ёқимли ҳидли, исли ўсимликлар; кўнлиги **رياحين** райа:ҳи:ну.

ریش ри:шун 1) пат; 2) бой, фаҳрли уст-бош; 3) уй жиҳозлари; 4) мол (турли мато, буюмлар); 5) мўллик, маъмурлик, ободлик; 6) чиройли ҳолат; кўнлиги **أرياش** 'арйа:шун ва **رياحين** рийа:шун.

ريف ри:фун 1) қирғоқ, дарё лаби; 2) қишлоқ; кўнлиги **أرياف** 'арйа:фун.

ريق ри:қун сўлак; кўнлиги **أرياق** 'арйа:қун ва **رياق** рай:қун.

رئة ри'атун ўпка; иккилиги **رئتان** ри'ата:ни; кўнлиги **رئات** ри'а:тун.

رئيس ра,и:сун бошлиқ; кўнлиги **رؤساء** ру'аса:'у.

ز

زاج за:ҳа, **يزيج** йази:ҳу ва **يزوج** йазу:ҳу, **زيجا** зайҳан ва **زيوجا** зуйу:ҳан ва **زيحانا** зайаҳа:нан 1) узоқлашиб кетмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши узоқлашиб кетди; 2) туширмоқ, ечмоқ: **المرأة لثامها** ~ л-мар'ату ли-са:маҳа: бу аёл чачвонини ечди.

زاحم за:ҳама, **يزاحم** йуза:ҳиму, **مزاحمة** му-за:ҳаматан ва **زحاما** зиха:ман сиқиб чиқармоқ; рақиблашмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у биров билан рақиблашди.

زاخر за:хирун тўлиб-тошган сув; кўнлиги **زاخر** зава:хиру; **الوادي** ~ л-лва:ди: водий кўкатлари.

زاد за:да, **يزيد** йази:ду, **زيدا** зайдан ва **زيادة** зийа:датан 1) кўпаймоқ, ошмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса кўпайди; 2) кўпайтирмоқ, оширмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани кўпайтирди; 3) бермоқ; **فلانا خيرا** ~ фула:нан ҳайран у фалончига хайр берди.

زاد за:дун 1) йўл озиғи; 2) инсоннинг яхшилик ёки ёмонликдан ҳосил бўлган нарсаси; кўнлиги **أزواد** 'азва:дун ва **أزودة** 'азвидатун.

زال за:ла, **يزال** йаза:лу феълларга қўшилиб улар ифодалаган иш — ҳаракатнинг давом этаётганини билдирди.

زان за:на, **يزين** йази:ну, **زينتا** зайнан зийнатламоқ, беэмоқ, чиройлик қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарса ни беэади.

زاهد за:ҳидун ибодат қилувчи; кўнлиги **زاهد** зуҳ'

ҳадун ва **زاهد** зуҳҳа:дун; муаннаси **زاهية** за:ҳидатун
кўплиги **زواهد** зава:ҳиду.

زاهر за:ҳирун 1) ранги чиройли (ўт, ҳайвон ва б.қ.)
2) ялтироқ, жилולי ранг; муаннаси **زاهرة** за:ҳиратун
кўплиги **زواهر** зава:ҳиру.

زاول за:вала, **يزاول** йуза:вилу, **مزاولة** муза:
валатан ва **زوالا** зивалан 1) қилмоқ, ясамоқ, ишлаб чи
қармоқ: **الشئ** ~ ш-шай'а у нарсани ясади; 2) сўрамоқ
талаб қилмоқ; қидирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қи
дирди.

زاوية за:вийатун 1) бинонинг устуни; 2) мақбара;
3) бурчак ўлчайдиган асбоб; кўплиги **زوايا** зава:йа:.

زاي за:йун зе, зо (араб алифбесининг ўн биринчи ҳар
фи; абжадда 7 сонини билдиради).

زائدة за:идатун **زائد** за:идун нинг муаннаси;
الكبد ~ л-кибади жигар ортиги; **البودية** ~ д-ду:
дий'ати кўричак; кўплиги **زوائد** зава:иду; **زوائد الأسنان**
зава:йиду-л'асна:ни милк.

زائف за:ифун сохта, қалбаки, ясама (пул); кўплиги
زيف зуййафун ва **زيوف** зуйу:фун.

زار за'ара, **يزار** йаз'ару, **زارا** за'ран ва **زئيرا**
за'и:ран 1) бўкирмоқ: **الاسد** ~ л'асаду бу шер бўкир
ди; 2) кишнамоқ; **الفعل** ~ л-фаҳлу бу тойчоқ кишнади.

زبد зубдун ёғ, мой.

زبد забадун кўшик.

زبدة зубдатун бир бўлак ёғ; **الشئ** ~ ш-шай'и нар
санинги натижаси, хулосаси.

زبون забу:нун харидор, мижоз; **العرب الزبون** ал-ҳар
бу-з-~ у шиддатли жанг.

زبيب заби:бун майиз.

زجاج з(у,а,и)жа:жун шиша.

زج зажжа, **يزج** йазужжу, **زجا** зажжан ташламоқ,
отмоқ: **بالشئ** ~ би-ш-шай'и у нарсани отди.

زجر зажара, **يزجر** йазжуру, **زجرا** зажран 1) тий
моқ, манъ қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тийди; 2)
қайтармоқ: **فلانا عن كذا** ~ фула:нан ған каза: у фалон
чини фалон нарсдан қайтарди; 3) яхшиликка йўймоқ:
الطير ~ т-тайра у қушнинг ўнг ёнидан учиб ўтишини ях
шиликка йўйди; 4) кўзғатмоқ: **الرياح السحاب** ~ р-ри:ху-с
саҳа:ба бу шамол булутни кўзғатди; 5) ушлаб, тўхтатиб
турмоқ: **الكلب و به** ~ л-калба ва биҳи у итни ушлаб тур
ди.

زجل зажалун 1) замонавий шеър тури; 2) ўйноқи; 3)
ғала-говур, шовқин-сурон; 4) куйлаш; 5) товушни кўта
риш; **سحاب ذو** ~ ин момоқалдироқ ва чақ
моқли булут: кўплиги **ازجال** 'азжа:лун.

زحام зиҳа:мун тор ерда кўп одамнинг йиғилиши, ти
қилинч.

زحج заҳжаҳа, **يزحج** йузаҳжиҳу, **زحجة** заҳ
заҳатан суриб қўймоқ, силжитмоқ: **الشئ** ~ ш-шай'а у
нарсани суриб қўйди.

زحف заҳафа, **يزحف** йазҳафу, **زحفا** заҳфан ва
زحوقا зуҳу:фан ва **زحطانا** заҳафа:нан 1) эмакламоқ:
الصبي ~ с-сабиййу бу чақалоқ эмаклади; 2) қараб юр
моқ: ҳаракат қилмоқ: **اليه** ~ 'илайҳи у унга қараб юрди;
3) бўш тортмоқ, судрамоқ: **الشئ** ~ ш-шай'а у нарсани
бўш тортди.

زحف заҳфун лашкар; кўплиги **زحوف** зуҳу:фун.

زخر захара, **يزخر** йазҳару, **زخرا** захран ва
زخورا зуҳу:ран 1) тўлиб тошмоқ: **البحر** ~ л-бахру бу
денгиз тўлиб тошди; 2) обод, маъмур, тўкин-сочин бўлмоқ:
الوادي ~ л-ва:ди: бу водий маъмур бўлди; 3) чўзилиб
ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўт-ўланлар чўзилиб ўсди.

زخرف захрафа, **يزخرف** йузахрифу, **زخرفة** захрафа
тан бегамоқ, чиройли қилмоқ: **الشئ** ~ ш-шай'а у нарсани
бегади; **القول** ~ л-қавла у гапини (ёлгон билан) бегади.

Зрафат з(у,а)ра:фатун зарофа, жирафа; кўшлиги
зара:фатун ва **Зрафф** зара:ифу.

Зоб зараба, **йзоб** йазрабу, **Зарба** зарбан 1) киритмоқ, қамамоқ: **الماشية في الزريبة** ~ -л-ма:шийата фи:-з-зари:бати у чорвани кўрага киритди; 2) кўра ясамоқ: **لي-л-гамами** ~ ли-л-гамами у кўйга кўра ясади.

Зр зиррун 1) тугма; 2) чирогни ўчириб ёқкич; 2) кўн-гироқ, тугмачаси; 3) камон охиридаги бўртиб чиққан ер; кўнлиги **азрар** 'азра:рун ва **зуру** зуру:рун.

Зрафа зарра:фатун сув кўтаргич, чархпалак.

Зрақа зарра:қатун шприц.

Зрр заррара, **йзрр** йузарриру, **тазри** тазри:ран қадамоқ: **الثوب** ~ -е-сава у кийимни қадади.

Зраца зараца, **йзраца** йазраца, **Зрба** зарбан ва **Зраба** зира:батан 1) экмoқ: **العب** ~ -л-ҳабба у уруғни экди; 2) уруғ сепмоқ: **الأرض** ~ -л-'арда у ерга уруғ сепди; 3) ўстирмоқ: **الله النبات** ~ -л-ла:ҳу-н-наба:та Аллоҳ ўсимликни ўстирди.

Зрц зарцун 1) экин; 2) фарзанд; кўнлиги **Зроч** зуру:бун.

Зриба зари:батун 1) кўра; 2) шернинг уяси; кўнлиги

Зраб зара:ибу ва **Зраба** зира:бун.

Зрцц заъзаъун 1) қаттиқ шамол; 2) тез юриш.

Зрқ заъқа, **йзрқ** йазъақу, **Зрқан** 1) қич-қирмоқ, бақирмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қичқирди; 2) кўрқитмоқ: **فلانا و به** ~ фула:нан ва биҳи у фалончини кўрқитди; 3) қувиб ҳайдамоқ: **النواب و بها** ~ -д-дава:бба ва биҳа: у уловни қувиб ҳайдади; 4) тўзитмоқ, чангитмоқ: **الرياح التراب** ~ -р-ри:ҳу-т-тура:ба бу шамол тупроқни тўзитди; 5) шўр бўлмоқ: **القدر** ~ -л-қидру бу овқат шўр бўлди, бузилди; 6) чақмоқ: **العقرب** ~ -л-'ақрабу фулаънан бу чаён фалончини чақди.

Зрм заъма, **йзрм** йазъуму, **Зрман** 1) тах-

мин қилмоқ, хаёл қилмоқ, ўйламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўйлади; 2) чин ёки бекор гап айтмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чинни ёки бекорни айтди (бу феъл кўпроқ бекор гап хусусида ишлатилади).

Зрма заъи:мун 1) бошлиқ; 2) кафил: кўнлиги зуъама:у.

Зрмд загабун пар.

Зрмд заграда, **йзрмд** йузагриду, **Зрмд** заграда-тан тиллари билан товуш чиқаришмоқ: **جمع النسوة** ~

жамъу-н-насвати бу хотинлар тиллари билан товуш чиқаришдилар (мас., тўйда, хурсандчиликда).

Зрф зафара, **йзрф** йазфари, **Зрфан** ва **Зрфир** зафи:ран 1) хўрсинмоқ, уфилламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу

бу киши хўрсинди; 2) чарсилламоқ: **النار** ~ -н-на:ру бу ўт чирсиллади; 3) ёғ сурмоқ: **النسيء زفرا** ~ -ш-шай'а зафран

у бу нарсага ёғ сурди; 4) қуймоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни қуйди; 5) кўкармоқ (ўсимлик билан): **الأرض** ~

-л-'арду бу ер кўкарди.

Зрфир зафи:рун хўрсиниш.

Зрққ зуқа:қун тор кўча, сўқмоқ; кўнлиги **Зрққ** 'азикқатун.

Зрққ зақзақа, **йзрққ** йузаққиқу, **Зрққ** зақзақатан 1) чуғурламоқ, чирилламоқ: **الطائر** ~ -т-та:'пру

бу қуш (тонгда) чириллади; 2) боқмоқ: **فرخه** ~ фархаҳу у жўжасини боқди; 3) кулиб қўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу

бу киши кулиб қўйди.

Зркам зука:мун тумов.

Зрл залзала, **йзрл** йузалзилу, **Зрл** залзала-тан ва **Зрлал** залла:лан 1) қимирлатмоқ, тебратмоқ: **الله الارض** ~ -л-лаҳу-л-'арда Аллоҳ ерни қимирлатди;

2) кўрқитмоқ, ҳазар қилдирмоқ, тийдирмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини кўрқитди.

Зрлқ залақа, **Зрлқ** залақат, **Зрлқ** тазлақу, залқан ва **Зрлқ** залқат, **Зрлқ** тазлақу, **Зрлқ**

қан 1) сирпанмоқ: **القدم** ~ л-қадаму бу оёқ сирпанди; 2) соғинмоқ: **بمكانه** ~ би-мака:ниҳи у ўз ерини соғинди. **زلق** залақа, **يزلق** йазлиқу, **زلقا** залқан 1) четлатмоқ, узоқлаштирмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани четлатди; 2) қирмоқ: **راسه** ~ ра'саҳу у бошини қирди; 3) ўқраймоқ: **فلانا بصره** ~ фула:нан би-басариҳи у фалончига ўқрайди.

زل залла, **تزل** тазиллу, **زلا** заллан ва **زلولا** зулу:-лан 1) сирпаниб тушмоқ: **صاحبه** ~ са:ҳибуху унинг дўсти сирпаниб тушди; 2) четлашмоқ, узоқлашмоқ: **عن العق او** ~ **الصواب** 'ани-л-ҳаққи 'ави-с-сава:би у бу ҳақиқатдан ёки бу тўғридан узоқлашди; 3) ўтиб кетмоқ, ўтмоқ-кетмоқ; **عمره** ~ 'умуруҳу унинг умри ўтиб кетди; **الشيء** ~ ш-шай'у бунарсга ўтди-кетди.

زلة заллатун 1) тойилиш, қоқилиш 2) хато, янғилиш; 3) ўйинчоқ; совға.

زامة зима:мун қайиш, камар, ип; кўплиги **زمام** зима:мун қайиш, камар, ип; кўплиги **زاه** заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

ازمنة зама:нун қисқа ёки узун вақт; кўплиги **زمان** 'азминатун **السنة** ~ с-санати йил фасллари.

زام замжара, **يزمجر** йузамжиру, **زمجرة** замжаратан 1) бақирмоқ; **الرجل** ~ р-ражулу бу киши бақирди; 2) бўкирмоқ: **الاسد** ~ л-'асаду бу шер бўкирди.

زاميرا замара, **يزمر** йазмиру, **زامرا** замран ва **زاميرا** зами:ран 1) най чалмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши най чалди; 2) ёймоқ, таратмоқ: **الحديث** ~ л-ҳади:са у воқеа-ни ёйди; 3) овоз чиқармоқ: **النعامة زمارا** ~ н-на'а:мату ва-ма:ран бу туяқуш овоз чиқарди; 4) сесканмоқ: **الغزال زمارا** ~ л-газа:лу замара:нан бу кийик сесканди; 5) қизитмоқ, гилгилжламоқ: **فلانا بفلان زمارا** ~ фула:нан би-фула:нин замара:ран у бировни бу бировга гилгилжлади.

زاميرا замара, **يزمر** йазмиру, **زامرا** замран ва **زاميرا** зами:ран 1) най чалмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши най чалди; 2) ёймоқ, таратмоқ: **الحديث** ~ л-ҳади:са у воқеа-ни ёйди; 3) овоз чиқармоқ: **النعامة زمارا** ~ н-на'а:мату ва-ма:ран бу туяқуш овоз чиқарди; 4) сесканмоқ: **الغزال زمارا** ~ л-газа:лу замара:нан бу кийик сесканди; 5) қизитмоқ, гилгилжламоқ: **فلانا بفلان زمارا** ~ фула:нан би-фула:нин замара:ран у бировни бу бировга гилгилжлади.

زمردة зумуррудатун зумрад (қимматбаҳо қизил тош); кўплиги **زمرد** зумуррудун.

Зам замара, **يزمر** йузаммиру, **تاميرا** тами:ран чалмоқ: **بالمزمار** ~ би-л-мизма:ри у найни чалди.

Зам заманун оз ёки кўп вақт; кўплиги **ازمان** 'азма:-нун ва **ازمن** 'азмунун.

Зам замҳари:рун совуқнинг шиддати, кучи.

Замил зами:лун 1) шерик, ҳамкор; ҳамроҳ; 2) эргашувчи; кўплиги **Замла** зумала:'у.

Зан занбақун 1) ёсуман мойи; 2) сунбул (гул номи); кўплиги **Занбақ** зана:биқу.

Зан заниха, **يزنخ** йазнаҳу, **Занга** занаҳан бузилмоқ, айнимоқ: **الدهن** ~ д-дуҳну бу мой айниди.

Занд зандун 1) елка суяги; елка; 2) чақмоқ тош; 3) туртки (мас., милтиқдаги).

Занар зунна:рун белбоғ; кўплиги **Занар** зана:ни:ру.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ: **اللون** ~ л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизармоқ: **البسر** ~ л-бусру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5) катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ н-наба:ту бу ўсимликўсди; 6) назарга ил-мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ ш-шай'а фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7) худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ л-кибру фула:нан бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ: **الطل الزهر** ~ т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чиройяни очди.

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:бу-ш-шай'а бу сароб нарсани кўтариб кетди; 2) чайқамоқ, ювиб кетмоқ:

Зар заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **الرجل** ~ зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **ر-ражулу** бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, нур сочмоқ: **السراج** -е-сира:бу-ш-шай'а бу сароб нарсани кўтариб кетди; 2) чайқамоқ, ювиб кетмоқ:

الرياح الشجر ~ -r-ри:ху-ш-шажара бу шамол дарахтни ювиб кетди; 3) юргизмоқ: السفينة ~ -с-сафи:ната у кемани юргизди; 4) қадрини белгиламоқ: الشيء بكذا ~ -ш-шай'а би-каза: у бу нарсанинг қадрини фалон нарса билан белгилади.

زها ~ الشيء зуҳа:'ун бир қадар, миқдор (нарса); -ш-шай'и нарсанинг ўзлиги.

زهد заҳада ва زهد заҳида, زهد йазаҳаду ва زهد заҳуда, زهد йазаҳуду, زهدа духдан ва زهدа заҳа:датан тарк қилмоқ, кечмоқ: -ش-شай'и ва 'анҳу у нарсани тарк қилди; زهد في الدنيا (у,а,и)да фи: -д-дун'а: у дунёдан ибодат қилиш учун кечди.

زهد зуҳдун тийяниш, кечиш.

ازهار заҳ(а)рун гул; кўплиги ازهار 'азҳа:рун ازهار ما ال ~ -н-нарди шашқал; 'ازهار 'аза:ҳи:ру; азهار ма:'у-з-~ и гулоб.

زهرة зуҳратун 1) кўз қамаштирадиган, ялтироқ оқлик; 2) ранг тозаллиги.

زهد заҳҳада, زهد йузаҳҳиду, زهدа тазҳи:дан 1) камайтирмоқ, озайтирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани камайтирди; 2) тиймоқ, хоҳишини сўндирмоқ: فيه و ~ -фи:ҳи ва 'анҳу у бу нарсадан унинг хоҳишини сўндирди; 3) бахил қилмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни бахил қилди.

زهيد заҳи:дун оз, кам; кўплиги زهدان зуҳда:нун; муаннаси زهيدة заҳи:датун; кўплиги زهائد заҳа:-'иду.

زوج зава:жун уйланиш. زوجة завба'атун бўрон, довул; кўплиги زوايج зава:-'иду.

زوج завжун 1) эр (хотинга нисбатан); 2) жуфт; 3) хотин (эрга нисбатан); 4) тур, нав; 5) синф; 6) шакл, кўриниш; кўплиги ازواج 'аза:жун ва زوجة завжатун, ازواج 'аза:ви:жу.

زوجة завжатун хотин (эрга нисбатан).

زور зу:рун 1) ёлгон 2) бекор, арзимас, беҳуда (нарса); 3) мусиқали базм.

زورق заврақун қайиқ; кўплиги زوارق зава:риқу. تزويجا тазви:-

زوج завважа, تزويجا йузаввижу, жан 1) жуфтламоқ: الاشياء ~ -л-'ашйа:'а у нарсаларни жуфтлади; 2) уйлантирмоқ, хотин олиб бермоқ: زواجا الرجل امرأة وبها зава:жани-р-ражула-мра'атан ва биҳа: у бу кишини уйлантирди.

زود заввада, يزود йузаввиду, تزييدا тазви:дан 1) озуқа бермоқ: غيره ~ гайраҳу у бировга озуқа берди; 2) таъминламоқ: غيره بكذا ~ гайраҳу би-каза: у бировни фалон нарса билан таъминлади.

زور заввара, يزور йузаввиру, تزويرا тазви:ран 1) безамоқ: الكذب ~ -л-казиба у ёлгонни безади, яъни уни ишонарли қилди; 2) сохта, қалабки, ясама деб топмоқ, бекор қилмоқ: الشهادة ~ -ш-шаҳа:дата у гувоҳномани бекор қилди, яъни уни қалбаки деб топди; 3) сохта гапирмоқ: عليه ~ 'алайҳи у унга сохта гапирди; 4) тухмат қилмоқ: علي نفسه ~ 'ала: нафсиҳи у ўзига-ўзи тухмат қилди; 5) сохталламоқ: إضاه ~ 'имда:'аҳу у имзосини сохталади; 6) ҳурматини ўрнига қўймоқ: الزائر ~ -з-за:'ира у зиёратчининг ҳурматини ўрнига қўйди; 7) безамоқ чиройли қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани безади; الكلام ~ -л-кала:ма у гапга тўн кийгизди, уни олиб қочди.

زيت зайтун зайтун ёғи; معدني ~ ма'диний'ун мине'рал ёғ; кўплиги زيوت зуйу:тун. زيتون зайту:нун зайтун, хурмо дарахти.

زين зайнун безак, зийнат; кўплиги ازيان 'азйа:нун: الديك ~ -д-ди:ки хўрознинг тожи.

زينة зи:натун безак; يوم ال ~ йавму-з-~ и байрам кун; кўплиги زين зийанун.

زي зий'ун 1) қиёфа, кўриниш; 2) кийим, либос; кўплиги ازياء 'азйа:'ун.

تازيىن:فان تازيىن **زيف** заййафа, **زيف** йузаййифу, **زيف** заййафа, **زيف** заййафа
 1) қалбаки, сохта, ясамалигини кўрсатиоқ; **النقود** -н-ну-
 қу:да у пулнинг ясамалигини кўрсатди; 2) қалбаки, сохта,
 ясама қилмоқ; **النقود** -н-нуқу:да у пулни ясама қилди;
 3) бекор, беҳуда эканини билдирмоқ; **راءيه** ра'йаху у
 унинг фикри беҳуда эканини билдирди.
زيف заййана, **زيف** заййана, **زيف** заййана, **زيف** заййана
 безатмоқ, чиройли қилмоқ; **الشيء** -ш-шай'а у нарса
 чиройли қилди.
زئبق зи'бақун симоб.

س

سواء са:'а, **يسوء** йасу:'у, **سواء** сав'ан ва **سواء** сав'ан
 су:'ан ва **مساة** маса:'атан 1) қайғуртирмоқ; ҳазил қил-
 моқ; **غيره** гайраҳу у бировни қайғуртирди; 2) ёмон кўр-
 ганини қилдирмоқ, ёмонликни раво кўрмоқ; **غيره** гай-
 раҳу у бировга ёмон кўрганини қилдирди; 3) ёмонликда
 шубҳа қилмоқ, ёмон деб ўйламоқ; **به ظنا** биҳи заннан
 у уни ёмон деб ўйлади; 4) қабиҳ, ёмон, ёқимсиз, хунук
 бўлмоқ; **الشيء** -ш-шай'у бу нарса хунук бўлди.
ساب са:ба; **يسيب** йаси:бу, **سبيا** сайбан ва **سبيا** сайбан
 1) оқмоқ; **الماء** -л-ма:'у бу сув оқди;
 2) шошиб, тезлик билан юрмоқ; **الرجل** -р-ражулу бу ки-
 ши шошиб юрди; 3) истаган томонга юрмоқ; **الرجل** -р-ражулу бу киши истаган томонга юрди; 4) ўйламай
 гаширмоқ; **فى** қи: кала:миҳи у гапини ўйламай
 гаширди.
سابع са:биъун еттинчи.
سابق са:бақа, **يسابق** йуса:биқу, **مسابقة** муса:-
 бақатан ва **سباقا** сба:қан мусобақалашмоқ, ўзишмоқ,
 енгинмоқ; **فلان غيره** фула:нун гайраҳу фалончи биров
 билан мусобақалашди.
ساح са:ҳа, **يسبح** йаси:ҳу, **سبحا** сайҳан ва **سبحان**

سايھا:нан 1) ёйилиб оқмоқ; **الماء** -л-ма:'у бу сув ёйи-
 либ оқди; 2) саёҳат қилмоқ, кезмоқ; **الرجل سيعا و سيعانا و**
 -р-ражулу сайҳан ва сайаҳа:нан ва сийа:-
 ҳатан ва суйҳан бу киши ўлкани кезди.
ساحة са:ҳатун 1) ноҳия, тараф, ён-атроф; 2) майдон,
 кенг жой; 3) ҳовли; **ه نزل في** назала фи: ~иҳи у ҳовли-
 сига тушди; **هو براء ال** ҳува бари'у-с-и ~и у гуноҳкор
 эмас; кўплиги **ساح** са:ҳун ва **سوح** су:ҳун ва **ساحات**
 са:ҳа:тун.
ساحر са:ҳирун сеҳргар; кўплиги **سحرة** саҳаратун ва
سحارون са:ҳиру:на.
ساحل са:ҳилун, қирғоқ; кўплиги **سواحل** сава:ҳилу.
ساد са:да, **يسود** йасу:ду, **سودا** су:дан ва **سيادة**
 сийа:датан ва **سوددا** судудан 1) шарафли, доврўқли
 бўлмоқ; **الرجل** -р-ражулу бу киши доврўқли бўлди; 2)
 бошлиқ, хўжа бўлмоқ; **قومه** қавмаҳу у қавми-
 га хўжа бўлди; 3) шарафда, доврўқда ўзмоқ, ошиб ўтмоқ;
فلان фула:нан у фалончини шарафда ошиб ўтди.
سادس са:дисун олтинчи.
ساذج са:зижун 1) енгил, осон; 2) оддий, нақшу бе-
 зақдан холи.
سار са:ра, **يسير** йаси:ру, **سيرا** сайран ва **سيرا** сайран
 маси:ран ва **مسييرة** маси:ратан ва **تسيارا** тасйа:ран 1)
 дам олиб юрмоқ, сайр қилмоқ; **الرجل** -р-ражулу бу ки-
 ши дам олиб юрди; 2) тарқалмоқ, ёйилмоқ; **الكلام** -л-кала:
 му бу гап тарқалди.
سارع са:раъа, **يسارع** йуса:риъу, **مسارعة** муса:раъа-
 тан 1) тез, шошиб келмоқ; **الرجل إليه** -р-ражулу 'илайҳи
 бу киши унинг олдига шошиб келди; 2) тиришмоқ, яхши
 инламоқ; **فى الأمر** фи:-л-'амри у бу ишда тиришди.
ساس са:са, **يساس** йаса:су, **سوسا** савсан қурт-
 ламоқ, мита тушмоқ; **العاب أو الخشب** -л-ҳабба 'ави-
 л-хашба бу донга мита тушди ёки бу дарахт қуртлади.

ساع са:ъин 1) ёрдамчи, маслаҳатчи; 2) хабар ташувчи, почтальон; кўплиги **ساعة** суъа:тун.

ساعة са:ъатун 1) вақтнинг олтмиш дақиқаси; 2) кун ва туннинг йигирма тўртдан бир бўлаги; 3) шу вақт, шу пайт; 4) соат, вақт кўрсатувчи асбоб; 5) қиёмат кунининг келиш вақти; **الجيب** ~ -л-жи:би чўнтак соати; **المعصم** ~ -л-миъсами қўл соати; **العائط** -л-ҳа:ъити осма соат; **شمسية** ~ шамсийятун қуёш соати; **رملية** ~ рамлийятун қум соати; **الصفير** ~ -с-сифри ҳарбийларда ҳужум бошланишининг фақат ўзлари биладиган вақти.

ساعد са:ъада, **يساعد** йуса:ъиду, **مساعدة** муса:-ъадатан кўмаклашмоқ; **غيره علي الامر** ~ гайраҳу ъала:-л-'амри у бу ишда бировга кўмаклашди.

سافر са:фара, **يسافر** йуса:фиру, **مسافرة** муса:фарадан ва **سافرا** са:фара:ран 1) сафар қилмоқ; **من بلد إلى بلد** ~ мин баладин 'ила: баладин у бир ўлкадан иккинчи ўлкага сафар қилди; 2) ўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўлди; 3) тушмоқ; **عنه العمي** ~ ъанҳу-л-ҳумма: унинг иссиғи тушди.

سافر са:фирун 1) сафар қилувчи, мусофир; кўплиги **سافر** сафрун; 2) котиб; 3) инсовларнинг қилмишларини ёзиб юрувчи малоийканинг бири.

ساق са:қа, **يسوق** йасу:қу, **سوق** савқан ва **ساقا** сийа:қан ва **ساقا** сийа:қатан ва **مساقا** маса:қан 1) олдига солиб ҳайдамоқ; **الدابة** ~ -д-да:ббата у жониворни олдига солиб ҳайдади; 2) оёғи касалланмоқ; **فلا** ~ фула:нан фалончининг оёғи касалланди; 3) юбормоқ **الله إليه الرزق** ~ -л-ла:ҳу 'илайҳи-р-ризқа Аллоҳ унга ризқни юборди; 4) мисол қилиб келтирмоқ; **العديث** ~ -л-ҳади:са у ҳадисни мисол қилиб келтирди.

ساق са:қун 1) болдир; 2) дарахт танаси, новдаси; кўплиги **سوق** су:қун ва **سيقان** си:қа:нун ва **أسوق** 'ас-вуқун; **كشف الامر عن** ~ кашафа-л-'амру ъан ~ иҳи бу иш мушкллашиб катталашди; **قام فلان علي ساق** қа:ма фула:нуж

ъала: са:қин фалончи бу ишга қаттиқ киришди; 3) ҳандасада: тараф, томон.

ساقط са:қитун 1) хулқи ёмон, нафси бузуқ; **مرأة ~ ع** мар'атун ~ тун бузуқ аёл, фоҳиша; 2) фазилатсиз; **من الحقوق المدنية** ~ мина-л-ҳуқу:қи-л-маданыйати фуқоролик ҳуқуқларидаан маҳрум (киши); кўплиги **سقاط** суққа:тун; муаннаси **ساقطة** са:қитатун; кўплиги **سواقط** сава:қиту.

ساقية са:қийятун 1) **ساق** са:қин нинг муаннаси: 2) ариқ; кўплиги **سواق** сава:қин ва **ساقيات** са:қийа:тун.

ساكن са:кинун турувчи, жим, тек турувчи; кўплиги **ساكن** сукка:нун ва **سواكن** сава:кину.

سالا са:ла, **يسيل** йаси:лу, **سايلا** сайлан ва **سايلا** сайлала:нан ва **مسايلا** маси:лан оқмоқ; **الماء** ~ -л-ма:у бу сув оқди.

سائلة са:лифатун бўйиннинг тарафи; **سالتان** са:-лифата:ни бўйиннинг икки тарафи; кўплиги **سوائف** сава:лифу.

سام са:мин юксак, баланд.

ساند са:нада, **يساند** йуса:ниду, **مساندة** муса:-надатан ва **سنادا** сина:дан 1) кўмаклашмоқ, қўлламоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўллади; 2) тақдирланмоқ; **علي العمل** ~ ъала:-л-ъамали у бу хизматда тақдирланди; 3) таямоқ, суямоқ; **الشيء إلى الشيء** ~ -ш-шай'а 'ила:-ш-шай'и у нарсани бу нарсага суяди; 4) иснод, манба келтирмоқ; **الشاعر شعره وفيه** ~ -ш-ша:ъиру-ш-шиъраҳу ва фи:ҳи бу шоир бу шеърида манба келтирди.

سام са:ҳама, **يساهم** йуса:ҳиму, **مساهمة** муса:-ҳаматан ва **سهما** сиҳа:ман 1) ўқ отишмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ўқ отишди; 2) шерик бўлмоқ; **في المشروع** ~ фи:-л-машру:ъи у бу режага шерик бўлди; 3) улуш, ҳисса олмоқ; **في الشركة** ~ фи:-ш-шир-кати у бу шериклиқдан фойда олди.

ساوم са:вама, **يساوم** йуса:виму, **مساومة** муса:вама-

тан ва **سواما** сива:ман савдолашмоқ, нархида тортишмоқ:
البائع بالسلعة ~ -л-ба:нъу би-с-силъати бу савдогар
 молни савдолашди.

ساوي са:на:, **يساوي** йуса:ви:, **مساواة** муса:-
 ва:тан 1) ўхшатмоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарсани ўхшатди;
 2) келиштирмоқ тўғриламоқ, мосламоқ: **بينهما** ~ байна-
 ҳума: у иккисини келиштирди; 3) тенглашмоқ, баробар-
 лашмоқ: **الرجل قرنه** ~ -р-ражулу қирнаҳу бу киши тенгдо-
 ши билан (қадру қийматда) баробарлашди; 4) етишмоқ,
 етиб олмоқ: **الرجل قرنه** ~ -р-ражулу қирнаҳу бу киши тенг-
 дошига (илмда ва мардликда) етишди.

سائح са: ихун 1) сайёҳ, сабҳатчи, мусофир; 2) мас-
 жидларнинг рўздор мулозимлари, кўплиги **سياح**
 суййа:хун.

سال са'ала, **يسال** йас'алу, **سؤالا** су'алан ва
تسالا тас'алан ва **مسالة** мас'алатан 1) сўрамоқ, та-
 лаб қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сўради; 2) хайр
 сўрамоқ: **الفقير الناس** ~ -л-фақи:ру-и-на:са бу фақир бу
 одамлардан хайр сўради; 4) суриштирмоқ, сўраб билмоқ:
الرجل عن كذا ~ -р-ражула ған каза: у бу кишидан фалон нар-
 са тўғрисида суриштирди.

سباب сива:бун сўкиш, сўкиниш.
سباعي суба:ъийун 1) етти устуңли жой; 2) етти ойда
 тугилган бола; 3) етти ҳарфли сўз.

سباق сива:қун 1) боғич; 2) узанги; **الخيل** ~ -л-хайли
 от пойгаси.

سب сабба, **يسب** йасуббу, **سبا** саббан 1) сўк-
 моқ, ҳақорат қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни сўкди;
 2) кесмоқ, чопмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 3)
 юришдан тўхтатмоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у жониворни
 юришдан тўхтатди.

سبب сабабун 1) сабаб, баҳона; 2) йўл, йўриқ; 3) ар-
 қон; 4) боғланиш, восита; 5) яқинлик, дўстлик; 6) аруз-
 да: ҳаракали икки ҳарф ҳамда бир ҳаракали ва бир со-
 кин ҳарф; кўплиги **اسباب** 'асба:бун, **تقطعت بهم الأسباب**

тақаттаъат биҳими-л-~у улар билан яқинлик алоқалари
 узилди; **السماء** ~ -с-сама:т осмон атрофлари.

سبب саббаба, **يسبب** йусаббibu, **تسببها** тас-
 бибан 1) сабаб келтирмоқ, кўрсатмоқ: **الاسباب** ~ -л-'ас ба:ба
 у сабабларни вужудга келтирди; 2) сабаб бўлмоқ: **الامر** ~
 -л-'амра у бу ишга сабаб бўлди; 3) тузатмоқ, тўғриламоқ:
مجري الماء ~ мажра:л-ма:'и у сув йўлларини тўғрилади.

سبح саббаҳи, **يسبح** йусаббиху, **تسبيحا** тасби:ҳан
 1) мақтамоқ; **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳни мақтади; 2) суб-
 ҳа:на-л-ла:ҳи «Аллоҳни мақтайман», — демоқ: **الله** ~

-л-ла:ҳа у «Аллоҳни мақтайман» — деди.
سبت сабгун шанба; кўплиги **اسبت** 'асбутун ва
سبوت субу:тун.

سبتمبر сибтамбиру сентябрь.

سبح сабаҳа, **يسبح** йасбаҳу, **سباحة** сива:ҳатан
 1) сузмоқ: **بالبحر و فيه** ~ -би-л-бахри ва фи:ҳи у бу ден-
 гизда сузди; 2) юрмоқ: **النجوم** ~ -н-нужу:му бу юлдузлар
 (осмонда) юрди.

سبحان субҳа:на мақтовли, мақтовга лойиқ **الله** ~ -л-ла:-
 ҳа Аллоҳни мақтайман.

سبحة субҳатун 1) дуо қилиш, фотиҳа қилиш; 2) но-
 фили намози; кўплиги **سبح** субаҳун.

سبع сабу'ун 1) йиртқич ҳайвон (мас., шер); 2) фақат
 гўшт билан озиқланувчи қушлар.

سبع суб(у)ъун еттидан бир бўлак; кўплиги **اسباع**
 'асба:ъун.

سبعة сабъатун етти.

سبعون сабъу:на етмиш.

سبق сабақа, **يسبق** йасбиқу, **سبقا** сабқан 1)
 илгарилатмоқ: **غيره إلى الشيء** ~ гайраҳу 'ила: -ш-шай'и у
 бировни бу нарса томон илгарилатди; 2) ўздирмоқ: **غيره** ~

гайраҳу ғала: каза: у бировни фалончидан ўздирди.
سبك сабака, **يسبك** йасбику, **سبكا** сабкан 1)
 эритиб қолишмоқ: **المعدن** ~ -л-маъдина у маъданни эри-

тиб қолпилади; 2) чиниқтирмоқ: **التجارب فلاتا** ~ ти-т-та-жа:бибу фула:нан бу синовлар фалончини чиниқтирди; 3) қолипга солмоқ, тўғри, чиройли тузмоқ: **الكلام** ~ -л-ка-ла:ма у гапни чиройли тузди.

سبلة сабалатун 1) мўйлов, мийиқ; 2) юқори лаб ўрта-сидаги доирача; 3) бошоқ; 4) идишнинг бўйни; **جاء وقد نشر**

жа:а ва қад нашара сабалатаху у дўқ қилиб келди; кўплиги **سبيل** саба:лун.

سبيل саби:лун 1) йўл; 2) йўриқ, илож; 3) сабаб; 4) ҳийла; **الله** ~ -л-ла:ҳи ҳидоят йўли; **ابن ال** ~ и мусофир, йўловчи; кўплиги **سبل** субулун ва **اسبلة** 'асбилатун.

سبت ситтун 1) олти; 2) бека; кўплиги **سبتات** ситта:тун.

ستار сатта:рун-ўта кечирувчи (Аллоҳнинг сифати).

سنة ситтатун олти.

ستون ситту:на олтмиш.

ستر сатара, **يستر** йастуру, **ستر** ситран беркитмоқ, яширмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани яширди.

سترة сутратун 1) рўмол; ёпинчиқ; 2) парда; 3) чойшаб; **السطح** ~ -с-сатҳи чордевор.

سجاد сажжа:дун кўп сажда қилувуи.

سجادة сажжа:датун жойнамоз.

سجان сажжа:нун 1) қамоқхона бошлиғи, возири; 2) қамоқхона хизматчиси.

سجل сажжала, **يسجل** йусажжилу, **تسجيلا** тасжи:лан 1) муттасил ўқишмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни муттасил ўқиди; 2) темир дафтарга ёзиб қўймоқ, киритмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши темир дафтарга ёзиб қўйди.

سجد сажада, **يسجد** йасжуду, **سجودا** сужду:дан 1) сизгинмоқ, тобинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сизгинди; 2) сажда қилмоқ, пешонасини ерга қўймоқ: **المصلي** ~ -л-мусаллж: бу намозхон сажда қилди.

سجلات сижиллун 1) темир дафтар; кўплиги **سجلات** сижилла:тун; 2) китоб, битик.

سجنا сажна, **يسجد** йасжуну, **سجنا** сажнан 1) қамоққа қамамоқ, қамаб қўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қамасди; 2) тиймоқ: **لسانه** ~ лиса:наху у тилини тийди; 3) яширмоқ, бекитмоқ: **الهم** ~ -л-ҳамма у тапвишини бекитди.

سجون сижнун қамоқхона, турма; кўплиги **سجون** сужу:нун.

سجين сажин:нун маҳбус, қамалган, қамоқдаги (киши); кўплиги **سجناه** сужана:у.

سحاب саҳа:бун булут; кўплиги **سحب** суҳубун.

سحابة саҳа:батун паға, бўлак булут; кўплиги **سحاب** саҳа:ибу.

سحبا саҳабан 1) тортмоқ, судрамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани судради; 2) тўзитмоқ: **الريح التراب** ~ -р-ри:ҳу-т-тура:ба бу шамол тупроқни тўзитди; **جاء فلان يحسب ذيله** жа:а фула:нун йаҳсабу зайлаҳу фалончи судралиб юрди.

سحر саҳира, **يسحر** йасҳару, **سحرا** саҳаран 1) саҳар турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши саҳар турди. 2) ўпка узилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг ўпкаси узилди.

سحر сихрун 1) сеҳирлаш, сеҳр қилиш, сеҳр; 2) ҳайратга солиш; қойил қолдириш; 3) сеҳргарлик, васваса қилиш; кўплиги **اسحار** 'асҳа:рун ва **سحور** суҳу:рун.

سحق саҳқан 1) майдаламоқ, туймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани майдалди; 2) майин қилмоқ, юмшатмоқ: **الشيء الصلب** ~ -ш-шай'а -с-сулба у қаттиқ нарсани юмшатди; 3) ҳалок қилмоқ, йўқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди.

سحا саҳа:, **يسحو** йасҳу:, **سحاء** саҳа:'ан сажий, ҳимматли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳимматли бўлди.

سخاء саха:ун сахийлик, қўли очиқлик, ҳимматлилик.
 سخافة саха:фатун бўшлик, занфлик.
 سخر сахара, يسخر йусаххиру, تسخيراً тасхи:-
 ран 1) ҳақ бермай ишлатмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни
 ҳақ бермай ишлатди; 2) эзмоқ, зулм қилмоқ: غيره ~ гай-
 раҳу у бировга зулм қилди; 3) эрк бермоқ: عليه ~
 ʔалайҳи у унга эрк берди.
 سخن сахана илитмоқ, иситмоқ: الشيء ~ ш-шай'а
 у нарсани иситди.
 سخر сахира, يسخر йасхару, سخرًا сахаран ва
 سخرًا сухран ва سخرية сухрий'атан кулмоқ, масхара
 қилмоқ: منه و به ~ минҳу ва биҳи у уни масхара қилди.
 سخرية сухратун 1) масхара қилинган, кулгу бўлган
 (киши); 2) текин, ҳақсиз, зўрлик билан ишланган иш.
 سخرية сухрий'атун ва сухрий'атун бировнинг устидан
 кулиш, масхара қилиш.
 سخط сахита, يستخط йасхату سخطا сухтан ва саха-
 тан газабланоқ, норози бўлмоқ: الرجل و عليه ~ р-ражула ва
 ʔалайҳи у бу кишидан норози бўлди.
 سخط сахуфа, يسخط йасхуфу, سخطا сухфан ва
 سخطا саха:фатан 1) аҳмоқ, аңқов бўлмоқ; الرجل ~ р-
 ражулу бу киши аңқов бўлди; 2) майин, юмшоқ бўлмоқ:
 الغزل ~ л-газлу бу йиғирилган ип майин бўлди.
 سخرية сухфатун 1) кулиш, масхара қилиш; 2) майинлик,
 юмшоқлик; الجوع ~ л-жу:ъи озғинлик.
 سخن сахана, يستخن йасхуну, سخنًا сухнан ва سخنة
 суху:натан илимоқ, исимоқ: الماء ~ л-ма:у бу сув иолди.
 سخن сухнун иссиқ, илиқ.
 سخى сахийун сахий; кўплиги استخياء 'асхийа:у.
 سداس суда:са олтига-олтига, олтиталаб; جاء القوم سداس
 жа:а-лавамү суда:са бу қавм олтига-олтига келди.
 سداسي суда:сий'ун олтилик, икки олтилик.
 سد сада, يسد йасиду, سدا сададан ва سدًا
 сада:дам 1) тўғриланмоқ, тик бўлмоқ: الشيء ~ ш-шай'у

бу нарса тик бўлди; 2) мақсадга эришмоқ, нипонга тегмоқ:
 الرجل ~ р-ражулу бу киши мақсадга эришди.
 سد саддун 1) тоғ; 2) тўғон; кўплиги أسداد
 'асда:дун; 3) айб; кўплиги أسدة 'асиддатун.
 سد садада, يسد йусаддиду, تسديدا тасди:-
 дан 1) йўналтирмоқ, мўлжалга олмақ: السهم إلى الصيد
 -с-сахма 'ила-с-сайди у ўқни бу овга йўналтирди, уни мўл-
 жалга олди; 2) мақсадга етказмоқ, эриштирмоқ: الله فلائنا ~
 -л-ла:ху фула:нан Аллоҳ фалончини мақсадига етказди;
 3) тўғри йўлга солмоқ, ўргатмоқ: صاحبه ~ са:ҳибаҳу у
 шеригини тўғри йўлга солди; 4) яхшиликка ишлатмоқ:
 ماله ~ ма:лаҳу у молини яхшиликка ишлатди.
 سدس судеун олтидан бир улуш; кўплиги أسداس
 'асда:сун; هو يضرب اخماسا لأسداس хува йадрибу 'ахма:сан
 ли-'асда:син у бешни олтига урди, яъни макру ҳйлага ип-
 тилди.
 سدل садада, يسدل йасдулу, سدلا садлан
 1) туширмоқ, ёймоқ: الستر و الشعر ~ -с-ситра ва -ш-
 шаъара у пардани туширди, сочни ёйди; 2) кезмоқ: الرجل ~
 -р-ражулу фи:-л-била:ди бу киши ўлка кезди.
 سدي судан беҳуда, бекор, зойе; ~
 كالا:муху ~ : унинг гапи зойе кетди.
 سراب сара:бун 1) сароб; 2) алдаш, бошлаш; هو اخذع من
 'ахдаъу мина-с-сара:би у-саробдан алдамчироқ.
 سراج сира:жун 1) чироғ, лампа; кўплиги سراج
 суружун; 2) қуёш.
 سراط сира:тун кенг, очиқ йўл.
 سرب сирбун қуш ёки ҳайвон галаси; кўплиги اسراب
 'асра:бун.
 سرج саржун эгар; кўплиги سروج суру:жун.
 سرح сараҳа, يسرح йасраҳу, سرحًا сарҳан ва سرحا
 суру:хан 1) сокин оқмоқ: السيل ~ -с-сайлу бу сув сокин
 оқди; 2) ўтлашга чиқариб юбормоқ: المواشي ~ -л-мава:-
 ши: у молни ўтлашга чиқариб юборди; 3) арафада, бир мув

«Олдин чиқмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши арафада чиқди; 4) юбормоқ, жўнатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани жўнатди; 5) чиқармоқ, очмоқ: ما في صدره ~ ма: фи: садриҳи у юрагини очди; 6) қўлламоқ: الله فلان ~ -л-ла:ху фула:нан Аллоҳ фалончини қўллади; 7) қутилмоқ, холос бўлмоқ: عن فلان ~ ʻан фула:нин у фалончидан қутилди.

سردا сарада, يسرد ياسруду, سردا сардан
1) ўймоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ўйди; 2) тешмоқ: الجلد ~ -л-жилда у терини тешди; 3) тўқимоқ: الدرع ~ -д-дир'а у совутни тўқиди; 4) тутмоқ: الصوم ~ -с-савма у рўзани тутди; 5) яхши гапирмоқ: الحديث ~ -л-ҳади:са у ҳикояни яхши гапирди; 6) тез, шариллатиб ўқимоқ: الكتاب ~ -л-кита:ба у китобни тез ўқиди.

سرداب сирда:бун 1) ертўла; 2) ерости панагоҳи; кўчлиги سراديب сара:ди:бу.

سر сарра, يسر ياسурру, سرورا суру:ран ва مسرة масарратан 1) севинтирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини севинтирди; 2) олқишламоқ: سرا فلان ~ сарран Фула:нан у фалончини олқишлади; 3) киндик кесмоқ: الصبي ~ -с-сабий'а у бу чақалоқнинг киндикини кесди; 4) яширмоқ, сақламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани яширди.

سرر сурра мажҳ. севинмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши севинди.

سرر 1) сир; 2) махфий, яширин нарса; 3) асл, таг, илдиз; الشيء ~ -ш-шай'а нарсанинг тозаси; кўчлиги اسرار 'асра:рун ва سرار сира:рун.

سرح сарраҳа, يسرح ياسарриҳу, سرحا тасри:ҳан 1) тараб туширмоқ: الشعر ~ -ш-ша'ара у сочи тараб туширди; 2) юбормоқ, жўнатмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончини жўнатди; 3) талоқ қилмоқ: المرأة ~ -л-мар'ата у хатини талоқ қилди; 4) бўшатмоқ, озод қилмоқ: العامل من عمله ~ -л-ʻа:мла ми ʻамалиҳи у ишчинини иши-

дан бўшатди; 5) енгиллаштирмоқ: الامر ~ -л-'амра у ишни енгиллаштирди; 6) қутилмоқ, холос бўлмоқ: عن فلان ~ ʻан фула:нин у фалончидан қутилди.

سرطان сарата:нун 1) қисқичбақа; 2) Саратон (бурж номи); 3) рақ, саратон дарди.

سرعان с(у,а,и)р'а:на 1) тез бўл, шошил; 2) қандай тез; ما فعلت كذا ~ ма: фа'алта каза: фалон нарсани қандай тез қилдинг.

سارق сарақа, يسرق ياسриқу, سارق сар(а,и)-қан ва سرقة сариқатан ўғирламоқ: منه شيئاً وغيره شيئاً ~ минҳу шай'ан ва гайраҳу шай'ан у ундан (бировдан) нарса ўғирлади.

سرقة сариқатун 1) ўғирланган нарса; 2) эгасидан яширинча олинган мол.

سرير сари:рун 1) кроватъ; 2) тахт; زال عن ~ ʻан ~ иҳи у тахтдан тушди, яъни шавкату бахти кетди; кўчлиги سرر сурурун ва اسرة 'асирратун.

سرعان сари:ʻун 1) тез, шошилинч; кўчлиги سرع سур'а:нун; муаннаси سرعة сари:ʻатун; кўчлиги سرع سرا:ʻун; 2) сариъ (арузда баҳр номи).

سرية сарий'атун лацкарнинг бир қисми, отряд; кўчлиги سرايا сара:йа:.

سطا сата:, يسطو йасту:, سطوا сатван ва سطوة сатватан 1) ташланмоқ: به عليه و به ~ ʻалайҳи ва биҳи у унга ташланди; 2) пойламоқ: اللص على المتاع ~ -л-лиссеу. мата:ʻи бу ўпри матони пойлади; 3) ўз ҳолича юрмоқ: الفرس ~ -л-фарасу бу от ўз ҳолича (хоҳлаган томонига) юрди; 4) кўпаймоқ: الماء ~ -л-ма:'у бу сув кўпайди.

سطح сатаҳа, يسطح йастаҳу, سطحا сатҳан 1) текисламоқ: البيت ~ -л-байта у ҳовлини текислади; 2) ёймоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ёйди.

سطح сатҳун 1) ҳар нарсанинг юзаси; 2) уйнинг ҳовлиси, орқаси, томи, 3) сатҳ; 4) терининг юзаси; кўчлиги سطوح суту:ҳун.

سطر сатрун қатор, йўл; **من الكتابة** ~ мина-л-кита:бати ёзувнинг бир қатори; **من الشجر** ~ мина-ш-шажари бир қатор дарахт; кўплиги **استر** 'астурун ва **ستور** 'суту:рун ва **استار** 'аста:рун.

سطح саттаҳа, **يسطح** - йусаттиҳу, **تسطيحاً** тасти:-ҳан текислатмоқ; **الرجل البيت** ~ -р-ражулу-л-байта бу киши ҳовлини текислатди.

سطر саттара, **يسطر** йусаттиру, **تسطيرا** тасти:-рам 1) ёзмоқ; **الكاتب الرسالة** ~ -л-ка:тибу-р-риса:лата бу ёзувчи рисола ни ёзди; 2) чизмоқ, чизиб чиқмоқ; **الورقة** ~ -л-варақата у қоғозни чизиб чиқди; 3) тузмоқ; **العبارة** ~ -л-ъйба:рата у иборани тузди; 4) пардозламоқ, жимжимадор қилмоқ; **علينا** ~ ʔалайна: у бизга (гапни) жимжимадор қилди.

سطع сатаъа, **يسطع** йастаъу, **سطعا** сатъан ва **سطوعا** суту:ъан 1) ёришмоқ, нур сочмоқ; **النور و الصبح** ~ -н-ну:ру ва-с-субҳу бу ёғду ва бу тонг ёришди; 2) тарқамоқ, ёйилмоқ; **الغبار** ~ -л-ғуба:ру бу ғубор тарқади; **الرائحة** ~ -р-ра:ʔихату бу ёқимли ис ёйилди; 3) очиқ, ойдин бўлмоқ; **الامر** ~ -л-амру бу иш ойдин бўлди; 4) чапак чалмоқ; **بيديه** ~ би-йадайҳи у чапак чалди.

ستل сатлун челақ; кўплиги **ستول** суту:лун ва **استال** 'аста:лун

سعد саъида, **يسعد** йасъаду, **سعادة** саъа:датан бахтли бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бахтли бўлди.

سعر сиърун нарх, баҳо; кўплиги **اسعار** а'асъа:рун.

سعر саъъара, **يسعر** йусаъъиру, **تسعيرا** тасъи:ран 1) ёқмоқ; **النار** ~ -н-на:ра у ўтни ёқди; **الحرب** ~ -л-ҳарба у уруш оловини ёқди; 2) баҳоламоқ, нарх қўймоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани баҳолади; 3) нархда, баҳода келишмоқ; **القوم** ~ -л-қавму бу қавм нархда келишдилар.

سفن саъъафа, **يسفن** йусаъъифу, **تسعيناً** тасъи:фан хуш-бўйликлар, атриёт аралаштирмоқ; **المسك ونحوه** ~ -миска ва

наҳваҳи у бу мушкка ва шунинг кабиларга атриёт аралаштирди.

سعل саъала, **يسعل** йасъулу, **سعالا** суъа:лан ва **سعلة** суълатан йўталмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши йўталди.

سعي саъа:, **يسعي** йасъа:, **سعيًا** саъйан 1) интилмоқ; **إلى الشيء** ~ ила:ш-шай'и у бу нарсага интилди; 2) юрмоқ, ўтмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши юрди; 3) рўзғор тебратмоқ, ризқ топмоқ; **لعياله** ~ ли-ъййа:лиҳи у оиласи учун ризқ топди; 4) ҳожат чиқармоқ, ёрдам бермоқ; **في** ~ **فاجاه** фа:жа:ҳати са:ҳибихи у дўстининг ҳожатини чиқарди; 5) қатнамоқ; **بين الصفا و المروة** ~ байна-с-сафа: ва-л-марвати у Сафо билан Марва орасида қатнади; 6) чақмоқ, чақимчилик қилмоқ; **به سعاية** ~ биҳи сиъа:йата н у уни чақди; 7) хайрия билан шуғулламоқ; **المتصدق** ~ -л-мутасаддиқу бу садақа берувчи киши хайрия билан шуғуллади; 8) битирмоқ, ушдирмоқ; **الامر** ~ -л-амра у ишни битирди, ундан (нарса) ҳосил қилди.

سعداء суъ'ада:у 1) бахтли, омадли; кўплиги **سعيد** суъ'адун.

سفارة сифа:ратун 1) элчи; 2) орани келиштириш.

سفوح сафҳун тоғнинг таги, асоси, замини; кўплиги **سفوح** суфу:ҳун.

سفر сафара, **يسفر** йасфиру, **سفرا** сафран 1) сафарга чиқмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сафарга чиқди; 2) юзини очмоқ; **المرأة** ~ -л-мар'ату бу аёл юзини очди.

سفر сафарун сафар қилиш, йўл юриш; кўплиги **اسفار** асфа:рун

سفرة суфратун 1) мусофирнинг овқати; 2) хонтахта ва унинг устидаги овқат; кўплиги **سفر** суфурун.

سفرجل сафаржалун беҳи; муаннаси **سفرجلة** сафаржала-тун; кўплиги **سفارج** сафа:рижу.

سفاح саффа:ҳун 1) кўп қон тўкувчи; 2) аббосийларнинг биринчи халифасининг лақаби.

سفاك саффа:нун қон түкувчи.
 سفاك сафака, يسفاك йасфику, سفاك сафкан 1) оқиз-
 моқ, түкмоқ: الدم ~ -д-дама у қонни оқизди; الماء ~ -л-
 ма: 'а у сувни оқизди; الدمع ~ -д-дамъа у ёш түкди; 2) қу-
 йиб ташламоқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гапни қуйиб ташлади.
 سفاك сафаха, يسفاك йасфуҳу, سفاك сафхан 1) аҳмоқ-
 лиқда ўзмоқ: غيره ~ райраҳу у бировдан аҳмоқлиқда ўз-
 ди; 2) аҳмоққа қўшмоқ: نفسه ~ нафсаҳу у ўзини аҳмоқ-
 қа қўшди.
 سفاك сафиҳа, يسفاك йасфаҳу, سفاك сафаҳан 1) аҳ-
 моқ, нодон, жоҳил бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши
 аҳмоқ, хулқсиз бўлди; 2) хулқсиз, қўпол, бетга чопар бўл-
 моқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши хулқсиз бўлди.
 سفاك сафи:натун кема; кўплиги سفن суфунун.
 سفاك сафи:ҳун 1) аҳмоқ, ақлсиз; 2) жоҳил, нодон, би-
 ликсиз; ثوب ~ савбун ~ паст кийим, яъни сифатсиз;
 زمام ~ зима:мун ~ уринган қамар; кўплиги سفاه суфа-
 ҳа: у ва سفاه сифа:ҳун; муаннаси سفاحة сифа:ҳатун;
 кўплиги سفاه сафа:ҳу.
 سفاك сақата, يسفاك йаскуту, سفاك сақтан ва سقوط
 суқу:тан ва مسقط масқатан 1) тушмоқ: الشيء ~ -ш-
 шай'у бу нарса (ерга) тушди; الجنين ~ -л-жани:ну бу чақа-
 лоқ (онанинг қорнидан) тушди.
 سفاك сақафа, يسفاك йаскуфу, سفاك сақфан том ёпмоқ:
 البيت ~ -л-байта у уйнинг томини ёпди.
 سفاك сақфун 1) том; 2) шип; 3) осмон; кўплиги سقوف
 суқу:фун ва اسقف асқуфун ва سقق суқуфун.
 سقى сақима, يسقى йасқаму, سقى сақаман ва суқман
 ва سقما сақа:ман касали чўзилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
 бу кишининг касали чўзилди.
 سقى сақа:, يسقى йасқа:, سقى сақйан 1) ичирмоқ:
 الرجل ~ -р-ражула у бу кишига сув ичирди; 2) суғормоқ:
 النبات أو الحيوان ~ -л-ҳайва:на 'ави-н-наба:та у жонворни

ўсимликни суғорди; 3) юбормоқ: الله الفيث ~ -л-ла:ҳу-л-гайса
 Аллоҳ бу ёмғирни юборди; 4) бўёққа ботирмоқ, монмоқ:
 الثوب ~ -с-савба у кийимни бўёққа монди.
 سقى сақйун қоринда йиғиладиган сариқ сув, саффо.
 سقىفة сақи:фатун ҳар қандай соя берувчи нарса, бостир-
 ма, айвон, шийпон; соябон.
 سقىم сақи:мун касал, бемор; кўплиги سقام сиқа:мун.
 سكب сакаба, يسكب йаскубу, سكب сақбан ва تسكبا
 таска:бан түкмоқ, қуймоқ: الماء ~ -л-ма: 'а у сувни түкди.
 سكت саката, يسكت йаскуту, سكتа сақтан ва سكوئا су-
 ку:тан 1) жим бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши жим бўл-
 ди; 2) тўхтамоқ: من القول ~ -мина-л-қавли у бу гапдан тўх-
 тади; 3) тинчимоқ, босилмоқ: الغضب ~ -л-ғадабу бу жаҳл
 босилди; 4) кучаймоқ: العر ~ -л-ҳарру бу иссиқ кучайди;
 5) сусаймоқ: الريح ~ -р-ри:ҳу бу шамол сусайди; لالان ~
 фула:нун фалончи тинчиди, яъни ўлди.
 سكتة сактатун 1) бир марта сукут сақлаш; 2) (юрак тўх-
 таши туфайли) тўсатдан ўлиш.
 سكر сакира, يسكر йаскару, سكر сакаран 1) тўлмоқ:
 الحوض ~ -л-ҳавду бу ҳовуз тўлди; 2) жаҳли чиқмоқ, ғазаби
 қайнамоқ: عليه ~ 'алайҳи унинг ғазаби қайнади; 3) маст
 бўлмоқ, эсирмоқ: من الشراب سكرًا و سكرًا ~ -мина-ш-шара:би
 сакаран ва суқ(у)ран ва сакара:нан у бу шаробдан маст
 бўлди.
 سكر суқрун маст бўлиш, эсириш.
 سك сака, يسك йасукку, سكا сақкан 1) ёпмоқ:
 الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ёпди; 2) қоқмоқ, михламоқ:
 خشب الباب ~ хашаба-л-ба:би у эшикнинг тахтасини михл-
 ади; 3) қулфламоқ: الباب ~ -л-ба:ба у эшикни қулфлади; 4)
 шанғиллатмоқ, қар қилмоқ: الكلام السمع ~ -л-кала:му-с-самъа
 бу гап қулоқни қар қилди; 5) тамғаламоқ, зарб қилмоқ:
 النقود ~ -н-нуқу:да у бу тангаларни зарб қилди.
 سكة сиккатун 1) қатор; 2) текис йўл, кенг йўл; 3) омот-

нинг темир тиши; 4) тамга; الحديد ~ л-ҳади:ди темир йўл; кўплиги سكة сикакун.

سكر еукнарун шакар.

سكرى сикки:рун ичкичи, пиёниста.

سكرين сикки:нун ичоқ; муаннаси سكيئة سикки:натун; кўплиги سكاكين сака:ки:ну.

سكن сақана. يسكن йаскуну, سكونا суку:нан 1) жим бўлмоқ; المتكلم ~ л-мутакаллиму бу сўзчи жим бўлди;

2) тўхтамоқ; المتحرك ~ л-мутаҳаррику бу ҳаракатдаги нарса тўхтади; 3) кўнгил тўлмоқ, хурсанд бўлмоқ; الي غيره ~

ила ғайрихи унинг бировдан кўнгил тўлди; 4) пасаймоқ; الريج ~ р-ри:ҳу бу шамол пасайди; 5) қайтмоқ, нари бўлмоқ; عنه الوجد ~ ʻанҳу-л-важаʻу бу оғриқ ундан нари бўлди;

6) типчимоқ; النفس بعد الإضطراب ~ нафсу баъда-л-идтира:би бу кўнгил безовталиқдан тинчиди; 7) сокинли бўлмоқ; العرف ~ л-ҳарфу бу ҳарф сокинли бўлди.

سكن сақанун 1) яшайдиган жой; 2) ўрганилган, кўнгил қўйилган жой; 3) кўнгилчанлик, кўнгил олиш; 4) барака; 5) хотин; кўплиги أسكان аска:нун.

سكينة саки:натун 1) ҳузур, ҳаловат, осойишталик; 2) камтарлик, соддалик; 3) виқорлилик.

سلا сала:, يسلو йаслу:, سلوا салван ва сулуван ва سلوات сулва:нан унутмоқ; الشئ و عنه ~ ш-шайʻа ва ʻанҳу у нарсани унутди.

سلاح сила:ҳун қурол-аслаҳа; кўплиги أسلحة аслиҳа:тун.

سلالة сула:латун 1) томчи; 2) насл, авлод.

سلام сала:мун 1) салом (Аллоҳнинг сифати); 2) севиш; 3) айблар, нуқсонлардан холилик, имони саломатлик; 4) омонлик, хотиржамлик; 5) тинчлик, осойишталик; 6) кўниш, бўйсиниш; دارال ~ да:ру-с-~ и жаннат; مدينة ال ~ мади:нату ~ и Бағдод шаҳри; نهر ال ~ и Дажла дарёси.

سلب салаба, يسلب йаслубу, سلبا сал(а)бан 1) тор-

тиб олмоқ; الشئ ~ ш-шайʻа у нарсани тортиб олди; 2) ечинтирмоқ; فلان ~ фула:нан у фалончини ечинтирди;

3) қозонмоқ, эгалламоқ; المرأة عقله أو فؤاده ~ л-марʻату ʻақлини ёки юрагини ʻақлаҳу ав фуʻа:даҳу бу аёл унинг қозонди; 4) қоқмоқ, тўкмоқ, яланғочламоқ; الشجر ~

-ш-шажара у бу дарахтнинг барги ва мевасини қоқди. -ш-шажара у бу дарахтнинг барги ва мевасини қоқди. سلاحة сулаҳфа:тун тошбақа; кўплиги سلاحة сала:ҳифу.

سلف салаҳа, يسلف йаслаҳу, سلفا салхан 1) шилмоқ; الخروف ~ л-ҳару:фа у кўзини шилди; 2) ечмоқ;

الله ~ сийа:баху у кийимини ечди; 3) ажратмоқ; ثيابه ~ сийа:баху у кийимини ечди; 3) ажратмоқ; الليل من النهار ~ л-ла:ҳу-л-лайла мина-и-наҳа:ри Аллоҳ тунн и кундуздан ажратди; 4) охирига, сўнгига қолмоқ;

الشهر ~ ш-шаҳра у бу ойнинг охирига қолди; 5) гап билан озор бер-моқ; فلان ~ фула:нан у фалончига гап билан озор берди; 6) қазимоқ, кавламоқ; موضع الماء ~

мавдиъа-л-ма:и у сув бор ерни қазиди. سلس салуса, يسلس йаслусу, سلاسة сала:сатан муло-

йим бўлмоқ; йўлга юрадиган, мўмин-қобил бўлмоқ; الرجل ~ р-ражулу бу киши мўмин қобил бўлди.

سلس саласун 1) сийиб қўйиш, сийдикни ушлаб туролмаслик; 2) енгиллик; 3) йўлга юришлик, бўйсинишлик.

سلسلة силсилатун 1) занжир; 2) сўзлар тизими; البرق ~ л-барқи чақмоқ учқунлари; 3) тоғ тизими; кўплиги سلسل сала:силу; الكتاب ~ л-кита:би китобнинг сатрлари.

سلطان султа:нун 1) султон, малик, подшоҳ; муаннаси سلطنة султа:натун; кўплиги: سلاطين сала:ти:ну; 2) куч, қудрат; 3) далил, ҳужжат.

سلطة султатун ҳукмронлик; кўплиги سلط сулатун.

سلعة салъатун бошдаги ёриқ; кўплиги سلع сала:тун ва سلعات салаъа:тун.

سلف салафа, يسلف йаслуфу, سلفا салафан 1) илгариди, олдинда бўлмоқ; الرجل ~ р-ражула у бу кишидан илгариди бўлди; 2) ўтиб кетмоқ, бўлиб ўтмоқ; الشئ ~ ш-шайʻу

бу нарса ўтиб кетди; 3) бароналамақ: **سلفا الأرض** ~ салфани-
л-арда у ерни бароналади; 4) илгари, бурун ўтмоқ:
سلفا و سلوفا ~ الرجل -р-ражулу салафан ва сулу:фан
бу киши бурун ўтди.

سلف силфун божа; кўплиги **اسلاف** асла:фун.

سلف салафун 1) аждодлар; 2) ўтган солиҳ ишлар;

3) нарсанинг сотиндан олдинги нархи; 4) фойдасиз, ўсиш-
сиз, процентсиз қарз; **مذهب ال** ~ маъжабу-с-~ и қадимгилар
маъжаби; кўплиги **اسلاف** асла:фун ва **سلاف** сулла:фун;

5) намуна.

سلفة сулфатун 1) газак; 2) аҳтиёт қанд-қурслар, ши-
риликлар (қелиб кетадиган меҳмонлар дастурхони учун);
3) ўтиб кетганлар, ўтмишдаги кишилар жамоаси, гуруҳи;
4) экин учун тайёрланган ер; 5) юмшоқ тери; 6) қарзга
олинган мол; кўплиги **سلف** сулуфун.

سلق салақа, **يسلق** йаслуқу, **سلقا** салқан 1) қай-
натмоқ, пиширмоқ: **البيض أو البقل** ~ л-байда ави-л-бақла у
туғумни ёки сабзавотни қайнатиб пиширди, қайнатди;
2) озор бермоқ: **غيره بلسانه** ~ гайраҳу би-лиса:ниҳи у биров-
га тили билан озор берди; 3) санчмоқ:

غيره بالرمح ~ гайраҳу би-р-румҳи у бировни найза билан санчди; 4) қам
чиламоқ, урмоқ: **بالسوط** ~ би-с-савти у қамчи билан урди.

سلك салақа, **يسلك** йаслуқу, **سلكا** салқан ва **سلوكا**
сулу:ман 1) кирмоқ: **المكان و به و فيه** ~ л-мака:на ва биҳи
ва фи:ҳи у бужойга кирди; 2) киритмоқ, суқмоқ, тиқмоқ
الشئ في الشئ و به ~ ш-шай'а фи:ш-шай'и ва биҳи у нар
сани бу нарсага суқди; **فلان المكان** ~ фула:нанч-л-мака:на
у фалончини бу жойга киритди.

سلك силкун 1) ип; 2) сым; кўплиги **اسلاك** асла:кун,
سلوك сулу:кун 3) хизмат; **الدبلوماسي** ~ ас-с-у -д-
дблү:ма:сийу дипломатик хизмат.

سل салла, **يسل** йасулла, **سلا** саллан 1) чиқар-
моқ, суғурмоқ: **الشئ من الشئ** ~ ш-шай'а миша-ш-шай'и у
нарсани бу нарсдан чиқарди; 2) ўғирламоқ: **الشئ** -ш-
шай'а у нарсани ўғирлади.

سل с(у,и)ллун сил

سلة саллатун 1) бир суғуриш, чиқариш; 2) сабатча;
кўплиги **سلال** сила:лун.

سلح саллаҳа, **يسلح** йусаллиҳу, **تسليحا** тасли:ҳан
қурол билан таъминламоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини
қурол билан таъминлади.

سلط саллата, **يسلط** йусаллиту, **تسليطا** тасли:тан

1) ғолиб қилмоқ; **الرجل علي الغير** ~ р-ражула ғала:л-гайри
у кишини бировнинг устидан ғолиб қилди; 2) қудратга эга
қилмоқ, ҳукмрон қилмоқ: **الرجل علي الغير** ~ р-ражула ғала:
-л-гайри у кишини бировнинг устидан ҳукмрон қилди.

سلف саллафа, **يسلف** йусаллифу, **تسليفا** тасли:фан

1) мол қарз бермоқ: **فلان مالا** ~ фула:нан ма:лан у фалон-
чига мол қарз берди; 2) газак емоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу
киши газак еди; 3) газак бермоқ: **الضيف** ~ д-дайфа у бу
меҳмонга газак берди.

سلم саллама, **يسلم** йусаллиму, **تسليما** тасли:ман

1) олқишламоқ, салом бермоқ: **علي القوم** ~ ғала:л-қавми
у бу қавми олқишлади; 2) ас-сала:му ғалайкум сизга
тинчлик бўлсин,—деб намоздан турмоқ: **المصلي** ~ л-мусал-
ли: бу намозхон: сизга тинчлик бўлсин,—деб намоздан тур-
ди; 3) қутқармоқ, сақламоқ: **الله فلان من الآفة** ~ л-ла:ҳу
фуланан миша-л-а:фати Аллоҳ фалончини бу офатдан сақла-
ди; 4) кўнмоқ, рози бўлмоқ: **بالشئ** ~ би-ш-шай'и у бу
нарсага кўнди; 5) сақлаб қолмоқ: **الشئ** ~ ш-шай'а у нарса
ни сақлаб қолди; 6) бўйсинмоқ, таслим бўлмоқ: **إليه** ~

'илайҳи у унга бўйсинди; 7) енгилмоқга иқрор қилмоқ:
العيش لعدوه ~ л-жайшу ли-ғадуввиҳи бу қўшин
душманини енгиллишга иқрор қилди; 8) топширмоқ:
نفسه لغيره ~ нафсаҳу ли-гайриҳи у ўзини бировга
топширди; 9) эътироф қилмоқ, тўғри топмоқ: **الدعوي** ~

-д-даъва: у талабни тўғри топди.

سلم сулламун 1) нарвон; 2) йўл, йўриқ, сабаб; кўплиги

سلايم сала:лиму ва **سلايم** сала:ли:му.

سئلى ساللا:, سئلى ئىساللا:, تسئلى تاسئلىئاتان
1) халос қилмоқ: **غيره عن همه و منه** ~ айраҳу ған ҳаммиҳи
ва минҳу у бировни ташвишидан халос қилди; 2) унуттир-
моқ, эсдан чиқарттирмоқ: **فلانا عن الشيء** ~ фула:нан ғани-ш-
шай'и у нарсани фалончининг эсидан чиқарттирди.

سلامة سالима, يسلم ئاسламу, سلاما сала:ман ва
сала:матан 1) сақламоқ, қутулмоқ, халос бўлмоқ: **من ال** ~

мина-л'ъуйу:би ва-л- а:фа:ти у бу айблардан
ва бу балолардан халос бўлди; 2) тегмоқ, эга бўлмоқ:
له كذا ~ лаҳу қаза: фалон нарса унга тегди, у фалон
нарсаса эга бўлди.

سلم с(а,и)лмун 1) сулҳ, ярашиш, келишиш; 2) кели-
шувчи, ярашувчи; кўплиги **اسلم** 'аслумун ва **سلام**
сила:мун 3) ислом дини; 4) тинчлик.

سلوي салван 1) тинчлантириш, юпатиш; 2) бедана.

سليم сали:мун соғ, соғлом; кўплиги **سلماء** сулама:у.

سما сама:, يسمو ئасму:, سموا сумувван 1) юқо-
ри, баланд бўлмоқ, юқорилашмоқ, **الرجل** ~ р-ражулу бу
киши йуқорилашди; **سامت نفسه إلى معالي الأمور** ~ самат нафсуҳу
'ила: маъ:ли: л-'уму:ри унинг кўнгли юксақ ишларни тила-
ди, яъни у иззатталаб бўлди; 2) қаратмоқ, кўтармоқ:

بصره و يبصره إلى الشيء ~ басараҳу ва би-басариҳи ила:-
ш-шай'и у бу нарсага қаради (ҳарфан: кўзвини кўтарди);
3) узоқдан ёришиб кўринмоқ: **الهلال** ~ л-ҳила:лу бу янги

ой узоқдан ёришиб кўринди; 4) қайтмоқ: **الشوق للغان** ~
ш-шавқу ли-фула:нин бу кишининг хоҳиши қайтди.

سما сама:'ун 1) осмон; 2) ҳар бир нарсанинг юқори-
си, чўққи; 3) осмон гумбаз; 4) юқоридан соя берувчи ҳар
қандай нарса; 5) булут; 6) ёмғир; 7) шии; кўплиги **سموات**
самава:тун ва **سماوات** сама:ва:тун.

سماحة сама:ҳатун 1) олий жаноблик, бағри кенглик:
саҳоватлилик; 2) енгиллик.

سماح сама:дун ўғит.

سمح самжун таъмсиз, бемаза, сассиқ.

سمح самаҳа, يسمح ئасмаҳу, سماحا сама:ҳан ва

سماحة сама:ҳатан 1) юмшоқ, мулойим, енгил, осон бўл-
моқ: **الشيء** ~ шийнай у бу нарса юмшоқ (енгил) бўлди;
2) тўғри ва юмшоқ бўлмоқ: **العود** ~ л'ъу:ду бу ёғоч тўғри
ва юмшоқ бўлди; 3) қўлга ўрганмоқ: **الحيوان** ~ л-ҳайава:
ну бу жонвор қўлга ўрганди; 4) сахийлик, олийжаноблик
қилмоқ: **فلان بكذا** ~ фула:нун би-қаза: фалончи фалончига
сасхийлик қилди.

سموحة самуха, يسمح ئасмуҳу, سماحة сама:ҳатан ва
سموحة суму:ҳатан сахий, бағри кенг, олийжаноб бўлмоқ: **الرجل** ~
р-ражулу бу киши сахий бўлди.

اسمار самарун 1) тунги суҳбат, гурунг; кўплиги
'асма:рун; 2) тунги суҳбатдошлар гапи
سمرة сумратун қорамғиз, буғдойранг.

سمسار симса:рун даллол; **الأرض** ~ л'арди ершунос, гео-
лог; кўплиги **سماسرة** сама:сиратун.

سمسم симсимун кунжут; кўплиги **سماسم** сама:симу.

سمعا самъа, يسمع ئасмаъу, سمعا самъан ва
сама:ған 1) эшитмоқ: **به الصوت و به الكلام** ~ с-савта ва биҳи у тову
ни эшитди; 2) англамоқ: **الكلام** ~ л-кала:ма у гане и анг-
лади; 3) қабул қилмоқ: **الله لمن حمده** ~ л-ла:ҳу ли-ман
ҳамидаҳу Аллоҳ мақтагани қабул қилди; 4) бўйсинмоқ,
итоат қилмоқ: **له** ~ лаҳу у унга бўйсинди; 5) қулоқ
бермоқ, тингламоқ: **إلى حديثه** ~ ила: ҳади:сиҳи у унинг
ҳикоясига қулоқ берди; 6) жавоб бермоқ; кўнмоқ: **النداء** ~
н-нида:'а у даъватга кўнди.

سمع самъун 1) эшитиш, тинглаш ҳисси; 2) қулоқ;
3) эшитиш хотираси, кўплиги **أسماع** 'асма:ъун, **و طاعة** ~
ан ва та:ъатан хўп бўлади; **هو بين سمع الأرض و بصرها**

ҳува байна самъи-л-арди ва басариҳа: у қаерда тургани
ни билмади; **بين سمع الأرض و بصرها** алқа: нафсаҳу
байна л-арди ва басариҳа: у ўзини беҳудага ўтга ҳам,
сўвга ҳам ташлади.

سمعة сумъатун эдалик, хотира; **فعل ذلك رياء و سمعة**
фаъала за:лика рийа:'ан ва сумъатан у нарсани кўриш ва
эшитиш учун қилди, яъни эса қолсин деб қилди.

سمك самақун балиқ: кўпчилиги **اسماك** 'асма:қун ва **سموك** суму:қун.

سم с(у,а) ммун 1) тешиқ; нинанинг кўзи; 2) заҳар; кўпчилиги **سمام** сима:мун; **الإنسان** ~ л-'инсани оғиз, бурун ва қулоқ.

سماعة самма:ъатун 1) юрак уришини эшитувчи асбоб; 2) эшитувчи ва эшиттирувчи асбоб, наушник; 3) телефон трубкаси.

سمة сумматун 1. яқинлик; қариндошлик; 2) шолча; 3) тоза чиганоқ; **سم** сума:мун.

سمد саммада, **يسمد** йусаммиду, **تسميدا** тасми:дан 1) ўғитламоқ: **الأرض** ~ л-'арда у ерни ўғитлади; 2) ўйнатмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини ўйнатди; 3) қирмоқ: **الشعر** ~ ш-шаъара у сочи қирди.

سمر саммара, **يسمر** йусаммиру, **تسميرا** тасми:ран михламоқ: **التحشب** ~ л-хашаба у тахтани михлади.

سمم саммама, **يسمم** йусаммиму, **تسميما** тасми:ман заҳарламоқ: **الطعام** ~ т-таъа:ма у овқатни заҳарлади.

سمن саммана, **يسمن** йусаммину, **تسمينا** тасми:нан 1) семиртирмоқ: **الحيوان** ~ л-ҳайва:на у жонворни семиртирди; 2) ёғ солмоқ: **الطعام** ~ т-таъа:ма у бу овқатга ёғ солди; 3) етказиб бермоқ, ёғ билан таъминламоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини ёғ билан таъминлади; 4) кўп совға бермоқ: **لفلان** ~ ли-фула:ниг у фалончига кўп нарса совға берди.

سمي самма:, **يسمي** йусамми:, **تسمية** тасми:тан 1) от қўймоқ: **غيره كذا و بكذا** ~ гайраҳу қаза: ва би-қаза: у бировни фалончи деб от қўйди; 2) Аллоҳнинг исмини зикр қилмоқ, эсламоқ: **الشارع في العمل** ~ ш-шари:у фи:-л-ъамали бу қонуншунос бу ишда Аллоҳни зикр қилди; 3) оти билан чақирмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини оти билан чақирди.

سمن самина, **يسمن** йасману, **سمنا** симанан ва

سمائة сама:натан семирмоқ: **الحيوان** ~ л-ҳайва:ну бу жонвор семирди.

سمون самунун ёғ; кўпчилиги **اسمن** 'асмунун ва **سوم** суму:нун ва **سمنان** сумна:нун.

سميك сами:қун дағал, тигиз.

سمين сами:нун 1) семиз, тўла, йўғон; 2) пухта, пишиқ (гап); муаннаси **سمينة** сами:натун.

سنا санан 1) ой нури, ёриғи; 2) равшан, ёруғ нур; 3) чақмоқ нури, ёруғи.

سنا сана:ун баладдик, юксаклик.

سنبل сунбулун бошоқ; кўпчилиги **سنابل** сана:билу.

سنة санатун 1) йил; 2) қаҳатчилик, қурғоқчилик ва очлик; 2) тақир, яроқсиз ер; кўпчилиги **سنوات** санава: тун ва **سنون** сину:на.

سنجاب с(у, и) нжа:бун олмахон.

سند санада, **يسند** йаснуду, **سنودا** суну:дан 1) таянмоқ, суянмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга таянди; 2) чиқмоқ, кўтарилмоқ: **في الجيل** ~ фи:-л-жабали у тоққа чиқди; 3) яқинлашмоқ, бориб қолмоқ: **للاربعين** ~ ли-л-'арбаъи: на у қирққа яқинлашди; 4) ўнгу сўлга урмоқ: **ذنب الناقة** ~ занабун-на :қати бу туя думини ўнгу сўлга урди; 5) тираб, таяб қўймоқ: **الشيء سندا** ~ ш-шай'а сандан у нарсани тираб қўйди.

سند санадун 1) тиргак; 2) тилхат; 3) тоғ бағри; кўпчилиги **استاد** 'асна:дун; 3) ҳадисларни оғиздан оғизга етказган кишиларнинг силсиласи; кўпчилиги **اسانيد** 'аса:ни:ду.

سندان санда:нун сандон.

سن санна, **يسن** йасунну, **سنا** саннан 1) ўтқирламоқ, чархламоқ: **السكين** ~ сикки:на у пичоқни чархлади; 2) яхши сиёсат қилмоқ: **الأمير رعيتة** ~ 'ами:ру раъий'ятаҳу бу амир раъий'атига яхши сиёсат қилди; 3) ёзмақ, тузмақ: **المشرع القانون** ~ л-мушарриъу-л-қа:ну:на бу қонун

шунос қонунни тузди; 4) баён қилмоқ; **الامر** ~ л-'амра у ишни баён қилди; 5) тишламоқ, қопмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тишлади; 6) тозаламоқ: **الاستان** ~ л-'асна:на у тишларни тозалади; 7) топширмоқ, тайин қилмоқ: **امرہ علي** ~ амраҳу ʔала: йади фула:нин у ишни фалончининг қўлига топширди; 8) текисламоқ, шиббаламоқ: **الطريق** ~

-т-тари: қа у йўлни шиббалади.

سن синнун 1) тиш; 2) тароқ; 3) ўроқ; чолғу; 4) арра; 5) саримсоқ тиши; 6) умрининг бир муддати; **طعن و طعن في** таъана ва туъина **фи: -с-синни** унинг ёши ўтди, у қариди: **فلان هو سن فلان** ҳува синну фула:нин у унинг төвгқури; **الفيل** ~ л-фи:ли фил суяги.

سنة суннатун 1) йўл, йўриқ; 2) юриш-туриш; 3) Аллоҳнинг бандаларига буюрган ҳукмлари; 4) Муҳаммад алайҳи-с-саломнинг айтганлари ва қилганлари; 5) табиий хислат, феъл-атвор; 6) юз кўриниши, кўплиги **سنن** сунанун; 7) қонун; **اهل السنة** аҳлу-с-суннати суннийлар.

سنية суннийатун суннийлар мавҳаби.

سنونو суну:ну: қалдирғоч.

سها саҳа:, **يسهو** йасҳу:, **سهوا** саҳван ва суҳув-ван ва **سهوة** саҳватан 1) билмай қолмоқ, нагардан четда қолдирмоқ, унутиб қўймоқ: **عنه** ~ ʔанҳу у уни унутиб қўйди; 2) билмай ташлаб қўймоқ: **في الامر** ~ **фи: -л-'амри** у ишни билмай ташлаб қўйди; 3) бирор жойини унутмоқ: **في الصلاة** ~ **фи: -с-сала:ти** у бу намознинг бирор жойини унутди; 4) намозни тўхтатиб, қайта ўқимай қолдирмоқ: **عن الصلاة** ~ ʔани-с-сала:ти у намозни тўхтатиб қайта ўқимай қолдирди.

سهد саҳида, **يسهد** йасҳаду, **سهادا** саҳадан ва суҳдан ва **سهادا** суҳа:дан уйқусиз бўлмоқ, кам уйқу бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши уйқусиз бўлди.

سهد суҳудун ўта уйқусиз, кам ухловчи; **فلان** ~ фула: нун ~ фалончининг уйқуси зийрак.

سهر саҳира, **يسهر** йасҳару, **سهر** саҳаран 1) кечаси

ухламай чиқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кечаси ухламади; 2) чақнай бошламоқ: **البرق** ~ л-барқу бу чақмоқ чақнай бошлади.

سهل саҳула, **يسهل** йасҳулу, **سهولة** суҳу:латан 1) енгил бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса енгил бўлди; 2) осон бўлмоқ: **الامر سهولة و سهالة** ~ л-'амру суҳу:латан ва саҳа: латан бу иш осон бўлди.

سهل саҳлун 1) енгил, оғир эмас; 2) юмшоқ; 3) осон, қийин эмас; 4) текис ер, текислик; кўплиги **سهول** суҳу: лун; **هو سهل الوجه** ҳува саҳлу-л-важҳи у — ориқ юзли; **اهلا و سهلا** ~ саҳлу-л-хулқи юмшоқ хулқ;

'аҳлан ва саҳлан хуш кўрдик.

سهم саҳмун 1) улуш, насиба; 2) ошиқ ёки пашқал солиб ташланадиган идиш; 3) ёй ўқи; 4) йўл кўрсаткич; 5) акция (ширкат ишига қўйилган пул ҳужжат); кўплиги **اسهم** асҳумун ва **سهام** саҳа:мун.

سهل саҳҳала, **يسهل** йусаҳҳилу, **تسهلا** тасҳи:лан енгиллатмоқ, осон қилмоқ: **الامر لفلان وعليه** ~ л-'амра ли-ф ула:нин ва ʔалайҳи у фалончи учун ишни енгиллатди, осон қилди; **سهل الموضع** ~ л-мавдиъа у мавзуни осон қилди.

سهو саҳвун 1) янглишиш, сезмай хато қилиш; 2) юмшоқлик; 3) сокинлик, осойишталик.

سواد сава:дун 1) қоралик; 2) шахс; 3) кўз қорачиги. **سواز** сива:рун болдоқ; кўплиги **اسورة** 'асвиратун ва **اساور** 'аса:виру.

سوء су:ун 1) ёмонлик; 2) офат, бало; 3) бузуқлик; 4) бузуқ, қабиҳ; кўплиги **اسوا** 'асва:ун.

سور су:рун 1) шаҳар девори; 2) ҳовли девори; кўплиги **اسوار** асва:рун ва **سيران** си:ра:нун.

سورة су:ратун Қурони Каримнинг мустақил жузви; кўплиги **سور** суварун ва **سور** су:рун ва **سورات** су:ра: тун.

سوس су:сун қурт (мас. гўштдаги).

سوط савтун қамчи.

سوف савфа феълларга қўшилиб, уларга келаси замон маъносини беради: **اكتب** ~ актубу ёзмаан.

سوق су:қун бозор; кўплиги **اسواق** 'ова:қун; **العرب** ~ -л-ҳарби уруш гирдоби; **المالية** ~ -л-ма:лийҳату мол бозори; **السوداء** ~ -с-савда:у яширин, хуффия бозори.

سود саввада, **يسود** йусаввиду, **تسويدا** тасви:дан 1) хўжайин, бошлиқ қилмоқ: **القوم فلان** ~ -л-қавму фула:нан бу қавм фалончини бошлиқ қилди; 2) қорайтирмақ, қора қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қора қилди; 3) қораламоқ, биринчи нусхасини ёзмақ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобнинг қора нусхасини ёади.

سوس савваса, **يسوس** йусаввису, **تسويسا** тасви:сан 1) бошқаришни топширмақ: **القوم فلان** ~ -л-қавму фула:нан бу қавм фалончига (ўзларини) бошқаришни топширди; 2) қурт тушмоқ: **الطعام** ~ -т-таъа:му бу овқатга қурт тушди; 3) безамоқ, чиройли қилмоқ: **له امرأ** ~ лаҳу, амран у ишни чиройли қилди.

سوي савва:, **يسوي** йусавви:, **تسوية** тасвиййатан 1) текисламоқ, тўғриламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тўғрилади; 2) яраштирамоқ; келиштирамоқ: **بينهما** ~ байна-ҳума: у иккаласини келиштирди; 3) тик қилмоқ: **المعوج** ~ -л-миъважжа у қийшиқни тик қилди.

سؤال су'ал:лун 1) тиланиш, хайр, садақа сўраш; 2) сўраш, савол бериш; кўплиги **اسئلة** 'ас илатун.

سودд су'д (у,а)дун 1) хўжайинлик, раҳбарлик; 2) шон, шараф; 3) мансабдорлик шарафи.

سوي савиййун 1) тенг, баробар; 2) икки чегара орасидаги жой; 3) тенглик, баробарлик; адолат; 4) тўғри, текис.

سياحة сийа:ҳатун саёҳат; саёҳат қилиш,

سيادة сийа:датун шон, шараф.

سياسة сийа:сатун 1) раҳбарлик, бошчилик қилиш; 2) сиёсат.

اسيار сайрун қайиш; кўплиги **سيور** суйу:рун ва **اسيار** асия:рун.

سير си:ратун 1) йўл, йўриқ; 2) мазҳаб; 3) ҳол, равиш; **الرجل** ~ -р-ражули кишининг буткул ишлари, одамлар орасидаги юриш-туришининг қайфияти ёзилган саҳифа; 4) қисса, ҳикоя; **فلان** ~ -а фула:нин фалончининг қиссасини ўқидим; кўплиги **سيير** сийарун

سيطر сайтара, **يسيطر** йусайтиру, **سيطرة** сайтаратан раҳбарлик, бошчилик қилмоқ; ҳукмронлик қилмоқ: **عليه** ~ -ъалайҳи у унга бошчилик қилди.

اسيفай сайфун қилич; кўплиги **سيوف** суйу:фун ва **اسيف** 'асйуфун.

سيل сайлун оқим, сел суви; кўплиги **سيول** суйу:лун.

سين си:нун син (алифбенинг ўн иккинчи ҳарфи; абжадда 60 рақамини ифодалайди).

سيباح саййа:ҳун сайёҳ, саёҳатчи; муаннаси **سياحة** саййа:ҳатун.

سيارة саййа:ратун 1) машина, автомобиль; 2) карвои; кўплиги **سيارات** саййа:ра:тун.

سيء саййи'ун ёмон, қабих, чиркин.

سيج саййажа, **يسيج** йусаййижу, **تسييجا** тасйи:жан ўрамоқ: **البيستان** ~ -л-буста:на у боқчани ўради; **حائطه بالشوك** ҳа:итаҳу би-ш-шавки у деворини тикан билан ўради.

سيد саййидун 1) хўжа, хўжайин, бошлиқ; 2) мустақил; 3) Исо алайҳи-с-саломнинг лақаби (насронийлар орасида); 4) саййид (насаби Муҳаммад сулоласига кирадиган киши).

سييدة саййидатун биби Марямнинг лақаби; **النساء** ~ -н-ниса:и хотинлар бекаси (хазрати Хадичанинг лақаби).

سير саййара, **يسير** йусаййиру, **تسييرا** тасйи:ран 1) тарқатмоқ, ёймоқ: **المثل** ~ -л-масала у масални ёйди; 2) йўл-йўл қилмоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни йўл-йўл қилди.

ستم са'има, ياسام йас'аму, ساما са'аман ва
 الشيء ومنه ~ الشئ саа:матан зерикмоқ, жонга тегмоқ;
 سامة ~ -ш-шай а ва минҳу у бу нарсадан зерикди.

ش

مشيئة شай'ан ва مشيئة ша:а, ياشا йаша'у, شايئا шай'ан ва
 маши:атан 1) хоҳламоқ, истамоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у
 нарсани истади; 2) белгилаб қўймоқ, тақдир қилмоқ: الله ~
 ما ~ الله -л-ла:ҳу-л-'амра Аллоҳ ишни тақдир қилди:
 الامر ~ -л-ла:ҳу қандай яхши! الله سلكا ~
 Аллоҳ хоҳласа; امامي ~ 'ам'аба: истасанг-истамасанг
 شيابا ша:ба, ياشوب йашу:бу, شوبا шавбан,
 شيابا ша:ба, ياشوب йашу:бу, شوبا шавбан,
 шийа:бан 1) аралаштирмоқ: الشيء ~ шай'а у нарсани
 аралаштирди; 2) кирламоқ, ифлос қилмоқ: الشيء غيره ~
 -ш-шай'у гайраҳу бу нарса бошқасини кирлади.
 شيابا ша:ба, ياشيب йаши:бу, شيبا шайбан ва
 мани:бан ва шайбатан соч оқармоқ: الرجل ~ -р-ражулу
 бу кишининг сочи оқарди.
 شاب ша:ббун йигит; кўплиги شبان шубба:нун ва
 شابة шаба:бун ва سبيبة шаби:батун; муаннаси شابة
 ша:ббатун; кўплиги شواب шава:ббун.
 شابه ша:баҳа, يشابه йуша:биҳу, مشابه муша:
 баҳатан ўхшашмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан ўх-
 шашди.
 شاحب ша:ҳибун 1) сўлгин (сафар ёки чарчоқ туфай-
 ли); 2) ориқ, озгин.
 شاحنة ша:ҳиватун вагон; кўплиги شاحنات ша:ҳина:
 тун.
 شاح شайҳан, يشيخ йаши:ҳу, شيخا шайҳан,
 شيوخة шуйу:хатан чол бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
 бу киши чол бўлди.
 شاد ша:да, يشيد йаши:ду, شيدا шайдан

1) қурмоқ, кўтармоқ: البنا -л-бина:а у бинони қур-
 ди; 2) шувамоқ, шувоқ қилмоқ: الحائط -л-ха:ита у де-
 ворни шувоқ қилди; 3) ҳалок, нобуд бўлмоқ: الرجل ~
 -р-ражулу бу киши ҳалок бўлди; 4) мақтанмоқ, чиранмоқ:
 بالشئ ~ би-ш-шай'и у бу нарса билан мақтанди.
 شاذ ша:ззун 1) ёлғиз, аслидан ажралган; 2) истис-
 но; кўплиги شواذ шава:ззу; 3) камёб, кам учрайдиган,
 ноёб, антиқа.
 شراب шурра: ша:рибун 1) ичувчи; кўплиги شراب
 бун; 2) мўйлов мийиқ; кўплиги شوارب шава:рибу.
 مشارطة йуша:ригу, يشارط ша:рата, شارط
 муша:рататан 1) шартламоқ, гаровлашмоқ; 2) келишмоқ,
 аҳд қилишмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан шартлаш-
 ди, аҳд қилишди.
 شارع ша:рийун 1) катта йўл, кўча; кўплиги شارع
 шава:рийу; 2) қонуншунос, қонун чиқарувчи; 3) бошловчи,
 иш бошловчи.
 مشاركة муша: ша:рака, يشارك йуша:рику, شارك
 ракатан 1) шериклашмоқ: غيره ~ гайраҳу у би-
 ров билан шериклашди; 2) ширкат бўлишмоқ: قاران قارانا ~
 фула:нун фула:нан фалончи фалончи билан ширкат бўлиш-
 ди.
 شاش ша:шун дока, биет.
 شاطر йуша:тиру, يشاطر ша:тара, شاطر
 муша:таратан тенг бўлишмоқ: غيره الشيء ~ гайраҳу -ш-
 шай'а у биров билан нарсани тенг бўлишди.
 شاطر ша:тирун 1) хабис, ифлос, фожир, фосиқ;
 2) зедни ўтқир, билагон; кўплиги شطار шутта:рун.
 شاطيء ша:ти'ун соҳил, қирғоқ; кўплиги شواطئ
 шава:ти'у ва شيطان шута:нун.
 شاع ша:ъа, يشاع йаша:ъу, شيعة шай-
 ъан 1) тарқатмоқ, ёймоқ: بالخير ~ би-л-хайри у эзулик-
 ни ёйди; 2) тўлдирмоқ: الإنا ~ -л-'ина:а у идишни
 тўлдирди; 3) эргашмоқ: لانا ~ фула:нан у фалон-

чига эргашди; 4) умумий бўлмоқ: ~ الربيع -р-райъу бу фойда умумий бўлди; 5) тарқалмоқ, ёйилмоқ: ~ الخبز -л-хабару бу хабар ёйилди; 6) кўринмоқ, очилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса очилди.

مُشاعرة ша:ъара, يشاعر йуша:ъиру, شاعر муша:ъаратан шеър ёзишмоқ: ~ غيره гайраҳу у биров билан шеър ёзишди.

مشاعبة ша:габа, يشاعب йуша:ғибу, شاعب муша:ғабатан бақириншмоқ: ~ غيره гайраҳу у биров билан бақириншди.

شاعر ша:ғирун бўш, озод (мас., жой, хотин).

شال ша:ла, يشول йашу:лу, شولا шавлан ва شولانا шавала:нан 1) кўтарилмоқ, юксалмоқ:

~ الشيء -ш-шай'у бу нарса кўтарилди; 2) бир палласи кўтарилмоқ: ~ الميزان -л-ми:за:ну бу тарозининг бир палласи кўтарилди; 2) кўтармоқ: ~ الشيء -ш-шай'а ва биҳи у нарсани кўтарди.

شال ша:ла, يشيل йаши:лу, شила шайлан

1) кўтармоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани кўтарди;

2) боқмоқ: ~ دودانقر ду:да-л-қаззи у инак қурти боқди.

شال ша:лун шолрўмол; кўплиги شيلان ши:ля:нун.

شامخ ша:михун 1) баланд тоғ; 2) шарафли, ҳурматли насаб; 3) мағрур киши; кўплиги شوامخ шава:миху ва شومخ шуммахун.

شاه ша:ҳун 1) подшоҳ (Эронда); 2) шоҳ (шатранж донаси).

شاهد ша:ҳидун 1) гувоҳ; 2) гувоҳлик қилувчи; 3) тил, забон; 4) далил, ҳужжат; 5. тез (иш); ~ صلاة сала:ту-ш-и шом номози; кўплиги شهود шуҳу:дун ва

اشهاد 'ашҳа:дун; сўзнинг ҳужжат маъносидаги кўплиги شواهد шава:ҳиду.

شاهق ша:ҳиқун баланд, юсак (бино, тоғ ва б. қ.).

مشاورة йуша:виру, شاور ша:вара, يشاور шива:ран фикрлашмоқ: ~ غيره في муша:варатан ва شوارا шива:ран фикрлашмоқ: ~ الامر гайраҳу фи:-л-'амри у биров билан бу иш ҳақида фикрлашди.

شاي ша:йун чой.

شائب ша:'ибун оқ, оқарган; сочи оқ.

شائع ша:'иъун 1) ёйилиш, тарқалиш, опкор бўлиш; 2) бўлинмаган шериклик мол.

شائك ша:'икун тиканли, игнали; ماصنوع мавду:

ъун ~ тиканзор; муаннаси شائكة ша:'икатун; ~ الاسلاك

ал-'асла: ку-~ у сим тиканли тўсиқлар.

شان ша'нун 1) ҳол, равиш; 2) иш, юмуш; 3) ўрин, қадр; 4) фалокат, бахтсизлик; 5) муҳтожлик; 6) қон томири; кўплиги شؤن шу'у:нун.

شباب шаба:бун 1) ёшлик; 2) янгилик; 3) мақташ,

куйлаш: ~ قصيدة حسنة ال қаси:датун ҳасанату-ш-и ёшликни куйловчи қасида.

شباط шуба:тун февраль ойи.

شاببا шаба:бан, يشب йашиббу, شيبا шаба:бан

ва شيبية шаби:батан 1) катта, йигит, ўспири бўлмоқ: ~ الغلام -л-ғула:му бу бола катта бўлди; 2) ёқилмоқ: ~ شوبو النار шубу:бани-н-на:ру бу ўт ёқилди.

شبابك шубба:кун дераза, ойна; кўплиги شبابك

шаба:би:ку.

شبه шаббаҳа, يشبه йушаббиху, تشبها тап-

би:ҳан 1) ўхшатмоқ: ~ الشيء بالشيء -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага ўхшатди; 2) ўхшатмоқ, ўрнига қўймоқ: ~ عليه الامر 'алайҳи-л-амра у бу ишни ўрнига қўйди, 3) тенглаштирмоқ, ўхшаш қилмоқ: ~ عليه الامر

'алайҳи-л-амра у ишни (бошқасига) ўхшаш қилди.

شبع шабаҳун шарпа, соя; кўплиги اشباح 'ашба:ҳун ва شوبح шубу:ҳун.

شبر шибрун қарич; кўплиги اشبار ашба:рун.

شبع шабиъа, يشبع йашбаъу, شبع шабъан

ва шибаъан 1) тўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўйди; 2) тўлишмоқ: **الجسم** ~ -л-жисму бу гавда тўлишди; 3) зерикмоқ: **من الأمر** ~ мина-л-амри у бу ишдан зерикди.

شاب **شابكا**, **يشبك** **شابكا** йашбику, шабака кан 1) аралашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса аралашди; 2) киришиб кетмоқ: **الأمور** ~ -л-уму:ру бу ишлар киришиб кетди; 3) аралаштирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсени аралаштирди; 4) халақит бермоқ, тўсмоқ: **غيره** ~ **غيره** гайраҳу ʻани-ш-шай'и у бировга бу нарсада халақит берди.

شابك шабакагун тўр; кўплиги **شابك** шабакун ва **شباك** шаба:кун.

شبل шиблун шернинг боласи; кўплиги **اشبال** ашба:лун ва **اشبول** ашбулун ва **شبول** шубу:лун ва **شبال** шибал:лун.

شبه шибҳун ўхшашлик; кўплиги **اشباه** ашба:хун.

شبه шабахун ўхшашлик; кўплиги **اشباه** ашба:хун.

شبيه шаби:хун ўхшаш; кўплиги **اشباه** шаба:хун. **شئ** шия:ун 1) қиш; 2) очлик, қаҳат; кўплиги **اشئ** аштийатун.

شئت шаттата, **يشئت** йушаттиту, **ثئت** таштитан сочмоқ, бўдиб, ажратиб ташламоқ: **الاشياء** ~ -л-ашйа:а у нарсаларни сочди.

يشئ шатта:, **يشئ** йушатти:, **ثئت** таштийатан 1) қишламоқ: **بالبلد** ~ би-л-балади у бу шаҳарда қишлади; 2) қишдан чиқармоқ: **الشيء** ~

فلا -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончини қишдан чиқарди. **شلة** шатлатун кўчат.

شتم шатама, **يشتم** йашт (у, и) му, **ثتما** шатман ва **شتمة** шатматан ўришмоқ, сўкмоқ: **غيره** ~

гайраҳу у бировни сўкди. **شتيمة** шати:матун сўкиш, уришиш.

شجار шижарун 1) олишиш, муштлашиш; 2) тамбал; 3) ҳайвон боласи эммасин учун оғзига солинадиган шохча; кўплиги **شجر** шужурун.

شجاع шужа:ъун шижоатли, жасур, журъатли, қўрқмас; кўплиги **شجعان** ш (у, и) жъа:нун ва **شجة** ш (а, и) жъатун.

شجاعة шажа:ъатун журъат, жасорат; қўрқмаслик. **شج** шажжа, **يشج** йашажжу, **شجبا** шажажан боши жароҳатли бўлмоқ, бошида жароҳат изи бўлмоқ;

الرجل ~ -р-ражулу бу кишининг боши жароҳатли бўлди. **شجر** шажжара, **يشجر** йушажжиру, **تشجيرا** ташжи:ран; 1) экилмоқ: **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик экилди; 2) дарахт экмоқ, ўтказмоқ: **الأرض** ~ -л-'арда бу ерга дарахт ўтказилди; 3) шажара тузмоқ: **النسب** ~

-н-насаба у насаб шажарасини тузди. **شجع** шажжаъа, **يشجع** йушажжиъу, **تشجيعا** гайраҳу ташжи:ъан 1) журъат қилдирмоқ: **غيره على الأمر** ~ ʻала:л-амри у бировни бу ишга журъат қилдирди; 2) қувватламоқ, қўлламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қувватлади.

شجر шажарун дарахт; биттаси: **شجرة** шажаратун; **هو من طيبة** хува мин ~ таййбатин унинг томири (палаги) тоза; **النسب** ~ -н-насаби насл-насаб шажараси. **شجن** шажанун 1) ташвиш; қайғу, гам; 2) керакли, мажбурий иш; 3) тармоқ, шаҳобча; кўплиги **شجون** шужу:нун.

شجي шажиййун 1) қайғули, гамгин, ҳазин; 2) хаёлчан, паришон хотир; муаннаси **شجية** шажиййатун.

شحاد шаҳҳа:зун хира хайрчи, гадой. **شعم** шаҳҳама, **يشعم** йушаҳҳиму, **تشميما** таш-хи:ман мойламоқ: **الألة** ~ -л-а:лата у асбобни мойлади.

2) боғламоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировни боғлади; 3) қўлламоқ, қувватламоқ, кўмаклашмоқ: **عضده** ~ **ъадудаҳу** у уни қўлади; 4) маҳкамламоқ, маҳкам боғламоқ: **العقدة** ~ **риҳа**: -л-буқдата у тугунни маҳкам боғлади; **رحاله** ~ **риҳа**: лаҳу у эгарни маҳкамлади, яъни сафарга шай бўлди; **مئزره** ~ **ми зарраҳу** у белини маҳкам боғлади, яъни ишга шиддат билан киришди; 5) чўзмоқ, тортмоқ: **العبل** ~ -л-ҳабла у арқонни чўзди, тортди.

شدة шиддатун қийинчилик, қаттиқлик, оғирчилик (мас., турмушдаги); **الأرض** ~ -л-арди ернинг қаттиқлиги; **العيش** ~ -л-ъайши турмуш қийинчилиги.

شدد шаддада, **يشددا** йушаддиду, **تشديدا** ташиди: дан 1) маҳкамламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани маҳкамлади; 2) қаттиқ урмоқ: **الضرب** ~ -д-дарба у қаттиқ урди; 3) сиқмоқ, қийнамоқ: **عليه** ~ **ъалай-ҳи** у уни қийнади; 4) ташдид қўймоқ: **العرف** ~ -л-ҳарда у бу ҳарфга ташдид қўйди.

شداق шидқун оғиз бурчаги; яккилиги **شداق** шидқа:ни; кўплиги **اشداق** 'ашда:қун ва **شداق** шуду:қун.

شديد шадид:дун 1) кучли; 2) қийин; 3) қаттиқ, пишқ, маҳкам; **القوي** ~ -л-қува: жуда кучли, қудратли; **رجل العين** ~ **ражулун** ~ -л-ъайн кўзи кучли киши, яъни уйқу олмайдиган киши; кўплиги **شداق** шида:дун ва **اشداق** 'ашидда:у; муаннаси **شديدة** шадид:да-тун; кўплиги **شداق** шида:дун ва **شداق** шадд:иду.

شدا шазан 1) иснинг кучи, қуввати; 2) ёқимли ис таратиш (мас., райҳонни у ер — бу ерига уриб).

شدا шазза, **يشدا** йашиззу, **شدا** шузу: зан ажралиб ёлғизланмоқ: **الرجل عن الجماعة** ~ -р-ражулу **ъани-л-жама:ъати** бу киши бу жамоадан ажралиб ёлғизланди.

شراع шира:ъун 1) таранг тортилган тор; 2) ҳар қандай қўйиладиган ва тушириладиган нарса; 3) елкан; кўп-

شعور шуҳру:рун қораялоқ (қуш); кўплиги **شعور** шаҳа:ри:ру.

شعوم шахмун ёғ-мой; кўплиги **شعوم** шуҳу:мун. **شعنا** шаҳна, **يشعن** йашҳану, **شعنا** шаҳнан

1) юкламоқ, юкка тўлдирмоқ: **السفينة** ~ -с-сафи:ната у кемани юклади; 2) ҳайдамоқ, қувмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини ҳайдади; 3) электрламоқ: **الشيء بالكهربا** ~ -ш-шай'а **би-л-қаҳраба'и** у нарсани электрлади.

شعنة шиҳнатун 1) (кемага солинган) юк; 2) бир кеча-кундузга етарли таом ва ем, паёк; 3) отлиқ гуруҳ, отряд; 4) полиция; кўплиги **شعن** шиҳанун; **الشحنة الكهربائية** аш-~ -л-қаҳрабий'ату электрланиш.

شعاع шаҳи:ҳун қизганчиқ, бахил; кўплиги **شعاع** шиҳаҳун ва: **شعة** 'ашихҳатун ва **اشعاء** 'ашихҳа:у; муаннаси **شعيرة** шаҳи:ҳатун кўплиги **شعاع** шаҳа:вҳу.

تشخيصا йушаххису, **يشخص** шаххаса, **شخص** ташхи:сан 1) белгиламоқ, аниқламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани белгилади; 2) ўзидай қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўзидай қилди.

شجر шаҳара, **يشجر** йашҳару, **شجيرا** шаҳи:ран хирилламоқ, хуррак отмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хириллади; 2) кишнамоқ: **شجرا و شجيرا الفرس** ~ шаҳран ва шаҳи:рани-л-фарасу бу от кишнади; 3) ҳанграмоқ: **العمار** ~ -л-ҳима:ру бу эшак ҳангради.

شخص шахсун шахс, кимса; кўплиги **اشخص** ашху:сун ва **اشخاص** 'ашха:сун ва **شغوص** шуҳу:сун.

شدا шадд:и, **يشدا** йашду:, **شدا** шадван 1) шеър ўқимоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шеър ўқиди; 2) тараннум қилмоқ, куйга солмоқ: **الشعر** ~ -ш-шяъра у шеърни куйга солди.

شدا шадда, **يشدا** йашудду, **شدا** шаддан 1) муҳрламоқ, муҳр солмоқ, урмоқ, босмоқ: **الله علي قلبه** ~ -л-ла:ҳу **ъала:қалбиҳи** Аллоҳ унинг дилига муҳр урди;

лиги **شرعة** 'ашриъатун ва **شرع** шуруъун.
شرب шарйба, **يشرب** йашрабу, **شربا** ш (у, а, и)
 рбан 1) ичмоқ, хўпламоқ: **الماء** ~ -л-ма: а у сувни ич-
 ди; 2) қотмоқ: **السنبيل الدقيق** ~ -с-сунбу: лу-д-дақи: қу
 юмшоқ бошоқ қотди.

شرح шараҳа, **يشرح** йашраҳу, **شرحا**
 шарҳан 1) тилмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшти тилди;
 2) ойдинлаштирмоқ: шарҳламоқ: **المسالة** ~ -л-мас'алата
 у масалани ойдинлаштирди; 3) тушинтирмоқ, англамоқ:
الكلام ~ -л-кала: ма у гапни англади.

شرح шарҳун 1) шарҳлаш, тафсиллаш, изоҳлаш:
 2) шарҳ, изоҳ, тафсир.

شرد шарада, **يشرد** йашруду, **شردا** шардан
 ва **شروفا** шуру:дан ва **شرادا** шира:дан 1) ҳур-
 киб қочмоқ: **الفرس** ~ -л-фарасу бу от ҳуркиб қочди;
 2) қувғинда юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қув-
 ғинда юрди.

شرو шаррун ёмонлик, бузуқлик; кўплиги
 шуру:рун **رجل** ~ ражулу бу киши ёмон, бузуқ.

شرد шарарун учқун.

شرح шарраҳа, **يشرح** йушарриҳу, **تشرىحا**
 ташри:ҳан 1) кесмоқ, тилмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшт-
 ни тилди; 2) бўлиб бўлиб кесмоқ (илмий текшириш учун):
الجنة ~ -л-жуссата у танани бўлиб-бўлиб кесди.

شرد шаррада, **يشرد** йушарриду, **تشريدا** таш-
 ри:дан 1) бошпанасиз қолдириб ҳайдамоқ: **الرجل** ~
 -р-ражула у кишини бошпанасиз қолдириб ҳайдади; 2) тар-
 қатмоқ, тўзитмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у қавмни тарқатди;
 3) айбларини ошкор қилмоқ, ёймоқ: **بقلان** ~ би-фула:
 нин у фалончининг айбларини ошкор қилди.

شرف шаррафа, **يشرف** йушаррифу, **تشريفا**
 ташри:фан 1) обрўли қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров-
 ни обрўли қилди; 2) шарафламоқ: **الكعبة** ~ -л-каъбата

у Каъбани шарафлади; 3) айвонламоқ: **البنا** ~ -л-
 бина: а у бинони айвонлади.

شرق шаррақа, **يشرق** йушарриқу, **تشرىقا**
 ташри:қан 1) шарққа қараб юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-
 лу бу киши шарққа қараб юрди; 2) нурланмоқ: **وجهه** ~
 важҳуху унинг юзи нурланди; 3) қуришмоқ, қотирмоқ:
اللحم ~ -л-лаҳма у гўштни қуришди.

شريع шарри:рун жуда ёмон, бузуқ.

شرط шарата, **يشرط** йашр (у, и) ту, **شرطا**
 шартан 1) чап томондан тилиб қўймоқ: **الجلد** ~ -л-жил-
 да у терини чап томондан тилиб қўйди; 2) керак қилмоқ:
له امرأ ~ лаҳу амран у унга иш керак қилди; 3) юкла-
 моқ, топширмоқ: **عليه امرأ** ~ ғалайҳи амран у унга иш
 топширди.

شرط шартун 1) кераклилик, лозимлилик; 2) шарт,
 шариит; кўплиги **شروط** шУру:тун.

شرطة шуртатун полиция.

شرع шараъа, **يشرع** йашраъу, **شرعا** шаръан
 чиқармоқ; очиқ баён қилиб бермоқ: **الدين** ~ -д-ди:на
 у динни очиқ баён қилиб берди; 2) шаръий, қонуний қил-
 моқ: **الامر** ~ -л-амра у ишни шаръий қилди; 3) текис-
 ламоқ, шиббаламоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлни текис-
 лади; 4) йўлга қаратмоқ: **الباب** ~ -л-ба:ба у эпикни
 йўлга қаратди; 5) кўтариб кўрсатмоқ: **الشيء** ~ -ш-
 шай'а у нарсани кўтариб кўрсатди; 6) ҳақиқатни очиб,
 ёлғонга ўт қўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳақи-
 қатни очиб, ёлғонга ўт қўйди; 7) бошламоқ: **و شرعا**

شروعاً الامر шаръан ва шуру:ъани-л-амра у ишни
 бошлади.

شرع шаръун 1) йўл, йўриқ; 2) фикҳда: шаръий
 нарса, иш.

شرعي шаръийун шаръий, шариатга мувофиқ келадиган
 ва унга татбиқ қилса бўладиган нарса, иш.

шарафтан шаруфа, шариф ياشرفу, шарифا шарифан
 ва шарافة шара:фатан 1) юксалмоқ, кўтарилмоқ; ~ المكان

-л-мака:ну бу ер юксалди; 2) обрў ошмоқ, кўтарилмоқ:
 ~ الرجل -р-ражулу бу кишининг обрўи ошди.

шарафун шариф 1) шон, шараф, 2) обрў, улуғлик;
 3) юксак, баланд жой.

шурфатун шарيفة шурфатун уйнинг ташқари хонаси, айвон, бал-
 кон; кўплиги шарифи шурафун.

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шарқат шариф, шарقات шариф, шарقات шариф
 шарқат, шариф, шарقات шариф, шарقات шариф

шатран шатра, шатру, шатру, шатру
 шатран, шатра, шатру, шатру, шатру

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

шатрун шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
 жиҳат; кўплиги шатрун

شعر ша(а)рун соч. тук; кўплиги اشعار 'ашъа:
рун ва شعور шуъу:рун.

شعر шиърун 1) шеър; 2) сезиш, ҳис қилиш; билиш;
فلان ي ماصنع ~ ي لايता ~ и: ма: санаъа фула:нун фалончи-
нинг ясаган нарсасини билсам эди; ال ~ المثنور аш-~ у-л-
мансу:ру оқ шеър; кўплиги اشعار 'ашъа:рун.

شعلة шуълатун 1) шуъла, аланга; 2) куйдирувчи
ҳарорат; الموقد ~ -л-мавқиди газ ўчоғи, горелкаси; кўп-
лиги شعل шуъалун.

شعوذة шаъваватун фокус, кўзбойлоқ.
شعيرة шаъи:рун арпа; бир донаси شعيرة шаъи:
ратун.

شغب шағаб, يشغب йашғаб, شغبا шағ(а)
бан 1) ёвузлик, фитна, норозилик кўзғатмоқ: ~
القوم و بهم و ~ -л-қавма ва биҳим а ғалайҳим ва фи:ҳим у
бу қавм ичида ёвузлик кўзғатди; 2) бурилмоқ, четламоқ:
شغبا عن الطريق ~ шағабан ғани-т-тари:қи у бу йўлдан
бурилди.

شغب шағ(а)бун 1) ёвузлик, фитна, норозилик уйғо-
тиш (кўзғатиш); 2) жанжалга интилиш.

شغل шағғала, يشغل йушағғила, تشغلا
ташғи:лан шуғуллантирмоқ, ишлатмоқ: ~ غيره
гайраҳу у бировни шуғуллантирди.

شغف шуғифа мажҳ. берилмоқ, севмоқ: ~ به
биҳи у уни севди.

شغل шағғала, يشغل йашғғала, شغلا ш(у, а)ғлан
1) ишғол қилмоқ, эғалламоқ: ~ الدار -д-да:ра у ҳовлини
эғаллади; 2) алаҳситмоқ: ~ فلان من الشيء ~ фула:нан мина-
ш-шай'и у фалончини бу нарсадан алаҳситди; 3) машғул
банд қилмоқ: ~ فلان بالشيء ~ фула:нан би-ш-шай'и у фалон-
чини бу нарса билан банд қилди.

شغل шуғ(у)лун 1) банд, бўш эмас; 2) юмуш, иш;
هو في ~ شاغل ҳува фи:~ин ша:ғилин у жуда банд; кўп-
лиги اشغال 'ашға:лун ва شغول шуғу:лун.

شفاء шифа:ун 1) даволаш; 2) соғайиш.
شفة шафатун лаб; иккимлиги شفتان шафата:ни;
кўнлиги شفاء шифа: ҳун ва شفاه шафаҳа:тун.
شفرة шафратун 1) катта кенг пичоқ; 2) устара: кўп-
лиги شفار шифа:рун ва شفر шафрун.

شفال шаффа:фун тиниқ.
شفقة шафақатун аян, раҳм, шафқат қилиш; ~
عديم ال ~ يادي:му ~ ш-~ и бераҳм, аёвсиз. ~
شقي шафа:, يشقي йашқи:, شفاء шифа:'ан
шифо бермоқ, соғайтирмоқ: ~ الله المريض ~ -л-ла:ҳу-л-мари:
да Аллоҳ бу беморга шифо берди.

شقيق шақи:қун шафқатли; кўнлиги شفاء шафақа:
у.

شقاء шақа:ун 1) бахтсизлик; 2) қийинчилик, машақ-
қат; 3) сиқилиш; чарчаш; 4) адашиш, йўлдан чиқиш.
شق шаққа, يشق йашуққу, شقا шаққан
1) қийин бўлмоқ: ~ الامر ~ -л-'амру бу иш қийин бўлди;
2) машаққатда қолмоқ: ~ علي فلان ~ ғала: фула:нин фалон-
чи бу машаққатда қолди; 3) униб чиқмоқ: ~ النبت ~ -н-набту
бу ўсимликлар аниб чиқди; 4) ўсиб чиқмоқ: ~ الناب ~ -н-
на:бу бу тирноқ ўсиб чиқди.

شق шиққун 1) ён чет; 2) бўлак, қисм; 3) нарсанинг
ярми; 4) тиришиш, машаққат.

شقة шуққатун 1) нарсанинг ярми; 2) қийимнинг чў-
зиқ қисми; 3) узоқлик, йироқлик; 4) йироқ сафар; 5) ма-
шаққат; кўнлиги شقق шуқақун.

شقي шақийа, يشقي йашқа:, شقي шақан
ва شفاء шақа:'ан 1) оғир аҳволга тушмоқ: ~ الرجل ~
-р-ражулу бу киши оғир аҳволга тушди; 2) қийналмоқ,
чарчамоқ: ~ في كذا ~ фи:каза: у фалон нарсда қийналди.

شقيق шақи:қун 1) туғишган ака, ука; 2) ўхшашлик,
баробарлик, тенглик; бўлинган нарсанинг ярми; кўнлиги
اشقاء 'ашиққа:у.

شقي шақийун 1) бахтсиз; 2) тўғри йўлдан адаш-

ган; 3) йўлтўсар ўғри; кўплиги اشقياء 'ашқийа.'у; муаннаси شقية шақиййатун; кўплиги شقيات шақиййа:тун.

شاكا: шака:, يشكو йашку:, شكوا шақван ва شكاة шака:тан ва شكوي шақван ва شكاية шака:тан 1) оғриқдан қийналмоқ: الرجل ~ -р-ражула бу киши оғриқдан қийналди; 2) касалидан шикоят қилмоқ, дардини билдирмоқ: مرضه ~ марадаҳу у дардидан шикоят қилди; الرجل ~ -р-ражула у бу кишига дардини билдирди.

شكر шакара, يشكر йашкуру, شكرا шукран ва شكورا шуку:ран ва شكرانا шукра:нан 1) мақтамоқ, сано ўқимоқ: الرجل وله ~ ражула ва лаҳу у бу кишига сано ўқиди; 2) шукр қилмоқ, раҳмат айтмоқ: عمله ~ ъамалаҳу у унинг иши учун раҳмат айтди; الله سعيه ~

-л-ла:ҳу саъйаҳу Аллоҳ унинг мушқилини осон қилди. شكر шукрун 1) (ҳам сўз, ҳам амал, ҳам ният билан) шукр қилиш: раҳмат айтиш; 2) мақташ; من الله ~ мина-л-ла:ҳи жазолаш, ризолик ва савоб — Аллоҳдан.

شك шақка, يشك йашуқку, شكنا шаққан 1) иккиланмоқ, шубҳаланмоқ: في الامر ~ фи:-л-'амри у бу ишда иккиланди; 2) қийин, мушқил, оғир тушмоқ: عليه ~ ъалайҳи-л- амру бу иш унга оғир тушди.

شك шаққун шубҳа, иккиланиш; кўплиги شكوك шуку:кун.

شكك шаққакка, يشكك йушаққяку, تشكيكا ташкика ~ ташик:кан шубҳалантирмоқ, иккилантирмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни шубҳалантирди.

شكل шаққала, يشكل йушаққилу, تشكيلا ташкила:лан 1) чигал, мужмал бўлмоқ: الامر ~ -л-'амру бу иш чигал бўлди; 2) шақлга кеелтирмоқ, солмоқ: الكتاب ~

-л-кита:ба у китобни шақлга келтирди, 3) сурат туширмоқ, расм чизмоқ: الشيء ~ -шай'а у бу нарсага чизди.

شكل шақлун 1) чигал, мушқил (иш); 2) шақл, кўришиш; 3) ўхшаш, сингари; 4) юриш-туриш шақли; ~ مسائل маса:илу ~ иййатун шақли бор, аммо мазмунсиз масалалар; النص ~ у-н'насси ҳаракали матн; кўплиги اشكال ашка:лун ва شكول шуку:лун.

شكوي шақван 1) шикоят, арз қилиш; 2) шикоят қилувчи; кўплиги شكواي шака:ва:.

شمل шалла, يشمل йашулла, شلا шаллан 1) баҳя ораларини кенг қилиб тикмоқ: الثوب ~ -с-савба у кийимнинг баҳя ораларини кенг қилиб тикди; 2) чиқармоқ: العين النعم ~ -л-'айну-д-дамъа бу кўз ёш чиқарди.

شمل шалалун 1) шол бўлиш, ҳаракатдан тўхташ; 2) кийимдаги ювиш билан кетмайдиган қора кир. شلال шалла:лун шалола, шаршара.

شمال шама:лун 1) шимол; 2) шимол шамоли; кўплиги شمالات шама:ла:тун.

شمال шима:лун 1) чап томон; 2) хулқ, атвор, феъл; кўплиги شمائل шама:илу.

شمت шамита, يشمت йашмуту, شماتة шама:татав бировга тушган мусибатга севинмоқ; به ~ биҳи у унинг бошига тушган мусибатга севинди.

شمخ шамаҳа, يشمخ йашмаҳу, شمخا шамхан ва شموخا шуму:хан 1) баланд бўлмоқ, юксалмоқ; ~ الجبل -л-жабалу бу тоғ юксалди; 2) улуғланмоқ, кеккаймоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши кеккайди

شمس шамсун қуёш; إلى البيت ~ -л-байти қуёш нурлари уйга кирди. شمسية шамсиййатун 1) шамсий; 2) соябон, зонтик.

شمع шамъун 1) мўм; 2) асалари мўми, боловуз; 3) шам; кўплиги شموع шуму:ъун.

شمل шамила, يشمل йашмалу, شملا шамалан умумий, ҳаммага тегишли бўлмоқ: الامر القوم ~ -л-'амру

-л-қавма бу иш бу қавм учун умумий бўлди.

شماملун 1) бирлашганлик, жамъ бўлганлик, умумийлик; 2) иттифоқ, бирлик: جمع الله ~ жамъа-л-ла:ҳу ~ аҳум Аллоҳ уларни бирлаштирди;

باد ~ ھم баддада ≈ ҳум у уларнинг бирлигини бузди. шамма, يشم йашумму, شما шамман ва شميما шами:ман 1) искамоқ, ҳидламоқ, ис билмоқ;

شيء ~ الشئ -ш-шай'а у нарсани ислади; 2) исини сезмоқ: الخبر ~ -л-хабра у хабарнинг исини сезди; 3) хабар топмоқ: الامر ~ -л-'амра у бу ишдан хабар топди.

شم шаммун ҳид билиш. شمامу 1) баладлик, юксаклик; 2) буруннинг букирлиги.

شمام шамма:мун 1) кўп ҳидловчи; 2) ҳидли қовун. شمرا таш-ми:ран 1) енг шимармоқ, тиришиб ишламоқ: الرجل عن

ساعره ~ -р-ражулу ған са:ъидиҳи бу киши енг шимарди яъни тиришиб ишлади; 2) чаққон бўлмоқ: في الامر ~ -л-'амри у бу ишда чаққон бўлди; 3) киришмоқ, ҳозирланмоқ: للامر ~ ли-л-'амри у бу ишга киришди; 4) интилмоқ: إلى المكان ~ 'ила: -л-мака:ни у бу жойга интилд и; 5) кўтармоқ; шимармоқ: الثوب عن ساقه ~ -с-савба ған са:қиҳи у кийимнинг этагини кўтарди, почасини шимарди.

شمس шаммаса, يشمس йшаммисе, شميسا ташми:сан 1) қуёшга сиғинмоқ: الكافر ~ -л-ка:фиру бу кофир қуёшга сиғинди; 2) офтобга ёймоқ: شيء ~ -ш шай'а у нарсани офтобга ёйди.

شئنا шанақа, يشئنا йшани (у, и) қу, شانқан 1) илмоқ, осмоқ: شيء ~ -ш-шай'а у нарсани илди; 2) осиб ўлдирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини осиб ўлдирди.

شنн шанна, يشن йшунну, شننا шаннан 1) бостириб келмоқ: العدو الغارة ~ -л-'адувву-л-га:рата бу

дунман бостириб келди; 2) қўшмоқ الماء على الشراب ~ -л-ма: 'а ғала-ш-шара:би у бу шаробга сув қўшди; 3) тўкмоқ: العين الدمع ~ -л-'айну-д-дам'а бу кўз ёш тўкди.

شنع шаннаға, يشنع йшанин'у, شنعани:ған 1) ёмонламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ёмонлади; 2) қораламоқ, обрўйини тўкмоқ, ерга урмоқ: عليه ~ ғалай'и у уни қоралади.

شنيع шани:ғун 1) хунук, қабиҳ; 2) ёқимсиз. شهاب шиха:бун 1) аланга; 2) ёруғ юлдуз; 3) тушаётган юлдуз, метеор; 4) портловчи қуролларда уни портлатиш учун аланга чиқарувчи жиҳоз; кўплиги شهب шуҳубун ва شهبان шуҳба:нун ва اشهب 'ашҳабу.

شهادة шаҳа:датун 1) ишонарли хабар; 2) иқрор бўлиши; 3) кўриниб турган, зоҳир олам; 4) гувоҳлик бериши; 5) шаҳид бўлиши; 6) бюллетень (касал бўлингани ҳақида); 7) шаҳодатнома, ёрлиқ.

شهد шаҳида, يشهد йашҳаду, شهودا шуҳу:дан 1) қатнашмоқ, ҳозир бўлмоқ: المجلس ~ -л-мажлиса у бу мажлисда қатнашди; 2) гувоҳ бўлмоқ, кўриб турмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсага гувоҳ бўлди; 3) нозир бўлмоқ, қараб, кузатиб турмоқ: الامر ~ -л-'амра у бу ишни кузатиб турди; 4) кўз билан қамраб олмоқ: الجمعة ~ -л-жуму'ата у йигиндагиларни кўз билан қамраб олди; 5) ишончли хабарни билдирмоқ: شهادة علي كذا ~ шаҳа:датан ғала:каза: у фалончига ишончли хабар берди; 6) қасам ичмоқ: بالله би-л-ла:ҳи у Аллоҳ номи билан қасам ичди; 7) иқрор бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши иқрор бўлди.

شهد ш (у, и) ҳдун уйдаги асал, мўмли, боловузли асал; биттаси شهدة ш (у, и) ҳдатун; кўплиги شهاد шиха:дун.

شهر шаҳрун ой (йилнинг бир қисми); القمرى ~ -л-қамарий'у қамарий ой; الشمسى ~ -л-шамсий'у шамсий йили; кўплиги شهر шуҳу:рун ва شهر 'ашҳурун; الحرم ~ -л-ҳуруму уруш

تۇختاتىلادىغان ۋا مۇقادداس ۆيلار: зу-л-қаъда, зу-л-ҳижжа, муҳаррам ۋа ражаб.

شهره شۇҳратун маълум бўлиш, ёйилиш, тарқалиш, шۇҳрат топиш.

شهوқ шаҳиқа, يشهوқ йашҳақу, شهيقة шаҳи: қан 1) хўрсиниб йиғламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши хўрсиниб йиғлади; 2) хўрсинмоқ, уфламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши хўрсинди.

شهم шаҳмун 1) зийрак; 2) соғлом фикрловчи; 3) ўта чидамли, сабр қилувчи; кўплиги شهم شيخа:мун ۋا شهوم шуху:мун.

شهر шаҳара, يشهر йушаҳҳиру, شهييرا шайиран 1) ёмон овоза қилмоқ: غيره بكذا ~ ғайраҳу би-каза: у бировни фалон нарса деб ёмон овоза қилди; 2) қоралаб, ёмонлаб гап тарқатмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончини ёмонлаб гап тарқатди; 3) яланғочламоқ:

السيف ~ -с-сайфа у қилични яланғочлади. شهوة шаҳватун 1) кучли истак, интилиш; 2) шаҳват; кўплиги شهوات шаҳава:тун ۋا اشهية 'ашҳийатун ۋا شهي шуҳан.

شهيد шаҳи:дун 1) шаҳид (Аллоҳ йўлида қатл бўлган киши); 2. шаҳид, гувоҳ; кўплиги شهداء шуҳада:'у ۋا اشهاد 'ашҳа:дун.

شهير шаҳи:рун машҳур, таниқли. شهي шаҳиййун 1) иштаҳали, мазали; 2) жуда истовчи; 3) суюкли, ёқимли.

شهية шаҳиййатун 1) شهي шаҳиййуннинг муаннаси; 2) иштаҳа.

شوط шавтун 1) масофа; 2) масофанинг охиригача бир марта чопиш; 3) ҳар бир ишнинг бир қисми; кўплиги اشواط 'ашва:тун.

شوك шавқун тикан; кўплиги اشواك 'ашва:қун.

شوكة шавқатун 1) тиканак; 2) куч, қудратнинг шиддати; 3) ўч олиш; 4) вилка.

شوال شавва:лун шаввол (қамарий йилнинг ўнинчи ۆйи); кўплиги شواويل شавва:ви:лу.

شوش شавваша, يشوش йушаввишу, شويشا ташви:шан 1) чигаллатмоқ: الامر ~ -л-амра у ишни чигаллатди; 2) бўлмоқ, ажратмоқ, бузмоқ: بينهم ~ байнаҳум у уларнинг орасини бузди.

شوه شавваҳа, يشوه йушаввиҳу, شويها ташви: ҳан хунук қилмоқ: الله وجهه ~ -л-ла:ҳу важҳаҳу Аллоҳ унинг юзини хунук қилди.

شوي шавва:, يشوي йашви:, شيا шаййан 1) қовурмоқ: اللحم ~ -л-лаҳма у гўштини қовурди; 2) иситмоқ: الماء ~ -л-ма:,а у сувни иситди.

شوم шу'мун 1) бахтсизлик, баракасизлик; 2) ёвузлик, бадбахтлик.

شيب شайбун 1) соч оқлиги; 2) қариш; 3) оқ сочлар. شيخ шайхун 1) чол; 2) устоз, пир; 3) олим, донишман; 4) бошлиқ, раҳбар; 5) уста; القرية ~ -л-қарйати қишлоқ оқсоқоли; المدينة ~ -л-мади:нати шаҳар ҳокими;

المراة ~ -л-мар'ати хотиннинг эри; النار -н-на:ри Иблис; кўплиги شيوخ шуйу:хун ۋا اشياح 'ашйа: хун ۋا مشايخ маша:'иху.

شيطان шайта:нун 1) шайтон, ёвуз руҳ; 2) инс, жанс, ажина (каби ёвуз кучлар); رقيه ~ . ۆ рақибаҳу ~ уҳу унинг шайтони тутди, яъни оқибатини ўйламай газаблана бошлади; الشاعر ~ -ш-ша:ъири шоирнинг жини (жоҳилий араблар ҳар бир шоирнинг унга илҳом берувчи жини борлигига эътиқод қилганлар); кўплиги شياطين шайа:ти:ну.

شيعة ши:ъатун 1) фирқа, жамоа; الرجل ~ -р-ражули издошлар, ансорлар, ёрдамчилар; 2) шийалар (ҳазрати Алининг ансорлари ۋа хонадони); кўплиги شيع شийаъун ۋا اشياح 'ашйа:ъун.

شيعي ши:ъиййун шийага тегишли.

شين ши:нун шин (араб алифбесининг ўн учинчи ҳарфи; абжадда 300 рақамини билдиради).

شيوعي шийу:ъийъун коммунистик; العزب ال ~ ал-ҳизбу-ш ~ у Коммунистик Партия.

شيوعية шийу:ъийъатун: ~ ал аш-ъу коммунизм.

شيع شайъаъа, يشيع йушайъиъу, تاشيعа таш-йи:ъан 1) жўнатмоқ, кузатиб қўймоқ: فلان ~ фула:

нан у фалончини кузатиб қўйди; 2) жанозага бормоқ: الجنازة ~ л-жана:зата у бу жанозага борди; 3) эргаш-

моқ, қувватламоқ: فلان علي رايه ~ фула:нан ъала: ра'йиҳи у фалончининг фикрини қувватлади; 4) шийа мазҳабига эргашмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши шийа мазҳабига эргашди.

صبا са:ба, يصوب йасу:бу, صوبا савбан ва صيبوبة савбан ва صاب са:ба, يصوب йасу:бу, صوبا савбан ва صيبوبة савбан ба тан нишонга тегмоқ: السهم ~ -с-саҳму бу ўқ нишонга тегди.

صابون са:бу:нун совун.

صاح са:ҳа, يصيح йаси:ҳу, صيحا сайҳан ва صياح сайа:ҳан ва صيحا сайа:ҳан 1) бақирмоқ,

қиққирмоқ: الرجل وغيره ~ -р-ражулу ва гайруҳу бу киши ва бошқаси қиққирди; 2) чақирмоқ: بغيره ~ би-гайриҳи

у бировни чақирди; 3) бақириб-бақириб қўймоқ: علي غيره ъала: гайриҳи у бировга бақириб-бақириб қўйди.

صاحب са:ҳаба, يصاحب йуса:ҳибу, مصاحبة муса:ҳабатан ва صحابا сиҳа:бан 1) ҳамроҳ, йўлдош бўлиш-

моқ; 2) ўртоқлашмоқ, дўстлашмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировга ҳамроҳ бўлди, биров билан дўстлашди.

صاحب са:ҳибун 1) ҳамроҳ, ажралмас ўртоқ; 2) соҳиб,

эга, хўжа; 4) саҳоба (бирор мазҳабга эргашувчи, тақлид қилувчи); اصحاب ابي حنيفة асҳа:бу 'аби: ҳани:фата Абу

Ҳанифа саҳобалари; кўплиги صحب саҳбун ва اصحاب асҳа:бун ва صحاب сиҳа:бун ва صحابة саҳа:батун.

صاد са:да, يصيد йаси:ду, صيدا сайдан 1) тут-

моқ, вилтирмоқ: الصيد ~ -с-сайда у овни тутди; 2) ту-

тиб бермоқ, овламоқ: فلان طيرا ونحوه ~ фула:нан тайрак ва наҳваҳу у фалончига қушни ва шунга ўхшаганларни овла-

ди; 3) ов қилмоқ: المكان ~ -л-мака:на у бу ерда ов қилди.

مصدر са:дара, يصادر йуса:диру, مصادرة муса:дарадан 1) қатъий талаб қилмоқ: غيره على كذا ~ гайраҳу ъала: каза: у бировдан фалон нарсани қатъий талаб қилди;

2) мусодара қилмоқ: ت الدولة الاموال ~ -ти-д-давлату-

-л-'амва:ла бу давлат мол-мулкани мусодара қилди.

صادف са:дафа, يصادف йуса:дифу, مصادفة муса:дафатан 1) тўқнашмоқ: غيره ~ гайраҳу бу биров билан тўқнашди; 2) тўсатдан, келишилмаган ҳолда учрашмоқ:

فلان ~ фула:нан у фалончи билан тўсатдан учрашди.

صاديق са:дақа, يصادق йуса:диқу, مصداقة муса:дақатан ва صداق сида:қан 1) дўстлашмоқ, ўртоқлашмоқ:

غيره ~ гайраҳу у биров билан дўстлашди; 2) самимий бўлмоқ, ихлос қўймоқ: فلان المودة ~ фула:нани-л-мавад-

дата у фалончига ихлос қўйди.

صار са:ра, يصير йаси:ру, صيرا сайран ва مصيرا маси:ран ва صيرورة сайру:ратан 1) ўзгар-

моқ, айланмоқ (бошқа нарсага); الشئ ~ -ш-шай'у бу нарса ўзгарди; 2) қайтмоқ: الشئ ~ -ш-шай'у бу нарса қайтди; إليه ~ илайҳи у унинг олдига қайтди.

صارح са:раҳа, يصرح йуса:риҳу, مصارحة муса:раҳа-

тан 1) ошкор қилмоқ, айтмоқ: غيره بما في نفسه ~ гайраҳу би-ма:фи: нафсиҳи у ичидагини ошкор қилди; 2) дангал, очиқчасига гапирмоқ, арз қилмоқ: فلان بالامر ~ фула:нал

би-л-'амри у фалончига бу иш хусусида очиқчасига гапир-

ди.

صارع са:раъа, يصارع йуса:риъу, مصارعة муса:раъатан ва صراعا сира:ъан курашмоқ, курашга тушмоқ:

غيره ~ гайраҳу у биров билан курашди.

صاروخ са:ру:хун 1) ракета; 2) мушак.

صاعقة са:ъиқатун 1) яшин; кўплиги صواقي сава:ъиқу; 2) инграш, азобланиш; 3) ўлим; 4) яшин қайтаргич.

صافح са:фаҳа, يصافح йуса:фиҳу, مصافحة муса:фа-

ҳатан қўл бериб сўрашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан қўл бериб сўрашди.

صالح са:лаҳа, **يصالح** йуса:лиҳу, **مصالعة** муса:лаҳа-тан ва **صالحا** сила:ҳан сулҳга келмоқ, ярашмоқ:

غيره ~ **гайраҳу** у биров билан ярашди.

صالح са:лиҳун 1) олдидаги вазифани бажаришга тайёр турувчи, масъулиятли; 2) бут, бутун, бузилган эмас; **كذبا** ~ **هو** ҳува ~ ли-каза: у бу нарсани бажаради; кўпли-

и **صالحا** сулаҳа: у ва **صالح** сулла:ҳун ва **صالحون** са:лиҳу:на.

صام са:ма, **يصوم** йасу:му, **صوما** савман ва **صياما** сийа:ман 1) қайтмоқ, воз кечмоқ: **عن الكلام** ~ **ъанил-кала:ми** у бу сўздан қайтди; 2) рўза тутмоқ: **الرجل** ~ **р-ражулу** бу киши рўза тутди; 3) чўққига чиқмоқ: **الشمس** ~ **ш-шамсу** қуёш чўққига чиқди; 4) тинмоқ, тўхтамоқ:

الريح ~ **р-ри:ҳу** бу шамол тинди.

صانع са:ниъун ҳунарманд, косиб; кўплиги **صانع** сунна:ъун; муаннаси **صانعة** са:ниъатун; кўплиги **صوانع** сава:ниъу.

صائغ са:ғун қолишловчи (мас., эриган темирни, олтинни); кўплиги **صائغة** са:ғатун ва **صواغ** сувва:ғун ва

صياغ суййа:ғун.

صبا сибан 1) ёшлик; 2) хоҳиш, истак; 3) соғиниш; соғинч.

صباح саба:ҳун тонг; **مساء** ~ **маса:** а эрталаб ва кечқурун, тонгда ҳам, шомда ҳам; **ذا** ~ **за:** ≈ ин эрталаб, вақтли.

صباغ саба:ғун бўёқ; кўплиги **اصبغة** асбигатун.

صبائة саба:ғатун бўёқчилик.

صب сабба, **يصب** йасуббу, **صبا** саббан қуймоқ, оқизмоқ: **الماء** ~ **л-ма:** а у сувни қуйди; **سوء** ~ **عليه العذاب** ғалайҳи-л-ъаза:бан ва савта-л-ъаза:би унинг устига

қийинчиликлар ёғилди, унинг устига азоб қамчиси тушди.

صبار субба:рун кактус.

صباغ сабба:ғун 1) бўёқчи; 2) лофчи.

صعب саббаҳа, **يصعب** йусаббиҳу, **تصعبا** тасби:ҳан

1) эрта билан оқнишламоқ, хайрли тонг тиламоқ; саломлашмоқ: **الرجل** ~ **р-ражула** у бу кишига хайрли тонг

тилади; 2) эрта билан келмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров-никига эрта билан келди; 3) эрталабдан, эрта билан ичирмоқ: **الرجل** ~ **р-ражула** у кишини эрталабдан ичирди.

صعب субҳун тонг, эрталаб; кўплиги **اصباح** 'асба:ҳун.

صبر сабара, **يصبر** йасбиру, **صبرا** сабран

1) воз кечмоқ: **عن الشيء** ~ **ъани-ш-шай** и у бу нарсадан воз кечди; 2) сабрли бўлмоқ: **علي الامر** ~ **ъала:-л-'амри** у

бу ишда сабрли бўлди; 3) тийинмоқ: **نفسه عن كذا** ~ **наф-саҳу** ған каза: у ўзини фалон нарсадан тийди.

صبر сабрун 1) чидам; 2) тийиниш.

صعب сабаға, **يصعب** йасб (у, и) ғу, **صعبا** сагбан ва сабаған бўймоқ: **الثوب** ~ **с-савба** у кийимни бўяди.

صعب сибғун 1) бўёқ, ранг; 2) бўйиш, ранг бериш; кўплиги **اصباغ** 'асба:ғун.

صبغة сибғатун 1) бўёқ, ранг; 2) нав, тур; 3) миллат; 4) дин; **الله** ~ **л-ла:ҳи** Аллоҳнинг одамларни яратган

вақти; кўплиги **صعب** сабағун.

صبي сабиййун 1) чақалоқ, гўдак, бола; 2) шогирд;

кўплиги **صبيية** сибйатун ва **صبيان** сибйа:нун.

صحا саҳа:, **يصحو** йасҳу:, **صحوا** саҳван ва **صحوا** суҳувван 1) очиқ, тиниқ бўлмоқ: **اليوم** ~ **л-йавму** бу

кун очиқ бўлди; 2) кайф тарқамоқ: **السكران** ~ **с-сакра:** ну бу мастнинг кайфи тарқади; 3) ўзига келмоқ, хушёр

ортмоқ: **الرجل** ~ **р-ражулу** бу киши ўзига келди; 4) уйғонмоқ: **النائم** ~ **н-на:иму** бу ухлаётган киши уйғонди.

صحافة сиҳа:фатун мухбир, журналист.

صعب саҳиба, **يصعب** йасҳабу, **صعبا** саҳа:батан ва **صعبة** суҳбатан дўстлашмоқ, ўртоқлашмоқ, ҳамроҳ

бўлмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировга ҳамроҳ бўлди.

صح саҳҳа, يصح йассиху, صح суҳҳан ва صحّة
сиҳҳатан ва صحاحа саҳа:ҳан 1) соғаймоқ: المريض ~
-л-мари:ду бу бемор соғайди; 2) тузалмоқ: الشّيء ~
-ш шай у бу нарса тузалди; 3) тўғри, ишончли бўлмоқ: الخبر ~
-л-хабару бу хабар ишончли бўлди.

صحّة сиҳҳатун 1) соғлиқ, саломатлик; 2) тузуклик,
тўғрилиқ, чинлик, ростлик.

صحیح саҳҳаҳа, يصحیح йусаҳҳиху, تصحيحا тасҳи:ҳан
1) соғайтирмоқ: الطبيب المريض ~ -т-таби:бу-л-мари:да бу
табиб беморни соғайтирди; 2) тузатмоқ: الخبر ~ -л-хабара
у хабарни тузатди.

صحراء саҳра:у саҳро; кўплиги صحار саҳа:рин ва
صحاري саҳа:ра: ва صحراوات саҳра:ва:тун.

صحن саҳана, يصحن йасҳану, صحنًا саҳнан 1) ур-
моқ: الشّيء ~ -ш-шай'а у нарсани урди; 2) тепмоқ: غيره ~
-ш-шай'а у нарсани урди; 2) тепмоқ: غيره ~

гайраҳу би-рижлиҳи у бировни оғри билан тепди.

صحاح саҳа:ҳун 1) соғ, соғдом; 2) тўғри, ишончли;
3) ҳадисларнинг пайғамбарнинг ўзи айтганлари; ال ~ من

ас-~ у мина-л-афъали тўғри феъллар.

صحيفة саҳи:фатун 1) ёзилган варақа; 2) рўзнома; кўп-
лиги صحف суҳуфун ва صحائف саҳа:ифу; الوجه ~
-л-важҳи юзнинг териси; кўплиги صحيف саҳи:фун.

صنّب саҳиба, يصنّب йасҳабу, صنّبًا саҳбан 1) қич-
қирмоқ, бақирмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши қичқирди;
2) шовқин-сурон солмоқ: الجمع ~ -л-жамъу бу йиргин
шовқин-сурон солди; 2) тўлқинданмоқ: البحر ~ -л-баҳру
бу денгиз тўлқинланди.

صخرة саҳратун харсанг; қоя; кўплиги صخر саҳрун
ва صخور суҳу:рун.

صدا сада:ун занг.

صدا сада:ун бош оғриғи, дардисар.

صداقة сада:қатун дўстлик.

صدح садаҳа, يصحح йасдаҳу, صدحا садҳан ва
صدحا суда:ҳан куйламоқ, сайрамоқ: الرجل او الطائر ~ -р-р-
жулу 'ави-т-та: иру бу киши ёки бу қуш куйлади, сайради.
صد садда, يصد йасудду, صد саддун қайтар-
моқ, тийдирмоқ: فلانا عن كذا ~ фула:нан ёан каза: у
фалончини фалон нарсадан қайтарди.

صدع саддаъа, يصدع йусаддиъу, تصديعا тасди:
ёан 1) синдирмоқ, ёрмоқ: الشّيء ~ -ш-шай'а у нарсани
синдирди; 2) кесиб, кечиб ўтмоқ: الفلاة او النهر ~ -л-фала:
та 'ави-н-наҳра у саҳрони ёки дарёни кесиб, кечиб ўтди;
3) бош оғриғини баҳона қилмоқ: غيره ~ гайраҳу у би
ровга бош оғриғини баҳона қилди.

صدق саддақа, يصدق йусаддиқу, تصديقا тасди:
қан 1) ишонмоқ, сўзи тўғрилигини эътироф қилмоқ: غيره ~
гайраҳу ва биҳи у бировга ишонди; 2) тасдиқла-
моқ: الشّيء ~ -ш-шай'а у нарсани тасдиқлади; 3) иқроп
бўлмоқ: علي الشّيء ~ тала:-ш-шай'и у бу нарсага иқроп бўл-
ди.

صديق сидди:қун 1) жуда ростгўй ва тўғри иш қилув-
чи; 2) доим тасдиқловчи; 3) Абу Бакр радиъа-л-ла:ҳу
анҳунинг лақаби.

صدر садара, يصدر йасдуру, صدرا садран ва
صدورا суду:ран 1) рўй, юз бермоқ, содир бўлмоқ:
-л-амру бу иш юз берди; 2) ҳосил бўлмоқ, келиб
чиқмоқ: منه ~ мниҳу у ундан келиб чиқди; 3) ўсиб чиқ-
моқ, натижаси бўлмоқ: عنه ~ ёанҳу у бунинг натижаси
бўлди; 4) қайтмоқ, воз кечмоқ: صدرًا عن المكان و الماء ~ сад
(а)ран ёани-л-мака:ни ва-л-ма:и у бу ердан ва бу сувдан
қайтди; 5) кўкрак оғритмоқ: الرجل ~ -р-ражула у бу киши-
нинг кўкрагини оғритди.

صدر садрун 1) олд; القوم ~ -л-қавми қавм бошлиғи;
2) кўкрак; الكتاب و النهار ~ -л-кита:би ва-н-наҳа:ри китоб
ва куннинг боши; ذات ال ~ за:ту-с-~и кўкрак дарди;
ذات ال ~ за:ту-с-~и кўнгиш сирлари; بنات ال ~ бана:

ту-с-~и ташвишлар, ғам-ғуссалар; **الكلام** ~ -л-кала:ми гап боши; **الأعظم** ~ **ال** ас-~у-л-'аъзаму улуғ вазир; **شرفة** суду:рун.

صدغ судгун 1) чакка; 2) чакка сочи; иккилиги **ان** ~ а:ни 3) икки чакка; 4) икки чакка сочи; кўплиги **اصداغ** 'асда:гун.

صدف садафун 1) тараф, ён; 2) тоғнинг ажралиб, узил-либ қолган қисми ёки тоғнинг ёни; 3) садаф, чиғаноқ; 4) юксалиб, кўтарилиб турган нарса (мас., тоғ, девор); **صدفا الجبل** садафа: -л-жабали тоғнинг икки қарама-қарши қояси; кўплиги **اصداف** 'асда:фун; **اصداف** асда:фун денгиз тўлқинлари.

صدفة сидфатун 1) тасодиф; 2) тасодиф учрашув; кўплиги **صدفي** сифафун.

صدق садақа, **يصدق** йасдуқу, **صدقا** с(а,и) дқан 1) тўғриси, бўлганича айтмоқ **فلان في الحديث** ~ **فۇла:** нун фи: -л-хадис:си фалончи воқеани бўлганича айтди; 2) бажармоқ, амалга оширмоқ: **في الوعد و الوعيد** фи: -л-ваъди ва-л-ваъи:ди у ваъдани ҳам, дўқни ҳам бажарди; 3) ихлос қилмоқ, кўнгилдан ишонмоқ: **النصيحة والإخاء** ~ -н-наси:ҳата ва-л-иха:а у бу насихатга ва бу биродарликка ихлос қилди; 4) ҳақиқатни келтирмоқ, олдиндан айтмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у ҳақиқатни олдиндан айтди; 5) қатъий бўлмоқ: **في العملة** ~ фи:-л-ҳамлати у бу ҳамлада қатъий бўлди; 6) матонатли бўлмоқ: **في القتال** ~ фи: -л-қита:ли у бу жангда матонатли бўлди.

صدق сидқун 1) тўғрилиқ, чинсўзлик, ростгўйлик; 2) тиришқоқлик, меҳнат; 3) тўғри, солиҳ иш; 4) гапнинг ҳақиқатга тўғри келиши.

صدقة садақатун Аллоҳ йўлига садақа; кўплиги **صدقات** садақа:тун.

صدم садама, **يصدم** йасдиму, **صدما** садман итармоқ, итариб, суриб ташламоқ; урмоқ, зарба бермоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни уриб ташлади; **ه امرأ شديدا** ~ ҳу амрун шадй:дун унга бу мушқил иш зарба берди; **ه بالقول** ~ ҳу би-л-қавли у уни сўз билан урди.

صدي садан 1) сувсаш, чанқаш, ташналиқ; 2) акс садо; кўплиги **اصداه** 'асда:ун.

صدا сада'ан зангламоқ: **صدي** сада'а, **يصداه** йасда'у, **صدا** сада'ан зангламоқ: **العديد** ~ -л-ҳади:ду бу темир занглади.

صديق садикун дўст; кўплиги **اصداق** 'асдиқа:у ва **صداق** судақа:у; **صديقة** садикатун битта дўст.

صراحة сара:ҳатун ростлик, тўғрилиқ, чинлик; очиқлик. **صراط** сира:тун йўл.

صرح саруҳа, **يصرح** йасруҳу, **صراحة** сара:ҳатан ва **صروحة** суру:ҳатан тоза, пок бўлмоқ: **شيء** ~ -ш-шай у бу нарса тоза бўлди.

صرح сарҳун 1) баланд, юксак бино; қаср; 2) гумбаз. **صرخ** сараҳа, **يصرخ** йасруҳу, **صراخا** сура:хан ва **صريحا** сари:хан бақирмоқ, ёрдамга чақирмоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши бақирди. **صراف** сарра:фун 1) сарроф, пул алмашувчи; 2) хазиначи, кассир.

صرة сурратун 1) тугун, ўрам; 2) ҳамён, пули бор сумка; кўплиги **سور** сурарун.

صرح сарраҳа, **يصرح** йусарриҳу, **تصريحا** тасри:ҳан 1) кўрсатмоқ, очмоқ: **بما في نفسه** ~ би-ма: фи: нафсиҳи у ичида борини очди; 2) очиқ баён қилмоқ, гапирмоқ: **المتكلم** ~ -л-мутакаллиму бу сўзчи очиқ гапирди; 3) тушинтирмоқ, аңлатмоқ, баён қилмоқ: **الأمر** ~ -л-амра у ишни тушинтирди.

صرف саррафа, **يصرف** йусаррифу, **تصرفا** тасри:ҳан 1) режаламоқ, ўйлаб қўймоқ: **الأمر** ~ -л-амра у иш-ни режалади; 2) бир сусайтиб, бир тезлатмоқ: **الله الرياح**

-л-ла:ҳу-р-рийа:ҳа Аллоҳ шамолларни бир сусайтиб, бир тезлатди; 3) бош қилмоқ, ҳуқуқли қилмоқ: **غيره في الأمر** ~ гайраҳу фи:-л-амри у фалончини бу ишга бош қилди; 4) сотмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сотди; 5) ал-маштирмоқ: **الدراهم** ~ -д-дара:ҳима у дирҳамларни ал-

маштирди; 6) турламоқ; тусламоқ: **الألفاظ** ~ -л-'алфа:за у сўзларни турлади, туслади.

صرع сараға, **يصرع** йасрағу, **صرعا** сарған ва **مصرعا** масраған 1) йиқитмоқ, қулатмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни йиқитди.

صرف сарафа, **يصرف** йасрифу, **صرفا** сарфан 1) сарф қилмоқ, кетказмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кетказди; 2) алмашмоқ: **الدانائير** ~ -д-дана:ни:ра у динорларни алмаштирди; 3) сарфлаб юбормоқ, совурмоқ: **المال** ~

-л-ма:ла у молни совурди; 4) қўшмамоқ, аралаштирмамоқ: **الشراب** ~ -ш-шара:ба у шаробни аралаштирмади, унга сув қўшмади; 5) турламоқ: **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзни турлади; **الله قلوبهم** ~ -л-ла:ҳу қуду:бахум Аллоҳ уларнинг қалбларига гулгула солди, уларни адаштирди; **الأجيرة** ~

л-ажи:ра мина-л'ғамали у хизматчини йшдан бўштди; 6) қайтариб юбормоқ: **الرسول** ~ -р-расу:ла у элчини қайтариб юборди.

صرف сарафа, **يصرف** йасрифу, **صرفيا** сарифан 1) гичирламоқ: **الباب** ~ -л-ба:бу бу эшик гичирлади; 2) гичирламоқ: **النايين** ~ -н-на:байни бу икки тиш гичирлади.

صريح сари:ҳун 1) тоза; 2) ойдин, аниқ.

صعب саъуба, **يصعب** йасъубу, **صعوبة** суъу:батан қийинлашмоқ, мушқиллашмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш қийинлашди.

صعب саъбун 1) қийин, мушқил, оғир; 2) мағрур, манман; муаннаси **صعبة** саъбатун; **عقبة** ~ ғақабатун ~ қийин йўл; **حياة** ~ оғир ҳаёт; кўшлиги **صعاب** сиъа:бун; **العملة** ~ ал-'умлату-с-~ у қатъий (қийматини сақлаган) пул.

صعد саъада, **يصعد** йасъаду, **صعودا** суъу:дан ва

صعدا саъадан ва суъудан кўтарилмоқ, чиқмоқ:

السلم و فيه وعليه و إليه ~ -с-суллама ва фи:ҳи ва ғала йҳи ва илайҳи у бу нарвонга чиқди.

صعب саъъаба, **يصعب** йусаъъибу, **صعب** саъъиб, **تصعبا** тасъи:бан қийинлаштирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қийинлаштирди.

صعق саиъқа, **يصعق** йасъақу, **صعقا** саъиқан 1) кучаймоқ: **الرعد** ~ -р-раъду бу момоқалтироқ кучайди; 2) ҳалок, нобуд, йўқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳалок бўлди.

صعلوك суълу:кун фақир, камбағал, қашшоқ; кўшлиги **صعاليك** саъа:ли:ку; **صعاليك العرب** саъа:ли:ку-л-'араби араб ўғрилари.

صغرا сағура, **يصغر** йасғуру, **صغرا** сигран кичик ёки ёш бўлмоқ: **الإنسان** ~ -л-'инса:ну бу одам кичик бўлди.

صغرا сағгара, **يصغر** йусағғиру, **تصغيرا** тасғи:ран 1) кичратмоқ, кичкина қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кичрайтди; 2) камситмоқ, хўрламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни камситди.

صفا сафа:ан ва **صفوا** сафван ва **صفوا** суфунван 1) тиниқ бўлмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув тиниқ бўлди; 2) тоза, соф бўлмоқ: **الجو** ~ -л-жавву бу ҳаво тоза бўлди; 3) очиқ, кўшли бўлмоқ: **اليوم** ~ -л-'йавму бугун кун очиқ бўлди.

صفا сафаҳа, **يصفح** йасфаҳу, **صفحا** сафҳан 1) юз ўғирмоқ, кечмоқ: **عنه** ~ ғанҳу у ундан кечди; 2) кечирмоқ: **عن ذنبه** ~ ған занбиҳи у унинг гуноҳини кечирди; 3) чиқармоқ, қондирмоқ: **السائل عن حاجته** ~ с-са:'ила ған ҳа:жатиҳи у сўровчининг ҳожатини қондирди.

صفحة сафҳатун 1) ҳар нарсанинг юзи, усти; **من الكتاب** ~ мина-л-кита:би китоб varaгининг бир бети.

صفر сафара, **يصفر** йасфиру, **صفيرا** сафи:ран 1) ҳуштак чалмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳуштак чалди; 2) ҳуштак чалиб чақирмоқ: **به** ~ биҳи у уни ҳуштак чалиб чақирди.

صفر сафару сафар (қамарий йилнинг иккинчи ойи).

صفر сифрун 1) бўш, қуруқ, ҳеч нарса: 2) ноль;
صفصاف сафса:фун тол.
صنع сафаъа, **يصنع** йасфаъу, **صنعا** сафъан шапалоқламақ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни шапалоқлади.
صف саффа, **يصف** йасуффу, **صفا** саффан 1) тизилмоқ, саф тортмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм тизилди; 2) қанот ёйиб учмоқ, парвоз қилмоқ: **الطير في السماء** -т-тайру фи:с-сама:и бу қуш осмонда парвоз қилди.
صف саффун 1) тўғри чизиқ, қатор; 2) тизилган; саф тортган (кишилар); 3) мактаб синфи; кўплиги **صفوف** суффу:фун.
صفارة саффа:ратун ҳуштак.
صق саффақа, **يصفق** йусаффиқу, **تصفيقا** тасфи:қан 1) кафни кафга урмоқ: **فلان يديه** ~ фула:нун йадайҳи фалончи кафни кафга урди; 2) чапак чалмоқ: **فلان يديه** ~ фула:нун би: йадайҳи фалончи чапак чалди; 3) қанот қоқмоқ: **الطائر بجناحه** ~ -т-та:йру би-жана:ҳайҳи бу қуш қанотини қоқди.
صفي саффа:, **يصفى** йусаффи:, **تصفية** тасфийатан 1) тозаламоқ, тиндирмоқ, тиниқ қилмоқ: **الماء** ~ -л-ма:а у сувни тиндирди; 2) ҳисобот ёзмоқ: **الحساب** ~ -л-ҳиса:ба у ҳисоботни ёзди; 4) текширмоқ: **الشركة** ~ -ш-ширката у ширкатнинг (ҳисоб-китобини) текширди.
صفحة сафи:ҳатун 1) кенг қилич; 2) текис тош, тахта; 3) юзаси кенг ҳар қандай нарса; 4) бочка; **الوجه** ~ -л-важ-ҳи тери; кўплиги **صفائح** сафи:ҳун ва **صفاح** сифа:ҳун ва **صفائح** сафа:иҳу; **صفائح الباب** сафа:иҳу-л-ба:би эшикнинг тахталари.
صقور сақрун лочин; кўплиги **اصقور** асқурун ва **صقور** суқу:рун
صقل сақила, **يصقل** йасқалу, **صقلا** сақалан 1) сайқалланмоқ; силлиқ бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса сайқалланди; 2) чайир бўлмоқ: **الفرس** ~ -л-фарасу бу от чайир бўлди.

صقلا сақала, **يصقل** йасқулу, **صقلا** сақлан ва **صقلا** сиқалан 1) ялтирамоқ, жило бермоқ: **المرأة أو السيف أو الورق** ~ -л-мира:та 'ави-с-сайфа 'ави-л-варақа у бу кўзгуга ёки бу қиличга ёки бу қоғозга жило берди; 2) жимжимадор қилмоқ: **كلامه** ~ кала:маҳу у гапини жимжимадор қилди; 3) парвариш қилмоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у жо нворни парвариш қилди.
صقيع сақи:ъун 1) совуқлик; 2) муз; 3) шарпа.
صلاة сала:тун 1) дуо қилиш, сўраш; 2) раҳмат қилиш; 3) кечирини; 4) Аллоҳни яхши мақташ; 5) намоз ўқиш.
صلب салаба, **يصلب** йаслубу, **صلبا** салбан 1) ёндирмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёндирди; 2) қаттиқ, нишиқ қилмоқ: **الجسم** ~ -л-жисма у баданни қаттиқ қилди; 3) иситмаламоқ: **عليه العمى** ~ ғалайҳи-л-ҳумма: у иситмалади.
صلب салуба, **يصلب** йаслубу, **صلابة** сала:батан 1) кучаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кучайди; 2) қаттиқ, хасис бўлмоқ: **علي المال** ~ ғала: -л-ма:ли у молга қаттиқ бўлди.
صلب сулбун 1) куч; 2) тез; кучли; 3) орқа, яғир; 4) қаттиқ жисм; 5) пўлат; **فلان من** ~ мин ~ фула:нини фалончининг пуштидан; кўплиги **أصلب** аслубун ва **أصلاّب** асла:бун ва **صلبة** салабатун.
صلح салаҳа, **يصلح** йаслуҳу, **صلاحا** сала:ҳан ва **صلوحا** сулу:ҳан 1) ярамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яради (мас., ишга); 2) яхшилиқни лозим топмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яхшилиқни лозим топди; 3) фойдаси тегмоқ, муносиб бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарсанинг фойдаси тегди; 4) яхшиланмоқ: **الجمال** ~ -л-ҳа:лу бу ҳолат яхшиланди.
صلح салуха, **يصلح** йаслуҳу, **صلاحا** сала:ҳан ва **صلوحا** сулу:ҳан ва **صلاحية** сала:ҳийатан **صلح** салаҳа маъносиди.
23—185

сараси, тозаси; кўплиги **اصناف** 'асна:фун, **صنوف** суну:фун.

صنم санаmun бут; кўплиги **اصنام** 'асна:мун.
صنوبر санаvбарун санаvбар дарахти; биттаси **صنوبرة** санаvбаратун.

صهر саҳрун 1) иссиқ, алангали, оловли; 2) эритиш.
صهريج сихри:жун 1) цистерна, кўплиги **صهاريج** саҳа:ри:жу; 2) тендер (суюқлик ташийдиган вагон).

صهل саҳала, **يصهل** йасҳ (а, и) лу, **صهلا** саҳи:лан ва **سهلا** суҳа:лан ва **صاهلة** са:ҳилатан кишнамоқ: **الفرس** ~ л-фарасу бу от кишнади.

صهيل саҳи:лун кишнаш.
صواب сава:бун 1) рост, тўғри, чин; 2) лойиқ, тўғрири келган.

صوب савбун 1) жиҳат, томон, тараф; 2) тўғри; 3) ёмғир; 4) эҳсон (ёмғир ҳақида).

صوت савтун 1) товуш, овоз; 2) куй, оҳанг; 3) ёзма ёки оғзаки чақириқ, мурожаат; кўплиги **اصوات** 'асва:тун.

صورة су:ратун 1) сурат, расм, шакл; 2) сифат; 3) нав, хил; **الامر كذا** ~ л-'амри каза: бу ишнинг сифати фалондақа; 4) қиёфа, кўриниш, шаклу шамойил; **العقل كذا** ~ л-'ақли каза: бу ақлнинг кўриниши фалондай; **الشيء** ~ л-шайи нарсаинг хаёлдаги, ақлий кўриниши.

صوف су:фун юнг, жун; кўплиги **اصواف** 'асва:фун.

صوم савмун 1) тийиниш; 2) сукут, жим туриш; 3) рўза тутиш; **شهر** ~ шаҳру ~ ин рамазон ойи.

صوان савва:нун чақмоқ тош; бу тошнинг бир бўлаги
صوانة савва:натун.

صوب савваба, **يصوب** йусаввибу, **تصويبا** тасви:бан 1) йўналтирмақ, нишонга текизмоқ: **السهم** ~ с-саҳма у ўқни тўғри йўналтирди; 2) тўғри ҳисобламоқ: **رأيه** ~ ра'йаҳу у унинг фикрини тўғри ҳисоблади; 3) тузатмоқ: **الخطأ** ~ л-хата'а у хатони тузатди; 4) «ҳақсан»,—демоқ:

فلانا ~ фула:нан у фалончига: «ҳақсан»,—деди; 5) эгмоқ, энгаштирмақ (мас., сув қуйилиши учун): **الإناء** ~ л-ина:а у идишни энгаштирди; 6) пойгага солмоқ: **الفرس** ~ л-фараса у отни пойгага солди.

صوت саввата, **يصوت** йусаввиту, **تصويبا** тасви:тан 1) қичқирмоқ, товуш чиқармоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши қичқирди; 3) овоз бермоқ: **في الانتخابات** ~ фи:л-нитиха: ба:ти у бу сайловда овоз берди; 3) чақирмоқ: **الرجل بصاحبه** ~ р-ражула би-са:ҳибихи у кишини «ўртоқ»,—деб чақирди.

صور саввара, **يصور** йусаввиру, **تصويراً** тасви:ран 1) шакллантирмақ, шакл бермоқ: **الشيء** ~ шайа у нарсага шакл берди; 2) тавсифламоқ, тасвирламоқ; **الأمر** ~ л-'амра у ишни тасвирлади.

صيت си:тун яхши хотира; муаннаси **صيته** си:татун.
صيد сайдун ов.
صيدلة сайдалатун дори тайёрлаш ҳунари, аптекачилик;
علم ال ~ илму-с-~ и фармацевтика.

صيدلي сайдалиийун 1) дори тайёрловчи, аптекачи; 2) фармацевт олим; кўплиги **صيادلة** сайа:дилатун.

صيدلية сайдалиийатун дорихона, аптека.

صيرف сайрафун ва **صيرفي** сайрафийун 1) сарроф; 2) синовчи, тажриба қилувчи; кўплиги **صيارف** сайа:рифун ва **صيارقة** сайа:рифатун.

صيفة си:ғатун 1) нав, тур, хил; 2) темир, илдиз.

كريمة ~ хува мин ~ ин қари:матин унинг томири тоза, **الامر كذا وكذا** ~ л-'амри каза: ва каза: бу ишнинг кўриниши шундай ва шундай; **الكلمة** ~ л-қалимати сўзнинг шакли; кўплиги **صيف** сийагун.

صيف сайфун ёз фасли; кўплиги **اصياف** 'асйа:фун ва **صيوف** суйу:фун.

صينية си:нийятун чинни лаган; кўплиги **صينيات** си:ниййа:тун.

صيف саййафа, **يصيف** йусаййифу, **تصيفا** тасйи:тасйи:

Фан 1) ёзга етарли бўлмоқ, ёздан чиқармоқ: **الشيء فلان** ~ -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончинин ёздан чиқарди; 2) ёз ёмғирида қолмоқ: **المكان أو الرجل** ~ -л-макан:ну 'ави-р-ражулу бу жой ёки бу киши ёз ёмғирида қолди; 3) ёзда турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу у киши (бу ерда) ёзда турди.

ض

ضياء да:а, **يضوء** йаду:у, **ضواء** даван ва **ضياء** дийа:'ан ёришмоқ, нурланмоқ: **القمر وغيره** ~ -л-қамару ва гайраҳу ой ва кунга ўхшаш нарсалар ёришди.

ضابط да:битун 1) кучли, бақувват; 2) офицер; кўплиги **ضوابط** дава:биту.

ضاحية да:ҳийатун бўртиб, ажралиб чиққан ер, жой, кўплиги **ضواح** дава:ҳин; **ضواحي البلدة** дава:ҳи:-л-бал-дати шаҳар атрофлари; **ضواحي العوض** дава:ҳи:-л-ҳавди ҳовуз атрофи.

ضاد да:дун дод, зод (араб алифбесининг ўн бешинчи ҳарфи, абжадда 800 рақамини билдиради).

ضار да:рин 1) овчи ит, қуш; 2) гўштхўр йирқич; 2) ўтхўр мол; 4) май идиш, қадах; кўплиги **ضوار** дава:-рин.

ضاع да:ъа, **يضوع** йаду:ъу, **ضوعا** давъан ислан-моқ, ис таратмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ис таратди.

ضاع да:ъа, **يضيع** йади:ъу, **ضيعة** дайъан ва **ضيعة** дайъатан ва **ضياعا** дайна:ъан бекорга йўқолмоқ, зое кетмоқ, талаф бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса зое кетди.

ضاق да:қа, **يضيق** йади:қу, **ضيقا** дайқан ва **ضيقا** ди:қан 1) тигизланмоқ, сиқилмоқ, тўла бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тигизланди; 2) тўймоқ, қийналмоқ **به ذرعا** ~ биҳи заръан у бу нарсдан тўйди, яъни қийналди; 3) сиқилмоқ, эзилмоқ: **به صدره** ~ садруҳу биҳи у ундай сиқилди.

ضالة да:ллатун йўқолган, топилиши қийин нарса; кўплиги **ضوال** дава:ллу.

ضايق да:йақа, **يضايق** йуда:йиқу, **مضايقة** муда:йа-қатан сиқиб, қийнаб қўймоқ: **غيره في كذا** ~ гайраҳу фи:қада: v фалончини фалон нарса хусусида сиқиб қўйди. **ضامن** да:нун жунли қўй.

ضباب даба:бун туман (баъзан ер устига эрталаб ва кеч-қурун тушадиган ҳаво буглари); кўплиги **اضبابة** 'адибба-тун.

ضبطا дабата, **يضبط** йадб (у, н) ту, **ضبطا** дабтан ва **ضباطة** даба:татан 1) пухта эгалламоқ: **العمل** ~ -л-ъамала у ҳунарни пухта эгаллади; 2) ушламоқ, қўлга туширмоқ: **المتهم** ~ -л-муттаҳама у айбдорни ушлади; 3) тузатмоқ, тўғриламоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни тузатди; 4) ўзига лозим, керакли деб топмоқ: **غيره** ~ найраҳу у бировни ўзига керакли деб топди; 5) зўрламоқ, зўравонлик қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини зўрлади; 6) қамамоқ: **علي غيره** ~ ала: гайраҳи у бировни қамади; 7) қаттиқ, жиддий сақламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани жиддий сақлади; 3) ўзини бағишламоқ: **البلاد** ~ -л-била:да у ўзини ватан ишига бағишлади.

ضبع дабуъун 1) қўлнинг ўртаси; 2) қўл; 3) қўлтиқ. **ضج** дажжа, **يضج** йадижжу, **ضجا** дажжан ва **ضجيجا** дажи:жан қичқирмоқ, бақирмоқ (хавфдан, қўрқиб): **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бақирди.

ضجة дажжатун қичқирини, бақирини; шовқин, сурон. **ضجرا** дажжара, **يضجر** йаджжару, **ضجرا** дажжаран ташвишланмоқ, оғринмоқ, безовталанмоқ: **بالامر ومنه** ~ би-л-амри ва минҳу у бу ишдан ташвишланди.

ضحي даҳҳа; **يضحي** йудаҳҳи; **تضحية** тадҳийатан 1) қурбон байрамида қурбонлик қилмоқ: **بالشاة** ~ би-ш-шати у қўйни қурбон байрамида қурбонлик қилди; 2) қурбон қилмоқ, бағишламоқ: **بنفسه أو بمصلحته في سبيل** ~

би-нафсиҳи 'ав би-маслаҳатиҳи фи: саби:ли
каза: мин 'ажли каза: у виждони ёки унинг амри билан ўз
ини фалон нарса учун қурбон қилди.

ضحك даҳика, يضحك йадҳаку, ضحكا д (у, а, м)
ҳ (и)кан 1) кулмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши кулди;
2) кўринмоқ: الشيب براسه ~ -ш-шайбу би-ра'сиҳи унинг
бошида оқ кўринди; 3) ундан, устидан кулмоқ, калака,
масхара қилмоқ: منه و به و عليه ~ минҳу ва биҳи ва ʿалай
ҳи у унинг устидан кулди.

ضحك даҳу:кун кулагон, қизикчи; ~ طريق тари:қун
~ очиқ йўл.

ضحى духан 1) тонг, наҳор (кун кўтарилиш пайти);
2) қуёш нури.

ضحية даҳиййатун 1) тонг, наҳор; 2) қурбонлик қўй.
ضخم даххама, يضخم йудаххиму, تضخما тадхи:-
ман катта, қўпол бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса
қўпол бўлди.

ضخم дахмун 1) кенг йўл; 2) оғир сув; 3) ёғли овқат;
муаннаси ضخمة дахматун; кўплиги ضخم даха:мун.
ضد диддун 1) рақиб, муҳолиф; 2) ўхшаш, тенг, ба-
робар; 3) душман; кўплиги اذداد 'адда:дун ва ضد
диддун.

ضرب дараба, يضرب йадрибу, ضربا дарбан ва
ضربانا дараба:нан 1) урмоқ: العرق ~ -л-ʿарқу бу томир
урди; 2) кезиб юрмоқ: في الارض ~ фи:-л-ʿарди у ерни
(дунё) кезиб юрди; 3) ризқ топиб юрмоқ: الرجل ~ -р-ражу-
лу бу киши ризқ топиб юрди.

ضرا дарра, يضر йадурру, ضرا дарран ва
ضرا дараран 1) зарар қилмоқ, зиён етказмоқ: غيره و به ~ гайра-
ҳу ва биҳи у бировга зарар етказди; 2) мурожаат қилмоқ,
илож сўраб келмоқ: فلانا إلي كذا ~ фула:нан ила: наза: у
фалончидан фалон нарса хусусида илож сўраб келди.

ضر дарарун 1) эзилиш, сиқилиш; 2) қийин аҳволда
қолиш; 1) ожизлик, ҳолсизлик; 4) зарар, зиён.

ضرج дарража, يضرج йударрижу, تضريجا тадри:-

жан 1) бўймоқ, чиройли қилмоқ: الكلام ~ -л-кала:ма у
гапни бўяди; 2) қонга буламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нар-
сани қонга бўяди; 3) қизилга бўймоқ: الثوب ~ -с-сабба
у кийимни қизилга бўяди.

ضرس дирсу:тиш; кўплиги اضراس 'адра:су:н ва
ضروس дуру:су:н; العقل ~ -л-ʿақли ақл тиши.

ضرورة дару:ратун 1) зарурат, ҳожат; 2) қилиниши
ёки бўлиши керак нарса; кўплиги ضرائر дара:'иру ва

ضرورات дару:ра:тун.

ضريب дари:бун тенгқур.

ضريبة дари:батун 1) ضريب дари:буннинг муаннаси;

2) қилинган, қилич билан урилган; 3) солиқ; кўплиги
ضرائب дара:'ибу.

ضريح дари:ҳун 1) тўр, қабр; 2) қабр ўртасидаги
ёриқ; кўплиги ضرائح дара:'иҳу.

ضير дари:рун 1) кўр; 2) зарар кўрган; 3) зарар ара-
лашган нарса; кўплиги اضرء адирра:'у; муаннаси ضيرة
дари:ратун; кўплиги ضرائر дара:'иру.

ضعف даъъафа, يضعف йудаъъифу, تضعيفا тадъи:-
фан 1) заиф, бўш деб ҳисобламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у
нарсани заиф деб ҳисоблади; 2) заифликка, бўшликка боғ-
ламоқ: الحديث ~ -л-ҳадис:са у ҳикояни бўшликка боғлади;
3) икки марта орттирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
икки марта орттирди; 4) иккилантирмоқ, ўзига ўхшаш
билан иккита қилмоқ: العرف ~ -л-ҳарфа у ҳарфни икки-
лантирди.

ضعف даъуфа, يضعف йадъуфу, ضعفا д(у, а) ʿуфан
1) озмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши озди; 2) ортмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса ортти.

ضعف дуъфун кучсизлик, қувватсизлик, заифлик.

ضعف дъфун 1) ўхшаш, сингари, каби; 2) ортиқча,
қўшимча; кўплиги اضعاف адъа:фун.

ضعيف даъи:фун 1) озгин; 2) кучсиз, қувватсиз, заиф;

кўшлиги ضعیف дивъа:фун ва ضعیف дубъафа: у.
 дагата, ضغط дагган 1) сиқ-
 моқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани сиқди; 2) тирамоқ:
 ~ الرجل إلى الحائط -р-ражула 'ила: -л-ҳа: ити у кишини бу
 деворга тиради; 3) мўжаз, қисқа қилмоқ: ~ الكلام
 кала:ма у гапни мўжаз қилди; 3) эзоқ, сиқиштирмоқ:
 ~ عليه 'алайҳи у уни сиқиштирди; 4) жаҳи қилмоқ,
 жеркимоқ: ~ عليه 'алайҳи у уни жеркиди.

ضفدع дифда'ун қурбақа; биттаси ضفدعة дифда'ятун;
 кўшлиги ضفداع дафа:ди'у.

ضفة диффатун қирғоқ, соҳил; кўплиги ضفاف дивфа:
 фун.

ضلال дала:лун 1) залолат, адашиш, йўлдан чиқиш; 2)
 ҳалок, йўқ бўлиш.

ضلع Дил'ун (муз. ва муан.) 1) қовурға; 2) учбурчак-
 нинг бир томони; кўплиги اضلع адлу'ун ва ضلوع
 дулу:ун ва اضلاع 'адла:ъун.

ضل дала:лан далла, يضل йад (а'и) ллу' дала:лан
 ва ضلالة дала:латан 1) бекорга йўқ, нобуд бўлмоқ; зое
 кетмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши бекорга нобуд бўлди;
 2) адашмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши диндан, ҳақи-
 қатдан, йўлдан адашди; 3) зое кетмоқ, бекор бўлмоқ:
 ~ الشيء عنه -ш-шай'у 'анҳу бу нарса ундан зое кетди;
 4) чиқмоқ; ~ سعيه саъйуху унинг уриниши зое кетди; 5) унутмоқ:
 ~ الشيء -т-тари:қа у йўлдан чиқди; 6) йўқотмоқ:
 ~ الشيء -ш-шай'а ва 'анҳу ва фи:ҳи у нарсани унутди;

ضمد дима:дун 1) яра сурги дориси; 2) дока, бинт;
 кўплиги اضمدة 'адмидатун.

ضم дамма, يضم йадумму, ضما дамман 1) йи-
 гиб олмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани йиғиб олди;
 2) кўшмоқ: ~ الشيء إلى الشيء -ш-шай'а 'ила: -ш-шай'и у нар-
 сани бу нарсага кўшди; 3) қучмоқ, бағрига босмоқ: ضام

إلى صدره фула:нан 'ила: садриҳи у фалончини бағрига
 босди.

ضمд даммада, يضمд йудаммиду, تضميداً тадми:
 дан бинтламоқ: ~ غيره гайраҳу у бировни бинтлади.

ضمن даммана, يضمн йудаммину, تضمينا тадми:-
 нан солмоқ: ~ الشيء للوعاء -ш-шай'а ли-л-ви'а:и у нарса-
 ни бу идишга солди.

ضمن дамина, يضمн йадману, ضمنا даманан ва
 ضمنا дама:нан 1) кафолат бермоқ: ~ الرجل -р-ражу-
 ла у бу кишига кафолат берди; 2) ичига киритмоқ (бирор
 нарсанинг): ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани (бирор нарса-
 нинг ичига) киритди; 3) узоқ, хроник касал бўлмоқ:

ضمن даманан ва дама:натани-р-ражулу
 бу киши узоқ касал бўлди.

ضمن димнун нарсанинг ичи, ичидаги нарса.
 ضمير дами:рун 1) кишининг яширин фикр, туйғуси;
 2) онг, идрок, ақл; 3) виждон; 4) олмош; кўплиги ضمائر

дама:иру.

ضوء дав'ун ва ضوء ду:ун ёнду, нур; кўплиги
 اضواء адва:ун.

ضوضاء давда:ун 1) тўс-тўполон, шовқин-сурон; кўпли-
 ги ضوضاء даа:ди'у; 2) урушдаги «ур-ра» бақирлиқлари.

ضبيعة дай'ятун 1) серҳосил ер; 2) дала ҳовли; уй-жой-
 лар; кўплиги ضبيعات дай'а:тун.

ضيف дайфун (бирл. ва кўпл.) меҳмон, қўноқ; муаннаси
 дайфатун; кўплиги اضياف 'адйа:фун ва ضيوف ду'у:

фун ва ضياف дай'а:фун ва ضيفان ди:фа:нун ва اضاف
 'ада:ифу.

ضيق дайқун ва ضيق ди:қун 1) сиқилиш, эзилиш;
 2) сиқиклик, тигизлик; 3) қийинлик, оғирлик, машаққат

ضيع даййа'а, يضع йудаййи'у, تضعيا тадйи:-
 'ан 1) унутмоқ, ўз ҳолига ташлаб қўймоқ: ~ الشيء -ш-
 шай'а у нарсани унутди; 2) йўқотмоқ, ажралиб қолмоқ:

شيء ~ -ш-шай'а у бу нарсадан ажралиб қолди; 3) ҳалок, нобуд қилмоқ: شيء ~ -ш-шай' у нарсани ҳалок қилди; 4) бекорга, зоёга кетказмоқ: شيء ~ -ш-шай'а у нарсани бекорга кетказди.

ضيف даййафа, يضيف йудаййифу, تضييفا тадий:-
фан меҳмон қилмоқ: الرجل غيره ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши бировни меҳмон қилди.

صيق даййақа, يضيق йудаййиқу, تضيقа тадий:қан
1) эзмок, қийнамок: علي غيره ~ ʔала: гайриҳи у бировни қийнади; 2) сиқмок: شيء ~ -ш-шай'а у нарсани сиқди.

ط

طاء та:'ун то, итқи (араб алифбесининг ўн олтинчи ҳарфи; абжадда 9 рақамини билдиради).

طاب та:ба, يطيب йати:бу, طيبа ти:бан ва طابا та:бан ва طيبة ти:батан яхши, ёқимли бўлмок: العيش ~ -л-ʔайшу бу турмуш яхши бўлди; شيء ~ -ш-шай'у бу нарса ёқимли бўлди; 2) чиройли бўлмок: شيء ~ -ш-шай'у бу нарса чиройли бўлди; 3) покланмок, тоза бўлмок: شيء ~ -ш-шай'у бу нарса тоза бўлди; 4) қоникмок, мамнун бўлмок: عنه نفسا ~ ʔанҳу нафсан у унда қоникди; 5) ёқмок, лазза тланмок, маза қилмок: نفسه بالشيء ~ наф-суҳу би-ш-ша й'и у бу нарсадан маза қилди.

طابع та:баʔун 1) муҳр; 2) оттиск, босилган нарса; الفصاحة ~ هذا كلام عليه ~ -л-фаса: ҳати бу гап унинг учун китобийдир; طابع кушлиги
тава:биʔу; 3) марка; طابع البريد тава:биʔу-л-бариди почта маркалари.

طابق та:бақун 1) қўйнинг нимтаси; 2) қават; кушлиги
طابق тава:биқу ва طوابيق тава:би:қу.

طابق га:биқун савдогарнинг сингандан кейинги бор моли.
طاخونة та:ҳу:натун 1) тегирмон; 2) қўл тегирмон;

3) ун комбинати; кушлиги طواحين тава:ҳи:ну.

طورانا та:ра, يطور йату:ру, طوراً таврун ва طوراً
тавара:нан яқинлашмок, атрофида юрмок: شيء ~ -ш-шай'а ва биҳи ва ҳавлаҳу у нарсага яқинлашди,
унинг атрофида юрди.

مطاردة та:рид, طارد йута:риду, طاردا та:рада,
мута:радтан ва طراداً тира:дан 1) қувишмок: الفرسان ~ -л-фурса:ну бу отликлар қувишдилар; 2) ҳимоя қилишмок:
гайраҳу у биров билан ҳимоя қилишди; 3) пой-
гада ўзишмок: غيره ~ гайраҳу у биров билан бу пойгада ўзишди.

طازج та:зажун янги (мас., мева).

طاش та:ша, يطيش йати:шу, طيشا тайшан
1) бурилмок, четлаб ўтмок: الرجل ~ -р-ражулу бу киши бурилди; 2) енгилтак бўлмок: الرجل ~ -р-ражулу бу киши енгилтак бўлди; 3) нодон бўлмок, ақлдан адашмок: عقله ~ ʔақлўҳу у ақлдан адашди; 4) тегмай ўтмок: السهم ~ -с-саҳму бу ўқ тегмай ўтди.

طاطا та'та'а, يطاطي йута'ти'у, طاطيء та'ти',
طاطاة та'та'атан эгмок, қўйи солмок: الراس وغيره ~ -р-ра'са ва гайраҳу у бошни ёки бошқа нарсани эгди.
طاعون та:ʔу:нун вабо; кушлиги طواعين тава:ʔи:
ну.

طاغ та:ғин золим, зулим қилувчи; кушлиги
طغاة туга:тун ва طاعون та:ғу:на.

طاغية та:ғийатун 1) та:ғиннинг муаннаси;
2) жабр қилувчи, золим; 3) ман-ман, такаббур; 4) аҳмок;
5) яшин, чақмок; кушлиги طواعين тава:ғин.

طوافا та:фа, يطوف йату:фу, طوفا тавфан, طوفا
тава:фан ва طوافان тавафа:нан 1) айланмок: بالمكان وحواله ~ би-л-мака:ни ва ҳавлаҳу у жойни айланди; 2) айланиб, юр
иб, кезиб чиқмок: في البلاد ~ фи:-л-била:ди у мамлакатни
айланиб чиқди.

طاخة та:қатун 1) (бирор ишни) қила олиш, кучидан,
қўлидан келиш; 2) инсон қила оладиган ҳар қандай иш,

л-кахраба: иййату электр қуввати; **الكهربائية** ~ ат ~
 л-кахраба: иййату электр қуввати; **الجسم** ~ л-жисми
 гавдага лойиқ иш.

طال та:ла, **بطول** йату:лу, **طولا** ту:лан 1) кўта-
 рилмоқ, юксалмоқ, ўсмоқ, **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса кў-
 тарилди; 2) чўзилмоқ, узаймоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу
 нарса чўзилди.

طالب талаба, **يطالب** йута:либу, **مطالبة** мута:лаба-
 тан ва **طالب** тила:бан 1) талаб қилмоқ: **غيره** ~ райра-
 ҳу у бировдан ҳақни талаб қилди; 2) сўрамоқ: **فلان بكذا** ~
 фула:нан-би-каза: у фалончидан фалон нарса сўради.

طالب та:либун 1) талаба, ўқувчи, студент; кўплиги
طلبة талабатун ва **طلاب** тулла:бун; 2) толиб, изловчи.

طالع талаъа, **يطالع** йута:лиъу, **مطالعة** мута:лаъа-
 тан ва **طالعا** тила:ъан 1) узоқ, синчиклаб қарамоқ: **الشيء** ~
 ш-шай'а у нарсага узоқ қаради; 2) ўқимоқ, муталаа қил-
 моқ: **الكتاب** ~ л-кита:ба у китобни ўқиди; 3) кузатмоқ:
فلان ~ фула:нан у фалончини кузатди; 4) таништирамоқ,
 хабар бермоқ: **فلان بالامر** ~ фула:нан би-л-амри у фалон-
 чини бу иш билан таништирди; 5) хабардор қилмоқ;
فلان بكتبه ~ фула:нан би-кутубиҳи у фалончини китоблари
 тўғрисида хабардор қилди.

طاه та:ҳин ошпаз; кўплиги **طهاة** туҳа:тун ва **طهين**
 туҳиййун; кўплиги (муан.) **طواه** тава:ҳин ва **طاهيات**
 та:ҳийа:тун.

طاهر та:ҳирун 1) тоза, пок; 2) айбу-нуқсонлардан холи;
 3) Аллоҳ ёмон ишлардан сақлаган киши; **فلان ~ الشباب**
 фула:нун ~ с-сийа:би фалончининг шаънига дор тушмаган;
 кўплиги **اطهار** 'атҳа:рун; 4) покланиш, таҳорат учун
 яроқли сув; кўплиги **طواهر** тава:ҳиру.

طاولة га:вилатун 1) хонтахта, стол; 2) нард ўйини.
طاووس та:ву:сун (муз. ва муан.) товус; кўплиги **طاووس**
 тава:ви:су ва **اطوس** 'атвусун.

طائر та:'ирун учувчи, учадиган (жонвор), қуш.

طائرة та:'ирутун самолёт; **الركاب** ~ р-рукка:би пас-
 сажир самолёти; **حربية** ~ ҳарбиййатун ҳарбий самолёт;
الطراد ~ т-тарра:ди қирувчи самолёт; **النفثة** ~ н-
 наффа:сати ёки **النافورية** ~ н-на:фу:риййати реактив само-
 лёт; **القائمة** ~ л-қа:нисати ушловчи самолёт; **القائمة الطائرة**
 ал-қалъату-т. ~ бомбардимон самолёт; кўплиги **طائرات** та:
 'ира:тун.

طائفة та:'ифатун 1) жамоа, гуруҳ, фирқа; 2) бир маз-
 ҳаб ва гоа атрофига йиғилган кишилар жамоаси; 3) бўлак,
 қисм, парча; кўплиги **طوائف** тава:'ифу ва **طائفات** та:
 'ифа:тун.

طباعة тибба:ъатун матбаачилик.

طب тиббун 1) даволаш; 2) медицина.
طبيب таббаба, **يطيب** йутаббibu, **تطيبا** татби:
 бан 1) даволамоқ: **الطبيب المريفى** ~ т-таби:бу-л-мари:да
 бу табиб беморни даволади; 2) улгилаб кенгайтирмоқ:
الخياط الثوب ~ хаййа:ту-с-савба бу тикувчи кийимни улгу-
 лаб (бир оз мато кўшиб) кенгайтирди.

طبخ табаху, **يطبخ** йатбаху, **طبخا** табхан 1) пи-
 ширмоқ: **الطعام** ~ т-таъа:ма у овқатни пиширди; 2) куй-
 дирмоқ: **الأجر أو الطوب** ~ л-а:журра 'ави-т-ту:ба у гиштни
 куйдирди.

طبع табаъа, **يطبع** йатбаъу, **طبعا** табъан
 1) яратмоқ: **الله الخلق** ~ л-ла:ҳу-л-халқа Аллоҳ маҳлуқот-
 ни яратди; 2) чиқармоқ, зарб қилмоқ: **الدولة النقود** ~ д-
 давлату-н-нуқу:да бу давлат ақчани босиб чиқарди; 3) жой-
 ламоқ, жо қилмоқ: **الله علي قلب فلان** ~ л-ла:ҳу ъала:
 қалбн фула:нин Аллоҳ фалончининг қалбига (табиий бир
 хислатни) жо қилди; 4) муҳрламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а
 у нарсани муҳрлади; 5) ўргатмоқ, тарбия қилмоқ, кўниқт
 ирмоқ: **فلان علي كذا** ~ фула:нан ъала: каза: у фалончини
 фалон нарсага ўргатди; 6) босмоқ, табъ қилмоқ: **طباعة** ~
الكتاب тибба:ъатани-л-кита:ба у китобни босди.

طبع табъун 1) турма хислат, феъл, атвор, табнат;

2) форма, шакл; кўшлиги **طباع** **тиба:ъун** ва **اطباع** 'атба:ъун.

طبق табақун 1) мос, тўғри; 2) чойшаб; 3) қопқоқ;

4) товоқ, лаган; патнис; кўплиги **طباق** **тиба:қун** ва **اطباق** 'атба:қун; **الراس** ~ у-р-ра'си бош косаси.

طبقة табақатун 1) мартаба, даража; 2) қават; 3) қатлам; 4) табақа, синф (мас., ишчилар синфи); кўплиги **طباق** табақун ва **طبقات** табақа:тун.

طبل таблун ноғора; кўплиги **طبول** тубу:лун ва **اطبال** 'атба:лун.

طبيب таби:бун 1) табиб, врач, док-тор; 2) ишга моҳир уста; кўплиги **طبة** тиббатун ва **اطباء** 'атибба:у.

طبيخ таби:хун 1) пишган, пиширилган; 2) гипс; 3) гишт.

طبيعة таби:ъатун 1) туғма хислат, феъл-атвор, табиат, характер, мижоз; 2) табиат, борлиқ; кўплиги **طبايع** та-ба'иъу; **الطبايع الاربعة** ат-таба:иълу-л-'арбаъу тўрт мижоз: иссиқлик, совуқлик, қуруқлик, намлик; **العلم الـ** ~ и физика.

طحال тиха:лун қоражигар, талоқ; кўплиги **اطحلة** 'ат-хилатун ва **طحل** туҳулун ва **طحالات** тиха:ла:тун.

طحنا таҳана, **يطعن** йатҳану, **اطعن** итҳан, **طحن** таҳнан 1) ун қилинмоқ; **البر** ~ -л-бурру бу буғдой ун қилинди; 2) ҳалок қилмоқ, йўқ қилмоқ; **الموت القوم** ~ -л-мавту-л-қавма бу ўлим қавми йўқ қилди.

طروء тар'ан ва **طراء** йатра'у, **يطرا** тар'а, **طرا** туру:'ан 1) тўсатдан кириб келмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўсатдан кириб келди; 2) бўлмоқ, юз бермоқ, содир бўлмоқ; **الشئ** ~ ш-шай'у бу нарса юз берди.

طراز тира:зун 1) шакл, қолип, намуна; 2) ҳар нарсанинг яхшиси, намуна бўла оладигани; **ذاك** ~ **هذا على** ҳаза:ъала:~и за:ка бу ановининг шаклида; **ليس هذا على طرازك** лайса ҳаза:ъала: тира:зика бу сенга намуна эмас; кўплиги **طراز** турузун ва **اطرزة** 'атризатун.

طرب тарба, **يطرب** йатрабу, **طربا** тарабан жопланмоқ, севинмоқ, қувонмоқ, шодланмоқ; **منه اوله** ~ минҳу 'ав лаҳу у ундан севинди.

طرب тарабун жонлантириш; севинч, қувонч, шодланиш.

طربوش тарбу:шун тарбуш (кийгиздан ишланган баланд қизил-рангли бош кийим); кўплиги **طرابيش** тара:би:шу.

طرح тараҳа, **يطرح** йатраҳу, **طرحا** тараҳан 1) отмоқ, иргитмоқ, ташламоқ; **الشئ و به** -ш-шай'а ва биҳи у нарсани отди; 2) олиб ташламоқ; **عنه الشئ** ~ ъанҳу-ш-шай'а у унинг олдидаги нарсани олиб ташлади; 3) ташлаб қўймоқ; **عليه الثوب** ~ ъалайҳи-е-савба у унинг устига кийимни ташлаб қўйди; **عليه المسالة** ~ ъалайҳи-л-мас'алата у унинг олдига масалани қўйди; 4) олмоқ, айирмоқ; **عددا** ~

аъдадан мин ъададин у бу сондан сонни айирди.

طرد тарада, **يطرد** йатруду, **طردا** тардан 1) узоқлаштирмоқ; четлатмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировни четлатди; 2) қувилмоқ; **الرجل من بلاده** ~ -р-ражулу мин биладихи бу киши ватанидан қувилди; 3) тўдаламоқ; **الدواب** ~ -д-дава:бба у жонворни тўдалади.

طراد тарра:дун 1) қувағон, ўта ҳужумчи; 2) кенг жой; 3) учин кун; 4) ҳужумчи кема, крейсер.

طرز тарраза, **يطرز** йутарризу, **تطريزا** татри:зан кашталамоқ, рангли ишлар билан безамоқ; **الثوب** ~ -с-савба у кийимни кашталади.

طري тарра:, **يطري** йутарри:, **تطرية** татрийатан юмшоқ, сувли қилмоқ; **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсани юмшоқ қилди.

طرش тараша, **يطرش** йатрашу, **طرشا** тарашан 1) қулоғи оғирлашмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг қулоғи оғирлашди; 2) гаранг, кар бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши гаранг бўлди.

طرف тарафа, **يطرف** йатрифу, **طرفا** тарфдан 1) қисмоқ, қоқмоқ; **عينيه و بهما** ~ ъайнайҳи ва би-ҳима: у кўз қоқди; 2) оғритмоқ; **عينه** ~ ъайнаҳу у кўзини оғритди;

3) қарамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қаради; 4) қайтармоқ: **فلاناً عن الشيء** ~ фула:нан ъани-ш-шай'и у фалончини бу нарсадан қойтарди.

طرف тарфун 1) кўз; 2) қараш, назар қилиш, кўриш; 3) нарсанинг учи, бурчаги; 4) ҳар нарсанинг охири, сўнги, ниҳояси, чегараси: кўплиги **أطراف** 'атра:фун.

طرف тарафун 1) охир, сўнг, ниҳоя, чегара; 2) ён, тараф, ноҳия; 3) бир нечта; кўплиги **أطراف** 'атра:фун; **البدن** ~ -л-бадани икки қўл, икки оёқ ва бош; **الرجل** ~ -р-ражули кишининг яқинлари.

طرفة турфатун 1) янги, антиқа (нарса); 2) антиқа фикр, гап; 3) ажойиб, ғаройиб; кўплиги **ترف** турафун.

طرق тарақа, **يطلق** йатруқу, **طرق** тарқан 1) болғаламоқ, болға урмоқ: **الحديد** ~ -л-ҳади:да у темирни болғалади; 2) тақиллатмоқ, қоқмоқ: **الباب** ~ -л-ба:ба у эшикни қоқди; 3) уриб қуритмоқ: **الصوف** ~ -с-су:фа у жувни уриб қуритди.

طريد тари:дун 1) қувилган, ҳайдалган, сургун қилинган; 2) қочқин; 3) туғишган ака, ука.

طريف тари:фун 1) янги, камёб; чиройли, антиқа; 2) ёқимли, янги узилган (мева); 3) янги топилган мол; кўшлиги **طريف** туруфун ва **طراف** тира:фун.

طريق тари:қун 1) йўл; 2) сўфиларнинг маслағи; кўплиги **طرقات** туруқа:тун ва **طرق** туруқун.

طريقة тари:қатун 1) йўл; 2) сийрат, таржимаи ҳол, юриш-туриш, ҳаёт тарихи, қиссаси; 3) мазҳаб; 4) табақа, синф; 5) нарса юзасига битилган ёзув; кўплиги **طرائق** тара:иқу қават-қават; устма-уст.

طري тариййун юмшоқ, сувли, янги; **طراء** тира:ун.

طست тастун (муз. ва муан.) тос, тогора; кўплиги **طست** тусу:тун.

طعام таъа:мун 1) егулик нарса, овқат; 2) бурдой; кўплиги **أطعمة** 'атъаматун.

طعم таъъама, **يطعم** йутаъъиму, **تطعمنا** татъи:ман 1) иликланмоқ, иликли бўлмоқ: **العظم** ~ -л-ъазму бу суяк иликланди; 2) уламоқ: **الغصن** ~ -л-гусна у новдани улади; 3) эмламоқ: **الصحيح** ~ -с-саҳи:ҳа у соғломни эмлади; 4) ўрнатмоқ, жойлаштирмоқ, кўз қўймоқ; мурассаъ қилмоқ: **التغيب بالصيف** ~ -л-хашаба би'с-садафи у бу ёғочга садафни ўрнатди.

طعم таъмун 1) таъм, маза билиш; 2) таъм, маза; кўплиги **طعوم** туъу:мун.

طعم туъмун 1) қушни алдаб тутини учун сепилган доп; 2) эмлаш; кўплиги **طعوم** туъу:мун ва **اطعام** 'атъа:мун.

طعن таъана, **يظعن** йат(у, а)ну, **ظعنا** таънан 1) улғаймоқ, қаримоқ, чол бўлмоқ: **في السن** ~ -с-синни унинг ёши улғайди, у қариди; 2) санчмоқ, урмоқ: **غيره** ~ **بالمريخ** гайраҳу би-р-румҳи у бировни бу найза билан санчди.

طغيا тағйа, **يظغي** йатга:, **ظغيا** тағйан ва **ظغيانا** тугйа:нан 1) зулми, адолатсизликни ҳаддан оширмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши зулми ҳаддан оширди; 2) ҳаддан ошмоқ; исён кўтармоқ: **الكافر** ~ -л-ка:фиру бу кофир ҳаддан ошди, бу кофир исён кўтарди; 3) тошмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув тошди; 4) қайнамоқ: **به الدم** ~ биҳи-д-даму унинг қони қайнади, яъни ғазабланди.

طغح тафаҳа, **يظغح** йатфаҳу, **ظغحا** тафҳан ва **ظغحوا** туфу:ҳан 1) тошмоқ: **الكيل** ~ -л-кайлу бу ўлчак тошди; 2) тўлмоқ: **السكران** ~ -с-сакра:ну бу маст бу шаробга тўлди; 3) тўлдирмоқ: **الإناء ظغحا** ~ -л-'ина'а тафҳан'у идишни тўлдирди.

طفل тифлун (муз. муан. ва кўпл.) 1) чақалоқ; 2) балогатга етмаган бола; кўшлиги **اطفال** 'атфа:лун; 2) кичик ушоқ.

طيف тафи:фун 1) битмаган, тугамаган, чала; 2) оз, кам, бироз; 3) нодир, камёб.

طقس тақсун 1) йўл, йўриқ; 2) дин йўли, низом, қонун, қоида; 2) ҳаво, об-ҳаво; кўплиги **طقوس** туқу:сун.

طاققة тақтақатан йутақтиқу **يططق** ақтақа, тақилламоқ, тақ-тақ қилмоқ; **الججر** ~ л-ҳажару бу тош тақиллади: **الدواب** ~ -д-дава:бу бу уловнинг (туёғи) тақиллади.

طلاق тала:қун 1) хотин қўйиш, талоқ қилиш; 2) шариятда эр-хотин ўртасида келишилганига мувофиқ хотинга бериладиган қалин (садоқ)нинг бекор қилиниши.

طلب талаба, йатлабу, талабан 1) қидирмоқ, изламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани излади; 2) истамоқ, хоҳламоқ; **إليه** ~ илайҳи у уни истади; 3) чақирмоқ, даъват қилмоқ; **غيره إلى كذا** ~ гайраҳу 'ила:каза: у бировни фалон нарсага даъват қилди.

طلع талаба, йатлабу, тулу:ъан ва **مطلعاً** матл (а, и)ъан 1) кўтарилмоқ, чиқмоқ; **الكوكب أو الشمس** ~ -л-кавқабу 'ави-ш-шамсу юлдуз ёки қуёш чиқди; **الجبل** ~

-л-жабала у тоққа чиқди; 2) қутилмаганда келмоқ; **علي القوم** ~ ʼала:-л-қавми у бу қавмга қутилмаганда келди

طلق тулақатун серталоқ киши.

طلاسة талла:сатун ўчирғич латта.

طلق таллақа, йуталлиқу, **تطبيقاً** татли:қан 1) ташлаб кетмоқ; **القوم** ~ -л-қавма у қавмни ташлаб кетди; 2) видолашмоқ, хайрлашмоқ; **البلاد** ~ -л-била:

да у ватан билан видолашди; 3) талоқ қилмоқ; **المرأة** ~ -л-мар'ата у хотинни талоқ қилди.

طليعة тали:ъатун 1) қўшиннинг бурни, олдинги қисми; 2) разведкачи қисмлар; кўплиги **طلائع** тала:иъу.

طليق тали:қун 1) чиройли юзли ёки сўзли; 2) овоз қилинган асир; муаннаси **طليقة** тали:қатун; кўплиги

طلق тулақа:у.

طمائن там'ана, йутам'ину, **طمائنة** там'анатав

1) тинчлантирмоқ, тасалли бермоқ; **غيره** ~ гайраҳу у

бировни тинчлантирди; 2) камситмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани камситди.

طمائنة тумани:натун 1) осойишталик, хотиржамлик; ҳузур; 2) тинчлик.

طموح тамаҳа, йатмаҳу, тамҳан ва **طموحاً** туму:ҳан ва **طماحاً** тима:ҳан 1) олаймоқ; **بصره** ~ баса-руҳу унинг кўзи олайди; 2) олайиб қарамоқ; **ببصره** ~ би-

басариҳи у кўзи билан олайиб қаради; 3) бурнини кўтармоқ, гердаймоқ; **بأنفه** ~ би-'анфиҳи у бурнини кўтарди.

طمير тамара, йатмиру; **طمرأ** тамран ва **طموراً** туму:ран 1) пастга сакрамоқ, сакраб тушмоқ;

الرجل ~ -р-ражулу бу киши пастга сакраб тушди; 2) бекинимоқ, яширинмоқ; **في الأرض** ~ -фи:-л-'арди у ерга яширинди; 3) яширмоқ, бекитмоқ; **طمرأ الشيء** ~ тамрани -ш-

-шай'а у нарсани яширди; 4) кўймоқ; **البتير** ~ -л-би'ра у қудуқни кўмди.

طمس тамаса, йатмису, **طمساً** тамсан 1) ўчирмоқ, завол, йўқ, даф қилмоқ; **الشيء و عليه** ~ -ш-шай'а

ва ʼалайҳи у нарсани йўқ қилди; 3) тўсмоқ; **القيم الكواكب** ~ -л-гайму-л-кава:киба бу булут юлдузларни тўсди; 4) кўр қилмоқ; **عينه و عليه** ~ ʼайнаҳу ва ʼалайҳи у кўзини кўр қилди.

طمع тамия, йатмаъу, **طمعاً** тамаъан ва **طماعاً** тама:ъиййатан жуда хоҳламоқ; **في الشيء و به** ~ -фи:-ш-шай'и ва биҳи у нарсани жуда хоҳлади.

طمع тамма, йатумму, **طمماً** тамман ва **طموماً** туму:ман 1) кўпаймоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса кўпайди; 2) катталашмоқ, жиддийлашмоқ, мушқиллашмоқ;

الامر ~ -л-'амру бу иш катталашди; 3) тўлдирмоқ; **الإناء** ~ 'ина:'а у идишни тўлдирди; 4) текисламоқ, кўм-

моқ; **طما البئر** ~ таммани-л-би'ра у қудуқни кўмди.

طموح таму:ҳун интилувчи.

طنجرة танжаратун мис қозон; кўплиги **танжа** тана: жиру.

طنطن тантана, **يططن** йутантину, **طنطنة** тантанатан 1) визилламоқ: **الدباب** ~ -з-зуба:бу бу пашша визиллади; 2) жиригламоқ: **الجرس** ~ -л-жарасу бу кўнгироқ жириглади.

طن тана, **يطن** йатинну, **طنا** таннан ва **طينا** тани:нан 1) визилламоқ: **الدباب** ~ -з-зуба:бу бу пашша визиллади; 2) чалинмоқ: **الناقوس** ~ -н-на:қу:су бу занг чалинди; 3) инграмоқ: **المقطع** ~ -л-мақту:ъу (бирор ери) -кесилган киши ингради; 4. ўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи ўлди.

طها таҳа:, **يطهى** йатҳа: ва **يطهو** йатҳу:, **طها** таҳван ва **تطها** таҳийан ва **طهاية** таҳа: йатан 1) пиширмоқ, тайёрламоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшти пиширди; 2) яхшиламоқ, пухталамоқ: **الأمز** ~ -л-амра у ишни пухталади.

طهر тухрун тозалек, поклик.

طهر таҳҳара, **يطهر** йутаҳҳиру, **تطهيرا** татҳи:ран 1) покламоқ, тоза қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани поклади; 2) ювмоқ: **الشيء بالماء** ~ -ш-шай'а би-л-ма:'и у нарсани сув билан ювди.

طواف тава:фун Катъбани тавоф қилиш, айланиб юриш. **طور** таврун 1) марта, -та; 2) кўриниш, қиёфа; 3) ҳол, равиш; 4) чегара, ҳад.

طوفان ту:фа:нун 1) Нуҳ алайҳи-с-салом қавмини ҳалок қилган сув тошқини; 2) фарқ қилувчи сув ёки сув оқими.

طوق тавқун 1) бирор нарсани қила билиш, қилишга кучи келиш; 2) ҳалқа; 3) бўйин тақинчоғи, 4) хурмога чиқиладиган арқон; кўплиги **أطواق** атва:қун.

طول ту:лун 1) узунлик, бўй; **الخط** ~ -л-хатти чиқиқнинг икки қарама-қарши нуқтаси орасидаги масофа; 3) вақтнинг ўтиши, унинг муддати; кўплиги **أطوال** атва:лун.

طور таввара, **يطور** йутаввиру, **تطويرا** татви:ран вақти-вақти билан ўзгартирмоқ, такомиллаштирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани такомиллаштирди.

طوف таввафа, **يطوف** йутаввифу, **تطويفا** татви:фан. 1) айланмоқ, тавоф қилмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончи билан айланди; 2) кезмоқ, кўп юрмоқ: **في البلاد** ~ фи:-л-била:ди у ўлкани кезди.

طوي тава:, **يطوي** йатви:, **طيا** тайян 1) тахламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тахлади; 2) ўлдирмоқ: **الله عمره** ~ -л-ла:ҳу ъумураҳу Аллоҳ уни ўлдирди.

طويل тавил:лун 1) узун; 2) тавил (арузда баҳр номи); кўплиги **طوال** тива:лун ва **طيال** тийа:лун; **فلان ~ الباع** фула:нун ~ -л-ба:ъи фалончи сахий, бағри кенг; **اليد** ~ -л-йади қўли эгри, ўғрилиққа ва хиёнатга уста қўл.

طيب ти:бун 1) хушбўй нарсалар, атриёт, исирик; 2) яхши, сара, ёқимли; 3) ҳалол; кўплиги **أطيب** атйа:бун ва **طيوب** туйу:бун; 4) ёқимли ис, ҳид.

طير тайрун 1) қушлар, қуш; 2) ёмоликка йўйиш. **طين** ти:нун лой, ботқоқ лойи; кўплиги **أطيان** атйа:нун.

طيار тайя:рун 1) учувчи, тайёра, самолёт ҳайдовчи;

2) тарозу тили.

طيارة тайя:ратун 1) **طيار** тайя:руннинг муаннаси; 2) тайёра, самолёт.

طيب таййаба, **يطيب** йутаййибу, **تطيبا** татйи:бан 1) яхши, ёқимли деб топмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёқимли деб топди; 2) яхшиламоқ, тоза қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тоза қилди; 3) атриёт сепмоқ: **الجسم** ~ -л-жисма у баданига атриёт себди.

طيب таййибун 1) ёқим-ли; 2) яхши, тоза, ҳалол; муаннаси **طيبة** таййибатун; кўплиги **طيبات** таййиба:тун.

طير таййара, **يطير** йутаййиру, **تطيرا** татйи:ран 1) учирмоқ: **الطائروبه** ~ -т-та:'ира ва биҳи у қушни учирди; 2) бўлмоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у молни бўлди.

ظ

ظ за:ун зо, изги (араб алифбесивинг ўн еттинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 400 сонини билдиради).

قراءة ~ 1) очиқ, ойдин, кўришиб турган; **أ** қара'аху ~ ан у уни ёд ўқиди; **الأمر** ~ л-'амри аниқ иш; **البلد** ~ л-балади мамлакат ташқариси; 2) наҳвда: олмош бўлмаган исм.

ظرف зарфун 1) зеҳнлилик, зийраклик; 2) қомати келишганлик, чиройлилик; 3) идиш; 4) шу пайт, он, зум; 5) наҳвда: ҳол, равиш; ~ **هوئقي ال** ~ и у — сотқин эмас, амин; **ظرف** зарфун сўзи тилда — балогатни, юзда — чиройни, қалбда — ақлу идрок, зеҳну-зийракликни ифодалайди; кўплиги **ظروف** зуру:фун.

ظفر зафира, **يظفر** йазфару, **ظفرا** зафаран 1) тирноқ ўсмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу кишининг тирноғи ўсди; 2) эришмоқ: **الشيء و به** ~ ш-шай'а ва биҳи у бу нарсага эришди; 3) енгмоқ, ғалаба қозонмоқ: **علي عدوه و به** ~ ғалаба:ъадуввиҳи ва биҳи у душмани устидан ғалаба қозонди.

ظفر зафирун ва **ظفير** зафи:рун ва заффи:рун фақат ғалаба қилувчи.

ظلام зала:мун 1) кун қорайиши; 2) тун боши.

ظل залла, **يظل** йазиллу, **ظلاله** зала:латан 1) соя, ёпиқ бўлмоқ: **اليوم** ~ л-йавму бугун ҳаво ёпиқ бўлди; 2) узаймоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса узайди.

ظل зиллун 1) соя; 2) ҳимоя қилиш, ёнини олиш, қўллаш; **من كل شيء** ~ мин кулли шай'ин ҳар нарсанинг ўзлиги; **من الشباب** ~ мина-ш-шаба:би ёшликнинг бошланishi; **القيظ** ~ л-қайзи жазирама иссиқ; **الشتاء** ~ ш-шита:и қиш боши; **من السحاب** ~ мина-с-саҳа:би кунни тўсган булут; **الليل** ~ л-лайли тун қоронғуси, зулмат; **فلان هوئي** ~ и фула:нин фалончи бировнинг соясида, яъни ҳимоясида.

ظلم залама, **يظلم** йазлиму, **ظلما** зулман ва ~ **فلانا حقه** мазламатан қисмоқ; эзмоқ, зулм қилмоқ: фула:нан ҳаққаху у фалончининг ҳақини қисди, унга зулм қилди; 2) янглишмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши янглишди; 3) қийшаймоқ, бурилмоқ: **الطريق** ~ т-тари:қа у йўлдан бурилди.

ظلم зулмун эзиш, зулм қилиш; зулм.

ظلمات зулматун қоронғулик, зулмат; кўплиги **ظلمات** зулума:тун; **البحر** ~ л-баҳри денгиз машаққатлари.

ظمان зама:ну ташна, чанқоқ, сувсаган.

ظماني зам'а: **ظمان** зама:ну нинг муаннаси.

ظميء зами'а, **يظما** йазма'у, **ظماء** зама:'ан ва

ظمأة зама:'атан 1) сувсамоқ, чанқамоқ, ташна бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши чанқади; 2) интилмоқ; соғинмоқ: **إليه** ~ илайҳи у уни соғинди.

ظن занна, **يظن** йазунну, **ظننا** заннан 1) ишонмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у бу нарсага ишонди; 2) ўйламоқ, тахмин, эҳтимол қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани тахмин қилди; 3) шубҳаланмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончидан шубҳаланди.

ظن заннун 1) ўйлаш, тахмин, эҳтимол қилиш; 2) шубҳаланиш, иккиланиш; кўплиги **ظنون** зуну:нун ва **اظنانين** 'аза:ни:ну.

ظهر заҳара, **يظهر** йазҳару, **ظهورا** зуҳу:ран 1) очилмоқ, ойдин, аниқ бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса ойдин бўлди; 2) ёйилмоқ, тарқалмоқ, кўпаймоқ: **الفساد** ~ л-фасаду фи:л-барри ва-л-баҳри бу бузуқлик еру сувга ёйилди; 3) енгмоқ, ўзмоқ: **فلان بفلان و عليه** ~ фула:нун би-фула:нин ва ғалайҳи фалончи фалончдан ўзди.

ظهر заҳара, **يظهر** йазҳуру, **ظهارة** заҳа:ратан 1) орқаси бақувват бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу кишининг орқаси бақувват бўлди; 2) орқасига урмоқ: **فلانا** ~ фула:нан заҳран у фалончини орқасига урди; 3) ор-

қасига ташламоқ: **الشيء** ~ **شيء** ва биҳи у нарсани орқасига ташлади; 4) ёстиқча қўймоқ: **الثوب** ~ **س-савба** у кийимга ёстиқча қўйди.

ظھر захрун 1) орқа, орқанинг елкадан белгача қисми; 2) юк улови; 3) қуруқлик йўли; **هو خفيف ال** ~ **خفيف** ҳува хафи: фу-з ~ и унинг оиласи кам; **المجن** ~ **قلب له** қалаба лаҳу ~ а-л-мижанны у унга хиёнат қилди.

اظھار зуҳрун кун ботиш пайти, оқшом; кўплиги **اظھار** азҳа:рун.

ظھر захҳара, **ينظھر** йузаҳҳиру, **تظھيرا** тазҳи: ран 1) пешинда, тушда келмоқ: **القوم** ~ **ل-қавму** бу қавм пешинда келди; 2) кўмаклашмоқ, чиқармоқ: **العاجة** ~ **ل-ҳа:жата** у ҳожатни чиқарди.

ع

عابا ʔайбан ва **عابا** ʔа:ба, **يعيب** йаъи:бу, **عابا** ʔа:бан 1) айбли, нуқсонли, камчиликли бўлмоқ: **الشيء** ~ **شيء** у бу нарса нуқсонли бўлди; 2) айбдорга чиқармоқ: **فلان** ~ **فلان** фула:нан у фалончини айбдорга чиқарди; 3) айбли, нуқсонли, камчиликли қилмоқ: **الشيء** ~ **شيء** у нарсани камчиликли қилди.

عاب ʔа:таба, **يعاتب** йуъа:тибу, **عابا** муъа:таба-тан ва **عابا** ʔита:бан айбламоқ; қораламоқ: **غيره** ~ **غيره** гайраҳу у бировни қоралади.

عاج ʔа:жун фил суяги. **عاجل** ʔа:жала, **يعاجل** йуъа:жилу, **عاجلة** муъа:жалатан 1) илгарилашмоқ, ўзишмоқ, тезлашмоқ: **غيره** ~ **غيره** гайраҳу у биров билан тезлашди; 2) олдинроқ қилмоқ, ўзмоқ: **فلان بكلا** ~ **فلان** фула:нан биказа: у фалон нарсани фалончидан олдинроқ қилди.

عاجل ʔа:жилун 1) тез бўлган, тайёр бўлган; 2) тез, шопилинч.

عادل ʔа:дала, **يعادل** йуъа:дилу, **معادلة** муъа:дала-

тан 1) теекисламоқ: **بين الشينين** ~ **بين** байна-ш-шай'айни у бу икки нарса орасини текислади; 2) вазмин қилмоқ: **الشيء** ~ **شيء** у нарсани вазмин қилди; 3) алмаштирмоқ, ўринга ўрин қилмоқ: **الشيء بالشيء** ~ **شيء** би-ш-шай'и у нарсани нарсага алмаштирди.

معاداة муъа:да:та, **يعادي** йуъа:ди:, **عادي** да:тан ва **عادي** ʔа:да:ан 1) душманлашмоқ: **غيره** ~ **غيره** гайраҳу у биров билан душманлашди; 2) ажралмоқ, узоқлашмоқ: **الشيء** ~ **شيء** у бу нарсадан ажралди;

3) букламоқ, икки букмоқ: **الوسادة** ~ **ل-виса:дата** у ёстиқни икки букди; 4) эргашишмоқ: **بين اثنين** ~ **بين** иснайни бу иккиси эргашишди.

عادي ʔа:дийун 1) оддий, содда, мураккаб эмас; 2) эски, қадимий нарса; 3) Од қабиласига мансуб, одий; кўллиги **عاديات** ʔа:дийна:тун.

اعيار ʔа:рун ор, уят (виждон олдида); кўплиги **اعيار** аъйа:рун.

عارض ʔа:рада, **يعارض** йуъа:риду, **معارضة** муъа:рада-тан ва **عارضا** ʔира:дан 1) четлаб юрмоқ, ўзини тортиб юрмоқ: ўзини тортиб юрмоқ: **فلان** ~ **فلان** фула:нан у фалончини четлаб юрди; 2) қарши юрмоқ: **فلان في المسير** ~ **فلان** фу:ла:нан фи:-л-маси:ри у фалончига қарши юрди; 3) солиштирмоқ, қиёсламоқ: **الكتاب بالكتاب** ~ **ل-кита:ба** би-л-кита:би у китобни бу китоб билан солиштирди.

عارم ʔа:римун қаттиқ, шиддатли, қийин: **يوم** ~ **يوم** йав-мун ~ қаттиқ совуқ кун; **امر** ~ **امر** амрун ~ қийин иш.

عازف ʔа:зифун 1) куйчи, куйловчи; 2) пианина чалувчи.

عاشر ʔа:ша, **يعيش** йаъи:шу, **عاشا** ʔайшан ва **عاشة** ʔи:шатан ва **معاشا** маъа:шан ва **معيشة** маъи:шан тирик, бор, мавжуд бўлмоқ; яшамоқ: **الإنسان او الشيء** ~ **ل-ниса:ну** ави-ш-шай'у бу инсон тирик ёки бу нарса бор бўлди.

عاش ʔа:шара, **يعاشر** йуъа:ширу, **معاشرة** муъа:шаратан муомала, муошарат қилишмоқ, ўртоқлашмоқ:

غيره ~ ғайраҳу у биров билан ўртоқлашди.

عاشر ға:ширун 1) ўннич; 2) ушур (ўндан бир) солигини йиғувчи; кўплиги عشار ғушшарун; муаннаси عاشرة ға: ширатун; кўплиги عواشر ғава:ширу.

عاشق ға:шиқун севиб қолган, ошиқ; кўплиги عشاق ғушша:қун.

عاشوراء ға:шу:ра:у муҳаррам ойининг ўнинчи куни.

عاص ға:син 1) итоатдан чиққан, қонунга бўйсунмовчи, исёнчи; кўплиги عاصاة ғуса:тун; 2) қони тўхтамайдиган томир; кўплиги عواص ғава:син.

عاصر ға:сара, يعاصر йуъа:енру, معاصرة муъа:са-ратан асрдош бўлмоқ: غيره ~ ғайраҳу у биров билан асрдош бўлди.

عاصف ға:сифун 1) интилувчи, кучли; 2) шамолли; ~ يوم йавмун ~ шамолли кун; ليله ~ о ~ тун шамолли тун; سهم ~ саҳмун ~ нишонга интилувчи ўқ.

عاصمة ға:симатун 1) шаҳар; 2) бош шаҳар, пойтахт; кўплиги عواصم ғава:симу.

عاطفة ға:тифатун 1) ёнини олиш, шафқат қилиш; 2) бирор нарсага муҳаббат қўйиш; 3) дўст тутиниш; 4) яқинлик, қариндошлик; кўплиги عواطف ғава:тифу.

عافي ға:фа:, يعافي йуъа:фи:, معافاة муъа:фата:тан ва عفاء ғифа:ан ва عافية ға:фийатан соғайтирмоқ, шифо бермоқ: فلانا ~ л-лаҳу фула:нан Аллоҳ фалончига шифо берди.

عافية ға:фийатун 1) тўла соғлик; 2) ризқталаб (инсон ёки жонвор); ~ فلان كثير ال ~ и фалончи жуда меҳмондўст; شاة ~ اللحم ~ л-лаҳми бу совлиқ жуда гўшти; الماء ~ л-ма:и сувнинг сероблиги.

عاق ға:қа, يعوق йаъу:қу, عوقا ғавқан ҳалақит бермоқ, тўсиқлик қилмоқ; кечиктирмоқ: غيره عن كذا ~ ғайраҳу ған каза: у бировга фалон нарсада тўсиқлик қилди.

عاقب ға:қаб, يعاقب йуъа:қибу, معاقبة муъа:қабатан ва عاقبا ғиқа:бан 1) таъқиб қилмоқ; жазоламоқ:

غيره بذنبه و عليه ~ ғайраҳу би-занбиҳи ва ғалайҳи у бировни гуноҳи учун жазолади; 2) минншмоқ: فلانا في الرحلة ~

фула:нан фи:-р-ра:ҳилати у фалончи билан туяни минншди; 3) эргашмоқ: فلانا في العمل фула:нан фи:-л-тамали у бу ишда фалончига эргашди.

عاقبة ға:қибатун 1) натижа, охир, сўнг, хулоса, пиравар; 2) мукофот; 3) пасл; 4) бола, фарзанд; кўплиги عواقب ғава:қибу.

عاقل ға:қилун 1) ақлли, гидрокли; 2) донишманд, ҳақим, файласуф; кўплиги عقلاء ғуқала:у ва عاقلون ға:қилу:на ва عقال ғуққалун

عاكس ға:каса, يعاكس йуъа:кнесу, معاكسة муъа:касатан 1) тўсиқлик қилишмоқ, қаршилашмоқ: غيره ~ ғайраҳу у биров билан тўсиқлик қилишди; 2) ағдармоқ, бурмоқ: الكلام ~ л-кала:ма у гапни бурди; 3) соч юлишмоқ: فلانا ~ фула:нан у фалончи билан соч юлишди.

عالج ға:лажа, يعالج йуъа:лижу, معالجة муъа:лажатан ва علاجا ғила:жан 1) даволамоқ: الطبيب المريض ~ т-таби:бу-л-мари:да бу табиб беморни даволади; 2) устида ишламоқ, шуғулланмоқ: الشيء ~ ш-шай'а у бу нарса билан шуғулланди; 3) жон куйдирмоқ; синамоқ: عنه ~ ғанҳу у унинг тўғрисида жон куйдирди.

عالم ға:лимун билимдон, олим; кўплиги علماء ғула:ма:у.

عالم ға:ламун 1) олам, ёруғ дунё, коинот; 2) буткул маҳлуқот; кўплиги عوالم ғава:лиму ва عالمون ға:ламу:на.

عام ға:ма, يعوم йаъу:му, عوما ғавман сузмоқ: في الماء ~ фи:-л-ма:и у бу сувда сузди.

عام ға:мун йил; кўплиги اعوام 'ава:мун.

عامل ға:мала, يعامل йуъа:милу, معاملة муъа:

малатан муомала қилишмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан муомала қилишеди.

عامل **ға:милун** 1) ишчи, юмушчи; 2) валий, ҳоким, ранс; кўплиги **عمال** **ғумма:лун** ва **عاملون** **ға:милу:на** ва **عمله** **ғамалатун**; 3) фактор, омил; кўплиги **عوامل** **ғава:милу**.

عامي **ға:ммиййун** 1) оммавий; 2) омий, адабий эмас.

عامية **ға:ммиййатун** халқ тили.

عائد **ға:нада**, **يواند** **йуа:ниду**, **معاندة** **муа:нада**-тан ва **عنادا** **ғина:дан** 1) қайсарланмоқ: **الرجل** ~ **р-ражулу** бу киши қайсарланди; 2) теескарилашмоқ, аразлашмоқ: **فلانا** ~ **фула:нан** у фалончи билан аразлашди.

عائق **ға:нақа**, **يعائق** **йуа:ниқу**, **معانقة** **муа:нақа**-тан ва **عناقا** **ғина:қан** қучишмоқ, қучоқлашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан қучоқлашди.

عاهة **ға:ҳатун** экин, жондор ёки молга касаллик ёки офатдан келадиган зарар, шикастланиш, уриниш.

عاهد **ға:ҳада**, **يعاهد** **йуа:ҳиду**, **معاهدة** **муа:ҳадатан** ваъдалашмоқ, аҳдлашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан аҳдлашди.

عاود **ға:вада**, **يعاود** **йуа:виду**, **معاودة** **муа:вадатан** ва **عوادا** **ғива:дан** 1) аввалги ишга қайтмоқ:

الرجل ~ **р-ражулу** бу киши аввалги ишга қайтди; 2) одатдагидай киришмоқ: **الشيء** ~ **-ш-шай'а** у бу нарсага одатдагидай киришди; **ته العمي** ~ **тху-л-ҳумма**: унинг иситмаси қайтарилди; **ه المسألة** ~ **ҳу би-л-мас'алати** у саволни қайтарди.

عاون **ға:авана**, **يعاون** **йуа:вину**, **معاودة** **муа:ванатан** ва **عوانا** **ғива:нан** кўмаклашмоқ, қўллашмоқ:

غيره ~ **гайраҳу** у бировни қўллашди.

عائل **ға:илун** фақир, муҳтож.

عائلة **ға:илатун** 1) **عائل** **ға:илун** нинг муаннаси; 2) оила; кўплиги **عائلات** **ға:ила:тун**.

عبء **ғиб'ун** 1) оғирлик; 2) оғир юк; 3) қоп; кўплиги **اعباء** **'аьба:ун**.

عباء **ғабба:ун** або (жун тўн); муаннаси **عباءة** **ғабба:атун**; кўплиги **اعبئة** **'аьби'атун**.

عبادة **ғиба:датун** 1) бўйсиниш, итоат қилиш; 2) Аллоҳга сиғиниш; 3) диний расм-русум, удумлар.

عبارة **ғиба:ратун** 1) ибора, баён, таъбир; 2) иборат, тенг, баровар; **عن هذا** ~ **каза**: ~ **ған ҳаза**: бу — шундан иборат; ~ **فلان حسن ال** ~ **и фалончининг** баёни яхши.

عباء **ғабба'а**, **يعبيء** **йуаьббй'у**, **تعبيئة** **таъби'тан** 1) ҳозирламоқ, тайёрламоқ, тахламоқ: **المتاع** ~ **-л-мата**: **ға** у матони тахлади; 2) урушга шайламоқ: **الجيش** ~ **-л-жайша** у лашкарни урушга шайлади; 3) қўймоқ, жойламоқ: **الدواء أو السلعة** ~ **-д-дава:'а** **'ави-с-сильата** у дори-ни ёки молни жойлади.

عبد **ғаббада**, **يعبد** **йуаьббиду**, **تعبيدا** **таъби:дан** 1) тош термоқ, ётқизмоқ: **الطريق** ~ **-т-тари:қа** у йўлга тош ётқизди; 2) қул қилмоқ: **فلانا** ~ **фула:нан** у фалончини қул қилди;

عبر **ғаббара**, **يعبر** **йуаьббири**, **تعبرا** **таъби:ран** 1) таъбирламоқ, тушинтирмоқ: **الرجل عما في نفسه** ~ **р-ражулу** **ғамма:фи**: нафсиҳи бу киши кўнгилдагини таъбирлади; 2) гапирмоқ: **عن كذا** ~ **ған каза**: у фалон нарса тўғрисида гапирди.

عبد **ғаббада**, **يعبد** **йаъбуду**, **عبادة** **ғиба:датан** **عبودية** **ғубу:диййатан** тобинмоқ, сиғинмоқ, ибодат қилмоқ: **الرجل الله** ~ **р-ражулу-л-ла:ҳа** бу киши Аллоҳга ибодат қилди.

عبد **ғабдун** 1) қул, эрки йўқ, озод эмас инсон; 2) мам-лук; 3) занжий, негр; кўплиги **عباد** **ғиба:дун** ва **عبيد** **ғабй:дун** ва **عبدان** **ғибда:нун**.

عبر **ғабара**, **يعبر** **йаъбуру**, **عبرا** **ғабран** 1) ёш оқмоқ: **الرجل** ~ **р-ражулу** бу кишининг ёши оқди; 2) ёш-

ланмоқ: العين ~ -л-ъайну бу кўз ёшланди; 3) ўлмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм ўлдилар; 3) ичида, товуш чиқармай ўқимоқ: الكتاب ~ -л-кита:ба у китобни ичида ўқиди.

عبرة ~ибратун 1) насиҳат, панд, ўғит; 2) ажиб иш; 3) ибратли мисол; 4) мазмун; кўплиги عبر ~иббарун.

عيس ~абаса, يعيس йаъбису, عيسа ~абсан 1) хўм-раймоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши хўмрайди; 2) солинмоқ (жаҳлланиб ёки хафа бўлиб): وجه الرجل عيسا وعبوسا ~ важху-р-ражули ~абсан ва ~абу:сан бу кишининг юзи солинди; 3) оғир бўлмоқ: اليوم ~ -л-йавму бугунги кун оғир бўлди.

عيقري ~абқарийун 1) тўла, тўкис, мукамал; 2) якка, ёлғиз; 3) саййид, хўжа, жаноб; 4) ажойиб, таажжуб, ҳайратланарли; 5) нақшли гиламлар.

عبقرية ~абқарийатун 1) ягоналик, танҳолик, тенги йўқлик; 2) қобилиятлилик.

عتاد ата:дун 1) уддалаш, бирор ишни тайёргарликсиз қила олиш; 2) ҳозирланган, тайёрланган, шайланган; кўплиги اعتد ~аътудун ва اعتد ~утудун ва اعتدة ~аътидатун.

عتب ~атабун 1) кўрсаткич ва ўрта бармоқ ораси; 2) ўрта бармоқ билан ундан кейинги бармоқ ораси; 3) дара; 4) макруҳ иш; 5) бузуқчилик; 6) камчилик, етишмовчилик; нуқс; 7) қаттиқ ер.

عتبة ~атабатун 1) эшик тўсини; 2) зина, зинапоя; кўплиги عتبات ~атаба:тун ва عتب ~атабун.

عتال ~атта:лун мардикор ҳаммол.

عتم ~аттама, يعتم йуъатиму, تعتима таъти:ман 1) зулматда, тун қоронғусида қолмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши тун қоронғусида қолди; 2) кечикмоқ: طعام الضيف таъа:му-д-дайфи бу меҳмоннинг овқати кечикди.

عتمة ~атаматун 1) кечикиш, кечикиб қолиш, хаяллаш; 2) тун учдан бирининг аввали; 3) тун қоронғуси, зулмат.

عتيق ~ати:қун 1) муқаддас, азиз; 2) ҳар нарсанинг яхшиси; 3) шароб, вино; ~ ثوب ~савбун ~хушбичим, ти-

килиши яхши кийим; ~ البيت ال ~Каъба; кўплиги عتق ~утуқун ва عتاق ~ата:қун.

عشر ~асара, يعشر йаъс (у, и)ру, عثرا ~асеран ва عثارا ~аса:ран тойилмоқ, қоқилмоқ, янглишмоқ, хато қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши янглишди; ~ به ~биҳи фарасуху унинг оти тойилди.

عجب ~ажоба, يعجب йаъжабу, عجا ~ажабан 1) ажабланмоқ, ҳайрон қолмоқ: من الأمور له ~ мина-л-'амри ва лаху у бу ишдан ажабланди; 2) севмоқ, муҳаббат қўймоқ: إليه ~ илайҳи у унга муҳаббат қўйди.

عجب ~ажабун ажабланиш, ҳайратда қолиш; ~ من الله ~ мина-л-ла:ҳи розилик — Аллоҳдан.

عجة ~ужжатун ужжа (тухум, зираворлар аралаштириб ёгда тайёрланган таом).

عجل ~ажжала, يعجل йуъажжилу, تعجلا таъжи:лан 1) шошилмоқ, тез қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши шошилди; 2) ўзмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни ўзди; 3) тезламоқ, гиж-гижламоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни тезлади.

عجز ~ажжаза, يعجز йаж(у, и)зу, عجزا ~ажжан ва عجزانا ~ажжаза:нан ва معجزة маъж (а, и)затан 1) қурби, кучи етмамоқ, ярамай қолмоқ, ожиз бўлмоқ: الرجل عن الشيء ~ -р-ражулу ~ани-ш-шай'н бу киши бу нарсага ожиз бўлди, яъни уни қила олмади.

عجل ~ажжлун бузоқ; кўплиги عجول ~ажу:лун ва عجلة ~ажалатун ва عجال ~ажал:лун.

عجلة ~ажалатун 1) суръат, тезлик; 2) енгиллик, ҳаракат енгиллиги; 3) гилдирак; القيادة ~ -л-қийа:дати руль, штурвал; 4) арава; 5) чархпалак; 6) лой, ботқоқ лойи; кўплиги عجل ~ажалун ва عجال ~ажал:лун ва اعجال ~ажжа:лун.

عجن ~ажана, يعجن йаъж (у, и)ну, عجنا ~ажнан 1) ерга таяниб ўрнидан турмоқ: فلان ~ фула:нун фалончи ерга таяниб ўрнидан турди 2) қормоқ: الدقيق ~ -д-

дақи:қа у урни қорди; 3) таянмоқ: **علي العضا** ʔала:л-ʔаса: у ҳассага таянди.

عجوز ʔажузун 1) (муз. ва муан.) қари, қаригаң; кўп-
عجز лиги ʔужузун ва **عجائب** ʔажаб:ибу; 2) жаҳаннам;
3) уруш; 4) иситма; 5) шароб, вино; 6) бало, мусибат;
7) дунё; 8) кема; 9) йил; 10) чол; 11) кампир; 12) йўл;
13) ожиз; 14) қозон; 15) олов; 16) туя; 17) хурмо.

عجيب ʔажиб:бун қизик, ажойиб; ~ **عجب** ʔажабун ~
жуда қизик; кўплиги **عجائب** ʔажаб:ибу.

عجين ʔажин:нун хамир; кўплиги **عجن** ʔужунун.
عدا ʔада:; **يعدو** йаъду:; **عدوا** ʔадван ва
عدوا ʔудувван ва **تعداء** таъда:ʔан ва **عداوانا** ʔада-
ва:нан ва **عدا** ʔадан 1) чопмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу

киши чопди; 2) зулми, адолатсизликни ҳаддан оширмоқ,
чегарадан чиқармоқ: **عدا و عداوانا عليه** ʔадан ва

ʔ (у, и) дба:нан ʔалайҳи у унга қарши зулми ҳаддан ошир-
ди; 3) ўғирламоқ: **اللس علي الشيء** ~ -л-лису ʔала:
-ш-шай'и бу ўғри нарсани ўғирлади; 4) ташланмоқ, ҳамла
қилмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унга ташланди; 5) башд
машғул қилмоқ; **عدوا و عداوانا فلانا عن الامر** ʔадван

ва ʔудва:нан фула:нан ʔани-л-амри у фалончини бу иш
билан банд қилди; 6) бош тортмоқ, рад қилмоқ: **الامر و عنه** ~
-л-ʔамра ва ʔанҳу у бу ишдан бош тортди; 7) оқмоқ: **الماء** ~

-л-ма:у бу сув оқди.

عدالة ʔада:латун одиллик, ҳақпарварлик.

عداوة ʔада:ватун душманлик, хусумат, адоват.

عدا ʔада, **يعد** йаъудду, **عدا** ʔаддан ва **عدادا**
таъда:дан 1) санамоқ: **الدراهم** ~ -д-дара:ҳима у дир
ҳамларни санади; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани санади
2) ҳисобламоқ: **فلانا صادقا** ~ фула:нан са:диқан у фалон-
чини самимий ҳисоблади.

عداء ʔада:ʔун душманнинг кучи.

عداد ʔада:дун ҳисоблагич, счётчик.

عدة ʔуддатун 1) тайёргарлик, ҳозиолик, шайлик; 2)

жихоз, ускуна, асбоб; **ه** ~ **أخذ للامر** 'ахаза ли-л-'амри ~ аҳу
у бу ишга керакли асбобни олди: **الفرس** ~ -л-фараси от-
нинг эгар-жабдуғи **البناء** ~ -л-банна:и устанинг асбо-
би; кўплиги **عبد** ʔудадун.

عدد ʔаддада, **يعدد** йуъаддиду, **تعديدا** таъ-
ди:дан 1) санамоқ, ҳисобламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
сани санади; 2, қора кунга сақлаб қўймоқ: **المال** ~ -л-ма:-
ла у молни қора кунга сақлаб қўйди; 3) ўлганга йиғи-сиги
қилмоқ: **الميت** ~ -л-маййита у ўлганга йиғи-сиги қилди.

عدل ʔаддала, **يعدل** йуъаддилу, **تعديلا** таъ-
ди:лан 1) турғизмоқ, тик қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани турғизди; 2) ўзгартирмоқ: **الحكم أو الطلب** ~
-л-ҳукма 'ави-т-талаба у ҳукми ёки талабни ўзгартирди;
3) оқламоқ: **الشاهد أو الراوي** ~ -ш-ша:ҳида 'ави-р-

ра:вийа у гувоҳниёки жавобгарни оқлади; 4) тенг қилмоқ:
المتاع ~ -л-мата:ʔа у матони тенг қилди.

عدد ʔададун сон, рақам; кўплиги **أعداد** 'аъда:
дун.

عدس ʔадасун ясмоқ (ўсимлик).

عدسة ʔадасатун 1) арпа (баданга чиқадиган яра);
2) лупа, линза.

عدل ʔадала, **يعدل** йаъдилу, **عدلا** ʔадлан 1) тўғ-
риламоқ, текисламоқ, тўғри қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани тўғрилади; 2) тенглаштирмоқ: **فلانا بفلان** ~
фула:нан би-фула:нин у фалончини фалончи билан тенг-
лаштирди; 3, ўлчамоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончини
ўлчади; 4) бурилмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қу бу йўл бурил-
ди; 5) шерик қилмоқ: **بربه** ~ би-раббихи у раббига би-
ровни шерик қилди, унга тенглаштирди; 6) адолатли бўл-
моқ: **عدلا و عدالة و معدلة في حكمه** ʔадлан ва

ʔада:латан ва маъдилатан фи: ҳукмиҳи у ҳукмида адолат-
ли бўлди.

عدل ʔадула, **يعدل** йаъдулу, **عدالة** ʔада:латан
ва **عدولة** ʔудулатан адолатли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-
лу бу киши адолатли бўлди.

عدل 'адлун 1) адолат; одиллик; 2) одил, адолатли; 3) инсоф, 4) ўхшаш, сингари каби; 5) тенг, баробар; кўнлиги **أعدال** 'аъда:лун.

عدم 'адамун йўқлик.
عدو 'адуввун 1) адоват эгаси; 2) душман, рақиб; кўнлиги **أعداء** 'аъда:'ун ва **أعدا** 'аъа:дин.

عدوي 'адван 1) бузуқ, айниган; 2, қичима, қўтир; 3) юқумли, инъекция.

عديد 'ади:дун 1) саноқ, миқдор; 2) саноқли, бир неча; 3) тенг, баробар; тенгдош, тенгқур; 4) қавм ҳисобидаги бегона (киши); 5) ҳисса, улуш; кўплиги **أعداد**

'аъда:дун ва **عائد** 'ада:'иду; **الحصي والثري** ~ -л-ҳаса: ва-с-сара: жуда кўп, саноқсиз; **هذا** ~ **هذا** ҳаза: ~ у ҳаза: бунинг туриши, қадри бунинг ичида.

عديم 'ади:мун қашшоқ; кўплиги **عدماء** 'адама:'у.
عذاب 'аза:бун азоб, қийноқ, машаққат; кўплиги **أعذاب**

'аъзбатун.
عذب 'азуба, **يعذب** йаъзубу, **عذوبة** 'азубатан тотли; чучук, мазали бўлмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув чучук бўлди.

عذب 'азбун мазали, ширин, тотли овқат, сув; **ما** ~ ма:'ун ~ чучук сув; **الكلام** ~ **فلان** фула:нун ~ у-л-калә:ми фалончининг гапи ёқимли; кўплиги **عذاب** 'аза:бун ва **عذوب** 'азубун.

عذب 'аззаба, **يعذب** йуъаззибу, **عذب** 'аззиб, **تعذيبا** таъзи:бан 1) азобламоқ, қийнамоқ. **غيره** ~

гайраҳу у бировни қийнади; 2) сақламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сақлади; 3) манъ қилмоқ қайтармоқ: **فلاتا عن الشيء** ~ фула:нан 'ани-ш-шай'и у фалончини бу нарсдан қайтарди.

عدرا 'азара, **يعدر** йаъзиру, **عدرا** 'азуран ва **عدرا** 'азуран ва **عدري** 'азра: ва **معذرة** маъзиратан 1) кечирмоқ, узрини қабул қилмоқ: **غيره فيما او على ما صنع** ~ гайраҳу фи:ма: 'ав 'ала: ма: санаъа у бировнинг қилмиши.

ни кечирди; 2, хатна қилмоқ: **عدرا الغلام** ~ 'азрани-л-гула:ма у болани хатна қилди; 3) оғримоқ, касал бўлмоқ: **العاذور فلانا** ~ -л-'а:зу:ру фула:нан фалончи

ангина билан оғриди.

عدرا 'азурун кечирин учун асос бўла оладиган ҳужжат, далил; кўнлиги **أعدار** 'аъза:рун.

عذراء 'азра:'у 1) бокира қиз; 2) биби Марямнинг лақаби; 3) Сунбула буржи; 4, тешилмаган дур; 5) босилмаган қум; кўплиги **عذارى** 'аза:ра: ва **عذار** 'аза:рин.

عرب 'арабун араб (халқ номи); кўплиги **أعرب** 'аърубун ва **عروب** 'уру:бун.

عربة 'арабатун 1) арава; 2) вагон; кўплиги **عربات** 'араба:тун.

عربد 'арбада, **يعربد** йуъарбиду, **عربة** 'арбада-тан 1) хулқи ёмонлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг хулқи ёмонлашди; 2) қийнамоқ, азият чектирмоқ.

السكران علي الناس ~ -с-сукра:ну 'ала:-и-на:си бу маст одамларга азият чектирди.

عربي 'арабийун тоза араб.

عربية 'арабийатун **عربي** 'арабийун нинг муаннаси **اللغة** ~ ал-луғату-л-~ у араб тили.

عرج 'аража, **يعرج** йаъружу, **عرجا** 'уру:жан ва **معرجا** маъражан чиқмоқ, кўтарилмоқ: **الرجل في اله** ~

-р-ражулу фи-с-суллами ва 'алайҳи бу киши нарвонга чиқди; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса кўтарилди.

عرب 'арраба, **يعرب** йуъаррибу, **تعريبا** таъри:бан 1) баён қилмоқ, тушинтирмоқ: **الرجل بعجته** ~ -р-ра-

жулу би-ҳужжатиҳи бу киши (ишни) ҳужжат билан баён қилди; 2) исботламоқ: **عن صاحبه** ~ 'ан 'са:ҳибихи у шеригига исботлади; 3) арабий от олмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу

бу киши арабий, яъни тоза зотли от олди; 4) гаров бермоқ: **المشتري** ~ -л-муштари: бу харидор гаров берди; 5, тоза-

ламоқ: **المنطق** ~ -л-мантиқа у мантиқни хатолардан тозаллади; 6) арабчага ағдармоқ: **الكتاب و نحوه** ~ -л-кита:ба ва

ламоқ, ишқаламоқ: **الجلد** ~ л-жилда у терини силади; 2) қирмоқ, қиртишламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани қирди; 3) тажрибали қилмоқ, чиниқтирмоқ; тарбия қилмоқ: **الدهر فلان** ~ д-дахру фула:нан бу замонда фалончини чиниқтирди; 4) емоқ: **المائيه النبات** ~ л-ма:шиййату-н-наба: та бу мол ўт еди; 5) бўшатмоқ, холи қилмоқ, тозаламоқ: **الأرض** ~ л-'арда у ерни ўтдан тозалади.

عركة ʔаркатун 1) битта уруш, кураш; 2) битта ўлдириш.

عروبة ʔуру:батун арабларга хос хислат, хусусиятлар.

عروس ʔару:сун 1) келин; 2) кўёв; кўнлиги **عروس** ʔурусун; муаннаси **عرائس** ʔара:'ису.

عربة ʔарийа, **يعري** йа'ра:, **عريا** ʔурйан ва **عربة** ʔурйатан 1) ялонғочланмоқ, бўшанмоқ, холи бўлмоқ: **من** ~

мин сийа:биҳи у кийимидан бўшанди; 2) эгарсизланмоқ: **فلان من** ~ л-фарасу бу от эгарсизланди; **الفرس** ~

фула:нун мина-л-'айби фалончи айбдан холи бўлди.

عرايا ʔура:йа:нун ялонғоч; кўнлиги **عرايان**

عرش ʔари:шун 1) соябон; 2) сўри; 3) шип; том; кўнлиги **عرش** ʔурушун.

عريض ʔари:дун кенг; **دعاء** ~ ду'а:'ун ~ сердуо.

عزة ʔазза, **يعز** йа'зиззу, **عزاً** ʔиззан ва **عزة** ʔиззатан ва **عزاة** ʔаза:затан 1) кучли, қудратли бўлмоқ:

الرجل ~ р-ражулу бу киши кучли бўлди; 2) камёб, қимматли бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса камёб бўлди; 3) оғир, қийин, мушқил бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'

у бу нарса мушқил бўлди; 4) саховат қилмоқ: **فلان علي** ~

фула:нун ʔала: фула:нин фалончи фалончига саховат қилди; **علي أن تفعل كذا** ~ ʔалаййа 'ан таф'ала наза:

бундай қилишинг менга оғир тушди.

عز ʔиззун 1) куч, қудрат; 2) ҳар нарсанинг энг юқори чўққиси; 3) шон, шараф.

عزة ʔиззатун 1) куч, қудрат; 2) ҳамият, обрў, иззати нафс.

عزز ʔаззаза, **يعزز** йу'аззиззу, **تعزيراً** та'ззи:зан 1) азиз, ҳурматли қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни азиз қилди; 2) қувватламоқ, кучайтирмоқ: **غيره** ~ гайра-

ҳу у бировни кучайтирди.

عزي ʔазза:, **يعزي** йу'аззизу, **تعزية** та'ззийатан та'ззия билдирмоқ, сабрга чақирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга та'ззия билдирди.

عزف ʔазафа, **يعزف** йа'азифу, **عزفا** ʔазфан ва **عزيفا** ʔазн:фан 1) кўйламоқ, куй чалмоқ: **المغني** ~

л-муғани: бу созанда куй чалди; 2) куйланмоқ, чалинмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса чалинди.

عزل ʔазала, **يعزل** йа'азилу, **عزلاً** ʔазлан 1) чеклатмоқ, ажратиб қўймоқ: **الشيء عنه** ~ ш-шай'а ʔанҳу у нарсани ундан ажратиб қўйди; 2) туширмоқ: **فلاناً عن** ~

фула:нан ʔан мансибиҳи у фалончини мансабидан туширди; 3) бўшатмоқ: **عن عمله** ~ ʔан ʔамалиҳи у уни ишидан бўшатди; **المرريض عن الصحيح** ~ л-мари:да ʔани-с-с

аҳи:ҳи у беморни (касали юқишидан қўрқиб) соғломдан ажратиб қўйди.

عزلة ʔузлатун четлашиш, одамлардан узоқлашиш.

عزم ʔазама, **يعزم** йа'азиму, **عزماً** ʔазман ва **عزيمة** ʔазн:ман ва **عزيمة** ʔазн:матан ва **عزيمة** ʔазматан ва **معزماً** ма'з (а, и) ман 1) тиришмоқ, жаҳд қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши жаҳд қилди; 2) чи-

дамли бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши чидамли бўлди; 3) бутормоқ, қаттиқ тайинламоқ: **علي فلان** ~ ʔала:

фула:нин у фалончига қаттиқ тайинлади; 4) онт ичирмоқ: **علي فلان** ~ ʔала: фула:нин у фалончига онт ичирди; 5) чоғ-

ламоқ, ҳозирламоқ, тайёрламоқ: **الأمر و عليه** ~ л-'амра ва ʔалаййи у ишни ҳозирлади, ўзини ишга чоғлади.

عزم ʔазмун 1) интилиш, жаҳд, 2) қатъийлик, сабот;

3) хоҳиш, истак, ният; **أولو العزم** 'у:лу-л-ъазми даъватлари йўлида чидам кўрсатган пайғамбарлар.

عزيم 'ази:зун 1) қудратли (Аллоҳнинг сифати); 2) подир, қимматли, шобб; 3) азиз, ҳурматли; 4) ҳоким, подшоҳ (қадимий Мисрда).

عزيمة 'ази:магун 1) қатъий ният, истак, хоҳиш; 2) нозу карашма, мафтункор қилиқлар; кўплиги **عزائم** 'аза:иму; **الله** ~ -л-ла:ҳи Аллоҳ буюрган вожиботлар.

عسكرة 'аскара, **يعسكرو** йуъаскиру, **عسكرة** 'ака-ратан 1) йиғилишмоқ, жамъ бўлишмоқ; **القوم بالمكان** ~ қавму би-л-мана:ни бу қавм бу жойга йиғилишди; 2) қуюқлашмоқ; **الليل** ~ -л-лайлу бу тун қуюқлашди; 3) йиғмоқ, жамъ қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йиғди.

عسكرة 'аскарун 1) кўч, мўл; 2) лашкар, қўшин; биттаси **عسكري** 'аскарийун; кўплиги **عساكر** 'асак:киру; **الهجوم** ~ инжалат 'авҳу ~ у-л-ҳуму:ми унинг ташвиш лашкари ёпирилди, яъни унинг ташвиши кўпайди; **شهدت عسكرين** шаҳидту 'аскарайни мен Арафот ва Минаони кўрдим.

عسل 'асалун асал, бол; кўплиги **أعسال** 'аъса:лун ва **عسلون** 'асу:лун; **عسلون** 'асу:лун; **فلان علي** 'аъса:ли 'аби:ҳи фалончида отасининг феъли бор.

عسي 'асийа, **يعسي** йаъса:, **عسي** 'асан 1) улғаймоқ, катта ёшли бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши улғайди; 2) қуримоқ; **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик қуриди.

عسي 'асас:, **يعسي** йаъси:, **عسيان** ва **عسيا** 'асийан ва **عساء** 'асас:'ан қуримоқ; **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик қуриди.

عسير 'аси:рун оғир, қийин; **أمر** ~ амрун ~ оғир иш. **عشاء** 'аша:'ун кечки таом; кўплиги **أعشياء** 'аший'ятун.

عشاء 'аша:'ун шом билан хуфтон ораси; кечқурун, оқ-

шом: **العشاء ان** ал-ъиша:'ани шом ва хуфтон номозлари.

عشب 'ашбуи ўт, ўлач, майса; кўплиги **أعشاب** 'ашша:бун; биттаси **عشبة** 'ашшбатун.

عشر 'ашрун ўндан бир бўлак; кўплиги **عشور** 'ашу:рун ва **أعشار** 'ашша:рун.

عشر 'ашрун **عشرة** 'ашаратуннинг муаннаси; **نساء** ~ ниса:'ин ўнта аёл; **عشرة رجال** 'ашарату рижа:лин ўнта киши.

عشرة 'ашаратун ўн; **رجال** ~ рижа:лин ўнта киши; (муан.) **عشر نساء** 'ашару ниса:'ин ўнта аёл.

عشرة 'ашаратун дўстлик, улфатчилик; яқинлик.

عشرون 'ашру:на йигирма.

عشش 'ашшаша, **يعشش** йуъашшашу, **تعشيشا** таъши:шан 1) инланмоқ, ин қурмоқ; **الطائر** ~ -т-та:'иру бу қуш ин қурди; 2) қуримоқ; **الكلا** ~ -л-кала'у бу ўтлоқ қуриди; 3) кўкармоқ, моғорламоқ; **الحبض** ~ -л-хубзу бу нон моғорлади; 4) битламоқ; **النخلة** ~ -н-нахлату хурмо (барглари) битлади.

عشي 'ашша:, **يعشي** йуъашши:, **تعشية** таъши:наган 1) кечки таом едирмоқ; **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига кечки таом едирди; 2) ов қилиш учун ўт ёқмоқ; **الطير** ~ -т-тайра у қушни (шабкўр қилиб) ов қилиш учун ўт ёқди; 3) тунда ўтлатмоқ; **الإبل** ~ -л-'ибила у туяни тунда ўтлатди; 4) мулойим, яхши сўзли бўлмоқ; **عن فلان** ~ 'ан фула:нин у фалончига мулойим бўлди.

عشق 'ашшқа, **يعشق** йаъшшақу, **عشقا** 'ашшқан ва **عشقا** 'ашшақан ва **معشقا** маъшшақан юракдан севмоқ, қаттиқ севмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировни қаттиқ севди.

عشق 'ашшқун кучли муҳаббат, севги.

عشيرة 'аши:ратун қабила, уруғ; **الرجل** ~ -р-ражули кишининг ака-укалари, қариндон-уруғи; кўплиги **عشائر** 'аша:иру.

عشيّة ʔашийʔатун кечки таом; кўплиги عشايا ʔаша: йа:.

عصوان ʔасан 1) (муан.) таёқ, ҳасса; иккилиги عساва:ни; кўплиги عصي ʔ(y, и) сийʔун ва اعصى ʔъсин; 2) болдир суяги; 3) тил; 4) жамоа; ~ هولين ال ~ ҳува лаййну-л-~ у — юмшоқ супурги, яъни муллоим ва яхши сиёсат қилувчи; ~ هو صلب ال ~ унинг кўли қаттиқ, яъни кучли, қахрли; ~ شق فلان ال ~ нуни-л-~ фалончи тўнни тескари кийди, яъни атрофдагилар билан тескарилашди; انشقت عصا القوم ʔавми бу ʔавмнинг таёғи синди, яъни улар тескарилашди-лар.

عصابة ʔаса:батун 1) бинт, доқа тасма; 2) салла; 3) тож; 4) жамоа, тўда, гала (одамлар, отлар ва қушларда); кўплиги عصاب ʔаса:ибу.

عصبا ʔасба, يعصب йаъсибу, عصب ʔасбан 1) боғ-ламоқ, маҳкамламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани боғ-лади; 2) ўрамоқ, букламоқ, тахламоқ: ~ الشيء -ли-шай'а у нарсани ўради; 3) тўқимоқ, йигирмоқ: ~ القطن -л-қут-на у пахтани йигирди.

عصبي ʔасабийʔун 1) ҳимоячи, ёрдам берувчи, халос-кор; 2) асабга тегишли, асабий; ~ رجل رажулун ~ асабий, тез киши.

عصية ʔасабийʔатун 1) асабийлик, феъли тезлик 2) бирлик, аҳиллик ҳисси; 3) қариндош-уруғига меҳри-бон.

عصر ʔасара, يعصر йаъсиру, عصر ʔасран 1) сиқ-моқ, эзмоқ: ~ العنب -л-ъинаба у узумни эзди; ~ الثوب -с-савба у кийимни сиқди: ~ النمل -д-думмала у ҳуснбу-зарни сиқди; 2) қамамоқ, ҳибс қилмоқ: ~ فلان ~ фула: нан у фалончини қамади.

عصر ʔасрун кечки таом; العصر ал-ʔасра:ни 1) туш-ки ва кечки таом; 2) кун ва тун; 3) аср; 4) замон, давр; 5) ҳукмронлик; ~ الدولة العباسية ~ -д-давлати-л-ʔабба: сийʔати аббосийлар давлати ҳукмронлиги; ~ هارون الرشيد ~ ʔа:ру:на-р-раши:ди Ҳорун ар-Рашид ҳукмронлиги; العصر

العجري ал-~ у-л-ҳажарийʔу тош асри; القديم ال ~ ал-~ у-л-қадим:му қадимий давр; المتوسط ال ~ ал-~ у-л-мутава-ситу ўрта аср; الجديد ال ~ ал-~ у-л-жади:ду янги давр; 6) ўнтагача бўлган гуруҳ, тўда; 7) шерик, ўртоқ; 8) совға; кўплиги اعصر аъсуру ва عصور ʔусу:рун.

عصارة ʔасса:ратун сиқғич, пресс.

عصفا ʔасфан, يعصف йаъсифу, عصف ʔасафа, 1) баргини кесмоқ: ~ الزرع -з-заръа у экиннинг баргини кесди; 2) қаттиқ елмоқ, эсмоқ: ~ الريح -р-ри:ҳу бу ша-мол қаттиқ эсди.

عصفور ʔусфу:рун 1) қаптардан бошқа кичик қушлар; 2) кокилнинг таги; 3) отнинг пешонасидан бўртиб чиққан суяк; عصفران ʔусфу:ра:ни от пешонасининг ўнги ва чапидан бўртиб чиққан икки суяк; кўплиги عصافير ʔаса:фи:ру; طارت عصافير راسه га:рат ʔаса:фи:ру ра'сиҳи у кибр-ланди, катта кетди.

عصي ʔаса:, يعصي йаъси:, معصية маъсийʔатан ва عصيانا ʔасйа:нан бўйсинмамоқ, бўйсинишдан бош ротмоқ: ~ غيره ~ гайраҳу у бировга бўйсинмади;

عصيان ʔасйа:нун 1) итоатсизлик, бўйсинмаслик; 2) бош кўтариш, исён.

عصير ʔаси:рун шарбат, сел, сув.

عص ʔадда, يعص йаъадду, عضا ʔаддан ва عضيفا ʔади:дан 1) тишламоқ: ~ غيره و به و عليه ~ гайраҳу ва биҳи ва ʔалайҳи у бировни тишлади; 2) ушлаб, ёпишиб олмоқ, тармашмоқ: ~ غيره و به و عليه ~ айраҳу ва биҳи ва ʔалайҳи у унга тармашди; 3) ёмонлаб гапирмоқ: ~ فلان ~ фула:нан би-лиса:ниҳи у фалончини ёмонлаб гапирди; 4) қийнаб кўймоқ: ~ الزمان الرجل -з-зама:нур-ра жула бу замона кишини қийнаб кўйди.

عضلة ʔадалатун пай, мушак; кўплиги عضلات ʔада-ла:тун ва عضل ʔадалун.

عضو ʔ(y, и) двун 1) аъзо (мас., кўл, оёқ); 2) аъзо

عضوات (мас., фирқага); кўплиги **أعضاء** аъда:ун ва
ъ (у, и) два:тун.

أعطية **عطاء** бата:ун ҳадя, тортиқ; совға; кўплиги
'аътийатун ва **أعطيات** 'аътийа:тун; **أعطيات الملوك**
'аътийа:ту-л-мулу:ки шоҳларнинг совғалари;
أعطيات الجند 'аътийа:ту-л-жунди ҳарбийлар ризқи, уларнинг маоши.

عطر батирун атрли, хушбўй.

عطس батаса, **يعطس** йаът (у, и) су, **عطسا** бат-
сан ва **عطاسا** бута:сан 1) аксирмоқ: **الرجل** ~ р-ражу-
лу бу киши аксирди; 2) ёришмоқ: **الصبح** ~ с-субҳу бу
тонг ёришди.

عطش батиша, **يعطش** йаъташу, **عطشا** баташан 1)
чанқамоқ, сувсамоқ, ташна бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу
бу киши сувсади; 2) хоҳламоқ, муштоқ бўлмоқ: **إلى غيره**
'ила:гайриҳи у бировга муштоқ бўлди.

عطر баттара, **يعطر** йуъаттиру, **تعطيرا** таъти:ран
атрламоқ, атр билан хушбўй қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а
у нарсани атрлади.

عطل баттала, **يعطل** йуъаттилу, **تعطيل** таъти:лан
1) бекор, бўш, эътиборсиз қўймоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а
у нарсани бекор қўйди; 2) зийнатсиз қўймоқ: **المرأة** ~ л-
мар'ата у хотинни зийнатсиз қўйди; 3) қаровсиз қолдирмоқ:
الإبل ~ л-'ибла у туяни қаровсиз қолдирди; 4) қара-
май, ташлаб қўймоқ: **البيت** ~ л-би'ра у қудуққа қарамай
қўйди; 5) бўшатмоқ, ҳайдамоқ: **فلانا عن العمل** ~ фула:нан
бани-л-бамали у фалончини ишдан бўшатди; **الدان** ~ д-
да:ра у уйни тозаллади; **الشريعة** ~ ш-шари:бата у шариатга
амал қилмади

عطف батафа, **يعطف** йаътифу, **عطفًا** батфан эгмоқ
букмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани эгди; 2) эргаштир-
моқ, боғламоқ: **الكلمة على الأخرى** ~ л-калимати бала: л-
укра: у сўзни бошқасига боғлади; 3) меҳр солмоқ: **الله** ~
л-ла:ҳу қалбаҳу ва би-қалбиҳи Аллоҳ унинг
قلبه و بقلبه

қалбига меҳр солди; 4) эгилмоқ, букилмоқ: **عطفًا و عطفًا** ~
عطفًا батфан ва буту:фан 'ила: гайриҳи у бировга эгилди.

عطف батфун 1) эгилиш, букилиш; 2) меҳрибонлик,
юмпоқлик, кўнгилчанлик, шафқат; 3) наҳвда: боғлама.

عطلة бутлатун 1) ишсиз қолиш; 2) меҳнат ва ўқиш
таътили.

عظة бизатун 1) насихат, панд, ўғит; 2) ибрат, намуна;
3) яхши ўғит; кўплиги **عظت** биза:тун.

عظم баззама, **يعظم** йуъаззиму, **تعظيمًا** таъзи:ман
1) ҳурматламоқ, улуғламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
улуғлади; 2) нимталамоқ: **الشاة** ~ ша:та у қўйни ним-
талади.

عظلا базала, **عظلت** базалат, **تعظّل** таъзулу,
السباع ~ базлан қочиб учун бир-бирининг устига чиқмоқ:
السباع ~ с-сиба:бу ва-л-кила:бу ва-л-жара:ду
ва гайруҳа: бу ваҳшийлар ва бу итлар ва бу чигирткалар
ва бошқа-лар қочиб учун бир-бирларининг устига чиқди
лар.

عظم базума, **يعظم** йуъаззиму, **عظما** бизаман ва
عظامة базаматан 1) катта бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у
бу нарса катта бўлди; 2) қийин, оғир, мушқил, хавфли бўл-
моқ: **الأمر** ~ л-'амру бу иш мушқил бўлди; 3) ҳурмат
ли, улуғ бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳурматли
бўлди.

عظم базмун суяк; кўплиги **اعظم** 'аъзумун ва **عظام** ва
عظامه биза:матун.

عظامة базаматун 1) қўполлик, зўравонлик; 2) улуғлик,
обрўлилик; 3) мағрурлик; 4) манманлик.

عظامة базаматун бир бўлак суяк.

عظيم базимун катта, улуғ; кўплиги **عظام** биза:мун
ва **عظماء** бизама:у.

عفا бафа; **يعفو** йаъфу; **عفوًا** бафван 1) ке-
чирмоқ; **عنه وله ذنبه** ~ банҳу ва лаҳу занбаҳу у унинг
гуноҳини кечирди; 2) ўчирмоқ, ёпмоқ, текис қилмоқ;

الله عنه ~ -л-ла:ху ʔанху Аллоҳ унинг гуноҳини текис қилди; 3) тийинмоқ: **عن الشيء** ~ ʔани-ш-шай'и у бу нарсадан тийинди.

عفا ʔафа:фун иффат, ахлоқий поклик.

عقريت ʔифри:тун 1) кучли, қудратли; 2) маккор, айёр; 3) хабис баҳайбат, мудҳиш; ~ **رجل** ражулун ~ баҳайбат киши; кўплиги **عقاريت** ʔафа:ри:ту.

عقم ʔаққама, **يعقم** йуʔаққиму, **تعقما** таъқи:ман 1) зарарсизлантирмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни зарарсизлантирди; 2) тугмас қилмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ата у бу хотинни тугмас қилди; 3) микроблардан тозаламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а нарсани микроблардан тозалади.

عقل ʔақала, **يعقل** йаʔқилу, **عقلا** ʔақлан ва **الغلام** ~ -л-гула:му бу ўспирин билликли бўлди.

عقل ʔақала, **يعقل** йаʔқилу, **عقلا** ʔақлан ақллироқ, эслироқ бўлмоқ: **فلان فلان** ~ фула:нун фула:нан фалончи фалончидан ақллироқ бўлди.

عقل ʔақлун 1) ақл, эс; 2) юрак; 3) қалъа; 4) паноҳ; бошпана; 5) сезиш ҳисси, инстинкт; 6) дид; кўплиги **عقول** ʔуқу:лун.

عقيدة ʔақи:датун 1) эътиқод, ишонч; 2) шубҳага ўрин қолдирмайдиган ҳукм, қарор; кўплиги **عقائد** ʔақа:иду.

عقيلة ʔақи:латун 1) хоним, бека; 2) меҳрибон хотин; 3) бош, бошлиқ, хўжа, бек; **البحر** ~ -л-баҳри денгиз дури; кўплиги **عقائل** ʔақа:илу ва **عقيلات** ʔақи:латун.

عكس ʔакаса, **يعكس** йаʔқису, **عكسا** ʔаксан 1) ағдармоқ, тўнкармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тўнкарди; 2) айлантирмоқ, бурмоқ; **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни бурди; 3) эгмоқ: **رأس الحيوان** ~ ра'са-л-ҳайва:ни у жонворнинг бошини эгди.

عكر ʔаккара, **يعكر** йуʔаккиру, **تعكيرا** таъқи:ран лойқалатмоқ, қуйқалатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани лойқалатди.

علا ʔала:, **يعلو** йаʔлу:, **علوا** ʔулувван кўтарилмоқ, юқори бўлмоқ: **النهار** ~ -н-наҳа:ру бу кун кўтарилди.

عفة ʔиффатун 1) тан тозалиги; 2) шаҳватдан тийиниш.

عفن ʔафанун 1) чириш; 2) бузилиш, ириш, айниш, сасиш; **الامراض العفنة** ал-амра:ду-л-ʔафинату йиригли касалликлар.

عفو ʔафвун 1) шухрат, обрў; 2) ҳар нарсанинг яхши-си, сараси.

عفيف ʔафи:фун иффатли, номусли.

عقاب ʔиқа:бун ёмонликни ёмонлик билан жазолаш.

عقبه ʔуқбатун 1) навбат, кетма-кетлик; 2) бадал, ўринга-ўрин қилиш; 3) ширинлик қуйқаси; 4) таом сели.

عقد ʔақада, **يعقد** йаʔқиду, **عقدا** ʔақдан 1) қотмоқ: **السائل** ~ -с-са:илу бу суюқлик қотди; 2) тугмоқ:

الزهر ~ -з-заҳру бу гул тугди; 3) тайинламоқ, топширмоқ: **لفلان علي البلد** ~ ли-фула:нин ʔала:-л-балади у фалончига мамлакат ҳокимлигини топширди; 4) ваъда қилмоқ: **غيره علي الشيء** ~ ғайраҳу ʔала:-ш-шай'и у бировга нарсани ваъда қилди.

عقد ʔақдун 1) боғланиш (мас., бинонинг деворлари-даги); 2) битим, аҳднома, шартнома; 3) ўнликлар; кўплиги **عقود** ʔуқу:дун.

عقد ʔиқдун дур; кўялиги **عقود** ʔуқу:дун.

عقدة ʔуқдатун 1) тугун, чигал; 2) жамоа, гуруҳ, тўда;

3) ҳукумат, ҳокимият; 4) тил ҳаракатини чегараловчи камчиликлар, етишмовчиликлар; 5) бажарилиши шартлик (мас., шартноманинг); кўплиги **عقد** ʔуқадун; **النة** ~ -н-на:

سيرة ал-~у-н-нафсиййату шахсий қийинчиликлар.

عقرب ʔақрабун 1) чаён; 2) Ақраб (бурж номи); 3) ко-вупнинг чарм ипи; **الصدغ** ~ -с-судғи чаккага бураб қўйилган соч; **الساعة** ~ а:-с-са:ъати соат миллари; кўплиги **عقارب** ʔақа:рибу.

عقد ʔаққада, **يعقد** йуʔаққиду, **تعقيدا** таъқи:

дан 1) қуйилтирмоқ: **العسل** ~ л-ъасала у асални қуюлтирди; 2) чалкаштирмоқ: **الكلام** ~ л-кала:ма у гапни чалкаштирди; 4) қасам олмоқ: **اليمين** ~ л-йами:на у қасамни олди; 5) ваъда қилмоқ: **فلانا على كذا** ~ фула:нан ыала:каза: у фалончига фалон нарса хусусида ваъда қилди; 6) боғланишли қилмоқ: **البيت** ~ л-байта у уйни боғланишли қилди; 7) қаттиқ тутмоқ: **الحبل** ~ л-хабла у ишни қаттиқ тутди.

علاج ыала:жун 1) тузатиш; 2) даволаш; 3) ҳимоя қилиш, сақлаш.

علاقة ыала:қатун 1) алоқа, оила, фарзанд, молу дунёга боғланиш 2) садақат; 3) юракдан севиш; 4) турмуш учун кифоя қиладиган нарсалар; 5) ҳақиқий маъно билан мажозий маъно ўртасидаги боғланиш; кўплиги **علائق** ыала:иқу.

علامة ыала:матун 1) аломат, белги, нишон; 2) сифат, хусусият, хосият; кўплиги **علام** ыала:мун ва **علامات** ыала:матун.

علبة ыулбатун 1) тери ёки ёғоч қути; 2) темир идиш, банка; кўплиги **علب** ыулабун ва **علاب** ыла:бун.

علف ыалафа, **يعلف** йаълифу, **علفا** ыалфан 1) кўп ичмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши кўп ичди; 2) хапак, ем едирмоқ; **الحيوان** ~ л-хайава:на у бу жонворга ем едирди.

علف ыалафун хапак, ем; кўплиги **علوفة** ыулу:фатун ва **اعلاف** ыала:фун ва **علاف** ыла:фун.

علق ыалиқа, **يعلق** йаълақу, **علقا** ыалақан ва **علاقة** ыала:қатан ва **علوقا** ыулу:қан ва **علقا** ыил:

қан 1) боғланиб қолмоқ, суймоқ: **فلانا و به** ~ фула:нан ва биҳи у фалончига боғланиб қолди; 2) илинтирмоқ:

علوقا الوحش بالعبالة ~ ыулу:қани-л-ваъша би-л-хуба:лати у ёввайи ҳайвонни тўрга илинтирди.

عك ыалака, **يعك** йаъл (у, и) ку, **عككا** ыалкан 1) чайнамоқ: **العكك** ~ л-ылка у сақич чайнади; **الدابة** ~

1) чайнамоқ: **الدابة** ~ л-ылка у сақич чайнади; **اللجام** -д-да:ббату-л-лижа:ма бу улов югани чайнади;

2) уриб шақиллатмоқ; **نايه** ~ на:байҳи у икки бармоғини уриб шақиллатди.

عك ыилкуи сақич; кўплиги **اعلاك** ыулу:кун ва **علك** ыала:кун; биттаси **علكة** ыилкатун.

علب ыаллаба, **يعلب** йуъаллибу, **تعليبا** таъли:бан 1) белгиламоқ, нишон қўймоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсага нишон қўйди; 2) тирнамоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани тирнади; 3) ясамоқ, қилмоқ: **العلبة** ~ л-ъулбата у қутини ясади; 4) банкаламоқ, консерваламоқ: **الفاكهة واللحم والتخض** ~

الفاكهة واللحم والتخض ~ л-фа:киҳата ва-л-лаҳма ва-л-худара ва гайраҳа: у мевеани ва гўштни ва сабзавотни ва бошқаларни консервалади.

علة ыиллатун касал, дард; кўплиги **علم** ыиламун.

علق ыаллақа, **يعلق** йуъаллиқу, **تعليقا** таъли:қан 1) жиловни бўшатиб қўймоқ: **الراكب** ~ р-ра:кибу бу улов минган жиловни бўшатиб қўйди; 2) илмоқ: **والشيء** ~

والشيء ~ ш-шай'а би-ш-шай'и ва ыалайҳи ва минҳу у нарсани бу нарсага илди; 3) қўндирмоқ, ўрнатмоқ: **الباب على دارة** ~ л-ба:ба ыала:да:риҳи у эшикни уйига қўндирди; 4) беркитмоқ, илмоқ: **الباب** ~ л-ба:ба

у эшикни илди.

علم ыаллама, **يعلم** йуъаллиму, **تعليما** таъли:ман 1) ўргатмоқ: **غيره الصنعة** ~ гайраҳу-с-санъата у бировга хунарни ўргатди; 2) мардлик ордени билан белгиламоқ:

الفارس نفسه ~ л-фа:рису нафсаҳу бу чавандоз ўзини мардлик ордени билан белгилади; 3) билдирмоқ: **لفلان علامة** ~

ли-фула:нин ыала:матан у фалончига белги (парол) билдирди.

علن ыаллана, **يعلن** йуъаллину, **تعلينا** таъли:нан очмоқ, ошкор қилмоқ, кўрсатмоқ: **الامر إلى غيره** ~

الامر إلى غيره ~ л-амра ыила:гайриҳи у ишни бировга ошкор қилди.

علي ыалла:, **يعلي** йуъалли:, **تعلية** таълий:атан 1) кўтармоқ баланд қилмоқ: **الله فلانا** ~ л-ла:ҳу фула:

нан Аллоҳ фалончини баланд қилди; **الرجل الشيء** ~ р-ражулу ш-шай'а бу киши нарсани кўтарди; 2) устига қўймоқ:

الممتع عن الدابة ~ -л-мата:ъа ъани-д-да:бати у матони бу уловнинг устига қўйди.

علم ъалима, يعلم йаъламу, علما ълман 1) билмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши билди; 2) танимоқ, ишонмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани таниди; 3) сезмоқ, ҳис қилмоқ: به الشيء ~ -ш-шай'а ва биҳи у нарсани сезди; 4) тўла эгалламоқ: الامر ~ -л-'амра у ишни тўла эгаллади; 5) моҳиятини англамоқ, билмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсанинг моҳиятини англади.

علم ълмун 1) билиш, англаш; 2) таниш, ишониш; 3) Аллоҳнинг инсон қалбига солиб, уни саодат сари йўллайдиган нури, зиёси; علمي غير علم منه و بدون علمه ъала: гайри ълмин минҳу ва би-ду:ни ълмиҳи унга билдирмай; 4) илм, билим, фан; علموا ~ -ан амалда ва илмда; الاحياء ~ -л-'аҳйа:и биология; اهل العلم ʼаҳлу-л-ълми илм аҳли, олимлар; الشعب ~ -ш-шаъби халқ ижоди, фольклор; кўплиги علوم ʼулу:мун; العربية ~ -и-и-ал-~ у-л-ъарабийату араб тилига алоқадор илмлар: грамматика, синтаксис, фонетика ва бошқ.

علم ъаламун 1) белги, из, ишон; 2) йўл белгиси; 3) кийимнинг расми ва рақами; 4) бошлиқ, раис, оқсоқол; 5) минора; 6) ясси, чўзилган тоғ; 7) туг, байроқ; кўплиги اعلام ʼаъла:мун.

علم ʼ (у, и) лвун ҳар нарсанинг энг юқори чегараси; кўплиги عاوة ʼ (у, и) лватун.

علي ъала: 1) ўрин-шайт келишиги маъносида келади; علي المكان ʼала,-л-мака:ни бу жойда; 2) қарши; عاونهم ʼа:ванаҳум ʼала: -р-ражули у уларга бу кишига қарши ёрдам берди; 3) ёнида, қошида, олдида; 4) билан, кўра; 5) учун; ҳақида, тўғрисида; 6) устидан, босиб ўтиб; 7) шунга қарамай; 8) давомида, асносида.

علي ъали:лун касал; ~ ان-наسيم ال ~ -у маъин шабада.

علي ъали:мун ҳамма нарсани илм билан ўраган, қамраб олувчи (Аллоҳнинг сифати).

علي ъалиййун 1) юксак, баланд; 2) жуда кучли; 3) баланд мартабали, қадрли.

عماد ʼима:лун 1) устун, тиргак; 2) баланд бинолар; 3) аскар бошлиғи; ~ فلان طويل ال ~ -и фалончининг турар жойи машҳур; ~ رفيع ال ~ -и рафи:ъу-л-~и донғи кетган, обрўли, шарафли; ~ اصحاب ال ~ -и юксак иморат соҳиблари; كؤپليги عمد ʼ (у, а) м (у, а) дун.

عمارة ʼима:ратун 1) катта маҳалла, квартал; 2) юксак бино; 3) маъмур, боқ, сераҳоли; кўплиги عمائر ʼама:пру ва عمارات ʼама:ратун.

عمامة ʼама:матун салла; кўплиги عمائم ʼама:иму. عمد ʼамада, يعمد йаъмиду, عمداء ʼамдан 1) устун билан тик қўймоқ, тираб қўймоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тираб қўйди; 2) хода билан урмоқ: فلانا ~ -и-фула:нан у фалончини хода билан урди; 3) хоҳламоқ, интилмоқ: الشيء ~ -и-ш-шай'а ва лаҳу ва ʼилайҳи у бу нарсага интилди.

عمد ʼамдун 1) қасддан қилинадиган иш; فعله ~ -и-фаъалаҳу ~ -ан у буни қасддан қилди; ~ القتل ال ~ -и-ал-қатлу-л-~ у қасддан ўлдириш.

عمر ʼум (у) рун турмуш, ҳаёт; кўплиги اعمار ʼама:рун.

عمران ʼумра:ни Абу Бакр ва Умар радиъа -л-ла:ҳу ʼан-ҳума: ҳазратлари, яъни ʼумру-бну-л-хатта:би ва ʼумру-бну ʼабди-л-ъазиз:зи дар.

عمق ʼамуқа, يعمق йаъмуқу, عمقا ʼумқан ва عميقة ʼама:қатан 1) узоқ, узун бўлмоқ: المكان ~ -и-мака:ну бу жой узоқ бўлди; ~ الفكرة ~ -и-л-фикрату бу фикр узоқни кўзлади; 2) чуқур бўлмоқ: البئر ~ -и-л-би'ру бу қудуқ чуқур бўлди.

عمق ʼумқун 1) чуқурлик; 2) туб, таг, қаър.

عمل ʼамила, يعمل йаъмалу, عمل ʼамалан 1) ишламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ишлади; 2) қилмоқ,

бажармоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қилди; 3) шугулланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шугулланди.

عمل ʔамалун 1) иш; юмуш, меҳнат; 2) ҳаракат, саъй; кўплиги **اعمال** ʔама:лун; **اعمال البلاد** ʔама:лу-л-била:ди давлат юмушлари; 3) амал (иқтисодда ўзи учун фойда келтирадиган ҳаракат); 4) ҳодиса.

عملة ʔимлатун 1) меҳнат ҳайъати; 2) ишлаб чиқариладиган нарса, маҳсулот; 3) иш ҳақи; 4) ёмон сир.

عم ʔамма, **يعم** йаъумму, **عموما** ʔуму:ман 1) ҳаммани қамрамоқ, ҳамманики, умумий бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ҳаммани қамради; 2) ёйилиб ўсмоқ: ~

النبات -н-набат.у бу ўсимлик ёйилиб ўсди; 3) амаки бўлмоқ: **عمومة الرجل** ~ ʔуму:матани-р-ражулу бу киши амаки бўлди; 4) салла ўрамоқ: **عماً رأسه** ~ ʔамман ра'саҳу у бошига салла ўради.

عم ʔаммун амаки; кўплиги **اعمام** ʔама:мун ва **عمومة** ʔуму:матун

عمد ʔаммада, **يعمد** йуъаммиду, **تعميذا** таъми:дан 1) тирамоқ, устун билан тирамоқ: **العمدة** ~ -л-хаймата у чодирни устун билан тиради; 2) бошлиқ, оқсоқол қилмоқ: **القوم فلان** ~ -л-қавму фула:нан бу қавм фалончини бошлиқ қилди; 3- бўғмоқ: **السيول** ~ -с-сайла у оқимни бўғди.

عمر ʔаммара, **يعمر** йуъаммиру, **تعميرا** таъми:ран 1) маъмур, обод қилмоқ: **المنزل** ~ -л-манзила у манзилни маъмур қилди; **الأرض** ~ -л-арда у ерни обод қилди; 2) уй-жойли қилмоқ: **فلان دارا** ~ фула:нан да:ран у фалончини уй-жойли қилди; 3) умрини узайтирмоқ, чўзмоқ: **الله فلان** ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончининг умрини чўзди.

عمق ʔаммақа, **يعمق** йуъаммиқу, **تعميقا** таъми:қан чуқурлатмоқ, чуқур, теран қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани чуқур қилди; **النظر في الأمور** ~ -н-назара фи:-л-ум у:ри у бу ишларга теран фикр билан қаради.

عم ʔаммама, **يعم** йуъаммиму, **تعميما** таъми:ман

1) умумий, ҳамманики қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани умумий қилди; 2) салла кийдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга салла кийдирди; 3) юкламоқ, зиммасига қўймоқ: **فلان الأمر** ~ фула:нани-л-ʔамра у ишни фалончига юкледи.

عمود ʔаму:дун 1) устун, тиргак; 2) бошлиқ, ишбоши, раҳбар.

عموم ʔуму:мун умумийлик.

عمي ʔамийа, **يعمي** йаъма:, **عمي** ʔаман кўр бўлмоқ, кўз нури сўнмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кўр бўлди.

عميد ʔами:дун 1) бошлиқ, раҳбар, иш боши; 2) мудир, декап; 3- ҳассага суянувчи бемор; кўплиги **عمدا** ʔума:да:у.

عمل ʔами:лун иш ўртасида турувчи, даллол; кўплиги **عمال** ʔумала:у.

عن ʔан 1) ўзбек тилидаги чиқиш келишиги маъносида келади; 2) учун, туфайли, сабабли; 3) ўрнига, эвазига; 4) ҳақида, тўғрисида, хусусида; 5) кейин, сўнг, сўнгра.

عنا ʔана:ун қийналиш, машаққат, меҳнат.

عنب ʔинабун узум; кўплиги **اعناب** ʔаъна:бун.

عند ʔинда ёнида; олдида; вақтда, пайтда; **ذلك** ~ за:лика ўшанда; **اللزوم** ~ -л-лузу:ми лозим пайтда; **ي** ~ и: менда бор; фикримча; **الظهر** ~ -з-зуҳри тушда; **إذ** ~ 'изин шунда, ўшанда; **إلى** ~ -и:ла: ~ ҳи унинг олдида; **من** ~ -ми: ~ ҳи унинг олдида.

عندليب ʔандали:бун булбул; кўплиги **عنادل** ʔана:дилу.

عتر ʔанзун 1) эчки; 2) кийикнинг урғочиси; **عتر** ʔанзу:ун ва **عزاز** ʔина:зун.

عنصر ʔунсурун 1) асл, илдиз, келиб чиқиш; 2) жисм, модда; 3) ташвишлар; 4) ҳожат, муҳтожлик; 4) оддий жисм, элемент; кўплиги **عناصر** ʔана:сиру; **الأربعة** ~ -а-ал ~ у-л-арбаъату тўрт элемент: олов, ҳаво, сув ва тупроқ.

عنصرة ʔансаратун: ~ **عيد** ʔи:ди-л-~ и 1) христианларнинг «троица» аталмиш байрами; 2) яҳудийларда шариат китобларининг Тур Сино тоғига тушган кунни эслаш бай-

рами; 3) сўзнинг ибронийча маъноси йиғилиш, кенгашир.
عنف ъа (у, а, и)нфун қўполлик, қаттиқ қўллик, зўравонлик.

عنتق ъунуқун 1) (муан. ва муз.) бўйин; 2) жамоа, гуруҳ; кўплиги **اعناق** 'аъна:қун

عناقد ъана:қун **عناقد** ъунқу:дун бош, шингил; кўплиги **عناقد** ъана:қун:ду.

عناكبوت ъанкабу:тун (муан. ва муз.) ўргимчак; кўплиги **عناكبوتات** ъанкабу:та:тун ва **عناكب** ъана:кибу ва **عناكب** ъана:ки:бу.

عنف ъаннафа, **يعنف** йуъаннифу, **عنف** ъанниф, **تعنيفا** тазни:фан қўполлик, дағаллик қилмоқ, зўравонлик билан муомала қилмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировга қўполлик қилди.

عناء ъанан ва **عني** йаъна:, **يعني** ъанийа, **عني** ъана: ъан қийналмоқ машаққат чекмоқ; **الرجل** ~ р-ражулу бу киши қийналди.

عنيا ъанайан 1) сақламоқ; **به الله** ~ л-ла:ху биҳи уни Аллоҳ сақлади; 2) очилиб кетмоқ; **عنيا الارض بالنبات** ~ ъанйани-л'арду би-н-наба:ти бу ер ўсимликлар билан очилиб кетди; 3) фойдали бўлмоқ; **عني** ъана:, **يعني** йаъни:, **عنيا** ъанайан 1) тушмоқ; **به الامر** ~ биҳи-л'амру унинг бошига иш тушди; 2) аниқламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани аниқлади; 3) хоҳламоқ, истамоқ, интилмоқ; **عنيا و عناية بالقول كذا** ~ ъанйан ва ъина:йатан би-л-қавли каза: у фалон нарса хуссида сўз айтишни истади; 4) қизиқтирмоқ; **عنيا و عناية** ~ ъанйан ва ъина:йатани-л'амру фула:нан бу иш фалончини қизиқтирди.

عني ъана:, **يعني** йаъни:, **عنيا** ъанайан 1) тушмоқ; **به الامر** ~ биҳи-л'амру унинг бошига иш тушди; 2) аниқламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани аниқлади; 3) хоҳламоқ, истамоқ, интилмоқ; **عنيا و عناية بالقول كذا** ~ ъанйан ва ъина:йатан би-л-қавли каза: у фалон нарса хуссида сўз айтишни истади; 4) қизиқтирмоқ; **عنيا و عناية** ~ ъанйан ва ъина:йатани-л'амру фула:нан бу иш фалончини қизиқтирди.

عني ъана:, **يعني** йаъни:, **عنيا** ъанайан 1) тушмоқ; **به الامر** ~ биҳи-л'амру унинг бошига иш тушди; 2) аниқламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани аниқлади; 3) хоҳламоқ, истамоқ, интилмоқ; **عنيا و عناية بالقول كذا** ~ ъанйан ва ъина:йатан би-л-қавли каза: у фалон нарса хуссида сўз айтишни истади; 4) қизиқтирмоқ; **عنيا و عناية** ~ ъанйан ва ъина:йатани-л'амру фула:нан бу иш фалончини қизиқтирди.

عني ъана:, **يعني** йаъни:, **عنيا** ъанайан 1) тушмоқ; **به الامر** ~ биҳи-л'амру унинг бошига иш тушди; 2) аниқламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани аниқлади; 3) хоҳламоқ, истамоқ, интилмоқ; **عنيا و عناية بالقول كذا** ~ ъанйан ва ъина:йатан би-л-қавли каза: у фалон нарса хуссида сўз айтишни истади; 4) қизиқтирмоқ; **عنيا و عناية** ~ ъанйан ва ъина:йатани-л'амру фула:нан бу иш фалончини қизиқтирди.

عني ъана:, **يعني** йаъни:, **عنيا** ъанайан 1) тушмоқ; **به الامر** ~ биҳи-л'амру унинг бошига иш тушди; 2) аниқламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани аниқлади; 3) хоҳламоқ, истамоқ, интилмоқ; **عنيا و عناية بالقول كذا** ~ ъанйан ва ъина:йатан би-л-қавли каза: у фалон нарса хуссида сўз айтишни истади; 4) қизиқтирмоқ; **عنيا و عناية** ~ ъанйан ва ъина:йатани-л'амру фула:нан бу иш фалончини қизиқтирди.

номани сақлаш учун топширмоқ; **إلي فلان** ~ ила: фула:нин у унга аҳдномани сақлаш учун топширди; 2) тайинламоқ; **إليه بالأمر و فيه** ~ илайҳи би-л'амри ва фи:ҳиу унга ишни тайинлади; 3) билмоқ, қила олмоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани билди; 4) аҳдномани янгилаш учун бормоқ; **فلانا** ~ фула:нан у аҳдномани янгилаш учун фалончининг олдига борди; 5) учратмоқ; **بمكان كذا** ~ би-мака:ни каза: у уни фалон жойда учратди.

المكان ~ **عهد** ъухида мажҳ. йилбоши ёмғиридан бузилмоқ ~ л-мана:ну бу жой йилбоши ёмғиридан бузилди.

عهد ъаҳдун 1) билиш, таниш; 2) тайинлаш, топшириқ бериш; 3) васият; 4) аҳднома, битим; 5) вақт, замон; 6) ваъдага вафо, ваъдани бажариш; 7) кафолот, кафиллик; 8) омонлик; 9) мажбурият; 10) севиш, суйиш.

عهد ъаҳидун 1) қайғирувчи, аҳамият берувчи; 2) бошқаришни кўрувчи; 3) ваъдабоз.

عهدة ъухдатун 1) кафолот, кафиллик, гарантсия; 2) нарсани тузатиш учун қайтиш; 3) масъулият; **ذو ال** ~ и масъул.

عهورا ъуху:ран **عهر** ъаҳара, **يعهر** йаъҳару, **عهر** ъаҳара, **عهورا** ъуху:ран 1) фожир бўлмоқ, бузуқлик қилмоқ; **الرجل** ~ р-ражулу бу киши фожир бўлди; 2) зино қилмоқ; **العراة و إليها عهور** ~ л-мар'ата ва илайҳа: ъуху:ран ва ъаҳа:ратан у бу аёл билан зино қилди.

عهن ъаҳана, **يعهن** йаъҳуну, **عهن** ъаҳнан 1) даматли бўлмоқ, сақланиб қолмоқ; **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса сақланиб қолди; 2) тиришмоқ; **في العمل** ~ фи:-л'амали у бу ишда тиришди.

عهيد ъаҳи:дун 1) аҳдлашувчи, келишувчи; 2) эски, қадимий.

عواد ъава:дун 1) маълум иш; 2) лутф, юмшоқлик, мулоимлик; **عد فإن لك عندنا** ~ **أحسنا** ~ ан ҳасанан сен қайтгин, бизда ҳали сенга ёқадиган нарса бор.

عوان ъаванун 1) ўрта ёшли; **بقرة** ~ бақаратун ~ ўрта ёшли сиғир; **حرب** ~ қонли уруш; **تغلة** ~

дахлатун ~ узун хурмо; **ضربة** ~ дарбатун ~
ҳалокатли зарба; кўшлиги **عون** 'бу:нун.

عود 'бу:дун 1) ёғоч; 2) ўсимликнинг кесилган шохи;
3) атриётнинг бир тури; 3) уд (мусиқа асбоби); кўплиги
اعواد 'аъва:дун ва **عيدان** 'яи:да:нун.

عوز 'авиза, **يعوز** йаъвазу, **عوزا** 'авазан 1)
азиз бўлмоқ, топилмай қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нар-
са азиз бўлди; 2) зўраймоқ; қийинлашмоқ, мушқиллашмоқ:
الامر ~ -л-'амру бу иш зўрайди; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу

нарсаси қийинлашди; 3) фақирлик келтирмоқ: **الدهر فلان** ~ -д-
дахру фула:нан бу замона фалончига фақирлик келтирди.

عوض 'ивадун эваз, бадал, ўринга-ўрин қилиш; кўплиги
اعواض 'аъва:дун.

عون 'авнун 1) кўмакчи, ёрдамчи; 2) кўмак, ёрдам;
кўплиги **اعوان** 'аъва:нун.

عرض 'аввада, **يعوض** йуъаввиду, **تعويضا** таъви:дан
эваз, бадал қилиб, алмашиб бермоқ: **الشيء عن فلان** ~ -ш-шай'а
'ан фула:нин у нарсани фалончига алмашиб берди.

عوم 'аввама, **يعوم** йуъаввиму, **تعويما** таъви:ман
1) бир йил мўл, кейинги йил кам ҳосил бермоқ: **الكرم** ~

-л-карму бу ток бир йил мўл, кейинги йил кам
ҳосил берди; 2) уюб-қўймоқ, гарамрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-
лу бу киши ҳосилни гарамлади; 3) сувга туширмоқ, суз-
дирмоқ: **الثوتي السفينة** ~ -н-ну:тиййу-с-сафи:ната бу
денгизчи кемани суздирди.

عويل 'ави:лун бўжириб йиғлаш.

عبادة 'ийа:датун 1) табибнинг қабулхонаси; 2) зиё-
рат қилиш, бориб кўриш.

عيار 'ийа:рун 1) меёр, ўлчак, стандарт; 2) проба;
3) калибр; 4) ўқ; снаряд; кўплиги **عيارات** 'ийа:ра:тун.

عيب 'айбун айб, нуқсон; кўплиги **عيوب** 'уйу:бун.

عيسي 'и:са: Исо алайҳи-с-салом (пайғамбар).

عيش 'айшун 1) ҳаёт, тириклик, турмуш; 2) таом;
3) нон.

عيشة 'и:шатун ҳаёт, тириклик, турмуш; **راضية** ~ ~ ра:
дийатун тўқ турмуш.

عين 'айнун 1) кўз; 2) кўз қорачиги; 3) қовоқлар;
4) булоқ; кўплиги **اعين** 'айнунун ва **عيون** 'уйу:нун;

5) шаҳар аҳолиси; 6) хонадон, оила; 7) жосус, айғоқчи;
8) қўмондон; 9) қўшиннинг олдинги қисмлари; 10) қавм-
нинг каттаси ва ҳурматлиги; 11) нарсанинг ўзи ва унинг
моҳияти; кўплиги **ايعان** 'аъйа:нун; 12) бор, мавжуд;
(мас., сармом); 13) нафис, қимматли.

عيد 'аййада, **يعيد** йуъаййиду, **تعيدا** таъйи:дан бай-
рам қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши байрам қилди.

عير 'аййара, **يعير** йуъаййиру, **تعيرا** таъйи:ран
уялтирмоқ, сўкмоқ, уришмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
уялтирди.

عين 'аййана, **يعين** йуъаййину, **تعينا** таъйи:нан
1) саралаб, танлаб олмоқ ёки бермоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу

бу киши саралаб олди ёки берди; 2) белгиламоқ: **التاجر** ~
-т-та:жиру бу савдогар баҳони белгилади; 3) гуллаб яш-
намоқ: **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт гуллаб яшнади.

غ

غاب га:ба, **يغيب** йаги:бу, **غيبا** гайбан ва **غيبة**
гайбатан ва **غيابا** гийа:бан 1) гойиб бўлмоқ, кўринмай
қолмоқ: **فلان عن فلان** ~ фула:нун 'ан фула:нин фалончи фа-
лончига кўринмай қолди; 2) ботмоқ: **الشمس** ~ -ш-шамсу

қуёш ботди; 3) йўқ бўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи
йўқ бўлди; 4) жўнамоқ: **عن بلاده** ~ 'ан била:диҳи у вата-
нидан жўнади; 5) яширин, сирли қолмоқ: **عنه الامر** ~ 'анху-
-л-'амру унга бу иш яширин қолди; 6) яширинмоқ, кириб
кетмоқ: **الشيء في الشيء** ~ -ш-шай'у фи:ш-шай'и бу нарсаси

бу нарсанинг ичига яширинди; 7) гийбат қилмоқ: **فلان** ~
غيبة 'фула:нан ги:батан у фалончини гийбат қилди.

غداء гада:ун 1) нонушта; кўплиги اغذية агдийатун; 2) тушки таом.

غداд гада:рун ўта сотқин, хиёнатчи.

غداة гудадатун инсон баданидаги безлар.

غدي гада:, يغدي йугади:, تغذية тагдийатан нонушта ёки тушки таом едирмоқ; غيره ~ гайраҳу у бировга нонушта едирди.

غدر гадара, يغدر йагд(у, и) ру, غدرا гадран ва غدارا гадара:нан хиёнат қилмоқ, аҳдни бузмоқ:

الرجل وبه ~ -р-ражула ва биҳи у бу кишига хиёнат қилди.

عذاء гиза:ун 1) озиқланиш, овқатланиш; 2) озиқ, овқат, таом, егулик; кўплиги اغذية агзийатун.

غذي газза:, يغذي йугаззи:, تغذية тагзийатан 1) озиқлантирмоқ, овқатлантирмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни овқатлантирди; 2) боқмоқ, шарварип қилмоқ:

الصبي ~ -с-сабиййа у чақалоқни боқди.

غراب гура:бун 1) қарга; кўплиги غربان гирба:нун ва اغراب агрубун ва اغربة агрибатун; 2) гуроб (қадимий кемалардан бир турининг номи).

غرب гараба, يغرب йагробу, غروب гуру:бан 1) го-йиб бўлмоқ: النجم ~ -н-нажму бу юлдуз гоийиб бўлди;

2) ботмоқ: الشمس ~ -ш-шамсу қуёш ботди; 3) узоқланмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши узоқланди; 4) кетмоқ:

فلان غربا ~ фула:нун гарбан фалончи кетди; 5) чекинмоқ, тортилмоқ: عنه ~ банҳу у ундан тортилди;

6) чўзилмоқ, узаймоқ, давом этмоқ: فى سفره ~ фи:сафарихи у сафариди давом этди; 7) ватандан кетмоқ, кўчмоқ, гурбатда бўлмоқ: غربة وغربا وغرابة ~ гурбатан ва гурбан ва гура:батан у ватандан кетди.

غرب гаруба, يغرب йагробу, غرابة гара:батан мужмал, ноаниқ, қоронғу бўлмоқ: الكلام ~ -л-кала:му бу гап мужмал бўлди; 2) бегона, нотаниш бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай у бу нарса нотаниш бўлди.

غرب гарбун 1) гарб; кунботар томон; 2) гарбдаги мам-

лакатлар; 3) кўз ёшининг оқиши; 4) кўз ёши; 5) кўз четлари; 6) говмучча; 7) оғиз чиройи; 8) катта тери челақ; 9) йироқлик; кўплиги غروب гуру:бун.

غرايبил гирба:лун 1) элак, галвир; 2) ноғора; кўплиги غرايبил гара:би:лу.

غربة гурбатун ватандан чиқиб кетиш.

غرد гаррада, يغرد йугарриду, تغريدا тагри:дан сайрамоқ: الطائر ~ -т-та:пру бу қуш сайради.

غرز гараза, يغرز йагрizu, غرزا гарзан 1) қўймоқ, солмоқ, тиқмоқ: الراكب رجله في الغرز ~ -р-ракибу рижлаҳу фи:-л-гарзи бу рокиб оёғини бу ўзангига қўйди; 2) ўрнатмоқ: الشيء في الشئ ~ -ш-шай'а фи:-ш-шай и у нарса-ни нарсага ўрнатди. 3) санчмоқ, тиқмоқ, қадаммоқ: الشيء ~

-ш-шай'а фи:-л-'ибрати у нарсани нинага қадади; 4) тухум қўйиш учун думини ерга тиқмоқ: الجراة ~

-л-жарра:дату бу чигиртка тухум қўйиш учун думини ерга тиқди.

غراسе гараса, يغرس йагрису, غراسا гарсан ва غراسا гира:сатан эсмоқ, қадаммоқ: الشجر ~ -ш-шажара у дарахт-ни эқди.

غراس гарсун экилган дарахт; кўплиги غراس гира:сун ва اغراس 'агра:сун.

غارغارатан гарғара, يغارغار йугаргиру, غرغرة гарғара 1) гарғара қилмоқ, томоқни чаймоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши гарғара қилди; 2) қулқулламоқ: القدر ~ -л-қид-ру бу қозон қулқуллади; 3) ўзини қурбон қилмоқ: فلان ~

фула:нун фалончи ўзини қурбон қилди; 4) ҳалқумга келмоқ: الروح ~ -р-ру:ху бу жон ҳалқумга келди; 5) жизил-ламоқ: اللحم ~ -л-лаҳму бу гўшт (пишираётганда) жизил-лади.

غارفا гарафа, يغرف йагрифу, غرفا гарфан сузмоқ, ҳовуч ёки чўмич билан олмоқ: الماء ~ -л-ма:а у сувни қўл ёки чўмич билан олди.

غارفатун 1) хона; кўплиги غرف гурафун ва

غراف **гур** (у, а) фа:тун; 2) сиқим; кўплиги **гурат** ира:фун.

غرق **гариқа**, **يفرق** йағрақу, **غرقا** **гарақан** 1) чўк-юқ, ботмоқ: **الرجل في الماء** ~ -р-ражулу фи:-л-ма:'и бу киши сувга чўкди.

غرور **г** (у, а) ру:рун 1) авраниш, алданиш (мас., молу дунёдан, молу давлатдан); 2) томоқ чайиладиган, ғарғара дори; ~ **الدنيا ال** аддунайа:-л-~ у алдамчи дунё.

غزارة **газа:ратун** кўшлик, бисёрлик.

غزال **газа:лун** энди юра бошлаган кийик боласи; кўплиги **غزلة** **ғизалатун** ва **غزلان** **ғизла:нун**.

غزرا **газура**, **يفزر** йағзуру, **غزرا** **газран** ва **غزارة** **газа:ратун** ва **غزرا** **гузран** кўшаймоқ, мўл бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса мўл бўлди.

غزل **газала**, **يفزل** йағзилу, **غزلا** **газлан** йигирмоқ: **الصوف او القطن** ~ с-су:фа 'ави-л-қутна у жунни ёки пахтани йигирди.

غزل **газлун** 1) йигириш; 2) йигирилган жун ёки пахта.

غزوة **газватун** ҳужум, уруш, газотнинг бир мартаси.

غزير **гази:рун** мўллик, кўшлик, сероблик, ғаровонлик.

غسالة **гасса:латун** 1) кирчи, кир ювувчи (аёл); 2) кир-ювгич жиҳоз.

غسل **гасала**, **يفسل** йағсилу, **غسلا** **гаслан** кирдан тозалаб ювмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кирдан то-залаб ювди.

غسيل **гасилун** ювилган; кўплиги **غسلي** **гасла: ва** **غسلاء** **гусала:у**.

غش **гашша**, **يفش** йағушшу, **غشا** **гашшан** 1) фи-риб бермоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга фириб берди; 2) алдамоқ: **صاحبه** ~ са:ҳибаҳу у шеригини алдади; 3) сиқилмоқ, эзилмоқ, гаш бўлмоқ: **يفش غشا صدره** ~ йағуш-шу ғишшан садруҳу унинг кўнгли гаш бўлди; 4) ғирром қилмоқ, кўз бўямоқ: **في الإمتحان أوفي اللعب** ~ фи:-л-имти ҳа:ни 'ав фи:-л-ла'ибни у бу имтиҳонда ёкибу ўйинда кўз бўяди.

غش **ғишшун** 1) хиёнат, сотқинлик; 2) алдаш, фириб бериш, кўз бўяш, ғирромлик; 3) хафалик, қовоғи солиқлик.

غصب **гасаба**, **يفصب** йағсibu, **غصبا** **гасбан** 1) зўр-лик, куч билан олмоқ, тортиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тортиб олди; 2) зўрламоқ, мажбур қилмоқ: **فلانا علي الشيء** ~ фула:нан 'ала:-ш-шай'и у фалончини бу нарсага зўрлади; 3) зўрлаб зино қилмоқ: **المرأة** ~ -л-мар ата у аёлни зўрлаб зино қилди; 4) жундан тозаланоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у терини жундан тозалади;

غصب **гасбун** тортиб олинган; ~ **غصبي** **шай'ун** ~ тортиб олинган нарса.

غص **гасса**, **يفص** йағассу, **غصا** **гасасан** тиқил-моқ: **بالماء او الطعام** ~ и-л-ма:'и 'ави-т-та'а:ми у бу сув би-лан ёки бу овқат билан тиқилди.

غصن **гуснун** дарахт шохи; кўплиги **غصون** **гусу:нун** ва **اغصان** **агса:нун** ва **غصنة** **гисанатун**.

غضب **гадиба**, **يفضب** йағдабу, **غضبا** **гадабан** ва **مغضبة** **мағдабатан** жаҳлланмоқ, аччиғланмоқ, газаблан-моқ: **عليه** ~ 'алайҳи у унга аччиғланди.

غضب **гадабун** газабланиш, аччиғланиш, жаҳлланиш; **غازاب**.

غطاء **гита:ун** парда, рўмол, чачвон, чойшаб; кўплиги **اغطية** **'агтийатун**.

غطس **гатаса**, **يفطس** йағтису, **غطسا** **гатсан** 1) шўн-ғимоқ, чўмилмоқ: **الرجل في الماء** ~ -р-ражулу фи:-л-ма:'и бу киши сувга шўнғиди; 2) симириб ичмоқ: **في الإناء** ~ фи:-л-'ина:'и у бу идишдан симириб ичди; 3) чўмдирмоқ, сол-моқ: **الشيء في الماء** ~ ш-шай'а фи:-л-ма:'и у нарсани сувга солди.

غطاس **гатта:сун** 1) денгиз тубидан садаф терувчи ғав-вос; 2) ботқалдоқ, балиқчи ўрдак.

غطى **гатта:**, **يفطي** йуғатти:, **تغطية** **тагтийатан** 1) ёпмоқ, яширмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёпди; 2) зулматга ўрамоқ, зулмат оғушига олмоқ: **الليل فلانا** ~

л-лайду фула:нан бу тун фалончини зулматга ўради.
 غفا гафа:, يغفو йагфу:, غوفا гафван ва غفوا гу-
 фувван 1) мизғиб олмоқ, бироз ухламоқ: الرجل ~ р-ра-
 жулу бу киши мизғиб олди; 2) қалқмоқ, юзага чикмоқ:
 الشيء على الماء ~ ш-шай'у 'ала:-л-ма: и бу нарса сув устига
 қалқиди.
 غفرا гафара, يغفر йагфиру, غفرا гафран ва غفرائنا
 гуффра:нан ва مغفرة магфиратан ва غفيرا гафи:ран ва
 غفيرة гафи:ратан ва غفوراً гуфу:ран кечмоқ, кечир-
 моқ: الله له ذنبه ~ л-ла:ху лаху заббаху Аллоҳ унинг гу-
 ноҳини кесчирди.
 غفلة гафлатун эътиборсизлик, беэарволик; гафлат;
 кўплиги غفلات гафла:тун.
 غفير гафи:рун кўп, мўл; جاء القوم جما ~ а-л-қавму
 жамман ~ ан бу қавм ҳаммалари кўп бўлиб келди.
 غلا гала:, يغلو йаглу:, غلوا гулувван ва
 гала:'ан 1) ошмоқ, кўтарилмоқ: السعر ~ с-сийру бу
 нарх ошди; 2- қуюқ ўсмоқ: النبات ~ н-набту бу ўсимлик
 қуюқ ўсди; 3) маҳкам ушламоқ, тутмоқ: في الدين ~ фи:-д-
 ди:ни у динни маҳкам ушлади.
 غلاء гала:ун нархи баланд.
 غلاف гила:фун 1) гилоф, қути; 2) шкаф; 3) конверт;
 кўплиги غلاف гулфун ва гулуфун ва гуллафун.
 غلام гула:мун 1) баловатга етабошлаган бола, ўсмир,
 ўсирин; 2) хизматкор; 3) қул; кўплиги غلمان гилма:нун
 ва غلما гилматун ва ائلمة 'ағлиматун.
 غلب галаба, يغلب йаглибу, غلبا галбан ва гала-
 бан ва غلبة галабатан 1) енгмоқ, галаба қилмоқ, устун
 келмоқ: غيره و عليه ~ гайраҳу ва 'алайҳи у бировни
 етди; 2) мажбуран олмоқ: فلانا على الشيء ~ фула:нан
 'ала:-ш-шай'и у фалончининг нарсасини мажбуран олди.
 غلط галита, يغلط йаглату, غلطا галатан адашмоқ,
 янглишмоқ: الرجل في الحساب ~ р-ражулу фи:-л-ҳиса:би
 бу киши бу ҳисобда адашди.

غلط галатун хато.
 غلطة галтатун битта хато; кўплиги غلطات галата:тун.
 غلظ галуза, يغلظ йаглузу, غلظا гилазан ва غلظة
 г (у, а, и)-лзатан ва غلظة гила:затан 1) гализ, қўпол,
 йўғон бўлмоқ: الشيء ~ ш-шай'у бу нарса йўғон бўлди;
 2) етилмоқ, пишмоқ: الزرع ~ з-зар'у бу экин етилди;
 3) тезлашмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши тезлашди;
 4) зўраймоқ, кучга кирмоқ: عليه و له ~ 'алайҳи ва лаху
 бу киши кучга кирди; 5) оғир, қийин бўлмоқ: الأرض ~ л-
 'арду бу ер қийин бўлди; 6) оғир, қалтис бўлмоқ: الخلق ~
 -л-хулуку ва-т-таб'у ва-л-қа
 влу ва-л-фи'лу ва-я-'байшу бу хулқ ва бу феъл ва бу га
 п ва бу қилиқ ва бу турмуш қалтис бўлди.
 غلة галлатун 1) уй ижарасидан олинадиган даромад;
 2) ердан олинадиган фойда; кўплиги غلال гила:лун ва
 غلات галла:тун.
 غلف галлафа, يغلف йуғаллифу, تغليف тагли:фан ги-
 лофламоқ, илофга солмоқ: الشيء ~ ш-шай'а у нарсани
 гилофга солди.
 غليان галайя:нун қайнаш; القدر ~ л-қидри қозон қай-
 наши.
 غليظ гали:зун 1) йўғон, қўпол; 2) қийин, мушқил;
 ~ امر 'амрун ~ қийин иш; ~ عذاب 'аза:бун ~ аламли азоб;
 ~ ماء ма:'ун ~ аччин сув; ~ طعام та'а:мун ~ гализ
 таом; ~ عهد 'аҳдун ~ қаттиқ ва'да; ~ الكبد ~ ражулу ~ у
 -л-кибади тошбағир киши; ~ القلب ~ у-л-қалби кўнгли
 бўш.
 غمامة гама:матун оқ булут; кўплиги غمام غама:'иму.
 غمر гамара, يغمر йагмуру, غمرا гамран 1) ёп-
 моқ, қошламоқ: الماء الشيء ~ л-ма:'у-ш-шай'а бу сув нар-
 сани қошлади; 2) эҳсонга ботирмоқ: فلان غيره بمعروفه ~
 фула:нун гайраҳу би-ма'ру:фиҳи фалончи бировни эҳсонга
 ботирди.

гамаза, يغمز йагмизу, غمز 1) гамза қилмоқ, қоқиб қўймоқ: **غيره بالعين او العاجب** ~ гайраҳу би-л-ъайни 'ави-л-ҳа:жиби у бировга кўзни ёки қошни қоқди; 2) таъна, бўҳтон қилмоқ: **بالرجل و عليه** ~ би-р-ражули ва ʔалайҳи у бу кишига таъна қилди.

гамаса, يغمس йагмису, غمس 1) чўм-дирмоқ, туширмоқ, чўктирмоқ: **الشيء في الماء** ~ -ш-шай'а фи:-л-ма:'и у нарсани бу сувга чўктирди; 2) санчмоқ: **سنان في صدره** ~ сина:на фи: садриҳи у тигни кўкрагига санчди; 3) гуноҳга ботирмоқ: **اليمن الكاذبة** ~ -л-йами: ну-л-ка:зибату бу ёлгон қасам (эгасини) гуноҳга ботирди; 4) ботмоқ, ғойиб бўлмоқ: **غموسا النجم** ~ гуму:сани-нажму бу юлдуз ботди; 5) амалга ошмоқ: **الطعنة** ~ -г-таънату бу бўҳтон амалга ошди.

гамада, يغمض йагмуду, غموضا гуму:дан 1) ноаниқ, тушиниксиз, мажҳул бўлмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:му бу гап мажҳул бўлди. 2) кезиб ғойиб бўлмоқ, кўринмай қолмоқ: **غمدا و غموضا الرجل في الارض** ~ гамдан ва гуму:дан и-р-ра-жулу фи:-л-'арди бу киши ер кезиб кўринмай қолди 3) энгиллатмоқ: **يغمض غمضا عنه في البيع او الشراء** ~

йагмиду гамдан ʔанҳу фи:-л-бай'и, 'ави-ш-шира:'и у унга олди-соттини энгиллатди.

гамуда, يغمض йагмуду' **غموضا** гуму:дан но-аниқ, тушиниксиз, мажҳул бўлмоқ: **الكلام** ~ -л-нала:му бу гап мажҳул бўлди.

гаммун гам, غسس қайғу; кўплиги **غموم** гуму:мун; **يوم** ~ йавмун 1) иссиқ кун; 2) қайғули кун.

гаммада, يغمض йугаммиду, **تغميضا** тағми:дан 1) билиб тугатмоқ: **علي هذا الامر** ~ ʔала: ҳаза:л-амри у бу ишнинг нима эканини билиб тугатди; 2) кўз юмиб кечмоқ: **عن الشيء** ~ ʔани-ш-шай'и у бу нарсдан кўз юмиб кечди; 3) энгиллатмоқ, ён босмоқ: **علي البيع** ~ ʔала:-л-бай'и у бу савдода ён босди; 4) кўз юммоқ; кўриб кўрмаганга олмоқ: **عينيه** ~ ʔайнайҳи у кўриб кўрмаганга олди; **الميت** ~ -л-маййита у ўлигининг кўзини юмди

5) мужмал, ноаниқ қилмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни мужмал қилди.

غناء гина:'ун куй, оҳанг; ашула.

غنج гунжун 1) нос, карашма, қичиқ; 2) кўзлардаги малоҳат.

غنم ганима, **يغنم** йагнаму, **غنما** гунман 1) ўрни-га ҳеч нарса бермай олмоқ, эгаллаб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани эгаллаб олди; 2) ўлжа тушмоқ: **وغنما و الرجل** ~ гунман ва ганаман ва гани:матани-р-ражулу бу киши ўлжага тушди; 3) ўлжа туширмоқ, олмоқ: **الغازي** ~ бу киши ўлжага тушди; 4) ўлжа туширмоқ, олмоқ: **في الحرب** ~ туширди.

غنوم ганамун қўй; кўплиги **اغنام** 'агна:мун ва **اغنام** 'ага:ниму. гуну:мун ва **اغنام** 'ага:ниму.

غني ганина:, **يغني** йугани:, **تغنية** тағнийатан 1) куйламоқ, ашула айтмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши куйлади; 2) сайрамоқ: **العمام** ~ -л-ҳама:му бу каптар сайради; 3) мақтамоқ, мадҳ қилмоқ: **فلان بفلان** ~ фула:нун би-фула:нин фалончи фалончини мақтади; 4) ҳажв қилмоқ: **فلان بفلان** ~ фула:нун би-фула:нин фалночи фалончини ҳажв қилди; 5) бой қилмоқ: **الله فلانا** ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини бой қилди; 6) куйламоқ, ашула қилмоқ: **الشعر و بالشعر** ~ -ш-ши'ъра ва би-ш-ши'ъри у ше'рни ашула қилди; 7) мақтаб куйламоқ: **المراة** ~ -л-мар'ата у аёлни (ше'рга селиб) мақтаб куйлади.

غناء ганийа, **يغني** йагна:, **غني** гинан ва гана:'ан 1) мол-дунёси кўпаймоқ, бойимоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бойиди; 2) муҳтож бўлмамоқ: **عن الشيء** ~ ʔани-ш-шай'и у бу нарсага муҳтож бўлмади; 3) қониқмоқ, кифояланмоқ, қаноатланмоқ: **بالشيء و من غيره** ~ би-ш-шай'и мин гайриҳи у бировнинг бу нарсасига қониқди.

غني гинан етарлилик, тўқлик, бойлик; **ما له عنه** ~ ма:лаҳу ʔанҳу ~ унинг унга эҳтиёжи йўқ.

غني ганийун 1) ризқи етарли; 2) бой; кўплиги **اغنياء** агнийа: 'у **هو** ~ анҳу унинг ундан кўнгли тўқ.

غور гаврун 1) чуқурлик; 2) чуқур; 3) таг; туб; 4) гор; ~ **فولان بعيد ال** фула:нун баъи:ду-л ~ и фалончи узоқни кўра олади; **عرفت ~ المسالة** ьарафту ~ а-л-мас алати бу масаланинг моҳиятини билдим; **سبر ~ ه** сабара ~ ҳу у ҳақиқатни синади, текширди; **ماء ~** ма: ун ~ чуқур сув; кўплиги **غيران** ги:ра:нун ва **اغوار** 'агва:рун.

غول гавлун 1) бош оғриғи; 2) мастлик; 2) саҳро ма-софаси; 3) машаққат; 4) кўп, мўл тузроқ.

غواص гавва:сун гаввос.

غواصة гавва:сатун 1) **غواص** гавва:сун нинг муаннаси; 2) ҳарбий сув ости кемаси. **غيب** гайбун 1) яширин, сирли; 2) сир; 3) кўринмас; 4) мастлик; **سمعت صوتا من وراء الغيب** самийту савтан мин вара и-л-гайби мен гайбдан товуш эшитдим; кўнлиги **غيوب** гуйу:бун ва **غياب** гийа:бун.

غيبوبة гайбу:батун 1) ботиш, чўкиш; **لقيته عند غيبوبة الشمس** лақи:туху ьинда гайбу:байти -ш-шамси мен уни кун ботиш-да учратдим; 2) ҳушдан кетин ҳолати.

غيرة гайратун 1) рашк; 2) шубҳа аралаш, кучли муҳаб-бат.

غيرة ги:ратун 1) хун пули; 2) эҳтиёт таом, озуқа; 3) жасурлик, мардлик, ботирлик; кўплиги **غيار** гийа:рун.

غيفت гайзун 1) ғазабланиш, аччиқланиш; 2) нафрат-ланиш.

غيم гаймун булут; кўплиги **غيوم** гуйу:мун.

غيب гайбаба, **يغيب** йугаййибу, **تغييبا** тағйи:бан яширмоқ; **غيره عنه** ~ гайраҳу ьанҳу у бировни унда яширди.

غير гаййара, **يغير** йугаййиру, **تغيرا** тағйи:ран 1) алмаштирмоқ; **الشيء ~** -ш-шай'а у нарсани алмаштирди;

2) ўзгартирмоқ; **الشيء ~** -ш-шай'а у нарсани ўзгартирди.

غيم гаййама, **يغيم** йугаййиму, **تغييما** тағйи:ман

1) учмоқ, парвоз қилмоқ; **الطائر ~** -т-та: иру бу қуш учди; 2) булутланмоқ, булут билан қопланмоқ; **السماء ~** -с-са-маа: осмон булутланди.

ف

فай'ан 1) қайтмоқ, **فاء** фа:'а, **يافي** йафи:'у, **فيئا** **ف** қайтиб келмоқ; **الشيء ~** -ш-шай'у бу нарса қайтди; 2) кўч-моқ, айланмоқ; **الظل ~** -з-зиллу бу соя кўчди; 3) қаса-мидан кечиб қайтиб келмоқ; **الرجل الي امراته ~** -р-ражулу 'ила: мра'атиҳи бу киши қасамидан кечиб хотинига қайтиб келди; 4) сояси чўзилмоқ; **الشجر ~** -ш-шажару бу дарахтнинг сояси чўзилди; 5) ўлжадан фойдаланмоқ; **الغنيمة ~** -л-гани:мата у ўлжадан фойдаланди; 6) яна қайтмоқ; **الامر فيئا و فيوا ~** -л-'амра фай'ан ва фуйу:'ан у бу ишга яна қайтди.

ف фа: ун фо (араб алифбесининг йигирманчи ҳарфи; абжадда 80 рақамини билдиради).

فوات фа:та, **يفوت** йафту:ту, **فوات** фавтан, **فواتا** фава:тан 1) вақти ўтмоқ; **الامر ~** -л-'амру бу ишнинг вақ-ти ўтди; 2) ўтиб кетмоқ, ўлмоқ, йўқ бўлмоқ; **فلان ~** фула: нун фалончи ўлди; 3) билмай қолмоқ; **الامر فلانا ~** -л-'амру фула:нан фалончи ишни билмай қолди, яъни уни ўр-гана олмади; 4) ўзмоқ, илгариламоқ, орқада қолдирмоқ; **فلانا في كذا و بكذا ~** фула:нан фи: каза: ва би-каза: у фалон-чини фалон нарсада ўзди.

فاتح фа:таҳа, **يفاتح** йуфа:тиҳу, **مفاتيح** муфа:таҳа-тан 1) бошлашмоқ; **غيره في الامر ~** гайраҳу фи:-л-'амри у биров билан ишни бошлашди; 2) ҳукмлашмоқ, судлашмоқ; **غيره في الامر ~** гайраҳу фи:-л-'амри у бу ишда биров билан судлашди; 3) савдо келишмай қолмоқ; **فلانا ~** фула:нан унинг фалончи билан савдоси келишмади; 4) гап бошламоқ; **الرجل جليسه كلاما ~** -р-ражулу жали:саҳу кала: ман бу киши суҳбатдошига гап бошлади; 5) енгиллатмоқ; **البيع ~** -л-бай'а у савдонинг енгиллатди.

فاتر фа:тирун илиқ; **طرف** тарфун ~ илиқ қараш.
فاجاء фа:жа'а, **يفاجيء** йуфа:жи'у, **مفاجاة** муфа:
 жа'атан тўсатдан, кутилмаганда ҳужум қилмоқ; **غيره** ~
 гайраҳу у бировга кутилмаганда ҳужум қилди.

فاجر фа:жирун 1) бузуқлик қилувчи, бузуқи; 2) зино
 қилувчи; 3) сеҳргар, жодугар; кўплиги **فجرة** фажаратун
 ва **فجار** фужжа:рун.

فاجعة фа:жиъатун 1) фожиа, мусибат, фалокат; 2) тра-
 гедия, фожиа (саҳна асарининг тури); кўплиги **فواجع** фава:
 жиъу.

فوحا фа:ҳа, **يفوح** йафу:ҳу, **فوحا** фавҳан, **فوحانا**
 фавҳа:нан **فوحا** фу'у:ҳан 1) анқимоқ, таралмоқ: **المسك** ~
 -л-миску бу мушк анқиди; 2) қайнамоқ: **القدر** ~
 -ш-шажжату бу қозон қайнади; 3) қонамоқ: **الشجة** ~
 -ш-шажжату бу бошдаги яра қонади: **ت الرائحة الامر** ~
 т ра:иҳату-л-'амри бу ишнинг иси чиқди, яъни қинғирлиги билиниб қолди.

فاحش фа:ҳишун 1) қабих, ифлос; 2) ёмон хулқ; 3) ўта
 бахил; 4) кўп енгувчи, голиб чиқувчи; 5) ҳаддан ортиқ;
 ~ **رجل** ражулу ~ гап ва ишда шаддод киши; ~
غبين ~ габнун ~ ғирт ёлгон.

فاتر фа:хирун яхши, зўр.

فادح фа:диҳун оғир, мушқил, жуда қийин; ~
امر ~ амрун ~ мушқил иш; ~ **دين** дайнун ~ оғир қарз.

فار фа:ра, **يفور** йафу:ру, **فورا** фавран, **فورا** фавра:
 нан, **فورا** фу'у:ран 1) отилиб чиқмоқ: **الماء** ~
 -л-ма:у бу сув отилиб чиқди; 2) шақиллаб қайнамоқ: **القدر** ~
 -л-қидру бу қозон шақиллаб қайнади; 3) шуълаланиб ёнмоқ:
النار ~ -н-на:ру бу ўт шуълаланиб ёнди; 4) шишмоқ, бўр-
 тиб чиқмоқ: **العرق** ~ -л-ъирқу бу томир бўртиб чиқди;
 5) анқимоқ, таралмоқ: **المسك** ~ -л-миску бу мушк анқи-
 ди.

فارس фа:рисун 1) от эгаси, отлиқ; 2) чавандоз; 3) шер;
 4) моҳир уста; кўплиги **فوارس** фава:рисун ва **فارسان**
 фурса:нун.

فارق фа:рақа, **يفارق** йуфа:риқу, **فارق** фа:риқ,
مفارقة муфа:рақатан, **فراقا** фира:қан ажралишмоқ,
 айрилишмоқ, орани очиқ қилишмоқ: **الرجل غيره** ~
 -р-ражулу гайруҳу бу киши биров билан айрилишди.

فارق фа:риқун 1) фарқ; фарқланиш; 2) фарқланувчи,
 фарқ қилувчи; 3) узук булут; кўплиги **فراق** фурра:қун;
 муаннаси **فارقة** фа:риқатун; кўплиги **فوارق** фава:риқу.

فاز фа:за, **يفوز** йафу:зу, **فوزا** фавзан 1) енгмоқ,
 устун келмоқ: **بالخير** ~ би-л-хайри у яхшиликда устун
 келди; 2) тийинмоқ, қўрқмоқ: **من المكروه** ~ мина-л-макру:
 ҳи у бу макруҳдан тийинди; 3) ютмоқ: **قدح الميسر** ~
 қидҳу-л-майсири қиморнинг ўқи ютди.

فاسق фа:сиқун ҳақ ва тўғри йўлдан чиқувчи, фосиқ;
 кўплиги **فسقة** фасақатун ва **فساق** фусса:қун.

فاشي фа:шийун фашист.

فاشية фа:шийятун фашизм.

فاضل фа:да, **يفيض** йафи:ду, **فيضا** файдан, **فيضان**
 файа:да:нан 1) тошмоқ: **الماء** ~ -л-ма:у бу сув тошди;
 2) ёшланмоқ: **العين** ~ -л-ъайну бу кўз ёшланди; 2) кў-
 паймоқ: **الخير** ~ -л-хайру бу эзгулик кўпайди; 3) тарқал-
 моқ, ёйилмоқ: **الخبير** ~ -л-хабару бу хабар ёйилди; 4) ўл-
 моқ: **فيضا و فيوضا الرجل** ~ файдан ва фуйу:дани-р-ражулу
 бу киши ўлди; 5) чиқмоқ: **نفسه** ~ нафсуҳу унинг жоши
 чиқди; 6) сизмай қолмоқ: **صدره بالسر** ~ садруҳу би-сирри
 бу сир ичига сизмади.

فاضل фа:дилун 1) фазилатли; кўплиги **فضلاء** фудала:
 'у; 2) керагидан ортиқча.

فاضلة фа:дилатун 1) фазилати юқори; 2) катта неъмат;
 кўплиги **فواضل** фава:дилу; **فواضل المال** фава:дилу-л-ма:ли

1) ер неъматлари; 2) жонворларнинг сутлари ва жунлари;
 3) савдо даромадлари.

فاعل фа:ъилун 1) қилувчи; 2) ишчи, ишга қодир;

3) кунбай мардикор; кўплиги **فعلة** фаъалатун ва **فاعلون** фа:ъилу:на 4) паҳва: фойил, эга.

فاق фа:қа, **يفوق** йафу:қу, **فواقا** фува:қан 1) хичоқ тутмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишини хичоқ тутди; 2) жоғ чиқмоқ, ўлмоқ: **فواقا و فؤوقا بنفسه** ~ фува:қан ва фу:у:қан би-нафсиҳи унинг жони чиқди.

فاقة фа:қатун фақирлик, муҳтожлик.

فاقع фа:қиъун тоза, соф ранг; сариқ ранг.

فاكهة фа:киҳатун мева: **الشماء** ~ -ш-шита:и олов; кўплиги **فواكه** фава:киҳу.

فالج фа:лижун 1) шол, фалаж; 2) икки урқачли катта туя; кўплиги **فوالج** фава:лижу.

فانوس фа:нусун 1) туҳматчи; 2) фонуc, чирок, лампа; кўплиги **فوانيس** фава:ни:су.

فاوض фа:вада, **يفاوض** йуфа:виду, **مفاوضة** муфа:вада-тан 1) фикрлашмоқ, музокара қилишмоқ: **غيره في الامر** ~ гаъраҳу **في:-л-амри** у биров билан бу иш хусусида фикрлашди; 2) шериклашмоқ: **في المال** ~ **في:-л-ма:ли** у молнинг пулига шериклашди.

فائدة фа:идатун фойда, манфаат; кўплиги **فوائد** фава:иду.

فاز фа:рун сичқон; кўплиги **فئران** фи'ра:нун ва **فترة** фи'аратун.

فاعرة фа'ратун 1) сичқоннинг модаси; **المسك** ~ -л-миски мушк қопчиги; 2) ранда.

افوس фа'усун (муан.) 1) кетмон; 3) омок; кўплиги **افوس** аф'усун ва **فؤوس** фу:усун; **اللجام** ~ -л-лижа:м юган; **الفم** ~ -л-фами жағ; **الراس** ~ -р-ра'си бош чаноғи.

فتاة фута:тун ушоқ (мас., нон ушоғи).

فت фатта, **يفت** йафутту, **فتا** фаттан майдаламоқ, ушатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ушатди.

فتت фаттата, **يفتت** йуфаттиту, **تفتيتا** тафти:тан

майдалаб, бурдалаб ташламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бурдалаб ташлади.

فتش фатташа, **يفتش** йуфаттишу, **تفتيشا** тафти:шан 1) суриштирмоқ, сўраб текширмоқ: **عن الشيء** ~ -ш-шай'и у бу нарса хусусида суриштирди; 2) қидирмоқ, титиб қидирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани титиб қидирди.

فتق фаттақа, **يفتق** йуфаттиқу, **تفتيقا** тафти:қан 1) ора бузилиб урушга қайтмоқ: **بين القوم** ~ байна-л-қавми бу қавмнинг ораси бузилиб урушга қайтдилар; 2) сўкмоқ, чокидан йиртмоқ: **التوب** ~ -с-савба у кийимни сўкди; 3) тузатмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни тузатди; 4) ёрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёрди; 5) анқитмоқ:

المسك ~ -л-миска у мушкни анқитди.

فتح фатаҳа, **يفتح** йафтаху, **فتحا** фатҳан 1) ҳукм, ҳал қилмоқ: **بين الخصمين** ~ байна-л-хасмайни у икки рақиб орасини ҳал қилди; 2) ҳидоят йўлини бермоқ, тўғри йўлга бошламоқ: **الله عليه** ~ -л-ла:ҳу ғалайҳи Аллоҳ унга ҳидоят йўлини берди; 3) айтиб бермоқ: **علي القاري** ~ ғала: -л-қа:ри'и у қорининг (унутганини) айтиб берди; 4) яхшилик йўлларини тайёрламоқ: **علي القاري** ~ ғала:-л-қа:ри'и у бу қорига яхшилик йўлларини тайёрлади; 6) очмоқ: **لفلان قلبه** ~ ли-фула: -л-муғлақа у ёпиқни очди;

нин қалбаҳу у фалончига юрагини очди; 7) фатҳ қилмоқ, босиб олмоқ: **البلد** ~ -л-балада у мамлакатни босиб олди; 8) очмоқ, қавламоқ: **القناة** ~ -л-қана:та у ариқни очди; **المجلس** ~ -л-мажлиса у мажлисни очди.

فترا фатара, **يفتر** йафтуру, **فتورا** футу:ран, **فتارا** фута:ран 1) юшмоқ, ланж бўлмоқ, сусаймоқ, бўшашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай' у бу нарса бўшашди; 2) совумоқ:

الماء ~ -л-ма:у бу сув совуди; 3) сусаймоқ, хиралашмоқ:

الطرف ~ -т-тарфу унинг кўзи хиралашди; 4) бепарво, бефарқ бўлмоқ: **عن عمله** ~ ған ғамалиҳи у ишига бефарқ

бўлди; 5) тинчимоқ, кўнгли тўқ бўлмоқ: **إلى الشيء** ~, 'ила-ш-шай и у бу нарсадан тинчиди; к) тушмоқ: **فترة** ~
فاترا-тан ва **فуту:рани-л-ҳарру** бу ҳарорат туш-
 ғи. 7) қаричламоқ: **فترا الشيء** ~ **фатрани-ш-шай а** у нарсан
 қаричлади; 8) юмшоқ бўлмоқ, юмшамоқ: **جسمة** ~
 жисмуҳу унинг бадани юмшади.
فترة **фатратун** 1) сузлик, ланжлик, заифлик, синиқ-
 лик; 2) икки давр, замон оралиғидаги вақт ёки икки пай-
 ғамбар орасида ўтган вақт; **الحمى** ~ -л-ҳумма: иситманинг
 икки котма-кет тушиши орасидаги вақт; **الرخاء** -р-раха:
 и иқтисодий ўсиш вақти.
فوكا **фатака**, **يفتك** **йафтику**, **فاتكان**, **فوكا**
футу:нан 1) охирини ўйламай шижоат қилмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши охирини ўйламай шижоат қилди; 2) хо-
 инларча уриб ўлдирмоқ: **بفلان** ~ **би-фула:нин** у фалончини
 хоинларча уриб ўлдирди; 3) тиришиб ўрганмоқ, ўзлаштир-
 моқ: **في الأمر** ~ **фи:-л-амри** у ишни тиришиб ўзлаштирди;
 4) тубанликда чўққига чиқмоқ: **في الغيب** ~ **фи:-л-хубси** у
 тубанликда чўққига чиқди; 5) машҳур бўлмоқ: **في** ~
фи: сулу:киҳи у ўз сулукида машҳур бўлди.
قتل **фатала**, **يفتل** **йафтилу**, **فاتلان** эшмоқ:
العجل ~ -л-ҳабла у арқонни эшди
فتونا **фатана**, **يفتن** **йафтину**, **فتنا** **фатнан** **فتونا**
футу:нан 1) сеҳрланмоқ, лол қолмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши лол қолди; 2) эритмоқ: **المعدن** ~ -л-маъдина у
 маъданни эритди; 3) қийнамоқ, қийноққа солмоқ: **فلان** ~
 фула:нан у фалончини қийноққа солди; 4) ҳайратга солмоқ:
فتنا الشيء ~ -л-шай'у фула:нан бу нарса фалончини ҳай-
 ратга солди; 5) бурмоқ, юз ўгирмоқ: **فلان عن الشيء** ~
 фула:нан 'ани-ш-шай'и у фалончини бу нарсадан бурди.
فتنة **фитнатун** 1) олов билан тажриба қилиш; 2) си-
 наш, тажриба қилиш; 3) ажабланиш, ҳайрон қолиш; 4)
 ақдан озил; 5) эси кетиш; 6) азоб, қийналиш; 7) йўлдан
 озил, куфр; 8) шарманда, шармандали иш; 9) тескарилик,
 қарама-қаршилик.

فتاوي **фатван** **фатво** (мафтийнинг қарори); кўплиги **فتاوا**
 фата:вин ва **فتاوي** **фатва:ва**.
فتي **фатан** 1) ёшликнинг боши, йигитлик; 2) қўли очиқ,
 сахий; 3) жасур, ботир; 4) ходим, хизматчи; иккилиги **فتيان**
фатай:ни ва **فتوان** **фатава:ни**; кўплиги **فتيان** **фитйа:**
нун ва **فتية** **фитйатун**; муаннаси **فتاة** **фата:тун**;
 кўплиги **فتيات** **фатайа:тун**.
فتي **фатиййун** қари эмас, ёш (мас., киши ёки дарахт);
 кўплиги **فتاء** **фита:ун** ва **افتاء** **'афта:ун**.
فجاة **фаж'атун** тасодиф, кутилмаганда, тўсатдан бў-
 лишлик.
فج **фажжа**, **يفج** **йафажжу**, **فجبا** **фажажан**,
فجيجا **фажж:жан** оёқ кериб юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши оёқ кериб юрди.
فجر **фажрун** тонг ёришиши; **طريق** ~ **тари:қун** ~ ёруғ
 йўл.
فجع **фажаъа**, **يفجع** **йафжаъу**, **فجعا** **фажъан** қий-
 намоқ, азобламоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировни қийнади.
فجع في ماله واهله وباهله **фужиъа фи: ма:лиҳи** ва
 'аҳлиҳи ва би-ма:лиҳи ва би-аҳлиҳи у бу молдан, бу ояладан
 қийналди.
فجعة **фажж:ъатун** фалокат, мусибат, фожиа; кўплиги
فجانع **фажа:иъу**.
فحص **фаҳҳама**, **يفحص** **йуфаҳҳиму**, **فحصا** **тафҳи:ман**
 1) кўмирламоқ, кўмирга беламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
 сани кўмирга белади; 2) кўмир қилмоқ: **التشيب** ~ -л-
 хашаба у ёгочни кўмир қилди.
فحص **фуҳшун** уятсиз, хунук гап, қилиқ.
فحص **фаҳаса**, **يفحص** **йафҳасу**, **فحصا** **фаҳсан** 1) тек-
 ширмоқ, ўрганиб чиқмоқ: **الطبيب المريف** ~ **т-таби:бу-л-мари:**
 да бу табиб беморни текширди; **عن الشيء** ~ 'ани-ш-шай'и
 у нарсани ўрганиб чиқди; 2) изламоқ, қидирмоқ: **برجله** ~
 би-рижлиҳи у юриб излади; 3) чопмоқ: **الظبي** ~ -з-забийу

бу кийик чопди; 4) синчиклаб қарамоқ: **الكتاب** ≈ -л-кита:
ба у китобни синчиклаб қаради; 5) кашф қилмоқ: **الشيء** ≈
-ш-шай'а у нарсани кашф қилди; 6) кавламоқ: **الأرض** ≈
-л-'арда у ерни кавлади; 7) тухум қўйиш учун ер кавламоқ:
القطاة ≈ -л-қата:ту бу тустовуқ тухум қўйиш учун ер
кавлади; 8) ўтдан жой очмоқ: **الخبزة** ≈ -л-хубзата у бу
нонга ўтдан жой очди; 9) тўзитмоқ: **المطر التراب** ≈ -л-матару-
т-тура:ба бу ёмғир тупроқни тўзитди.

فخص фаҳсун 1) текшириш, синаш, имтиҳон қилиш; кўп-
лиги **فخص** фуҳу:сун; 2) яшаб бўладиган жой.

فعل фаҳлун 1) ҳар қандай жонворнинг эркаги; кўплиги
فحول фуҳу:лун ва **افعل** 'афҳалу 2) атоқли, улуғ.
فعل фаҳлун кўмир; **حجري** ≈ ҳажарийун тош кўмир;
فعل фаҳлун кўмир; **نياتي** ≈ наба:тиййун ёғоч кўмир.

فعلت фаҳата, **يفخت** йафхату, **فختا** фахтан 1) ал-
дамоқ, ёлғон гапирмоқ: **الرجل** ≈ -р-ражулу бу киши алда-
ди; 2) солланиб, тебраниб юрмоқ: **الرجل** ≈ -р-ражулу бу
киши тебраниб юрди; 3) кесмоқ: **الشيء** ≈ -ш-шай'а у нар-
сани кесди; 4) очмоқ: **إلنا** ≈ -л-'ина:'а у идишни очди;
5) тешмоқ: **السقف** ≈ -с-сақфа у шипни тешди.

فخ фаҳхун ов тўри; кўплиги **فخاخ** фиха:хун ва
فخوخ фуҳу:хун

فخار фаҳха:рун 1) сопол, лой; 2) сопол идишлар.

فخم фаҳхама, **يفخم** йуфаххиму, **تفخيما** тафхима
1) улуғламоқ, ҳурмат қилмоқ: **غيره** ≈ гайраҳу у бировни
улуғлади; 2) очиқ, тўла талаффуз қилмоқ: **العروف** ≈ -л-ху
ру:фа у ҳарфларни очиқ талаффуз қилди.

فخذ фаҳизун (муан.) сон, бут; кўплиги **أفخاذ** 'афха:
зун.

فخذ фаҳзун қишининг яқин кишиларидан таркиб топ-
ган маҳалла; кўплиги **أفخاذ** 'афха:зун.

فخر фаҳара, **يفخر** йафҳару, **فخرا** фаҳран, фа-
харан, **فخارا** фаҳа:ран, **فخارة** фаҳа:ратан фаҳрланмоқ,

ғурурланмоқ: **الرجل** ≈ -р-ражулу бу киши фаҳрланди,
فخرم фаҳмун 1) қадри, обрўйи балад; 2) мантиқи
кучли.

فداء фида:'ун 1) қўтилиш, халос бўлиш; 2) фидо қи-
лиш, бериб юбориш, қурбон қилиш; 3) ибодатда йўл қўйил-
ган қусурларни ювиш учун Аллоҳга бағишлаб бериладиган
ёки қилинадиган нарсалар; 4) қурбонлик: **فداك أبي أو فداك**

فداك أبي фида:ка аби:'ав фидан лака 'аби: сен учун отам
қурбон.

فدائي фида:'иййун фидойи; кўплиги **فدائيون** фида:
'иййу:на.

فدية фидйатун озод қилинганлик эвазига бериладиган
пул ёки мол; кўплиги **فدي** фидан.

فراش фира:шун 1) тўшак; 2) ин, уя; 3) тилнинг оғиз
тагидаги ўрни; кўплиги **فرش** фурушун ва **أفرشة** 'афри-
шатун.

فراشة фара:шатун 1) битта кашалак; 2) тентак; 3) юм-
шоқ суяк ёки темир; 4) елка; 5) бироз сув; кўплиги **فراش**
фара:шун.

فراغ фара:гун 1) бўш, банд эмас; 2) очиқ ер.

فرج фаражун ғамнинг кўтарилиши.

فرجة фуржатун 1) икки нарса орасидаги ёриқ, тирқиш:
2) йиғинлар майдони; 3) ғамнинг кўтарилиши; 4) тасалли
берадиган нарса; кўплиги **فرج** фуражун.

فرح фараҳа, **يفرح** йафраху, **فرحا** фараҳан 1) кўн-
гил очилмоқ, севинмоқ: **بالشيء** ≈ би-ш-шай'и у бу нарсдан
севинди; 2) енгил топилган неъматдан эсанкирамоқ: **الرجل** ≈

-р-ражулу бу киши енгил топилган неъматдан эсанкиради.

فرح фараҳун 1) севинч, шодлик; севиниш, шодланиш,
кўнгил очилиши; 2) мажозан: келин тўйи.

فرحان фарҳа:нун севинчли, шод; муаннаси **فرحي** фарҳа:;
кўплиги **فراحي** фара:ҳа:.

فرحة фарҳатун 1) севинч, шодлик; 2) хушхабар.

فرخ фархун 1) қуш боласи, жўжа; 2) қуш, ҳайвон,
'симлик ва дарахтларнинг кичкинаси; 3) томирдан ўсган

моқ; **فروغا الرجل** ~ фуру:гани-р-ражулу бу киши ўлди;
4) бўш бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса бўш бўлди;
5) тугатмоқ, охирига етказмоқ: **من الشيء** ~ мина-ш-шай'и
у нарсани тугатди; 6) бекорга тўкилмоқ: **دمه** ~ дамуҳу
унинг қони бекорга тўкилди; 7) қуймоқ, тўкмоқ: **فرغا** ~
фараган ʻалайҳи-л-ма'а у унинг устига сувни
тўқди.

فرقا фарақа, **يفرق** йафриқу, **فرقا** фарқан, **فرقا**
фурқа:нан 1) айирмоқ, ажратмоқ: **بين الشئین** ~ байна-
ш-шай'айни у икки нарсани бир-бирдан ажратди; 2) аж-
ратиб қўймоқ: **بين النصوص** ~ байна-л-хусу:ми у рақибларни
ажратиб қўйди; 3) айрим-айрим қилиб очиқ баён қилмоқ:
لله الكتاب ~ -л-ла:ҳу-л-ни:ба Аллоҳ китобни айрим-
айрим қилиб, очиқ баён қилди; 4) ойдин бўлмоқ: **له الطر** ~

يق اواراي лаҳу-т-тари:қу -ави-р-ра'йу унга бу йўл ёки бу
фикр ойдин бўлди; 5) фарқни кўрсатмоқ: **المتشا بهين** ~
-л-мута:ша: биҳайни у бу икки ўхшашликнинг (баъзи) фарқ
ларини кўрсатди; 6) очиқ бермоқ: **له عن الامر** ~ лаҳу ʻани
-л-ʻамри у унга бу ишни очиқ берди; 7) қисмларга аж-
ратмоқ, бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай-а у нарсани қисмларга
ажратди; 8) қўрқитмоқ: **الصبي غيره** ~ -с-сабийа у б
олани қўрқитди; 9) қаттиқ қўрқмоқ: **غيره** ~

гайраҳу у бировдан қаттиқ қўрқди; 10) тўзитмоқ:
الشعر بالمشط ~ -ш-ша'ра би-л-мушти у сочини тароқ билан
тўзитди; 11) сичмоқ: **انطائر** ~ -т-та:иру бу қуш ёичди.

فرق фарқун 1) сочининг фарқи; 2) фарқ, икки нарсани
нинг бир-бирига нисбатан камлик ёки устунлиги; 3) зиғир;
кўплиги **فروق** фуру:қун.

فرقة фирқатун 1) кишилар гуруҳи; 2) табақа, босқич
(мас., ўқитишдаги); 3) қўшиннинг бир неча бригадаси, бў-
линмаси.

فرک фарақа, **يفرك** йафруку, **فرکا** фарқан
1) силамоқ, ишқаламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани иш-
қалади; 2) ишқалаб тоза қилмоқ: **الثوب** ~ -с-сава у ки-
йимни ишқалаб тоза қилди.

فرن фурнун нон пишириладиган ўчоқ; кўплиги **افرن**
'афра:нун.

فرو фарвун мўйна; кўплиги **فراء** фира:ун.
فريد фаридун 1) бир, битта; 2) ёлғиз, ягона; 3) ягона
дур; 4) терилган дурлар ичида айрим қўйилган қумуш,
олтин ёки ёқут донаси; 5) тенги йўқ, мислсиз; кўплиги
فرائد фара:иду.

فريسة фари:сатун ов ўлжаси; кўплиги **فرائس** фара:
ису.

فريق фари:қун 1) фирқадан каттароқ гуруҳ, жамоа;
2) ажратувчи, фарқ қилувчи; 3) отнинг илгари юргани;
4) қўшиннинг бир неча бўлинмаси, бригадаси, кўплиги
أفرقة африқатун ва **فرقاء** фурақа:у.

فزر фазара, **يفزر** йафз (у, и)ру, **فزرا** фазран
1) ёрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёрди; 2) синди-
рмоқ: **الشيء من الشيء** ~ -ш-шай'а мина-ш-шай'и у нарсани бу
нарсдан ажратди (синдириб); 4) ситмоқ: **فزورا لشيء** ~
фузу:рани-ш-шай'у бу нарса синди.

فزة фаззатун сакраш, сапчиш, ирғиш.

فزع фаза'ун 1) қўрқиш, хавфсираш; 2) папоҳ
сўраш; 3) ёрдамга чақиритиш; кўплиги **افزع** 'афза:ъун.

فساء фаса:, **يفسو** йафсу:, **فسوا** фасван, **فساء**
фуса:ан товушсиз ўсирмоқ, писнлатмоқ: **الرجل** -р-ра-
лу бу киши товушсиз ўсирди.

فساء фуса:ун товушсиз ўсирик.

فساد фаса:дун 1) чириш, ириш, бузилиш; 2) ўйин-
кулғу; 3) тортиб олиш, зўрлик билан олиш; 4) қурғоқчилик,
қаҳат; 5) зарарланиш, талофат кўриш, побуд бўлиш.

فستان фуста:нун аёллар кўйлаги; кўплиги **فستائين**
фаса:ти:нун

فستق фустуқун писта дарахти.

فسخ фасаха, **يفسخ** йафсаҳу, **فسخا** фасхан
1) бўш, биликсиз бўлмоқ: **الرجل** ~ -р ражулу бу киши
биликсиз бўлди; 2) бузуқ бўлмоқ, айнимоқ: **الرأي** ~ -р-
ра'йу бу фикр бузуқ бўлди; 3) бузмоқ, айнитмоқ: **الرأي** ~

-p-ra'ya у фикрни бузди; **البيع** ~ -л-бай'а у савдони бузди; 4) бўлиб, айириб ташламоқ: **الأشياء** ~ -л-'ашйа:-'а у нарсаларни ажратиб ташлади; 5) жойидан кўчирмоқ: **العواد** ~ -л-'у:да у новдани жойидан (сиздирмай) кўчирди; 6) отиб ташламоқ: **الثوب عن نفسه** ~ -с-савба 'ан нафсиҳи у кийимни ўзидан отиб ташлади.

فساد **фасада,** **يفسد** **йафс(и,у) ду** **فسادا**
фаса:дан 1) бузилмоқ, ичи бузуқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу кишининг ичи бузуқ бўлди; 2) бузилмоқ, айни-моқ: **اللحم أو اللين** ~ -л-лаҳму 'ави-л-лабану бу гўшт ёки бу сут айниди; 3) бузилмоқ, йўқ қилинмоқ: **العقد** ~ -л-'ақду бу битим бузилди; 4) жуда кўп, ошириб қилмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу-с-савба ва-л-ҳикмата бу киши савобу ҳикматни кўп қилди; 5) бузилмоқ, уриниб қолмоқ: **الأمر** ~ -л-'уму:ру бу ишлар уриниб қолди.

فسودا **фусу:** **يفسد** **йафсуду,** **فسادا**
дан, **фаса:дан** бузилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса бузилди.

فسر **фассара,** **يفسر** **йуфассиру,** **تفسيراً** тафси:-
ран 1) тушинтирмоқ, очиқ баён қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тушинтирди; 2) шарҳламоқ, изоҳламоқ, тафсир қилмоқ: **آيات القرآن** ~ а:йа:ти-л-қура:ни у Қуроин Карим оятларини тафсир қилди.

فسيفساء **фусайфуса:** ун рангли ушоқлар (мас. мар-марнинг).

فشل **фашила,** **يفشل** **йафшалу,** **فشلا** **фашалан**
1) заиф, қувватсиз бўлмоқ, бўшашимоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши бўшашиди; 2) кўрқмоқ, юраксизлик қилмоқ: ~ **الرجل** -p-ражулу бу киши юраксизлик қилди (мас., уришда); 3) аввал қизиққанидан бош тортмоқ: **عن الأمر** ~ 'ани-л-'амри у бу ишга қизиқиб, сўнг бош тортди; 3) муваффақиятсиз бўлмоқ: **في عمله** ~ фи: 'амалиҳи унинг бу иши муваффақиятсиз бўлди.

فصاحة **фаса:ҳатун** очиқ баён қилиш, сўзларни аниқ ва тўғри айтиш (гапирувчи ва гапга нисбатан айтилади).

فصح **фасуҳа,** **يفصح** **йафсуҳу,** **فصاحة** **фаса:-**
хатан 1) фасоҳатли бўлмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши фасоҳатли бўлди; 2) арабча гапирмоқ ва тушинмоқ: **الأعجمي** ~ -л-'аъжамий'у бу аҷамий арабча гапирди ва тушинди.

فصح **фисҳун** 1) очиқ, булутсиз кун; 2) яхдийларда Мисрдан чиққан кунларини хотиралаш байрами; 3) христи-анларда Исо пайгамбарнинг ўлимдан тирилишини хотира-лан байрами.

فصل **фассала,** **يفصل** **йуфассилу,** **تفصيلاً** тафси:-
лан 1) бўлақларга бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бўлақларга бўлди; 2) тушинтирмоқ, англамоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни тушунтирди; 3) фарқли қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани фарқли қилди; 4) бўлмоқ: **القصاب الشاة** ~ -л-қасса:бу-ш-ша:та бу кассоб қўйни бўлди; 5) ўлчаб кес-моқ: **الخياط الثوب** ~ л-хай'а:ту-с-савба бу тикувчи кийимни (қада) ўлчаб кесди; 6) бошқа дур доналари билан оралат-моқ: **العقد** ~ -л-'икда у дурларни бошқа дурлар билан оралатди.

فصل **фасала,** **يفصل** **йафсилу,** **فصلاً** **фаслан**
1) яхши, пухта қилмоқ: **الخطيب القول** ~ -л-хати:бу-л-қавла бу хатиб гапни яхши қилди; 2) кесмоқ, қирқмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 3) узоқлаштирмоқ: **عن غير** ~ -ш-шай'а 'ан гайриҳи у нарсани бошқасидан узоқлаштирди 4) айирмоқ, ажратмоқ: **المولود عن الرضاع** ~ -л-мавлу:да 'ани-
-p-рида:ти у болани кўкрақдан ажратди; **الفصيل عن أمه** ~ -л-фаси:ла 'ан 'уммиҳи у эмизикли болани онасидан ажратди; 5) суд қилмоқ: **فصلاً** ~ **فصولاً** **فصلين** **байна-л-хасмайни** бу қози икки рақиб-ни суд қилди; 6) ажратмоқ: **بين الشئين** ~ **байна-ш-шай-**'айни у бу икки нарсани ажратди; 7) меваси майда чиқмоқ: **يفصل** **فصولاً** **الكرم** ~ йафсулу фусу:лани-л-карму бу ток-нинг меваси майда чиқди; 8) чиқмоқ: **القوم عن البلد** ~ -л-қавму 'ани-л-балади бу қавм бу мамлакатдан чиқди.

فصل **фаслун** 1) оралик, икки нарса ўртасидаги ма-софа; 2) тўсиқ гов; 3) инсон жасадидаги ҳар икки суякнинг

бирлашган жойи; 4) бўлим, қисм, боб; 5) йил фасли; 6) сахна асаридан парда, кўриниш; 7) синф (мактабда); **قول** ~ қавлун ~ чин гап; ~ **امر** 'амрун ~ қатъий буърук; ~ **الخطاب** йавму-л-~и қиёмат куни; **يوم** ~ **اما بعد** ~ хита:би а) қатъий қарор; б) хатиб хутбасидаги 'амма: баъду ана энди, шундан сўнг, — дейиши.

فصيح фаси:хун фасоҳатли, очиқ баёнли, яхши, чиройли гапни хунугидан ажрата билувчи; ~ **كلام** кала:мун ~ қулоқ ва ақлга мақбул тўғри, очиқ гап; ~ **لسان** лиса:нун ~ фасоҳатли тил.

فضاء фада:'ун 1) кенг ер; бўшлиқ; 2) фазо, очиқ бўшлиқ; кўплиги **افضية** 'афдийатун.

يفض фадда, **فض** йафудду, **فضا** фаддан 1) бўлак-бўлак синдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бўлак-бўлак синдирди; 2) бўлмоқ тақсим қилмоқ: **الشيء علي** ~ -ш-шай'а ғала:л-қавми у нарсани бу қавмга тақсим қилди; 3) бўлмоқ, айирмоқ, ажратмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у бу қавмни бўлди; 4) тешмоқ: **اللؤلؤ** ~ -л-лу'лу'а у дурни тешди; 5) оқизмоқ: **الدموع** ~ -д-думу:ға у кўз ёшларини оқизди; 6) тўкмоқ: **له فاه** ~ -л-ла:ху фа:ху Аллоҳ унинг оғзидаги тишларни тўкди; 7) тугатмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни тугатди; 8) тўхтатмоқ: **مايينهم** ~ ма: байнаҳум у ораларидаги нарсани тўхтатди; 9) очмоқ: **الرسالة** ~ -р-риса:лата у рисола ни очди.

فضة фиддагун кумуш; кўплиги **فضاض** фидадун ва ва **فضض** фида:дун.

تفضيحا йуфиддиху, **يفضح** фаддаҳа **فضح** тафди:-ҳан отмоқ: **الصبح** ~ -с-субҳу тонг отди.

تفضيلا йуфаддилу, **يفضل** фаддала, **فضل** тафди:-лан 1) устун, юқори, афзал кўрмоқ: **فلانا علي غيره** ~ ғала:нун ғала: ғайриҳи у фалончини бировдан афзал кўрди; 2) устун, юқори қўймоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни (ўзидан) юқори қўйди.

فضل фаддала, **يفضل** йафдулу, **فضل** фадлан 1) керагидан ортмоқ, кўпаймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарсга керагидан ортди; 2) ортмоқ, қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарсга ортди, яъни қолди; 3) ортиқ, устун бўлмоқ: **غيره و علي غيره** ~ ғайраҳу ва ғала: ғайриҳи у бировдан устун бўлди.

فضل фадлун 1) яхши, чиройли қилиш; эҳсон қилиш; 2) ортиқлик; 3) ортиб қолган нарсга, қолдиқ; 4) қолдиқ, қатта сондан кичигини айириш натижаси; **فلان لا يملك درهما**

فولا:нун ла: йамлику дирҳаман фадлун ған ди:на:ринунинг дирҳами ҳам, динори ҳам йўқ; **في يده** **فضل الزمام** йф йадиҳи фадлу -з-зима:ми унинг қўлида узангининг бир та-рафи бор.

فضولي фуду:лиййун 1) билмайдиган иш билан шуғулланувчи; 2) насл-насабсиз киши.

فضيحة фади:ҳатун айб, нуқсон; кўплиги **فضائح** фада: иҳу

فطر фитрун 1) рўза тутиб оғиз очиш; 2) узум нишонаси; **عيدال** ~ -и рўза байрами; **عبدال** ~ -и рўза садақаси; **رجل** ~ ва **قوم** ~ ражулун ~ ва жамоа.

فطرة фитратун 1) туғма феъл, хулқ; 2) соғлом табиат, хулқ, атвор; кўплиги **فطر** фитарун.

فطس фатаса, **يفطس** йафтису, **فطوسا** футу:сан 1) тўсатдан, бехосдан ўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўсатдан ўлди; 2) юзга айтмоқ: **فطسا غيره بالكلمة** ~ фатсан ғайраҳу би-л-калимати у гапни бировнинг юзига айтди; 3) уриб кенг қилмоқ: **العديد** ~ -л-ҳади:да у темирни уриб кенг қилди.

فطم фатама, **يفطم** йафтиму, **فطما** фатман кўнрақ сутини эмишдан айирмоқ: **الرضيع** ~ -р-ради:ға у ёмишқили болани кўнрақ сутидан айирди.

فطن фатина, **يفطن** йафтану, **فطنا** фатанан, **فطنة** фитанан, **فطنة** фата:нган 1) тушиниқли,

фаросатли, зеҳли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фаросатли бўлди; 2) тушинмоқ: **للامروبه وإليه** ~ ли-л-'амри ва биҳи ва 'илайҳи у ишни тушинди.

فطور фату:рун ифторлик таоми.

فطور футу:рун 1) нонушта, эрталабки таом; 2) ифторлик таомини ейиш; 3) нонушта қилиш.

فط фаззун 1) қўпол, дағал; 2) хулқи ёмон, феъли бузук; 3) чиранчиқ; 4) қўпол сўзли; кўплиги **أفطاف** 'афза:зун.

فطيع фази:ъун ўта хунук, жирканч.

فعل фаъала, **يفعل** йафъалу, **فعل** фаълан, фаъалан 1) қилмоқ, ишламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ишлади; 2) исм билан ифодаланган кесим.

فعل фиълун 1) иш, юмуш; 2) наҳвда: феъл, кўплиги

فعل фиъ:лун ва **الفعال** 'афъ:лун.

فقد фақада, **يفقد** йафқиду, **فقد** фақдан фуку:дан, **فقدنا** ф(у,и)қда:нан 1) кўринмай қолмоқ, йўқолмоқ: **الشيء فلانا** ~ -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончига кўринмай қолди; 2) зое қилмоқ, йўқотмоқ:

الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани зое қилди; 3) айрилмоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у бу молдан айрилди.

فقر фақара, **يفقر** йафқуру, **فقارة** фақара:ратан фақир, молсиз бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фақир бўлди.

فقر фақрун 1) моли йўқлик, камбағаллик, фақирлик; 2) ёриқ, дарз, ўйиқ; 3) муҳтожлик; кўплиги **مفقر** мафа:-қиру; 4) ташвин; 5) ҳирс; кўплиги **فقور** фуку:рун;

الدم ~ -д-дами қони камлик.

فقس фақаса, **يفقس** йафқису, **فقسا** фақсан 1) қўл билан синдирмоқ: **البيضة** ~ -л-байдата у тухумни қўли билан синдирди; 2) синдирмоқ: **الطائر بيضته** ~ -т-та:-'иру байдатаху бу қуш тухумини синдирди.

فقت фақат фақат, шунинг ўзи, бошқа эмас.

فقه фикҳун 1) фаҳм, фаросат; 2) билиш, англаш, тушиниш (кўпроқ шариат илми ва уннинг усулларини билишни ифодалашда ишлатилади).

فقير фақи:рун 1) фақир, моли йўқ, камбағал; 2) умуртқаси синган; 3) сув боши; 4) хурмо кўчати экиладиган чуқурча; 5) муҳтож; кўплиги **فقراء** фуқара:у.

فقيه фақи:хун 1) шариат усулу ҳукмларини билувчи олим; 2) фаросатли, кучли, зеҳли олим; кўплиги **فقهاء** фуқаҳа:у ва **فقاهه** фақа:иху.

فكاهة фука:хатун ҳазил, аския.

فكر фақара, **يفكر** йафкиру, **فكرا** фикран ўйламоқ, фикр қилмоқ: **لي في الامر فكر** -р-ражулу фи:-л-'амри бу киши ишни ўйлади.

فكر фикрун 1) ўйлаш, фикр қилиш; фикр, ўй; 2) дилда сақланган маънолар; **لي في الامر فكر** ли: фи:-л-'амри фикрун бу иш хусусида менда фикр бор; **ما لي في الامر** ма:ли: фи:-л-'амри ~ бу иш тўғрисида менда ҳеч бир фикр йўқ; кўплиги **افكار** 'афка:рун.

فك фақка, **يفك** йафукку, **فكا** факкан 1) бўлақларни, қисмларни ажратмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсанинг бўлақларини ажратди; 2) майдаламоқ: **النقود** ~ -н-нуқу:да у пулни майдалади; 3) ечмоқ: **العقدة** ~ -л-ъукдата у тугунни ечди; 4) бузмоқ: **الختم** ~ -л-хатма у муҳрни бузди; 5) чиқармоқ: **العظم** ~ -л-ъазма у суякни чиқарди; 6) жағини очиб дори ичирмоқ: **الصبي** ~ -с-сабий'а у боланинг жағини очиб дори ичирди; 7) тушинтирмоқ: **ادغام الحرفين** ~ идга:ма-л-ҳарфайни у бу икки ҳарфнинг идғомини тушунтирди; 3) бўшатмоқ, овоз қилмоқ: **فكا و فكاكا العبد** ~ факкан ва фика:кани -л-ъабда у қулни овоз қилди; 9) қа-римоқ, қартаймоқ:

فكوكا الرجل ~ фуку:кани-р-ражулу бу киши қартайди; 10) қайтиб олмақ: **الرهن** ~ -р-раҳна у гаровни қайтиб олди.

فك фақка, **يفك** йафакку, **فكا** факкан, **فككا** факакан 1) заифлашмоқ, бўшашимоқ: **المفصل** ~ -л-

мафсилу бу бугим бұшапди; 2) синмоқ: чиқмоқ: **الفلك** ~
-л-факку бу жағ чиқди.

فك факкун 1) соқол; 2) жағ; иккитаси **فكان** фак-
ка:ни; 3) қўл чиқиши; кўплиги **فكوك** фуку:кун.

فكر факкара, **يفكر** йуфаккиру, **تفكيراً** тафки:-
ран 1) ўйламоқ, фикр юритмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни
ўйлади; **في المشكلة** ~ фи:-л-мушкилати у мушкилни
осон қилишни ўйлади; 2) эслатмоқ, эсита созимоқ: **فلانا** ~

фула:нан би-л-'амри у фалончига ишни эслатди.

فكك факкака, **يفكك** йуфаккику, **تفكيكا**
тафки:кан 1) ечмоқ, бұшатмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у
нарсани ечди; 2) чиқармоқ: **العرضي دائرة العروض** ~ -л-'ару:-
дийу да:'ирата-л-'ару:ди бу арушунос аруз доирасидаги
шеърнинг баҳрини чиқарди.

فلاحة фала:ҳатун деҳқончилик, экин-тикин.
فلس фалсун чақа, танга; кўплиги **فلوس** фулу:-
сун; **فلنيس السمك** фулу:су-с-самаки балиқ тангаси.

فلسفة фалсафатун 1) фалсафа, ҳикмат; 2) илмий ма-
салаларда фикр юрита билиш; билимли бўлиш; 3) метафи-
зика.

فلع фалаъа, **يفلع** йафлаъу, **فلعا** фальъан
1) ёрмоқ, синдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёрди;
2) тушунтирмоқ, ўргатмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни ўр-
гатди.

فلقل фу,(и)лф(у,и)лун 1) гармдори, қаламбир; 2) ке-
лишган ва юлғир киши.

فلق фалақа, **يفلق** йафлиқу, **فلقا** фалқан
1) оттирмоқ: **الله الصبح** ~ -л-ла:ҳу-с-субҳа Аллоҳ бу тонгни
оттирди; 2) ёрмоқ, синдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у на-
сани ёрди; 4) пишиб ёрилмоқ: **النخل** ~ -н-нахлу бу хур-
мо пишиб ёрилди.

فلك фалақун 1) айланиш ўқи, орбита; 2) дума-
лоқлик; чарх; 3) денгизнинг айлана тўлқини; 4) атрофи
очиқ) думалоқ қум тепа; кўплиги **أفلاك** 'афла:кун ва

فلك фул(у)кун; **علم ال** ~ тилму-л-~и астрано-
мия.

فلكي фалакийун 1) фалак илмининг олими, астра-
ном; 2) фалакий, фалакка тегишли.

فل фуллуи ясмин, араб ясмини (гул номи).

فلاح фалла:ҳун 1) деҳқон; 2) маллоҳ, матрос; кўп-
лиги **فلاحة** фалла:ҳатун ва **فلاحون** фалла:ҳу:на.

فلين филли:нун пўкак.

فليقة фулайфилатун қаламбирча.

فم фамун оғиз; **الوادي** ~ -л-ва:ди: водийнинг
бошлаиши; **القارورة** ~ -л-қа:ру:рати шишанинг оғзи;

السيف ~ -с-сайфи қиличнинг дами; кўплиги **أفمام** 'афма:-
мун.

فناء фана:'ун 1) ўткинчи, бақосиз; 2) йўқ, ҳалок,
побуд бўлиш.

فنجان финжа:нун пиёла; кўплиги **فناجين** фана:жи:-
ну.

فندق фундуқун 1) меҳмонхона; 2) сарой (мусофир-
лар учун); 3) ўқ; кўплиги **فنادق** фина:дику.

فن фаннун 1) тур, хил, нав; 2) маҳорат, усталик,
хунармандлик; 3) санъат, ҳунар; 4) тармоқ, соҳа; кўплиги
فنون фуну:ун; **فنون الشعر** фуну:ну-ш-шиъри шеър-
нинг турлари; **الفنون الجميلة** ал-фуну:ну-л-жами:лату гў-
зал санъатлар (мас., мусиқа, рассомлик).

فنان фанна:нун 1) уста, хунарманд; 2) шоир, артист,
рассом.

فني фана:, **فني** фанийа, **يفني** йафна:,
فناء фана:'ан 1) борлигини тугатмоқ, йўқ бўлмоқ:

الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди; 2) қариб ўлай
деб қолмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қариб ўлай
деб қолди; 3) берилиб, жиришиб кетмоқ: **في الشيء** ~ фи:-
ш-шай'и у бу нарсага киришиб кетди.

فهد фаҳдун 1) арслон; 2) қоллон; кўплиги **أفهد**
'афҳудун ва **فهود** фуҳу:дун.

فهرس **фихрисун** 1) мундарежа; 2) китобдаги кўрсаткич; 3) каталог; кўплиги **فهارس** фаҳа:рису.

فهم фаҳима, **يفهم** йафҳаму, **فهما** фаҳман, **فهامان**, **فهمة** фаҳаматан, **فهامية** фаҳа:миййатан

1) яхши тасаввур қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани яхши тасаввур қилди; 2) билмоқ, тушинмоқ, англамоқ: **ت عن فلان ومنه** ~ ту ёан фула:нин ва минҳу мен фалончидан билдим.

فهم фаҳмун тасаввур қилиш, фаҳмлаш, англаш, билиш.

فهم фаҳи:мун фаҳмли; кўплиги **فهماء** фуҳама:'у. **فلا** фавжун 1) гуруҳ, тўда; 2) тез юрувчи гуруҳ;

3) полк; кўплиги **افواج** 'афва:жун ва **افواج** 'афа:ви:жу.

فوز фавзун 1) өзгулик, яхшилик билан ғалаба қилиш, зафар топиш; 2) қутилиш, пажот.

فوضى фавдан бебошлик, анархия; **قوم** ~ қавмун ~ бебош қавм.

فوق фавқу 1) уст, устида; **ه** ~ ҳу унинг устида;

2) ўрин-пайт келишиги билан таржима қилинади: **الجدران** ~ -л-жидра:ни бу деворда 3) -дан ортиқ, кўп, кўпроқ:

شهر ~ **اقلت** 'ақамту ~ а шаҳрин бир ойдан ортиқ турдим; **التسعة** ~ **العشرة** ал-ъашарату ~ а-т-тисъати ўн тўққиздан кўпроқ; **هذا** ~ **ذاك** ҳаза: ~ а за:ка бу ундан кўп.

فول фу:лун ловия.

فولاذ фу:ла:зун шўлат.

فوار фавва:рун ўта қайновчи, шақиллаб қайновчи.

فواة фавва:ратун 1) фаввора, фонтан; 2) қайнаётган қозондан отилиб чиқадиган томчилар.

فواد фу'а:дун 1) ақл, эс; 2) юрак; **الفارغ** ~ **ال** ал- ~ у-л-фа:ригу беғубор, ғаму таъвишсиз юрак.

في **фи:** 1) ўрин-пайт маъносида: **المدرسة** ~ -л-мадрасати мактабда; 2) вақтида, асносида, -да; **غروب** ~

الشمس гуру:би-ш-шамси кун ботаётганда, кун ботиш

вақтида; 3) учун, туфайли; **عقبني** ~ **ذلك** ёа:ғабани: ~ за:лика у мени ўша нарса учун жазолади; 4) ҳақида, тўғрисида.

فيروزج **файру:**зжун **фируза** (қимматбаҳо тош номи); **لون فيروزي** лавнун **файру:**зиййун ҳаворанг, яшил.

فيضان **фи:**да:нун сув тошқини; кўплиги **فيضانات** **файада:**на:тун.

فيل **фи:**лун **фил;** муаннаси **فيلة** **фи:**латун; кўплиги **فيلة** **фий:**алатун ва **افيال** 'афйа:лун; **داه ال** ~ **داه** да:'у-л-~и фил касали, пилпо (оёқларнинг йўғон бўлиб шишиш дарди); **اصحاب ال** ~ **اصحاب** 'асҳа:бу-л-~и фий эгалари (булар Абраҳа ал-ҳабашийнинг ланкарлари; улар исломдан илгари Маккани босиб олишганда Абобил қушлари уларни ҳалок қилган).

فيلسوف **файласу:**фун **файласуф;** кўплиги **فلاسفة** **фала:**сифатун.

فياض **файйа:**дун сер **файз.**

فته **фи'атун 1) тур, хил, тоифа; 2) фирқа; кўплиги **فتات** **фи'а:тун ва **فتون** **фи'у:**на.****

ق

قابل қа:бала, **يقابل** йуқа:билу, **مقابلة** муқа:бала-тан 1) учрашмоқ, юзлашмоқ: **غبره** ~ **гайраҳу** у биров билан учрашди; 2) юзлаштирмақ, ёнма-ён қўймоқ (ўхшатиш учун): **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарса билан ёнма-ён қўйди.

قابلية қа:билиййатун 1) қобилият, қила билиш, қабул қила билиш; 2) майл, истак, хоҳиш.

قاتل қа:тала, **يقاتل** йуқа:тилу, **قتالا** қита:-лан, **مقابلة** муқа:талатан 1) уришмоқ: **علمه** ~

ъадувваҳу у душмани билан уришди; 2) лаънатламоқ; **الله فلانا** ~ -ла-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини лаънатлади.

قاتم қа:тимун қора; **اسود** ~ 'асваду ~ тим қора;

قاس қа:са, يقيس йақи:су, قيسا қайсаи,
قياسا қийа:сан 1) солиштирмақ, қиёсламақ:

~ الشئ بغيره و عليه و اليه -ш-шай'а би-гайриҳи
ва ʔалайҳи ва 'илайҳи у нарсани бошқаси билан қиёслади
; 2) ўлчамақ: الطيب الجرح -т-таби:бу-л-журҳа қайсаи
бу табиб яранинг чуқурлигини ўлчади.

قاس қа:син 1) раҳмсиз, золим; 2) қўпол, дағал.

مقاسمة қа:сама, يقاسم йуқа:симу, قاسم муқа:саматан 1) қўшилишмоқ, шерик бўлишмоқ: غيره ~
гайраҳу ʔала:-л-'амри у бу ишда биров билан
шерик бў-лишди; 2) бўлишмоқ: غيره المال гайраҳу-л-
ма:ла у биров билан молни бўлишди; 3) қасам ичмоқ:
فلان ~ фула:нан у фалончига қасам ичди.

قاصر қа:сирун ёш, воята етмаган.

قاص قاص қа:дин 1) қози; 1) ҳукмига берилган ишларни
ҳал қилувчи; қўплиги قضاة қуда:тун;
сумун ~ ўлдирувчи заҳар.

قاطرة қа:тиратун тортувчи, шатакка олувчи.

قاطع қа:таʔа, يقطع йуқа:тиʔу, مقاطعة
муқа:таʔатан 1) айрилишмоқ, алоқани узишмоқ: فلان ~
фула:нан у фалончи билан алоқани узишди; 2) узишмоқ,
тўхтатишмоқ: القوم -л-қавма у бу қавм билан (ёр-
дам алоқаларини) тўхтатишди; 3) ҳақ эвазига тайинламоқ:
فلان علي كذا وكذا من الاجر ~ фула:нан ʔала: каза: ва
каза: мина-л-'ажри у фалончини бирор нарса эвазига ишга
тайинлади.

قاعة қа:ʔатун 1) ҳовли; 2) қабулхона; 3) катта
хона, зал; қўплиги قاعات қа:ʔа:тун.

قاعدة қа:ʔидатун 1) қад қа:идун нинг муав-
наси; 2) қоида; 3) иморатнинг асоси, замини; 4) кажаван-
нинг ёғочи; 5) пойтахт; الطائرات -т-та:ира:ти само-
лётлар базаси; التمثال ~ -т-тимса:ли ҳайкалнинг пой-
девори; қўплиги قواعد қава:ʔиду.

الاعماق مكان ~ мака:нун ~ у-л; аʔма:қи атрофи узок
жой (қоронғилиги учун), қўплиги قواتم қава:тиму.

المكان ال قاحل қа:ҳилу н қовжираган, қуруқ;
ал-мака:ну-л-~ у қуруқ ер.

قائد қа:да, يقود йаку:ду, قواد қавдан,
қийа:дан قياده қийадатан 1) етакламоқ:

الداية -да-да:ббата у уловни етаклади; 2) келтир-

القائل إلى موضع القتل -л-қа:тила 'ила:-мавди'и-л-қат-
ли у маҳкуми қатлгоҳга келтирди; 3) бошчилик, қўмон-
донлик қилмоқ: الجيش -л-жайша у бу қўшинга
қўмондонлик қилди.

قاد қада, يقيد йақи:ду, قياد қайдан
кишанламоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни кишанлади.

قاذفة қа:зифатун бомба ташловчи самолёт.

قارب қа:раба, يقارب йуқа:рибу, مقاربة
муқарабатан 1) яқинлашмоқ: الإله ~ -л-'ина:у бу
идиш (тўлашга) яқинлашди; 2) яқин бўлмоқ: فلان فلان ~
фула:нун фула:нан фалончи фалончи билан (фикрда- яқин
бўлди.

قارب қа:рибун 1) қайиқ; 2) тунда сув сўровчи;
3) қайиққа ўрнатилган идиш, товоқ; қўплиги قوارب

қава:рибу.

قارة қа:рратун қитʔа; افريقيا ~ 'ифри:қийа:
Африка қитʔаси.

قارس қа:рисун қаттиқ совуқ, аёз совуғи.

قارن қа:рана, يقارن йуқа:рину, مقارنة
муқа:ранатан, قرانا қира:нан 1) ўртоқлашмоқ, тенг-
қурлашмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировла ўртоқлашди; 2) со-
лиштирмақ: بين الشئيين ~ байна-ш-шай'айни у икки
нарсани солиштирди; 3) ўлчамақ: الشئ بالشئ ~ ш-шай'а би-
ш-шай'и у нарсани бу нарса билан ўлчади; 4) келиштир-
моқ: بين القوم ~ байна-л-қавми у бу қавм орасини ке-
лиштирди; 5) ўрнини босмоқ: قرانا بين الزوجين ~ қира:нан
байна-з-завжайни у бу эр-хотин ўрнини босди.

قاملة қа:филатун карвон; кўплиги **قوافل** қава:-
 фили. **قال** қа:ла, **يقول** йақу:лу, **قولا** қавлан,
قالا қа:лан, **قيل** қи:лан, **قولة** қавлатан
قالا мақа:лан, **مقالة** мақа:латан гаширмоқ, демоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши гаширди. 2) таъна, бухтон
 қилмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у ҳақда хабар берди; 4) ти-
 ришмоқ, ҳаракат қилмоқ: **فيه** ~ фи:ҳи у у тўғрида ти-
 ришди; 5) ўз кўзи билан кўрмоқ: **به** ~ биҳи у уни ўз
 кўзи билан кўрди; 6) енгмоқ: **به** ~ биҳи у уни енг-
 ди; 7) ёқтирмоқ: **به** ~ биҳи у уни ёқтирди; 8) чай-
 қамоқ, ишора қилмоқ: **برأسه** ~ би-ра'сиҳи у боши би-
 лан ишора қилди.
قالب қа:лабун қолин; кўплиги **قواب** қава:-
 либу. **قام** қа:ма, **يقوم** йақу:му, **قوما** қавман,
قيام қийа:ман, **قومة** қавматан, **قيامه** қийа:ма-
 тан 1) турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши турди; 2) те-
 кис бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш текис бўлди; 3)
 яримга келмоқ: **ميزان النهار** ~ ми:за:ну-н-наҳа:ри бу кун-
 нинг тарозуси яримга келди; 4) ботишга келди: **قائم الظهيرة** ~
 қа:'иму-з-заҳи:рати бу кун ботишга келди; 5) қотмоқ, муз-
 ламоқ: **الماء** -л-ма:'у бу сув музлади; 6) ўрнатил-
 моқ: **الحق** ~ -л-ҳаққу бу ҳақиқат ўрнатилди; 7) асослан-
 моқ: **علي الأمر** ʔала:'амри у бу ишга асосланди.
قائمة қа:матун 1) қад, киши бўйи; 2) одамлар гуру-
 ҳи; кўплиги **قامات** қа:ма:тун.
قامر қа:мара, **يقامر** йуқа:миру, **مقامرة** муқа:-
 маратан **قمارا** қима:ран қимор ўйнашмоқ: **غيره** ~
 ғайраҳу у биров билан қимор ўйнашди.
قاموس қа:му:сун 1) юкеан, катта денгиз; 3) денгиз

чиқурлиги; 4) лугат; **لكذا** ~ хо ~ ли-каза: у фалон
 нарсанинг қомусидир
قانون қа:ну:нун 1) қонун, қонда, умумий қонда;
 қонуният; 2) қонун (мусиқа асбоби); кўплиги **قوانين** қава:-
 ни:ну.
قاوم қа:вама, **يقاوم** йуқа:виму, **مقاومة** муқа:-
 ватан, **قواما** қива:ман 1) тескарилашмоқ, қарши-
 лашмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у биров билан қаршилашди;
 2) биргалашмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у биров билан (бир
 мақсад билан) биргалашди; 3) ўрнини босмоқ; алмаштир-
 моқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани алмаштирди;
التمنع المناع ~ -с-саману-л-мата:ʔа бу нарх нарсанинг ўрни-
 ни босди.
قائد қа:'идун 1) қўмондон; 2) доҳий, раҳбар; кўп-
 лиги **قادة** қа:датун ва **قواد** қуввадун ва
 қувва:дун ва **قادات** қа:да:тун; 3) тоғ бурни.
قائمة қа:иматун 1) жонвор оёғи; 2) рўйхат; **السيف** ~
 -с-сайфи қиличнинг дастаси; **الخوان** ~ -л-х(у,и) ва:ни
 столнинг оёғи; кўплиги **قائمات** қаʔ'има:тун ва
قوائم қава:'иму.
قبان қабба:нун осма тарозу.
قبة қуббатун қуббали, гумбазли иморат; кўплиги
قبب қубабун ва **قباب** қиба:бун; **الغضراء أو**
الزرقاء ~ -л-хадра:'у 'ави-з-зарқа:'у осмон гумбази.
قبة қуббаʔатун 1) қалпоқли плаш; 2) шапка,
 цилиндр.
قبل қаббала, ~ йуқаббилу, **تقبيل** тақ-
 би:лан 1) ўпмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни ўпди;
 2) безрайтмоқ: **العمى الرجل** ~ -л-хумма:-р-ражула бу
 пситма бу кишининг (лабини) безрайтди; 3) шартнома би-
 лан ишлатмоқ: **العامل العمل** ~ -л-ʔа:мила-л-ʔамала у
 ишчини шартнома билан ишлатди.
قبج қабуҳа **يقبج** йақбуҳу, **قبجا** қ(у,а)-
 бҳан, **قباحة** қаба:ҳатан, **قباجا** қуба:ҳан, **قبوجا**

қубу:ҳан, **قبوحة** қубу:ҳатан қабих, ҳунук бўлмоқ:

~ **الشيء** -ш-шай'у бу нарса ҳунук бўлди:

قبيح қубҳун қабоҳат, ҳунуклик (сўздаги, ишдаги, қилиқ ва кўринишдаги); **قبحة له** қубҳан лаҳу башараси қурсин!

قبر қабара, **يقبر** йақбуру, **قبرا** қабран, **مقبرا** мақбаран кўммоқ: **الميت** ~ -л-майта у

ўликни кўмди.

قبر қабрун гўр; кўплиги **قبور** қубу:рун.

قبض қабада, **يقبض** йақбиду, **قبضا** қабдан

1) қўлга олмоқ; ушламоқ; **الشيء و عليه** ~ ш-шай'а ва ʻа-лайҳи у нарсани қўлга олди; 2) эга бўлмоқ, эгалламоқ: **الارض اوالدار** ~ -л-арда ʻави-д-да:ра у ерни ёки уйни эгаллади; 3) ушламоқ, қўлга туширмоқ; **اللص** ~ -л-лисса у ўғрини ушлади; 4) сиқиб кўймоқ: **عليه الرزق** ~ ʻа-лайҳи-р-ризқа у унинг ризқини сиқиб кўйди; 5) олмоқ; **المال** ~ -л-ма:ла у молни олди.

قبضة қабзатун 1) ҳовуч; 2) ўлим; 3) қилич дастаси; **صار الشيء في قبضته** са:ра-ш-шай'у фи: қабдатиҳи бу нарса унинг қўлига тушди, яъни у унга эга бўлди.

قبط қибтун қоптлар, қибтийлар.

قبل қабала, **يقبل** йақбулу, **قبلا** қаблан 1) қабул қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қабул қилди;

2) яқин бўлмоқ; **اليوم** ~ -л-йавму бу кун яқин бўлди;

قبل қабила, **يقبل** йақбалу, **قبالة** қаба:латан 1) кафил бўлмоқ; **بفلان** ~ би-фула:нин у фалончига кафил бўлди; 2) **القابلة الولد** ~ -л-қа:билату-л-валада бу доя болани туғдирди; 3) хотира, эсдалик учун олмоқ:

الشيء قبولا ~ -ш-шай'а қабу:лан у нарсани хотира учун олди; 4) қабул қилмоқ **اللهم دعاء فلان** ~ -л-ла:ҳу дуʻа:а фула:нин Аллоҳ фалончининг дуосини қабул қилди; 5) прози, мамнун бўлмоқ: **العمل** ~ -л-ʻамала у бу юмушдан мамнун бўлди; 6) ишонмоқ: **الخبر** ~ -л-хабара у бу

хабарга ишонди.

قبل қаблу -гача, илгари, олдин; **من** ~ мин ~ илгаридан; **العرب** ~ -л-ҳарби урушгача; **شهر** ~ шаҳ-рин бир ой олдин. кўплиги **اقباء** 'ақба:ун.

قبلة қублатун 1) ўпич; 2) кафолат; кафиллик; кўплиги **قبل** қубалун.

قبلة қиблатун 1) қарши, олд, рўпара; 2) тараф, жиҳат; 3) Каъба.

قبو қабвун 1) қубба, гумбаз; 2) ертўла, подвал;

قبيح қаби:ҳун 1) ҳунук; 2) шариат қилинишини манъ қилувчи нарса ва ишлар; 3) урф ва тақлид ишкор қилган нарсалар; кўплиги **قباح** қиба:ҳун ва **قبيح** қабҳа: ва

قباحي қиба:ҳа:.

قبيلة қаби:латун 1) қабила; уруғ; 2) тур (мас, ўсимлик тури); кўплиги **قبائل** қаба:'илу.

قتر қаттара, **يقتر** йуқаттиру, **تاقتيرا** тақти:ран 1) қизғанмоқ **علي عياله** ~ ʻала: ʻийа:лиҳи у оиласидан қизғанди; 2) таралмоқ: **الشواء** ~ -ш-шива:у бу қовурдоқнинг иси таралди; 3) истеъмом учун тайёрламоқ, ҳозирламоқ **الاشياء وبينها** ~ -л-'ашйа:'а ва байнаҳа: у нарсаларни истеъмом учун тайёрлади.

قتل қаттала, **يقتل** йуқаттилу, **تاقتلا** тақ-лан 1) ваҳшиёна ўлдирмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини ваҳшиёна ўлдирди; 2) кўп ўлдирмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у бу қавмнинг кўпини ўлдирди:

قتل қатла, **يقتل** йақтулу, **قتلا** қатлан, **تقتلا** тақта:лан 1) ўлдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ўлдирди; 2) ерга урмоқ, камситмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини ерга урди.

قتل қатлун 1) ўлдириш, қати қилиш; **القتل العمد** ал-қатлу-л-ʻамду сабабли ўлдириш; **القتل الخطاء** ал-қатлу-л-хата:у янглишиб ўлдириш, бемақсад ўлдириш; 2) мажозан: қаттиқ уриш, уриб ташлаш.

قتيل қати:лун (муз. ва муаан.) 1) мақтул, ўлдирил-

ган; 2) қурбон; кўшлиги **قتلي** қатла: ва **قتلاه** қутала: у ва **قتلي** қатала:

قتاء қ(у, и) сса: ун узун бодринг.

قد қад мозий (ўтган замон) феъл олдида келса, иш-ҳаракатнинг тугаганини билдиради; **قطبوع** қад тубиъа нашр қилиб бўлинди, нашр қилинди; музориъ (ҳозирги-келаси) замон феъли олдида келса: бироз, бир мунча.

قداسة қада: сатун 1) поклик, тозалик; 2) олий ҳазрат (улуғ олимликнинг, юқори мартабанинг лақаби).

قدح қадахун қадах, шароб ичиладиган идиш (бундай идишда шароб бўлса, ка'с дейилади); кўплиги **اقداح** 'ақда:хун.

قد қаддун 1) қад, қомат, 2) қоматнинг келишганлиги; 2) ўлчов, миқдор; 4) янги тугилган қўзиқоқнинг териси; кўплиги **اقد** 'ақуддун ва **قود** қуду:дун ва

قاد қида:дун ва **اقدة** 'ақиддатун.

قداحة қадда:хатун 1) чақмоқ тош уриладиган темир; 2) зажигалка.

قداس қудда:сун христианларнинг нон ва шароб билан ўликнинг руҳини шод қилиб ўқиладиган дуолари; кўплиги **قداديس** қада:ди:су.

قدام қудда:мун олд, олд тараф, қарши, рўпара.

قدس қаддаса, **يقديس** йуқаддису, **تقديسا** тақди:сан 1) Байту-л-муқаддасга келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши Байту-л-муқаддасга келди; 2) қуддосни ўқимоқ: **الكاهن** ~ -л-ка:ҳину бу хоҳин қуддосни ўқиди; 3) ўзини покламоқ: **الله** ~ -ли-л-ла:ҳи у ўзини Аллоҳ учун поклади; салавот айтмоқ: **الله** ~ ли-л-ла:ҳи у Аллоҳга салавот айтди; 4) улуғламоқ: **الله** ~ ли-л-ла:ҳи у Аллоҳни улуғлади; 5) муқаддасламоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳни муқаддаслади; 6) шоклаб барака бермоқ: **الله** ~

قلان -л-лаа:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини шоклаб барака берди.

قدم қаддама, **يقدم** йуқаддиму, **تقدима** тақди:-

ман 1) илгарилатмоқ **غيره** ~ гайраҳу у бировни илгарилатди; 2) яқинлаштирмоқ: **الشيء إلى غيره** ~ -ш-шай'а 'ида: гайриҳи у нарсани бошқасига яқинлаштирди;

قدوس қудду:сун ҳар қандай айбу нуқсонлардан пок, муқаддас (Аллоҳнинг сифати).

قديس қидди:сун Аллоҳнинг неъматларига тоза, пок бўлиб интилувчи мўмин киши.

قدر қадара **يقدر** йақд(у,и)ру, **قدرا** қадран

1) ўлчовини, миқдорини белгиламоқ, аниқламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсанинг миқдорини белгилади; 2) қозонда пиширмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўштни қозонда пиширди; 3) қизганмоқ: **علي عياله** ~ 'ала: 'аййа:лиҳи у оиласига ризқини қизганди; 4) бўлмоқ: **الرزق** ~ -р-ризқа у ризқни бўлди; 5) ўлчамоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-

-шай'и у нарсани бу нарса билан ўлчади; **قدر** қадрун 1) миқдор, ўлчов; 2) нарх, баҳо; 3) қадр, қиймат; 4) куч, қувват, 5) обрў, ҳурмат; 6) тўқислик, бойлик; **جاء الشيء علي الشيء** ~ жа:'а ~ у-ш-шай'и 'ала: -ш-шай'и бу нарса бу нарсага тенг келди; **فلان له عندي** ~

фула:нунлаҳу 'янди: ~ мен фалончини ҳурмат қиламан; кўплиги **اقدار** 'ақда:рун; ~ **لا** лайлату-л-~ и қадар туни (Қуръони Карим нозил бўлган 27-рамазон туни); ~ **سورة ال** су:рату-л-~ и «ал-Қадр» сураси.

قدر қидрун қозон; кўплиги **قود** қуду:рун.

قدر қадарун 1) тақдир, қисмат; нарсаларнинг вақтин олдиндан белгилаш; 2) миқдор, вақт ёки ҳажм чегараси; 3) куч, қудрат; кўплиги **اقدار** 'ақда:рун.

قدرة қудратун 1) прода кучи; 2) куч, қудрат; 3) қилаолиш, кучдан келиш; 4) тўқислик; бойлик; **رجل ذو** ~

ражулун зу: ~ ин бу киши қудрат эгасидир, яъни бойдир; **آلة ما** ~ а:латин ма: асбобнинг иш қуввати.

قدم қадима, **يقدم** йақдаму, **قدوما** қуду:-

ман 1) кўнмоқ: **علي العيب** ~ 'ала:-л-'айби у бу нуқсонга кўнди; 2) қайтмоқ: **قدوما ومقدما وقدمانا الرجل من سفره** ~

қуду:ман ва мақдаман ва қидма: нани-р-ражулу мин сафа-

риҳи бу киши сафаридан қайтди; 3) қасд қилмоқ, интилмоқ, ила:-л-'амри у бу ишга қасд қилди; 4) қўрқмай қилмоқ: **علي الأمر** ~ Ўала:-л-'амри у бу ишни қўрқмай қилди;

قدم қадамун (муз. ва муан.) 1) тоvon; оёқ; 2) олдинда, илгари бўлиш; 3) тақдим қилиш, бериш; 4) пешқадам, илгари юрувчи; 5) қадам; 6) қадам (ўлчов бирлиги); **لقلان**

لي-фула:нин фи: каза ~ у сидқин 'ав сав'ин фалончининг оёғи фалон нарсада енгил бўлди ёки оғир бўлди; ~ **لقلان عند قلان** ли-фула:нин Ўинда фула:нин ~ фалончининг қадами фалончига ёқди; **هو ذو** ~

хува зу: ~ ии у қўрқмасдир; кўплиги **اقدام** 'ақда:мун.

قدم қидамун ўтган, илгари бўлган иш.

قدوة қудватун 1) намуна, ўрнак; 2) мисол.

قديد қади:дун тилиб қуритилган гўшт, сур гўшт.

قدير қади:рун қудратли (Аллоҳнинг сифати).

قديم қади:мун 1) эски, қадимий; кўплиги **قديماء**

қудама:'у ва **قديمي** қуда:ма: ва **قدايم** қада:'иму;

муаннаси **قديمة** қади:матун; кўплиги **قديمات** қади:-

ма:тун ва **قدايم** қада:'иму; 2) вужуди, борлигининг

боши йўқ (Аллоҳнинг сифати).

قذاة қаза:тун чўп, хас; кўплиги **قذاي** қазан.

قذر қазарун кир; нажас, бўқ; кўплиги **قذار**

'ақза:рун.

قذر қазирун кир, ифлос.

قذف қазафа, **يقذف** йақзифу, **قذفا** қазфан

1) қусмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қусди; 2) эш-

какламоқ: **الملاح** ~ -л-малла:ху бу денгизчи (қайиқни)

эшкаклади; 2) шунчаки айтмоқ, гапирмоқ: **بقوله** ~ би-

қавлиҳи у гапини шунчаки айтди; 3) иргитмоқ; **الحجر** ~

-л-ҳажара у тошни иргитди;

هو يفضي علي ال ~ **قذاي** қазан 1) кўз бўқи; 2) чўп, кир;

хува йурди: **بала:-л-қаза:** у тубанлашди; **صار الامر في عينه**

са:ра-л-'амру ~ **фи:** Ўайниҳи бу иш жонига тегди; кўплиги **اقذاء** 'ақза:'ун ва **قذي** қузийуи.

قذيفة қази:фатун 1) (нарсаларни) отадиган нарса;

2) ёмон сўкиниш; 3) ўқ, снаряд, бомба, граната; кўплиги **قذائف** қаза:'ифу.

قراية қара:батун қариндош, наслдош.

قرار қара:рун 1) асоийш, тинч ер; 2) туриб қолиш,

қарор топиш, ўрнашиш; 3) қарор, масаланинг ёки фикрнинг

ечими; 4) нақорат; **صار الامر الي** са:ра-л-'амру 'ила: ~ иҳи

бу иш ечимига етди; **اهل ال** ~ и ўтроқ, муқим

яшовчилар; **دار ال** ~ да:ру-л- ~ и охираат, нариги дунё.

قران қира:нун 1) никоҳ билан кўшилиш; 2) ҳаж би-

лан умрани кўшиш; 3) етақлайдиган арқон; кўплиги **قرن**

қурунун.

قراء қара:'а, **يقراء** йақра:'у, **قراءة** қира:-

атан, **قرانا** қура:нан 1) ўқимоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:-

ба у китобни ўқиди; 2) ичида ўқимоқ: **الكتاب** -л-кита:ба

у китобни ичида ўқиди; 3) қараб ёки ёд ўқимоқ: **الاية القر** ~

الاية -л-а:йата-л-қура:ниййата у Қурон оятини ёд ўқиди;

قرآن қура:нун 1) Қурони Карим; 2) ўқиш, қироат

қилиш.

قرب қаруба, **يقرب** йақрубу, **قراية** қара:-

батан, **قربا** қурбан, **قربة** қурбатан, **قربي**

қурба: яқин бўлмоқ, яқинлашмоқ: **الشي** ~ -л-шай'у бу

нарса яқин бўлди.

قرب қурбун 1) яқинлик, йироқ'эмаслик; 2) қариндош-

лик; 3) биқин; кўплиги **اقرب** 'ақра:буи.

قربان қурба:нун. 1) қурбонлик (Аллоҳга аталган

жонвор ва бошқалар); 2) шоҳнинг ҳамнишин, мулозим ва

хослари; кўплиги **قرايين** қара:би:ну.

قربي қурбан қариндошлик.

قرحة қарҳатун йиринглаган яра; кўплиги **قرح**

қарҳун ва **قروح** қуру:хун; **ذو القروح** зу:-л-қуру:ҳи

ярали (Имру-л-қайснинг лақаби).

قرد қирдун маймун; кўшлиги қурод қуру:дун
 ва қирде қирадатун ва ақрад 'ақра:дун ва қрд
 қирадун; муаннаси қрде қирдатун; кўплиги қрд
 қирадун.

تقريباً қарраба, يقرب йуқаррибу,
 тақри:бан 1) яқинлаштирмоқ: ~ الشيء وإليه ومنه وعنده
 -ш-шай'а ва 'илайҳи ва минҳу ва 'индаҳу у нарсани яқин-
 лаштирди; 1) келтирмоқ; қилмоқ: ~ القربان لله
 ли-л-ла:ҳи у Аллоҳга қурбонлик келтирди; 3) қурбонлик
 бермоқ: ~ الكا من فلان -л-ка:ҳину фула:нан бу юҳин
 фалончига қурбонлик берди.

قرر қаррара, يقرر йуқарриру, تقريراً тақри:-
 ран 1) ўрнатмоқ, жойламоқ: ~ الشيء في المكان
 л-мака:ни у нарсани бу жойга ўрнатди; 2) иқрор қилдир-
 моқ: ~ فلان بالذنب фула:нан би-з-занби у фалончини
 гуноҳга иқрор қилдириди.

قرص қарраса, يقرص йуқаррису, تقريباً
 тақри:сан 1) синдириб ташламоқ: ~ الشيء
 нарсани синдириб ташлади; 2) кесиб-кесиб қўймоқ: ~ العجين
 -л-ъажж:на у хамирни кесиб-кесиб қўйди (зувала ясаш
 учун).

قرش қиршун 1) қурш (пулнинг бир тури); 2) акула;
 кўплиги قروش қуру:шун.

قرص қараса, يقرص йақрусу, قرصاً қарсан
 1) чимчиламоқ: ~ غيره гайраҳу у бировни чимчила-
 ди; 2) чақмоқ: ~ فلان بلسانه фула:нан би-лиса:ниҳи у фа-
 лончини тили билан чақди; ~ البرغوث الإنسان -л-бу-
 рғу:су-л-'инса:на бу бурга ипсонни чақди.

قرص қурсун курс (нон, ҳолва, дори кабиларнинг
 думалоқ шаклдағиси); ~ الشمس -ш-шамси қуёшнинг
 гардиши; кўплиги اقراص 'ақра:суи ва قرصة қира-
 сатун ва قراص қира:суи.

قرصان қурса:нун денгиз қароқчиси; кўшлиги قراصنة
 қара:синатун.

قرع қараға, يقرع йақрағу, قرعا қарған
 1) тақиллатмоқ, қоқмоқ: ~ الباب -л-ба:ба у эшикни
 қоқди; 2) урмоқ: ~ الشيء بالعصي ш-шай'а би-л-ъаса: у нар-
 сани бу таёқ билан урди.

قرع қариға, يقرع йақрағу, قرعا қараған
 ва қарған соч тўкилмоқ, кал бўлмоқ: ~ فلان
 фула:нун фалончи кал бўлди.

قرع қарағун соч тўкилиши, каллик қасали.

قرميد қарми:дун гишт.

قرن қарана, يقرن йақрину, قرنا қарнан,

قرانا қира:нан 1) боғламоқ, уламоқ: ~ الشيء بالشيء
 -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага боғлади; 2) бир
 қилмоқ: ~ العملين -л-ъамалайни у икки ишни бир
 қилди;

قرن қарнун 1) шох (мас. сигирнинг шухи); 2) аср,
 юз йил.

قريب қари:бун яқин (вақт, киши ёки масофа); ~ مكان
 мака:нун ~ яқин жой: ~ جهة жиҳатун ~ яқин томон
 ~ هما وهم وهن ҳума: ва хум ва ҳунна ~ улар иккиси
 ва улар (муз. ва муан.) яқиндирлар; кўплиги اقرباء

'ақриби:у ва قرابي қара:ба:

قرية қарйатун қишлоқ; кўплиги قري қ(у,и)ран.

قرينة қари:натун хотин (эрга ипсбатап); кўшлиги قرائن
 қара:ину.

قز қаззун 1) хом ипак; 2) ипак курти; кўшлиги قروز
 қузу:зун.

قزم қазамун бўйи настлик, паканалик.

قزم қазимун пакана.

قسا қаса:, يقسو йақсу:, قسوا қасван, قسوة
 қасватан, قساوة қаса:ватан, قسائة қаса:'атан
 1) қаттиқ, валлиз, қўнол бўлмоқ: ~ الجسم -л-жисму бу
 жисм қаттиқ бўлди.

- قىس** қасеун қас (насроийларда диний мартаба);
 кўплиги **قىسوس** қусу:сун.
- قىسط** қассата, **يقسط** йуқасситу, **تقسيتا** тақси:-
 тан 1) бўлмоқ, тақсимламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
 сани тақсим қилди; 2) бўлиб қайтармоқ: **الدين** ~ -д-дайна
 у қарзни бўлиб қайтарди.
- قىسم** қассама, **يقسم** йуқассиму, **نقسима** тақси:-
 ман 1) бўлмоқ, бўлақларга ажратмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
 у нарсани бўлақларга ажратди; 2) икки бўлақ қилмоқ, икки-
 та бўлмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у қавми иккига бўлди.
- قىسيس** қисси:сун қиссис (насроийларда диний мар-
 таба); кўплиги **قىسيسون** қисси:су:на ва **قىساس** қус-
 са:сун ва **قىساوسة** қаса:висатун.
- قىسط** қистун (бирлик ва кўпл.) 1) насиба, улупи;
 2) миқдор, бўлақ, қисм; кўплиги **اقساط** 'ақса:тун.
- قىسم** қасама, **يقسم** йақсиму, **قسما** қасман
 1) икки бўлақ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани икки
 бўлақ қилди; 2) бўлмоқ, тақсим қилмоқ: **المال** ~ -л-ма:ла
 у молни тақсим қилди.
- قىسم** қисмун бўлақ; кўплиги **اقسام** 'ақса:мун.
- قىسم** қасамун онт; кўплиги **اقسام** 'ақса:мун.
- قىسوة** қасватун 1) қўполлик, гализлик, қаттиқлик;
 2) меҳрсивлик.
- قىشر** қашара, **يقشر** йақш(у,и)ру, **قشرا**
 қашран арчимоқ, пўстини шилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
 нарсани арчиди.
- قىشر** қишрун пўст, қобиқ.
- قىشرة** қишратун пўст, қобиқ.
- قىش** қашшун 1) сомон; қуруқ ўтнинг майдаси;
 2) чивик, қамиш (нарсга тўқши учун тайёри, яъни кесиб қў-
 йилгани).
- قىشش** қашшаша, **يقشش** йуқашшашу, **تقشيشا**
 тақши:шан қамишламоқ, қамиш тўқиб чиқмоқ: **الكرسي** ~
 -л-курсий'а у курсини қамишлади.

- قىصاص** қиса:сун қасос, гуноҳнинг жазоси.
- قىصب** қасабун қамиш.
- قىصد** қасада, **يقصد** йақсиду, **قىصد** қасдун қасд
 қилмоқ, интилмоқ: **له و اليه** ~ лаҳу ва 'илайҳи у унга
 интилди.
- قىصاير** қ(а,и)сди:рун жез.
- قىصر** қасура, **يقصر** йақсуру, **قىصرا** қасран,
 қисаран, **قىصارة** қаса:ратан кичраймоқ, калта бўлмоқ:
 -ш-шай'у бу нарсга кичрайди.
- قىصر** қасрун 1) қисқалиқ, калталиқ; 2) кичрайтиш,
 калта қилиш; 3) сарой, қаср; 4) ниҳоя, чегара, охир.
- قىص** қасса, **يقص** йақуссу, **قىصا** қассан
 1) қайчиламоқ, қайчи билан кесмоқ: **الشعر وغيره** ~
 шаъара ва гайраҳу у сочи ва шунга ўхшаш нарсани қай-
 чилади; 2) гапириб бермоқ, ҳикоя қилмоқ: **قصا وقصصا الخبر** ~
 қассан ва қасасани-л-хабара у хабарни айтиб берди.
- قىصاب** қасса:бун қассоб.
- قىصة** қиссатун ҳикоя, қисса, роман; кўплиги **قىصص**
 қисасун.
- قىصر** қассара, **يقصر** йуқассиру, **تقصيرا** тақси:-
 ран 1) қисқартирмоқ, қисқа, калта қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-
 шай'а у нарсани қисқартирди; 2) кучи етмай, ташлаб қўй-
 моқ: **الرجل في الامر** ~ -р-ражулу фи:-л-'амри бу киши бу
 ишга кучи етмай, ташлаб қўйди.
- قىصب** қасафа, **يقصب** йақсифу, **قىصفا** қасфан
 1) синмоқ: **العود** ~ -ъу:ду бу новда синди; 2) синдир-
 моқ: **العود** ~ -л-ъу:да у новдани синдирди.
- قىصص** қасқаса, **يقصص** йуқасқису, **قىصصة**
 қасқасатан 1) қайчиламоқ, қайчи билан кесмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсани қайчилади; 2) синдирмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсани синдирди.
- قىصيدة** қаси:датун қасида (шеър турн).
- قىصير** қаси:рун калта, қисқа: **ثوب** ~ савбун ~

калта кийим; **وقت** ~ вақтун ~ қисқа вақт; кўпчилиги **قصار** қиса:рун.

قضاء қада:ун 1) ҳукм қилиш, чиқариш; 2) бажариш, адо қилиш; кўпчилиги **اقتضية** 'ақдийатун.

قضي қада:, **يقضي** йақди:, **قضاء** қада:'ан 1) буюрмоқ: **الله** ~ -л-ла:ху Аллоҳ буюрди; 2) ҳал қилмоқ, ечмоқ, **بين الخصمين** ~ байна-л-хасмайни у бу икки олишувчининг орасини ҳал қилди.

قضيب қади:бун кесилган шох, ёғоч, кўпчилиги **قضببان** қ(у,и) дба:нун.

قضية қадийатун 1) масала, прблема; 2) (суддаги) иш; 3) ҳукм.

قط қат фақат; **ما عندي إلا هذا** ма: 'инди: 'илла: ҳаза: ~ менда фақат шугина бор; **قطقط** фақат фақат.

قطار қита:рун 1) туялар қатори; 2) поезд; кўпчилиги

قطر қутурун ва **قطارات** қита:ра:тун.

قطاع қита:ъун 1) туннинг аввали; 2) бўлак, қисм, жузв; 3) қатор, раста, 4) улгу, қолип; **النخل** -н-нахли хурмо йиғиш мавсуми; **وقت** ~ **الطير** вақту ~ ит-т-тайри қушларнинг кўчиш вақти.

قطاف қита:фун 1) ҳосил йиғиш, териш; 2) ҳосил йиғиш мавсуми.

قطائف қата:'ифу мевали балиш.

قطب қутбун 1) қутб: **الشمالي** ~ **الجنوبي** у-ш-шама:лиййу шимолий қутб; 2) уста, моҳир, донг чиқарган (киши); **هو ذلك الامر** ~ **هو** хува ~ у за:лика-л-'амри у — ўша ишнинг устаси.

قطر қатрун 1) ёмғир; 2) томчи; кўпчилиги **قطار** қита:рун.

قطر қутрун тараф, ноҳия, кўпчилиги **اقطار** 'ақта:рун. 2) иқлим; **التونسي** ~ **الجنوبي** ал-~у:т-ту:нисиййу Тунис иқлими.

قطرة қатратун 1) битта ёмғир; 2) бир томчи; кўпчилиги **قطرات** қатара:ту.

قط қатту сира, ҳеч; **ما قرأت هذا الكتاب قط** ма: қара'ту ҳаза:-л-кита:ба ~ мен бу китобни сира ўқимагандим.

قط қиттун мушук; муаннаси **قطعة** қиттатун; кўпчилиги **قطايط** қита:тун ва **قططة** қитататун.

قطارة қатта:ратун шипетка, томчилагич, томизгич.

قطب қаттаба, **يقطب** йуқаттибу, **تقطيبا** тақти:бан хўмаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хўмайди.

قطر қаттара, **يقطر** йуқаттиру, **تقطيرا** тақти:ран 1) томчилатмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни томчилатди; 2) буғлатиб тозаламоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни буғлатиб тозалади.

قطع қаттаъа, **يقطع** йуқаттиъу, **تقطيعا** тақти:-ъан бўлак-бўлак қилиб кесмоқ кесиб-кесиб ташламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесиб-кесиб ташлади.

قطع қатаъа, **يقطع** йақтаъу, **قطعا** қатъан, **مقطعا** мақтаъап, **تقطاعا** тикта:ъан 1) кесмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 2) кесиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсдан кесиб олди; 3) тўсмоқ:

قطع ~ **قطعا و قطوعا النهر** қатъан ва қуту:ъани-н-наҳра у дарёни тўсди.

قطع қатъун кесиш, кесиб, олиш; **اليد** ~ -л-йади қўлни кесиб олиш.

قطعة қитъатун 1) бўлак, улун, қисм; 2) мусиқада:ижрочининг бир чиқиши, номер.

قطف қатафа, **يقطف** йақтифу, **قطاف** қатфан йнемоқ, термоқ: **الثمر** ~ -с-самара у ҳосилни йиғди.

قطن қатана, **يقطن** йақтуну, **قطنونا** қуту:нан турмоқ, яшамоқ: **في المكان و به** ~ **في** -л-мака:ни ва биҳи у бу жойда яшади.

قطن қутнун пахта.

قطيع қати:ъун пода; кўпчилиги **قطمان** қутъа:нун

ва	قطاع	қита:ъун ва	اقطاع	'ақта:ъун ва	اقاطيع
'ақа:ти:ъу.	قعد	қабада,	يقعد	йақъуду,	қуъу:қуъу:
дан ўтирмоқ:	الرجل	~	الرجل	-р-ражулу бу киши ўтирди.	
рун.	قعر	қаърун, туб,	تاغ	кўплиги	قصور
қўплиги	قفا	қафан 1) бўйиннинг орқаси; 2) орқа томон;			
	اقف	'ақфин ва	اقفية	'ақфийатун ва	
	اقفاء	'ақфа:ун ва	قفي	қуфиййун.	
	قفز	қафаза,	يقفز	йақфизу,	қафзан,
	قفزانا	қафаза:нан,	قفازا	қифа:зан,	қуфу:қуфу:
зан сакрамоқ:	الغزال	~	الغزال	-л-газа:лу бу кийик сакради.	
	قفس	қафасун қафас; кўшлиги	اقفاس	'ақфа:сун.	
	قفل	қуфлун қулф; кўшлиги	قفول	қуфу:лун ва	
	اقفال	'ақфа:лун.			
	قلب	қалаба,	يقلب	йақлибу,	қал:
бан ағдармоқ, тўнкармоқ:	الشيء	~	الشيء	-ш-шай'а у нарсани	
тўнкарди;	الارض	~	الارض	-л-'арда у ерни ағдарди.	
	قلب	қалбун юрак; кўплиги	قلوب	қулу:бун.	
	قلع	қалаба,	يقلع	йақлабу,	қалъан
1) қўпормоқ, суғириб олмақ	الشيء	~	الشيء	-ш-шай'а у нар-	
сани қўпорди; 2) четлатмоқ, бўшатмоқ:	الوالي فلان	~	الوالي فلان		
-л-вали: фула:нан бу ҳоким фалончини бўшатди (шидан, амалдан); 3) кўчирмоқ:	الشجرة	~	الشجرة	-ш-шажарата у дарахт-	
ни кўчирди.	قلعة	қалъатун қалъа, кўрғон; кўплиги	قلع	қалаъун.	
қила:ъун ва	قلوع	қулу:ъун ва	قلع	қалақан	
	قلق	қалиқа,	يقلق	йақлақу,	қалақан
1) изтиробланмоқ, хавотирланмоқ, безовта бўлмоқ:	الرجل	~	الرجل	-р-ражулу бу киши безовта бўлди; 2) сесканмоқ, қалқиб-	
тушмоқ:	الرجل	~	الرجل	-р-ражулу бу киши қалқиб тушди.	
	قل	қалла,	يقل	йақиллу,	қ(у,и)ллан
	قلعة	қиллатан 1) кам, камёб, нодир бўлмоқ:	الشيء	~	

-ш-шай'у бу нарса нодир бўлди; 2) камаймоқ, озаймоқ;	الشيء	~	الشيء	-ш-шай'у бу нарса камайди.
	قلب	қаллаба,	يقلب	йуқаллибу,
бан 1) ағдар иб, тўнкариб ташламоқ:	الشيء	~	الشيء	-ш-шай'а
у нарсани ағдариб ташлади; 2) синчиклаб текширмоқ, на-	الأمور	~	الأمور	-л-'уму:ра у бу ишларнинг
натижасига қаради.	قلعة	қиллатун озлик, камлик.		
	قلد	қаллада,	يقلد	йуқаллиду,
дан тақлид қилмоқ:	فلان	~	فلان	фула:нан у фалончига
тақлид қилди.	قلل	қаллала,	يقلل	йуқаллилу,
камайтирмоқ, озайтирмоқ, кам, оз қилмоқ:	الشيء	~	الشيء	-ш-
шай'а у нарсани озайтирди.	قلم	қаламун 1) қалам; 2) сибҳ қалам.		
	قلي	қала:,	يقلي	йақли:,
да шиширмоқ, қовурмоқ:	الحب او اللعة	~	الحب او اللعة	-л-ҳабба 'ави-л-лаҳма
у донни ёки гўштини товада қовурди.	قليل	қали:лун оз, кам; кўплиги	اقلاء	'ақилла:у
ва	قال	қулулун.		
	قمار	қима:рун қимор.		
	قماش	қума:шун газлама, кўплиги	اقمشة	'ақамиша-
тун.	قمح	қамҳун бундой.		
	قمر	қамарун 1) ой; кўплиги	قمر	'ақма:рун;
2) йўлдош;	الإصطناعية	~	الإصطناعية	ал ≈ у-л-'истина:ъиййату ер-
нинг сунъий йўлдошлари.	قمع	қамба,	يقمع	йақмабу,
	قمع	қамъан		
1) бостирмоқ:	فلان	~	فلان	фула:нан у фалончини бостирди;
2) хоҳлаганини қилишни манъ қилмоқ:	فلان	~	فلان	фула:нан
у фалончига хоҳлаганини қилишни манъ қилди.	قمع	қимъун сув оқизгич, сузгич, воронка.		
	قمقم	қумқумун шиша, флакон.		
	قمل	қамлун бит.		

قمل	қамилун битли, битлаган.
قمة	қимматун уст, тепа; ~ الجبل - л-жабали
ТОҒ ҚОЯСИ;	~ الراس - р-ра'си бошнинг тепаси.
قميص	қами:сун кўйлак; кўплиги قميصات 'ақмиса-
тун ва	قمصان қумса:нун.
قناة	қана:туи ариқ; кўплиги قناتي қинана ва
قناة	қина:уи ва قنوات қанава:тун.
قناع	қина:ъун рўмоғ, чачвон, юз ниқоб; кўплиги
قنع	қунуъун ва اقناع 'ақна:ъун ва اقنعة
'ақниъатун.	
قناعة	қана:ъатун насибадан ризо бўлиш; тақдирдан
қаноат қилиш;	~ كتر لا يفني ~ ал- ~ у канзун ла: йафна:
қаноат —	туганмас бойлик.
قنبلة	қунбулатун 1) ўқ, снаряд; 2) бомба; 3) грана-
та.	
قنديل	қинди:лун қандил, лампа чироқ.
قنصل	қунсулун консул.
قنطرة	қантаратун 1) аркли кўприк; 2) арк; кўплиги
قناطر	қана:тиру.
قنع	қаниъа, يقنع йақнаъу, قنعا қанаъан,
قناعة	қана:ъатан, قنعاتا қунъа:нан насибага ризо
бўлмоқ, қаноат қилмоқ;	~ الرجل - р-ражулу бу киши
қаноат қилди.	
قنينة	қинни:натун шароб идиши, бутилка; кўплиги
قناني	қана:ниййу ва قنان қана:нин.
قنوع	қану:ъун қаноатли, қаноат қилувчи, насибага
ризо бўлувчи; кўплиги	قنع қунуъун.
قهر	қаҳара, يقهر йақҳару, قهرا қаҳран енг-
моқ, бўйсиндирмоқ;	~ غيره ~ гайраҳу у бировни енгди.
قهقهه	қаҳқаҳа, يقهقهه йуқаҳқиҳу, قهقهة қаҳқа-
ҳатан қаҳ-қаҳ урмоқ, қаттиқ кулмоқ;	~ الرجل - р-ражулу
бу киши қаҳ-қаҳ урди.	
قهوة	қаҳватун 1) қаҳва; 2) қаҳвахона.

قوس	қавсун 1) ёй, камон; кўплиги اقواس 'ақва:-
сун ва	اقوس 'ақвусун ва اقياس 'ақйа:сун ва
قياس	қийа:сун ва قسي қусиййун; 2) доира,
айлана;	~ قرح ~ қузаҳин камалак.
قول	қавлун 1) сўз; 2) гап; 3) фикр, қараш; ما ~ ك
ма: ~ ка	фикринг қандай? кўплиги اقوال 'ақва:лун ва
اقاويل	'ақа:ви:лу.
قوم	қавмун қавм, кишилар жамоаси.
قومية	қавмиййатун миллийлик, бир миллат ва ватан-
га мансублик.	
قوة	қувватун куч, қудрат; кўплиги قوي қ(у,и)
ван ва	قوات қувва:тун.
قوي	қавийа, يقوي йақва:, قوة қувватан
1) кучли бўлмоқ;	~ الرجل - р-ражулу бу киши кучли
бўлди; 2) қила олмоқ;	~ علي الامر ~ ъала:л-'амри у ишни
қила олди.	
قويم	қави:мун тўғри, текис; ~ الطريق ال ат-тари:қу-л
~ у тўғри йўл;	кўплиги قيام қийа:мун.
قوي	қавиййун кучли, қудратли (Аллоҳнинг сифати);
кўплиги	القوياء 'ақвийа:'у.
قيادة	қийа:датун 1) йўлбошчилик, раҳбарлик; 2) сар-
карда, қўмондон;	
قيامه	қийа:матун тирилиш; ~ يوم ال йавму-и- ~ и
тирилиш куни.	
قيارة	қи:са:ратун гитара (мусиқа асбоби).
قيح	қайҳун йиринг.
قيد	қайдун жонворларнинг оёғини боғлайдиган
арқон; кўплиги	قيود қуйу:дун ва اقياد 'ақйа:дун.
قيصر	қайсарун подшоҳ (қадимги Византия ва Русия-
да); кўплиги	قياصرة қайа:сиратун.
قيمة	қи:матун қиймат, баҳо, нарх; ~ الشيء - ш-
шай'и нарсанинг қиймати;	кўплиги قيم қийамун.
قيد	қаййада, يقيد йуқаййиду, تقييد тақйи:-

дан арқонламоқ, арқон билан боғламоқ: **الرجل** ~ -P-
ражула у кишини арқон билан боғлади.

ك

كابوس ка:бу:сун алог-чалог туш.
كاتب ка:таба, **ي كاتب** йука:тибу, **مكاتبه** мука:-
табатан 1) ёзишмоқ: **صديقه** ~ сади:қаху у дўсти билан
ёзишди; 2) бирга ёзмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан
бирга ёзди.
كاتب ка:тибун ёзувчи; **كاتب** кутта:бун
ва **كتبة** катабатун.
كاتيدرانية ка:тидра:иййатун минбари бор каниса (собор).
كاتولك ка:ту:ликун католик (насронийларнинг буткул
фирқалари);
كاد ка:да, **ي كاد** йака:ду, **كودا** кавдан,
مكادا мака:дан, **مكادة** мака:датан қила ёзмоқ, ки-
ришиб, қилмай қўймоқ: **الرجل يفعل كذا** ~ -P-ражула йафъалу
каза: бу киши фалон нарсани (қилишга) киришиб, қилмай
қўйди, яъни қила ёзди.
كاشف ка:шафа, **ي كاشف** йука:шифу, **مكاشفة**
мука:шафат^{ан} 1) очилишмоқ, фикрлашмоқ: **غيره بكذا** ~
гайраҳу би-каза: у биров билан фалон нарса ҳусусида фикр-
лашди; 2) очиқ айтишмоқ, изҳор қилишмоқ: **فلانا بالعداوة** ~
фула:нан би-л-ъада:вати у фалончи билан душманлик изҳор
қилишди.
كافاء ка:фа'а, **ي كافي** йука:фи'у, **مكافاة** мука:-
фа'атан **كفاه** кифа'ан мукофотламоқ, ташаккур бил-
дирмоқ: **غيره علي الشيء** ~ гайраҳу ъала:-ш-шай'и у биров-
га нарса учун ташаккур билдирди.
كافح ка:фаҳа, **ي كافح** йука:фиҳу, **مكافحة** мука:-
фаҳатан, **كفاحا** кифа:ҳан 1) юзма-юз уришмоқ: **غيره** ~
гайраҳу у биров билан юзма-юз уришди; 2) ҳимоя қилмоқ:
عن غيره ~ ған гайриҳи у бировни ҳимоя қилди.

كافر ка:фирун кофир, кофир, динсиз; **كؤپليغي** кўффа:рун ва
каффаратун.
كالا ка:ла, **ي كالا** йаки:лу, **كالا** кайлан, **مكالا** маки:лан,
мака:лан ўлчамоқ, ўлчак билан миқ-
дорини белгиламоқ: **القمح وغيره** ~ -л-қамҳа ва гайраҳу у
буғдойни ва бошқа шунга ўхшаш нарсаларни ўлчак билан
ўлчади.
كالم ка:лама, **ي كالم** йука:лиму, **مكالمه** мука:ла-
матан сўзлашмоқ, гаплашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров
билан сўзлашди.
كامل ка:милун 1) тўла, бутун; 2) етук; **رجل** ~
ражулун ~ етук киши.
كان ка:на, **ي كون** йаку:ну, **كونا** кавнан,
كينا кийа:нан, **كينونة** кайну:натан бўлмоқ, эмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса бўлди.
كانون ка:ну:нун: **الاول** ~ -л-'аввали декабрь;
الثاني ~ -с-са:ни январь.
كاهن ка:ҳинун коҳин (насронийларда диний мартаба);
кўплиги **كهنة** каҳанатун ва **كهان** куҳҳа:нун.
كاس ка'сун (муан.) 1) пиёла; коса; 2) шароб, май;
кўплиги **كؤوس** ку'у:сун ва **اكؤوس** 'ан'усун ва
كاسات ка'са:тун ва **كئاس** ки'а:сун.
كان ка'анна гўёки, худди; **معمداً اسد** ~ муҳаммадан
'асадун гўёки Муҳаммад шердир.
كاباب каба:бун кабоб.
كباب кабба, **ي كباب** йакуббу, **كبابا** каббан ағдар-
моқ, тўнкармоқ: **الإناء** ~ -л-'ина'а у идишни тўнкарди;
الشجر ~ -ш-шажара у дарахтни ағдарди.
كباس кабба:сун пресс, тигизловчи жиҳоз.
كبة қуббатун қубба (гўшт, буғдой, саримсоқ ва бош-
қалардан соқдачалар қилиб қовурилган таом номи).
كبير каббара, **ي كبير** йукаббиру, **تكبيراً** такби:-
ран «Аллоҳу Акбар», — демоқ: **المؤذن** ~ -л-му'аззину бу
муаззин «Аллоҳу Акбар», — деди.

саҳа:бун ~ қуюқ булут; ~ جیش жайшун ~ кўн сонли қўшин.

كحل каҳҳала, **يحل** йукаҳҳилу, **تكحلا** такҳи:лан сурмаламоқ, сурма сурмоқ: **العين** ~ л-ъайна у кўзини сурмалади: **غيره** ~ гайраҳу у бировга сурма сурди.

كحل куҳлун 1) сурма; 2) кўз сурги.

كحول куҳу:лун спирт.

كدح кадаҳа, **يكدح** йакдаҳу, **كدح** кадҳан 1) қаттиқ ишламоқ, меҳнат қилмоқ, **في العمل** ~ фи:л-ъамали у бу ишда меҳнат қилди; 2) машаққат билан, захмат чекиб ризқ тошмоқ: **لعياله** ~ ли-ъийа:лиҳи у оиласи учун захмат чекиб ризқ топди.

كدح кадда, **يكدح** йакудду, **كدح** каддан 1) қаттиқ ишламоқ, меҳнат қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши меҳнат қилди; 2) меҳнат билан ризқ тошмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши меҳнат билан ризқ топди; 3) чарчатиб, эзиб қўймоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни чарчатиб қўйди.

كدح каддун 1) жаҳд қилиш, ҳаракат қилиш (ишда); 2) қийин иш.

كدح каддара, **يكدح** йукаддиру, **تكديرا** такди:ран 1) лойқалатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани лойқалатди; 2) қайғуртмоқ, ғам өдирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қайғуртди.

كدح каддаса, **يكدح** йукаддису, **تكديسا** такди:сан уймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани уйди.

كدح кадарун қайғу, ғам.

كدح каза: 1) каби, ўхшаш, сингари, шундай; 2) фалон нарса.

كذب казаба, **يكدب** йакэзбу, **كذبا** каэзбан, **كذب** кивбап, **كذابا** кивза:бан, **كذبة** к(а,п)збатан,

كذابا кивза:бан алдамоқ, ёлғонламоқ, ёлғон, алдаб гаширмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши алдади.

كذاب казза:бун ўта ёлғончи.

كذب каззаба, **يكدب** йуказэзбу, **تكذبا** такэз:бан, **كذابا** кивза:бан 1) инкор қилмоқ: **بالامر** ~ бил-амри у ишни инкор қилди, яъни унга ишонмади; 2) ёлғончи қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ёлғончи қилди; 3) ёлғон айтганини эътироф қилмоқ: **نفسه** ~ нафсаҳу у ёлғон айтганини ўзига эътироф қилди.

كذوب казу:бун ўта ёлғончи; кўплиги **كذب** кузубун.

كرامة кара:матун обрү, иззатнафс.

كراهة кара:ҳатун жирганини; нафрат.

كراهية кара:ҳатун жирканиш; нафрат.

كرباج карба:жун қамчи.

كرة курагун 1) курра; **الارضية** ~ ал-у-л-рдиййату ер курраси; 2) копток; 3) глобус.

كرد курдун курдлар; биттаси **كردي** курдиййун;

кўплиги **اكراد** 'акра:дун.

كردينال карди:на:лун кардинал (Рим папасининг саҳобаси).

كراسة курра:сатун 1) дафтар; 2) китобнинг бир бўлағи, брошюра.

كرد каррара, **يكرر** йукарриру; **تكريرا** такри:ран; **تكرارا** такра:ран қайтармоқ, такрорламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани такрорлади.

كوس карраса, **يكرس** йукаррису, **تكريسا** такри:сан 1) қўшмоқ уламоқ, боғламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қўшди; 2) асос, замин солмоқ: **البناء** ~ л-бина:а у бу бинога асос солди; 3) белгиламоқ, тайин қилмоқ; **الشيء له** ~ -ш-шай'а лаҳу у нарсани унга тайин қилди.

كرم каррама, **يكرم** йукарриму, **تكريما** такри:ман иззату икром қилмоқ, ҳурматламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ҳурматлади; **الله وجهه** ~ л-ла:ҳу ваҳҳаҳу Аллоҳ унинг юзини ёруғ қилсин.

كره карраҳа, **يكره** йукарриҳу, **تكريها** такри:ҳан жиркантирмоқ, нафратлантирмоқ: **غيره الشيء** ~ гайраҳу-ш-шай'а у бировни бу нарсдан жиркантирди.

كرز каразун олча.
 كرسى курсиййун 1) ўриндиқ; 2) тахт; кўплиги كراسى
 кара:сиййу; ال-كراسى ал-кара:сиййу олимлар.
 كرش каришун (муан.) ичак-чавоқ, ошқозон; кўплиги
 اكراش 'акра:шун ва كروش куру:шун.
 كرع караға, يكرع йакрағу, كرع каръан.
 كروع куру:ған ичмоқ: ~ في الماء او الإنا. ~ фи:л-
 ма:'и 'ави-л-'ина:'и у бу ариқдан ёки идишдан ичди (ховуч
 билан ёки бошқа бир идиш билан эмас).
 كرم карума, يكرم йакруму, كرما караман
 كرامة караматан 1) азиз, на-
 фис, қимматли бўлмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса
 азиз бўлди; 2) сахий, қўли очиқ бўлмоқ; ~ الرجل ~ -р-ра-
 лу бу киши сахий бўлди.
 كرم карамун 1) сахийлик, саховат, олийжаноблик;
 2) кечириш, узрни қабул қилиш.
 كرم кармун узум; ~ ابنة ال ~ и шароб,
 май; кўплиги كروم куру:мун.
 كريمة карматун бир бош, бир ичингил узум.
 كره кариха, يكره йакраҳу, كرها -карҳан,
 كراهية кара:ҳатан, كراهية кара:ҳиййатан, مكرهه
 макр(у, а)ҳатан жиржанмоқ, нафратланмоқ: ~ الشيء ~
 -ш-шай'а у бу нарсдан жиржанди.
 كره каруха, يكره йакруҳу, كراهية кара:-
 ҳатан, كراهية кара:ҳиййатан ҳунук, жиржанч бўлмоқ:
 المنظر ~ الامر او المنظر ~ -л-'амру 'ави-л-манзару бу иш ёки бу
 кўриниш ҳунук бўлди.
 كريمة кари:мун 1) ўта эзгу (Аллоҳнинг сифати);
 сахий, қўли очиқ, олийжаноб; 2) ўта кечирувчи, узрни қа-
 бул қилувчи; кўплиги كرام кира:мун ва كرام
 ма:'у.
 كريمة кари:матун كريم кари:мун нинг муанна-
 си; кўплиги كريمات кари:ма:тун, ва كرائم кара:-

'иму ва كرام кира:мун; ~ الرجل ~ -р-ражули кишининг
 қизи.
 كريمة кари:ҳун қабиҳ, ҳунук, ёқимси.
 كسا каса:, يكسو йаксу: كسوا касван
 1) кийдирмоқ: ~ الثوب فلان ~ -с-савба фула:нан у кийимни
 фалончига кийдирди; 2) бермоқ: ~ الثوب فلان ~ -с-савба
 фула:нан у кийимни фалончига берди.
 كساء киса:'ун кийим, кўйлак; кўплиги
 اكسية аксийатун.
 كسب касаба, يكسب йаксibu, كسبا касбан
 1) йиғмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани йиғди; 2) топ-
 моқ, изламоқ, фойдаланмоқ, фойда топмоқ; ~ المال او العلم ~
 -л-ма:ла 'ави-л-'ылма у молдан фойда топди ёки илми из-
 лади;
 كسب касбун топилган нарса; фойда, манфаат.
 كستنة кастанатун каштан (дарахти ва унинг ёнгоғи).
 كسح касаҳа, يكسح йаксаҳу, كسحا касаҳан
 1) супурмоқ; ~ البيت ~ -л-байта у уйни супурди; 2) тў-
 зитмоқ: ~ ت الريح الارض ~ ти-р-ри:ҳу-л-'арда бу шамол ерни
 тўзитди; 3) кўпормоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани кў-
 порди.
 كسح касиҳа, يكسح йаксаҳу, كسحا касаҳан чўлоқ-
 ланмоқ, чўлоқ бўлмоқ: ~ الرجل ~ -р-ражулу бу киши чўлоқ
 бўлди.
 كسح касҳун ожизлик.
 كسد касада, يكسد йаксаду, كسادا каса:дан
 كسودا кусу:дан 1) туриб қолмоқ; ~ الشيء ~ -ш-шай'у
 бу нарса туриб қолди, яъни унга талаб бўлмади; 2) касод
 бўлмоқ; ~ ت السوق ~ ти-с-су:қу бу бозор касод бўлди.
 كسر касара, يكسر йаксиру, كسرا касран 1) сип-
 дирмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани сипдирди; 2) тор-
 мор қилмоқ: ~ الجيش ~ -ллжайша у қўшинни тор мор қил-
 ди.
 كسرة касратун 1) бир сипдириш; 2) касра ҳаракаси
 ва унинг белгиси.

كسري касра: кисро (қадимий эрон шоҳларининг лақаби).

كسرة касса: ратун чаққич, синдиргич (мас, ёнғоқни).

كسر ссар, **يكسر** йукассиру, **تكسير** такси: ран синдириб ташламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани синдириб ташлади.

كسفا касфа, **كسفا** йаксифу, **كسفا** касфан 1) туттирмоқ: **الله الشمس وال القمر** ~ л-ла:ху-ш-шамса 'ави-л

-қамара Аллоҳ қуёшни ёки ойни туттирди; 2) ёпмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёпди.

كسل касила, **يكسل** йаксалу, **كسلا** каслан ёлқовланмоқ, эринмоқ: **التلميذ في درسه** ~ -ш-тиلمي:зу фи:дарс-и бу ўқувчи дарсига эринди.

كسوف кусу:фун қуёшнинг тутилиши.

كسول касу:лун ялқов, дангаса, эринчоқ.

كسيح каси:хун чўлоқ, оқсоқ; ожиз.

كشبان кушт(у, и) ба:нун ангишвона.

كشع кашаҳа, **يكشع** йакшаҳу, **كشعا** кашҳан тарқамоқ, тўзимок: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм тарқади.

كش кашша, **يكش** йакишшу, **تكشيشا** такши:шан 1) бўкирмоқ, бўзламоқ: **الجمال** ~ -л-жамалу бу туя бўзлади; 2) қайнамоқ: **القدر** ~ -л-қидру бу қозон қайнади;

3) қўрқиб писмоқ: **فلان من كذا** ~ фула:нун мин каза: фалончи фалон нарсадан писди; 4) вишилламоқ: **الافعى** ~

-л-афъа: бу илон вишиллади.

كشاف кашша:Фун 1) топагон; очагон, ўта кашф қилувчи; 2) кашшоф, пионер; кўплиги **كشافة** кашша:фатун.

كشر кашшара, **يكشر** йукашширу, **تكشير** такши:ран очмоқ, кўрсатмоқ: **عن اسنانه** ~ 'ан 'асна:ниҳи у тишларини очди (кўпроқ кулганда ёки газабланганда бўлади).

كشفا кашшафа, **يكشفا** йакшифу, **كشفا** кашфан очмоқ, ечмоқ: **الخباء** ~ -л-хибаа у чодирни очди.

كمشك кушкун итнинг уйи.

كعب каъбун 1) қамиш бўғими; кўплиги **كعوب** куъу: бун; 2) суяк бўғими; 2) тўшиқ; 3) ошиқ (суяк); кўплиги

كعاب киъа:бун ва **كعوب** куъу:бун ва **اكعاب** акъа-бун.

كعبة каъбатун 1) Каъба (Маккадаги муқаддас уй); 2) тўрт бурчак уй; кўплиги **كعاب** киъа:бун ва **كعبات** каъабатун.

كعك каъкун ёғли ва шакарли нон.

كفاءة кафа:атун 1) тенглик, баробарлик.

كفاح кифа:хун кураш, жанг.

كفالة кафа:латун кафиллик; кўплиги **كفالات** кафа:-

латун.

كفاية кифа:йатун етарлилик, кифоялик.

كفانة куфататун кифта (таом номи).

كفر кафара, **يكفر** йакфуру, **كفرا** к(а, у)фран,

كفرانا куфра:нан, **كفورا** куфу:ран 1) кофир эмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши кофир эди; 2) Аллоҳга ишонмамоқ, Аллоҳга куфр келтирмоқ: **بالله** ~ б-и-л-ла:ҳи у Аллоҳга ишонмади.

كفر куфрун яратувчини ва унинг борлигини инкор қилиш; илоҳий қудратнинг борлигига ишонмаслик.

كف каффа, **يكف** йакуффу, **كفا** каффан 1) тийинмақ, ва кечмоқ: **الرجل عن الامر** ~ -р-ражулу 'ани-л-амри бу киши бу ишдан тийинди; 2) қайтармоқ: **الرجل عن الامر** ~

-р-ражула 'ани-л-амри у кишини бу ишдан қайтарди; 2) кўр бўлмоқ: **بصره** ~ басаруҳу унинг кўзи кўр бўлди.

كف каффун (муан.) кафт; кўплиги **كفوف** куфу:фун ва **كفي** куффун ва **اكف** акуффун.

كفر каффара, **يكفر** йукаффиру, **تكفيرا** такфи:ран кофирга, куфр қилганга чиқармоқ: **فلانا** ~ фула:нан у

фалончини кофирга чиқарди.

كفن каффана, **يكفن** йукаффиру, **تكفينا** такфи: нан кафанламоқ: **الميت** ~ -л-майта у ўликни кафанлади.

кафкара, **كافكاف** йукафкифу, **كافكافتان** кафкафатан
дамба-дам устма-уст артиб турмоқ: **الدمع** ~ д-дамъа у
кўз ёшини устма-уст артиб турди.

кафила, **يکفل** йакфалу, **كفلا** кафалан
кафил бўлмоқ: **الرجل و بالرجل و المال و بالمال**
ва би-р-ражули ва-л-ма:ла ва би-л-ма:ли у бу кишига ва
бу молга кафил бўлди.

кафанун кафан; кўплиги **اكفان** акфа:нун.
нафа: **يکفي** йакфи:, **كفاية** кифа:йатан кифоя
қилмоқ, етарли бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай у бу нарса етарли
бўлди.

кафи:фун кўр; кўплиги **اكفاء** акиффа:у.

кала:мун 1) гапириш, сўзлаш; 2) гап.

калиба, **يکلب** йаклабу, **كلبا** калабан

1) қутирмоқ: **الكلب** ~ л-калбу бу ит қутирди;

калбун ит; кўплиги **كلاب** кила:бун ва **اكلب**
аклубун.

калабун қутириш.

кисун оҳак.

калла, **يکل** йакиллу, **كلا** каллан, **كلالة**

кала:латан 1) чарчамоқ, толиқмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу

бу киши чарчади: **اللسان** ~ л-лиса:ну бу тил чарчади;

2) ўтмас бўлмоқ, ўтмамоқ: **السيف** ~ с-сафу бу қилич

ўтмас бўлди; **بصره** ~ басаруху унинг кўзи ўтмади.

куллун 1) бутун; **مجموع** ~ у мажму:ъин ёки

у ва:ҳидин бир бутун; 2) ҳамма, буткул; ҳар қай-

си, ҳар бир: **شيء** ~ у шай ин ҳар бир нарса; **اليوم** ~

у-л-йавми ҳар куни.

кала: йўқ, асло йўқ.

каллафа, **يکلف** йукаллифу, **تکلیفا** такли:фан

бужормоқ, бўйнига, зиммасига қўймоқ, топширмақ, юкламоқ:

غيره امرأ ~ гайраҳу амран у бировга иш юклади.

каллала, **يکلل** йукаллилу, **تکلیلا** такли:лан

1) тож кийдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга тож кий-

дирди; 2) никоҳламоқ: **الکاهن العروسين** ~ л-ка:ҳину-л-
ъару:сайни бу қоҳин келин-куёвни никоҳлади.

каллама, **يکلم** йукаллиму, **تکلیما** такли:ман
гапирмоқ, гапириб бермоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга
гапирди.

куллиййатун. 1) факультет; 2) ҳамма, бари, бут-
кул: **الشيء** ~ ш-шай и нарсанинг ҳаммаси.

калиматун сўз; кўплиги **کلم** киламун ва **کلمات**
калима:тун.

кулиййатун буйрак; кўплиги **کلي** кулан ва **کليات**
кулиййа:тун.

кам неча? неча? **کتابا عندک** ~ кита:бан ўиндака
сенданечта китоб бор? **کتاب عندک** ~ кита:бин ўиндака сен-
данечалар китоб бор!

кима:датун компресс.

кама:лун етуклик, тўлалик; **في الأخلاق**
ал- ~ у фи:-л-ахла:қи ахлоқий етуклик.

камула, **يکمل** йакмулу, **کمالا** кама:лан тўла
комил бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай у бу нарса тўла бўл-
ди.

куммун енг; кўплиги **اکمام** акма:мун ва **کمة**
кимаматун.

камун миқдор, ҳажм.

камма:шатун санчоқ, санчқи (кактус мевасини
узадиган асбоб).

каммала, **يکمل** йукаммилу, **تکمیلا** такми:лан

1) тўлдирмоқ, тўла қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай а у нарса-

ни тўла қилди; 2) тугатмоқ охирига етказмоқ: **الشيء** ~

ш-шай а у ишни тугатди.

камиййатун миқдор, ҳажм.

каманжатун камон, камонча (мусиқа асбоби).

ками:нун пистирмада турувчи; кўплиги **کمناء**

кумана:у.

каназун 1) ерга кўмилган мол-дунё; 2) хазина;

кўплиги **کنز** куну:зун.

گنسا канаса, يگنسا йакнусу, кансан су-
пурмоқ: البيت ~ -л-байта у уйни супурди.

گنائن каннатун 1) келин; 2) келиной; кўплиги
кана: ину.

گنيسا каннаса, يگنيسا йуканнису, такни:
сан супурмоқ: البيت ~ -л-байта у уйни супурди.

گنيسا кани:сун каниса (яхудийларнинг ибодатхонаси).

گنيسة -- кани:сатун 1) черков; 2) каниса; кўплиги

گنائس кана: ису.

گهرپ каҳраба, يگهرپ йукаҳрибу, каҳ-
рабатан электрламоқ: الشياء ~ -ш-шай'а у нарсани элек-
трлади.

گهرپه каҳраба:ун 1, каҳрабо; 2) электр.

گهف каҳфун 1) гор; 2) пана жой, бошпана; кўплиги

گهوف куху:фун.

گهل каҳлун ўрта яшарлик (ўттиз билан эллик ёшлар
ораси); кўплиги گهول куху:лун ва گهل куҳҳалун ва

گهلون куҳла:нун ва گهال киҳа:лун ва
каҳду:на; муаннаси گهله каҳлатун; кўплиги

گهلات аҳ(а)ла:тун.

گهوت каҳану:тун 1) коҳинлик; 2) коҳиннинг марта-
баси.

گوخ ку:хун 1) ойнасиз қаминш ёки ёғоч уй; 2) чайла;
кўплиги گواخ 'аква:хун.

گوز ку:зун кўза; кўплиги گواز 'аква:зун ва

گيزان ки:за:нун ва گوزة кивазатин.

گوع ку:ъун тирсақ; кўплиги گواع 'аква:ъун.

گوية куфиййатун бош рўмол.

گوكب кавкабун 1) юлдуз; 2) қавм бошлиғи; 3) қавм-
нинг баҳодир; кўплиги گواكب кава:кибу.

گومة ку:матун уюм; кўплиги گوم кувамун ва

گوام 'аква:мун.

گون кавнун борлиқ, бор дунё; кўплиги گوان 'аква:
нун.

گواء кавва:ун дазмолчи.

گوم каввама, يگوم йукаввиму, گويما тақви:ман
уймоқ устма-уст қўймоқ: الشياء ~ -ш-шай'а у нарсани
уйди.

گون каввана, يگون йукаввину, گويما тақви:-
нан 1, яратмоқ, вужудга келтирмоқ: الشياء ~ -ш-шай'а
у нарсани вужудга келтирди; 2) тузмоқ, таркиб қилмоқ:
الشياء ~ -ш-шай'а у нарсани тузди.

گوي кава: يگوي йакви:, گيا каййан 1) куйдирмоқ:
گولده жилдаҳу у терисни куйдирди; 2) дазмолламоқ,
дазмол урмоқ: الشياب ~ -с-сийа:ба у кўйлакни дазмолла-
ди.

گي кай учун; جاء الى المدرسة كي يتعلم жа:'а
'ила:-л-мадрасати кай йатаъаллама у бу мактабга илм
олиш учун келди.

گيان кийа:нун табиат, феъл; البلد ~ -л-балади
шаҳар табиати; الانسان ~ -л-'инса:ни инсон табиати.

گيد кайдун ҳийла, найранг, алдан, макр; кўплиги

گيود куйу:дун ва گياد кийа:дун.

گيس ки:сун ҳамён; кўплиги گياس 'акйа:сун ва
گيسة кийасатун.

گيف кайфа қандай? حالك ~ ҳа:лука аҳволинг қан-
дай?

گيل кайлун ўлчак; кўплиги گيال 'акйа:лун.

گيلة кайлатун ўлчак.

گيماء ки:мийа'ун кимё илми.

گيميائي ки:мйа:'иййун кимёвий.

گينا ки:на: 1) хинин дарахти; 2) хинин (дори).

گيل каййала, يگيل йукаййилу, گيلا тақйи:лан
ўлчакламоқ; ўлчак билан ўлчамоқ: لعب ~ -л-ҳабба у
донни ўлчак билан ўлчади.

ل

لا: 1) йўқ, эмас; 2) феъллар билан бўлишсизликни билдиради: لا ادري ла: 'адри: мен билмайман; 3) -сиз, бе-, но-: لا نهائي ла: ниҳа: иййун чегарасиз, бениҳоя.

لا ت эмас.

لا ت ла:ту Лот (жоҳилийада арабларнинг бути).

لاتني ла:тиниййун лотиний, лотинча.

لاحي لا:жи'ун қочоқ; ال ~ السياسي ал- ~ у-с-сийа: сиййу сиёсий қочоқ.

لاح ла:ҳа, يلوح йалу:ҳу, لوح лавҳан 1) кўрина бошламоқ; الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса кўрина бошлади; 2) чарақламоқ, ярқирамоқ: البرق ~ -л-барқу бу яшин чарақлади; 3) чарақламоқ, нур сочмоқ: النجم ~ -н-нажму бу юлдуз чарақлади.

لاحظ ла:ҳаза, يلاحظ йула:ҳизу, ملاحظة мула:ҳаза-тан, لاحظا лиҳа:зан кузатмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни кузатди.

لاحق ла:ҳақа, يلاحق йула:ҳиқу, ملاحة муда:ҳа-қатан эргашмоқ, қувишмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан қувишди.

لازم ла:зама, يلزم йула:зиму, ملازمة мула:зама-тан бирга бўлишмоқ, айрилмай юрмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан бирга бўлишди.

لازورد ла:завардун ложвард.

لاصق ла:сақа, يلاصق йула:сиқу, ملاصقة мула:сақа-тан ёпиштирмоқ, уламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани улади.

لاطف ла:тафа, يلاطف йула:тифу, ملاطفة мула:та-фатан лутф қилмоқ, юмшоқ муомала қилмоқ: غيره ~ гай-раҳу у бировга лутф қилди.

لاعب ла:ъаба, يلاعب йула:ъибу, ملاعبة мула:ъба-

тан ўйнашмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан ўйнаш-ди.

لاق ла:қа, يلقى йали:қу, ليقا лайқан лойиқ кел-моқ, бўлмоқ: به الثوب ~ биҳи-с-савбу бу кийим унга лойиқ келди.

لاقي ла:қақ, يلاقي йула:қи:, ملاقاتе мула:қа:тан, لقاء лиқа:'ан учрашмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров би-лан учрашди.

لاك ла:ка, يلك يалу:ку, لوكا лавкан чайнамоқ: اللقمة ~ л-луқмата у луқмани чайнади.

لاكم ла:кама, يلاكم йула:киму, ملاكمة мула:ка-матан муштлашмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан муштлашди.

لام ла:мун лом (араб алифбосининг йигирма учинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 30 рақамини билдиради).

لامس ла:маса, يلامس йула:мису, ملامسة мула:масатан, لماسا лима:сан ёнма-ён туришмоқ, тегишиб турмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарса билан тегишиб турди.

لامع ла:миъун ярқировчи, чарақловчи, ёрқин: كاتب ~ ка:тибун ~ ёрқин ёзувчи.

لان ла:на, يلين йали:ну, لانا ла:нан, لانا лайна:нан, لينة ли:натан юмшаймоқ, юмшоқ, майин, мулойим бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса юмшайди.

لاحت لا:ҳу:тун илоҳ, худо; علم ال ~ илоҳиёт илми.

لاحتي ла:ҳу:тиййун илоҳиёт илмининг олими.

لاين ла:йна, يلاين йула:йину, ملاينة мулайана-тан لينا лина:нан юмшоқ муомала, лутф қилишмоқ;

لاينه ~ гайраҳу у биров билан юмшоқ муомала қилиш-ди.

لائحة ла:'иҳатун 1) лойиҳа, нома; 2) ҳисобнома.

لباس либа:сун кийим; кўплиги البسة 'албисатун ва لباس лубусун.

لب луббун 1) сара; 2) ақл; 3) юрак; 4) мағз; кўплиги
الباب 'алба:бун ва الب 'алуббун ва اللب 'албубун.

لبادة лубба:датун 1) жун қалпоқ; 2) жун тўн.
لبد лаббада, يلبد йулаббиду, تلبيدا талби:дан
2, кигиз қилмоқ: الصوف ~ -с-су:фа у жунни кигиз қил-
ди; 2) сёқмоқ, тигизламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
тигизлади.

لبى лабба:, يلبي йулабби:, تلبية талбийатан 1)
«лаббай», — демоқ: غيره ~ гайраҳу у бировга «лаббай»,
— деди; 2) «лаббайка-л-ла:хумма лаббайка», — демоқ:
الرجل بالحج ~ -р-ражулу би-л-ҳажжи бу киши ҳажда
«лаббай, илоҳим, лаббай», — деди.

لبت лабиса, يلبث йалбасу, لبتا л(а, у)б сан,
لبثان л(у, и) ба:сан لباتة луба:сатан,
لاباسа:нан туриб қолмоқ: بالمكان ~ би-л-мака:ни у бу
жойда туриб қолди; ما ~ ان فعل كذا ма: ~ 'ан фаъала
каза: у фалон нарсани кечиктирмай қилди.

لبس лабиса, يلبس йалбасу, لبسا лубсан киймоқ:
لبس ~ -с-савба у кийимни кийди.

لبط лабата, يلبط йалб(и, у) ту, لبطан
лабтан қулатмоқ, ағдармоқ, кўтариб урмоқ: بفان الأرض ~ би-
фула:нини-л-'арда у фалончини бу ерга кўтариб урди.
لبق лабиқун мулойим, юмшоқ муомалали.

لبكة лабкатун 1) аралашма, аралаш, омухта нарса;
2) довдираш.

لبن лабанун сут; кўплиги البان 'алба:нун.

لبنة лабинатун сутли.

لبون лабу:нун 1) сутхўр, 2) сутни яхши кўрувчи;

3) сутли.

لبوة лабу'атун урғочи шер; кўплиги لبو лубу,ун
ва لبوات лабу'а:тун.

لبيب лаби:бун ақлли, оқил; кўплиги الباء 'алиб-
ба:у.

لبت латта, يلبت йалутту, لتا латтан 1, майдаламоқ,

تуймоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани туйди; 2) қормоқ:
الطعين ~ -т-тах:на у унни қорди.

لتام лиса:мун лисом (огиз, бурун ва унинг атрофини
бекитувчи рўмол); кўплиги لتام лусумун.

لتاة лиссатун милк; кўплиги لتات лиса:сун ва
لتى лисан ва لتى лисий'ун.

لتام ласам, يلتام йалс (у, и) му, لتاما ласман
ўпмоқ: التام ~ -л-фама у оризни ўтди.

لتام лижа:мун узанги; кўплиги التامة 'алжиматун
ва لتام луж(у)мун.

لتاء лажа'а, يلتاء йалжа'у, لتان лаж'ан,
لجوا лужу'ан бекинмоқ, яширинмоқ, пана тошмоқ:
~ إلى الحصن 'ила:-л-ҳисни у бу қалъага яширди.

لتاج лажжа, يلتج йал (а, и)жжу, لتاجا лажажан,
لتاجا лажа:жан, لتاجاة лажа:жатан 1) қаттиқ
олишмоқ: فلان ~ фула:нун фалончи қаттиқ олишди; 2)
тиришмоқ, жаҳд қилмоқ; في الأمر ~ фи:-л-'амри у бу
ишда тиришди; 3) тезлатишни талаб қилмоқ: عليه في الأمر ~
'алайҳи фи:-л-'амри у ундан ишни тезлатишни та-

лаб қилди.

لتجة лужжатун 1) денгизнинг кўп қисми; 2) денгиз
қаъри; кўплиги لتج лужажун ва لتج лужжун ва
لتاج лижа:жун.

لتجة лажнатун қўмита; кўплиги لتجان лижа:нун.
لتف лиҳа:фун 1) кўрпа 2, чойшаб; кўплиги لتف
лухуфун.

لتام лаҳҳа:мун 1) қассоб, гўшт сотувчи; 2) пай-
вандчи.

لتان лаҳҳана, يلتان йулаҳҳину, لتان талҳи:-
нан куйга солмоқ: التمشيد ~ -н-наши:да у қўшиқни
куйга солди.

لتعد лаҳдун 1) лаҳад; 2) қабр, гўр; кўплиги
لتعد луҳу:дун ва لتعد 'алҳа:дун.

لصوق ласиқа, يلصق йалсақу, لصقا ласқан, لصوق
лусу:қан ёпишмоқ, уланмоқ: ~ الشيء بالشيء - ш-шай'у
би-ш-шай'и бу нарса бу нарсага уланди.

لصق лисқун 1) ёндош, ёнма-ён; 2) айрилмас.

لطف латтафа, يطفى йулаттифу, تلطيفا талти:фан
юмшатмоқ, латиф, майин қилмоқ: ~ الشيء - ш-шай'а у нар-
сани латиф қилди.

لطف латафа, يطفى йалтуфу, لطف лутфан, лата-
фан 1) мулойим, юмшоқ бўлмоқ: ~ به و له бихи ва лаҳу
у билан мулойим бўлди; 2) меҳрли, меҳрибон бўлмоқ:
~ الله بالإنسان و له - л-ла:ҳу би-л-инса:ни ва лаҳу Аллоҳ
бу инсонга меҳрибон бўлди.

لطف латуфа, يطفى йалтуфу, لطف лутфан
лата:фатан юшқа, майин бўлмоқ: ~ الشيء - ш-шай'у бу нар-
са юшқа бўлди:

لطف лутфун юмшоқлик, мулойимлик, меҳрибонлик;
кўплиги الطاف 'алта:фун.

لطم латама, يطم йалтиму, لطم латман, шапалоқ
урмоқ; ~ غيره - ғайраҳу у бировни шапалоқ урди.

لطمة латматун бир шапалоқ уриш.

لطيف лати:фун 1) лутфли, мулойим, юмшоқ муомала-
ли, меҳрибон, меҳрли; 2) юшқа, майин; ~ الجنس ال -
ал-жинсу- ~ у аёллар; кўплиги لطائف лита:фун ва
لطفاء лутафа:у.

لعب лаъба, يلعب йалъабу, لعب л(а, и)ъбан,
лаъбан, تلعبا талъа:бан 1) ўйнамоқ: ~ الرجل - р-ра-
жулу бу киши ўйнади; 2) қизиқчилик қилмоқ: ~ الرجل -

-р-ражулубу киши қизиқчилик қилди; 3) ўйнаб олмоқ:

~ الشيء - би-ш-шай'и у нарсани ўйнаб олди, 4) чалмоқ:

~ علي آلة العزف - ъала: а:лати-т-тараби у мусиқа асбобини
чалди.

لعبة луъбатун 1) ўйин, бир қўл ўйин (мас, шах-
матда); 2) ўйинчоқ; кўплиги لعب луъабун.

لعبة лаъбатун (шатранжда) юр...

لعب лаъбаба, يلعب йулаъбибу, تلعبا талъи:бан
1) ўйнамоқ: ~ الرجل - р-ражулу бу киши ўйнади; 2) ўй-
натмоқ: ~ القدر - л-қирда у маймунни ўйнатди.

لعل лаълаъа, يلعل йулаълиъу, لعلة лаъ-
лаъатан чақмоқ, гумбирламоқ: ~ الرعد - р-раъду бу чақ-
моқ чақди; ~ الرصاص - р-раса:су бу ўқ гумбирлади.

لعل лаъалла балки, аҳтимол.

لعن лаъана, يلعن йалъану, لعنا лаънан қарға-
моқ, лаънатламоқ: ~ الرجل - р-ражула у кишини қар-
ғади.

لعنة лаънатун 1) битта қарғиш, лаънатлаш; 2) азоб;
кўплиги لعان лиъа:нун ва لعنة лаъана:тун.

لعين лаъи:нун 1) шайтон; 2) малъун, қарғишга қолган;
3) бадбахт, машъум; кўплиги لعناء луъана:у.

لغة лугатун 1) тил; лаҳжа; кўплиги لغات луга:
тун ва لغى луган.

لغز луғзун топишмоқ, жумбоқ; кўплиги
الغاز 'алга:зун.

لغم лағам, يلغم йалғаму, لغما лағман мивала-
моқ: ~ الأرض - л-'арда у ерни миналади.

لغم луғмун мина (портловчи қурол); кўплиги
الغام 'алга:мун.

لغوي луғавиййун 1) тилга оид; 2) тилчи олим, тилшу-
нос.

لفت лафата, يلفت йалфиту, لفتа лафтан 1) ай-
лантирмоқ, бурамоқ: ~ الشيء - ш-шай'а у нарсани ай-
лантирди; 2) чалғитмоқ: ~ فلانا عن الشيء - фула:нан ъани
ш-шай'и у фалончини бу нарсдан чалғитди.

لفت лифтун турп.

لفظ л(а, и) физа, يلفظ йалф(а, и) зу, لفظ лаф-
зан 1) талаффуз қилмоқ, айтмоқ: ~ بالكلام - би-л-кала:ми
у гапни айтди; 2) тупуриб, чиқариб ташламоқ;
~ الشيء - ш-шай'а у нарсани тупуриб ташлади.

الفاء 'алфа: **اللفظ** лафзуни 1) сўз; 2) гап; кўплиги **اللفظ** лафзуни зун.

لفظة лафзатун 1) бир айтиш, талаффуз қилиш; 2) айтилган сўз; кўплиги **اللفظ** лафза:тун.

الف لاффа, **يلف** йалаффу, **اللفا** лафафан 1) тахламоқ, ўрамоқ: **الشيء** ~ шай'а у нарсани тахлади; 2) уламоқ, қўшиб қўймоқ: **الشيء بالشيء** ~ ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарса билан улади.

الف لاфлафа, **يلفك** йулафлифу, **الفلة** лаф-лафатан ўраб, ёпиб қўймоқ, яширмоқ: **القضية** ~ л-қадийната у масалани яширди.

لقا лиқа:ун 1) учрашув; 2) тўқнашув.

لقاح лақа:хун эмлаш.

لقب лақабун лақаб (кишига ўз исмидан бошқа қўйилган яхши ёки ёмон от).

لقط лаката **يلقط** йалқуту **اللقط** лақтан 1) кўтариб олмоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани кўтариб олди; 2) териб олмоқ: **الطائر العقب** ~ т-та:иру-л-қабба бу қуш донни териб олди.

لقطة лақтатун бир кўришиш (мас., кинода).

لقب лаққаба, **يلقب** йулаққибу, **تلقيب** талқи: бан лақаб қўймоқ: **غيره بكذا** ~ гайраҳу би-каза: у бировга «фалончи», деб лақаб қўйди.

لقح лаққаҳа, **يلقح** йулаққиху, **تلقيح** талқи:ҳан эмламоқ: **الجسم الإنسان أو الحيوان** ~ жисма-л-инса:ни 'ави-л-ҳайва:ни у инсон жисмини ёки ҳайвон жисмини эмлади.

لقم лаққама, **يلقم** йулаққиму, **تلقيما** талқи: ман луқмалаб егизмоқ, ошатмоқ: **غيره الطعام** ~ гайраҳу-т-таға:ма у бировга овқатни ошатди.

لقن лаққана, **يلقن** йулаққину, **تلقينا** талқи: нан англамоқ, уқтирмоқ, ўргатмоқ: **غير الكلام** ~ гайраҳу-л-кала:ма у бировга гаши уқтирди.

لقمة луқматун луқма бир ошам таом; кўплиги **اللقمة** луқамун.

لقاء лиқа:ан, **ليقا** йалқа:, **يلقي** йалқа:, **ليقا** лиқа:атан, **ليقيا** лиқа:йатан, **ليقا** л(у, и)қйа:

нан, **ليقا** луқийнан, **ليقة** л(а, у)қйатан **لقي** луқан 1) қарши, кутиб олмоқ; 2) учратиб қолмоқ, тўқнашмоқ: **الرجل غيره** ~ р-ражулу гайраҳу бу киши бировни кутиб олди; 2) учратиб қолмоқ, тўқнашмоқ: **الرجل الشيء** ~ р-ражул-ш-шай'а у бу нарсага тўқнашди.

لكم лакама, **يلكم** йалкуму, **لكما** лакман муштламоқ, мушт билан урмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни муштлади.

لكن лакин лекин, аммо, бироқ.

لكن лақинна лекин, аммо, бироқ.

لمع ламаҳа, **يلمع** йалмаҳу **لمعا** ламҳан кўрмоқ, **البصر** ~ л-басару бу кўз кўрди; 2) қараб қўймоқ, яширинча қарамоқ: **الشيء وإليه** ~ ш-шай'а ва 'илайҳи у бу нарсага қараб қўйди.

لمس ламаса, **يلمس** йалм(у, и)су, **لمسا** ламсан 1) ушлаб кўрмоқ, сезмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани ушлаб кўрди; 2) қидирмоқ, изламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани излади.

لمع ламаға, **يلمع** йалмағу, **لمعا** ламған, **لمعا** ламаға:нан, **لموعا** луму:ған чақнамоқ, чарақламоқ, ярақламоқ: **البرق** ~ л-барқу бу яшин чақнади.

لملم ламлама, **يلملم** йуламлиму, **لملمة** мамла-матан йигмоқ, термоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани терди.

لم ламма, **يلم** йалумму, **لما** ламман йигмоқ, бирлаштирмоқ, қўшмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани йигди.

لماع ламма:ғун ўта ярақловчи, чарағон, ёғдули. **لمع** ламмаҳа, **يلمع** йуламмиҳу, **تلميحا** талми:ҳан ишора қилмоқ, шама қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у бу нарсага шама қилди.

لمع ламмаға, **يلمع** йуламмиғу, **تلميحا** талми:ған ялтиратмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани ялтиратди.

لان ҳеч, сира, асло; **ينجح الكسلان** ~ йанжаҳа-
л-касла:ну ялқов асло галаба қозонмас.

لاھا лаҳа:, **يلها** йалҳу:, **لهوا** лаҳван ўйнамоқ;
بالشيء ~ -би-ш-шай'и у нарсани ўйнади.

لهب лаҳабун аланга.

لهائا лаҳасан, **لهائا** йалҳасу, **لهائا** лаҳаса,
луҳа:сан тилни осилтирмоқ (чарчаб ёки ташна бўлиб):
الكلب وغيره ~ -л-калбу ва ғайруҳу бу ит ва бошқалар
тил осилтирди.

لهجة лаҳжатуи тил, лаҳжа

لاھҳа: **يلهي** йулаҳҳи:, **تلهية** талҳийатан
1) машғул қилмоқ: **غيره عن كذا** ~ ғайраҳу ған қаза: у
бировни фалон нарса билан машғул қилди; 2) ўйнатмоқ:
غيره بكذا ~ ғайраҳу би-қаза: у бировга фалон нарсани
ўйнатди.

لهو лаҳвун ўйин, кулгу; севимли машғулот.

لهيب лаҳи:бун аланга, оловнинг иссиғи.

لوا лав агар, агарда.

لواء лива:ун 1) байроқ; 2) бригада (лашкар қисми);
3) генерал; кўплиги **الوية** 'алвийатун ва **الويات**
'алвийа:тун.

لوييا лубийа: ловия.

لوح лавҳун кенг сатҳли нарса, ёзув тахтаси, плита.

لوز лавзун бодом.

لوزة лавзатун гланди (томоқдан ўсиб чиққан эт);
иккитаси **لوزتان** лавзата:ни.

لوعة лав'атун қайғу, ғам, ғусса; **في قلبه** ~
қалбиҳи ~ унинг юрағида ғам бор.

لولب лавлабун 1) бурғи; шуруп; 2) бурғили очқич;
кўплиги **لوالب** лава:либу.

لوم лавмун танбех, хайфсан.

لون лавнун 1) ранг, тус; 2) бўёқ; кўплиги **الوان**
'алва:нун.

لوت лавваса, **يلوت** йулаввису, **تلويئا** талви:

сан 1) кир қилмоқ: **ثيابه او يده** ~ сийа:баху 'ав йа-
даҳу у кийимъни ёки қўлини кир қилди; 2) лойқалатмоқ,
лойқа қилмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни лойқалатди; 3)
аралаш қилмоқ, қўшмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-
шай'и у нарсани бу нарсага қўшди.

لوح лавваҳа, **يلوح** йулаввиҳу, **تلويجا** талви:-
ҳан 1) узоқдан кўрсатмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
узоқдан кўрсатди; 2) қовурмоқ: **الشيء بالنار** ~ -ш-шай'а
би-н-на:ри у нарсани бу ўтда қовурди.

لوم лаввама, **يلوم** йулаввиму, **تلويما** талви:
ман қаттиқ танбех бермоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировга
қаттиқ танбех берди.

لوي лава:, **يلوي** йалви:, **لوي** лаййан, **لوي** лав-
йан, лувиййан бурамоқ, эшмоқ: **الحبل** ~ -и-ҳабла у ар-
қонни эшди.

لؤلؤ лу'лу'ун дур.

لؤلؤة лу'лу'атун битта дур; кўплиги **لالي** лаа:ли'у.

لؤم ла'ума, **يلؤم** йал'уму, **لؤما** лу'ман, **ملامة**
мал:аматан, **لامة** ла:матан тағи паст, тубан бўлмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши тағи паст бўлди.

ليت лайта қани энди, қани агар; **ني كنت قادرا** ~
ни: кунту қа:диран қани энди қодир бўлсам эди!
ليت лайсун шер; кўплиги **ليوث** луйу:сун ва **مليثة**
малйасатун.

ليس лайса эмас, йўқ; **هو بعالم** ~ хува би-ъа:лимийа
у — олим эмас.

ليف ли:фун тола.

ليل лайлун тун; кўплиги **ليال** лайа:лин.

ليلة лайлатун тун, кечқурун.

ليمون лайму:нун лимон.

لين ли:нун юмшоқлик, майинлик, мулойимлик.

ليف лаййафа, **يليف** йулаййифу, **تلييفا** талйи:
фан тола билан ишқалаб ювмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани тола билан ишқалаб ювди.

лайына, лаййна, талйи: талийна, йулаййину, йилина, талийна
нан юмшайтмоқ, майин қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у
нарсани майин қилди.

лайинун майин, юмшоқ, мулойим; кўпчилиги
лайинун: на ва 'алийна: у.

م

ма нима? ما هذا ма: ҳаза: бу нима? феъллар би-
лан бўлишсизликни билдиради: ما كتب ма: катаба ёзма-
ди.

ма:ун сув; кўпчилиги ماياه мийа:хун ва
'амва:хун.

ма:та, يموت йаму:ту, موتا мавтан жон бер-
моқ, ўлмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ўлди.

ма:сала, يماثل йума:силу, مماثلة му-
ма:салатан 1) ўхшашмоқ: ~ غيره ~ гайраҳу у биров би-
лан ўхшашди; 2) қиёсланмоқ, ўхшатилмоқ: ~ بفلان ~ би-
фула:нин у фалончи билан қиёсланди.

ма:жа, يموج йаму:жу, موجا мавжун,
مواجانا мава:жанан, موجا му'у:жан 1) тўлқин-
ланмоқ, мавжланмоқ: ~ البحر -л-баҳру бу денгиз тўлқин-
ланди; 2) ҳазжонланмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм
ҳаяжонланди.

ма:жидун 1) шовли, шарафли, обрўли; 2) яхши
хулқли.

ма:ддатун модда, нарса, ашё, нарсалар таркиб
топган нарса; кўпчилиги مواد мава:ддун ва
مادات ма:дда;тун.

ма:ддийун моддага тегишли, моддий. ~

ма:ридун 1) зўравон, золим; 2) паҳлавон, дев-
қомат, полвон; кўпчилиги مرده марадатун ва
ماردون ма:риду:на ва مراد мурра:дун.

مارسا, مارس йума:рису, ممارسة
мума:расатан, مراسم мира:сан бажармоқ шуғуллан-
моқ; ~ الامر -л-амра у бу иш билан шуғулланди.

مارس ма:рису март ойи.
مازح ма:заҳа, يمازح йума:зиҳу, مازحة
мума:заҳатан, مزاح миза:ҳан ўйнашмоқ, ҳазиллаш-
моқ: ~ غيره ~ гайраҳу у биров билан ҳазиллашди.

ماس ма:сун олмос.
ماشية ма:шийатун мол (туя, қорамол ва қўй); кўп-
киги مواش мава:шин.

ماض ма:дин ўтган вақт, замон.
ماعز ма:ъизун битта эчки, битта така.

مال ما:ла, يميل йамил:лу, ميلا майлан, ميلانا
майала:нан, تمايلا тамйа:лан, ميلولة майлу:латан,

1) бурилмоқ, қай-
рилмоқ: ~ الى المكان -ила:-л-мака:ни у бу жойга

~ الىه والى الشيء -ила:-л-мака:ни у бу жойга
бурилди; 2) майл қўймоқ, яхши кўрмоқ:
илайҳи ва 'ила:-ш-шай'и у унга ва бу нарсага майл қўйди;
2) четлашмоқ, юз ўтгирмоқ: ~ عن الحق ~ ъани-л-ҳаққи

у бу ҳақиқатдан четлашди.
مال ما:лун (муз. ва муан). мол, дунё (жонвор, олтин,
ашё ва бошқа); кўпчилиги اموال 'амва:лун.

مالح ма:лаҳа, يمالح йума:лиҳу, مالمحة
мума:лаҳатан, ملاحа мила:ҳан, ейишмоқ, таомни баҳам
кўришмоқ: ~ غيره ~ гайраҳу у биров билан таомни ба-
ҳам кўришди.

مالح ма:лихун тузли, шўр.
مالك ма:ликун мулкдор, мулк эгаси; кўпчилиги
мулла:кун ва ملك муллакун.

مانع ма:ниъун 1) тўсувчи; 2, тўсиқ; кўпчилиги
мава:ниъу.

ماهر ма:ҳирун моҳир, уста; кўпчилиги مهرة маҳа-
ратун.

مائة	ми'атун юз (сон); кўплиги	مئات	ми'а:тун.
مائة	ма:'идатун стол, дастурхон; кўплиги	موائد	маа:'идату.
мава'иду.	ма'тамун азадорлар, мотамдор кишилар; кўп-		
ماتم	лиги	ماتم	ма'а:тиму.
ماخذ	ма'хазун йўл, йўриқ; кўплиги	ماخذ	маа:-
хизу.			
مادبة	ма'д(а, у)батун ўтириш, зиёфат; кўплиги		маа:дибу.
مادب	маа:дибу.		
ماءذوية	ма'зу:ниййатун ижозат, рухсат.		
مارب	ма'рабун ният, мақсад, умид; кўплиги	مارب	маа:рибу.
مازق	ма'зиқун 1) мушқил, қийин ҳол; 2) жангтоҳ		
маа:зиқу.	уруш кетаётган жой; 3) тигиз, тор жой; кўплиги	مازق	маа:зиқу.
ماساة	ма'са:тун мусибат, фожиа; кўплиги	ماس	маа:син.
ماكل	ма'калун овқат, емиш; кўплиги	ماكل	маа:-
килу.			
مامن	ма'манун тинч ер; пана жой; кўплиги	مامن	маа:мину.
ماوي	ма'ван уй, манзил, бошпана; кўплиги	ماو	маа:вин.
مباراة	муба:ра:тун мусобақа, олишув, баҳслашув;		
مباراة	'адабиййатун адабий баҳс; кўплиги	مبارات	муба:ра:тун.
مبغرة	мабхаратун 1) отапкада, тутатқи идиш;		
2) тутун чиқаргич; кўплиги	مباخر	маба:хиру.	
مبدأ	мабда'ун 1) бошланиш; бошлангич; 2) асос,		
асл; 3) йўл, усул, йўриқ; кўплиги	مبادي	маба:ди'у.	
مبرة	мибра:тун 1) ранда; 2) қаламтарош; кўп-		
лиги	مبار	маба:рин.	
مبرد	мибрадун эгов; кўплиги	مبارد	маба:риду.
مبرة	мабарратун 1) эзгу иш; 2) садақа, эҳсон; совға;		

2) эзгулик ери (мас., шифохона); кўплиги	مبار	маба:-
ррин ва	ميرات	мабарра:тун.
مبضع	мибда'ун ништар; кўплиги	مباضع
ди'у.		маба:-
مبلغ	маблағун 1) ҳар нарсаинг чегараси; 2) маб-	
лағ, нақд пул; кўплиги	مبالغ	маба:лиғу.
مبين	мабнан 1) асос; 2) бино; кўплиги	مبان
ба:нин;	العروف المباني	ал-ҳуру:фу-л-маба:ни'у алифбе ҳа
рфлари.		
مبيت	маби:тун 1) ётоқ; 2) ўқувчиларни ётоқ ва ов-	
қат билан таъминлашни бўйнига олган мактаб, ўқув муас-		
сасаси, мактаб-интернат.		
مبيع	маби:'ун савдодаги мол.	
مبين	муби:нун очиқ, ойдин.	
متاع	мата:'ун рўзгор ва маишат ашёлари (олтин ва	
кумушдан бошқа); кўплиги	امتعة	'амити'ятун.
متع	матта'а.	يمتع
ан 1) узоқ, узун қилмоқ:	الله فلانا	~
ла:нан Аллоҳ фалончининг умрини узоқ қилди; 2) узоқ		
вақтга фойдаланиш ва лаззатланиш учун бермоқ	فلانا بكذا	~
фула:нан би-каза: у фалончига фалон нарсаи узоқ вақт		
фойдаланиш ва лаззатланишга берди.		
متن	маттана,	يمتن
ти:нан қаттиқ, мустаҳкам, пишиқ, метин қилмоқ:	تمتينا	там-
-ш-шай'а у нарсаи метин қилди.	الشيء	~
متجر	матжарун 1) тижорат, савдо; 2) сотиладиган	
мол; 3) савдо жойи; кўплиги	متاجر	мата:жиру.
متحف	мутҳафун музей; кўплиги	متاحف
ҳифу.		мата:-
متراس	митра:сун 1) ҳандақ, окоп, тупроқ тўсиқ	
(каби ёвнинг ўқидан сақлайдиган қурилмалар); кўплиги	متارس	мата:рису.
مترف	мутрафун юмшоқлашиб, енгил, роҳат ҳаётга	
ўрганган.		

متعة мутъатун лаззат, роҳат берувчи нарса (мас., ов ёки таом): кўплиги **متع** мутъун.

متفجرات мутафажжира:тун (кўпл.) портловчи мод-далар.

متن матуна, **يمن** йамтуну, **متانة** мата:на-тан қаттиқ, пишиқ, метин бўлмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса метин бўлди.

متن матнун 1) метин, жуда қаттиқ, пишиқ, мустаҳкам; 2) кучли; 3) орқа, кўплиги **متون** муту:нун ва

متان мита:нун; 3) китобнинг шарҳ ва изоҳлар берилган асли.

متنزه мутаназаҳун дам олиш жойи, майдон; боғ.

متوفي мутаваффан ўлган.

متي мата: қачон? **متي تلهب** мата: тазҳабу қачон борасан?

متين мати:нун 1) қаттиқ, пишиқ, мустаҳкам, метин; 2) кучли; **مثل** ~ **جبل** ҳаблун ~ пишиқ ип; кўплиги **متان**

мита:нун.

مثال миса:лун 1) мисол; 2) ўхшашлик; 3) намуна, қолип; кўплиги **امثلة** 'амсилатун ва **مثل** мус(у)-лун.

مثالي миса:лиййун мисол бўла оладиган, намунали; **شيء ال** ~ аш-шай'у-л-~ у намунали нарса.

مثبت мусбатун ижобий.

مثل массала, **يمثل** йумассилу, **تمثيلا** тамси:-лан 1) ўхшашмоқ солиштирмақ: **شيء** ~ **شيء** **بالشيء**

-ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага солиштирди; 2) саҳналаштирмақ, саҳнага қўймоқ; **الرواية** ~

р-рива:йата у қиссани саҳналаштирди; 2) тасвирламоқ;

شيء ~ **له الشيء** лаҳу-ш-шай'а у унга нарсани тасвирлади; 2) мисол келтирмақ: **المثال** ~ -л-миса:ла у мисолни келтирди.

مثل мислун ўхшаш, сингари; кўплиги **امثال** - 'амсаълун.

مثل масалун 1) ўхшаш сингари; 2) ибрат, намуна; кўплиги **امثال** 'амса:лун.

مثلث мусалласун 1) уч нуқтали ҳарфлар; 2) уч ҳаракатли ҳарфлар; 3) ҳандасада: учбурчак.

متوي масван манзил, уй; кўплиги **مناو** маса:-вин.

مثيل маси:лун ўхшаш, сингари; кўплиги **امثال** 'амса:лун ва **مثل** мусулун.

مجادلة мужа:далатун олишув, баҳслашув, муноза-ра.

مجاز мужа:зун шаҳодатли, дипломли.

مجال мажа:лун 1) майдон, дала; 2) бўшлиқ.

مجتمع мужтамаъун 1) йиғилдиган жой; 2) ижтисоий жамият.

مجد мажжада, **يمجد** йумажжиду, **تمجيداً** там-жи:дан улуғламоқ: мақтамоқ: **فلان** ~ фула:нан у фа-лончини улуғлади.

مجد мажада, **يمجد** йамжуду, **مجداً** маждан атоқли, шонли, шарафли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши атоқли бўлди.

مجد мажуда, **يمجد** йамжуду, **مجادة** мажа:датан атоқли, шонли шарафли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шарафли бўлди.

مجد маждун шон, шуҳрат шараф, иззат, обрў; кўпли-ги **امجاد** 'амжа:дун.

مجداف мижда:фун 1) қуш қаноти; 2) эшкак; кўп-лиги **مجاذيف** мажа:ди:фу.

مجدر мужаддарун мужаддар (гуруч билан ясмиқ до-нидан тайёрланадиган таом номи).

مجداف мижда:фун эшкак; кўплиги **مجاذيف** мажа:зи:фу.

مجرف мижафун курак; кўплиги **مجارف** мажа:-рифу.

مجري мажран 1) сувнинг оқиш йўли, ариқ; ирмақ;

- 2) қон оқиш жойи; **الشمس** ~ -ш-шамси қуёшнинг юриш чизиги; кўплиги **مجار** мажа:рин; **البولية** ~ ал ~ а: -л-бавлиййату сийдик йўллари.
- مجزرة** мажзаратун қонли тўқнашув, қонли уруш; кўплиги **مجازر** мажа:зиру.
- مجلس** мажлисун 1) ўтириш жойи, мажлисхона; 2) мажлис, кенгаш; 3) парламент, нойиблар уйи; кўплиги **مجالس** мажа:лисун.
- مجلة** мажаллатун журнал, ойнома; кўплиги **مجال** мажа:ллун ва **مجلات** мажалла:тун.
- مجلد** мужалладун муқовага олинган китоб, жилд, том; кўплиги **مجلدات** мужаллада:тун.
- مجمع** мажмаъун 1) йиғилиш жойи; 2) йиғилган одамлар; 3) йиғин; кўплиги **مجامع** мажа:миъу.
- مجل** мужмалун қисқа, калта, содда (гап).
- مجموعة** мажму:ъатун йиғинди, мажмуа.
- مجنون** мажну:нун телба; кўплиги **مجانين** мажа:-ни:ну.
- مجاهر** мижҳа:рун **مجهر** мижҳарунга қ.
- مجهري** мужҳирун ва **مجاهر** мижҳа:рун микроскоп.
- مجهود** мажҳу:дун 1) қила билиш, қўлдан, кучдан келиш; 2) куч, қувват; 3) жаҳд қилиш, иштироки; 4) машаққат.
- مجهول** мажҳу:лун номаълум.
- مجوز** мижвазун қўшнаё.
- مجوس** мажу:сун мажусий, оташпараст.
- مجيد** мажи:дун атоқли, шонли, шарафли, иззатли, обрўли; кўплиги **امجاد** 'амжа:дун; **تاريخ** та:ри:-хун ~ шонли тарих.
- ما** маҳа:, **يمحو** йамҳу:, **محو** маҳван ўчирмоқ, йўқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди; **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзни ўчирди.

- معاضرة** муҳа:даратун хитоб, маъруза, лекция.
- محافظة** муҳа:физун 1) ҳоким, губернатор; 2) хозин, хазиначи (мас., музейда).
- محافظة** муҳа:фазатун вилоят.
- معال** муҳа:лун қилиниш имконияти йўқ, қилинишининг мумкинлиги, иложи йўқ.
- معالة** маҳа:латун: **لا** ~ **لا** ла:~а албатта, шубҳасиз.
- معاملة** муҳа:ма:тун адвокатлик, ҳимоячилик.
- محبية** маҳаббатун севги; севиш.
- محبرة** миҳбаратун сиёҳдон, даво; кўплиги **معابر** маҳа:биру.
- محبس** маҳбисун қамонхона; кўплиги **معابيس** маҳа:-бису.
- معترف** муҳтарафун устахона.
- معترف** муҳтарифун 1) уста, ҳунарманд, касиб; 2) профессионал.
- محتوي** муҳтаван 1) қамралган, қамраб олинган; 2) мазмун; кўплиги **محتويات** муҳтавийа:тун.
- محنة** маҳажжатун ҳаж йўли; кўплиги **معاج** маҳа:-жжун.
- مغراب** миҳра:бун меҳроб; кўплиги **معاريب** маҳа:-ри:бу.
- مغراث** миҳра:сун омоч; кўплиги **مغاريث** маҳа:-ри:су.
- محرك** муҳаррикун двигатель, ҳаракатга келтирувчи жиҳоз.
- محرّم** муҳаррамун муҳаррам (қамарий йилнинг биринчи ойи).
- محصول** маҳсу:лун ҳосил; кўплиги **معاصيل** маҳа:-си:лу.
- مخضر** маҳдарун 1) йиғилиш; 2) ҳозир бўлиш; 3) кирим-чиқим дафтари; рўйхат дафтари; кўплиги **معاضر** маҳа:диру.

- معط** маҳаттун 1) тўхташ жойи; 2) тушиш жойи; 3) бекат; кўплиги **معاط** маҳа:ттун.
- معطة** маҳаттатун 1) тўхташ жойи; 3) бекат; кўплиги **معاط** маҳа:ттун ва **معطات** маҳатта:тун.
- محافظة** маҳфазатун портфель; кўплиги **معافظ** маҳа:физиу.
- مجلس** маҳфилун 1) ўтириш, мажлис; мажлисхона; кўплиги **معافل** маҳа:фиу.
- معق** маҳақа, **يمعق** йамҳақу, **معقا** маҳқан ўчирмоқ, йўқ қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди.
- معك** миҳаккун қайроқ тош.
- معكمة** маҳқаматун қозихона, суд маҳқамаси.
- معجل** маҳула, **يمعجل** йамҳулу, **معالة** маҳа:латан қуруқ тақир бўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу ер қуруқ бўлди.
- معجل** маҳлун қурғоқчилик; кўплиги **معجل** мухулун ва **امعجال** 'амҳа:лун.
- معجل** маҳаллун 1) яшаладиган жой; 2) савдогарнинг дўкони; кўплиги **معجال** маҳа:ллун.
- معجلة** маҳаллатун маҳалла; кўплиги **معجال** маҳа:ллун ва **معجلات** маҳалла:тун.
- معجمة** маҳам (а, и) датун мақтовли иш, хислат; кўплиги **معامد** маҳа:миду.
- معجم** муҳаммадун 1) мақтов қаратилган киши; 2) Муҳаммад Ҳалайҳис-салом.
- محي** маҳа:, **يمحي** йамҳи:, **محييا** маҳйан ўчирмоқ, йўқ қилмоқ, изини ўчирмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди.
- معيط** муҳи:тун 1) қуруқлик билан ўралган денгиз; 2) океан.
- منطاط** муҳа:тун манқа; кўплиги **امنطاطة** 'амхита:тун.

- منجاء** маҳба'ун пана жой; кўплиги **منجاء** маҳа:-би'у.
- منجبر** маҳбарун тажрибахона, лаборатория; кўплиги **منجابر** маҳа:биру.
- منخل** мухталлун 1) ақли бузуқ; 2) бузуқ иш.
- منط** маххата, **يمنط** йумаххиту, **تمنيطا** тамхи:тан бурун қоқтирмоқ: **الولد** ~ -л-валада у боланинг бурнини қоқтирди.
- منقذة** миҳаддатун ёстиқ; **منقاد** маҳа:ддун.
- منقذة** мухаддаратун кайф бўлган, эс-хушини йўқотган (мас., наша чекиб).
- منقذ** мухда'ун алданган; кўплиги **منقذ** маҳа:-ди'у.
- منرج** маҳражун кириш жойи; кўплиги **منارج** маҳа:-рижу.
- منرج** мухражун 1) чиқариш вақти; 2) чиқариш жойи.
- منرجز** миҳразун бигиз; кўплиги **منارجز** маҳа:ризу.
- منزن** маҳзанун 1) омбор; 2) савдо дўкони; кўплиги **منازن** маҳа:зину.
- منط** махата, **يمنط** йамх (а, у) ту, **منط** махтан бурун қоқмоқ: **المنطاط** ~ -л-мухата у бурун қоқди.
- منطعة** махтатун 1) бир марта бурун қоқиш; 2) бир марта қоқилган манқа.
- منطعة** мухаттатун 1) йўл-йўл, чизиқли; 2) чиройли.
- منمئل** мухмалун духоба.
- منمنئ** мухалнасун хунаса.
- منميلة** муҳаййалатун хаё қилиш; фантазия.
- منميم** мухаййамун лагерь, қўшин, сайёҳлар ёки дам олувчилар қароргоҳи; **الكشاف** ~ -л-кашша:фи пионер лагери; кўплиги **منميمات** мухаййама:тун.
- مدار** мада:рун 1) айланиш ўқи; 2) жараён (ишда); **الحديث** ~ -л-ҳади:си воқеанинг ўтиши.
- مدجنة** муджинатун серёмғир булут.

مدح мадаҳа, **يمدح** йамдаҳу, **مدحا** мадҳан мақ-
тамоқ, ҳамд қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни мақ-
тади.

مدخل мадҳалун кириш; кириш жойи; эшик; кўплиги
مداخل мада:хилу.

مدخنة мадҳанатун туйнук; кўплиги **مدائن** мада:-
хину.

مد мадда, **يمدد** йамудду, **مدد** маддан
чўзмоқ: **يده** ~ йадаҳу у қўлини чўзди.

مد маддун 1) чўзилиш; 2) узунлик; 3) денгиз сувининг
кўтарилиши ва пасайиши; кўплиги **مدود** муду:дун.

مدة муддатун 1) муддат, вақт оралиғи; 2) муҳлат,
вақт чегараси; кўплиги **مدد** мудаду.

مدد маддада, **يمدد** йумаддиду, **مدد** маддид, **تمديداً**
тамди:дан 1) қиймоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани қий-
ди; 2) чўзмоқ: **المدّة اوغيرها** ~ л-муддата 'ав ғайраҳа:
у муддатни ёки шунга ўхшаш бошқа нарсани чўзди.

مدن маддана, **يمدن** йумаддину, **تمدينا** тамди:нан
1) қурмоқ; **المدن** ~ л-мудуна у шаҳарларни қурди; 2)
обод қилмоқ: **المدن** ~ л-мудуна у шаҳарларни обод
қилди.

مدرب мударрибун ўргатувчи, машқ қилдирувчи, тре-
нер.

مدرج мударражун қават-қават томошагоҳ, амфитеатр.

مدرس мударрисун ўқитувчи, муаллим.

مدروسة мадрасатун мактаб; кўплиги **مدارس** мада:-
рису.

مدفأة мидфа'атун ўчоқ; кўплиги **مدافع** мада:-
фи'у.

مدفن мадфинун 1) дафн қилиш жойи, қабристон;
2) гўр; кўплиги **مدافن** мада:фину.

مدقة мидаққатун 1) эшик қоққич; 2) кели дастаси.

مدي мадан ниҳоя, тугаш, охир; массофа ёки вақт че-
гараси.

مديع мади:ҳун мадҳ, мақтов; кўплиги **مدائح** мада:-
иху.

مديد мади:дун чўзиқ, чўзилган; узун; кўплиги **مدد**
мудаду.

الشيء муди:рун мудир, бошлиқ; кўплиги **مدراء** му-
дара:у.

مدينة мади:натун шаҳар; кўплиги **مدن** муд(у)нун ва
مدائن мада:ину.

مديع мазбаҳун 1) кушхона; 2) черков ва канисада рам-
зий қурбонлик қабул қилинадиган жой, қурбонхона; кўп-
лиги **مدايح** маза:биҳу.

مذكر музаккарун музаккарлик белгиси бор сўз.

مذكرة музаккиратун хотираларни ёзиб бориш учун
тутилган кундалиқ дафтар.

مذهب - мазҳабун 1) мазҳаб, дин йўли; 2) йўл, йўриқ;
3) юриш-туриш расм-русуми; кўплиги **مذاهب** маза:-
ҳибу.

مذياع мизйа:ъун 1) микрофон; 2) радио.

مرارة мара:ратун ўт пуффағи; кўплиги **مرائر**
мара:иру.

مراسلة мура:салатун ёзишма, мукотаба.

مراقبة мураьқабатун цензура.

مراهق мура:ҳиқун ўспирин.

مرء мар'ун инсон, киши; кўплиги **رجال** рижа:лун;
муаннаси **مرأة** мар'атун ва **مرّة** маратун; иккилиги

مران мара:ни.

مرأة мира:тун кўзгу; кўплиги **مرايا** мара:йа; ва
مرء мара:ин.

مرأة мар'атун хотин, аёл; кўплиги **نساء** ниса:ун
ва **نسوة** нисватун.

مراي мар'ан кўриниш, манзара.

مربع мураббаъун тўртбурчак, квадрат.

مرتبة мартабатун 1) ўрин, мартаба; 2) олий ўрин, мартаба; кўплиги مراتب мара:тибу.

مرتزة муртазиқатун ёлланма аскарлар.

مرج маржун ўтлоқ ер, яйлов; кўплиги مروج муру:жун.

مرجان маржа:нун 1) майда дур; 2) маржон (денгиз ўти).

مرح мараҳун севинч, қувонч, шодлик.

مرح мариҳун хурсанд, шод; кўплиги مرحي марҳа: ва мараҳа:

مرحب марҳабун: مرحبا بك марҳабан би-ка хуш келибсиз.

مرحلة марҳалатун 1) бир кунлик йўл; 2) давр, икки умр ораси, аср; ~ الشباب -ш-шаба:би ёшлик даври.

مرحوم марҳу:мун раҳматли, раҳмат бўлган, ўйган.

مر марра, марра, йамурру, مرأ марран, муру:ран мамарран 1) ўтмоқ; ~ الزمان -а-зама:ну бу вақт ўтди; 2) кириб ўтмоқ; ~ بالشئ و عليه вақт ўтди; шай'и ва ғалаҳи у бу нарсага кириб ўтди.

مر муррун аччиқ; кўплиги امرار амра:рун.

مرة марратун бир марта, бир карра; кўплиги مرات ми-ра:рун ва маррун ва مرر мирарун ва муру:рун ва مرات марра:тун.

مرض маррада, йумарриду, تمريرضا тамри:дан 1) даволамоқ, қарамоқ; ~ المريض -л-мари:да у бу беморга қаради; 2) касал қилмоқ; ~ الرجل -р-ражула у кишини касал қилди.

مرغ марраға, йумарригу, تمريرغا тамри:ган 1) чанга, тупроққа белатмоқ; ~ الدابة -д-да:ббата у уловни тупроққа белатди; 2) доғ туширмоқ; ~ عرضه

ўйраҳу у шаънига доғ туширди.

مريخ мирри:хун Миррих, Марс (сайёра номи).

مرساة мирса:тун кема лангари; кўплиги مراس мара:син.

مرسة марасатун арқон; кўплиги مرس марасун.

مرسوم марсу:мун қарор, декрет; кўплиги مراسيم мара:си:му ва مراسم мара:симу.

مرشد муршидун муршид, мураббий; йўлбошчи.

مرشدة миращатун сув сепгич (мас., гулларга); кўплиги مرائش мара:шшин.

مرشح мурашшаҳун номзод (мас., бўш мансабни эгаллаш учун).

مرصد марсадун 1) кузатиш учун жиҳозланган жой; 2) расадхона; кўплиги مراصد мара:сиду.

مرض марида, йамраду, مرضا марадан соғлиги бузилмоқ, касалланмоқ, касал бўлмоқ; ~ الرجل

-р-ражулу бу киши касалланди.

مرض марадун 1) соғлиқнинг кетиши, бузилиши, касалланиш, 2) касал, дард; кўплиги امراض амра:дун.

مرطبات мураттаба:тун (кўплик) салқин ичимликлар.

مرع маръан 1) ўт; 2) ўтлоқ, яйлов; кўплиги مراع мараъин.

مرفا м(a,y)рфа'ун кемалар тўхтайдиган жой, порт; кўплиги مرافي мара:фи'у.

مرق марақун шўрва, гўшт ва бошқа масаллиқлар қай-натиб пиширилган сув.

مرقد марқадун 1) кўрпа-тўшак; 2) қабр; кўплиги مرقد мара:қиду.

مرقص марқасун ўйинга, рақсга тушадиган жой; кўплиги مراقص мара:қису.

مركب маркабун сув ва қуруқликда миниладиган нарса, транспорт (кўпроқ қайиқ, кема); кўплиги مراكب мара:кибу.

مركبات маркаба:тун (кўплик) миниладиган нарсалар (арава, поезд, кема, сунъий сайёра кабилар).

مرکز марказун марказ, ўрта الدائرة -д-да:ирати айлана маркази; ~ الرجل -р-ражули кишининг уйи, маҳалласи; кўплиги مراكز мара:кизу.

- مرمر** мармарун мармартош.
- مرمي** марман 1) отадиган жой; 2) нишон; 3) футбол дарбозаси; **مرايم** мара:мин.
- مرن** маринун юмшоқ, майин.
- مرهف** мурҳафун 1) нозик; **هو ~ الجسم** ҳува ~ у-л-жисми у нозик қоматлидир; 2) ўткир кескир; **سيف ~** сайфун ~ кескир қилич.
- مرهم** марҳамун малҳам дори; кўплиги **مراهم** мара:-ҳиму.
- مرودة** муру:атун 1) саховат, қўли очиқлиқ, сахийлик; 2) мардлик.
- مروح** мирваҳун ва **مروحة** мирваҳатун 1) елшиғич; 2) вентилятор; 3) ҳаво совуткич; кўплиги **مراوح** мара:-виҳу.
- مروحة** марваҳатун **مروح** марваҳун га қ.
- مريء** мари:ун тотли, лаззатли (таом); **هنيئا و مريئا** хани:ан ва мари:ан еганингиз тотли бўлсин; ош бўлсин.
- مريض** мари:дун касал, бемор; кўплиги (муз ва муан.)
- مراضي** марда: ва **مراض** мира:дин ва **مراضى** мара:да:.
- مزاج** миза:жун 1) аралашадиган, қўшиладиган нарса (мас., шаробга сув); 2) киши мизожии; 3) таъб, феъл, а-вор; кўплиги **امزجة** амзижатун.
- مزاج** муза:хун ҳазил, мутойба.
- مزار** маза:рун 1) зиёфат; 2) зиёратгоҳ, зиёрат қилинадиган жой; 3) азизу авлиёларнинг зиёратгоҳи; кўплиги **مزارات** маза:ра:тун.
- مزبلة** мазб(а,у)латун гўнгхона, ахлатхона; кўплиги **مزابيل** маза:билу.
- مزج** мазажа, **يمزج** йамзужу, **مزجا** мазжан, миза:жан қўшмоқ, аралаштирмоқ; **~ الشيء بالشيء** -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсаи бу нарсага қўшди.
- مزح** мазаҳа, **يمزح** йамзаҳу, **مزاخا** мазҳан, **مزاحا** муза:ҳан ҳазиллашмоқ, ҳазил қилмоқ; **~ الرجل** -р-ражулу бу киши ҳазил қилди.

- مزعة** мазраъатун 1) экиладиган ер, экинзор; 2) қушхона, қуш фермаси; кўплиги **مزارع** маза:риъу.
- مزيق** маззақа, **يمزيق** йумаззиқу, **تمزيقا** тамзи:-қан йиртиб ташламоқ; **الثوب ~** -с-савба у кийимни йиртиб ташлади.
- مزيج** мази:жун қўшилган; аралаш, омукта.
- مزيد** мази:дун ортиқча; қўшимча; қўшилган.
- مزية** мазиййатун фазилат ва яхши хислатларнинг етуклиги, камолот; кўплиги **مزايا** маза:йа:.
- مساء** маса:ун кечқурун, оқшом; кўплиги **امسيه** амсийатун.
- مساحة** миса:ҳатун 1) юза, майдон; 2) ер ўлчови, кўлами; кўплиги **مساحات** миса:ҳа:тун.
- مسافة** маса:фатун масофа, оралиқ, ора; кўплиги **مسافات** маса:вифу ва **مسافات** маса:фатун.
- مسالة** мас'алатун 1) ҳожат; 2) илтимос; 3) савол; масала, проблема; кўплиги **مسائل** маса:илу.
- مسبح** масбаҳун чўмиладиган жой, ҳовуз, бассейн; кўплиги **مسابح** маса:биҳу.
- مسبحة** мисбаҳатун тасбеҳ.
- مستحيل** мустаҳи:лун иложи йўқ, имкони, мумкинлиги йўқ.
- مستدير** мустади:рун думалоқ.
- مستديرة** мустади:ратун айланма йўл.
- مستشفى** мушташфа: шифохона, касалхона.
- مستعمر** мустаъмирун босқинчи, колонизатор.
- مستعمرة** мустаъмаратун босиб, куч билан олинган давлат, колония.
- مستقبل** мустақбалун келаётган вақт, келажак, келгуси.
- مستنقع** мустанқаъун ботқоқ; кўплиги **مستنقعات** мустанқаъа:тун.
- مستودع** муставдаъун омбор; кўплиги **مستودعات** муставдаъа:тун.

مستوصف муставсафун (корхона ва муассасалар қарамоғидаги) амбулатория, кичик шифохона; кўплиги مستوصفات муставсафатун.

مسجلة муэжжилатун овоз ёзгич, магнитофон.

مسجد масжидун сажда, ибодат қилинадиган жой, масжид; **الحرام** ал ~ у-л-ҳара: му Каъба.

مسح масаҳа, **يمسح** йамсаҳу, **مسحا** масҳан 1) юмроқ, артмоқ, суртмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани артди; 2) урмоқ, юргизмоқ: **الشيء بالماء** ~ -ш-шай'а би-л-ма: и у нарсани бу сувга ювди.

مسند мусаддасун тўшпонча.

مسرح масраҳун 1) саҳна; 2) театр; кўплиги **مسارح** маса:риҳу.

مسرحية масраҳийятун саҳна асари, пьеса, драма.

مسرة масарратун севинч; хурсанд бўлиш; кўплиги **مسرات** маса:ррун ва **مسرات** масарра:тун.

مسس масса, **يمس** йам(а,у)ссу, **مسا** массан **مسيما** маси:сан ушламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ушлади.

مسية масса; **يمسي** йумасси:, **مس** масси. **تمسية** тамсийатан хайрли тун тиламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига хайрли тун тилади.

مسطرة мистаратун чизгич, кўплиги **مساطر** маса:тиру.

مسعي масъан тиришиш, тиришқоқлик қилиш; зўракилик; ҳатти ҳаракат, юриш-туриш; кўплиги **مساع** маса:ъин.

مسقط масқ(а,и)тун тушиш жойи; **المياه** ~ -л-миа:-ҳи шаршара; **الراس** ~ -р-ра'си туғилган жой, ватан.

مسك масака, **يمسك** йамс(у,и)ку, **مسكا** маскан олмоқ, ушламоқ: **به** ~ биҳи у уни ушлади.

مسك мискун мушк.

مسكن масканун манзил, уй; кўплиги **مساكين** маса:-кинну.

مسكين миски:нун мискиц, бечора, фақир; кўплиги **مساكين** маса:ки:ну.

مسالخ маслахум қушхона; кўплиги **مسالخ** маса:лиҳу.

مسلك маслакун йўл; кўплиги **مسالك** маса:лику.

مسلة мисаллатун 1) бигиз; 2) қадимий ёдгорлик тачалар, тош битиклар; кўплиги **مسال** маса:ллун ва **مسلات** мисалла:тун.

مسلم муслимун ислом динидаги киши, мусулмон.

مسلول маслу:лун сил дардига чалинган; сил.

مسما مисма:рун мих; кўплиги **مسامير** маса:ми:ру.

مسما مисма:рун мих; кўплиги **مسامير** маса:ми:ру.

مسند м(а,и)снадун 1) суянадиган нарса; 2) ёстиқ;

3) курсининг елкаси, ёки таянчиги.

مسودة мусаввадатун қора нусха, қоралама.

مسيح маси:ҳун Масиҳ (Исо алайҳи-с-саломнинг лақаби).

مسيحي маси:ҳиййун Масиҳий динга тегишли; масиҳий.

مسيحية маси:ҳиййатун масиҳий дин.

مسيرة маси:ратун масофа; **بيته على ~ ساعة** бай-туҳу ғала: ~ и саъатин унинг уйи — бир соатлик йўлда.

مشاة муша:тун шёда аскар.

مشاع муша:ъун умумий, ҳамманики, бўлинмайдиган (мас., ер).

مشترك муштаракун қўшма; бирлашган, муштарак;

مشرك عمل ~ ғамалун ~ муштарак иш.

مشتل машт(а,и)лун кўчатхона, парник; кўплиги **مشاتل** маша:тилу.

مشد мишаддун аёлларнинг белбоғи, корсет; кўплиги **مشدات** мишадда:тун.

مشرق машриқун қун чиқиш жойи; шарқ.

مشروب машру:бун ичиладиган нарса, ичимлик.

مشروع машру:ъун 1) шаръий, қонуний; 2) режа;

~ **اقتصادي** иқтисадийун иқтисодий режа; кўплиги **مشاريع** маша:ри:ъу ва **مشروعات** машру:ъа:тун.

مشط машшата, **يمشط** йумашшиту, **تمشيطا** там-

шитан тарамоқ: **الشعر** ~ -ш-шаъара у сочи тарари.

тирмоқ. **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани чўзди.
مطعم маътамун таом ейиладиган жой, ошхона; кўплиги
مطاعم мата:ъиму.
مطافاة митфа'атун ўт ўчиргич; кўплиги **مطافي**
 мата:фи'у.
مطلب матлабун 1) талаб; 2) мақсад; кўплиги **مطالب**
 мата:либу.
مطلع матлаъун 1) нарвон, зинапоя; 2) мусиқада: ки-
 риш, бошланиш қисм; 3) шеърда: биринчи байт; кўплиги
مطالع мата:лиъу.
مطعم матмаъун 1) тамаъ қилинган нарса; 2) тамаъ,
 умид, хоҳиш, тилак; кўплиги **مطاعم** мата:миъу.
مطية матиййатун миниладиган жонвор, улов; кўпли-
 ги **مطايا** мата:йа: ва **مطاي** матиййун.
مطاهرة муза:ҳаратун намойиш, кўнчилик бўлиб юриш.
مظلة мизаллатун 1) соябон; 2) парашют; кўплиги
مظال маза:ллу.
مظهر мазҳарун ташқи кўриниш, қиёфа.
مع маъа билан, бирга; **سفرت مع الفجر** са:фарту
 ~-л-фажри тонг билан жўнадим; **جا صديقان** ~ **أ** жа:'а
 сади:қа:ни ~ ан бу икки дўст бирга келди.
معاش маъа:шун 1) тириклик ашёлари (ичкилик, егу-
 лик); 2) маош, иш ҳақи; кўплиги **معاش** маъа:йишу.
معاهدة муъа:ҳадатун битим, шартнома, аҳднома.
معبد маъбадун ибодатхона; кўплиги **معابد** маъа:-
 биду.
معتقل муътақалун 1) асир хона; 2) қамоқхона; кўп-
 лиги **معتقات** муътақала:тун.
معتوه маъту:ҳун эси паст, тентак; кўплиги **معائيه**
 маъа:ти:ху.
معزة муъжизатун одатда киши қила олмайдиган,
 ғайри табиий иш, мўъжиза.
معجم муъжамун изоҳли лугат; кўплиги **معاجم**
 маъа:жиму.

معجون маъжу:нун малҳам, паста; **الأسنان** ~
 -л-'асна:ни тиш пастаси; кўплиги **معاجين** маъа:жи:ну.
معدة маъидатун меъда; кўплиги **معد** маъидун.
معدن маъдинун 1) кон; 2) марказ, асос, ўзақ; **هو ~ الخبير**
 ҳува ~ у-л-хайри у эзгулик марказидир; 3) маъдан, металл,
 минерал.
معراج миъра:жун 1) кўтарилиш; чиқиш; 2) меърож
 туни (Муҳаммад алайҳи-с-салом меърож қилган тун);
 3) нарвон; кўплиги **معارج** маъа:ри:жу.
معرض маърадун кўргазма; кўплиги **معارض** маъа:-
 риду, **صناعي** ~ сина:ъиййун саноат кўргазмаси.
معرفة маърифатун билиш, идрок қилиш, ҳар нарса-
 нинг ҳақиқатини билиш; кўплиги **معارف** маъа:рифу.
معركة маъракатун 1) жанг майдони; 2) уруш, жанг;
 кўплиги **معارك** маъа:рику.
معروف маъру:фун 1) машҳур, маълум, таниқли; 2) ёр-
 дам қўли узатилиб қилинган иш, хайрли иш, эҳсон.
معز маъ(а)зун эчки; кўплиги **أمعز** амъузун ва
معيز маъи:зун.
مغزوفة маъзу:фатун мусиқасиз куй, оҳанг.
معس маъаса, **بمعس** йамъасу, **معسا** маъсан миж-
 гиламоқ; **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани мижгилади.
معسكر муъаскарун қўшин жойлашган жой, ҳарбий ла-
 герь.
معصرة маъсаратун маъсара (зайтун, узум кабилар
 сиқиладиган жой); кўплиги **معاصر** маъа:сиру.
معصم миъсамун билак; кўплиги **معاصم** маъа:симу.
معضلة муъдилатун қийин, оғир, мушкил масала; муш-
 киллик.
معطف миътафун пальто; кўплиги **معاطف** маъа:ти-
 фу.
معظم муъзамун нарсанинг қўли, асосий қисми; кўп-
 лиги **معاطم** маъа:зиму; **قراء ~ الكتاب** қара'а
 ~-л-кита:би у китобнинг кўпини ўқиди.

معقد	муъаққадун чигал.
معقل	маъқилун 1) қароргоҳ; 2) қалъа; кўплиги маъаққилу.
معلم	муъаллимун ўқитувчи.
معماري	миъма:риййун меъмор, қурувчи.
معمل	маъмалун 1) ишхона; 2) кичик завод, фабрика.
معمودية	маъму:диййатун тузилган болави ювиб пок-лаш (черков расмларидан бири).
معمور	маъму:рун обод.
معمورة	маъму:ратун 1) уй, ҳовли; 2) хонадон; 3) буткул ер юзи.
معمول	маъму:лун маъмул (ун, ёғ ва шакардан тайёрланадиган пишириқ).
معني	маънаи маъно, тушунча, ғоя; ~ الكلمة -л-ка-лимати сўзнинг маъноси.
معهد	маъҳадун институт; кўплиги معاهد маъа:-ҳиду.
معونة	маъу:натун кўмак, ёрдам; кўплиги معاونмаъа:вину.
معني	миъан (муз. ва муан.) ичак-чавоқ; кўплиги معناء амъа:'ун.
معيشة	маъи:шатун 1) тириклик ашёлари, егулик, ичкулик; 2) турмуш, ҳаёт, тириклик.
مغارة	маға:ратун ғор; кўплиги مغاور маға:виру ва مغارات маға:ратун.
مغامرة	муға:маратун хатарли, таваккал иш.
مغرب	мағрибун 1) кун ботадиган жой, кунботар; кўплиги مغارب маға:рибу; 2) Мағриб (мамлакат номи).
مغربي	мағрибиййун мағрибга тегишли, мағрибли, мағрибий; кўплиги مغاربة маға:рибатун.
مغزل	миғзалун ип, жун йигирадиган чарх; кўплиги مغازل
مغازل	маға:зилу.
مغزي	мағзан 1) мазмун, маъно, мағз; ~ الكلام -л-кала:ми ташнинг мазмуни; 2) мақсад; 3) газот: газот жойи ва вақти; кўплиги مغاز маға:зин.

مفصل	мағсалун кирхона; кўплиги مفاسل маға:-силу.
مفصلة	мағсалатун кирювгич; кўплиги مفاسل маға:силу.
مفص	мағиса, ~ ينفص йамғасу, ~ منفص мағасан огримоқ, санчмоқ: ~ بطنه ~ батнуҳу унинг қорни санчди.
مفص	муғиса, ~ منفص мағасан мажҳ, огримоқ, санчмоқ: ~ بطنه ~ батнуҳу унинг қорни огриди.
مغط	мағата, ~ يغط йамғату, ~ مغطا мағтан узайтирмоқ, чўзмоқ: ~ الشيء ~ -шай'а у нарсани чўзди.
مغطس	мағтисун ванна; кўплиги مغطس маға:тису.
مغفرة	мағфиратун кечиритиш, узр қилиш.
مغلف	муғаллафун конвертланган, гилофланган, муқовали: ~ كتاب кита:бун ~ муқоваланган китоб.
مغفور	мағму:рун мажҳул, номаълум; ~ فلان ~ الأصل فلان мағму:рун мажҳул, номаълум.
مغفم	мағнамун ўлка; кўплиги مغانم маға:ниму.
مغن	муғаннин 1) куйчи; 2) бастакор; 3) хонанда.
مغوار	миғва:рун босқинчи; ғоратчи, таловчи; кўплиги مغاوير
مغواير	маға:ви:ру.
مغيب	муғи:бун 1) кун ботадиган жой, кунботар; 2) кунботиш вақти, кунботар.
مقاجاة	муфа:жа'атун бирор ишнинг ёки нарсанинг кутилмаганда бўлиши.
مفاصل	мафа:силу, ~ داء ال ~ да:'у-л-и ~ и бод дарди.
مفتاح	мифта:хун очқич, қалит; кўплиги مفتاح мафа:тиҳу.
مفتش	муфаттисун 1) текширувчи, ~ عام ~ ға:ммун бош текширувчи; ~ التذاكر ~ -т-таза:кири патта текширувчи.
مفخرة	мафҳаратун 1) мақтовга лойиқ иш; 2) фаҳр; 3) фаҳр қилса бўладиган нарса; кўплиги مفاخر мафа:-хиру.
مفرد	муфралун 1) битта, ёлғиз; кўплиги مفردات

муфрада:тун; 2) бирлик сон; муаннаси مفردة муфрада-тун.

مفر мафаррун қочини, қутулиши; لا مفر للانسان من الموت
ла: ~ а ли-л-'инса:ни миана-л-мавти инсон боласига ўлимдан қутулиши йўқ.

مفرق мафриқун 1) чорраҳа; 2) бошдаги фарқ; кўплиги

مفارق мафа:риқу.

مفصل мафсилун бўғим; кўплиги مفاصل мафа:силу.

مفكر муфаккирун мутафаккир (адиб. файласуф ва бошқ.).

مفوض муфаввадун 1) давлат ишлари юклатилган амалдор шахс; 2) давлатнинг хориждаги тўла ҳуқуқли вакили (ташқи ишлар вазиридан бошқа).

مقاتل муқа:тилун урушда қатнашувчи, жангчи; кўплиги مقاتلة муқа:тилату.

مقاطعة муқа:таъатун мамлакатнинг бир бўлағи, вилоят; кўплиги مقاطعات муқа:таъа:тун.

مقال мақа:лун сўз; гапириш, нутқ.

مقالة мақа:латун 1) сўз; гапириш, нутқ; 2) мақола.

مقام мақа:мун 1) ўрин; 2) туриш, яшаш жойи; кўплиги مقامات мақа:ма:тун.

مقاول муқа:вилун битим, шартнома, аҳднома тузувчи.

مقاولة муқаъвалатун 1) биргаликда, шерикликда иш қилиш учун бирлашиш; 2) нудрат (мас., бирор бинони қуриб бериш тўғрисидаги келишув, шартлашув).

مقاومة муқа:вамагун кураш, қарши кураш.

مقبرة мақбаратун қабристон; кўплиги مقابر мақа:-биру.

مقبض мақб (а,и) дун даста; السيف ~ -с-сайфи қиличнинг дастаси; кўплиги مقابض мақа:биду.

مقت мақата, يمقت йамқуту, مقتا мақтан ёмон кўрмоқ, нафратлашмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни ёмон кўрди.

مقتل мақталун 1) яралангани ўлимга олиб келадиган ўзвлар (мас., бўйин томири, юрак) 2) ўлдириш, қатл қи-

лиш жойи; 3) ўлдириш, қатл қилиш; кўплиги مقاتل

мақа:тилу. مقدار миқда:рун ўлчов, ҳажм; кўплиги مقادير

мақа:ди:ру. مقدم муқаддамун 1) қўмондон, лашкарбоши, майор;

2) олд, бурун. مقدمة муқаддиматун 1) кириш; 2) қўшин олдида жойлашган қисм.

مقدرة мақда (а,у)ратун куч, қувват, қудрат. مقصد муқаддасун қутлуғ, муқаддас; البيت ال- ~

ал-байту-л ~ у қуддус ҳарам; أرض ~ ардун ~ атун қутлуғ ер.

مقربة мақрабатун яқинлик, қариндошлик.

مقر мақаррун 1) қароргоҳ; 2) туриш, яшаш жойи;

~ العمل -л-ъамали иш жойи.

مقصد мақсадун мақсад; мўлжал; кўплиги مقاصد

мақа:сиду. مقصد мақсидун мақсад, мўлжал жойи; кўплиги مقاصد

мақа:сиду. مقصص миқассун қайчи; кўплиги مقاصص мақа:суу.

مقصد мақъадун ўтириш жойи, ўриндиқ, курси; кўплиги مقاعد

мақа:-виду; مقاعد الدراسة мақа:-

виду-д-дира:сати дарс ўринлари, парталар.

مقلاة муқъадун 1) юриш-туриш қийин бемор; фалаж;

2) ожиз, чўлоқ, ногирон.

مقلاة миқла:тун това; кўплиги مقال мақа:лин.

مقلة муқлатун кўз; кўплиги مقل муқалун.

مقلع мақлаъун топ кони; кўплиги مقالع мақа:-

лиъу.

مقلمة миқламатун қаламдон; кўплиги مقالم мақа:-

лиму.

مقهى мақҳан қаҳвахона; кўплиги مقاه мақа:ҳин.

مقود миқвадун 1) арқон; 2) машинани юргизадиган

нарса, руль, баранка; кўплиги مقاود мақа:виду.

лик, қирғин уриш, жанг; 2) гўшт бозори; кўплиги **ملاح** мала:ҳиму.

ملحن мулаҳҳинун 1) куйчи, хопанда; кўпшиқчи; 2) бастакор, композитор.

ملعب малъабун ўйнайдиган жой, тўплон, стадион; кўплиги **ملاعب** мала:ъибу.

ملعقة милъақатун қошиқ; кўплиги **ملاعق** мала:ъиқу.

ملف малаффон жузвир, қоғоз жилд, папка; кўплиги **ملفات** малаффа:тун.

ملغوف малфу:фун карам (сабзавот ўсимлиги).

ملك малака, **يملك** йамлику **ملا** м(а,и,у)лкан ва **ملكة** малакатан ва **مملكة** мамл(у,а,и)катан 1) эгалламоқ, эга бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага эга бўлди; 2) бошқармоқ; **علي القوم** ~ ыала:-л-қавми у қавми бошқарди.

ملك малиқун 1) Аллоҳ; 2) шоҳ: подшоҳ, ҳоким; 3) мулкдор, мулк эгаси; кўплиги **ملوك** мулу:қун ва **املاك** 'амла:қун.

ملك мулкун (муз ва муан.) мулк, молу-дунё; кўплиги **ملوك** мулу:қун ва **املاك** 'амла:қун.

ملك малақун самовий руҳ, фаришта.

ملكوت малақу:тун руҳлар олами, ғайб, сирли олам.

مل малла, **يمل** йамаллу; **ملا** малалан, **ملة** маллатан **ملا** мала:латан зерикмоқ; **الشيء ومنه** ~ -ш-шай'а ва минху у бу нарсдан зерикди.

ملل малалун зерикиш, малол келиш.

ملاحة малла:ҳатун туз кони.

ملة миллатун 1) дин, шариат; 2) халқ, миллат; кўплиги **ملل** милалун.

ملح маллаҳа, **يملح** йумаллиҳу, **تمليحا** тамли:ҳан 1) тузламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тузлади; 2) шўр қилмоқ; **الطعام** ~ -ш-таъа:ма у овқатни шўр қилди.

ملس малласа, **يملس** йумалли у, **تمليسا** тамли:сан 1) силлиқ, майин қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани майин қилди; 2) текисламоқ; **الأرض** ~ -л-'арда у ерни текислади.

ملهي малҳан 1) ўйин, ўйин-қулгу; 2) ўйин-қулгу вақти; 3) ўйин-қулгу жойи; 4) саҳна; кўплиги **ملاه** милла:ҳин.

مليار миллиа:рун миллиард; кўплиги **مليارات** тун.

مليح мали:ҳун 1) кўркли, чиройли, малоҳатли; кўплиги **ملاح** мила:ҳун ва **املاح** 'амла:ҳун; **وجه** ~ важҳун ~ чиройли юз; 2) тузли, шўр.

مليّن мулаййинун енгиллатувчи, юмшлатувчи.

مليون маййу:нун миллион; кўплиги **ملايين** мала:йи:ну.

مماّت мама:тун 1) ўлим; 2) ўлим вақти.

ممعاة мумҳа:тун 1) ўчирғич; 2) латта (артиш учун); кўплиги **مماح** мама:ҳун.

ممثّل мумассилун актер, артист.

ممر мамаррун юриш жойи, йўлак.

ممرضة мумарридатун ҳамшира.

ممسحة мимсаҳатун латта; пол латта; кўплиги **مماسح** мама:сиҳу.

ممشي мамшиан 1) юриш жойи, йўлак; 2) сайргоҳ; кўплиги **مماشي** мама:шин.

مملحة мамлаҳатун туз кони; кўплиги **ممايح** мама:лиҳу.

ممالك мамлаҳатун мамлакат, давлат; кўплиги **ممالك** мама:лику.

من мин ўзбек тилига кўпинча чиқиш келиши билан ифодаланадиган олд кўмакчи (предлог); **خرج** ~ **الدار** хаража ~ а-л-да:ри у бу уйдан чиқди.

منارة мана:ратун 1) маёқ; 2) минора; кўплиги **مناوير** мана:виру ва **مناير** мана:'иру.

مناسك мана:сику йўл, йўл-йўриқ, одат, расм-русум; **الحج** ~ -л-ҳажжи ҳаж ибодатлари.

مناعة мана:ъатун 1) баданнинг табиий ёки машқлар

биан бӯладиган қуввати, соғломлиги; 2) баданнинг касалликларга қарши тура олиши, иммунитет.

مام мана:мун 1) туш; 2) уйқу; 3) уйқухона; кўплиги

مامات мана:ма:тун.

مناورة муна:варатун қўшинларнинг урушга яқинлаштирилган ҳарбий машқлари, маневрлар; кўплиги **مناورات** муна:вара:тун.

منبه мунаббихун қўнғироқли соат, будильник.

منبت манбитун 1) ўсиш, униб чиқиш жойи (мас., дала); 2) келиб чиқиш, асл; **فرنسي ال** фарансиййу-л-~и асли француз; кўплиги **منابت** мана:биту.

منبع манбаъун сув боши; кўплиги **منابع** мана:биъу.

منتخب мунтахабун 1) танланган, сайланган; 2) терма; кўплиги **منتخبات** мунтахаба:тун.

منتصف мунтасафун ярим, ўрта; **الطريق** ~ -т-тариқи йўлнинг ўртаси; **النهار** ~ -и-наҳа:ри куннинг ярми.

منتهى мунтаҳан тугаш, тамом бўлиш; охир, ниҳоя.

منجم мунажжимун мунажжим, астролог.

منزل минжалун чалги; ўроқ; кўплиги **منازل** мана:жилу.

منجم манжамун қон; кўплиги **مناجم** мана:жиму.

منح манаҳа, **يمنح** йамнаҳу, **منحا** манҳан бермоқ, ҳавола қилмоқ **غيره الشيء** ~ гайраҳу-ш-шай'а у бировга нарсани берди.

منحة минҳатун совға, туҳфа; кўплиги **منح** минахун.

منقر м(а,у,и)нху(а,у,и)рун бурун тешиги; кўплиги

مناخر мана:хиру.

منخل минхалун элак; кўплиги мана:хилу.

منديل минди:лун 1) рўмолча; 2) рўмол; кўплиги **منديل** мана:дм;лу.

مند мунзу бери, -дан бери; **ما سرفت ~ سنة**

ма: сафарту ~ санатин бир йилдан бери сафар қилганим йўқ.

منزل манзилун 1) туриш жойи; 2) уй; ҳовли; кўплиги

منازل мана:зилу.

منزلة манзилатун 1) туриш жойи, манзил; 2) мартаба; ~ **هورفيع ال** ҳува рафи:ъу-л-~и унинг мартабаси баланд; кўплиги **منازل** мана:зилу.

منشاء манша'ун 1) тугилган, ўсган жой; 2) келиб чиқиш, асл; **هو عربي ال** ҳува ъарабиййу-л-~и унинг асли арабдир.

منشار минша:рун арра; кўплиги **مناشير** мана:-

ши:фу.

منشفة миншафатун сочиқ; кўплиги **مناشف** мана:-

ши:фу.

منشور маншу:рун буйруқнома; кўплиги **مناشير**

мана:ши:ру.

منصب мансибун 1) мақом, ўйин; 2) мансаб; кўплиги

مناصب мана:сибу.

منضدة миндадатун стол; кўплиги **مناضد** мана:диду.

منطاد м(у,и)пта:дун ҳаво шари; кўплиги **مناطيد**

манашти:ду ва **مطاود** мата:виду.

منطقة минтақатун чегараланган ер, минтақа; кўплиги

مناطق мана:тиқу.

منظر манзарун кўриниш, манзара, сурат; тамошо;

جميل ~ жами:лун чиройли манзара; кўплиги **مناظر**

мана:зиру.

منع манаъа, **يمنع** йамнаъу, **منعا** манъан 1)

манъ қилмоқ, **غيره الشيء وعنه ومنه** ~ гайраҳу-ш-шай'а ва ъанҳу ва минҳу у бировга нарсани манъ қилди; 2) қайтармоқ, тиймоқ:

غيره الشيء وعنه ومنه ~ гайраҳу-ш-шай'а ва ъанҳу ва минҳу у бировни бу нарсдан қайтарди.

منعطف мунъатафун айланиш, айланма йўл; кўплиги

منعطفات мунъатафа:тун.

منفاح минфа:хун 1) насос; 2) босқон; кўплиги **منافع**

мана:фи:ху.

منافع минфахун 1) насос; 2) босқон; кўплиги мана:фиху.

منافضة манфадатун кулдон; кўплиги **منافض** мана:фиду.

منفعة манфаъатун 1) фойда олинган ҳар қандай нарса; 2) фойда, нафъ; кўплиги **منافع** мана:фиъу.

منفي манфан қувғин, сургун жойи; сургун; **قضي حياته في** қад:ҳайа:туху фи:-л~а: унинг ҳаёти сургунда мана:- ўтди.

منقار минқа:рун қуш тумшуги; кўплиги **منقار** қи:ру.

منقل манқалун кўчма ўчоқ, манғал; кўплиги мана:қилу.

منكب манкибун елка; кўплиги **منكبات** мана:кибу.

منهاج минҳа:жун 1) кенг йўл; 2) дастур, программа; кўплиги **مناهيج** мана:ҳи:жу.

منهج манҳажун 1) кенг йўл; 2) дастур, программа; кўплиги **مناهج**

منهوك манҳу:кун озган, силласи қуриган; кўплиги **منهايك** мана:ҳи:ку.

منى мунийа мажҳ. сигналмоқ, имтиҳон қилинмоқ **بكذا** ~ би-каза: у фалон нарса билан сигналди.

منية мунйатун истак, тилак мақсад, ният; кўплиги **منى** мунан.

مهاجر муҳа:жирун кўчган, кўчирувчи; муҳожир.

مهارة маҳа:ратун маҳорат, усталлик.

مهانة маҳа:натун 1) камситиш, ерга уриш; 2) заифлик.

مهبط маҳаббун шамол эсиш жойи, томони; кўплиги маҳа:ббун.

مهبط маҳбитун қўниш, тушини жойи; кўплиги маҳа:биту.

مهبط маҳдун бешик; кўплиги **مهود** муҳу:дун.

مهدي маҳдийун тарбияли, хулқли.

مهرد маҳрун маҳр, қалиш (куёвнинг келинга берадиган нарса); кўплиги **مهورد** муҳу:рун ва **مهورة** муҳу:ратун.

مهرد муҳрун тойчоқ; кўплиги **امهار** амҳа:рун ва **مهارد** миҳа:рун ва **مهارة** миҳа:ратун; муанваси **مهرة** муҳра:тун; кўплиги **مهرد** муҳарун.

مهرايس миҳра:сун 1) ҳовонча; 2) кели; кўплиги маҳа:ри:су.

مهرب маҳрабун қочин.

مهرجان маҳража:нун тантана, фестивал.

مهريج муҳаррижун 1) қизиқчи, аскиячи; 2) масхарабоз.

مهزلة маҳзалатун кулгули тамошо, комедия; кўплиги **مهازل** маҳа:зилу.

مهل маҳлун асталик, секинлик; **علي** ʔала:~ин аста, секин; **ان** ~ ан аста, секинлик билан.

مهلة муҳлатун муҳлат, муддат кўплиги **مهل** муҳалун.

مهدي маҳма: 1) нимани, қандай; **كان** ~ ка:на ниманики, қандай бўлмасин; 2) қанчаки, қанча; **كانت الفائدة** ~ ка:нати-л-фа:идату бу фойда қанча бўлмасин.

مهيم муҳиммун муҳим иш; кўплиги **مهام** маҳа:ммун.

مهنة миҳнатун меҳнат; иш; кўплиги **مهن** м(у,и)ҳанун.

مهندس муҳандисун муҳандис, инженер.

مهدي маҳҳада, **يمهد** йумаҳҳиду, **تمهيدا** тамҳи:дан 1) ёймоқ: **الفرش** -л-фира:ша у тўшакни ёйди; 2) енгиллатмоқ: **الامر** ~ -л-амра у ишни енгиллатди.

مهول маҳу:лун қўрқинчли, мудҳиш.

مهيب маҳи:бун маҳобатли: **هو** ~ **الطلعة** ҳува~у-т-таъати унинг қўриниши маҳобатли.

موا мува:ун миёв (мушук товуши).

مواصلات мува:сала:тун 1) алоқа йўллари (ҳаво, қуруқлик, почта, телеграф орали).

مواطن мува:тинун 1) ватандош; 2) ватан фарзанди; 3) фуқаро.

موت мавтун ўлиш, ўлим.

موحد мувахҳадун бир нуқтали ҳарф.

موج мавжун тўлқин; **البحر** ~ -и-баҳри денгиз тўлқини; кўплиги **امواج** 'амва:жун.

موجة мавжатун 1) битга тўлқин; 2) тўлқин; **الإذاعة** ~ -л-'иза:ъати радио тўлқини; кўплиги **موجات** мавжа:тун.

موجز му:жазун қисқа, лўнда; **كلام** ~ кала:мун ~ лўнда ган.

مودة маваддатун муҳаббат; **بينهما** ~ байнаҳума: ~ иккисининг ўртасида муҳаббат бор.

مورد мавридун манба, йўл; **الرزق** ~ -р-ризқи ризқ эшиги; кўплиги **موارد** мава:риду.

موز мавзун банан (дарахти ва меваси).

موسم мавсимун 1) мавсум; **الحج** ~ -л-ҳажжи ҳаж мавсуми; 2) катта байрам; кўплиги **مواسم** мава:симу.

موسى му:сан устара; кўплиги **مواس** мава:син ва **موسيات** му:сайа:тун.

مستيقار муси:қарун бастакор, композитор.

موسيقى мусиқийун 1) мусиқий; **صوت** ~ мусиқий товуш; 2) мусиқашунос.

موضع мавдиъун ўрин, жой; кўплиги **مواضع** мава:-диъу.

موضوع мавду:ъун мавзу: кўплиги **مواضع** мава:-ди:ъу.

موطن мавтинун 1) ватан; 2) нарсанинг ўрнашган қарор тошган жойи; ўрни; **الله** ~ -д-да'и касаллик жойи; кўплиги **موطن** мава:тину.

موظف муваззафун амалдор, масъул ходим.

موعد мавъидун 1) ваъда, 2) ваъда берилган жой;

3) ваъда берилган вақт; 4) аҳд, паймон, келишув; кўплиги **مواعد** мава:ъиду.

موقد мавқидун ёниш жойи, ўчоқ, тандир; кўплиги

مواعد мава:қиду.

موقع мавқиъун 1) ўрин; ўрнашилган жой; майдон,

2) қароргоҳ; позиция, кўплиги **مواقع** мава:қиъу;

مواقع القتال мава:қиъу-л-қита:ли жанг майдони;

مواقع الجيش мава:қиъу-л-жайши лашкарнинг қароргоҳи.

موقف мавқифун 1) тўхташ жойи; **السيارات** ~

-с-саййа:рати машиналарнинг тўхташ жойи; 2) тараф, позиция; **اتخذ** ~ **فلان** иттахаз а фула:нин у фалончининг тарафини олди; **صريح** ~ сари:ҳун очиқ позиция.

موكب мавкибун отлиқ ёки пиёда гуруҳнинг юриши,

намоёниш; **الحاكم** ~ -л-ҳа:кими ҳокимнинг юриши;

العروس ~ -л-ъару:си келиннинг юриб келиши.

مولد мавлидун 1) туғилиш жойи; 2) туғилиш вақти;

3) мавлуд байрами.

مولد муваллидун доя табиб, акушер; **الكهربائي** ~ ал-

ал-~ д-л-қаҳраба:'иййу электр тугдиргич, генератор.

مولود мавлу:дун чақалоқ; кўплиги **مواليد** мава:-ли:ду.

مونة му:натун қут, озиқ-овқат; кўплиги **مون**

мувандун.

موهب мавҳибун совға, торт; кўплиги **مواهب**

мава:ҳибу.

مول маввала, **يمول** йумавилу, **تمويلا** тамви:лан

1) молли қилмоқ, бойитмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировни

молли қилди; 2) кератича мол бермоқ; **غيره** ~ гайраҳу у

бировга керагича мол берди.

مون мабвана, **يمون** йумаввину, **تمويتا** тамви:нан

озиқ-овқат билан таъминламоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировни

озиқ-овқат билан таъминлади.

ميت майтун ўлик, мурда; кўплиги **اموات** 'амва:тун
 ва **موتى** мавта:

ميت маййитун ўлик, мурда.

ميت майтамун етимхона; кўплиги **ميايم** майа:тиму.

ميدان майда:нун 1) майдон; 2) отчопар; кўплиги

ميادين майа:ди:ну.

ميراث мйра:сун мерос; кўплиги **موارث** мава:ри:су.

ميزاب мйза:бун тарнов, қувур; кўплиги **ميازيب**
 майа:зи:бу ва **موازيب** мава:зи:бу.

ميزان мйза:нун тарозу; кўплиги **موازين** мава:-
 зи:ну ва **ميازين** майа:зи:ну.

میزة мйза:тун (бирор нарсани бошқасидан ажратиб
 турадиган) белги, хусусият.

ميعاد мй:ъа:дун 1) ваъда вақти; 2) ваъда жойи;

3) келишув; кўплиги **مواعيد** мава:ъи:ду.

میل мй:лун 1) сурма; **الجراح** ~ -л-жарра:ҳи зонд.

2) мил (1209 м.); 3) денгиз мили (1852 м.); кўплиги **اميال**
 'амйа:лун ва **اميل** 'амйулун ва **ميول** мйу:лун.

ميلاد мй:ла:дун 1) туғилиш вақти; **عيد الميلاد**
 ьайду-л-ми:ла:ди Мусо алайҳи-с-салом туғилган куни бай-
 рами.

ن

نا на: I шахс кўплик эгалик қўшимчаси: **کتابنا** кита:-
 буна: китобимиз; **درسنا** дараена: дарс қилдик.

ناپ на:ба, **ينوب** йану:бу, **نوبا** навбан ва **منابا** ма-
 на:бан ва **نيابا** нийа:бан ўрнини босмоқ; **عنه في كذا** ~

ъанҳу фи:каза: у фалон нарсада унинг ўрнини босди.

ناپ на:бун тиш; кўплиги **انياب** ания:бун ва **نيوب**
 нуйу:бун ва **انيب** 'анийубун.

ئابغة на:бигатун 1) атоқли, ном таратган (киши);
 2) улуг.

ناجي на:жа:, **يناجي** йуна:жи:, **مناجة** муна:жа:-
 тан юрагидагини айтмоқ, сирлашмоқ; **غيره** ~ **غايراهу**
 у бировга юрагидагини айтди.

ناح на:ҳа, **ينوح** йану:ҳу, **نوحا** навҳан ва **نوحا**
 нава:ҳан йиғламоқ, йиғи-сиги қилмоқ; **المرأة على الميت** ~

-л-мар'ату ьала:л-майти бу аёл ўлик устида йиғлади.

ناحر на:ҳара, **يناحر** йуна:ҳиру, **مناحرة** муна:ҳара-
 тан 1) уришмоқ, пичоқлашмоқ; **غيره** ~ **غايراهу** у би-
 ров билан уришди; 2) олишмоқ, тортишмоқ; **غيره** ~

гайраҳу у биров билан тортишди.

ناحل на:ҳилун ориқ, озғин; кўплиги **نحول** нуҳу:лун;
 муаннаси. **ناحلة** на:ҳилатун; кўплиги **نواحل** нава:ҳилу.

ناحية на:ҳийатун тараф, жиҳат; кўплиги **نواح** на-
 ваҳин ва **ناحيات** на:ҳийа:тун ва **انحية** 'анҳийатун.

ناخب на:хйбун сайловчи (сайловда).

ناد на:дин клуб, уй (касбдош кишиларнинг) йиғилади-
 ган жойи; кўплиги **اندية** 'андийатун ва **نواد** нава:дин.

نادر на:дирун 1) камёб, кам учрайдиган; **ناقد** нақ-
 дун ~ камйёб пул; 2) антиқа, подир; **كلام** ~ **كلام** кала:мун ~
 подир гап.

نادر на:диратун антиқа ҳикоя, латифа; кўплиги **نوادر**
 нава:дирун.

ناور на:рун муан. ўт, олов; кўплиги **انور** 'анвурун
 ва **نيران** ни:ра:нун.

نارجيلة на:ржи:латун чилим.

نازع на:заъа, **ينازع** йуна:зиъу, **منازعة** муна:-
 заъатан ва **نزاعا** низа:ъан олишмоқ низолашмоқ; **فلانا** ~
 фула:нан у фалончи билан низолашди.

نازل на:зала, **ينازل** йуна:зилу, **منازلة** муна:зала-
 тан, **نزالا** низа:лан курашмоқ, уришмоқ; **غيره** ~ **غاي-**
 раҳу у биров билан уришди.

نازية на:зиййатун нацизм.

ناس na:сун одамлар; биттаси **إنسان** 'инса:нун киши, одам.

ناسب na:саба, **يناسب** йуна:снбу, **مناسبة** муна:сабатан муносиб бўлишмоқ, тўғри келишмоқ: **غيره** ~

гайраҳу у биров билан муносиб бўлишди. **ناسك** na:сикун қаландар; кўплиги **ناسك** нусса:кун.

ناشر na:ширун нешир (китоб чиқариб сотувчи киши). **ناشر** na:шизун юқори турувчи, кўтарилиб турувчи;

ناشر na:шизун юқори турувчи, кўтарилиб турувчи; **تق** таллун ~ атрофдан юқори турувчи тепалик; **تقم** ~

нағамун ~ йўлдан, қоидадан чиққан куй. **ناشط** na:шитун жонли; серҳаракат, фаол, ишчан; кўплиги **ناشط** нушшатун; муаннаси **ناشطة** на:шита-

тун; кўплиги **نواشط** нава:шиту.

ناشيء na:ши'ун 1) ёш, ўсаётган; 2) ўсиб келаётган, ёш авлод; кўплиги **ناشيء** наш'ун ва **ناشأ** наша'ун ва

ناشئة на:ши'атун. **ناشئة** na:ши'атун 1) ёш, ўсаётган; 2) ёш авлод.

ناصح na:снхун ўғитчи, насиҳатчи; кўплиги **ناصح** нусса:хун ва **نصح** нуссахун.

ناصر na:сара, **يناصر** йуна:сиру, **مناصرة** муна:сараган ёрдам беришмоқ, кўмаклашмоқ: **غيره** ~

гайраҳу у биров билан кўмаклашди. **ناصح** na:сиъун тоза, тиниқ ранг.

ناصر na:дирун 1) чиройли; 2) тиниқ, ялтироқ; 3) тоза, тиниқ ранг.

ناضل na:дала, **يناضل** йуна:дилу, **مناضلة** муна:далатан ва **نضالا** нида:лан ҳимоя қилмоқ: **الرجل عن غيره** ~

-р-ражулу бан гайриҳи бу киши бировни ҳимоя қилди. **ناطحة** na:тиҳатун осмонўпар бено.

ناطور na:ту:рун қоровул; кўплиги **نواطير** нава:-ти:ру.

ناظر na:зара, **ينظر** йуна:зиру, **مناظرة** мунаъзараган 1) тенглашмоқ, тенг бўлмоқ: **غيره** ~

гайраҳу у биров билан тенглашди; 2) олишмоқ, мунозара қилишмоқ,

баҳслашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан баҳслашди. **ناظر** na:зирун 1) вазир, министр; **الخارجية** -л-ха:-

риййати ички ишлар вазири; 2) мудир, бошлиқ, директор; **المدسة** -л-мадрасати мактаб директори.

ناظرة na:зиратун кўз; кўплиги **نواظير** нава:зи:ру. **ناعم** na:ъимун юмшоқ, майин; **جلد** ~

юмшоқ тери. **ناعمورة** na:ъу:ратун чархпалак; кўплиги **نواعمير**

нава:ъи:ру. **ناغمي** na:га:, **ينغمي** йуна:ғи:, **منغاة** муна:га:тан

эркаламоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййа у болани эркалади. **نافذة** na:физатун ойна, дераза; кўплиги **نوافذ**

нава:физу. **نافس** na:фаса, **ينافس** йуна:фису, **منافسة**

муна:фасатан ва **نافسا** нифа:сан олишмоқ, мусобақалашмоқ: **فلانا في كذا** ~

фула:нан фи:каза: у фалончи билан фалон нарсада мусобақалашди. **نافق** na:фақа,

ينافق йуна:фиқу, **منافقة** муна:-фақатан ва **نفاق** нифа:қан 1) иккиюзлама, мунофиқ бўл-

моқ, ичида бошқа, сиртида бошқа бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши мунофиқ бўлди; 2) гўлликка олмоқ, ёлғонламоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши ўзини гўлликка олди. **ناقة** na:қатун ургочи туя; **ناق** на:қун ва **نوق** ну:қун

نياق ни-йа:қун ва **ايتق** аййуқун ва **انواق**

'анва:қун. **ناقذ** na:қидун танқидчи; кўплиги **نقاد** нуққа:дун ва

نقدة нақадатун. **ناقز** na:қара, **يناقز** йуна:қиру, **مناقرة** муна:қараган ва **نقارا** ниқа:ран олишмоқ, низолашмоқ, баҳ-

лашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан олишди.

ناقش na:қаша, **يناقش** йуна:қишу, **مناقشة** муна:-кашатан ва **نقاشا** ниқа:шан мунозара қилишмоқ, баҳ-

лашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан баҳслашди.

ناقص **ناقص** на:қада, **يناقص** йуна:қиду, **مناقضة** муна:-
қадатан **ناقضا** ниқа:дан 1) қовушмамоқ: **القول القول** ~
-л-қавлу-л-қавла бу гап бу гапга қовушмади; 2) тесқари-
лашмоқ: **غيره** ~ **غايраҳу** у биров билан тесқарилашди.
ناقوس на:қу:сун 1) занг, бонг; 2) қўнғироқ; кўшлиги
ناقيس нава:қи:су.
نال на:ла, **ينال** йана:лу ва **ينيل** йани:лу, **نالا** най-
лан ва **نالان** на:лан ва **نالاة** на:латан 1) эришмоқ, олмоқ:
المطلوب ~ -л-матлу:ба у бу мақсадга эришди; 2) етишмоқ;
الشئ ~ -ш-шай'а у бу нарсага етишди.
نام на:ма, **ينام** йана:му, **نوما** навман ва **نياما**
нийя:ман ухламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ухлади.
ناموسية на:ну:сий'атун пашшахона.
ناقص на:қада, **يناقص** йуна:қиду **مناهضة**
муна:қадатан курашмоқ, қаршилиқ кўрсатмоқ: **غيره** ~
ғайраҳу у биров билан курашди.
ناوا на:ва'а, **يناوي** йуна:ви'у, **مناواة** муна:ва'-
атан ва **نواء** нива:'ан душманлашмоқ **غيره** ~ ғайраҳу
у биров билан душманлашди.
ناوش на:ваша, **يناوش** йуна:вишу, **مناوشة**
муна:вашатан тўқнашмоқ, уришмоқ: **العدو في القتال** ~
-л-ъадувва фи:-л-қита:ли у бу жангда бу душман билан
тўқнашди.
ناول на:вала, **يناول** йуна:вилу, **مناولة** муна:вала-
тан 1) бермоқ, топширмоқ: **غيره الشيء** ~ ғайраҳу-ш-шай'а
у нарсаи бировга топширди.
ناووس на:ву:сун тош қабр; кўшлиги **ناوويس** нава:-
ви:су.
ناي на:йун най; кўшлиги **نايات** на:йа:тун.
نائب на'ибун 1) ўринбосар; кўшлиги **نوب** навбун ва
نواب нувва:бун; 2) нойиб, депутат; кўшлиги **نواب**
нува:бун.
نائبة на:'ибатун 1) **نائب** на:'ибуннинг муанваси;

2) мусибат, фалокат; кўшлиги **ثابته** на:'мба:тун ва
نواب нава:'ибу.
نائم на:'имун ухловчи, уйқудаги киши; кўшлиги **نوام**
наввамун ва **نوام** нувва:мун ва **نيام** ниййа:мун.
نائمي на:'иййун узоқ, йироқ.
نبا наба:'ун хабар; кўшлиги **انباء** 'анба:'ун.
نبات наба:тун ўсимлиқ
نباتي наба:тиййун 1) ўсимликка тегинли; 2) ботаник;
3) ўтхўр.
نباح нуба:хун вовуллаш.
نباحه наба:ҳатун 1) зийраклик, ақллилик; 2) атоқли-
лик, обрўллилик.
نبح наббаҳа, **ينبح** йунаббиху, **تنبيعا** танби:ҳан
1) уйғотмоқ, **الرجل من نومه** ~ -р-ражула мин навмиҳи
у кишини уйқусидан уйғотди; 2) ундамоқ: **الامر و إليه** ~
-л-'амра ва 'илайҳи у бу ишга ундади.
نبت набата, **ينبت** йанбуту, **نباتا** набтан ва **نباتا**
наба:тан ўсмоқ, униб ўсиб чиқмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'у бу
нарса униб чиқди.
نبت набтун ўсимлик.
نبته набатун битта ўсимлик.
نبح набаҳа, **ينبح** йанбаху, **نبعا** набҳан ва **نبعا**
нуба:ҳан вовулламоқ, ақилламоқ: **الكلب** ~ -л-кал-
бу бу ит вовуллади.
نبذة нубзатун қисм, бўлак, парча; кўшлиги **نبد** нуба-
зун.
نبر набара, **ينبر** йанбиру, **نبرا** набран кўтармоқ,
баланд қилмоқ:
المغني -л-муғани: савтаху бу ашулачи овозини кў-
тарди.
نبرة набратун 1) овозни кўтариш; 2) урғу.
نبش набаша, **ينبش** йанбушу, **نبشا** набшан оч-
моқ; **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсаи очди (ичидагини олиш

учун) ~ الشيء المستور و عنه -ш-шай'а-л-масту:ра (вa
ъанху у ёниқ парсани очди.

набада, **نبش** йанбиду, **نبضا** набдан ва
набада:нан урмоқ, қимирламоқ: **العرق** ~ л-ъирку
бу томир урди.

набдун томир уриши. пульс; кўпчилиги **انباض**
'анба:дун.

набаъа, **ينبع** йанбуъу, **نبعا** набъан ва **نبوعا**
нубуъан чиқмоқ, оқиб келмоқ: **الماء** ~ л-ма:у бу сув бу-
лоқдан оқиб келди ёки ердан чиқди.

набъун сув боши.
набаға, **ينبع** йанбуғу, **نبغا** набған ва **نبوغا**
нубу:ван танилмоқ, машҳур бўлмоқ: **فلان في العلم** ~

фу:ла:нун фи:л-лъилми фалончи бу илмда танилди.

набула, **ينبل** йанбулу, **نبلا** нублан ва **نبالة**
наба:латан насабли, зоти тоза бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу
бу киши насабли бўлди.

наблатун ёй ўқи.
набуҳа, **ينبه** йанбуҳу, **نباهة** наба:ҳатан танил-
моқ, машҳур бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши машҳур
бўлди.

нубу:'атун **نبوة** нубувватун га қ.
нубувватун ва **نبوة** нубу:'атун набийлик, пай-
гамбарлик.

набавий'ун набийга тегишли.
набий'ун набий, пайгамбар; кўпчилиги **انبيا**
'анбийа:'у ва **انبيا** набий'у:на, **انباء** анба:'у ва **انباء**
нуба:'у.

наби:зун шароб, май; кўпчилиги **انبذة** 'анби-
затун.

наби:лун таги тоза, зотли; кўпчилиги **نبال** ноба:лун
нуба: х, у **نبلاء** нубала:'у.

наби:хун 1) таги тоза, зотли; 2) зийрак, оқил;
кўпчилиги **نبيه** нубаҳа:'у.

ната:натун сассиқ ҳид. **نتانة**

نتاء **نتاء** ната'а, **ينتاء** йанта'у, **نتاء** нат'ан ва **نتوءا**
нуту:'ан бўртиб, керилиб чиқмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нар-
са бўртиб чиқди; **الصخر** ~ с-сахру бу қоя керилиб чиқди.

натажа, **ينتج** йантижу, **نتجا** натжан ва **نتاجا**
ната:жан келиб чиқмоқ, ҳосил бўлмоқ: **الشيء من الشيء** ~

ш-шай'у мина-ш-шай'и бу парса бу парсадан келиб чиқди.
наташа, **ينتش** йантишу, **نتشا** натшан 1) чи-
қариб, суғуриб олмоқ: **الشوكة** ~ ш-шавката у тиканни

суғуриб олди; 2) юлмоқ, узиб олмоқ: **الشعر** ~ ш-шаъа-
ра у сочи юлди.

натафа, **ينتف** йантифу, **نتفا** натфан юлмоқ,
узиб олмоқ: **الريش أو الشعر** ~ р-ри:ша 'ави-шаъра у
патни ёки сочи юлди.

натуна, **ينتن** йантуну, **نتانة** ната:натан,
нуту:натан айнимоқ, бузилмоқ, сасимоқ: **الشيء** ~
ш-шай'у бу парса айниди.

нати:жатун хулоса, ҳосил, натжа; кўпчилиги **نتائج**
ната:'ижу.

насара, **ينتثر** йансуру, **نترا** насран ва **نتارا**
ниса:ран сочмоқ, сочиб ташламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нар-
сани сочиб ташлади.

насрун вазиёз гап, проза.
нажа, **ينتج** йанжу; **نتاء** нажа:'ан ва **نتاجا**
нажа:тан қутилмоқ, нажот топмоқ, халос бўлмоқ: **من الموت** ~

мина-л-мавти у бу ўлимдан қутилди.
нажа:тун қутулиш, халос бўлиш; кўпчилиги **نجي**
нажан.

нажа:хун мақсадга эришиш, зафар қозониш.
нижа:ратун дурадгорлик.
нажа:сатун 1) кир; 2) шариатда: сийдик, бўқ,
шароб, қон кабилар.

нажжа:дун қовувчи, ёстиқ, кўрпа кабиларга жилд
ясовчи.

нажжа:рун дурадгор. **نجار**

نجم најждада, **ينجد** йунажжиду, **تتجيدا** танжи:дан қовимоқ, жилдламоқ: **الوسائد** -л-васа:ида у ёстиқлар-ни жилдлади.

نجم најжама, **ينجم** йунажжиму, **تنجيما** танжи:-ман юлдузлар сайрига қараб дунё ишларини олдиндан кўра билмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши юлдузлар сайрига қараб дунё ишларини олдиндан кўра билди.

نجي најжа: халос қилмоқ, сақлаб қолмоқ: **الرجل من الموت** ~р-ражула мина-л-мавти у кишини ўлимдан халос қилди.

نجح најжаҳа, **ينجح** йанжаҳу, **نجح** н(у,а)жҳан ва најжаҳан мақсадга эришмоқ, зафар қозонмоқ: **فلان** ~

фула-нун фалончи зафар қозонди.

نجد најдун яситоғ; кўплиги **انجد** 'анжудун ва **تجد** нужу:дун ва **نجد** наја:дун.

نجدة најдатун 1) жасорат, ўлимдан кўрқмаслик; 2) куч, қудрат; 3) ёрдам, кўмак (урушда, жангда); кўплиги **نجدات** најада:тун.

نجر најжара, **ينجر** йанжуру, **نجر** најран рандалаб, текислаб ишламоқ: **الخشب** -л-хашаба у тахтани рандалаб, текислаб ишлади.

نجس најжуса, **ينجس** йанжусу, **نجاسة** најжа:сатан кир, ифлос бўлмоқ: **الشيء** -ш-шай'у бу нарса кир бўлди.

نجس најжисун кир, кирли; кўплиги **انجاس** 'анжа:-сун.

نجل најлун 1) ўғил, фарзанд; 2) авлод, насл; кўплиги **انجال** 'анжа:лун.

نجم најжама, **ينجم** йанжуму, **نجوم** нужу:ман ва **الكوكب او النبات او** ~

السن -л-кавкабу 'ави-н-наба:ту 'ави-с-свнну 1) бу юлдуз ёки бу ўсимлик, ёки бу тиш чиқди; 2) воқе, содир бўлмоқ, рўй бермоқ: **كذا عن كذا** ~ каза: ьан каза: фалон нарса фалон нарсадан содир бўлди.

انجم најжун юлдуз; кўплиги **انجم** најжумун ва **انجم** 'анжуман ва **انجم** 'анжа:мун ва **انجم** најжумун.

نجمة најматун битта юлдуз.
نجيب најибун насабли, зотли; кўплиги **انجاب** 'анжа:бун ва **نجب** најбун ва **نجباء** најбаба:'у; муаннаси **نجيبة** најибатун кўплиги **نعايب** најжа:'ибу.

نجاس најжа:сун мис.

نعافة наја:фатун озгин, ориқ.

نعب најбун ўлим.

نعيتا најтан ва **نعتا** йанхуту, **نعيت** најхата, **نعيتا** најхитан 1) тарашламоқ, ўйиб текисламоқ: **الحجر** -л-ҳажара у тошни тарашлади; 2) ўйиб, тарашлаб ҳайкал ясамоқ: **العجارة او المعدن او الخشب** -л-ҳижара:рата 'ави-

-л-маъдина 'ави-л-хашаба у тошни, ёки маъданни, ёки ёғочни ўйиб ҳайкал ясади.

نعت најхун ўйиб, рандалаш, тарашлаш.

نعات најҳа:тун тош ўювчи, сангтарош, рандачи, рандаловчи.

نجاس најжа:сун мисгар.

نجي најжисун, **ينجي** йунажжисун, **تنجيه** танжйитан 1) кўчирмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани кўчирди; 2) четламоқ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани четлади.

نجر најжара, **ينجر** йанжаҳу, **نجر** најран бўғизламоқ: **الحيوان** -л-ҳайва:на у жоввори бугизлади.

نجر најжун бўғиз; кўплиги **نجر** најжун.

نجس најжаса, **ينجس** йанжасу, **نجسا** најжасан жафолламоқ, жафо етказмоқ: **الرجل غيره** -р-ражулу ғайраҳу бу киши бировни жафоллади.

نجس најжисун оғирчилик, қийинчилик, машаққат; бахтсизлик, шумбахтлик; кўплиги **انجس** најжисун ва **انجس** 'анжисун.

نعف најхуфа, **ينعف** йанхуфу, **نعافة** наја:фатан 1) озгин бўлмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши озгин бўлди (турилишидан); 2) озмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши озди.

نعل најхула, **ينعل** йанхулу, **نعولا** најху:лан озмоқ,

заифланмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши озди (касал ёки сафардап).

نعل наҳлун асарлари.

نحلة наҳлатун битта асарлари.

نعن наҳну биз.

نعو наҳвун гада сўзларнинг ўзаро боғланиш қоидаларини ўрганувчи илм, синтаксис; кўпчилиги **أنحاء** 'анҳа:-

'у.

نعول нуху:лун озгинлик (касалдан сўнг).

نعوي наҳвиййун наҳвий (араб тили грамматикасининг олими); кўпчилиги **نعويون** наҳвиййу:на.

نعيب наҳи:бун йигичи.

نعيف наҳи:фун 1) озгин; 2) ориқ; кўпчилиги **نعاف** наҳа:фун ва **نخفاء** нуҳафа:'у.

نعيل наҳи:лун ориқ, озгин (касалдан сўнг); кўпчилиги

نعلي наҳла:.

نخاع нуха:лун орқа мия; кўпчилиги **نتع** нуху'ун.

نخبة нухбатун 1) ҳар нарсанинг сараси, қаймоғи; 2) казолар; **الأدباء** ~ -л-'удаба:'и адибларнинг казолари.

نخز наҳаза, **ينخز** йанҳазу, **نخزا** наҳзан санчмоқ; **غيره بعديدة** ~ гайраҳу би-ҳади:датин у бировни бу темир билан санчди.

نخل наҳала, **ينخل** йанхулу, **نخلا** наҳлан эламоқ:

الطعين ~ -т-таҳи:на у урни элади.

نخل наҳлун урмо дарахти.

نحلة наҳлатун хурмо дарахти.

نخوة наҳватун мардлик, жасурлик, ботирлик.

نعيل наҳи:лун хурмо дарахти.

نداء нида:'ун чақириқ, шиор; қичқириқ, бақириқ.

ندب надаба, **يندب** йандубу, **ندبا** надбан 1) яхши ишларни тилга олинмоқ; **الميت** ~ -л-маййита бу ўлганнинг яхши ишлари тилга олинди; 2) йиғланмоқ; **الميت** ~

-л-маййита у бу ўлган устида йиғланди.

ندد наддада, **يندد** йунаддиду, **تنديداً** танди:дан

1) танқид қилиб, очиб ташламоқ; **بفلان** ~ би-фула:нин у фалончини танқид қилиб ташлади; 2) сўкмоқ; **بفلان** ~

би-фула:нин у талончини сўқди.

ندرا надара, **يندر** йандуру, **ندرا** надран ва **ندورا** нуду:ран нодир, камёб бўлмоқ; **الشئي** ~ -ш-шай'у бу нарсаси камёб бўлди.

ندفان надафа, **يندف** йандифу, **ندفان** надфан ва **ندفان**

надафа:нан титмоқ; **القطن أو الصوف** -л-қутна 'ави-с-су:-фа у пахтади ёки жуни титди.

ندم надима, **يندم** йандаму, **ندما** надаман ва **ندامة** нада:матан тавба қилмоқ, афсусланмоқ; **على ما فعل** ~ ъала:ма:фаъала у қилган ишдан афсусланди.

نده надаҳа, **ينده** йандаҳу, **ندها** надҳан қичқирмоқ, чақирмоқ; **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши қичқирди.

ندوة надватун 1) жамоа, гуруҳ; 2) йиғин жойи, мажлисхона, клуб; 3) жамият; **الأدبية** ~ ан-~у-л-'адабиййату адабиёт жамияти.

ندي надан 1) шудр'инг, шабнам; 2) саховат; кўпчилиги

أنداء 'анда:'ун ва **أندية** 'андийатун.

نديم надим:мун 1) ҳамнишин, улфат; 2) ўртоқ, шерик; кўпчилиги **ندام** нида:мун ва **ندماء** нудамма:'у.

ندالة низаълатун насткашлик, тубанлик.

ندر назара, **يندر** йанз(у,и)ру, **ندرا** назран ва **ندورا** нузу:ран назр, эҳсон, садақа ёки қурбонлик қилишни ният қилмоқ; **الشئي** ~ -ш-шай'а у нарсани назр қилишни ният қилди.

ندر назрун назр, эҳсон, садақа, қурбонлик; кўпчилиги

ندور нузу:рун.

ندل назула, **يندل** йанзулу, **ندالة** наза:латан ва

ندولة нузу:латан паст, тубан бўлмоқ; **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши паст бўлди.

ندل назлун паст, тубан, хасис; кўпчилиги **أندال** 'анза:лун ва **ندول** нузу:лун.

- نوحس** наржисун наргис.
- نزاع** низа:ъун 1) ниво, хусумат; 2) ўлим олди талвасаси.
- نزاهة** наза:хатун тўғрилиқ, ҳалоллик.
- نوح** назаҳа, **ينوح** йанзаҳу, **الشئ** ~ **نازحان** ва **نوحا** -ш-шай'у ~ **الشئ** нузу:ҳан узоқ, йироқ бўлмоқ; бу нарса узоқ бўлди.
- نزل** наззала, **ينزل** йуназзилу, **تنزيلا** танзи:лан 1) туширмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарса ни туширди; 2) жойига, ўрнига қўймоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарса ни жойига қўйди.
- نزہ** наззаҳа, **نزہ** йуназзиҳу, **تنزيها** танзи:-ҳан узоқ, йироқ қилмоқ: **غيره عن الشئ** ~ гайраҳу ўани-ш-шай'и у бировни бу нарсдан йироқ қилди; **نفسه عن القبيح** ~ нафсаҳу ўани-л-қабихи у ўзи ни ифлосдан йироқ қилди.
- نزع** наззаъа, **ينزع** йанзиъу, **نزعا** назъан кўчирмоқ, узмоқ: **الشئ من مكانه** ~ -ш-шай'а мин макаи:ниҳи у нарса ни жойидан кўчирди.
- نزف** наззафа, **ينزف** йанзифу, **نزفا** назфан 1) чиқармоқ: **دمه** ~ дамаҳу у қонини чиқарди; 2) оқмоқ: **الدم** ~ -д-даму бу қон оқди.
- نزف** назфун қон оқиши.
- نزل** назала, **ينزل** йанзилу, **نزولا** нузу:лан 1) тишмоқ: **من علو إلى أسفل** ~ мин ъулуввин 'ила: 'асфалин у юқоридан пастга тушди; 2) бошига (иш) тушмоқ: **بقلان** ~ би-фула:нини-л-'амру фалончининг бошига бу иш тушди.
- نزلة** назлатун 1) бир марта тушиш; 2) шамоллаш, назла (сўлак оқиш) дарди; кўплиги **نزلات** назала:тун.
- نزہ** наззаҳа, **ينزہ** йанзаҳу, **نزاهة** наза:хатан ва **نزاهية** наза:ҳийатан 1) пок, ҳалол бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳалол бўлди; 2) ҳаромдан узоқ, йироқ,

- холи бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳаромдан йироқ бўлди.
- نزہة** нузҳатун истироҳат, очиқ ҳавода юриш; кўплиги **نزہ** нузаҳун.
- نسب** насиба, **ينسب** йансибу, **نسا** насабан ва **نسبة** нисбатан 1) васф қилмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарса ни васф қилди; 2) нисбат бермоқ: **الشئ إلى فلان** ~ -ш-шай'а 'ила: фула:нин у нарса ни фалончига нисбат берди.
- نسب** насабун насаб, пушт, қариндошлиқ; кўплиги **انساب** 'анса:бун.
- نسبة** нисбатун 1) қариндошлиқ, яқинлик; 2) нисбат, тегишлилик; кўплиги **نسب** нисабун.
- نسج** насажа, **ينسج** йансижу, **نسجا** насжан тўқи-моқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни тўқиди.
- نسخ** насаҳа, **ينسخ** йансаҳу, **نسخا** насхан нусха кўчирмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у бу китобдан нусха кўчирди.
- نسخة** нусхатун 1) китобнинг кўчирилган нусхаси; 2) кўчирилган китоб; 3) нусха; кўплиги **نسخ** нусаҳун.
- نسر** насрун бургут; кўплиги **نسور** нусу:рун.
- نسرین** нисри:нун оқ атиргул.
- نسق** нассақа, **ينسق** йунассиқу, **تنسيقا** танси:-қан тузамоқ, тизмоқ, тартибга солмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарса ни тузади.
- نسف** насафа, **ينسف** йансифу, **نسفا** насфан буз-моқ, емирмоқ: **البناء** ~ -л-бина:'а у бинони емирди.
- نسك** насака, **ينسك** йансуку, **نسكا** н(а,и)скан ва **نسوكا** наскатан ва **منسكا** манс(а,и)кан ва **نسوكا** нусу:кан художўй бўлмоқ, ибодат билан шуғулланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши художўй бўлди.
- نسك** нускун ибодат, художўйлик.
- نسل** наслун 1) насл, пушт; 2) бола, фарзанд; **فلان** ~ **هو من** ~

хува мин ~ и фула:нин у фалончининг наслидандир; кўплиги **أنسال** 'анса:лун.

نسم насамун 1) тин, нафас; 2) эсин; 3) майин шамол; кўплиги **أنسام** 'анса:мун.

نسمه насаматун 1) инсон; 2) аёл ёки эркак қул; кўплиги **نسمات** насама:тун ва **نسم** ~ насамун.

نسوة нисватун аёллар.

نسي насийа, **ينسي** йанси:, **نسوة** насватан ва **نساوة** наса:ватан ва **نسيانا** нисйа:нан унутмоқ, эсдан чиқармоқ: **النسي** ~ -ш-шай'а у нарсани унутди.

نسيان нисйа:нун унутиш, эсдан чиқариш.

نسيب наси:бун яқин, қариндош; кўплиги **انسباء** 'ансиба:'у ва **نساء** насаба:'у.

نسيج наси:жун газлама, мато; кўплиги **نسيج** нусу:жун; муаннаси **نسيجة** наси:жатун; кўплиги **نسائج** наса:ижу.

نسيم наси:мун 1) енгил шамол, ел, шабада; 2) тин, жон; кўплиги **نسام** ниса:мун.

نشارة нуша:ратун қилиқ.

نشاز наша:зун 1) баланд жой, тепалик; 2) юқори, баланд; ~ **نغم** нагамун ~ баланд ашула.

نشاط наша:тун тезқорлик, ҳаракатчанлик, чаққонлик.

نشا наша'а, **ينشا** йанша'у, **نشاة** наш'атан ва

نشوء нушу:'ан 1) юз бермоқ, содир, воқе бўлмоқ:

النسي ~ -ш-шай'у бу нарса юз берди; 2) ўсмоқ: **الطفل** ~ т-тифлу бу бола ўсди.

نشء наш'ун насл, ўсаётган авлод; кўплиги **نشا** наша'ун.

نشب нашиба, **ينشب** йаншубу, **نشوبا** нушу:бан юз бермоқ, чиқмоқ: **ت الحرب بين القزم** ~ ти-л-ҳарбу байна-л-қавми бу қавм орасида уруш чиқди.

نشر нашара, **ينشر** йаншуру, **نشورا** нушу:ран 1) ёймоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни ёйди; 2) эълон қил-

моқ, тарқатмоқ: **الخبر** ~ -л-хабара у хабарни тарқатди;

3) нашр қилмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни нашр қилди; 4) арраламоқ: **الخشب** ~ -л-хашаба у ёғочни арралади.

نشرة нашратун 1) бюллетень, босилган қоғоз; 2) (радио ёки телевизор орқали бериладиган) сўнги хабарлар.

نشا нашша'а, **ينشئ** йунашши'у, **نشئة** танши'атан тарбияламоқ, парвариш қилмоқ: **الصبي** ~ -с-сабий'а у чақалоқни парвариш қилди.

نشاق нашша:фун босма қоғоз.

نشال нашша:лун 1) кўп ўғирловчи; 2) чўнтаккесар.

نشط нашшата, **ينشط** йунашшиту, **تنشيطا** танши:тан рағбатлантирмоқ, қизиқтирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биревни қизиқтирди.

نشفا нашшафа, **ينشف** йунашшифу, **تنشيفا**

танши:фан сийгдирмоқ, қуритунча артмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни қуригунча артди.

نشط нашшата, **ينشط** йаншату, **نشاطا** наша:тан чаққон бўлмоқ: **في العمل** ~ фи:-л-ғамали у бу ишда чаққон бўлди.

نشف нашифа, **ينشف** йаншафу, **نشفا** наш(а)фан сийгмоқ: **الماء في الأرض** ~ -л-ма:'у фи:-л'арди бу сув ерга сийгди.

نشل нашала, **ينشل** йаншулу, **نشولا** нушу:лан тортиб, ўғирлаб олмақ: **النسي** ~ -ш-шай'а у нарсани тортиб озди.

نشوة нашватун кайфнинг бошлашиши.

نشيد наши:дун 1) куй, ашула; 2) оҳанг, товуш; 3) кўшиқ, гимн; кўплиги **أناشيد** 'ана:ши:ду.

نشيط наши:тун жонли, чаққон, тезкор, ҳаракатчан, тиришқоқ; кўплиги **نشاط** ниша:тун ва **نشاطي** наша:та:.

نصب - насаба, **ينصب** йансибу, **نصبا** насбан 1) қўй-

моқ, ўрнатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўрнатди;

2) экмoқ: **الشجرة** ~ -ш-шажарата у дарахтни экди.

نصب насбун кўчат.

نصبه насбатун битта кўчат.

نصح насаҳа, **ينصح** йансаҳу, **نصحا** насҳан ва **نصوحا** нусу:ҳан ва **نصاحة** наса:ҳатан ўғитламоқ, **نصيحته** насихат қилмоқ: **فلانا وله** ~ фула:нан ва лаҳу у фалончини ўғитлади.

نصح нусҳун ўғит, насихат.

نصر насара, **ينصر** йансуру, **نصرا** насран ва **نصرة** нусратан 1) кўмаклашмоқ, қўлламоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни қўллади; 2) қутқармоқ, халос қилмоқ: **غيره علي** ~

غيره ғайраҳу ғала: ғадуввиҳи у бировни душманидан қутқарди.

نصر насрун кўмак, ёрдам, қўллаш.

نصراني насра:ниййун насроний, масихий, христиан; **نصارى** наса:ра:.

نصرانية насра:ниййатун 1) насроний, христиан; 2) христианларнинг дини.

نصرة нусратун кўмак, ёрдам.

نص насса, **ينص** йануссу, **نصا** нассан белгиламоқ; чегараламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани белгилади.

نص нассун матн, текст; кўплиги **نصوص** нусу:суи.

نصاب насса:бун ҳийлағар, алдамчи, ўғри.

نصب нассаба, **ينصب** йунасеибу, **تنصيبا** танси:-бан 1) қўймоқ, ўрнатмоқ, жойламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а

у нарсани ўрнатди; 2) мансабга тайинламоқ: **الحاكم فلانا** -л-ҳа:киму фула:нан бу ҳоким фалончини бу мансабга тайинлади.

نصر нассара, **ينصر** йунассиру, **تنصيرا** танси:ран

1) насроний, христиан қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни насроний қилди; 2) чўқинтирмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни чўқинтирди.

نصف нисфун ярим, тенг бўлган нарсанинг бир бўлаги; кўплиги **انصاف** 'анса:фун.

نصيب наси:бун улуш; кўплиги **انصبة** 'ансиба:тун, **نصيب** нусубун ва **انصبا** 'ансиба:'у.

نصير наси:рун 1) ёрдамчи, кўмакчи; 2) ватам ҳимоячиси; кўплиги **انصار** 'анса:рун (ва **نصاراء** нусара:'у.

نصيحة ўғит; кўплиги **نصائح** наса:ҳу.

نضارة нада:ратун 1) юз тиниқлик, ёноқ олқ; 2) ҳусн, чирой.

نضال нида:лун кураш.

نصب надаба, **ينصب** йандубу, **نضوبا** нуду:бан кетмоқ, кириб кетмоқ, йўқ бўлмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув бу ерга кетди.

نضج надижа, **ينضج** йандажу, **نضجا** н(а,у)джав ва **نضاج** нида:жан пишмоқ, етилмоқ: **التمر** ~ -с-самару бу мева пишиди.

نضج нуджун пишганлик, етилганлик.

نضر надура, **ينضر** йандуру, **نضارة** нада:ратан 1) ял-ял ёнмоқ, чиройли бўлмоқ: **الوجه** ~ -л-важҳу бу юз чиройли бўлди; 2) кўкармоқ, кўм-кўк бўлмоқ **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт кўкарди.

نضر надирун 1) чиройли; 2) тиниқ, янги (мас., мева); 3) кўк.

نضير нади:рун чиройлик.

نطاق нита:қун белбоғ, камар: **واسع ال** ~ ва:сиъу-п-~ и кенг.

نطح натаҳа, **ينطح** йантаҳу, **نطعا** натҳан суз-моқ: **الثور وغيره الشيء** ~ -с-савру ва ғайраҳу:-ш-шай'а бу ҳўкиз ва шунинг кабилар нарсани сузди.

نظر натара, **ينظر** йантуру, **نظرا** натран ва **نظارة** нита:ратан қўриқламоқ: **الزرع** ~ -з-заръа у экинни қўриқлади.

نظ натта, **ينظ** йанитту, **نظا** наттан ва **نظيئا** нати:тан 1) қочмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сакра-

- 2) сакрамоқ, санчимоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши санчиди.
ди.
- نطق** наттақа, **ينطق** йунаттиқу, **تنطقا** танти:-
қан гапиртирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни гапиртир-
ди.
- نطق** натақа, **ينطق** йантиқу, **نطقا** нутқан ва
منطقا мантиқан гапирмоқ, талаффуз қилмоқ, айтмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши гапирди.
- نطق** нутқун гапириш, сўзлаш.
نظافة наза:фатун тозалиқ.
نظام низа:мун 1) тартиб; тузум; 2) интизом; кўплиги
نظم нузумун ва **انظمة** 'анзиматун.
نظامي низа:миййун 1) интизомли, қонун-қоидага бўй-
синувчи; 2) мунтазам; **جيش** ~ жайшун ~ мунтазам
армия.
- نظر** назара, **ينظر** йанзуру, **نظرا** наз(а)ран
кўрмоқ, қарамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўрди.
- نظر** назарун кўриш, қараш.
نظرة назратун 1) бир кўриш, қараш; 2) бир аум.
نظرية назариййатун назария, илмий асосланган фикр.
نظارة назза:ратун дурбин.
نظف назафа, **ينظف** йуназзифу, **تنظيفا** танзи:фан
тозаламоқ: **بيته** ~ байтаҳу у уйини тозалади.
نظم наззама, **ينظم** йуназзиму, **تنظيما** танзи:-
ман тартибга солмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тар-
тибга солди.
نظم наззама, **ينظم** йанзиму, **نظما** назман ва
نظاما низа:ман шеър ёзмоқ, тузмоқ: **الشعر** ~ -ш-шиъ-
ра у шеърни ёзди.
نظم назмун ўлчовли ва қофияли гап, назм.
نظيف нази:фун тоза; кўплиги **نظفاء** нузафа:'у.
نعاس нуъа:сун 1) уйқусираш; 2) уйқунинг бошла-
ниши, мудроқ.

- نعامة** наъа:матун (муз. ва муан.) туяқуш; кўплиги
نعائم наъа:мун ва **نعامات** наъа:матун ва **نعائم** наъа:-
иму.
- نعت** наъата, **ينعت** йанъату, **نعنا** наътан си-
фатламоқ, васф қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани васф
қилли.
- نعت** наътун 1) сифатлаш, васф қилиш; 2) сифат.
نعجة наъжатун совлиқ қўй; кўплиги **نعاج** пиъа:-
жуи ва **نعاجة** наъа:жатун.
نعس наъаса, **ينعس** йанъасу, **نعسا** наъсан муд-
рамоқ, мудроқ босмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишини муд-
роқ босди.
نعسان наъса:нун мудровчи; муаннаси **نعسي** наъса:
نعش наъшун тобут.
نعم наъама, **ينعم** йунаъиму, **تنعيما** танъи:-
ман 1) турмушни ёқимли, ҳаловатли қилмоқ: **الله فلائح** ~
-л-ла:ҳу фула:нап Аллоҳ фалончининг турмушини ҳало-
ватли қилди; 2) юмнатмоқ, майин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-
шай'а у нарсани майин қилди.
نعل наълун (муан.) ковуш, поёнафзал; кўплиги **نعال**
ниъа:лун ва **انعل** 'анъулун.
نعم наъ(у,а)ма, **ينعم** йанъуму, **نعومة** нуъу:матан
юмноқ, майин мулоим бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу
нарсан юмноқ бўлди.
نعم наъам ҳа.
نعمة ниъматун 1) чиройли, ширити, ҳаловатли тур-
мушни юзага келтирувчи ризқ ва молу дунё; 2) эҳсон;
кўплиги **نعيم** ниъамун ва **انعم** 'анъумун.
نعاذ наъна:ъун ялпиз.
نعومة нуъу:матун юмноқлик, мулоимлик; **منذ** ~ **انظاره**
мунзу ~ азфа:риҳи болалигидан бошлаб.
نعى наъа:, **ينعى** йанъа:, **نعيا** наъйан ва **نعيا**
наъиййан ўлганидан ҳабар бермоқ, ўлганини билдирмоқ:
فلائح ~ Фула:нан у фалончининг ўлганини билдирди.

نعيم наъи:қун қағиллаш.

نعيم наъи:мун ёқимли, ширин, ҳаловатли турмуш.

نعيم нағғаса, - ينقص йунағғису, танғи:-
сан турмушни бузмоқ: عيشه ~ ʔайшаҳу у унинг тур-
мушнани бузди; فلا ~ фула:нан у фалончининг турму-
шнани бузди.

نعيم нағғема, ينعم йунағғему, танғи:ман
куйламоқ, хиргойя қилмоқ: في الغناء ~ фи:-л-гина:'и
у хиргойя қилди.

نعيم нағамун ашула айтиш, куйлаш, хиргойя қилиш.

نعمة нағаматун 1) бир куйлаш; 2) товуши ширали,
қироати яхши.

نفاق нифа:қун 1) мунофиқлик, иккиюзламалик;
2) алдаш.

نفاث нафаса, ينفث йанф(у,и)су, нафсан
ва نفاث нафаса:нан 1) тупурмоқ, қоқирмоқ: الشيء من فيه ~
-ш-шай'а мин фи:ҳи у оғзидаги нарсани тупурди; 2) соч-
моқ: الحية السم ~ -л-ҳаййату-с-самма бу илон захарни соч-
ди.

نفخ нафаҳа, ينفخ йанфуху, нафхан 1) пуф-
ламоқ: بقمه ~ би-фамихи у оғзи билан пуфлади; 2) пуф-
лаб олдирмоқ: النار ~ -н-на:ра у ўтни пуфлаб олдирди.

نفخة нафхатун 1) бир пуфлаш; 2) қорин шишиш.

نفدا нафида, ينفد йанфаду, нафадан ва نفدا
нафа:дан тугамоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса тугади.

نفذ нафаза, ينفذ йанфузу, нафзан ва

نفوذ нуфу:зан ва نفذا нафа:зан кирмоқ, чиқмоқ, те-
шиб чиқмоқ في الشيء ومنه ~ фи:-ш-шай'и ва минҳу
у нарсани тешиб чиқди.

نفر нафара, ينفر йанфиру, нафран 1) наф-
ратламоқ, жирканмоқ: من كذا ~ мин каза: у фалон нарса-
дан жирканди; 2) ажралмоқ, бўлинмоқ: القوم ~ -л-қавму
бу қавм бўлинди.

نفر нафара, ينفر йанф(у,и)ру, نفورا нуфу:ран

نفر нафара, ينفر йанфиру, нафран 1) наф-
ратламоқ, жирканмоқ: من كذا ~ мин каза: у фалон нарса-
дан жирканди; 2) ажралмоқ, бўлинмоқ: القوم ~ -л-қавму
бу қавм бўлинди.

نفس нафасун 1) нафас, тин; 2) ел, елиш; кўнлиги
انفاس 'анфа:сун.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

نفس нафасун 1) жон; 2) инсон, киши; زارتي اربعة عشر نفسا ~
за:рани: 'арбаъата ʔашара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
либ кўрди.

қан чаққон сотмоқ: **السلمة** ~ -с-сиялата у молни чаққон сотди.

نقق нафақун ер ости йўли, тоннель.
نققة нафақатун чиқим, харажат; кўплиги **نققات**

нафақа:тун ва **نقاق** нафа:қун ва **انقاق** 'анфа:қун.

نقوذ нуфу:зун 1) таъсир, нуфуз; **ادبي** 'адабий-йун адабий таъсир; **ذونقوذ** зу: нуфу:зин таъсирли, нуфузли; 2) обрў, ҳурмат.

نقى нафа:, **ينقى** йанфи:, **نقيا** нафйан 1) рад қилмоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани рад қилди; 2) қувғин, сургун қилмоқ: **غيره من بلدته** ~ ғайраҳу мин баладиҳи у бировни мамлакатидан сургун қилди.

نقى нафйун қувғин, сургун.
نقىر нафи:рун сурнай; кўплиги **انقار** 'анафа:-рун.

نقىس нафи:сун нафис, қимматли.
نقابة ниқа:батун бирлашма, касаба бирлашмаси;

العمال ~ -л-ъумма:ли ишчиларнинг касаба бирлашмаси.
نقاوة нақа:ватун тоза, сара.

نقدا нақада, **ينقدا** йанқуду, **نقدا** нақдун ва **تنقدا** танқа:дан 1) сараламоқ: **الدراهم او غيره** ~ -д-дара:ҳима 'ав ғараҳу у дирҳамларни ёки шунга ўхшаш бошқа парсаларни саралади, яъни яхшисини ёмонидан ажратди; **الكلام** ~ -л-кала:ма у гаши (чиройли ва хунугини) ажратди; 2) бермоқ, нақд бермоқ: **المال فلانا** ~ -л-ма:ла фула:нан у молни фалончига берди; **التمن فلانا وله** ~ -с-самана фула:ла:нан ва лаҳу у фалончига (нарсанинг) нархини нақд берди.

نقد нақдун 1) нақд бериш; 2) пул, танга; кўплиги **نقود** куқудун.

نقر нақара, **ينقر** йанқуру, **نقرا** нақран 1) тақиллатмоқ, чўқимоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани тақиллатди; 3) чўқиб тешмоқ: **ت الطائر البيضاء** ~ -т-та:пу-л-байдата

بق туш тухумни чўқиб тешди.

نقش нақаша, **ينقش** йанқушу, **نقشا** нақшан
1) бўяб безамоқ: ~ -ш-шай'а у нарсани бўяб безади; 2) нақшламоқ: **فص الختام** ~ **فيسا-и-хитам** у ууғ гавҳарини нақшлади.

نقش нақшун рангли безак; сурат, нақш.
نقص нақаса, **ينقص** йанқусу, **نقصا** нақсан ва **نقصان** танқа:сан ва **نقصانا** нуқса:нан камаймоқ, озаймоқ, кам, оз бўлмоқ: **ماء البركة** ~ ма:у-л-баракати бу барака суви камайди.

نقص нақсун 1) кам бўлиш, етишмаслик; 2) камайиш, озайиш; 3) нуқс, нуқсон.

نقصان нуқса:нун 1) камайиш, озайиш; 2) нуқс.

نقص нақада, **ينقص** йанқуду, **نقصا** нақдан 1) бузмоқ: **العهد** ~ -л-ъаҳда у аҳдни бузди; **الأمر** ~ -л-'амра у ишни бузди; 2) бузмоқ, қулатмоқ: **البناء** ~ -л-бия:а у бивони бузди.

نقاط нуқатун ва **نقطة** нуқтатун нуқта; кўплиги **نقاط** ниқа:тун.

نقع нақаъа, **ينقع** йанқаъу, **نقعا** нақъан хўлламоқ, сувламоқ, сувга солмоқ: **الدواء** ~ -д-дава:а у дори-ни сувга солди.

نقف нақафа, **ينقف** йанқуфу, **نقفا** нақфан урмоқ, чертмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни чертди.

نق наққа, **ينق** йаниққу, **نقيا** нақи:қан вақилламоқ: **ت الضفدعة** ~ -ти-ди-дифдаъата бу қурбақа вақиллади.

نقب наққаба, **ينقب** йунаққибу, **نقبيا** танқи:бан текшириб чиқмоқ, синчиклаб текширмоқ: **عن الشية** ~ ъани-ш-шай'и у нарсани синчиклаб текширди;

عن النفط ~ ъани-н-нафти у нефтининг (бор-йўқлигини) текшириб чиқди.

نقش наққаша, **ينقش** йунаққишу, **نقشا** танқи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

نقش наққаша, **ينقش** йунаққишу, **نقشا** танқи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

نقش наққаша, **ينقش** йунаққишу, **نقشا** танқи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

نقش наққаша, **ينقش** йунаққишу, **نقشا** танқи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

نقش наққаша, **ينقش** йунаққишу, **نقشا** танқи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

نقش наққаша, **ينقش** йунаққишу, **نقشا** танқи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

نقش наққаша, **ينقش** йунаққишу, **نقشا** танқи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

- نقط** наққата, **ينقط** йунаққиту, **تنقيط** танқи:тан
1) нуқта қўймоқ: **العرف** ~ -л-ҳарфа у ҳарфга нуқта қўйди;
2) доғ туширмоқ: **ثوبه بالحبر** ~ савбаҳу би-л-ҳибри у кий
шмига сиёҳ билан доғ туширди; 3) келин-куёвга совға қил
моқ: **العروسين** ~ -л-ъару:сайни у келин-куёвга совға қилди.
نقي наққа:, **ينقي** йунаққи:, **تنقية** танқийатап
1) тозалмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тозалади; 2)
танламоқ, сараламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
саралади.
نقل нақала, **ينقل** йанқулу, **نقلا** нақлан 1) кўчир-
моқ, кўчириб қўймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўчириб
қўйди; 2) келтирмоқ, нақл қилмоқ **الكلام** ~ -л-кала:ма
у бу гапни келтирди; 3) нусха кўчирмоқ: **الكتاب** ~
-л-кита:ба у бу китобдан нусха кўчирди; 4) таржима
қилмоқ, ўғирмоқ: **الكتاب إلى لغة كذا** ~ -л-кита:ба 'ила:
луғатин каза: у китоб-ни фалон тилга таржима қилди.
نقمة н(а,и)қматун уқубат, қийинчилик; азоб, қийналиш;
кўплиги **نقم** ниқамун.
نقوط нуқу:тун келин-куёвга совға.
نقيب нақи:бун бошлиқ, оқсоқол, касаба бирлашмаси-
нинг раиси; кўплиги **نقباء** нуқбаба:'у.
نقيد нақи:дун 1) қарши, тесқари, акс; 2) антоним.
نقيق нақи:қун вақиллаш.
نقي нақиййун сара, тоза.
نكب накаба, **ينكب** йанкубу, **نكبا** нак(а)бан бало,
мусибат келтирмоқ, етказмоқ: **الدهر أو غيره** ~ -д-дахру 'ав
ғайруҳу бу замона ва бошқаси офат келтирди.
نكبة нақбатун мусибат, бало; кўплиги **نكبات** нака-
ба:тун.
نكته нуқтатун нуқта, ҳозиржавоблик билан айтилган
қизик, нозик маъволи гап; кўплиги **نكت** нуқатун ва **نكات**
нлка:тун.
تكران нуқра:нун янқор қилиш.

- نكرة** нақратун 1) нотағиш (шарса); 2) нотағиш (ки-
ши).
نكد наққада, **ينكد** йунаққиду, **تنكيدا** танқи:дан
қийинлаштирмоқ, оғир, қийин қилмоқ: **عيشه** ~ ʻайшаҳу
у турмушини қийинлаштирди.
نكس наққаса, **ينكس** йунаққису, **تنكيسا** танқи:-
сан ағдармоқ, тўнқармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
тўнқарди.
نكل наққала, **ينكل** йунаққилу, **تنكيلا** танқи:лан
балого гирифтор қилмоқ: **بفان** ~ би-фула:нин у фалончи-
ни балого гирифтор қилди.
نكهة наққатун оғиз ҳиди.
نما нама:, **ينمو** йанму:, **نمو** нумувван ўсмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'у бу нарсани ўсди.
نمر намурун йўлбарс; кўплиги **انمر** 'анмуру ва **انمار**
'анма:рун ва **نمارة** нима:ратун ва **نمورة** нуму:ратун ва
نمر нумурун.
نمش намашун сепкил.
نمط наматун 1) йўл, усул; **في الكتابة** ~ фи-л-кита:-
бати ёзиш усули; 2) тур, хил, навъ; кўплиги **انماط** 'анма:-
тун ва **نماط** нима:тун.
نمل намлун чумоли.
نملة намлатун битта чумоли; кўплиги (муз. ва муан.)
نمال нима:лун.
نمام намма:мун чақимчи, ирвоғар.
نمق наммақа 1) нақшламоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у тери-
ни нақшлади; 2) безамоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у ки-
тобни безади.
نمي намма:, **ينمي** йунамми:, **تنمية** танмийатап
ўстирмоқ: **الشيء** ~ -ш-ша,'а у нарсани ўстирди.
نموذج наму:закун намува; кўплиги **نماذج** нама:-
зижу.
نهار наҳа:рун кун, кундуз; кўплиги **انهار** 'анҳурун ва
نهر нуҳурун.

نهاية ниҳа:йатун 1) ниҳоя, охир, сўнг; 2) чегара.
نهب наҳаба, **ينهب** йанҳабу, **نهبا** наҳбан тортиб олмоқ, ўғирламоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у молни ўғирлади.
نهب наҳбун 1) ўлжа, тортиб олинган, ўғирланган нарса; 2) ўғрилиқ, талаб, тортиб олиш.
نهج наҳжа, **ينهج** йанҳажу, **نهجا** наҳжан 1) юрмоқ, йўл босмоқ: **الطريق** ~ -тари:қа у йўлни юрди; 2) тушинтирмоқ, аңглатмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни тушинтирди.
نهج наҳжун кенг, очиқ йўл; кўплиги **نهج** нуҳжун ва **نهجات** наҳжа:тун ва **نهوج** нуҳу:жун.
نهذ наҳдун 1) кўтарилган нарса; 2) аёллар кўкраги; кўплиги **نهود** нуҳу:дун.
نهر наҳара, **ينهر** йанҳару, **نهرًا** наҳран ҳайдамоқ, қувмоқ: **السائل** ~ -с-са:'ила у ҳайрчани қувди.
نهر наҳрун 1) чучук оқар сув; 2) дарё; кўплиги **انهر** 'анҳурун ва **انهار** 'анҳа:рун ва **نهر** нуҳурун ва **نهور** нуҳу:рун.
نهش наҳаша, **ينهش** йанҳашу, **نهشا** наҳшан чақмоқ: **ت العية او العقب** ~ ти-л-ҳаййату 'ави-л-'ақ-рабу бу илон ёки бу чаён чақди.
نهض наҳада кўтарилмоқ, турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши турди.
نهضة наҳдатун 1) туриш, кўтарилиш, уйғониш; **النهضة الوطنية** ан~у-л-ватаниййату миллий уйғониш: ~ **العصر** II ~ и уйғониш даври.
نههم наҳамун очкўзлик, очофатлик.
نههي наҳа:, **ينهي** йанҳа:, **نهيا** наҳйан 1) манъ қилмоқ: **غيره عن الشيء** ~ гайраҳу 'ани-ш-шай'и у бировга нарсани манъ қилди; 2) қайтармоқ: **الله عن كذا** ~ -л-ла:ҳу 'ан каза: Аллоҳ бу нарсдан қайтарди.
نهيق наҳи:қун хангиллаш.
نوال нава:лун совға.

نوبة навбатун 1) навбат; 2) дард тутиб қолиш; тут-қаноқ.
نور наварун лўлилар.
نور ну:рун нур., ёнду, ёруғлик; кўплиги **انوار** 'анва:-рун ва **انوار** ни:ра:нун.
نوي ну:риййун лўли.
نوع навъун тур, хил; кўплиги **انواع** 'анва:ъун.
نوفمبر ну:фимбиру ноябрь.
نوم навмуи уйқу.
نور наввара, **ينور** йунаввиру, **تنويرا** танви:ран 1) ёритмоқ, нурли, ёруғ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёритди; 2) ёришмоқ: **الصبح** ~ -с-субҳу бу тонг ёришди.
نوع навваъа, **ينوع** йунаввиъу, **تنوعا** танви:ъан хилламоқ; турларга ажратмоқ, сараламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани саралади.
نوم наввама, **ينوم** йунаввиму, **تنويما** танви:ман ухлатмоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййа у болани ухлатди.
نوي нава:, **ينوي** йанви:, **نوي** наван ва **نية** ний-йитан ният қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-ша,'а у нарсани ният қилди.
نيابة нийа:батун войиблик, депутатлик.
نيابي нийа:биййун 1) парламент; 2) парламентга тегишли; **انتخابات** ~ -а:тун парламент сайловлари.
نير ни:рун қўш хўкизни қўшиб турувчи ёғоч; кўплиги **انيار** 'анйа:рун ва **انيار** ни:ра:нун.
نيسان найса:ну апрель.
نيل ни:лун 1) нил, индиго (кўк бўёқ олинадиган ўтинг номи); 2) кўм-кўк; 3) Нил (дарё номи).
نية ниййатун интилиш, қасд қилиш; кўплиги **نيات** ниййа:тун.
نير наййирун ёруғ, нурли, ёғдули.

• ҳу IIIш., музаккар, бирлик қўшимчаси: **кита:** кита:-бухв китоби.

ма ҳа: IIIш., муаннас, бирлик эгалик қўшимчаси: **кита:** кита:буҳа: китоби.

мад ҳа:ун ҳо (араб алифбесининг йитирма олтинчи ҳарфи; абjadда 5 рақамини билдиради).

мап ҳа:ба, **йеап** йаҳа:бу, **һепа** ҳайбан ва **һепа** ҳайбатан ав **маһа:** маҳа:батан 1) қўрқмоқ, хавфсирамоқ:

гайраҳу у бировдан хавфсиради; 2) эҳтиром қилмоқ, ҳурматламоқ: **ғепа** ~ гайраҳу у бировни ҳурматлади.

мад ҳа:ти бер! **алкита:** -л-кита:ба китобни бер.

мад ҳа:тифун телефон.

маж ҳа:жа, **йеж** йаҳи:жу, **һежа** ҳайжан ва **һежа** ҳайжа:жан ва **һежа:** ҳайжа:нан 1) қайнамоқ, қимирламоқ: **ш-шай** у бу нарса қимирлади; **алғуб** ~ -л-ғадабу у ғазабланди; 2) тўлқинланмоқ: **алба:** -л-баҳру бу денгиз тўлқинланди.

маж ҳа:жара, **йеж** йуҳа:жиру, **мажра:** муҳа:жаратан кўчмоқ: **мин блде** у **عنه** ~ мин баладихи ва ғанҳу у мамлакатидан кўчди.

маж ҳа:жисун мияга ўрнашган қўрқинчли хаёл, фикр; қутулиб бўлмайдиган хаёл, ўй; кўплиги **маж** ҳава:-жису.

маж ҳа:жама, **йеж** йуҳа:жиму, **мажма:** муҳажаматан ҳужум, ҳамла қилишмоқ, ташланишмоқ: **ғепа** ~ гайраҳу у биров билан ташланишди.

мад ҳа:дана, **йеад** йуҳа:дину, **мадда:** муҳа:данатан сулҳ тузишмоқ, ярашмоқ: **ғепа** ~ гайраҳу у биров билан сулҳ тузишди.

мад ҳа:ла, **йеол** йаҳу:лу, **мад** ҳавлан қўрқитмоқ: **аламр** ~ -л-амру фула:нан бу иш фалончини қўрқитди.

мад ҳа:латун 1) ойнинг гардиши; 2) ҳола (азиз-авлиёлар ва улуғ кишилар боши устига рассомлар чизадиган нурли доира); кўплиги **мад** ҳа:ла:тун.

мад ҳа:ма, **йеим** йаҳи:му, **һепа** ҳайман ва **һепа:** ҳайма:нан ва **һепа:** ҳуйа:ман ва **һепа:** таҳйа:ман яхши қўрмоқ, севмоқ: **бғла:** ~ би-фула:натин у фалончи аёлни севди; **али** ~ **علي** важа: важҳихи у боши оққан томонга юрди.

мад ҳа:мишун 1) китоб ҳошияси; 2) нарсанинг чети; кўплиги **мад** ҳава:мишу.

мад ҳа:на, **йеон** йаҳу:ну, **мад** ҳавнав энгил, осон бўлмоқ: **али** ~ **عليه** -л-амру бу иш унга энгил бўлди.

мад ҳа:вада, **йеаод** йуҳа:виду, **мад** муҳа:-видатан 1) ярашмоқ: **ғепа** ~ гайраҳу у биров билан ярашди; 2) энгиллатмоқ: **ғепа** ~ **غيره في الثمن** гайраҳу фи:-самани у бировга нарҳни энгиллатди.

мад ҳа:вин ишқибоз; мухлис; кўплиги **мад** ҳува:-тун.

мад ҳа:вунун 1) ҳовонча; 2) миномет; кўплиги **мад** ҳава:вин:ну.

мад ҳа:ижун 1) ҳаяжонланувчи, тўлқинланувчи; 2) ғазабли, **мад** ҳа:жа ~ **мад** ҳа:жа ~ уҳу у ғазабланди.

мад ҳа:илун 1) қўрқинчли, хавфли; 2) катта, улуғ (иш).

мад ҳабба, **йеб** йаҳуббу, **мад** ҳубу:бан ва **мад** ҳаби:бан ва **мад** ҳаббан 1) эсмоқ, елмоқ: **ти-р-ри:** ҳу бу шамол эсди; 2) уйғон-моқ: **мин** ~ **من النوم** мина-н-навми у бу уйқудан турди.

мад ҳаббатун совға, тортиқ; кўплиги **мад** ҳаббатун.

мад ҳабатун 1) бир эсин; 2) уйғониш.

мад ҳабрун 1) гўшт; 2) лаҳм, суюксиз гўшт.

мад ҳабратун бир бўлак гўшт.

هبشا هبشا, هبش هبش, هبش هبش, هبش هبش
 ҳабшан уриб оғритмоқ; ~ غيره ~ ғайраҳу у бировни
 уриб оғритди.

هبط هبطا, هبب هبب, هبب هبب, هبب هبب
 1) кириб келмоқ; ~ البلد ~ -л-балада у бу диёрга кириб
 келди; 2) тушмоқ; ~ الوادي ~ -л-ва:ди: у бу водийга
 тушди.

هبط هبوطا, هبب هبب, هبب هبب, هبب هبب
 тан 1) тушмоқ; ~ من الجبل ~ мина-л-жабали у бу тоғдан
 тушди; 2) кўчмоқ; ~ من الموضع ~ мина-л-мавдиъи у бу мав-
 зудан кўчди.

هتاف هتاف, هتاف هتاف, هتاف هتاف, هتاف هتاف
 хута:фун 1) бақирини, қичқирини; 2) балад
 товуш.

هتف هتاف, هتف هتاف, هتف هتاف, هتف هتاف
 1) чақирмоқ; ~ بغيره ~ би-ғайраҳи у бировни чақирди;
 2) яшасин! — деб қичқирмоқ; ~ بعيانه ~ би-ҳайа:тиҳи у
 унга «яшасин!» — деб қичқирди.

هتك هتك, هتك هتك, هتك هتك, هتك هتك
 1) айбини, ҳақиқий башарасини очмоқ; ~ الستر ~ -с-ситра
 у унинг ҳақиқий башарисини очди; 2) йиртмоқ; ~ الثوب ~
 -с-сабба у кийимини узунасига йиртди.

هجا هجا, هجو هجو, هجو هجو, هجو هجو
 ва ҳажва ҳажва, ҳажва ҳажва, ҳажва ҳажва, ҳажва ҳажва
 мақ, устидан кулмоқ; ~ فلان ~ фула:нан у фалончини
 ҳажв қилди.

هجي هجي, هجي هجي, هجي هجي, هجي هجي
 таҳжийатан таҳжийатан, таҳжийатан таҳжийатан, таҳжийатан таҳжийатан
 тушинтирмоқ; ~ الكتاب الصبي ~ -л-кита:ба-с-сабийя у
 китобни бу болага тушинтирди.

هجر هجر, هجر هجر, هجر هجر, هجر هجر
 ва ҳижра ҳижра, ҳижра ҳижра, ҳижра ҳижра, ҳижра ҳижра
 ~ الشيء أو الشخص ~ 1) айрилмоқ; ~ هجران ~
 -ш-шай'а 'ави-ш-шаҳса у бу нарсдан ёки бу кимсадан айрил-
 ди; 2) айрилиқда бўлмоқ; ~ زوجه ~ завжаҳу у эридан
 айрилиқда бўлди.

هجر هجر, هجر هجر, هجر هجر, هجر هجر
 ҳажрун айрилиқ, ҳижрон.

هجران هجران, هجران هجران, هجران هجران, هجران هجران
 ҳижра:нун айрилиш, айрилиқ.

هجرة هجرة, هجرة هجرة, هجرة هجرة, هجرة هجرة
 ҳижратун кўчин.

هجوم هجوم, هجوم هجوم, هجوم هجوم, هجوم هجوم
 ма 1) ҳужум қилмоқ, бостириб кирмоқ; ~ علي غيره ~ ʔала:
 ғайриҳи у бировнинг устига бостириб кирди; ~ الجيش علي ~
 -л-жайшу ʔала:-л-ʔадувви бу кўшин бу душманга
 ҳужумқилди.

هجوم هجوم, هجوم هجوم, هجوم هجوم, هجوم هجوم
 ҳужу:мун ҳужум, бостириб келиш.

هداء هدا, هدا هدا, هدا هدا, هدا هدا
 ҳада'а, ҳада'а, ҳада'а, ҳада'а
 -ш-шай'у бу нарса
 жим бўлди.

هدا هدا, هدا هدا, هدا هدا, هدا هدا
 ҳадда, ҳадда, ҳадда, ҳадда
 ҳуду:дан 1) қулатмоқ, эмирмоқ, бузмоқ; ~ البناء ~ -л-бина:'а
 у бинони қулатди; 2) ҳолдан тойдирмоқ; ~ المصيبة ~
 -л-муси:бату бу мусибат ҳолдан тойдирди.

هدا هدا, هدا هدا, هدا هدا, هدا هدا
 ҳадда'а, ҳадда'а, ҳадда'а, ҳадда'а
 таҳди'атан таҳди'атан, таҳди'атан таҳди'атан, таҳди'атан таҳди'атан
 ҳовуридан туширмоқ, тинчлантирмоқ; ~ غيره ~ ғайраҳу у
 бировни тинчлантирди.

هدد هدد, هدد هدد, هدد هدد, هدد هدد
 ҳаддада, ҳаддада, ҳаддада, ҳаддада
 дан кўрқитмоқ, пўписи қилмоқ; ~ غيره ~ ғайраҳу у бировни
 кўрқитди.

هدم هدم, هدم هدم, هدم هدم, هدم هدم
 ҳаддама, ҳаддама, ҳаддама, ҳаддама
 ман қулатиб, эмириб ташламоқ; ~ البناء ~ -л-бина:'а у
 бинони эмириб ташлади.

هدر هدر, هدر هدر, هدر هدر, هدر هدر
 ҳадара, ҳадара, ҳадара, ҳадара
 таҳда:ран ва таҳда:ран 1) бўзламоқ;
 ~ الجبل ~ -л-жамалу бу туя бўзлади; 2) гув-гувламоқ;
 ~ العمام ~ бу каптар гув-гувлади; 3) гуркирамоқ;
 ~ الرعد ~ -р-ра'дубу момақалдироқ гуркиради.

هدر هدر, هدر هدر, هدر هدر, هدر هدر
 ҳадрун бекор, беҳуда бўлиш; ~ ا ~ ан бекорга,
 беҳудага; ~ ا ~ ан унинг қони бе-
 ҳуда тўқилди; ~ ا ~ ан унинг
 моли бекорга кетди.

هتف هتف, هتف هتف, هتف هتف, هتف هتف
 ҳадафа, ҳадафа, ҳадафа, ҳадафа
 1) яқинлашмоқ, яқин келмоқ; ~ الي الامر ~ 'ила:-л-'амри у бу

ишга яқинлашди: 2) интильмоқ: **للمجب** ~ -л-л-мажди у шараф сари интилди.

Һдн ҳадафун 1) мақсад, ният; 2) нишон; кўплиги **اهداف** 'аҳда:фун.

Һдм ҳадама, **يهدم** йаҳдиму, **هدما** ҳадман кулатмоқ, емирмоқ, бузмоқ: **البناء** ~ -л-бина:а у бинони кулатди.

Һдт худнаатун сулҳ қилиш, ярашиш; кўплиги **هدن** худанун.

Һди ҳада:, **يهدى** йаҳди:, **هدى** худан,

Һдия ҳидйатун ва **هداية** ҳида:йатан хидоят йўлигабошламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни

хидоят йўлигабошлади.

Һди худан оқиллик, тўғрилиқ; тўғри йўл.

Һдир ҳади:рун 1) бўзлаш; 2) гув-гувлан; 3) тирил-лан (машиналар ҳаракат қила бошлагандаги товуш).

Һдия ҳадийатун совға; кўплиги **هدايا** ҳадаё: ва

هداوي ҳада:ва: ва **هداو** ҳада:ван.

Һда ҳаза: бу, шу; муаннаси **هده** ҳазихи; кўплиги **هؤلاء** ҳа'ула:и.

Һдб ҳаззаба, **يهدب** йуҳаззибу, **تهديبا** таҳзи:-бан тарбия қилмоқ, яхшиламоқ, тузатмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тарбия қилди.

Һди ҳаза:, **يهدى** йаҳзи:, **هديا** ҳазйан ва **هديانا** ҳазайа:нан алахсимок; алжирамоқ, бемаъни гаплар гапирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши алжиради.

Һдиан ҳазайа:ну алахсиш, алжираш, беъмаъни гаплар гапиршиш.

Һрб ҳараба, **يهرّب** йаҳрубубу, **هربا** ҳарабан ва **هروباً** ҳуру:бан ва **مهرباً** маҳрабан ва **هرباناً** ҳараба:нан қочмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қочди.

Һрб ҳарабун қочиш.

Һр ҳиррун мушун; кўплиги **هررة** ҳирратун;

муаннаси **هرة** ҳирратун; кўплиги (муз. ва муан.)

Һрд ҳирарун.

Һрб ҳарраба 1) қочирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қочирди; 2) яширинча, контрабанда йўли билан ўтказмоқ: **البضاعة الممنوعة** ~ -л-бида:ъата-л-мамну:ъата у таққиланган молни яширинча ўтказди.

Һрж ҳарража, **يهرج** йуҳарижу, **تهريجا** таҳри:жан кулдирмоқ, ҳазил қилмоқ: **الرجل في الحديث** ~ -р-ражулу фи:-л-ҳади:си бу киши бу гада ҳазил қилди.

Һрс ҳараса, **يهرس** йаҳрусу, **هرسا** ҳарсан майдаламоқ, туймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани туйди.

Һрп ҳартақатун диндаги бидъат.

Һрғ ҳараъа, **يهرغ** йаҳраъу, **هرغا** ҳараъан шошиб, чошиб келмоқ: **الرجل إليه** ~ -р-ражулу 'илайҳи бу киши унинг олдига шошиб келди.

Һрм ҳарама, **يهرم** йаҳриму, **هرما** ҳараман майдаламоқ, майда кесмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшти майдалади.

Һрм ҳарама, **يهرم** йаҳраму, **هرما** ҳарамав ва **مهراً** маҳраман ва **مهرة** маҳраман қаримоқ, мункиллаб қолмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қариди.

Һрм ҳарамун 1) қариш, мункиллаб қолиш; 2) ҳарам, пирамида; кўплиги **أهرام** 'аҳра:мун ва **هرام** ҳира:мун.

Һрм ҳаримун қария, чол; кўплиги **هرمون** ҳариму:-на ва **هرمي** ҳарма:; муаннаси **هرمة** ҳариматун; кўплиги **هرمات** ҳарима:тун ва **هرمي** ҳарма:

Һрол ҳарвала, **يهرول** йуҳарвилу, **هرولة** ҳарвалатун шошилмоқ, чошиб келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чошиб келди.

Һрисе ҳарш:сатун ҳариса (туйилган буғдой ва гўшдан тайёрланган таом).

Һзал ҳуза:лун ориқ, озғин.

Һз ҳазза, **يهرز** йаҳуззу, **هزاً** ҳаззан қи-

мирлатмоқ, тебратмоқ, силкитмоқ: **الشيء وبه** ~ ш-шай'а ва биҳи у парсаи силкитди.

1) қимирлаш, тебраниш, силкишиш; **هزلة** ҳаззатун
2) **الارضية** ~ ал-ардийату ер қимирлаши.

هزل ҳазала, **يهزل** йаҳзилу, **هزلا** ҳазлан ҳазиллашмоқ, ҳазил қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳазил қилди.

هزل ҳузила, **هزالا** ҳуза:лан мажҳ, озгин, ориқ бўлмоқ: **الحيوان** ~ л-ҳайва:ну бу жонвор ориқ бўлди.

هزل ҳазлун ҳазил, жиддий эмас.

هزم ҳазам, **يهزم** йаҳзиму, **هزما** ҳазман ва **هزيمة** ҳазиман зарба бермоқ, енгмоқ, ғалаба қилмоқ: **خصمه** ~ хасмаҳу у рақибини енгди.

هزهر ҳазҳаза, **يهزهر** йуҳазҳизу, **هزهره** ҳазҳазатан қимирлатмоқ, силкитмоқ: **الشجرة** ~ ш-шажарата у дарахтни силкитди.

هزوطا ва **هزأ** ҳаз'ан йаҳза'у **هزي** ҳази'а. **هزوطا** ҳузу:ан ва **مهزاة** маҳза'атан маҳсара қилмоқ, устидан кулмоқ: **بغيره ومنه** ~ би-ғайриҳи ва минҳу у бировни маҳсара қилди.

هزيل ҳазил:лун ориқ, озгин; кўнлиги **هزلي** ҳазла:

هزيمة ҳазиман зарба бериш, енгил, ғалаба қилиш; кўнлиги **هزائم** ҳазам:иму.

هش ҳашша, **يهش** йаҳ(а,и)шшу, **هشاش** ҳашашан ва **هشاشة** ҳашашан кулмоқ, хурсанд, кўнгли очиқ бўлмоқ; **غيره وله** ~ ғайраҳу ва лаҳу у бировдан хурсанд бўлди.

هش ҳашшун юмшоқ, бўш, мўрт (синувчан).

هشم ҳашшама, **يهشم** йуҳашшиму, **تهشيم** таҳши:ман синдириб ташламоқ, чил-чил қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у парсаи синдириб ташлади.

هشيم ҳашим:мун f) юмшоқ, бўш, мўрт (синувчан);
2) қуруқ синган ўт.

هضبة ҳадбатун ясси тоғ, чўзилган тоғ; кўнлиги **هضاب** ҳадбун ва ҳидабун ва **هضاب** ҳида:бун.

هضم ҳадама, **يهضم** йаҳдиму, **هضمًا** ҳадмав
1) сингдирмоқ, ҳазм қилмоқ: **المعدة الطعام** ~ л-миъдату-таба:ма бу меъда овқатни ҳазм қилди; 2) поймол қилмоқ: **حقه** ~ ҳаққаҳу у унинг ҳуқуқини поймол қилди;
3) зулм, зўрлик қилмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончига зўрлик қилди.

هضم ҳадмун сингдириш, ҳазм қилиш.

هطل ҳатала, **يهطل** йаҳтилу, **هطلا** ҳатлан ва **هطالاتا** ҳатала:нан ва **تهطالا** таҳта:лан қуймоқ.

йирик ёрмоқ: **المطر** ~ л-матару бу ёрмоғир қуйди.

هفا ҳафа:, **يهفو** йаҳфу:, **هفوا** ҳафван ва **هفوة** ҳафватан ва **هفواتا** ҳафава:нан янглишмоқ, хато қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши янглишди.

هفوات ҳафватун янглишиш; хато; кўнлиги **هفوات** ҳафава:тун

هل ҳал сўроқ юкламаси: **قرات الكتاب** ~ қара'та-л-кита:-ба китобни ўқидингми?

هلا ҳала: эмасми?

هلاك ҳала:кун йўқ бўлиш, ўлим.

هلال ҳила:лун ой, янги ой; кўнлиги **اهلة** 'аҳил-латун ва **اهال** 'аҳа:ли:лу.

هلك ҳалака, **يهلك** йаҳл(у,и)ку, **هلاكا** ҳала:кан ва **هلوكا** ҳулу:кан ва **مهلكا** маҳликан ва **الرجل** ~ таҳл(у,и)катан ва **هلكا** ҳулкан улмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ўлди.

هل ҳалла, **يهل** йаҳуллу, **هلا** ҳаллан кўринмоқ, чиқмоқ: **الهلال** ~ л-ҳила:лу бу ой чиқди.

هلا ҳалла: эмасми?

هلل ҳаллала **يهلل** йуҳаллилу, **تهللا** таҳли:-лан тасбиҳ айтмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши тасбиҳ

لا اله الا الله ла:шай'а ҳаққа:л-лаҳи) айтди.

علم халумма даъват билдирувчи сўз: **~ إلى العمل**
 'ила:-л-тамали қани, турдик ишга; **~ بنا** би-на: қани
 кетдик биз билан.
 هليون ҳилиавнун сарсабил (ўсимлик поми).
 همج ҳамажун қора халқ, авом; кўпчилиги **اهماج**
 'ахма:жун.
 همد ҳамада, **همد** йаҳмуду, **همودا** ҳуму:дан
 1) сўнмоқ, ўчмоқ: **النار** ~ -н-на:ру бу ўт ўчди; 2) ўлмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши ўлди; тинчимок, сўнмоқ:
ت الأصوات ~ -ти-л-'асва:ту бу товушлар тинчиди.
 همزة ҳамзатун ҳамза (араб алифбесининг биринчи
 ҳарфи).
 همس ҳамаса, **همس** йаҳмису, **همسا** ҳамсан
 ва **هموسا** ҳуму:сан шивирламоқ: **الكلام** ~ -л-кала:-
 ма у гапни шивирлади.
 همس ҳамсун шивирлаш.
 هم ҳамма, **هم** йаҳумму, **هما** ҳамман ва
هممة маҳамматан қайгуртмоқ, ташвишга солмоқ: **الامر** ~
فلان -л-'амру фула:нан бу иш фалончини ташвишга
 солди.
 هم ҳамма, **هم** йаҳумму, **هما** ҳамман
 азм қилмоқ, киришмоқ: **الرجل بالامر** ~ -р-ражулу би-л-'амри
 бу киши бу ишга киришди.
 هم ҳаммун қайғу, ғам, ташвиш; кўпчилиги **هموم**
 ҳуму:мун.
 هممة ҳимматун 1) танвиш; 2) киришиш, бошлаш;
 3) азм қилиш, қаттиқ киришиш; кўпчилиги **همم** ҳимамун
 ва **همات** ҳимма:тун:
هنا ҳуна:бу ерда; **~ إلى** 'ила:~бу ерга; **~ من**
 мин~бу ердан; **~ وهناك** ва ҳуна:ка бу ер-у ерда.
 هندو ҳинду: **الهند** 'ал-ҳинду ҳиндлар, ҳиндилар.
 هندباء ҳиндиба:'у ҳиндибо, сачратқи (ўсимлик номи).
 هندس ҳандаса, **هندس** йуҳандису, **هندسة** ҳандасатун
 ўлчамоқ, режасини чизмоқ: **الرجل الابنية والآلات** ~ р-ражулу-

л-'абнийата ва-л-а:ла:ти у биноларни ва жиҳозларни ўлчади.
هندسة ҳандасатун 1) геометрия; 2) ўлчаш, чегара-
 лаш.
 هندي ҳиндийун ҳиндлар ёки ҳиндиларга нисбат.
 هنا ҳанна'а, **هنا** йуҳанни'у, **تهنتة** таҳни-
 'атан ва **تهنتا** таҳни:'ан табрикламоқ, олқишламоқ:
غيره بالامر ~ гайраҳу би-л-'амри у бировни бу иш билан
 табриклади.
 هنا ҳану'а, **هنا** йаҳну'у, **هنا** ҳана:'атан
 ёқимли бўлмоқ, енгил топилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу
 нарса ёқимли бўлди.
 هنا ҳани'а, **هنا** йаҳна'у, **هنا** ҳана'ан
 ва **هنا** ҳан'ан ва **هنا** ҳана:'атан севинмоқ,
 хурсанд бўлмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарсадан
 севинди.
 هنا ҳани:'ун 1) ёқимли; 2) енгил келган (наrsa);
~ أو مريتا ан ва мари:'ан ош бўлсин!
هنية ҳунайҳатун бироз вақт, бир зум.
 هو ҳува у (кишилик олмоши); иккилиги (муз. ва
 муан.) **هما** ҳума; кўпчилиги (муз.) **هم** ҳум; муан-
 насн **هي** ҳийа; кўпчилиги **هن** ҳунна.
هوا ҳава:'ун ҳаво, атмосфера; кўпчилиги **اهوية**
 'аҳвийатун.
هواية ҳива:'ятун ишқибозлик.
هوس ҳавасун ҳавойилик, тентаклик.
هول ҳавлун 1) қўрқин, хавфсиран; 2) хавфли, хатар-
 ли иш.
هوة ҳувватун жар, тагсиз чуқур; кўпчилиги **هوي**
 ҳуван ва **هو** ҳуввун ва **هوي** ҳувийун.
هور ҳаввара, **هور** йуҳаввиру, **تهويرا** таҳви:-
 ран 1) бузмоқ, емирмоқ: **البناء** ~ -л-бива:'а у бинони
 бузди; 2) тҳликага, ҳалокатга солмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
 у бировни таҳликага солди.
هوس ҳавваса, **هوس** йуҳаввису, **تهويسا** таҳви:-

сан ҳавойи, тентак қилмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировни тентак қилди.

هول ҳаввала, **يهول** йуҳаввиду, **تهويلا** таҳви:-
лан кўрқитмоқ, нўнуса қилмоқ: **علي فلان** ~ **ъала:** фула:-
нин у фалончини кўрқитди.

هون ҳаввана, **يهون** йуҳаввину, **تهويتا** таҳви:-
нан енгиллатмоқ; енгил, осон кўрсатмоқ: **عليه الامر** ~ **ъалай-**
ҳи-л-'амра у унга ишни енгил кўрсатди.

هوي ҳава:, **يهوي** йаҳви:, **هويا** ҳ(у,а)вий-
йан ва **الشئ** ~ **ҳайна:**нан тушмоқ, учиб тушмоқ:
-ш-шай'у бу нарса учиб тушди.

هوي ҳаван 1) ишқ; 2) истак, иштиши; кўплиги
اهواء 'аҳва:'ун.

هياج ҳийа:жун ҳаяжон, кўзғалиш.
هيئة ҳай'атун кўрипиш; манзара, қиёфа.

هيبة ҳайбатун кўрқинч; кўрқинч, хавф.
هيكل ҳайкалун катта, ажралиб турган бино; кўпли-

ги **هايكل** ҳайа:килу.
ها ҳаййа: тез, тез бўл!

ها ҳаййа'а, **يهي** йуҳаййи'у **تهيته** таҳи:'атан
ва **تهته** таҳи'атан ҳозирламоқ, тайёрламоқ: **الشئ** ~

-ш-шай'а у нарсани ҳозирлади.
هيج ҳаййажа, **يهيج** йуҳаййижу, **تهيجا** таҳ-
йи:жан кўзғатмоқ; **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсани кўз-
гатди.

هين ҳаййинун 1) енгил, осон; 2) арзимас, аҳамият-
сиз; кўплиги **اهواء** 'аҳвина:'у ва **هينون** ҳаййину:-
на.

و

و ва ва; **اوانت** 'ана: ва 'апта сеп ва мен.
واجب ва:жибун зарур, шарт.

واجه ва:жаҳа, **يواجه** йува:жиҳу, **مواجهه** мува:-
жаҳатан ва **وجاها** вижа:ҳан юзлашмоқ, юзма-юз турмоқ:
غيره ~ **гайраҳу** у биров билан юзлашди.

واجهة ва:жиҳатун унинг юзи, дўконнинг олди; ви-
трина.

واحة ва:ҳатун саҳро ўртасидаги сувли ва экинзор ер,
воҳа.

واحد ва:ҳидун 1) бир; кўплиги **واحدون** ва:ҳиду:на
муаннаси **واحدة** ва:ҳидатун; 2) битта.

واد ва:дин водий; кўплиги **اودية** 'авдийатун ва
اوداء 'авда:'ун ва **اودية** 'ава:дийатун.

وادع ва:диъун тинч, осойиш; **عيش** ~ **байшун** ~
тинч турмуш.

وازن ва:зана, **يوازن** йува:зину, **موازنة** мува:-
занатан, **الشئ بالشيء** ~ **байна-ш-шай'айни** у бу

-ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарса билан тенглаштир-
тирди; 2) қиёсламоқ: **بين الشئين** ~ байна-ш-шай'айни у бу
ички нарсани қиёслади.

واسطة ва:ситатун воситачи.
واسع ва:сиъун кенг.

واصل ва:сала, **يواصل** йува:силу, **مواصله** мува:-
салатан ва **وصالا** виса:лан давом эттирмоқ, тўхтатмай
қилмоқ: **الشئ وفيه** ~ -ш-шай'а ва фи:ҳи у ишни давом
эттирди.

واضح ва:диҳун 1) очиқ, ойдин; 2) тиниқ, аниқ.
واظب ва:заба, **يواظب** йува:зибу, **واظبة** ва:за-
батан давом атмоқ: **علي الامر** ~ **ъала:-л-'амри** у ишда да-
вом этди.

واعظ ва:ъизун ўғитчи, насиҳатчи; кўплиги **واعظ**
вуъъа:зун.

واف ва:фин тўла; **شرح** шарҳун ~ тўла шарҳ.
وافق ва:фақа, **يوافق** йува:фиқу, **موافقة** мува:-
фақатан ва **وفاق** вифа:қан 1) мувофиқлашмоқ: **غيره** ~
гайраҳу у биров билан мувофиқлашди; 2) келишмоқ:

фула:нан фи:-ш-шай'и ва ʔалай-ҳи у фалончи билан бу нарсада келишди: 3) тўғри келтирмоқ, уламоқ: **بين الشيينين** ~ байна-ш-шай'айни у бу икки нарсани улади.

واقع ва:қиъун рўй, юз берувчи; содир бўлувчи, бўлаётган; кўплиги **وقاع** вуққаъун ва **وقوع** вуқу:-ъун.

واكب ва:каба, **يواكب** йува:кибу, **مواكبة** мува:-кабатан ва **وكابا** вика:бан мавкибда бирга бўлмоқ, мавкибда юришмоқ: **الامير** ~ л-'ами:ра у амир билан мавкибда юришди.

وال ва:лин ҳоқим; кўплиги **ولاية** вула:тун.

والد ва:лидун ота; кўплиги **والدون** ва:лиду:на.

والدان ва:лида:ни ота ва она.

والدة ва:лидатун она.

والي ва:ла:, **يوالي** йува:ли:, **موالاة** мува:-ла:тан ва **ولاية** вила:'ан 1) қўлламоқ: **النائب الحكومة** ~ н-на: 'ибу-л-ҳуку:мата бу нойиб ҳукуматни қўллади; 2) давом эттирмоқ: **الشيء** ~ у нарсани давом эттирди.

وابد ваба:'ун вабо; кўплиги **اوبنة** 'авби'атун.

وبخ ваббаҳа, **يوبخ** йуваббиху, **توبيخا** тавби:-хан уришмоқ, сўзмоқ, танбих бермоқ: **الرجل غيره** ~ р-ражулу ғайраҳу бу киши бировни уришди.

وتد ват(а,и)дун 1) қозик; 2) устун; кўплиги **اوتاد** 'авта:дун.

وتر ватарун ёйнинг ипи; тор; кўплиги **اوتار** 'авта:-рун ва **وتار** вита:рун.

وثاق вуса:қун арқон; кишан; кўплиги **وثق** вусу:қун.

وثب васаба, **يثب** йасибу, **وثبا** васбан ва **وثوبا** вусу:бан ва **ويثبا** васи:бан ва **وثبانا** васаба:-нан ва **وثابا** вуса:бан ва **ثبة** сибатан 1) сапчиб

турмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши сапчиб турди;

2) сакрамоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши сакради.

وئب васбун сапчиш, сакраш.

وثق васиқа, **يثق** йасиқу, **ثقة** сиқатан ва

وثوقا вусу:қан ва **موثقا** мавсиқан ва **وثالة** васа:-қатан ишонмоқ: **الرجل بغيره** ~ р-ражулу би-ғайриҳи бу

киши бировга ишонди.

وئن васанун бут; кўплиги **اوئان** 'авса:нун ва

وئن вус(у)нун ва **ائن** 'усунун.

وئني васаниййун бутпараст.

وئيق васи:қун қаттиқ, мустаҳкам, пишиқ; кўплиги

وئاق вуса:қун.

وئيقة васи:қатун 1) **وئيق** васи:қуннинг муаннаси;

2) васиқа, ҳужжат, шаҳодатнома, гувоҳнома; **زواج** ~ зува:-жин никоҳ гувоҳномаси; **تاريخية** ~ та:ри:хиййатун та:рихий ҳужжатлар.

وجاهة важа:ҳатун мартабаси улуғлик, шаън, обрў.

وجب важаба, **يجب** йажибу, **وجوبا** вужу:бан

ва **وجبة** жибатан ва **وجبا** важбан ва **وجبة** важбатан лозим, вожиб бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса вожиб бўлди.

وجبة важбатун бир қунда бир марта ейиладиган таом, иснушта, ёки тушлик ёки кечки таом.

وجه важаҳа, **يوجه** йуважжиху, **توجيها** тавжи:-хан 1) юбормоқ, юқўнатмоқ: **فلانا في حاجة** ~ фула:нан фи: ҳа:-

жатин у фалончини бир иши билан жўнатди; 2) айлантирмоқ, юзлантирмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани айлантирди.

وجد важада, **يجد** йажиду, **وجدا** в(у,а)ждан

ва **وجدا** жидатан ва **وجودا** вужу:дан ва **وجدا** в(у,а)ждан

дан ва **اجدانا** 'ижда:нан тоиоқ: **المطلوب** -л-мат

лу:ба у излаганини тошди.

وجع важаъун оғриқ, сапчиқ; **البطن** ~ л-батни қо-

рин оғриғи; **الراس** ~ -p-ra'sи бош оғриғи; кўплиги **أوجاع** 'авжа:ъун ва **وجاع** вижа:ъун.

وجنة важнатуи ёноқ; кўплиги **وجنات** важана:тун.

وجه важхун 1) юз; 2) жиҳат, тараф, йўналиш; 3) мақ-

сад, ният, интилиш.

وجهة вужхатун тараф, томон, йўналиш.

وجيز важи:зун қисқа, калта; **فترة** ~ **ة** фитратун ~ атун қисқа вақт.

وجيه важи:хун 1) важоҳатли, насабли; 2) хўжа; кўплиги **وجهاء** вужаха:у; муаннаси **وجيهة** важи:хатун; кўплиги **وجائه** важа:иху ва **وجيهات** важи:хатун.

وحد ваҳҳада, **يوجد** йуваҳхуду, **توحيداً** тавҳи:дан 1) қўшмоқ; **العدد** ~ -л-ъадада у сонни қўшди; 2) бирлигига ишонмоқ; **الله** ~ -л-ла:ха у Аллоҳнинг бирлигига ишонди; 3) Аллоҳдан бўлак худо йўқдир, — демоқ; **الله** ~ -л-ла:ха у **لا إله إلا الله** ла: 'ила:ха 'илла:-л-ла:хи Аллоҳдан бошқа худо йўқдир, — деди.

وحد ваҳдун ёлғизлик, яқкалик.

وحدة ваҳдатун 1) камлик, кам сонлилик; 2) ёлғизлик, яқкалик; 3) бирлик; 4) ҳарбий қисм; 5) кемалар туркуми.

وحش ваҳшун ёввойи, ваҳший; **حمار** ~ **حمار** ҳима:ру ~ ни ёки **وحش** ҳима:рун ваҳшиййун ваҳший эшак; кўплиги **وحوش** вуҳу:шун ва **وحشان** вуҳша:нун.

وحشي ваҳшиййун ёввойи, ваҳший.

وخل ваҳ(а)лун сувўтли лой; кўплиги **أحوال** 'авҳа:-лун ва **وحول** вуҳу:лун.

وحي ваҳйун 1) Аллоҳдан анбиёларга келадиган хабар, ваҳй; 2) илҳом **الشاعر** ~ -ш-ша:ъири шоир илҳоми.

وحيد ваҳи:дун 1) битта, яқка, яғона; 2) ёлғиз; **الابن** ~ **ابن** алибну-л- ~ у ёлғиз ўғил.

وداع вада:ъун 1) кузатиш, кузатиб қўйиш; 2) айрилиш, ташлаб кетиш.

وداعة вада:ъатун 1) юмшоқлик, мулойимлик; 2) осойишлик, сокинлик.

ود вада, **يود** йувадду, **وداً** в(у,а,и)ддан, **وداداً** в(у,а,и)да:дан ва **ودادة** вада:датан ва **مودة** маваддатан ва **مودودة** мавду:датан яхши кўрмоқ, ёқтирмоқ; **الرجل الشي** ~ -p-ражулу-ш-шай'а бу киши нарсани ёқтирди.

ود вуддун яхши кўриш, ёқтириш; севги, муҳаббат. **ودع** вадаъа, **يودع** йуваддиъу, **توديعاً** тавди:-ъан 1) видолашмоқ, хайрлашмоқ; **المسافر القوم** ~ -л-муса:-фиру-л-қавма бу мусофир бу қавм билан видолашди; 2) кузатмоқ, кузатиб қўймоқ; **القوم المسافر** ~ -л-қавму-л-муса:фира бу қавм мусофирни кузатиб қўйди.

وديع вади:ъун мулойим, юмшоқ; кўплиги **ودعاء** вудаъа:у.

وراء вара'ун орқа, кейин; **إلى** ~ **إلى** ху орқаси 'ила:- ~ 'и орқага.

ورثة вира:сагун 1) мерос; 2) мерос қолдириш; 3) наслдан наслга ўтиш.

ورث вариса, **يرث** йарису, **ورثاً** в(а,и)рсаи ва **ارثة** ирсатан ва **ورثة** рисатан ва **ثرائاً** тура:саи мерос қолдирмоқ; **فلانا المال** ~ **ومنه وعنه** фула:н'ани-л-ма:лава минҳу ва 'анҳу у фалончига мерос қолдирди.

ورد вардун атиргул; кўплиги **ورود** вуру:дун.

وردة вардатун битта атиргул.

ورث варраса, **يورث** йуваррису, **توريثاً** таври:-сан 1) меросхўр қилмоқ; **الرجل غيره** ~ -p-ражулу гайраҳу бу киши бировни меросхўр қилди; 2) мерос қилмоқ; **الرجل** ~ **الرجل** ~ -p-ражулу ма:лан бу киши молни мерос қилди.

ورط варрата, **يورط** йуварриту, **توريطاً** таври:-тан қийин аҳволга, балога қўймоқ; **الرجل غيره** ~ -p-ражулу гайраҳу бу киши бировни балога қўйди.

ورق варрақаа, **يورق** йуварриқу, **توريقاً** таври:-қан барг ёзмоқ; **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт барг ёзди.

ورم варрама, **يورم** йуварриму, **توريماً** таври:-

ман шиширмоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у терини шиширди.

ورشة варшатун 1) корхона, устахона, 2) завод, фабрика.

ورطة вартатун 1) қийин, мушқил ҳол; 2) ҳалокат, бало; кўплиги **ورطات** вара:тун ва **وراط** вира:тун.

ورع вараъун художўйлик, тақводорлик.

ورق варақун барг; кўплиги **اوراق** 'авра:қун ва

وراق вира:қун.

ورقة варақатун битта барг; кўплиги **ورقات** варақа:тун.

ورك вар(и)кун тос; сон (тана аъзолари).

ورم варима, **يرم** йариму, **وارما** вараман шишмоқ: **الجلد** ~ л-жилду бу тери шишди (касалиқдан).

ورم вара:мун тери шишини; шиш; кўплиги **اورام** 'авра:мун.

وري варан башарият, халқ.

وريد вари:дун 1) қон томири; 2) бўйин томири; кўплиги **اوردة** 'авридатун ва **ورد** вурдун ва **ورود**

вуру:дун. **وزارة** виза:ратун 1) вазирилик; 2) вазирилар кенгаши.

وز ваззун роз.

وزع вазаъа, **يوزع** йуваззиъу, **توزيعا** тавзи:ъан 1) ажратмоқ, бўлиб бермоқ: **الشيء عليهم** -ш-шай'а ғалай-ҳим у нарсани уларга бўлиб берди; **الشيء بينهم** -ш-шай'а байнаҳум у нарсани уларга тарқатди.

وزن вазана, **يزن** йазину, **وزنا** вазнан ва **وزنة** вазанатан тарозуда ўлчамоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани тарозуда ўлчади.

وزن ваззун оғирлик; кўплиги **اوزان** 'авза:нун.

وزير вази:рун вазир, министр; кўплиги **وزراء** вуза:ра:у ва **اوزار** 'авза:рун; **الداخلية** ~ у-д-да:хилийяти

ички ишлар вазири. **وسادة** виса:датун ёстиқ; кўплиги **وسادات** виса:да:тун

ва **وسائد** васа:иду.

وساطة васа:тату воситачилик.

وسام виса:мун орден; кўплиги **اوسمة** 'авсиматун.

وسخ васахун кир; кўплиги **اوساخ** 'авса:хун.

وسخ васихун кир, кирли; **سابون** ~ кир кийим.

وسخ вассаха, **يوسخ** йувассиҳу, **توسيفا** тавси:хан кир қилмоқ: **الثوب او الجلد** ~ с-савба 'ави-л-жилда у кийимни ёки баданни кир қилди.

وسط вассата, **يوسط** йувасситу, **توسيطا** тавси:тан 1) воситачи қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни воситачи қилди; 2) ўртага қўймоқ, жойлаштирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўртага қўйди.

وسع вассаъа, **يوسع** йувассиъу, **توسيعا** тавси:ъан кенгайтирмоқ, кенг қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кенг қилди.

وسط вас(а)тун (муан, ва муз., бирлик ва кўплик) 1) ўрта, марказ; **الطريق** ~ -т-тари:қ йўлнинг ўр-

таси; **المدينة في** ~ и-л-мади:нати шаҳар марказида; 2) ўрта, ўртача; **شاي'ун** ~ ўртача нарса.

وسع васаъа, **يسع** йас(а,и)ъу, **سعة** с(а,и)ъатан 1) кенг бўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой кенг бўлди;

2) сиғдирмоқ, қамраб олмоқ: **الإناء الشيء** ~ -л-'ина:у-ш-шай'а бу идиш нарсани сиғдирди; **لايسعني أن أفعل كذا** ла:йасаъуни: 'ан 'афъала каза: мен фалон нарсани қила олмайман.

وسع васуъа, **يوسع** йавсуъу, **ساعة** саъатан ва **وساعة** васа:ъатан кенг бўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой кенг бўлди.

وسع вусъун қила олиш, қўлдан, жучдан келиш; **ليس في** **ي أن أفعل كذا** лайса фи: ~ и: 'ан 'афъала каза:

мен фалон нарсани қила олмайман.

وسواس васва:суи 1) ҳадиксираш, талвасаланиш, васва-сага тушини, васваса қилувчи (шайтоннинг сифати); кўплиги **وساوس** васа:вису.

وسيط васи:тун воситачи; кўплиги **وسطاء** вусата:у.

وسيلة васи:латун восита; кўплиги **وسائل** васа:'илу ва

нақли нақлиёт (транспорт) воситалри. **وسيل** васи:лун ва **وصل** вусулун; **وصل** н-нақли нақлиёт (транспорт) воситалри.

وشاح виша:хун камар, белбоғич; кўплиги **وشح** ву-шухун ва **اوشحة** авшиҳатун ва **وشائح** ваши:иху.

وشك вашкун тезлик, суръат.

وشوش вашваша, **يوشوش** йувашвашу, **وشوشة** ваш-вашатан шивирламоқ; **الرجل** ~ р-ражулу бу киши гапни шивирлади.

وشي ваши:, **يشي** йаши:, **وشيا** вашйан ва **وشاية** виша:йатан чақимчилик қилмоқ, сотмоқ; **به الي** ~ би-йе **البي** би-йе:л-ла:хими у уни ҳокимга сотди.

وشيك ваши:кун (муз. ва муан.) тез, чаққон; **رجل** ~ ражулун ~ чаққон эркак; **امرأة** ~ имра'атун ~ чаққон аёл.

وصاية васа:йатун 1) васият қилиш; кўплиги **وصايا** васа:йа:; 2) оталик.

وصل вассала, **يوصل** йувассилу, **توصيلا** тавси:-лан 1) қўшмоқ, уламоқ, боғламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарса ни боғлади; 2) келтирмоқ, келтириб қўймоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а 'илайҳи у нарса ни унга келтирди.

وصي васса:, **يوصي** йувасси; **توصية** тавсийатан 1) тайинламоқ, ўқитириб қўймоқ; **فلانا واليه** ~ фула:нан ва 'илайҳи у фалончига ўқитириб қўйди; 2) топширмоқ; **اليه** ~ илайҳи ва лаҳу би-шай'ян у нарса ни унга топширди; 3) васият қилмоқ; **فلانا** ~ ула:нан у фалончига васият қилди.

وصف васафа, **يصف** йасифу, **وصفا** васфан ва **وصفة** сифатан 1) васф қилмоқ, сифатламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарса ни васф қилди; 2) рецент ёзмоқ.

وصفة васфатун дори қоғоз, рецент.

وصل васала, **يصل** йасилу, **وصول** вусу:лан ва **وصلة** вуслатан ва **صلة** силатан 1) етмоқ, бориб етмоқ, етишмоқ; **إلى المكان** ~ ила:-л-мака:ни у бу ерга етди;

إلى الأمر ~ 'ила-л-'амри у бу ишга етишди; 2) етиб кел-моқ; **فلانا الخبر واليه** ~ фула:нани-л-хабару ва 'илайҳи бу ха-бар фалончига етиб келди.

وصل васала, **يصل** йасилу, **وصلا** васлан ва **صلة** с(у,и) латан боғламоқ, уламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарса ни улади.

وصي вассийун оталик қилувчи; кўплиги (муз. ва муан.) **أوصياء** 'авсийа:'у.

وصية вассийатун 1) васият, ўғит; 2) буйруқ; кўплиги **وصايا** васа:йа:; **وصايا الله** васа:йа:-л-ла:ҳи Аллоҳнинг буйруқлари, «қил!» деганлари.

وضع вадаҳа, **يضع** йадиҳу, **ضعة** д(а,и)ҳатан ва **وضوحا** вуду:ҳан аниқ, очиқ, ойдин бўлмоқ, ойдинлашмоқ; **الأمر** ~ л-'амру бу иш ойдин бўлди.

وضع ваддаҳа, **يوضح** йуваддиҳу, **توضيحا** тавди:ҳан аниқ, очиқ ойдин қилмоқ, ойдинлаштирмоқ; **الأمر** ~ л-'амра у иш ни ойдин қилди.

وضع вадаҳа, **يضع** йадаҳу, **وضعا** вадҳан ва **موضعا** мавд(а,и)ҳан 1) қўймоқ, ўрнатмоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарса ни ўрнатди; 2) туширмоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарса ни туширди.

وضع вадаҳа, **يضع** йадаҳу, **وضعا** в(у,а)дҳан ва **تضعها** тудҳан тудмоқ; **ت المرأة حملها** ~ ти-л-мар'ату ҳимлаҳа: бу аёл ҳомиласини тудди.

وضع вадҳун 1) қўйиш, ўрганиш; 2) вазият, ҳолат; **الإقتصادي** ~ ал-~у-л' иқтиса:дийиу иқтисодий ҳолат.

وضيع вади:ьун пасткаш, хасис.

وطاء ваг'атун 1) бир боёиш, топташ; 2) шиддат билан олиш; 3) қадам ўрни, из.

وطا ватта'а, **يوطي** йуватти'у, **توطئة** тавти'атан 1) босмоқ, текисламоқ; **الشيء برجله** ~ ш-шай'а би-рижлиҳи у нарса ни оёғи билан босди; 2) паст қилмоқ; **الموضع** ~ л-мавдиҳа у жойни паст қилди; 3) енгиллатмоқ, енгил,

осон қилмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни енгил қилди;
الفراش ~ -л-фира:ша у шолчани енгил қилди.
وطد ваттада, **يوطد** йуваттиду, **توطيدا** тавти:дан
 ўрнатмоқ, кучайтирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ку
 чайтирди; **الامن في البلاد** ~ -л-'амна фи:-л-била:ди у мам-
 лакатда тинчлик ўрнатди.
وطن ваттана, **يوطن** йуваттину, **توطينا** тавти:-
 нан 1) тайёрламоқ, ўргатиб бормоқ: **نفسه على الأمر وله** ~
 гафсаҳу ғала:-л-'амри ва лаҳу у ўзини бу ишга тайёр
 лади; 2) ватан қилмоқ: **البلدوبه** ~ -л-балада ва биҳи у бу
 ўлкани ватан қилди.
وطن ватанун ватан кўплиги **اوطنان** 'авта:нун.
وطني ватанийун 1) ватанга мансуб, тегишли; 2) ва-
 танпарвар.
وطنية ватаниййатун ватанпарварлик.
وطواط ватва:тун кўршапалак; кўплиги **وطاوط** вата:-
 виту ва **وطاويط** вата:ви:ту.
وظف вазафа, **يوظف** йуваззифу, **توظيفا** тавзи:фан
 1) кун сайин вазифа бермоқ, вазифа тайин қилмоқ: **غيره** ~
 гайраҳу у бировга кун сайин вазифа тайин қилди; 2) амал
 бермоқ, амалга тайинламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров-
 ни бу амалга тайинлади.
وظيفة вази:фатун 1) амал, мансаб; 2) вазифа, топшириқ;
 3) ҳақ, маош; кўплиги **وظائف** ваза:'ифу ва **وظف**
 лузуфун.
وءاء ви'а:'ун идиш; кўплиги **اوعية** 'авъийатун.
وعد ваъада, **يعد** йаъиду, **وعدا** ваъдан ва **عدة**
 идатан ва **موعدا** мавъидан ва **موعدة** мавъидатан ва
موعدوا мавъудан ва **موعودة** мавъу:датан ваъда қил-
 оқ, сўз бермоқ: **الأمر وبه** ~ -л-'амра ва биҳи у ишни
 иъда қилди.
وعد ваъдун ваъда қилиш, сўз бериш.
وعد ваърун 1) ўнқир-чўнқир ер; 2) хатарли жой; кўп-

лиги **اوعد** 'авърун ва **وعور** вуъу:рун ва **اوعد**
 'авъа:рун ва **وعورة** вуъу:ратун.
وعظ ваъза, **يعظ** йаъизу, **وعظا** ваъзан ва **عظة**
 ъизатан ўгит, насиҳат қилмоқ: **الرجل غيره** ~ р-ражулу гайра-
 ҳу бу киши бировга ўгит қилди.
وعظ ваъзун ўгит, насиҳат.
وعورة вуъу:ратун оғирлик, қийинчилик; **المسالك** ~
 -л-маса:лики йўл қийинчиликлари.
وعيا ваъян 1) сиф-
 дирмоқ, киритмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани киритди;
 2) эсда сақламоқ: **الحديث** ~ -л-ҳади:са у ҳикояни эсда
 сақлади; 3) англамоқ, тушинмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни
 тушинди.
وعيا ваъйун 1) ёдда сақлаш; 2) фаҳм, фаросат; 3) ти-
 рилиш, уйғониш; **الوعي القومي** ал-ваъйу-л-қавмийу миллий
 уйғониш.
وعيا ваған уруш.
وفاة вафа:'ун сўзда туриш, вафо қилиш.
وفاة вафа:тун ўлим; кўплиги **وفات** вафайа:тун.
وفاق вифа:қун келишув, келишим.
وفد вафдун халқ элчилари, делегация (бирор иш билан
 мансабдор шахс олдига юборилган жамоа, гуруҳ); кўплиги
وفود вуфу:дун.
وفر ваффара, **يوفر** йуваффиру, **توفيرا** тавфи:-
 ран 1) кўшайтирмоқ, жамгармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
 сани кўшайтирди; 2) етарли қилмоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у
 молни етарли қилди; 3) қолдирмоқ: **حصه من المال** ~ ҳисса-
 тан мина-л-ма:ли у бу молдан бир ҳисса қолдирди.
وفق ваффақа, **يوفق** йуваффиқу, **توفيقا** тав-
 фи:қан 1) келиштирмоқ, яраштирмоқ: **بين القوم** ~ байна-
 л-қавми у бу қавми келиштирди; 2) кўнглига солмоқ:
الله للخير ~ -л-ла:ҳу ли-л-хайри Аллоҳ фалончининг
 кўнглига эзгуликни солди.
وفي ваффа:, **يوفي** йуваффи:, **توفية** тав-

фийатан тўла бермоқ: **حقه** ~ ҳаққаху у унинг ҳақини тўла берди.

وفي вафа:, **يفي** йафи:, **وفاء** вафа: ан 1) бажармоқ, вафо қилмоқ: **العهد** ~ би-л-ваъди 'ави-л-баҳди у ваъдасини ёки аҳдини бажарди; 2) тўламоқ: **نذره** ~ назраҳу у назрини тўлади.

وفي вафиййун жуда вафоли, вафодор; кўнлиги

اوفياء 'авфийя:'у.

وقاحة вақа:ҳатун уятсизлик, сурбетлик.

وقار вақа:рун жиддийлик, улуғворлик.

وقاية виқа:йатун 1) тўсиқ; 2) ҳимоя, сақлаш.

وقت вақтун вақт, бир замон; кўнлиги **اوقات** 'авқа:тун

وقح вақиҳун уятсиз, сурбет.

وقع вақаъа, **يقع** йақаъу, **وقوعا** вуқу:ъан ва

وقعا вақъан 1) тушиб кетмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тушиб кетди; 2) ўтирмоқ, қўнмоқ **ت الطير على الشجر** ~ -ти-т-тайру 'ала:-и-шажари бу қуш дарахтга ўтирди; 3) юз бермоқ, ҳосил бўлмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш юз берди.

وقف вақафа, **يقف** йақифу, **وقفا** вақфан ва

وقوفا вуқу:фан 1) турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши турди; 2) тўхтамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўхтади.

وقف вақафа, **يقف** йақифу, **وقفا** вақфан 1) та-ништирмоқ, тушинтирмоқ: **علي الامر** ~ 'ала:-л-'амри у ишни тушинтирди; 2) вақф қилмоқ, Аллоҳ йўлига бағишламоқ: **الدار** ~ -д-да:ра у уйни вақф қилди.

وقف вақфун вақф қилиш; Аллоҳ йўлига бағишлаш; кўнлиги **اوقاف** 'авқа:фун.

وقت ваққата, **يوقت** йуваққиту, **يوفي** тавқи:-тан вақт белгиламоқ, бермоқ: **الامر** ~ -л-'амра у бу ишга вақт белгилади.

وقد ваққада, **يوقد** йуваққиду, **توقيتا** тавқи:дан ёқтирмоқ, олдирмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у ўтни ёқди.

وقع ваққаъа, **يوقع** йуваққиъу, **توقيعا** тавқи:-ъан 1) қўл қўймоқ, **العهد** ~ -л-ъаҳда у бу битимга қўл қўйди; 2) номламоқ, ном қўймоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни номлади.

وقف ваққафа, **يوقف** йуваққифу, **توقيفا** тавқи:-фан 1) тўхтатмоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у уловни тўхтатди; 2) турғизмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани турғизди.

وقود вақу:дун ёқилғи, ёнилғи.

وقور вақу:рун (муз. ва муан.) виқорли, жиддий; кўнлиги **وقر** вуқурун.

وفي вақа:, **يفي** йақи'у, **وقاية** виқа:йатан ва

وقيا вақйан ва **واقية** ва:қийатан ҳимоя қилмоқ, сақламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сақлади.

وكالة в(а,и)ка:латун 1) ваколат; **سياسية** ~ сийа:-сиййатун сийсий, дипломатик ваколат; 1) ваколатхона агентлик; **الانباء العربية** ~ -л-'анба: 'и-л-'арабиййати араб ахборот ваколатхонаси.

واكر вақрун қуш ини, уяси; кўнлиги **اوكر** 'авка:-рун ва **واكور** вуку:рун ва **اوكر** 'авкурун.

وكل вақкала, **يوكل** йуваққилу, **توكيلا** тавқи:-лан вақил қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни вақил қилди.

وكيل вақи:лун вақил; **الشركة** ~ -ш-ширқати ширкат вақили.

ولاء вала:'ун 1) дўстлик, иноқлик, садоқат; 2) кўмак; 3) галаба

ولاية вила:йатун 1) ҳуқмронлик; 2) вилоят; 3) яқинлик, қариндошлик.

ولد валада, **يلد** йалиду, **لدة** лидатан ва **ولادا** вила:дан ва **ولادة** вила:датан ва

ولادا вила:датан ва **ت الانثى** ~ ти-л-'унса: бу хотин туғди.

ولد валадун бола, фарзанд; кўнлиги **اولاد** 'авла:-

дун ва **ولدة** валдатун ва **إلدة** 'илдатун ва **ولد** вулдун.

ولد валлада, **يولد** йуваллиду. **توليدا** тавли:дан туғдирмоқ, доялик қилмоқ: **الطبيب المرأة** ~ т-табибу-я-мар' ата бу табиб аёлни туғдирди.

ولي валла:, **يولي** йувалли:, **تولية** тавлийатан
1) бош қилмоқ: **فلانا الامر** ~ фула:нани-л-'амра у фалончи-ни бу ишга бош қилди; 2) ёрдам бермоқ: **فلانا** ~ фула-нан у фалончига ёрдам берди.

ولول валвала, **يولول** йувалвилу, **ولولة** валвала-тан ва **ولوالا** валва:лан 1) чиқариб, бақариб йиғламоқ:

ت المرأة ~ ти-л-мар'ату бу аёл бақариб йиғлади; 2) бало чақирмоқ: **ت المرأة** ~ ти-л-мар'ату бу хотин бало чиқарди.

ويد вали:дун 1) янги туғилган; 2) чақалоқ, бола; кўплиги **ولدان** вилда:нун ва **ولدة** вилдатун; муан-наси **وليدة** вали:датун; кўплиги **ولائد** вала:'иду.

وليمة вали:матун зиёфат, йиғиң, тўй таоми; кўплиги **ولائم** вала:'иму.

ولي валлийун 1) оталик қилувчи киши; **اليتيم** ~ л-йати:ми етимни оталиққа олган киши; 2- авлие, азиз киши; **العهد** ~ л-вахди валиаҳд, шохнинг вориси.

وهب ваҳаба, **يهب** йаҳабу, **وهبا** ваҳ(а)бан ва **هبه** ҳибатан совға, тортиқ қилмоқ: **الرجل لغيره الشيء** ~ -р-ражулу ли-гайрихи-ш-шай'а бу киши бировга нарсани совға қилди.

وهلة ваҳлатун 1) кўриқчи, кўрғич; 2) биринчи кў-риш, танишиш; ~ **اول** ра'айтуху аввала ~ ин мен уни биринчи кўришим.

وهم ваҳмун ваҳима қилиш, кўрқинч; гулгула, кўр-қинч; кўплиги **أوحام** 'авҳа:мун.

وهمي ваҳмийун ваҳимали, кўрқинчли; ~ **مرض** мара-дун ~ кўрқинчли дард.

وهم ваҳҳама, **يوهم** йуваҳҳиму, **توهيما** тавҳи:-ман ваҳҳамага кўймоқ, кўрқитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у би-ровни ваҳҳамага кўйди.

ويل вайлун мусибат, бало; ҳалоқат, офат.
ويلة вайлатун мусибат, бало; кўплиги **ويلات** вайла:-тун.

ي

يا йа: э, эй!
ياه йа:'ун йо (араб алифбесининг йигирма саккизин-чи ҳарфи; абжадда 70 рақамини билдиради).
يابس йа:бисун қуруқ, қуриган; **زرع** зар'ун ~ қуриган экин.
يابسة йа:бисатун 1) қуруқлик; 2) ер.
ياسمين йа:сами:нун ясмин гул.
يانصيب йа:наси:бун лотерея.
يائس йа:'исун умидсиз, ноумид; кўплиги **يؤوس** йу'усун.
يائس йа:'сун умидсизлик, тушқинлик.
يابس йаббаса, **يبس** йуяббису, **تاييبس** тайби:-сан қуритмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қуритди.
يبس йабиса, **يبس** йайб(а,и)су, **يبسا** й(у,а)бсан ва **يبوسة** йубу:сатан қуримоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қуриди.
يبوسة йубу:сатун қуриганлик, қуруқлик.
يبس йаби:сун қуруқ, қуриган.
يتم йагтама, **يتيم** йуйаттиму, **تيتيما** тайти:-ман етим қилмоқ: **الولد** ~ л-валада у болани етим қил-ди.
يتم йутмун етимлик.
يتيم йати:мун етим; кўплиги **ايتام** 'айта:мун.
يخت йахтун риёзий кема, яхта.
يد йадун (муан.) кўл; кўчилиги **يدان** йада:ни;
кўплиги **ايد** 'айдин ва **يدي** й(у,а)дийун ва **ايد** 'айа:дин.

- الاشغال ال ~ ة; مانسوب; йадавиййун қўлга
- ایدوي 'анга:лу-л-~ ату қўл ишлари.
- يسار йаса:рун 1) енгиллик (мас., турмуштедаги); 2) бойлик; 3) чап томон; кўплиги يسر йус(у)рун.
- إن بعد العسر يسرا 1) енгиллик; 2) бойлик; 3) чап томон; 'инна баъда-л-ъусри йусран албатта, машаққатнинг кети енгилликдир.
- يسري йусра: 1) енгиллик; 2) бойлик; 3) чап томон; 'يسراه жаласа 'ан йусра:ху у унинг чап томонига ўтирди; кўплиги يسريات йусрайа:тун.
- يسر йассара, ييسر йуйассиру, تيسيرا
- тайси:ран енгиллатмоқ, енгил қилмоқ; ~ الامر لفلان -л-амра ли-фула:нин у ишни фалончи учун енгиллатди.
- يسير йаси:рун 1) оз, кам, арзимас; 2) енгил.
- يقظان йақза:нун 1) бедор, уйғоқ; 2) эътиборли: муан-наси
- يقظي йақза:, кўплиги يقاظي йақза:
- يقظة йақазатун 1) бедорлик; 2) эътиборлилик.
- يقين йақи:нун 1) иккиланиш, шубҳаланишнинг йўқ-лиги; 2) аниқ билиш.
- يم йаммун денгиз; кўплиги يوم йуму:мун.
- يمني йумна: ўнг томон.
- يمنى йаманиййун яманий, яманли.
- يمين йами:нун ўнг томон; кўплиги ايمن 'айму-нун ва ايمان 'айма:нун ва ايامن 'айа:мину.
- يناير йана:йиру январь ойи.
- ينبوع йанбу:ъун 1) сув боши, манбайи; 2- булоқ; 3) дарё; кўплиги ينابيع йана:би:ъу.
- يهود йаҳу:дун яҳудийлар.
- يهودية йаҳудиййатун яҳудий.
- يوليه йў:лийа июль ойи.
- يوم йавмун 1) кун; 2) бир куну-тун; сутка; 3) шу пайт; кўплиги ايام 'аййа:мун.
- يونيه йу:нийа июнь ойи.

- ينس йа'нса, ياي йай'(у,а)су, ياسا йа'сан
- با йа' умидни узмоқ, ноумид бўлмоқ:
- من الشيء ~ ل-шай'и у бу нарсадан ноумид бўлди.